

БНМАУ ДАХЬ
МОНГОЛ ХЭЛНИЙ
НУТГИЙН АЯЛГУУНЫ
ТОЛЬ БИЧИГ

ХАЛХ

АЯЛГУУ

а-в

**БНМАУ-ЫН ШУА
ХЭЛ ЗОХИОЛЫН ХҮРЭЭЛЭН**

Б. АМАРЖАРГАЛ

**БНМАУ ДАХЬ
МОНГОЛ ХЭЛНИЙ
НУТГИЙН АЯЛГУУНЫ
ТОЛЬ БИЧИГ**

I

ХАЛХ АЯЛГУУ

ИНСТИТУТ ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ
АКАДЕМИИ НАУК МОНГОЛЬСКОЙ НАРОДНОЙ
РЕСПУБЛИКИ

Ж.Цолоо, Г.Гантогтох, Б.Амаржаргал

ДИАЛЕКТОЛОГИЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ
МОНГОЛЬСКОГО ЯЗЫКА

/Ойратское, бурятское и халхаское наречие/

I - III

Научный руководитель чл.кор.АН МНР

док. проф. А.Лувсандэндэв

Главные редакторы док.проф.Чой.Лув-
санжав, док. Д.Ёндон

ШУА-ийн Хэл зохиолын хүрээлэнгийн эрдмийн
зөвлөлийн баталснаар хэвлэв

Улан-Батор

1988

Зүүлт

1. МАХН-ын Төв Хорооны тогтоол шийдвэрийн эмхтгэл. 1973-1974 он, УБ. 1980. 94-р талд үз.
2. Этнолингвистический атлас МНР. том I,2. УБ. 1979.
3. Ш.Лувсанвандан, Монгол хэл аялгууны учир. *Studia Mongolica* УБ. 1959, т.I, 26-27-р тал.
4. Монгольский лингвистический сборник, М., 1985. стр.125.
5. Толь ашиглагчдын анхааралд гэсэн хэсгийг үз.
6. *Kalmückisches Wörterbuch von G.J.Ramstedt.* Helsinki 1935.
7. Калмыцко-русский словарь под редакцией Б.Д.Муниева. М., 1977.
8. *Materials for an Oirat-Mongolian to English citation Dictionary* John R.Krueger, I,II,III Bloomington 1984.

ТОЛЬ АШИГЛАГЧДЫН АНХЛАРАЛД

1. Энэ тольд нутгийн аялгууны толгой үгийг догол мөрөөс латин галиг том үсгээр бичив.

2. Толгой үгийн хэлбэрийн ард аль аман аялгуунд хэрэглэгддэгийг товчилсон үгээр илэрхийлэв.

3. Үндэсний утга зохиолын хэлнээс авнаагүй, үг зүй, үгсийн сангийн зэрээтэй нутгийн аялгууны толгой үгээр үүр болгож дараа нь тухайн салбар аман аялгууны үгийн дуудлага, утгыг тодруулан батлах зорилгоор уг аялгууг судалсан монголч эрдэмтдийн бүтээлээс /тухайн толгой үгтэй ижил байсан ч гэсэн/ холбогдох үгийг түүвэрлэж (;) тэмдгээр зааглан үүрлүүлж хэний бүтээлээс авснаа заасны сүүлд тухайн үгтэй дүйх халмаг үгийг Г.Рамстедтийн "Kalmückisches Wörterbuch", (1935, Helsinki), мөн Б.Д.Муниевийн "Калмыцко-русский словарь", (Москва, 1977) -ийн хуудсыг зааж, эцэст нь монгол бичиг, тод бичгийн хэлбэрийг хадаж толийн толгой үгийн өгүүллийг зохиолоо.

4. Тухайн аялгуунд үгийн утга илрүүлэн тодруулахад тус болох жишээ, зүйр, цэцэн үг, туулийн шүлэг, ардын дууны үг, хэвшмэл хэллэгийг аман зохиолын хэрэглэгдэхүүнээс түүвэрлэн галиг үсгээр бичиж үндэсний бичиг зохиолын хэлний дүйх хэлбэрийг оногдох утгынх нь ард бичив. Зарим хэллэгийг хөрвүүлэхдээ утга зохиолын хэлэнд байдгаар нь дүйлгэж урд нь тэмдэг тавьсан. Жишээ нь: *γ̄ō küm̄ün γarān tewrenē* гэснийг гоо хүн гараа тэврэнэ гэлгүй залхуу хүн элгээ тэврэнэ гэв. Мэдээшэдэ мэргэн соохор мэдээшэгүйдэ мэлгэн соохор гэдгийг махчилбал:

мэдэгчид мэргэн цоохор мэддэггүйд хоосон цоохор гэмээр боловч мэддэгт мэргэн цоохор, мэддэггүйд эрээн цоохор гэж хөрвүүлэв.

5. Нутгийн аялгууны үгс нь дунд үеийн монгол хэлний бичгийн дурсгалуудад тэмдэглэгдсэн хэлбэртэй тохирч байвал уул дурсгалаас иш татан хуудас, зүйл, мөрийг заан хадаж өглөө. Жишээ нь: Awāldaǰǰā (Dö., Dž., T., Ö., U., Ba., Kho.) барилдах: борьба, бороться; arwān tawān xonāk awāldād ārā tšidsānguā арван таван хоног барилдаад арай дийлсэнгүй /БМБТ. 22.1891-92/; // Mo. abaldu-, SH. abulčaba, abulčaju, abulčaya, Muk. abalduba tünlē (93).

ONTOXO(N) (Khorī.) үлгэр: сказка, былина /короткая/; ontoxo xelexe үлгэр ярих; // Muk. ontaqa, onatqan (266.).

ÜLXĪ (Khorī., Aga.) хөмхий: челюсть; ülxi zūxa хөмхийгөө зуух; // SH. ilügei-iyen (140, 3902).

6. Нэр үгийг нэрлэхийн тийн ялгалын ганц тооны хэлбэрээр догол мөрөөс бичив. Гэвч олон тооны хэлбэрээр хэлбэржиж хэл зүйн ижил үг үүсгэдэг ойрд аялгууны зарим үгийн олон тооны хэлбэрийг толгой үг болгон авсан.

AХMÜD I (Dö., Dž., T., Ö., U., Ba., Kho.) ах нар: братъя āyāndā kēsēn tšigäg ахмүд тандā bārī-nāl аяганд хийсэн айргийг ах нар тандаа барина /АГХД/; Kal. ахамүд, ахас, аханг R.4; Халь. ахнр Mu.57; // Mo. aq-a nar, To. ахамүд ZW.9,3 ахамүд.

AХMÜD II (Dö., Dž., T., Ö., U., Ba., Kho.) ахмад; 1. старшинство; ахмүд күмүн ахмад настай хүн; 2. старший; manā ахмүд köün манай ахмад /ууган/ хүү;

3. капитан; tsergān aхmūd цэргийн ахмад; Kal. ахамад R.4; // Мо. аqамад, То. ахамад.

7. Нутгийн аялгууны зарим нэр уг тийн ялгалын нөхцөлөөр хэлбэржихдээ тухайн нутгийн аялгууны ямар нэг үгтэй хэл зүйн ижил үг үүсгэсэн тохиолдолд уг ижил үгийг хоёр толгой үг болгож догол мөрөөс бичив.

IGĀN I (Dö., Dž., T., Ö., U., Ba., Kho.) ээрүүлийн: род.п.от ĩg; ĩgān iš.

IGĀN II (Dö., Dž., T., Ö., U., Ba., Kho.); IGĀN (T.) K.146; ийшээ: сюда, в эту сторону; ĩgān boltūn та ийшээ болно уу?; оньс: iškānā öwār ĩgān tĩgān ишигний эвэр ийшээ тийшээ /termān/ tolxā ханын толгой/; ĩgān tĩgān gūgād ийшээ тийшээ гүйгээд; Kal. ĩgān R.213; // Мо. eyisi-ben.

MÖRTĀ I (Dö., T., Dž., Ö., U., Ba., Kho.) мөртөө: своей дорогой; своим путём; yowāx mōrtā yow явах мөртөө яв.

MÖRTĀ II (Dö., Dž., T., Ö., U., Ba., Kho.) морьтой: с конём, имеющий лошадь; mōrtā kümün irdžī yomnā морьтой хүн ирж явна; // Мо. mori-tai, То. moritan.

8. Үйл үгийг үйлт нэрийн ирээдүй цагийн хэлбэрээр толгой үг болгон догол мөрөөс бичиж дүйх монгол орос орчуулга хадав.

AKĀGLĀX (Dö., Dž., T., Ö., U., Ba., Kho.) янцаглах, аахилах: пыхтеть, кряхтеть; халүндä akāglāx халуунд аахилах; // Мо. akiγlaqu, аγakilaqu, То. akaklaxu.

BÖXONŠOLXO (Khorī., Aga.) боргоох, хоргоох, ээрэх: упорно лаять, окружать с лаем /о собаках/; хөјөг похое боһөžо бөхонšолžо jabūlnagüi хоёр нохой хоргоож боргоогоод явуулсангүй.

9. Үйл үгийн хэвийн олон цөөн хэрэглэгдэхийг нь харгалзсанаас гадна тухайн нутгийн аялгууны хууль зүйн хөгжил, /ялангуяа эгшиг зохицох ёс зэрэг/ хувьслыг тодорхойлох өвөрмөц хэвийг толгой үгээр авав.

AYÜLXÄ (Dž., T., U.) ойртуулах: побуд. от ayü II I. приближать; подпускать; 2. сближать; ayülād irnūt малаа ойртуулаад ирнэ үү та.

10. Зөвхөн холбоо үгийн хамт хэрэглэгддэг үг байвал тийм үгийн хойно давхар цэг тавиад уул үгийн утгыг холбоо үгийн дотор тодорхойлов.

GEDĒS: GEDĒS GIX (Dö., Dž., T., Ö., U.) гэдэс-хийх: выбытаться назад порывисто; xōl gixār ux̄s-kēxhē, adžāl gixār gedēs gix хоол гэхээр ухас-хийх, ажил гэхээр гэдэс хийх; Kal. gedēs R.131: // Mo. gedeskikü.

HAХAE: HAХAE HALAG (Khorī., Aga.) санд мэнд, сандуу мэндүү: беспорядочно, в суматохе, растерянно, хахае halag xüršē jērbe сандуу мэндүү хүрч ирэв.

ĀĒGAR: ĀĒGAR MÖGÖRSÖ (Sar.) аймхай мөгөөрс: мечевидный отросток; āēgar mögörsö towōx аймхай мөгөөрс товойх.

II. Адил дуудлагатай утга өөр үгсийг тусгай тусгай толгой үг болгон бичиж ард нь ром тоогоор дугаарлав.

AGÜ I (Dö., Dž., T., Ö., U., Ba., Kho.) агуй: пещера; грот, подземелье; хадān агүй хадын агуй; хa-гaṅxū хар агүй харанхуй хар агуй; Kal. агүй R.3; // Mo. агүй, To. агүй.

AGÜ II (Dö., Dž., T., Ö., U., Ba., Kho.) агуу: вели-

кий, грандиозный, огромный, просторный, обширный;
aγū tom beyetā өргөн том биетэй (Dö.); aγū ikē
širgān ör dumda өргөн их зүлгийн өр дунд (Dö.);
Kal. aγū R.3; // Мо. aγuu, То. аоуа К.К 3,13, ауа
AG 100.

AXLĀTŠI I (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.), AXLĀ -
GĀTŠI (Dž.,T.), AXLĀTŠ (Dö.) R.148; эцэг мал:
производитель; ter adūn sürgān axlātš ömnāši xā-
lāxār miṅṅan aktān ölzātā тэр адуун сүргийн аз-
рагыг урдаас нь харахад мянган агтын өлзийтэй(U)
/БМАБТ I, 4I-43/; Kal. axlātši R.3; // Cf. aqalayači

AXLĀTŠI II (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.) ахлагч,
тэргүүлэгч, удирдагч: старшина, глава; bölgīn
axlātši бүлгийн удирдагч; Kal. axlātši R.3; // Мо.
aqalayači, aqalāči, То. axalāči К.К 19,1, aqalaq-
či КК 3,3.

BORAṄ I (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.) хар мах
/ан/: постное мясо; xara borāṅ хар мах; Kal. borṅ
(Ö.) R,52.

BORAṄ II (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.) борог
өвс: труха; прошлогодный дёрн; высохшие ветви
растений, ветошь обл; talān borān öwsün талын бо-
рог өвс; // Мо. boruγ, То. boraag.

ZARḪAEḪA I (Khorī.,Aga.,Tunk.,San.) захайх:
иметь большое развитие челюсти, быть скуластым;
zarḫaeḫa hūxa захайж суух.

ZARḪAEḪA II (Khorī.,Aga.,Tunk.,San.) дарсайх,
давхайх, саарьтих загайх: грубеть, толстеть;
hāḡitaža zarḫaeḫa саарьтаж давхайх.

TŠĀW^qXADAXĀ I (TKha.) давхих: скакать, быстро
ехать, мчаться; mo'ōr tšāw^qxadadži otsix мориор

давхиж очих; xurdāṅ tšāw^qxadāxā хурдан давхих.

TŠĀW^qXADĀXĀ II (TKha.) чавхдах, чавхаар харвах: стрелять из рогатки; tšāw^qxadadži аҮнᠠᠬᠠ чавхдаж агнах; dzurām tšāw^qxadaḥā зурам чавхдах.

Тэгэхдээ үндэсний бичиг зохиолын хэлнээс авиазүй, хэлзүй, үгсийн сангийн зөрөөтэй нутгийн аялгууны үгсийг голлож бусад хэлбэрийг II, III гэж дугаарласан болно.

12. Хэлбэр, дуудлагаараа үндэсний бичиг зохиолын хэлнээс бага зэрэг ялгаатай нутгийн аялгууны толгой үгийн ард үндэсний бичиг зохиолын хэлний дүйх хэлбэрийг хадаж дараа нь бичиг зохиолын хэлтэйгээ нутгийн аялгууны тухайн толгой үгсийн салаа утга бүхэн нь таарч байвал өмнө нь араб тоогоор дугаарлан зөвхөн орос орчуулга хадаж жишээгээр нутгийн аялгууны утгын өнгө аясыг гаргав.

ANZĀLXĀ I (Dž., T., Ö., U.), XANDZĀLXĀ (Dö., Ba., Kho.) ханзлах; I. пороть, распарывать; ʎosān anzālḥā гутлаа ханзлах (Dž.); 2. распечатывать; tsas xandzālḥā цас ханзлах; // Мо. qanjulaqu.

BILTĪ (Dö., Ba., Kho.), PILTĪ (Dž., T., Ö., U.) бялт; I. фитиль; būnā bilti бууны бялт; 2, пистон, капсюль; sumnā pilti суман бялт /гал/; Kal. belte R.45; // Мо. bilta, To. bilta.

AḌXAXA I (Khorī., Aga., Tunk., San., Kham., Tson.) атгах; I. захватывать в горсть, сжимать в горсти, сжимать рукой; šamarlaṅxār šāṅṅā aḍxa чамлахаар чанга атга /ШАХ.6.2.4/; брать горстью; ʎojo ūgōr namaeje aḍxaxa гоё үгээр намайг атгах /ШАХ.4.13.20/; // Мо. aḍququ.

13. Нутгийн аялгууны толгой үгтэй дүйх үндэсний бичиг зохиолын хэлний үгийн салаа утга бүхий үгийн өмнө араб тоогоор дугаарлаж ард нь монгол орос орчуулга хадаж жишээ хавсаргав.

DELKĀ (Dö., Dž., T., Ö., U., Ba., Kho.) 1. маш олон: очень, много; kün ämtän nam delkā хүн амьтан маш олон (Dö.); 2. их, өргөн уудам: великий, широкий; delkā bolsan nuryünüdiye дүнкәлдәд өргөн их нуруу нь дүнхийгээд.

KĪĠĀS (Dö., Dž., T., Ö., U., Ba., Kho.), KĪĠĀS (Dö.) K.147; 1. зөрөх: разминуться; kīḡas nūgād sanāgīm zowānāl зөрж нүүгээд санааг минь зовооно; 2. ташуу, сөөлжүү, жишүү: косо́й, наклонный, отлогий; ташуу шугам; Kal. kīḡas alda kīḡaslxa R. 234; Халь. kuhs 1. радиус; 2. вкось, наискось; 3. косо́й кривой; противоречащий, противоящийся, упрямый.

UJĀXA (Khorī., Aga., Tson., Tunk., San.) 1. уях: вязать, связывать, привязывать; moḡo sergehē ujaḡa морио шузганаас уях; 2. боох, ороох: пере-вязывать бинтовать; šarḡa ujaḡa шарх боох.

14. Үндэсний бичиг зохиолын хэлний з-г ойрдын аман аялгуунд dz, z гэсэн хоёр хувилбараар дуудна. Үүнийг гагцхүү dz -гээр толгойлж нөгөө z-г dz толгой үгэнд хавсаргав. Жишээ нь: DZANĀL (Dö., Ba., Kho.), ZANŪL (Dö., Dž., T., Ö., U.) занал: угроза; būr zanūltā yumūn, bolžānā бүр заналтай юм болж байна; Kal. zanl, zanlḡa, zanlta R.466; // Mo. janul, To. zanoul ZW.338-a, I, zanulḡa Smir. II2-b, 13.

БНМАУ-ЫН ШИНЭЛЭХ УХААНЫ
АКАДЕМИЙН ХЭЛ ЗОХИОЛЫН ХҮРЭЭЛЭН

Б.АМАРЖАРГАЛ

I

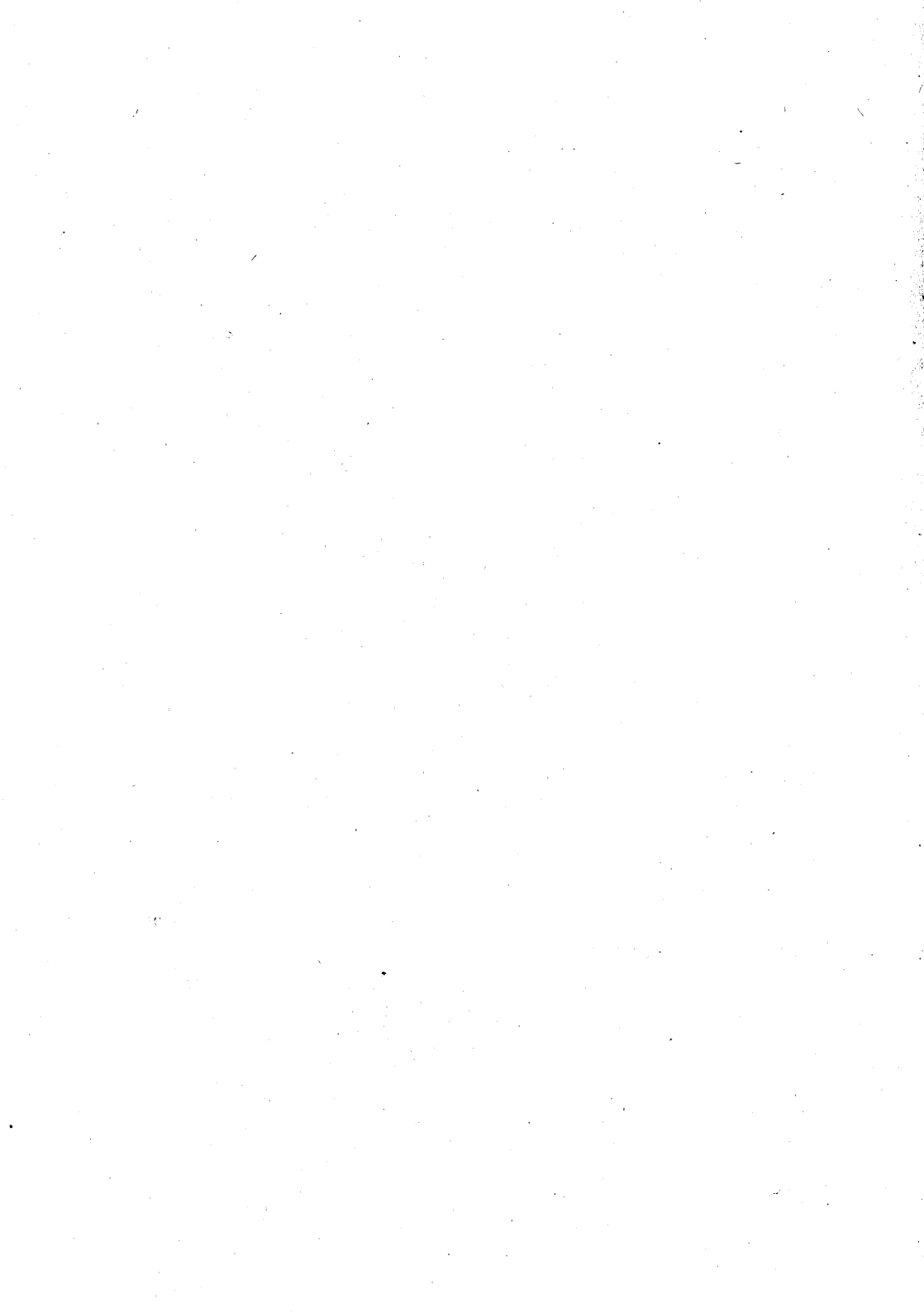
ХАЛХ АЯЛГУУНЫ ТОЛЬ

/Нэгдүгээр хэсэг/

Редактор: Г.Лувсан
Д.Төмөртогтоо

Улаанбаатар

1988

Халх аялгууны тухай

I. Аливаа үндэстний хэл бүрэлдэн тогтоход ту - хайн үндэстний хэлний зонхилох нэг аялгуу нь бусад аялгууныхаа аль шилдэг сайн бүхнийг өөртөө шингээн баяжиж, авиазүй, хэлзүй, үгсийн сангийн талаар боловсронгуй нэгэн нэгдмэл хэл буй болдог билээ. БНМАУ-ын түүхэнд тэмдэглэснээр "хувьсгалын анхан шатанд нам ард түмний өмнө соёлын талаар тавигдаж байсан гол зорилт нь бичиг үсэг үл мэдэх явдлыг устган... шинэ утга зохиол, урлагийг хөгжүүлэх... явдал байв."¹ "Социализмын үндсийг байгуулах зорилттой уялдан хөдөлмөрчдийн соёлын хэмжээг дээшлүүлэх, ялангуяа бичиг үсгийн мэдлэгийг эрс өндөржүүлэх явдал хурцаар шаардагдав"² гэжээ. Чухам л энэ үеэс эхлэн халх аялгуу нь өнөөгийн социалист монгол үндэстний нэгдмэл нэгэн хэлний үндсэн аялгуу болж, түүн дээр тулгуурласан бичигзохиолын хэл амжилттай бүрэлдэн тогтож хөгжсөөр ирлээ.

Халхчууд монголын нийгмийн хөгжлийн түүхэнд олон зуун жилийн турш чухал үүрэг гүйцэтгэсээр ирсэн нь халхын нэгдсэн нэгэн аялгуу үүсэн бүрэлдэж, хэвшин тогтнохын гол үндэс нь болсон гэж үзэж болно.

2. Халх аялгууны үндсэн онцлог, түүний тархачын талаар гадаад, дотоодын олон эрдэмтэд анхааран судалсаар иржээ. Халх аялгууны талаар хамгийн анхны биеэ даасан томоохон судалгаа нь Г.И.Рамстедтийн "Монгол бичгийн хэлийг хүрээний аялгуутай харьцуулсан авиазүй" /1903/ гэдэг бүтээл юм.³ Проф. Г.И.Рамстедт уул бүтээлдээ хүрээний халх аялгууны

авиазүйн үндсэн онцлогийг монгол бичгийн хэлтэй харьцуулан үзээд тухайн аялгууны авианы бүтэц хувьслыг хэл шинжлэлийн үндэслэлтэйгээр түүхэн үүднээс харьцуулан тайлбарласан билээ. Г.И.Рамс - төдтийн дараа акад. Б.Я.Владимирцов халх аялгууг мөн түүхэн үүднээс харьцуулах аргаар улам гүнзгий-рүүлэн судалжээ.⁴ Тэрбээр зөвхөн Хүрээний аялгуу төдийгүй халхын бусад салбар аман аялгууг хамруу - лан тэдгээрийг монгол бичгийн хэлтэй харьцуулан тухайн аялгууны өргөлттэй, өргөлтгүй үеийн богино эгшгийн бүтэц, хувьсал, урт, хос эгшгийн гарал хөгжил, гийгүүлэгч авианы онцлогийг нарийвчлан тодорхойлжээ.

Хожим доктор, проф. Г.Д.Санжеев "Монгол хэл - нүүдийн харьцуулсан хэлзүй" гэдэг бүтээлдээ халх аялгууны нэгдмэл шинжийн талаар онцлон дурдаад, улмаар тухайн аялгууны үндсэн онцлогийн тухай тусгайлан тэмдэглэжээ.⁵ Г.Д.Санжеев олон монгол хэл аялгууны авиазүй, хэлзүйн шинжийг харьцуулан судалсан үндсэн бүлгүүддээ халхын аялгууны материалыг монгол хэлний хөгжлийн дээд шатны жишээ болгон авч үзсэн байна.⁶

Халх аялгууны авиазүй, хэлзүйн үндсэн онцлогийг талаар монголч эрдэмтэн Н.Поппе, Ж.Боссон, Ш.Лувсанвандан, Э.Вандуй, Ж.Цолоо нарын биеэ даасан судалгаанууд бий.⁷ Мөн тухайн аялгууны авиалбарын бүрэлдэхүүн, авиалбар судлалын тогтолцооны талаар В.М.Наделяев, Ж.Стрит, Н.Поппе, Ш.Лувсанвандан, М.Халтод, Т.Пагва, Э.Вандуй, С.Меемее, Ж.Цолоо нар тусгайлан судалжээ.⁸

Халх аялгууны сулгалын дотор салбар аман аял - гуунуудын онцлогтой холбогдсон судалгаа чухал байр эзэлнэ. Тухайлбал, дархадын салбар аман аялгууны талаар Г.Д.Санжеев, Цэ.Шархүү, Д.Төмөртоогоо, даригангын салбар аман аялгууны талаар А.Лувсандэндэв, А.Рона-Таш, үзэмчин салбар аман аялгууны талаар Д.Кара, Ж.Төмөрцэрэн, хотгойдын салбар аман аял - гууны талаар Ж.Цолоо, М.Шинэхүү, халхын бусад зарим салбар аман аялгууны талаар Э.Вандуй, Ж.Цолоо, Ш.Барайшир, М.Шинэхүү, Д.Төмөрцэрэн, Л.Бэшэ нарын судалгааг дурдаж болно.⁹ Мөн түүнчлэн тухайн аял - гууны үгийн сангийн бүтэц бүрэлдэхүүн, онцлог шин - жийн талаар судалгааны өгүүлэл, бэсрэгхэн толь зэ - рэг бүтээл гарчээ.¹⁰

3. Халх аялгууг судалсан гадаад, дотоодын олон эрдэмтэд тухайн аялгууны авиазүй, үгзүй, үгсийн сангийн судалгаанаас гадна түүнийг ангилгах талаар нилээд анхаарсан байна. Эн туруунд нэрт монголч эрдэмтэн А.Д.Руднев монгол хэлийг дорнод, умард, өрнөд гэж гурван бүлэгт хуваагаад халх аялгууг дорнод бүлэгт багтаажээ.¹¹ Мөн проф. Г.И.Рамстедт халх аялгууг баруун, зүүн салаа гэж хоёр ангилаад өөрөө тусгайлан судалсан хүрээний аман аялгууг зүүн салаандаа хамааруулсан байна.¹²

Академич Б.Я.Владимирцов монгол хэлний халх аялгууны дотоод нарийн ялгааг маш гярхай ажиглаж түүнийг ерөнхийд нь халх, хотгойд гэж хоёр үндсэн хэсэгт ангилаад халх аялгууг дотор нь хүрээний халх /даригангын аялгууны хамт/, өрнөд халх /сартуул, Хөвсгөлийн халхыг оролцуулан/, дорнод халх гэж гу - рав хуваажээ.¹³

Доктор, профессор Г.Д.Санжеев /1953/ "Монгол хэлнүүдийн харьцуулсан хэлзүй"-дээ монгол хэл аялгууг монгол хэл, ойрд хэл, буриад хэл, дагур хэл, монгол хэл, могол хэл гэж зургаа хуваагаад халх аялгууг цахар, үзэмчин, горлос, хорчин, харчин, түмэд аялгууны хамт монгол хэл гэсэн ангилалдаа багтаасан.¹⁴

Монголч эрдэмтэн Н.Поппе "Монгол хэлнүүдийн харьцуулсан шинжлэлийн удиртгал" /1955/ номдоо орчин цагийн монгол хэлнүүдийг дорнод, өрнөд салаа гэж хоёр хуваагаад халхын аялгууг ордос, урад, түмэд, харчин, цахар, хуучин барга аялгууны хамт дорнод салаанд хамааруулсан байна.¹⁵

Дээр дурдсан ангиллуудыг ерөнхийд нь ажиглавал, их төлөв овог аймаг, засаг захиргааны хуучин хуваарь, оршин нутаглаж байсан газар зүйн байршил зэргийг голлон анхаарсан байна.

Академич Ш.Лувсанвандан монгол хэл аялгууг төв, дорнод, өрнөд, умард гэж дөрвөн үндсэн аялгуу болгон ангилаад халх аялгууг цахар, ордосын аман аялгууны хамт төв аялгуунд багтаажээ.¹⁶ Тэрбээр монгол хэлний олон аялгууг ангилахдаа юуны өмнө хэлний нь шинж буюу авиазүй, хэлзүй, үгийн сангийн нь онцлогийг гол үндэс болгон аялгуу, аман аялгуу, салбар аман аялгуу гэсэн гурван зэрэг болгон хуваажээ.

Түүний дараа аялгуу судлагч эрдэмтэн Э.Вандуй халх аялгууг төв, дорнод, өрнөд гэсэн гурван аман аялгуу болгон ангилаад аман аялгуу тус бүрээ хэд хэдэн дэд аман аялгуу болгон хуваажээ.¹⁷ Үүнд:

Нэг. Төв аман аялгуу:

- а/ Улаанбаатар орчмын буюу төв дэд аман аялгуу
- б/ Говийнхон буюу халхажсан харчины дэд аман аялгуу
- в/ Архангай аймгийн халхажсан өөлдийн аман аялгуу
- г/ Өвөрхангай аймгийн Арвайхээрийнхний дэд аман аялгуу*

Хоёр. Өрнөд аман аялгууг:

- а/ Хантайширынхны дэд аман аялгуу
- б/ Сартуул халхын дэд аман аялгуу
- в/ Хотгойдын дэд аман аялгуу
- г/ Элжгэн халхын дэд аман аялгуу
- д/ Ховдын халхчуудын дэд аман аялгуу
- е/ Говь-Алтайн халхажсан өөлд, хойдын /Баян-Уул, Шарга, Төгрөг сумын/ дэд аман аялгуу

Гурав. Дорнод аман аялгуу:

- а/ Хэнтийн зүүн ба өмнөд хэсэг, Дорнод, Сүхбаатар аймгийн дэд аман аялгуу
- б/ Даригангын дэд аман аялгуу гэж тус тус ангилсан байна.

БНМАУ-ын монгол хэлийг авиазүй, хэлзүй, үгсийн сангийн ялгаатай шинжээр нь аялгуу, аман аялгуу, салбар аман аялгуу гэж ангилсан акад. Ш.Лувсанвандангийн ангиллыг үндэслэн халхын аялгууг төв халх, өрнөд халх, дорнод халх гэсэн гурван аман аялгуу болгон ангилаад, аман аялгуу тус бүрээ авиазүй, үгзүй, үгсийн сангийн онцлог шинжээр нь салбар аман аялгуунд ангилсан Ж.Цолоогийн ангилал¹⁸ нь нилээд бодитой болсон учир эл ангиллыг баримтлан толио зохиолоо.

Нэг. Төв халхын аман аялгуу: 1. Төв, Булган, Архангай, Баянхонгор, Сэлэнгийн халхууд, Завханы сартуул, хотгойдоос бусад халх, Хөвсгөлийн дархад, хотгойд, ариг урианхайгаас бусад халх, Өвөрхангайн Арвайхээрийн халхуудаас бусад, Дундговийн хойт сумдын халхуудын ярилцдаг төв халхын салбар аман аялгуу; 2. Дундговийн өмнөд сумын халхууд, Дорно говь, Өмнөговь аймгийн халхуудын ярилцдаг говийн халхын салбар аман аялгуу; 3. Зүүнбаян-Улаан, Бат-Өлзий, Уянга, Тарагт сум, Арвайхээрийн орчмын халхуудын ярилцдаг Өвөрхангайн Арвайхээрийн салбар аман аялгуу.

Хоёр. Өрнөд халхын аман аялгуу: 1. Ховд аймгийн Буянт, Дарви сум, Цэцэг, Дуут сумын хагас, Говь-Алтайн бүх сумдын халхын салбар аман аялгуу; 2. Ховд аймгийн Мянгад сумын мянгадын аман аялгуу; 3. Увс аймгийн Зүүнхангай, Өндөрхангай, Цагаанхайрхан сум, Баруунтурууны хагас элжгэн халхын салбар аман аялгуу; 4. Хөвсгөл аймгийн Ринчинлхүмбэ, Улаан-Уул, Баянзүрх сум, Алаг-Эрдэнэ сумын хагаст ярилцдаг дархадын салбар аман аялгуу; 5. Хөвсгөл аймгийн Чандмань-Өндөр, Цагаан-Үүр сумын цөөн ариг урианхайн салбар аман аялгуу; 6. Ховд аймгийн Чандмань сум, Завхан аймгийн Ургамал, Завханмандал, Сантмаргац, Сонгино, Нөмрөг, Цэцэн-Уул зэрэг сумын сартуулын салбар аман аялгуу; 7. Хөвсгөл аймгийн Цэцэрлэг, Арбулаг, Цагаан-Уул, Бүрэн-тогтох, Төмөрбулаг сум, Завхан аймгийн Баянхайрхан, Тэс, Баянтэс зэрэг сумдын хотгойдын салбар аман аялгуу; 8. Архангай аймгийн Өлзийт, Батцэнгэл, Хотонт сумын халхажсан хойд өөлдийн салбар аман аялгуу.

Гурав. Дорнод халхын аман аялгуу: 1. Хэнтий, Дорнод, Сүхбаатар аймгуудын зүүн халхын салбар аман аялгуу; 2. Сүхбаатар аймгийн Түвшинширээ, Баяндэлгэр, Дариганга, Хонгор, Онгон, Наран, Асгат сумдын даригангын салбар аман аялгуу; 3. Дорнод аймгийн Сэргэлэн, Баянтүмэн сум, Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан сум болон бусад зэргэлдээ сумдад цөөн байгаа үзэмчний салбар аман аялгуу;

4. Эдүгээ нутгийн аялгууны олон үгс бичиг зохиолын хэлний үгсийн санд орж түүнийг улам арвижуулан баяжуулж байгаагийн зэрэгцээ бас олон үгс хэрэглэгдэхээ больж хуучран мартагдахад хүрч байна. Бид энэхүү толийг зохиохын тулд халх аялгууны үгсийн сангаас дээжлэн тэмдэглэсэн үгсийн жагсаалт, бэсрэг толь сэлтээс гадна Хэл зохиолын хүрээлэнгээс сүүлийн гучаад жилийн дотор орон нутагт явуулсан шинжилгээний ангийнхны бичиж тэмдэглэсэн аялгуу судлал, аман зохиолын арвин баялаг цуглуулгыг гол материал болгон ашиглалаа. Тэдгээр хэрэглэгдэхүүн нь эдүгээ тус хүрээлэнгийн туршилт авианзүйн лаборатори, аман зохиолын сан хөмрөгт гар бичмэл, сонзон бичлэгээр хадгалагдаж байгаа юм.

Тус тольд халхын салбар аман аялгуунуудад авианзүй, үгзүй, үгсийн сангийнхаа талаар бусад аялгуунуудаас өвөрмөц ялгаатай хэлэгдэж байгаа үгсийг аль болохоор багтаан оруулахыг хичээлээ. Халхын салбар аман аялгуунуудад үгсийн сангийн талаар бие биеэсээ ялгаатай хэрэглэгдэж байгаа үг, ухагдахуун цөөнгүй бөгөөд тэдний зарим нь гуч гаруй янзаар хэлэгдэж байна. Бид энд бичиг зохиолын хэлний янз бүрийн хэлбэртэй "хувин" гэдэг үгийг жишээ болгон авч үзье.

ayarū (Tkha., Ökha.), andū (Öw., Sar.), bortoyo
(Tkha., Ökha., Dkha.), butan (Öw.), dallag (Dar.),
Dandžā (Dar.), deldū (Ar.), dostog (Dg.), dōrō
(Sü.), dūšeg (Dar.), džandan (Ökha., Gkha.),
yondžōn ~ yondzon (Sü., Khe.), xombō (Tkha.), xon-
gilōgō ~ xōngiloyo (Gkha.), xōxūdžā (Gkha.), xūlin
(Gkha.), lū (Ba.), oyō (Gkha.), olō (Öw.), odžō
(Gkha.), sawqhan (Go.), sādzan (Dkha.), senden
(Gkha.), somō (Go.), son (Gkha.), sūlayā (Dg.),
tawxan (Dar.), tāēlū (Gkha., El.), torōxō (Tkha.,
Dkha.), tōxi (Sar.), tōdon (Gkha.), tōtōn (Gkha.),
tōxōm (Gkha.), tun (Gkha.).

Толийг хийж гүйцэтгэхэд аргазүй, зохиомжийн
талаар үнэт зөвлөгөө өгсөн ЗХУ-ын монголч эрдэм -
тэн У-Ж.Ш.Дондуков, хэвлэлд бэлтгэхэд туслалцаа
үзүүлсэн эрдэм шинжилгээний ажилтан Э.Дорж, А.Ар-
вис, Ө.Тунгалаг нарт чин сэтгэлийн талархал илэр-
хийлье.

Б.Амаржаргал.

ЗҮҮЛТ

1. "БНМАУ-ын түүх" УБ. 1984. 12-р тал.
2. "БНМАУ-ын түүх" УБ. 1984. 561-р тал.
3. G.J.Ramstedt, Das Schriftmongolische und die Urgamundart phonetisch verglichen, / JSFOu XXI:2/ Helsingfors, 1903. орос орчуулга нь: Сравнительная фонетика монгольского письменного языка и халхаско-Ургинского говора, перевод...под редакции прив. доц А.Д.Руднева с дополнениями автора, С.Петербург 1908.
4. Б.Я.Владимирцов. Сравнительная грамматика монгольского письменного языка и халхаского наречия. Введение и фонетика, Ленинград. 1929.
5. Г.Д.Санжеев, Сравнительная грамматика монгольских языков, т.1, м., 1953, стр. 55-58.
6. Г.Д.Санжеев, Дурдсан зохиол, 12-114, 127-178.
7. Н.Поппе, Строй халха-монгольского языка, Л., 1936; N.Poppe, Khalkha-Mongolische Grammatik, Mat Bibliographie, Sprachproben und Glossar, Wiesbaden, XII 188, 1951; Mongolian Language Handbook (Center for Applied Linguistics), XV 175 p. Washington, 1970; J.E.Bosson, Modern Mongolian (Uralic and Altaic series 38), 1964, Bloomington, Indiana ; Ш.Лувсанвандан, Орчин цагийн монгол хэлний зүй, Монгол хэлний авианы бүтэц, I-р дэвтэр, УБ.1967; Э.Вандуй, Ж.Цолоо, Халхын аялгуу, УБ.1970.
8. В.М.Наделлев. Состав фонем в звуковой системе современного монгольского языка, Вестник ЛГУ,

- № 8, 1957, Вып. 2, стр. 123-131; John. C. Street, *Khalkha Structure (Uralic and Altaic series, 24)*, Bloomington, Indiana, 1963; N. Poppe, *Mongolian Language Handbook (Center for Applied Linguistics)*, Washington 1973; Sh. Luvsanvandan, *The Khalkha-Mongolian Phonemic System*, АОН 17:2, 1954, 175-185; M. Haltod, *The Phonology of the Word in Modern Standard Mongolian*; Т. Пагва, Хэл шинжлэлийн удиртгал, УБ., 1959, 56-59; Э. Вандуй, Монгол утга зохиолын хэлний авиалбар /фонем/; Хэл зохиол, 1:6, 1961, 3-17; Халхын аялгуу, түүний үгсийн сан, "Халхын аялгуу", УБ., 1970, 25-56; С. Мөөмөө, Система вокализма современного монгольского языка, SM II/10/; 12, 1974, 184-210; Ж. Цолоо Орчин цагийн монгол хэлний авиа зүй, УБ., 1976, 80-116.
9. Г. Д. Санжеев, *Дархатский говор и фольклор. /Материалы комиссии по исследования Монгольской и Танну-Тувинской Народных Республик и Бурят Монгольской АССР, вып 5/, Ленинград, 1931*; А. Лувсандэндэв, *Дариганга аялгууны авианы зүйг судалсан туршлагаас "Шинжлэх ухааны хүрээлэнгийн бүтээл"*, № 2. 1957, 49-64; A. Rona-Tas, *A Study of the Dariganga phonology*, -АОН 10:1, 1960, 1-29; *Dariganga Vocabulary*, -АОН, 13:1-2, 1961, 147-174; G. Kara, *Sur le dialecte üjümüčün*, -АОН, 16:1, 1963, 1-43; *Un glossaire üjümüčün*, -АОН, 1963.
- Ж. Төмөрцэрэн, *Үзэмчин аялгууны зарим онцлогоос, Монголын судлал*, 4:13; 1964, 1-4; *Үзэмчин аялгууг судалсан тэмдэглэлээс, Монголын судлал*, 6:33, 1968, 184-215; Ж. Цолоо, *Хотгойдын аман аялгууны зарим онцлогоос, ШУАМ. № 4. 1968, 54-58*; М. Шинэхүү, *Хотгойдын аман аялгууны авианзүйн зарим онцлог, МУИС-*

ийн э/ш бичиг № 3, 1963, 47-52; Э.Вандуй, Халхын Дорнод дэд аман аялгуу, Хэл зохиол, 6:15, 1967, 3-17; Завханы сартуул ба түүний аман аялгуу, Хэл зохиол, 2:17, 1964, 189-221; Ж.Цолоо, Архангайн баруун хойд нутгийн халхын аман аялгууны тухай ШУАМ № 1, 1960, 44-48; Халхын зарим аялгууны авиазүйн онцлогоос, ШУАМ, № 1, 1967, 61-70; Архангай аймгийн хойд сумдын аман аялгуу, аман зохиол судалсан нь, Монголын судлал, 7:17, 1967/70/, 219-242; Орчин үеийн халхын аялгуу судлалын зарим асуудал, ШУА, № 4, 1968, 29-33; Говь-Алтай, Баянхонгор аймгаар явсан экспедицийн тайлан, ШУАМ, № 1, 1967; Ж.Төмөрцэрэн, Өвөрхангайн халх аман аялгууны зарим онцлогоос, Монголын судлал, 6:16, 1967, 18-22; Ш.Барайшир, Халхын аялгууны зарим хэсгийг судалсан тухай, УБ., 21 х; L.Bese, Remarks on a western Khalkha Dialect, -АОН 13:3, 1961, 279-294; М.Шинэхүү, Халх аялгууны өмнөд хэсгийн авиазүйн зарим онцлог, МУИС э/ш бичиг, 1963, № 3, 33-46.

10. N.Poppe, Khalkha-Mongolische Grammatik. Mit Bibliographie, Sprachproben und Glossar, Wiesbaden 1951, 164-188; D.A.Troxel, Mongolian Vocabulary, (Modern Khalkha Language), Mongolian-English, English-Mongolian, Department of the Army, TM 30-537, Washington, 1955; Э.Вандуй, Зарим нутгийн аман аялгууны үгсийн сангийн тухай, УБ., 1957; Халхын аялгуу ба түүний үгсийн сан, Халх аялгуу, УБ., 1970, 16-77, 89-124; Ш.Барайшир, Зарим нутгийн халх аялгуу-

ны үгсийн бүрэлдэхүүний тухай, Монголын судлал, 3:8, 1961, 14-15; Ж.Цолоо, Говийн халхын аман аялгууны үгийн бүрэлдэхүүний зарим онцлог, Монголын судлал, 6:17, 1967, 23-37; Баруун халхын аман аялгуу, Халхын аялгуу; УБ., 1970, 184-217.

11. А.Д.Руднев, Опыт классификации монголов по наречиям /Г.И.Рамстедт, Сравнительная фонетика., стр. IV-VI/.
12. Г.И.Рамстедт "Сравнительная фонетика" ,стр 5.
13. Б.Я.Владимирцов, Сравнительная грамматика, стр 18.
14. Г.Д.Санжеев, Сравнительная грамматика, стр 55.
15. N.Poppe Introduction to Mongolian Comparative Studies, Helsinki, 1955, p.23
16. Ш.Лувсанвандан, Монгол хэл аялгууны учир, Монголын судлал, 2:1-16, 1961, 157-р тал.
17. Э.Вандуй, Ж.Цолоо, Халхын аялгуу. 22-23-р тал
18. Ж.Цолоо, БНМАУ-ын нутгийн аялгуу, Хэл зохиол, 18-р боть, /хэвлэлд/

Галиг үсгийн тайлбар

I. Эгшиг

- Бичгийн машины тэмдэгтийн боломжгүйгээс урт эгшгийг \bar{a} , \bar{e} , \bar{i} , \bar{o} , $\bar{\bar{o}}$, \bar{u} , $\bar{ü}$.

- Үе бүтээж байгаа балархай эгшгийг \check{a} , \check{e} , \check{i} , \check{o} , $\check{\bar{o}}$, \check{u} , $\check{ü}$.

- Хос эгшгээс үгийн эцсийн бус үеийн хос эгшгийг \bar{ae} , \bar{oe} , \bar{ue} үгийн эцсийн үеийн задгай хос эгшгийг \bar{a} , \bar{ae} , \bar{o} , $\bar{üi}$, $\bar{üi}$

- Урагшлан хэлэгдэж байгаа эгшгийн дээр нэг цэг тавьсан. \acute{a} ,

- Эр үгэнд o , u -гийн завсрын дуудлагатай, нилээд урагшлан хэлэгдэж байгаа эгшгийг u гэж тэмдэглэн O толгойт үгийн эцэст оруулсан.

- Бие биеэсээ гийгүүлэгчээр зааглагдсан хоёр бүтээврийг хамт бичиж дунд нь зохих эгшиг жийрүүлэн бичсэн. Жишээ нь: $ax\check{a}n$ ах нь, $dzaw\check{a}l$ зав л, $\check{y}art\check{s}il$ гарч л, $morin$ морь нь, $axamin$ ах минь, $teret\check{s}in$ тэр чинь гэх мэт.

2. Гийгүүлэгч

- Эр үгийн эхэнд, мөн эр үгийн дунд гийгүүлэгчээр төгссөн үеийн дараа тохиолддог хэлний гүн угийн хамжих g -гийгүүлэгчийг машины тэмдэгтийн боломжгүйгээс γ гийгүүлэгчээр тэмдэглэв.

- Зарим эр үгэнд g гийгүүлэгч хэлний үзүүрээр хэлэгдэж байгаа тул эм үгийн g -ээр тэмдэглэв.

- Тагнайшин зөөлөрсөн гийгүүлэгчийг $mo\acute{o}$, $ho\acute{o}$, $u\acute{i}$, $ha\acute{n}$ гэх мэтээр тэмдэглэн, араас нь эгшиг, гийгүүлэгч залгасан бол зөөлөрсөн гийгүүлэгчийн

i -ийг $mor^{i\bar{o}}$, $xan^{i\bar{a}}$, $mor^{i\bar{s}og}$ гэж тэмдэглэв.

- Үгийн эцсийн хамжин шүргэх гийгүүлэгчийн дараа орсон хэт богино, тагнайшсан i эгшигийг $d\check{z}$, $t\check{s}$ гэж тэмдэглэв.

- Бүтээврийн бүтцийг бүрэн зөв тусгахын тулд нэг үеийн дотор хоёр гийгүүлэгчийг эгшиггүй дараалан галиглахгүйг ихэд хичээлээ. Жишээ нь: $noxt\check{o}$ (U.), $ogt\check{o}r\bar{o}$ (TKha.), $towx\check{o}$ (Dzaw.), $t\check{u}gd\check{z}irex$ (TKha.).

- Үгийн эцсийн хамаршсан гийгүүлэгчийн суларсан хувилбартай үгийн эцсийн эгшигийн доогуур долгион зураас /~ / тавьж тэмдэглэв. $x\bar{o}sq$ - хоосон, $ay\check{i}$ -аян, $darx\check{a}$ -дархан, $ges\check{u}$ -гишүүн гэх мэт.

3. Үг зүйн талаар

- Ярианы хэлний уул үгтэй тохирох үг бичгийн хэлэнд байвал үг үгийн олон утгыг ром тоогоор дугаарлан тус тусад нь толгой үг болгон орууллаа.

Жишээ нь:

tag I (TKha., GKha.)	өвлийн малгай
tag II (TKha.)	таглаа
tag III (TKha.)	уулын орой
tag IV (TKha.)	огт чимээгүй гэх мэт
segs\check{e} I (GKha.)	сэгсүүрэг, эрт гарсан хурга
segs\check{e} II (El.)	том араг
tsanx\check{a}lax I (El., Sar.)	атаархах
tsanx\check{a}lax II (TKha.)	цанх хөдлөх

- Ижил дуудлагатай үгийн I-т нутгийн аялгууны хэлбэрийг оруулж дараагаар нь бичгийн хэлний үгсийг толгойлон үүрлүүлээ.

- Ургамлын нэр болон зарим харь хэлний гаралтай үгсийг латин нэр болон тайлбартай нь бичив.

Товчилсон нэр

Аман аялгуу

Төв халх (TKha.)

Өрнөд халх (ÖKha.)

Дорнод халх (DKha.)

Салбар аман аялгуу

Говийн халх (GKha.)

Дариганга (Dg.)

Дархад (Dar.)

Мянгад (Min.)

Өөлд (Öl.)

Урианхай (Ur.)

Үзэмчин (Ü.)

Сартуул (Sar.)

Хотгойд (Khot.)

Элжгэн (El.)

Аймгуудаар салбар аман

аялгууг тэмдэглэсэн нь

Архангай (Ar.) Увс (Uw.)

Баянхонгор (Ba.) Ховд (Kho.)

Булган (Bu.) Хөвсгөл (Khö.)

Говь-Алтай (Go.) Хэнтий (Khe.)

Дорноговь (Do.γ.)

Дорнод (Do.)

Дундговь (Dun.)

Завхан (Dzaw.)

Өвөрхангай (Öw.)

Өмнөговь (Öm.)

Сүхбаатар (Sü.)

Сэлэнгэ (Se.)

Төв (Tö.)

- Утга зохиолын хэлний нэг үг олон нэрээр гарсныг өмнөхөөс үзэхээр тэмдэглэв. BODĪ (Ar.) идээний дэлгэц; andar. /andar гэсэн үгийг үз гэсэн үг/.

Товчилсон нэрийн тайлбар

- Төв, Дорнод, Өрнөд халхыг эхний нь том үсгүүдээр (TKha., ÖKha., DKha.)

- Хэд хэдэн салбар аман аялгууг дунд нь цувраа цэгтэй таслал хийж, эцэст нь цэг тавив. (Sar., El., Khot., Min.)

- Ямар материалаас үг авснаа зохиогчийн эхний үсэг, уул ном бүтээлийн хуудастай нь товчилсон нэрийн дараа оруулав. (Sar.) В.91; Вл. 189.

- Жишээ авсан өгүүлбэрийн заримыг юунаас авснаа эцэст нь хаалганд товчлов. /ШАХ.1978/

- Бүх товчилсон нэрийн о, ǎ -г бичгийн хэлний ö, ü -ээр тэмдэглэлээ.

Галиг үсгийн дэс дараа

A	Ā	AE	B	D	DŽ	DZ	E	Ē	Г	G
X	I	Ī	Y	L	M	N	O	Ō	О	Ŏ
P	S	Š	T	TS	TŠ	U	U	Ū	Ū	W

1. ШАХ - шинжилгээний ангийн хэрэглэгдэхүүн /1958-1985/
2. СБХ - соронзон бичлэгийн хальс /1958-1978/
3. В - Э.Вандуй "Халх аялгуу" 1970 он I-132.
4. Ц - "Халхын аялгуу" 1970. II хэсэг Ж.Цолоо.
"Баруун халхын аман аялгуу" 133-214.
5. ААЗ - Ардын аман зохиолоос
6. АЗД - Аман зохиолын дээж. 1978 он
7. МАД - Монгол ардын дуу. 1982 он
8. К - G.Kara. Un glossaire үжүмүчүн 1963(I-43)
9. R - A.Rona-tas. A.Dariganga Vocabulary.1961
(148-174)
10. МХТТ - Монгол хэлний тайлбар толь. 1966 он.
11. Вл - Б.Я.Владимирцов "Сравнительная грамматика монгольского письменного языка и халхас - кого наречия" Ленинград. 1929 г.
12. ХБД - Хуучин бичгийн дурсгал "Эрт эдүгээгийн гайхамшиг сайхан үзэгдэл хэмээх судар" 1959 он Улаанбаатар.
13. МСБ - Мянгад сум /Баянцагаан. 1985 он/
14. НАЯ - Нутгийн ардын яриа. Увс аймгийн зүүн хангай сумын харьяат Б.Нугаа, Б.Чадраабал, П.Лүгэнжав, Я.Гүндмаа, Хэнтий аймгийн Өмнөдэлгэр сумын харьяат Д.Доржсүрэн, А.Энэбиш нарын ярианаас авсан. 1984, 1985 он.
15. Ж - Р.Жагварал "Монгол хэлний хүндэтгэлийн үг" 1976.
16. ХД - хүүхдийн дуунаас.
17. МАУ - Монгол ардын үлгэр домог 1982.
18. МАО - Монгол ардын оньсого 1982.
19. СН - "Монголын нууц товчоо" Ц.Дамдинсүрэн. УБ. 1976.

20. SM.1961.III - Ш.Барайшир "Зарим нутгийн халх аялгууны үгийн бүрэлдэхүүний тухай" Монголын судлалын 1961 оны III.14-35-р тал.
21. SM.1967.VI - Э.Вандуй "Халхын дорнод дэд аман аялгуу" Монголын судлалын 1967 оны VI.
22. SM.1964.IV - Ж.Төмөрцэрэн "Үзэмчин аялгууны зарим онцлогос" Монголын судлал 1964 оны IV I-13-р тал.
23. S.Mu. - Л.Сономцэрэн "Мянгад ястны зан үйлийн тухай товч тэмдэглэл" Музейн судлал. 1974 оны II боть. 43-65-р тал.
24. ДАД - Х.Цэрэнсодном "Дархад ардын дууны урлагийн тухай товчхон" 1959 он.
25. ХЗ. 1964. II боть - Э.Вандуй "Завханы сартууд ба түүний аман аялгуу" Хэл зохиол 17-р дэвтэр, 189-211-р тал.
26. Хө.хө.эг - Хөвсгөл ээжийн хөг эгшиг /Дархад, урианхай ардын дууны түүвэр/ Мөрөн. 1968.
27. ҮАД - үзэмчин ардын дуунаас
28. ДАА - Дархад аман аялгуу, Д.Төмөртоогоо "Дархад аман аялгууны урт эгшиг, тэдгээрийн үүслийн тухай товч тэмдэглэл" Хэл зохиол. 1967. I-IV дэвтэр. 196-203.
29. С - Г.Д.Санжеев "Дархатский говор и фольклор" Ленинград. 1931. стр. 112.
30. Хө.да.яс. - С.Бадамхатан "Хөвсгөлийн дархад ястан" УБ., 1965.
31. Рамс - Г.И.Рамстедт "Монгол ном бичгийн хэлийг хүрээний халх аялгуутай харьцуулсан авиа зүй" г. Петербург 1908.
32. Ц - Ж.Цолоо "Говийн халхын аман аялгууны үгийн бүрэлдэхүүний зарим онцлог" Монголын судлал, 1967. VI.15-21-р дэвт. 23-36-р тал.

А

ADAG I (Dar.) ташаа: бок; adagtān kadāsan хо-
уогол towtsīn болохmin yālā ташаанд нь хадсан
хоёр л товч нь болох минь яалаа /Хө.хө.эг/.

ADAG II (TKha.) I. шувтарга сүүл хэсэг, эцэс,
төгсгөл : конец, устье; adagtān орох адагт нь
орох; yolin adag голын адаг; 2. шилж. доод зэр -
гийн, хамгийн муу: перен. последний худший, пло-
хой /по качеству/; xūnī adag болох хүний адаг бо-
лох; // Мо. адаг.

ADAG III адаг чуулган: звёздное месторождение.

ADANXĀLĀX (Sü.) В.89; азаа үзэх: испытывать
счастье; temtsēndē orōdž adanxālāx тэмцээнд орж
азаа үзэх.

AD¹Ā I (Min.) ~ EDĒ (Min.) аав: папа; ad¹ā хо-
дō yawax bolow аав хөдөө явах болов; edē мал мал-
ладаг аав мал малладаг.

AD¹Ā II (TKha., UKha.) ах, эгч /авгайлсан үг/:
старший брат, старшая сестра; ad¹ā irēx ах /эгч/
ирэх; ad¹ā yawax эгч /ах/ явах.

ADŌ (Kho., Khö., Dar.), ADŪ (Ü.) К.1: адуу; I.
табун, косяк лошадей; xulāl yoldō adōyā хоуо ху-
rātšāl irēxəl gesentšē хул л голдуу адуугаа хураа-
гаад л ирэх л гэсэн дээ /Хө.хө.эг/; adūndā durtā
xūn адуунд дуртай хүн; 2. лошадь, лошади, кони;
adō intšāyāx адуу янцгаах; xurdan udantā adū хур-
дан удамтай адуу; // Мо. адуу.

ADÜTŠĪ (Ü.) K.I; адуучин: табунщик, adütsĭ
xüde ögöse de адуучин хүүдээ өгөөсэй дээ /МАД/

ADŽĀRAG (Ü.) K.I; adzaraya (Dg.) R.149; азрага:
I. жеребец; alag adžaragtā adū алаг азрагатай
адуу; êxdzālan.a., sojōlon.a., yawtšig.a., dzalū
būdū a. (Dg.) R.149; 2. в сочет. с названиями жи-
вотных означает самец; adžārāgan taḥ¹ā азраган
тахиа; adžarayan borō азраган бороо; // Мо. аҗирү-а.

ADŽĀ I (Sü., Bu., Dun.) B.89; I. аав: папа; adžā
dūdāw аав дуудав; 2. эгч: сестра; adžādā xelēx
эгчид хэлэх.

ADŽĀ II (Bu., Dun.) ээж: мама; manā adžā džu -
džigtšin манай ээж жүжигчин.

ADŽĪGAR (Ü.) K.I; агзгар: коротенький, низко-
рослый, приземистый; adžīgar nōstō хоң агзгар
ноостой хонь; // Мо. аҗагар.

ADŽĀGŪ I (Min.) аягүй: неприятный, неудобный,
неприличный; adžāgūi xūēten ödōr аягүй хүйтэн өдөр
/МС.1974.П/.

ADŽĀGŪ II (TKha., ÖKha., DKha.) золгүй, хийморь-
гүй: несчастливый, неудачливый; adžāgūi yawdal bo-
lox азгүй явдал болох /ШАХ.1976/.

AGĀDAR/AGTAR (Sgr.) ахар богино: короткий; аҗа-
dar dēl ömösōx богино дээл өмсөх; agtar deltē moḡ
ахар дэлтэй морь /ШАХ.1969/.

АГАРҮ I (ТКһа., ӨКһа.) том модон хувин: большое
деревянное ведро; аҗарү дүрен аёғәг агаруу дүүрэн
аҗраг /ШАХ.1968/; // Мо. аҗару.

АГАРҮ II (ТКһа.) агаруу, мойлс мод (С монҗоли-
са Gunge): 1. кипарис; 2. алоэ; аҗарүнї үнәдес
агарууны үндәс.

АГҜ (Sü.) В.89; ээж: мама; аҗаҗа асәрах ээжиг-
гәә асрах.

АГӨR (Dar.) агаар: воздух; аҗөгін бәәдәл харах
агаарын байдал харах; // Мо. аҗар.

АГҮI I (Өw.) гүнгәрваа: киот, божница; бурхәнї
аҗүї бурхны гүнгәрваа /ШАХ.1958/.

АГҮI II (Sar., Өw.) гуу, жааз: рама, рамка,
витрина; аҗүитә дзурәг жаазтай зураг; дзурәгін
аҗүї зургийн гуу.

АГҮI III (ТКһа.), АГI (Dar.), АГҮ (Ü.) К.1;
агуй: пещера, грот, подземелье; үлін аҗүї уулын
агуй; аҗI үдзех агуй үзэх; хадәнI аҗү хадны агуй;
// Мо. аҗуи.

АГДӘN (Dg., Ü.) В.89; том: крупный, рослый,
большой; ағдән болөсон әдзә үдә том болсон аазай
ку даа /ҮАД/.

AGIL (Ur.) өтгөн: густой; ариҗәс җарсан дза -
мїмїн ағил манан хәҗә уї аригаас гарсан замы минь
өтгөн манан хаагаа ку /Хө.хө.эг/.

AGLĀK (Dar.) С.44; саланги: отдельно; aglāk ya-wax саланги явах /ШАХ.1962/.

AGSAX (TKha.) Rams.96; үүрэх, агсах: поднимать; взвешивать что-то на себя, носить, привешивать и поясу /лук, колчан и т.д./ dzewseg agsax зэвсэг үүрэх;

AGSÜRĀGĀ (ÖKha.) Ж.101; нум саадаг /хүндэтгэсэн үг/: лук колчан /высок/; agsürāgā džügēd arīn ūlandā yaraw нум саадгаа зүүгээд арын ууланд гарав /ААЗ./.

AGŠĪRAX (GKha.) багшрах: тесниться, толпиться, стекаться, в одно место; agšīran xaragдах адүн сүрег багшран-харагдах адуун сүрэг /ШАХ.1984/.

AGTARTĀX (Sar.) богинодох: быть слишком, коротким; dēl agtartāx дээл богинодох /ШАХ.1969/.

AXĀLĀX I (Dar.) чадахгүй, дийлэхгүй: быть не по силам; ter ḡrō axāлах бāэх тэр өөрөө чадахгүй байх, axāлах адžīl дийлэхгүй ажил /ШАХ.1980/

AXĀLĀX II (TKha.) ахлах; 1. быть старшим над кем-л; пользоваться правом старшего; axāлах nasnī xūn ахлах насны хүн; 2. перен. превосходить; xū-tšēr axāлах хүчээр ахлах; 3. старший; axāлах de-sēlegts ахлах дэслэгч; // Мо. aqalaqu.

AXARTŠĪLĀX (DKha.) уурлах: сердиться, злиться, раздражаться; tšī bitēgī axartšīlād bā чи битгий уурлаад /ахарчлаад/ бай /ШАХ.1970/.

АХАТА (Öw.) агт: I. конь, рысак; мерин; ахата мог агт морь; 2. табун; косяк: tserëgin ахата цэргийн агт;

АХҮ (Ü.) К. I; ахиу: много, больше; ахү авах ахиу авах; ахү хихэ ахиу хийх; // Мо. akiyu.

АХҮН (ÖKha., Ar., Ba.) ахууна: зоол гагара; ахүн üseleg, ödö säētā šuwū ахууна, үслэг, өд сайтай шувуу; // Мо. aquun-a.

АУАЛГА (Dar.) С. 44; ааш: поведение, характер, нрав; säexan ауалгата хүн шү сайхан ааштай хүн шүү /ШАХ. 1962/

АУАТА I (TKha., ÖKha.) янзтай: примерно так, в таком духе; таким образом; Imerхү ауата уш иймэрхүү янзтай юм; умар ауата хихэw? ямар янзтай хийх вэ? /ШАХ. 1966/.

АУАТА II (El., Go.) юу хийх: что делать; умар ауата бәэна? юу хийж /ямар аятай/ байна?.

АУАТА III (TKha.) аятай, таатай: красивый, приятный; привлекательный; nadad ауата бәэна на - дад аятай байна; setëgel ауата бәэх сэтгэл таатай байх; // Мо. ауатаi.

АУЕНГЭ (Ü.) К. 2; аянга: удар, гром; ауенгэ бүх аянга буух.

АУЇ (Ü.) К. I; аян: I. путешествие; ауї дзүл - tsilaldā уавах аян жуулчлалд явах; ауї дәән аян дайн; 2. караван; ауї дзін аян жин; dzingin ауї tsuвах жингийн аян пувах; // Мо. ауан.

АУГ (GKha., Ü., Dg.), АУАГАН (Dar.), АГА (Min.)
аяга: чашка, пиала; tsäēnī auig цайны аяга; āya
awaх аяга авах; // Мо. ауага.

АУҮЛГҮ (Min.) аюулгүй: безопасный, безопас-
но, безопасность; āēх tsotšixīn ауүлгү айх цочихын
аюулгүй /МС.75.П/.

АҮҮМХА/АҮҮЛХАЛ (Dg.) R.149; аюулхай: мед. под-
ложечная область, под ложечкой; ауүмхā dēg öwödōх
аюулхай дээр өвдөх; ауүлхал tsanхāх аюулхай цан-
хайх; // Мо. ауулгаи.

АҮҮН (Dar.) C.44 энэ байна: это есть... вот оно;

АЛҮГА I (Öw.), АЛАГ (Ü.) R.149; алаг: пёстрый, раз-
ноцветный, пегий; харā alāyatā adū хар алагтай
адуу; alāya ünē алаг үнээ /ШАХ.1976/

АЛҮГА II (TKha.) гарын алга: ладонь; alāya da-
raш γadzar алга дарам газар; alāyīn tšīnē алгын
чинээ; // Мо. алγ-а.

АЛҮГА III (TKha.), АЛГӨ (Dar.) үгүй болох, ал-
га болох: нет, отсутствует; ном alāya ном алга;
alγō bolox алга болох.

АЛҮГАН (Dar.) алаг, алгийн: пёстрый, разноцвет-
ный, пегий /род.пад./; агаγамаг alāγān gišigdeleñ
аргамаг алгийн гишгэдэл нь /Хө.хө.эг/.

АЛАГ: АЛАГ ДАГА (El., Sar.) алагдаахай: зоол. туш-
канчик; alag dāya degdex алаг даахай дэгдэх
/ШАХ 1967/; // Мо. алаγ дагаи.

ALAK (Dar.) C.44; алаг: пёстрый, разноцветный
пегий /о масти/alak öngö алаг өнгө; // Мо.алау.

ALDĀ (Dar.) C.45; алхам, шаг, алхах: шагать,
ступать, идти; переступать; aldadž ʎарах алхаж
гарах.

ALGAS (Dar.) алс: даль, вдали, далёкий, дальний;
alʎas xolöl nutäʎāsā irdžil ʎadadžil ʎawlāw
хѳуо алс кол л нутгаасаа ирж л ядаж л явлаа шүү
/Хө.хө.эг/.

ALĪSĠANA (Khot.), ALIRSĀ (GKha.) аньс, алирс
(Vaccanium vitis idaea L.) бот. брусника; alisʎana
elbeḡtē ʎadzar аньс элбэгтэй газар; alirsā tūw
алирс түүв.

ALMAS I (Sü.) тал сүх: секира, топорик; алма-
sār džidžiglex тал сүхээр жижиглэх /СБХ.1977/.

ALMAS II (TKha.) алмас: 1.снежный человек; ал-
masīn xawtsal алмасын хавцал; 2.перен. ведьма;
almas irēne ʎedž äētsäʎāna алмас ирнэ гэж айцгаа-
на. /МАУ.1982/; // Мо. almas.

ALMAS III (TKha.) эрдэнийн чулуу, доржпалам:
алмаз, алмазный; almas erdēnīn tšulū žig алмас эр-
дэнийн чулуу шиг /АЗД.1978/.

ALTAN I (Dar.) C.45; алт: золото; altan olox
алт олох, altan edlex алт эдлэх. // Мо. altan.

ALTAN II: ALTAN XÜDZÜ (Sar.) хатан хүзүү: эпистрофей, второй шейный позвонок; *altaṅ xüdzü nuḡalān...* хатан хүзүү нугалан../АЗД.1978/.

ALTĀ (Min.) орчим, хирд: около; *edīneñ altā būren tenḡer* үд орчмын урин тэнгэр /МС.1975.П/.

ALTŠÜR I (GKha.) аяганы уут: футляр для чашки; *aḷḡlūlād oyōson altšūrāndā mīn ayāḡā xīgēd dzūgēre* алаглуулаад оёсон уутанд минь аягаа хийгээд зүүгээрэй.

ALTŠÜR II (TKha., ÖKha., DKha.), ARTŠÜL (El., Sar.), ALTŠÖR (Dar.) алчуур: платок; *altšūr awax* алчуур авах; *artšül uḡax* алчуур угаах; *altšörin xē* алчуурын хээ; // Мо. *arciḡul*.

AM I (Dar.) амгай: удила; *amḡal, amuḡal, amḡae* хазаар; (Dg.) R.150; *amḡā, ammaḡā* (Ü., Ö Khu) K.2; *hadzārīn am* хазаарын амгай; // Мо. *amaḡai*.

AM II (TKha.) ам: рот, уста, губы; пасть /у животных/; *am anḡax* ам ангайх; *amā dšimīx* амаа жийх; // Мо. *ama, aman*.

AM III (TKha.) ам /эд бараа, юмны/: ама /мера измерения, равная квадрату по ширине материала/; *am dāwū* ам даавуу; *nūxēnī* ам нүхний ам.

AM IV (TKha.) бөхийн ам: вызов противника; боец, выбранный противником; *am uḡtūl awax* ам уг туул авах.

АМĀ (Ü.) К.2; хөгшин хүн: старий, престарелый; $\bar{a}\bar{e}l\bar{i}n\ \bar{a}m\bar{a}$ айлын хөгшин; $\bar{a}m\bar{a}d\ dzol\gamma o\bar{x}$ хөгшинд золгох.

АМВА (Ü.) К.2; амбан: ист. губернатор, вельможа, сановник; $ul^i\bar{a}st\bar{a}n\ \bar{a}m\bar{b}a$ улиастайн амбан; $x\bar{u}r\bar{e}n\bar{i}\ \bar{a}m\bar{b}a$ хүрээний амбан; // Мо. *amban*.

АМВĀ (Sü.) лам эцэг: отец /лама/; $man\bar{a}\ \bar{a}m\bar{b}\bar{a}$ манай лам эцэг.

АМДЗӨЛĀХ (Dar.) амжуулах: 1. побуд. от амжих; 2. выполнять, осуществлять, производить; $\bar{a}m\bar{d}z\bar{o}l\bar{a}x\ \bar{c}ed\bar{z}\ \bar{b}od\bar{o}son$ амжуулах гэж бодсон; // Мо. *amijiyulqu*.

АМⁱДЖĪRAL (Dar.) амьдрал: жизнь, существование; $\bar{a}d\bar{z}il\ \bar{a}m^i\bar{d}\bar{z}i\bar{r}al\ \bar{s}\bar{a}\bar{e}t\bar{a}\ \bar{a}\bar{e}l$ ажил амьдрал сайтай айл; /ШАХ.1972/. $\bar{a}m^i\bar{d}\bar{z}i\bar{r}al\ dzox^i\bar{o}x$ амьдрал зохиох; // Мо. *amidural*.

АМISXĀ (GKha.), АМISXĀ (Ü.) амьсгаа: дыхание, вздох; $\bar{a}m\bar{i}sx\bar{a}\ \bar{a}w\bar{a}x$ амьсгаа авах; $ix\bar{e}\ \bar{a}m\bar{i}sx\bar{a}t\bar{a}\ \bar{b}\bar{a}\bar{e}na$ их амьсгаатай байна; // Мо. *amisuy-a*.

АМⁱТĀ (Ü.) К.2; амьтан: живое существо, животное; $neg\ \bar{a}m^i\bar{t}\bar{a}$ нэг амьтан; $x\bar{u}n\ \bar{a}m^i\bar{t}\bar{a}$ хүн амьтан; // Мо. *amitan*.

АМСАРДĀР (GKha.) өмнөхөн: до, раньше, прежде; $xalag\bar{d}ax\bar{i}n\ \bar{a}m\bar{s}ar\bar{d}\bar{a}r$ халагдахын өмнөхөн; $yawax\bar{i}n\ \bar{a}m\bar{s}ar\bar{d}\bar{a}r$ явахын өмнөхөн /ШАХ.1984/.

АМТĀ I (Ü.) Т.9; шүр: коралл; $\bar{a}m\bar{t}\bar{a}\bar{y}\bar{a}r\ \gamma\bar{o}y\bar{o}x$ шүрээр гоёх; $\bar{a}m\bar{t}\bar{a}\ \bar{s}ig\bar{e}t\bar{e}g\bar{e}$ шүрэн шигтгээ /ШАХ.1979/.

АМТĀ II (TKha., DKha., ŪKha.) аманцар: говорун, ихэ amtā xūxed их аманцар хүүхэд.

ANAGXAN (Sü., Dg.) B.90; богинохон: коротковатый, коротенький; anagxan isētē богинохон иштэй.

ANAX (Dun.) ажиглах, хянах: замечать, примечать, подмечать; tūnīg anax түүнийг ажиглах.

ANDAXĀ (Dar.) C.44; алдах: ошибаться; andax̄ onox алдаж онох; andax̄ maγadgūi алдах магадгүй.

ANDAR (Khot., Dar., Ar.) B.90; дэлгэц: доска для сушки творога; andar dēr ārūl xatāx дэлгэц дээр ааруул хатаах.

ANDĀRAҒA (Dun.) шагайн сум: гуля таранная, костяная; хавтāyā andāraҒa шагайн хавтгай сум /СБХ.1961/.

ANDĀRAN (Dar.) худал: неправда, ложь, вранье; andāran ūgē худал үг; andāran yarⁱā худал яриа.

ANDŪ I (Ūw., Sar.) усны хавчиг: деревянный бак, бачок /для жидкости/; andū dūren usā усны хавчиг дүүрэн ус.

ANDŪ II (TKha., ŪKha., DKha.) буруу, ташаа: ошибочно, по ошибке; andū xarād namnalā хō андуу /ташаа/ хараад намналаа хөө /МАД/.

ANDŽIGĀ (TKha.) нөхөр, найз: прост. друг, подруга; andžiyān suraxīg xitšēne найз нь сурахыг хичээнэ /ШАХ.1962/.

ANDŽIN (Se.,Dg.) B.90; ANDAS (Go.,Ba.) ĀNDŽIS (Ü.) K.2; анжис: плуг, соха; andžinār γadzar ха-γalax анжсаар газар хагалах.

ANDŽĀ (Dar.) хууль, торгууль: штраф; andžāl xō-lōl γarāsā торгууль хууль л гараасай /Хө.хө.эг/.

ANDŽĀGALAX (GKha.) B.90; шагайгаар тоглох: играть в игральные кости /бабки/; xūxēdūd andžā-γaladž toglotsγōx хүүхдүүд шагайгаар тоглоцроох.

АНГАЛДŽĀ I (GKha.) ангалзуур, цэцэгт ургамал (layoshilopsis khorr): бот. зацегуб; γow¹d urγa-daz anγaldžā говьд ургадаг ангалзуур.

АНГАЛДŽĀ II (TKha.) ангалзах: открывать рас-крывать, разевать; olon daxin anγaldžā олон дахин ангалз; // Мо. anγaljaqu.

АНГĀХĀ (Dar.) ангайх: раскрываться, открываться; amā anγāxā амаа ангайх; kālaya anγāxā хаалга ангайх; // Мо. anγayiqu.

АНГĀХĀ: АНГĀХĀ ХĀĒТŠ (Sar.) том хайч: ножницы; anγāxā хāētšar хоң хāētšilaw том хайчаар хонь хяр-гав. /ШАХ.1979/.

АНГИ I (TKha.,Öw.,El.), АНГИДĀ (Sar.,El.) өөр, ондоо: другой, иной; bi anġig awsan би ангийг авсан, би өөрийг авсан; anġidā хүн ондоо хүн. /НАЯ.1984/.

АНГИ II (TKha.,ÖKha.,DKha.) I. НИЙГЭМЛЭГИЙН ТОМ БҮЛЭГ: класс; anġit nīgmīn үе ангит нийг -

МИЙН ҮЕ; 2. ХИЧЭЭЛИЙН ТАНХИМ: аудитория, **класс**; **āngidā** орох ангидаа орох; 3. албан газар, бай - гууллаагын болон цэргийн нэгэн хэсэг: часть, **отдел**; **šindžilgēnī āngi** шинжилгээний анги; **tsergīn āngi** цэргийн анги; 4. хамт суралцдаг хүмүүс: одноклассники, товарищи по классу; **bidentē neg āngīn хүн** бидэнтэй нэг ангийн хүн; 5. бичиг, зохиол, хууль дүрмийн зүйл: раздел, параграф, статья закона; **kūlīn dzūil āngi** хуулийн зүйл анги; // Мо. **anggi**.

ANG¹AD (Min.) тийм шиг: I. приблизительно та - кой, примерно такой; **āng¹ad bāena** тийм шиг байна.

ANGIR I : ANGIR SŪ (Khot.) B.90; ŪS (Dg.) R. 174; шар сүү: сыворотка; **ēdūlgīn āngir sū** ээдүүлгийн шар сүү.

ANGIR II: ANGIR ŪRAG (TKha., ŪKha., DKha.) эхийн уураг, сүү: материнское молоко; **āngir ūrāyā šimūlsen ēdžīnxē atšīg** уанам бе ангир уургаа шимүүлсэн ээжийнхээ ачийг яана вэ? /МАД./.

ANGIR III (TKha., ŪKha., DKha.) ангир: зоол. турпан /водоплавающая птица/; **āngirīn degdēxē** ангирын дэгдээхэй; // Мо. **anggir**.

ANGNAХА (Go., Ba.), ANNAХА (Dar.) агнах: охотиться; **an angnaхā** ан агнах; **annaхā an elbegtē** агнах ан элбэгтэй; // Мо. **angnaqu**.

ANX¹AGŪĪ (DKha.) самбаагүй, увиагүй: ненаходчивый, несообразительный; **anx¹agūī am¹tan sū** энэ самбаагүй амьтан шүү.

ARAĢA I (Öw.) араг: плетёная корзина из прутьев; arāyār arḡal tūx аргаар аргал түүх; araya šēdzēgī араг шээзгий /ШАХ.1958/; // Мо. агуу.

ARAĢA II (TKha., DKha., ÖKha.) сүвэгчилсэн ухаан, юмыг хийх бүтээхэд олсон барил: способ, средство, метод; возможность, выход /из положения/; arayaḡ oldox арга нь олдох; araya baragдах арга барагдах; // Мо. арга.

ARAWSĀ (Ar.) В.90; саравч/пингийн/: навес; malīn arawsā bariw малын саравч барив;

ARĀTĀ (Dar.) араатан: зверь, хищник; arātā amⁱtan, араатан амьтан; arātānīg arāyār, adū malīg ūḡyār араатныг аргаар, адуу малыг уургаар /АЗД.1978/; // Мо. ариятан.

ARĀ (Dar.) арын: задний северный; arā yurwan dawā ḡūwē болохоḡ уāladā арын гурван даваа гүвээ болох нь яалаадаа /ДАД/.

ARDĀRĀ (GKha.) ар дээр: на теневой стороне горы; на северном склоне; terē ardāḡā mal biltšidž bāēna тэр ар дээр мал бэлчиж байна /ШАХ.1984/.

ARĢAM (Öw.) зэл: протянутая верёвка; ar-
yam tatax зэл татах; ḡūn arḡam гүүн зэл.

ĀRIX I (TKha., GKha.) Ж.110; өгөх, барих /хүндэтгэл/: высок. давать; beleg seltē ārix бэлэг сэлт барих /ШАХ.1961/.

ÄRIX II (Sar.,Go.) äri'k'i(üē,üö) ärix)üo),
arkxi (üo) К.3; архи: водка; ärixini šil архины шил;

ARⁱNAGTŠIX (Dar.) багтрах: терять сознание;
mo'in arⁱnagtšix морь нь багтрах /ШАХ.1972/.

ARS/ ARAS (Ü.) К.3; ARÄS (Dar.) арьс: 1. шкура,
шкурка, кожа, мех; aras xörös арьс хөрс; 2. кожаный;
aräsnī öwtšin арьсны өвчин; 3. кожный, на-
кожный; aräs maxānī dzawsar арьс махны завсар;
// Мо. arasu.

ARŠÄ (Dar.) хойш: на север, к северу, назад;
aršä sū хойшоо суу; aršä харā хойшоо хар.

ARU (Ü.) К.3; ариун: 1. священный, святой,
честный, чистый; aru üreg ариун үүрэг; aru sanā
ариун санаа; 2. чистоплотный, опрятный, гигиени-
ческий; aru tsewer ариун цэвэр; // Мо. ariyun.

ARWĒ (Ü.) К.3; арвай (Critesion Rafin.): яч-
мень; arwē üsēlex арвай үслэх; arwē budā tarix
арвай будаа тарих; // Мо. arbai.

ARWÜLĪ (Dar.) хүүхдийн даахь: волосы младенца
/не стриженные со дня рождения/ ; arwülī awax
даахь авах; arwüli ixtē xūxed даахь ихтэй хүүхэд
/ШАХ.1980/.

ASAX I (Ar.) суух, зоогдох: сидеть, садиться;
šawärtā asax шаварт суух; usandā asax усанд
зоогдох /ШАХ.1968/.

ASAX II (TKha.) наалдах: склеиваться, приклеиваться; прилипать; *dēlēndē ōwōs asax* дээлэнд өвс наалдах.

ASAX III (TKha., ÖKha.) авирах: лезть, подниматься, взбираться, карабкаться; *уamā хадандā asax* ямаа хаданд авиран гарах /ШАХ.1958/.

ASAX IV (TKha., ÖKha.) эрхлэх, нялуурч ахих: ласкаться, ластиться; *хūshīn bitgī asād bā* хүү минь битгий эрхлээд бай.

ASAX V (TKha.) бусдад хүрэх, халдах: быть агрессивным; *axā dzaxādā asax* ах захдаа халдах.

ASAX VI (El.) бага зэрэг хиртэх, хуучрах: загоряться, пачкаться; *dēlēndē хirē asax* дээлэнд бага зэрэг олон хир суух.

ASAX VII (TKha., ÖKha., DKha.) гал ноцох: разжечь огонь; *γal asax bolow ū* гал ноцох /асах/ болов уу? /ААЗ.1978/.

ASAN (Dar.) байсан: было; *tendē asan* тэнд байсан; *сауāхан asan* саяхан байсан. /ШАХ.1980/

ASAR I (Dar.) Б.226; модон пунз: хлев, чулан, амбарчик; *asar barix* модон пунз барих.

ASAR II (TKha.) том: крупный, рослый, большой; *asar ōndōr ūlā* том, өндөр уул.

ASAR III (TKha., ÖKha., DKha.) асар майхан: палатка, шатёр; *asar bosγow* асар босгов; *asartā oрох* асар майханд орох; // Мо. асар.

ASΓAX I (GKha.), ADXAX (Ü.) К.1; атгах: зажимать, зажимать в руке; γarā asγax; гараа атгах; γartā adxax гартаа атгах.

ASΓAX II (TKha.), AS^QXAX (Go.,Ba.) асгах: лить, выливать, проливать; sū as^Qxax сүү асгах; γadā. asγax гадаа асгах; // Mo. asqaqu.

ASΓALDĀ (Khöw.) цагаан сахалтай: белобородный, се-
добородный; asγaldā öwgön цагаан сахалтай өвгөн;
/ШАХ.1971/.

ASΓAN/ASXAN (Öl.) үдэш: вечер, вечером; ötsidör
асγан өчигдөр үдэш; axā asxan irew ах үдэш ирэв.

ASΓAR (Dun.) худгаас асгарсан ус: политая из
колдца вода; asγar dēr gišgex асгарсан ус дээр
гишгэх /ШАХ.1961/.

ASXAN (Dar.) С.44; гуу, жалга: овраг; asxanār
хои харⁱūлах гуу жалгаар хонь хариулах.

ASÖX (Dar.) асуух: спрашивать, задавать вопрос;
xuwilγān lamās asōlāw хувилгаан ламаас асуулаа/ДАД/.

ATĀ: ATĀ MÖXÖGÖR (Sar.) атаа хонзонгоор: за-
висть, ревность /пр.п/; atā möxögör dzodox атаа
хонзонгоор зодох; // Mo. atay-a.

ATΓAWTŠ (Dar.) бариул: ручка, рукоятка; atγaw-
tšāsañ barix бариулаас нь барих; xālāyanī atγawtš
хаалганы бариул /СБХ.1969/.

ATLĀGA I (Dar.) ухуур төмөр: кочерга; atlāyār yadzar ухах ухуур төмрөөр газар ухах.

ATLĀGA II (TKha.) модон эдлэл хийдэг төмөр багаж атлага: тесло; atlāyār modō tsawtšix төмөр багажаар мод цавчих; // Мо. ataly-a.

ATWĀS (Ü.) машин: автобус; atwāsandā sūx автобусанд суух; atwās xülēx автобус хүлээх.

ATSĀ (Kho.) ачаа: груз, поклаж; atsātā mašin ачаатай машин; öndör atsā өндөр ачаа; // Мо. асиу-а.

ATŠĪMAG I (Dar.) богц, даалин: дорожная, перемётная сумка; atšīmagē yandzayalax богцоо ганзглах; atšīmagtā yum богцтой юм /ШАХ.1972/.

ATŠĪMAG II (Ar.) дашмаг: фляга, фляжка; atši-magtā sū xīx дашмагт сүү хийх; atšīmagtā usā дашмагтай ус.

AW I (TKha.) аав: папа; aw irex аав ирэх; minī aw миний аав; // Мо. abu.

AW II (TKha.) ан агнах: заниматься охотой, охотиться; awād уавах анд явах; aw xīx ан гөрөө хийх; // Мо. abi.

AW III (TKha., ÖKha., DKha.) ав, авах: 1. брать, взимать; torγūlī aw торгууль ав; 2. получать; dzax¹dal авах захидал авах; 3. принимать; adžildā aw ажилд ав; // Мо. ав.

AW IV (TKha.) хүүч нэмэгдүүлэх сул үг: усил. частца к словам с начальным /а/ ; axtāyā aw adilhan ахтайгаа ав адилхан; aw arⁱün ав ариун; // Мо. aba.

AW V (TKha.) хөнгөн хуумгай, ав сав: I. довольно лёгкий; 2. довольно легкомысленный; aw saw dzantā xün хөнгөн хуумгай зантай хүн; aw saw āšitā ав сав /олон/ ааштай.

AWDŽĀ (Ū.) ах хүн /хүндэтгэсэн үг/: почт. старший по возрасту, старшинство.

AWAG (Dg., Ū.) К.3; авга: дядя; awag аха авга ах; awag egtš авга эгч; // Мо. abaya.

AWĀLDŽ (Min., Khot.), ĀTDŽĀGAN (DKha.), ĀLDŽ (El.) аалз: паук; awāldžinī sülēs torlogдох аалзны шүлс торлогдох /ШАХ.1971/; ātdžayan šigě amⁱtan аалз шиг амьтан; // Мо. ayalji.

AWDŽIRAX (TKha.), ATSRAX (El.) авчрах: приносить; приводить, пригонять; moᠢ awdžirax морь авчрах; nāsān atsrax нааш нь авчрах; // Мо. abčiraqu.

AWXĀ (Dar.) авах/-ын/: брать, взимать, получать и.т./р.п/; eхēner awxān balandān erdēnīn γandžōr хугōllāw эхнэр авахын эрхэнд эрдэнийн ганжуур хурууллаа /ДАД/.

AWⁱĀ I (Min.) ~ EWĒ (Min.) ээж: мама; awⁱā dēl оуow ээж дээл оёв; egtš ewē хоуor эгч ээж хоёр;

AWⁱĀ II (TKha., ÖKha., DKha.) дуу авиа: шум,
звук; awⁱā sonōsdox авиа сонсогдох; egšig awⁱā эг-
шиг авиа; // Мо. abiy-a.

AWPAΓA I (ÖKha.) том хөрөө: большая пила; aw-
raγār modō xōrōdōx том хөрөөгөөр мод хөрөөдөх
/ШАХ.1972/.

AWPAΓA II (TKha.) том: крупный, рослый, боль-
шой; awraγa mod том мод; awraγa dzayas том загас.

AWPAΓA III (TKha., ÖKha., DKha.) цол: звание, ис-
полнн, передовик смен. awraγa bōx аврага бөх; aw-
raγa maltšin аврага малчин; // Мо. aburyu.

ĀDŽĀ (Bu.), ĀGŪ (Go.) В.89; гоё: красивый, чудесный,
нарядный, элегантный; ādzā dēl сайхан дээл;
āγū xūn гоё хун /СБХ.1961/.

ĀDŽĪ (Ū.) аав: папа; adžīdā хелех аавдаа хэлэх;
ādžīmin surγāl ünētē аавын минь сургаал үнэтэй.

ĀDZĀGĀTAX (Dun.) зэвүү хүрэх: возмущаться;
xudlā xelēsendēn ādzāγātax худлаа хэлсэнд нь зэ-
вүү хүрэх /ШАХ.1984./.

ĀDZĀ (Dg.) авгай, эхнэр: пожилая женщина;
agdan bolson ādzā yu dā том болсон эхнэр үү дээ
/ҮАД/.

ĀGLAX I (Khot.) шигдэх: погрязать, увязать,
застревать; šawartā āglax шаварт шигдэх; mašin
namagtā āglax машин шаварт шигдэх.

ĀGLAX II (TKha.) давж дийлэх, илүү байх: побеждать, одолевать; erdēmēr āglax эрдмээр дийлэх; bⁱāgār āglax бяраар илүү /АЗД.1978/.

ĀGLAX III (TKha.) чадлаас хэтрэх: быть не по силам; āglax adžil bāēna чадлаас давуу ажил байна.

ĀGLAX IV (TKha.) тээглэх, зоогдох: зацеплять, зацепиться; sūxē modondō āglūlax сүхээ модонд ааглуулах; // Мо. аyaqlaqu.

ĀX I (Min.) айх: бояться, пугаться, трусить; xarāñxūlγās āx харанхуйгаас айх; āx tsotšixīn ayulγūī айх зочихын аюулгүй /МС.75.П/; // Мо. ayuqu, ayuqu.

ĀX II (TKha., DKha.), XAX (E1.) жигшлийг илэрхийлэх аялга үг: междометие, выражающее отвращение; /напр. ǫу/, āx, bitēgī aw аах /муухай/, битгий ав; хāх, bū xūr хаах /муухай/, бүү хүр.

ĀXŪ I (Bu.) эхнэр: жена, замужняя женщина; āēlīn āxū айлын эхнэр /ШАХ.1976/.

ĀXŪ II (Ü.) К.5; найз нөхөд нэгийгээ дуудах үг: обращение в знач. друг; āxū, xūlédž bā найзаа, хүлээж бай; āxū, nāšī ir найзаа, нааш ир.

ĀLTĀ (Dar.) айхтар, сүрхий: икличительный, бойкий;

ĀMĀG (Dar.), ĀEMĀGA (Öw.) аймаг: аймак; manā āmāg манай аймаг; dzūn āēmāγa зүүн аймаг; // Мо. ayimag.

ᠠᠨᠠᠡᠬᠠᠨ (El.) бас л: опять, ещё, также; ᠠᠨᠠᠡᠬᠠᠨ
dax¹ad хөлөw бас л дахиад хөлөw; ᠠᠨᠠᠡᠬᠠᠨ bi хөл
хүргөw бас л би хэл хүргөw /НАЯ.1969/.

ᠠᠷᠠᠭ I (Dun.) сархиаг: I. геогр. дурные земли;
ᠠᠷᠠᠭ ихētē үадзар сархиаг ихтэй газар.

ᠠᠷᠠᠭ II (Sar.) айраг: кумыс, айрак; ᠠᠷᠠᠭ бүлөх
айраг бүлөх; ᠠᠷᠠᠭ үх айраг уух; // Мо. ayirag.

ᠠᠷᠦ (DKha.) ээрүү: заяка, заякающийся; агу хүү-
хөд ээрүү хүүхэд; уагихдᠠ ᠠᠷᠦ хүн ярихдаа ээрүү
хүн /ШАХ.1978/.

ᠠᠶᠠᠷ (Min.) орой: вечер, вечером; bi аᠶᠠᠷ уаwᠠ-
на би орой явна. /МС.1975.П/.

ᠠᠲᠠᠨᠭᠠ (Dar.) эсгий гутал: валенки; ᠠᠲᠠᠨᠭᠠ ᠣм-
сөх эсгий гутал өмсөх; ᠠᠲᠠᠨᠭᠠᠲᠠ хүн эсгий гуталтай
хүн /ШАХ.1972/.

ᠠᠡᠳᠵᠠᠰ (Go.) найрын аяны дугараа: застольная
песня; круговая чаша, братина, аᠡᠳᠵᠠᠰ барих аяны
дугараа барих.

ᠠᠡᠭᠠᠷ: ᠠᠡᠭᠠᠷ Мᠣᠭᠣᠷᠰᠣ (Sar.) аймхай мөгөөрс: анат.
мечевидный отросток; аᠡᠭᠠᠷ мᠣᠭᠣᠷᠰᠣ towōх аймхай.
мөгөөрс товойх /ШАХ.1967/.

ᠠᠡᠯ (Min.), ᠠᠯ¹(Tö.) айл: юрт, семья, дом; un-
dātᠠ хан¹tᠠ аᠡᠯ gedēgin... ундтай ханьтай айл гэд-
гийн /МС.1975.П/. айнэ айл¹ олон шинэ айл олон.

АЭМЭГҮЙ I (Sar.) их, олон: большой, великий, много, множество; аэмэгүй bayan их баян; аэмэгүй малта их олон малтай.

АЭМЭГҮЙ II (Sar., Go.) замбараагүй, овилгогүй: беспорядочный; бестоиковый; аэмэгүй хүн замбараагүй хүн; аэмэгүй хүмүүс овилгогүй хүмүүс /ШАХ.1969/.

АЭТЭР (GKha.), АЭХЭТЭР (El.) айхавтар: страшный, ужасный, чудовищный; аэтар dzantā айхавтар зантай; аэхэтар širün urasγaltā γolō айхавтар ширүүн урсгалтай гол; // Мо. ayiqubtur, ayuqubtur.

В

BADAM I. (GKha.) тулганы хээ: узор /тагана/; badamtāe tomō tulγa хээтэй том тулга.

BADAM II: BADAM ХОРХОЁ (GKha.) хорхой: зоол. насекомое, червь; badam хорхоё бадам хорхой.

BADAM III: BADAM LINXUA (TKha.) (Скр. Радма lunhua) нэг зүйлийн цэцэг: бот. лотос /однообразный/; badam linxua tsetseg šig бадам лянхуа цэцэг шиг.

BADGANĀ I (Dar.) С.55; батгана: зоол. муха; yalā badγanā ялаа батгана; // Мо. batγan-a.

BADGANĀ II (TKha.) нарийн өвчин: мед. рак пищевода; badγanā tusaх нарийн өвчин тусах; // Мо. ba - daγan-a.

BAДЖИ (Ü.) баз: мужья родных сестёр, свояки;
bidā хоуог badži бид хоёр баз; // Мо. баја.

BAДЖАМАЛ (Öw., Ba., Kho.) хурууд: хурт, спрессо-
ванный творог; badžamāl хатах хурууд хатаах.

BAГA I (Öw.) баг: 1. команда; manā baγa türü-
lew манай баг түрүүлэв; 2. маска; baγā ömsöxö
баг өмсөх; 3. баг: низовая, первичная админист-
ративная единица в сельской местности МНР; negdü-
gēr baγin arādā нэгдүгээр багийн ард; 4. прибли-
зительно, около; arwan tsagin baγatā арван цагийн
орчим; // Мо. баγ.

BAГA II (TKha.) бага: 1. малый, небольшой; ба-
γa dzüel бага зүйл; 2. младший; baγā emtā бага
эмч; // Мо. баγ-а.

BAГАЛ (GKha.) B.9I; baxal (Öw.) хоолойн сахал:
борода, ус; baγālā хусаха сахлаа хусах /ШАХ.1961/.

BAГATŠÜL (Dar.), BAГATŠÜD (Ü.), BAГTŠUL (Dg.)
R.150; багачуул: дети, детвора, малыши; молодёжь;
xōētöl üγin baγatāültā хойт л үеийн багачуултай
/Хө.хө.эг/; // Мо. баγачул.

BAГDZAG (Sar.) борлон: годовалный козлёнок; баγ-
dzag харⁱүлэхэ борлон хариулах.

BAГⁱSRAGA I (E1., Go.) хольсон цагаан тос /ээз -
гий, ааруулын нунтагтай зөөхий холих/: смесь сме-
таны и творога; baγⁱsraγa xolⁱdž gūdžēndē xix тос
хольж гүзээнд хийх.

BAГ¹SRAGA II (Tkha.) хачир, хольц, хольж хутга-
сан зүйл: смесь; баг¹sartš хутгах хольж хутгах;
// Мо. багсурга.

BAГҮР (Ü.) К.3; бавгар; 1. лохматный; багүр үстө
бавгар /их/ үстэй; 2. бородатный, обросший; багүр
dзахалтā бавгар сахалтай; // Мо. babгар.

BAГWAR I (GKha.) тагш: чашка, пиала; bagwartā
tsāē үх тагшинд цай уух /ШАХ.1984/.

BAГWAR II (Tkha.) багвар бумба: ваза; багwartāэ
tosō багвар бумбатай тос; // Мо. багвар.

BAXA (Dg.) R.150; БЕХ (Ü.) К.4; байх: находить-
ся, пребывать, быть, существовать, иметься;
tīm баха тийм байх; irsen баха ирсэн байх; belen
бөх бөлэн байх; // Мо. байгу.

BAХИРАН (Ü.) К.3; бархираа: крикун, плакса; ба
хиган хөкөд бархираа хүүхэд; бахиган темē бархи -
раа тэмээ; // Мо. баркирага.

BAХЛАС (Öw.) туухай: гири, гири для весов; хо
уог kilīn бахлās хоёр килограммын туухай.

BA¹TĀGAN (Ü.) К.4; батгана: зоол.муха; ilā ba¹-
tāyan sūх ялаа батгана суух; ба¹tāyanī бās батганы
баас; // Мо. багагана.

BALAN (Dag.) балаг: вина, причина; екнер авхāён
balandāh эхнэр авахын балагт нь ДАД/.

BALDŽID (GKha.) чулуу: геол. вид, камня.

BALGANÜR (Dzaw.khot.) В.9I; умс: анат. толстые кишки лошади; adūnī balγanūr: адууны умс.

BANAĠA I /banag (TKha., Ūw., Ar.), ŪRGŌ (Dg.)
 илүү гэр: запасная юрта; banaγatā idēgē borlūlah
 илүү гэртээ идээгээ боловсруулах; idēnī ōrgō идээ-
 ний илүү гэр /ШАХ.1976/.

BANAĠA II (El.) том, бүүдүүн: прост. толстый,
 грубый, крупный, большой; banaγa xūn бүүдүүн хүн;
 banaγa am¹tan бүүдүүн амьтан.

BANAĠA III (El., Dzaw.) худлаа хэлэх: прост.
 лгать, врать; yostō neg banaγa awlā нэг худал
 хэллээ дээ /ШАХ.1969/.

BANDĀ (GKha.), BANDAN (Ūw., Ba.) гурилын ганпанэ
 мод: доска для раскатки теста; bandā dēg eldēx гу-
 рилын хавтгай дээр элдэх /ШАХ.1961/.

BANDZÄ I (Bu.) тарианы шан: борозда; tar¹ānī
 talbāēдах bandzä тарианы талбайдах шан /ШАХ.1976/;

BANDZÄ II: BANDZÄ XŌRŌ (Ar.) гар хөрөө: ножов -
 ка, ручная пила; bandzä xōrōg narīn mudžāndā хө-
 регледөг гар хөрөөг нарийн мужаанд хэрэглэдэг /ШАХ.
 1968/.

BANDZĀ III (TKha.) банз: доска; bandzān bāēšin банзан байшин; bandzār хайā bariw банзаар хашаа барив; // Мо. bangja.

BANDZĀ IV (TKha.) зодох хэрэгсэл: средство для избения; хув¹ syalās omnō bandzādādz dzoddog bāē-džē хувьсгалаас өмнө банздаж зоддог байжээ.

BANDZADDŌ (GKha.) бот. банздоо (Saussurea DC.) соскрепя.

BANĠA I (Sü.) тах /төмөр/: подкова; banᠠtā moᠭ тахтай морь; yutālīn banᠠ gutlyn тах.

BANĠA II (TKha.) загнах: прост, ругать, кричать; šw banᠠdaᠬ aav загнах; маšī ix |banᠠdūlaw маш их загнуулав.

BARĀ: BARĀ XARĀNDĀ (Dar.) харанхуй: темнота, тьма, мрак; barā харāndā yawaw харанхуйд явав.

BARĀ I (ŪKha.) баруун: 1. правый; barā yar баруун гар; barā tal баруун тал; 2. западный; barā dzūg баруун зүг; barā хоētō баруун хойт /ШАХ.1962/; // Мо. barayun.

BARĀ II (GKha.) гэрийн буурь: место где стояла юрта; холōs barā харagdaw холоос буурь харагдав; // Мо. bayuri.

BAR¹TSĀ I (Sar.) B.9I; бэлэг: подарок, дар, гостинец; bar¹tsā barix бэлэг өгөх.

BAR¹TSĀ II (TKha.) барьц: место для ухватыва-
ния рукой ene bōxō bar¹tsā soliw
энэ бөх барьцаа солив; bar¹tsā̄ aldaх барьцаа ал-
дах; // Мо. barica.

BAR¹TSĀ III (TKha.) өргөл барих /шашны ном ун-
шуулаад өгдөг/: уст. дар, подношение; γandandā
bar¹tsā̄ ōgōx ганданд өргөл барих /ШАХ.1966/.

BAR¹WTŠĀ I (TKha, ōw) BAR¹ŪTSĀ (Khōw.khot.) ба-
риул: ручка, рукоятка, черенок; toγōnī bariwtšā
тогооны бариул; xālγanī bar¹ūtsā хаалганы бариул
/ШАХ.1976/.

BAR¹WTŠĀ II (El.) жижиг хүүхдийн дээл: детская
верхняя одежда; xūxeddē bariwtšā xīw хүүхэддээ
дээл хийв /НАЯ.1979/.

BARWĀ (Dar.) сав /нэгэн зүйлийн/: посуда, со-
суд /однообразный/: barwāndā usā xīxē саванд ус
хийх; barwā uγāх сав угаах /ШАХ.1972/.

BATŪRĪ (Sü., Dg.), MATĒR (ŌKha.) гэрэл зураг:
фотография, фотографический снимок; batūrā awaxū-
law гэрэл зургаа авахуулав /ШАХ.1977/; matērā da-
rūлах зургаа даруулах.

BATSAG (TKha., Ar.) мацаг барих /хоосон хонох/:
пост. поститься; badaṛtsīlan yawawts̄ batsag barina
бадарчлан явавч мацаг барина /хоосон хононо/ /ААЗ/.

BATSĀLAX (Min., El.) бяцлах: разбивать, разд-
роблять, измельчать; būxūl dawāe batsalax бүхэл
давс бяцлах; // Мо. bicalqu.

BATSĀRAH (Dag., El.) бярах: Граздросляться, разбиваться, растрескиваться; tšfīū batsārah чулуу. бярах; 2. перен. уставать; batsartšil orxinō moḡ min бярач л /муудаж/ орхино доо морь минь /Хө.хө.эг/; // Мо. bicarqu.

BAW: **BAW BARⁱĀNAG** (Sar.) ав адилхан: одинаковый, похожий, равный, вылитый; ene хоуог baw barⁱānag энэ хоёр ав адилхан; dūtēgē baw barⁱānag дүүтэйгээ ав адилхан /ШАХ.1969/.

BAWLŪS (TKha., Khöw., Sar.) жараахай: зоол. песткарь /большей/; dzayasnī bawlūs загасны жараахай; bawlūs барих жараахай барих /ШАХ.1976/.

BĀ (Se.) В.9I; самнуур, борной: скребница; γadzārīn bā газрын самнуур.

BĀDĀĒ (Dun.) хүүхдийн өмд: детские брюки; bādāēn noḡox өмд нь ноḡox; dzudzān bādāē зузаан өмд /ШАХ.1984/.

BĀXĀ (Min.) байх: находиться, пребывать, быть, существовать, иметься, оставаться; ondōr denāžē dēr ōḡḡgō bar^tdāz bāx өндөр дэнж дээр өргөөгөө барьж байх /МС.1975.П.57/; // Мо. bayıγ-а.

BĀLĀX I (Dag.) сэтгэл хөдлөх: радостно возбуждаться, переживать, взволноваться, быть в возбуждённом, возволнованном состоянии /преимущественно в радостном/; minī onḡod bālād миний сэтгэл хөдлөөд /Хө.дар.яст.229/.

BĀLĀX II (Go., El.) зэмлэх, загнах: порицать, осуждать, упрекать, делать замечание; ta bitgī bā-lād bāe ta битгий зэмлээд бай.

BĀLĀX III (TKha.) хувилах, идээлэх: воспалять-ся, нарывать; šarxān bāлах шарх нь хувилах; // Мо. bayalaqu.

BĀLĀX IV (TKha.) хөнгөн торгох: наложить штраф; toglōm togloodž bāлах тоглоом тоглож торгох; āer - yār bāлах айргаар торгох.

BĀLĀGH (Min.) байлгах: 1. заставлять быть где-л; держать кого-/что/либо где-л; belen bāлах бэлэн байлгах; 2. оставлять; kewēgēn bāлах хэвээр нь байлгах; 3. располагать, размещать, помещать; tserēg bāлах цэрэг байлгах; 4. останавливать, прекращать, пресекать; adzil xīxīg bāлах ажил хийхийг байлгах; // Мо. bayilyaqu.

BĀMĀ (Min.) баймгай: очень большой, большой-пребольшой; xū tšīn bāmγā tom xūn boldž хүү чинь баймгай том хун болж; bāmγā tom mod баймгай том мод; // Мо. bayimγai.

BĀN/BĒN (Dg., Min.) байн байң: а/ периодически, время от времени; bān bān хагах байн байн хагах; б/ беспрестанно, часто, то и дело; bān bēn irdeg байн байн ирдэг; // Мо. bayin.

BĀRĀN: BĀRĀN BOR (Khot.) В.9I; бор шувуу: воол. воробей; džidžigxen bāran bor жижигхэн бор шувуу. /ШАХ.1980/.

ВĀТĀГĀ (Okna.) бай, байх, боль, блих: пребывать, прекращать, переставать, делать что-л, прекращаться, униматься; adžil хөхө батāγā ажил хийхээ болих.

ВĀТĀR I (Dzaw.) тоононы хүрээ: внешний ободок тона; батāγā будах тоононы хүрээгээ будах; батāγā-saŋ baŋ тоононы хүрээнээс нь барь /ШАХ.1968/.

ВĀТĀR II (Khōw., Khot., Ūl.) В.91; буйлын товх: застужка/у кляпа/; džidžig širen батāŋ жижиг ширэн товх.

ВĀТĀR III (TKha.) баатар: богатырь, витязь; батāŋ ег зориг чадалтай эр; батārlag хүн баатарлаг зоригтой хүн; // Мо. баγatur.

ВĀТĀR IV (TKha.) баатар /цол/: герой /звание, чин/; манā батāŋxā манай /хөдөлмөрийн/ баатарынх; батāŋ хүн гавьяатай хүн; // Мо. баγatur.

ВĀWĀĒ (E1.) өвөө, өвгөн /хүндэтгэн авгайлах/: высок, старик, старец; бāwāē irex: өвгөн ирэх; бāwāēg дūдах өвөөг дуудах.

ВĀWĀ (Min.) баавгай: зоол. медведь; баγīn arⁱas, бāwā ūneg барын арьс, баавгай үнэг /М.И. 1975.П.56/; // Мо. баγabaγai.

ВĀELGÜĒĒ (GKha.) тиймээ, тийм, магадгүй, байна: так, да; бāēlgüēdē, dzōw yaŋādž бāēна тиймээ, тийм зөв ярьж байна /ШАХ.1984/.

BĀĒTĠĀĒ (Dar.) байтугай: не только, ни и; *ūdзах бāētγāē sonōsōgūē* үзэх байтугай сонсоогүй; // Мо. *bayituγai.*

BEDREX/VIDREX (Khot., Khe., Ūl.) эрж хайх, сураглах: искать, разыскивать; *adūγā biderts yawād irew* адуугаа эрж яваад ирэв; *nomō bidrea olsongūē* номоо хайгаад олсонгүй.

BELTŠĒRTĒ (Min.) бэлчээртэй: шөмрийн настбице; *xatirts xārēšgū beltšertē* хатирч нуршгүй бэлчээр - тэй /МС.1975.П.59/; // Мо. *belšiger-tei.*

BERGĒ (Ū.) К.4; бэргэн: жена старшего брата, старшая невестка; *manā bergē egtš* манай бэргэн эгч; *bergēdē xelēgē* бэргэндээ хэлээрэй; // Мо. *bergen.*

BERŪ (Ū.), B¹ARŪ (Dg.) R.151; B¹ARŪ/BIRŪ (TKha.) Вл.170; BURYU (Dar.) бяруу: годовалный теленок; *berū xar¹ūлах* бяруу хариулах; *oxin b¹arū* охин бяруу; *b¹arū tūxā* бяруу туух; // Мо. *birayū.*

BERŪN^kXĪ (Ū.) К.4; BILBERXĪ (Khot.) бэрэвхий: анат. бабка /у животных/; *berūn^kxīn yas* бэрэвхийн яс; *xōlīn bilberxī ōwdōx* хөлийн бэрэвхий өвдөх; // Мо. *berbekei.*

BĒDĀL (Ū.) R.4; байдал: 1. состояние, положение, обстановка, ситуация; *tsag ūrīn bēdāl* цаг уурын байдал; 2. вид, наружность, облик, образ; *γadnaх bēdāl* гаднах байдал; 3. условия жизни, быт; *ad¹ bēdāl* аж байдал; *bāēr bēdāl* байр байдал; // Мо. *bayidal.*

BĒLĒ (Ökha., El.) бээлий: рукавицы, перчатки, варежки; γarĭn bēlē гарын бээлий; bēlē хйх бээлий хийх.

BĒŠIN (Ü.) К.4; BÄŠĪ Вл.24I,307; байшин: дом, здание; modon bēšin модон байшин; olon dawxar bāēšī олон давхар байшин; // Мо. bayising.

BĒWĒ (Ü.) нэг зүйлийн гурилан боов: вид кондитерского изделия; bēwē хīdž idex гурилан боов хийж идэх /S.Mu.1964.IY/.

B¹ĀD (GKha., Dg.) R.15I; BIDDE Вл.33I; BIDANA (El.), BITĒ (Min.) бид: мы; tši b¹ād хоуоγ чи бид хоёр; bidde yalaw бид ялав; bidanī irēdūe бидний ирээдүй; bitē xūlēyē бид хүлээе; // Мо. bide.

B¹ĀNDZĀ (Ar.) тэрэгний моринь хүзүүний жийрэг, зөөлөвч: прокладка, надеваемая на шею упряжной лошади.

B¹ĀR (Dg.) R.15I; бяр: сила, мощь; b¹ār tša - daltā бяр чадалтай; b¹ār ixtē xūn бяр ихтэй хүн; // Мо. bir-a.

B¹ARWĀS (Dzaw.Khōw) Вл.189; бярвааз: паром, перевоз; b¹ār wād zār us γatlāw бярваазаар ус гатлав /ШАХ.1973/; // Мо. birbayasun.

B¹ATSĀXAD (Öw.) хүүхэд, хүүхдүүд: ребята, ребёнок, дети; b¹atsāxad dūlah хүүхэд дуулах; nuṭāgīn b¹atsāxad нутгийн хүүхдүүд.

B¹ATSĀXAN I (Dg.) олон: много; b¹atsāxan хūхед irlē олон хүүхэд ирлээ; b¹atsāxan хūmūs олон хүмүүс /СБХ.1978/.

B¹ATSĀXAN II (TKha.), BETŠXA (Ü.) K.4; BITŠĒ-
GEN (Min.), BITŠGAN (Dar.) бага, жижигхэн: малый,
небольшой, мелкий, маленький; b¹atsāxan xū жижиг-
хэн хүү; bitšēgen bōdoltō yum багахан боодолтой юм.

B¹ATŠXĀN (Dar.) охин: дочь, девочка; b¹atšxān-
tā bolson охинтой болсон; b¹atšxān dūlaw охин
дуулав /ШАХ.1972/.

BIDDĒ (GKha.), BEDDĀ (TKha.) биз дээ; биз: по-
жалуй, наверное вероятно, видимо; tīm biddē тийм
биздээ; ах ирсен biddā ах ирсэн биздээ.

BIDZGEN (Dar.) жижиг: маленький, немного;
bidzgen xūxed бяцхан хүүхэд; bidzgen ном бяцхан
ном /ШАХ.1972/; // Мо. bičiqaṅ.

BILĀ (Dar.) билээ /бөлгөө/: был, был уже; ūlan-
dā an gōrōs elbeg bilā ууланд ан гөрөөс элбэг би-
лээ /СБХ.1972/; // Мо. bōlüge.

BILDŽŪXĀ¹ (Ü.) K.4; BULDŽŪXĀĒ (El.), BILDŽŪXĀĒ
(Khu), BILTSŪXĀ Вл.178; BULDŽŪRĀ (Dar.) бязуухай;
птичка, пташка; bildžūxā¹ nisex бязуухай нисэх;
ōen buldzūrā ойн бязуухай; // Мо. biljuuqai.

BILEN (Ba., El.) бэлэн: 1. готовый, пригото-
вленный; bilen bāēlγax бэлэн байлгах; bilen bolγox
бэлэн болгох; 2. наличный; bilen mōngō бэлэн мөн-
гө; bilnēr авах бэлнээр авах; // Мо. belen.

BILIG I (Ar., Khöw., Sar.) ерөөл: пожелание, желание, благожелание; *āēlīn nāēr dēr bilig xelēx* айлын найр дээр ерөөл хэлэх; *bilig maḡtāl* ерөөл магтаал /СБХ.1969/.

BILIG II (TKha.) авъяас: талант, способность, дар, склонность; *bilig uxān tōḡöldör* авъяас билиг төгөлдөр; *bilig tšadwartā xūn* авъяас чадвартай хүн; // Мо. bilig.

BILIG III (TKha.) цаг улирлын тоолол: лун - ный календарь; *bilgīn tōllör* билгийн тоолмоор; *bilgīn uliral* билгийн улирал.

BILIGTŠIN (Sar.) В.92; ерөөлч: человек, произносящий благопожелания, еролчи; *biligtšīn sāšxan bilig xelēw* ерөөлч сайхан ероол хөлөв; *biligtšīn xūn* ерөөлч хүн /СБХ.1962/.

BILTĖGEX (Ba., El.) бэлтгэх: готовить, приготавливать, заготавливать; *xōl biltėgex* хоол бэлтгэх; *xuwtsāsā biltėgex* хувцсаа бэлтгэх /ШАХ.1973/; // Мо. beletegekü.

BILŪR (Gkha.), BŪLŌR (Dar.) бүлүүр: мутовка, мешалка; *bilūrēr āērag būlēx* бүлүүрээр айраг бүлэх; *modon būlör* модон бүлүүр; // Мо. būlegür.

BIRŪ I (Dar.) тугал: телёнок; *birū biltšix* тугал бэлчих; *birūnī xašā* тугалын хашаа /ШАХ.1972/.

BIRŪ II (TKha., ŌKha., DKha.) бяруу: годовалый телёнок; *eḡ birū* эр бяруу; *xūren birū* хүрэн бяруу; // Мо. birayu.

BISĀNDZĀ (Dar.) хуучир: хучир /музыкальный инструмент род скрипки/; bisāndzā toglox хуучир тоглох; bisāndzānī anḡi хуучрын анги.

BISĪL (Dar.) С.55; BIŠNŪD (GKha.) В.92; бусад: иные, другие, прочие, остальные, чужие; bisīl xūn бусад хүн; axās bišnūdeḡ irew ахаас бусад нь ирэв.

BISLĒG (Dar.), BISLAK (Min.El.) Вл.145; BUŠLAG (Dg.) R.152; BUSĪLĀG (GKha.), BUŠĪLAG (Ū.) бяслаг: сыр; bislēg šaxax бяслаг шахах; bislak id бяслаг ид; amtātā bušlag амттай бяслаг; tūxī sūnī būšilāḡ түүхий сүүний бяслаг /ШАХ.1976/; // Мо. bisilag.

BITĒ (Dg.) R.151; BITEGĀ (Dar.) битгий: отриц. частица при повелительной форме глагола не; bitē uaw битгий яв; bitegā awāḡāē битгий аваарай; // Мо. biteḡei.

BITŠĪ (Dg.) мич: 1. обезьяна; xōwtš bēḡōḡ dow-toldoḡ xōḡā āšātā bitšī хөвч ойгоор довтолдог хөөрү ааштай мич /АЗД.1978/ ; 2. обезьяний; bitšīn džilīn dzuḡ мичин жиллин зуд /ШАХ.1978/; // Мо. be-šīn.

BITŠIK (Min., Dar.) Вл.170; бичиг: письмо, письменность; bitšik dzax¹ā бичиг захиа; alban bitšik ḡḡox албан бичиг өгөх /СБХ.1962/; // Мо. bišig.

BĪR I: BĪREN SŪL (GKha.) шингэн сүүл /адууны/: редкий хвост /конский/; bīren sūltē moḡ шингэн сүүлтэй морь; bīren sūlēšēn tāḡraw шингэн сүүлээс нь тайрав /ШАХ.1984/.

BĪR II (TKha.) бичгийн хэрэгсэл: кисть /для письма или живописи/; bīrēr bitšix бийрээр бичих; bīrēr dzurax бийрээр зурах; // Mo. bir.

BOD I: BOD BUDĀ (Dg.) том будаа: крупнозернистая крупа; bod budā tarix том будаа тарих; bod budā tšanax том будаа чанах /ШАХ.1978/.

BOD II (TKha.) том мал: зоол. крупный, скот, большая скотина; bodīn хайа том малын хашаа; bod mal хар¹ūldag том мал хариулдаг; // Mo. boda.

BOD III (TKha.) бие бод: филос. предмет, материя, вещество; biyē шах bod бие махбод; biyē bod-tō¹холbōtō бие бодтой холбоотой.

BOD IV (TKha.) санах, сэтгэх: думать, мыслить, размышлять; tšai bod чи сана; tōyō bod тоогоо бод.

BODĪ (Ar.) идээний дэлгэц; andar.

BODŪL (GKha.) бодвол: 1. услов. от бодох; 2. видимо, наверно; bi bodūl би бодвол; bodūl удах-gūē irmēr уум бодвол удахгүй ирмээр юм; // Mo. bodubal, bodubasu.

BODZŌ I (Ōw., Ba.) бөөн бяслаг: сыр; bodzō ōrōm бяслаг ерөм; bodzō dzūsex бяслаг зүсэх /ШАХ.1966/.

BODZŌ II (Kho.), BODŽ (Go.) цагаа: кипячённый тарак; bodž butsalуах цагаа буцалгах /ШАХ.1966/.

BOGONŌ (Ōw., Ur.) богино: короткий; boyonō бoгo богино оосор; boyonō ūdzūr богино үзүүр; // Mo. bo-yuni.

BOGOTŠÖ I (Dg.) R.151; тасам, эмжээр: тесёмка; dēlīn boγotšö дээлийн эмжээр; gerīn dēwrīg boγo - tšoldž оуов гэрийн дээврийг эмжиж оёв.

BOGOTŠÖ II (TKha.) адууны урд хөлийг сойж уядаг уяа: путы, надеваемые на передние ноги лошади; morⁱō boγotšlox морио сойлгох; suran boγotšö суран сойлго; /ШАХ.1976/.

BOGOTŠÖ III (TKha. ÖKha.) B.92; уулын хөтөл, онь: теснина; седловина; ūlīn boγotšōr давах уулын онь хөтлөөр давах; ūlīn boγotšnī dзам уулын хөтлийн зам.

BOGŌN I (Dar.) B.92; бугуйвч: браслет; mōngōn boγōn мөнгөн бугуйвч; boγōn dzūx бугуйвч зүүх.

BOGŌN II (TKha.) вагон: вагон; sūdīlīn boγōn суудлын вагон; dzōlōn boγōn зөөлөн вагон.

BOGŪL (ÖKha.) бугуйл: аркан, лассо; moγ boγūl-daw морь бугуйлдав; boγūl хауах бугуйл хаях /СБХ. 1966/; //Мо. буγуили.

BOG I (Ār.) B.92; хог: сор, отбросы, мусор, отребье; bog šogō хог шороо; bog tšewerlex хог цэвэрлэх.

BOG II (TKha.) жижиг мал /хонь, ямаа/: мелкий скот /овцы, козы/; bog malīn хаšā бог малын хашаа; bog malīn tōllōx үеё бог малын төллөх үе; //Мо. bog.

BOG III (TKha.) нарийн өвс: тонкостебельная трава; bog öwös хамах нарийн өвс хамах; п'älxä хурγandā bog ögöx нялх хурганд нарийн өвс өгөх /ШАХ.1961/.

BOG IV (TKha.) хурга, тугалын хальс; хаг: послед у животных; ünēnī bog gēgdex үнээний хальс хаг гээгдэх./ШАХ.1966/.

BOG V (TKha.) нүдэнд тогтсон цагаа: бельмо; nūdendē bog unax нүдэнд бог унах; nūdnī bog нүд - ний бог.

BOGÖLTSOG (Dzaw., Ar.), BÖGDŽ (TKha.), BILDŽIG (Dun., Dg.), BELDŽĚG (Ü.) бөлзөг: кольцо, перстень; šigtēgētē bogöłtsog шигтгээтэй бөлзөг; altan bil - džig алтан бөгж.

BOXIN: BOXIN TŠOMÓG (Öw.) богт, богтос чөмөг: анат. лучевая кость; boxin tšomógnī yasā богт чөмөгний яс /СБХ.1968/.

BOLXĀ (Dar.) болох: становиться, делаться превращаться, быть, можно; awātš bolxā уш авч болох юм; olödž bolxā бāэх олж болох байх /ШАХ.1972/.
//Мо. bolqu.

BOL¹/BOLIX/BOLIGTŌ (Dar.) боль, болих, болигтун: перестань!, довольно!, прекращать, переставать делать что-л, прекращаться, униматься; tamixi tatxā | bollgtō тамхи татахаа болигтун! ari-xi ūxā | boligtō архи уухаа болигтун /ДАД/; // Мо. boli.

BOLOX: BOLXONO YOS (Dar.) болох, болох нь уу?:
будет?; станет; $qat^{i-ā}tā$ džogō bolxonō уос хатриа-
тай жороо болох нь уу /ДАД/; // Мо. bolqu.

BOLŌSŌ (Min.), **BOLĀSĒW** (Dar.) болоосой: бн;
ūnenxen dzērdīgē unād mordōsontš bolōsō үнэнхэн
зээрдийгээ унаад мордсон ч болоосой /МС.1975.П.
54/; // Мо. boluvasai.

BOLTĀN (Dar.), **BOLTUGĀ** (Min.) болоорой, бол -
тугай: будь, да будет!, пусть будет; $odō$ boltāyān
одоо болоорой, одоо ч гэсэн; $ōndōr$ boltāyān өндөр
болтугай; nas urtā boltuγā нас урт болтугай / S.Mu.
1975.П.61/; // Мо. boltuγai.

BOLTŌ (Ur.) бололтой: возможно, вероятно, ви-
димо, кажется; $irsen$ boltō dūldaw ирсэн бололтой
дуудав; $tegseen$ boltō тэгсэн бололтой /ШАХ.1976/;
// Мо. bolultai.

BOLWŌ (Dar.) бол, болов уу: или нет; $rgō$ bolwō
уāγā bolwō ороо болов уу яагаа бол /ДАД/; // Мо.
bolbau.

BONDŌĒ (GKha.) В.93; шүдлэн ямаа: двухгодова-
лая коза; er bondōē эр шүдлэн ямаа; $tsayān$ bondōē
цагаан шүдлэн ямаа /ШАХ.1961/.

BONDŽŌN : **BONDŽŌN** BOR (Ūl.) болжмор: зоол.
жаворонок; $bondžōn$ bor džirgene болжмор жиргэнэ;
 $džidžigxen$ $bondžōn$ borūd хашан дэр бүw жижигхэн
болжморууд хашаан дээр буув /ШАХ.1968/.

BONĠÖR (GKha.) цэцэг: бот. цветок; yowīn[˜] bonġör говийн цэцэг; bonġör tūdž[˜] хатāх цэцэг түүж хатаах /ШАХ.1961/.

BORDZĪ (Se.) B.93; мэхээрийн хайлмаг: масло с гречихой живородашей; bordzītō tos amtātā мэхээртэй тос амттай; bordzī idex мэхээрийн хайлмаг идэх /СБХ.1970/.

BORĠÜRSÄ (TKha.,Dg.) R.153; тариалангийн өнжсөн талбай,уринш: паровое поле; ene džil borġürāstā tar[˜]atarina энэ жил өнжсөн талбайд тариа тарина.

BORLOG: BORLÖG TAWIX (Dun.) хаврын хавсрага: весенняя ветреная погода; borlāg taw[˜]ād хүйетертс maγadgüē хавсрага тавиад хүйтэрч магадгүй /ШАХ.1980/.

BORLON I (Go.,Kho.) шүдлэн ямаа /хоёр настай/: двухгодовалая коза; хорšōndō ōgōх borlon хоршоонд өгөх шүдлэн ямаа.

BORLON II (TKha.) нэг,хоёр настай ямаа: годовалый козлёнок; borlon yaγadž[˜] хар[˜]ūлах борлон ялгаж хариулах.

BORÖLDZÖГОНО I (Dar.), BORONDZÖГОНО (Khö.), BOGOLDZÖГО (Khot.) тогооны угаалтуур: веник для мытья жотла; boröldzöγol.ör тоγō уγāх угаагуураар тогоо угаах /ШАХ.1974/.

BORÖLDZÖГОНО II /BORÖLDZÖË (TKha.) боролзгоно (Dasiphora Ratin): бот.кустарник; boröldzöγono γoldō urγana боролзгоно голд ургана; bo-

roldzōē šarā tsetsegtē боролзгоно шар цэцэгтэй /ШАХ.1976/; // Мо. boraljayan-a.

BOROLDZŌĚ (Ar.), BORŌXŌĚ ŠOWŪ (Bu.), BOSTORГО-NO (Dar.) бор шувуу: зоол. Воробей; boroldzōē džirge-xe бор шувуу. жиргэх; bostoryono modon dērē sūx бор шувуу модон дээр суух /ШАХ.1968/.

BOROWŌĚ (El., Dzaw.) B.93; ŠORSIQU/ŠOGŠIGŌĚ (TKha.) боргоцой: шишка; borowŏē tūw боргоцой түүв; šoy-siqu samar боргоцой самар /ААЗ/; // Мо. boručai.

BORŌ I (Sar.) B.93; сампин: счёты; oros borō орос сампин; borō tsoxix сампин цохих.

BORŌ II (Sar.) дээлийн зангидсан товч: пуговица; /в виде узла/; dēlendē borō хадав дээлэндээ зангидсан товч хадав.

BORŌ III (TKha.) бороо: дождь; borō toγtodž, borōnī tūrūndē šorō bōxōen tūrūnde херē борооны түрүүнд шороо боохойн түрүүнд хэрээ /ААЗ/ ; // Мо. boruyan.

BORŌ IV (TKha.) ясны бэрсүү: анат. костный нарост, костная мозоль; xöldō borō togtox хөлд бэрсүү тогтох; уасаñ borōlson баяна яс нь боролсон байна; // Мо. boruu.

BORTOГО I (Ar.) цоожны гаднах хэсэг: корпус замка, внешняя часть замка; örgösín bortoγondōñ хїх өргөсийн нь бортгонд нь хийх /СБХ.1968/.

BORTOГО II (TKha., Sar., El.) жижигхэн модон ху-
вин, бортого: маленькое деревянное ведро;

[bortoyondō mal wāx жижиг модон хувинд мал
саах; bortoyo dūgen dzōxī бортого дүүрэн зөөхий
/ШАХ.1966/; // Мо. bortuyu.

BORTOГО III (TKha.) хэмжүүр сав: измерительная
посуда; bortoyo tar¹ā нэг сав тариа.

BORTŠILĒX (Ū.) К.5; борцлох: вялить мясо; bor-
tšilsen maḥā борцолсон мах; maḥā bortšilēx мах
борцлох; // Мо. borcalaqu.

BOSGADAL (GKha.) чулуун овоо: гряда камней;
dawānī bosyadal давааны овоо; xōdō xēr bosyadal
олон хөдөө хээр овоо олон /ШАХ.1984/.

BOSГО I (Ar., GKha., Dg.) хаалганы тотго: двер-
ная притолока; xālyanī bosyo хаалганы тотго; bos-
yondō tolyōēyō felsex тотгонд толгойгоо дэлсэх.
/ШАХ.1977/.

BOSГО II (TKha.), BOSÖG (Ur.) босго: порог /у
двери/; bosög alxadž oрох босго алхаж орох; xāl-
yanī bosög хаалганы босго; // Мо. bosuya.

BOŠINDŽŌ (Dun.) хүрэм: куртка; dzudzān bošin-
dzō зузаан хүрэм.

BOTOG (Dg., Ū.) R.152; ботго: верблюжок; nil-
xā botog нялх ботго; botog būēлах ботго буйлах;
// Мо. botuyu.

BOTSOG (Sar.) В.94; бартаатай газар: пересечённая местность; botsogtō yadzar mor¹or yawaw бартаатай газар мориор явав; dzamīn bōtsōgīg хагах замын бартааг харах /СБХ.1976/.

BÖDOG I (Khot.) ханын боолт: верёвочка стенки юрты; ханīn bōdog томох ханын боодол томох; ханīn bōdog bōw ханын боодол боов.

BÖDOG II (TKha.) боодог /ямаа, тарвагыг арьс - тай нь хуйхлан шарах/: бодок /козий и тарбаганий/; уаманī bōdog хїх ямааны боодог хийх; тарwayanī bōdog тарваганы боодог; // Мо. бoγuday.

BÖDÖĖ/ŠODGOR/MÖLXÖ (Go.) чоно: эвф. волк; bōdöĖ алах чоно алах; šodγor хōх чоно хөөх; mōlxō хотру шirāх чоно хот руу мяраах /ШАХ.1969/.

BÖDÜ (Ar.), BÖĖ (DKha.), BÖĖLGÜR (Dg.) тэрэгний боодой: ошейник; morin teregnī bōdū морин тэрэгний боодой; bōĖlyürtā džōlōwtš хїх боодойнд зөөлөвч хийх /ШАХ.1968/; // Мо. бoγudai.

BÖLTÖROG (Sar., GKha.), BÖLTÖRÜGÖ (Dun.), BÖLTÖRÖ (Dzaw., Sü.) В.93; бяруу /эрт гарсан тугал/: годовалный телёнок; negdēlīn bōltōrog malāldag нэгдлийн бяруу малладаг; boltōrūyō nemnex бяруу нэмнэх; bōltorγo хар¹улах бяруу хариулах /СБХ.1969/.

BÖRDŽIGLOX (Sar.) В.93; буурах, бууруулах: I. снижать понижать, убавлять; tšadalān bōrdžiglox чадал нь буурах; 2.ослаблять; хūtšigēn bōrdžiglox хүчий нь бууруулах /ШАХ.1968/.

BÖRSOG (Ü.) К.5; боорцог: борцок /род печенья изготовленного на масле/; bōrsog хяёгах боорцог чанах; bōrsog id боорцог ид;

BÖTSÖ (Sü.) В.93; ууц: крестец, поясница; bōtsō tawix ууц ТАВИХ; bōtsō tšanax ууц чанах.

BÖĖLXÄĖ (Ar., El., Go.) булхай: шулерство, мошенничество, жульничество, плутовство /в игре/ ; bōĖlxäĖtä toglox булхайтай ТОГЛОХ; bōĖlxäĖ burū xōĖšō булхай буруу хойшоо /ШАХ.1976/; //Mo. buluqai.

BÖĖPOR (GKha.), BÖDŽÜR (Dzaw., Khot.), BÖĖDŽIR (Sar.) арц уугиулдаг сав: кадило, курильница; bōĖportō artsā ūgⁱūлах арцны саванд арц уугиулах; bōdžūr awax арцны сав авах /СБХ.1969/.

BÖĖW I (TKha.) Ж. II5; хөл: /хүндэтгэлийн үг/: ПОЧТИТ.НОГА, НОГИ.

BÖĖW II (DKha.) Ж. II5; гутал: обувь; bōĖw om-sōx гутал өмсөх;

BUDĖⁱ (Ü.) К.6; буудай (Crithodium link): бот. пшеница; ulān budĖⁱ улаан буудай; budĖⁱ tarⁱāлах буудай тариалах; //Mo. buγudai.

BUDŽIR (Ü.) К.5; бузар: 1. грязь, нечистота; budžir burtag бузар буртаг; 2. грязный, нечистый; budžir balⁱarбузар балиар; 3. ужасно, отвратительно; budžir sāen бузар сайн; //Mo. bujar.

ВҮГ/ВҮГҮ (Ү.) К.5; буга: зоол. олень, избѳр; бугу дᠠᠳах үе буга дуудах үе; бугуᠨ ewer бугын эвэр; 2. игра /буга/; бугу toglox буга тоглох; // Мо. бугу.

ВҮГҮ (Ү.) К.5; бугуй: анат. дистальный конец предплечья, предплечье; бугуᠨᠶᠠᠷ tataх бугуйгаар татах; бугу ödöx бугуй өвдөх; // Мо. бугуй.

ВҮЙ (Ү.) К.5; буян: 1. добродетель; бугу хийх буян хийх; 2. благодеяние, благотворительность; бугу жеšig буян хишиг; // Мо. буян.

ВҮЛАГ/ВҮЛҮГ (Ү.) К.5; булаг: 1. родник; ключ; хүйтэн булаг хүйтэн булаг; булуг usā bur-gilsan булаг ус бургилсан; 2. перен. источник; erdēmīn булуг эрдэмийн булаг; // Мо. булаг.

ВҮЛИНГАР (Ү.) К.5; булингар: муть; усунī бу-lingar усны булингар // Мо. булингар.

ВҮЛТШИН (Ү.) К.5; булчин: анат. 1. мускул, мышца; бултшин мах булчин мах; 2. мускульный, мышечный; бултшингᠢн хүтсэр булчингийн хүчээр; // Мо. булчинг.

ВҮРГАС (Ү.) К.5; бургас: 1. ива, верба, ивняк, тальник; бургас их ургах бургас их ургах; бургас дотор бургас дотор; 2. ивовый, тальниковый; бургасан хашаа бургасан хашаа; // Мо. бургасан.

ВҮRҮ (Ү.) К.6; ВURᠦ (Dar.) буруу: 1. неверный, неправильный, ошибочный, ложный, превратный; бургу dzedxeltē буруу сэтгэлтэй; бургу dзам буруу зам;

2. ВИНА, ОШИБКА; buɣuḡ xülēx буруугаа хүлээх; bu-
rō yarix буруу ярих; // Мо. buɣuɣu.

BUŠUXU (Ü.) К.6; бушуухан: уменьш. скоренько, *
быстренько; bušuxu yawād ir бушуухан яваад ир; bu-
šuxu dūd бушуухан дууд; // Мо. bušiyuqan.

БУТ (Ü.) К.6; бут: 1. бот. куст, кустарник; бут
sondūl бут сондуул; 2. частица; бут tsoxix
бут цохих; бут nirgex бут ниргэх; // Мо. buta.

БУТҮЛ (Ü.) К.6; бутуул: бот. песчанка золосо -
видная; бутүл sondūl elbegtē бутуул сондуул элбэг-
тэй; бутүл ихэ ургах бутуул их ургах; // Мо. buta -
yul.

БУТŠILXÄ (Ü.) К.6: буцлах: 1. кипеть, кипятить,
горячиться; ur бутšilād bāew уур хүрээд байв; хор
бутšilxä хор буцлах; 2. кипение; tsā бутšilxä цай
буцлах; // Мо. bucalqu.

БҮХА (Ü.) К.6; буух: спускаться, сходиться, сле-
зять, ~~идти~~ вниз, понижаться; šatār бүха шатаар
буух; ~~mor~~ⁱnōs бүхэ мориноос буух; // Мо. baɣuqu.

БӨГДҮР (öw.) бөгтөр: горбатый, сутулый; bögdür
nirütā хүн бөгтөр нуруутай хүн; bögdür öwgön бөг-
төр өвгөн; // Мо. bögetür.

БӨГІТЕЛ (Dar.) бөмбөлзтөл: /ехать/ тихой рыс -
цой; bögitel tawdzıl yawlādā бөмбөлзтөл хатируулж
л явлаа даа /ЦАД/.

BÖXÖN (Ur.) шумуул: зоол. комар; bōxōn ixtē γad-zar шумуул ихтэй газар; bōxōndō hadzūлах шумуулд хазуулах; /ШАХ.1976/.

BÖXÖWTŠ (DKha.) тэмээний хом: 1. потник, войлок /подкладываемый под верблюжий вьюк; temē bōxōwtšī-leх тэмээ хомнох; 2. хомут; bōxōwtš širdēgēr orōdž atšix хом ширдгээр ороож ачих /ШАХ.1977/.

BÖLÖ (Dar.) боол: раб, холоп, невольник, слуга; bōlīn nīgem боолын нийгэм; bōlō bolγох боол бдл - гох; // Мо. boγol.

BÖMBÖRDÜL (GKha.), BÖRÖN²XĪ (El.) ганжин, гурилын элдүүр: скалка /для теста/; bōmbōrdül авах элдүүр авах; γuril bōmbōrdülex гурил элдэх.

BÖMBÖ (Öw.) шээзгий: плетёнка, корзинка; bōm - bōndō arγal tūх шээзгийнд аргал түүх; bōmbō ūгех шээзгий үүрэх /ШАХ.1969/.

BÖRDÖN (Dar.) асман хонь: неполноценный самец /овца/; bōrdōn хо́н асман хонь; bōrdōn хо́н, хо́н хōх асман хонь, хонь хөөх /СБХ.1962/.

BÖRGÖT (Dar.) бүргэд: зоол. орёл, беркут; bōrg maхtšīn šuwū бүргэд махчин шувуу; // Мо. bürküte.

BÖRIBĚ (Dar.), BERŪ (Ū.), BÖRŪ (Dg.) R.152; борви: 1. анат. пяточное сухожилие, ахиллесо сухожилие; bōribē boхiγохγūē adžillaх борви бохирохгүй ажиллах; berūnī yas борвины яс; 2. бурдюк; neg bōrū āērag нэг борви айраг; // Мо. borbi.

BÖRLÖN (Dzaw.) борлон; bagdzag.

BÖSÖG (Min.) бэлтрэг; зоол. волчонок; tšonīn bösög
чонын бэлтрэг; bösög агнах бэлтрэг агнах /ШАХ.1962/.

BÖDĪ (Ar.) В.94; идээний тавиур: подставка для
пищи; bōdī dēr idēgē tawix идээний тавиур дээр
идээгээ тавих.

BÖDŽĪ (Dzaw.) хогийн сав: урна для мусора; bō-
džīndō xī хогийн саванд хий; bōdžī bī хогийн сав
бий.

BÖN I (Ar., Sar., El.) гурилтай, хийцтэй цайны
өтгөн: комочки муки, в чае-болтушке; bōntē
tsaē ūx гурилтай цай уух.

BÖN II (TKha.) бөөн, хэсэг юм: куча, комок;
bōn ūl nūw бөөн үүл нүү; bōn mal харагдав бөөн
мал харагдав; // Мо. bögem.

BÖN III (El.) түүхий сүүний бяслаг: сыр из сы-
рого молока; tūxī sūnī bōn šахах түүхий сүүний
бяслаг шахах; dzölön bōn зөөлөн бяслаг /ШАХ.1973/.

BÖR: BÖR XÜRĀ (Sar.) жижиг хуурай: маленький
напильник; bōr xūrāγar tōmōr xūrāēдах жижиг хуу -
райгаар төмөр хуурайдах; bōr xūrā авах жижиг хуу-
рай авах.

BÖRÖG (Sar.) В.94; манхан элс: песчаный бархан;
börögtē γadzar манхан элстэй газар; manāēx bōrgīn
exendē bī манайх манхны эхэнд бий.

BÖRÖNKÖ (E1.) бөөрөнхий: 1. круглый, сферический, шарообразный; **börönkö mod** бөөрөнхий мод; 2. перен. нерешительный; **börönkö šidwer** бөөрөнхий шийдвэр; 3. перен. беспринципный; **börönkö udzel** бөөрөнхий үзэл /ШАХ.1979/.

BÖTSĪ (Bu.) хогийн хутгуур: совок /мусорный/; **bötsīgör** хог үргэх хутгуураар хог гаргах; **bötsitē** хог хутгууртай хог /СБХ.1972/.

BÖTŠĪ (Sar.) зуухны тосгуур: поднос печку; **bötšī dēr tsog** унах тосгуур дээр цог унах; **bötšī tōmōr** тосгуур төмөр.

BÖW (Dar.) өлгий: люлька младенца; **böwte xühēd** өлгийтэй хүүхэд; **xühēdīn böw** авах хүүхдийн өлгий авах /ШАХ.1962/.

BÖWÖGÖ (DKha., Ū.) К.5; дэгтий: меховые чувяки; **yamānī arsan böwögö** ямааны арьсан дэгтий; **γutlīn böwögö** гутлын дэгтий.

BUDAN: **BUDAN BARBAD** (GKha.) будан барсад (*Lep-
torum fumaroides* (L) Rechb.) нэг зүйлийн ургамал:
вид растения. бот.

BUDĀ I (DarKha.) хар шөл: простой мясной суп; **bu-
dā xīx** хар шөл хийх; **budā ūx** хар шөл уух.

BUDĀ II: **BUDĀ IDEX** (TKha.) хувьдаа завших: 1. присваивать; **budā idex** хувьдаа завших; 2. становиться выгодным; **tši budā iddžē** чи завшжээ /ШАХ.1976/.

BUDĀ III (TKha.), BUḌĀ (Ü.) К.5; будаа: крупа, каша; xūxdīn budā хүүхдийн будаа; tsayān budā цагаан будаа; // Мо. buday-а.

BUGĀĒ (Dar.) гуай: вежливое обращение; к старшему; Sandž buyāē. irne Санж гуай ирнэ; Bat buyāē Бат гуай.

BUGDĀLAG/BUDLAG (Dg.) R.152; бугалга: анат. плечевая кость, плечо; bugdālagñī yav бугалганы яс; budlag tšōmōg бугалга чөмөг; // Мо. buyuluу.

BUGUL (DKha.) бутуйвч; боуон.

BUGĪN: BUGĪN TŌM (Kho.) тод биш бүдэг зам: звериная тропа; ulin beler buyin tōmtō уулын бэлээр бүдэг замтай; bugin tōmōr yawāw бүдэг замаар явав /ШАХ.1981/.

BUXĀ I: BUXĀ ŠUDŪ (El.) шуудуу, суваг, усны суваг, гуу: канава; tariān talbāēd buxā šūdū ta-taw тариан талбайд шуудуу татав.

BUXĀ II (TKha.), BUḪ (Ü.) К.5; бух: бык производитель; sāēn ūldērīn buxā сайн үүлдрийн бух; buxā yalān хайчлах бухаа ялган хариулах; // Мо. buq-а.

BUXAH I (Min.) загнах, аашлах: ругать, кричать; axā buxah ax загнах; ēdž buxana ээж загнана /СБХ. 1972/.

BUXAX II (TKha., ÖKha.) булгих: подбрасывать; всадника; emneg moġ buxaw эмнэг морь булгив; mo-rⁱō buxūldž alдах морио булгиулж алдах/СБХ.1964/.

BUXAX III (TKha.) тонгорох/бөхийн мэх/: опре-
кидывать борца; buxadž хауах тонгорч хаях; buxād
dzāēlah тонгороод зайлах /ШАХ.1966/.

BUXAX IV (TKha., ÖKha., DKha.) буруугаа бусад руу
чихэх: свою вину сваливать на других; buḡūyā nadḡū
buxax sanātā буруугаа над руу чихэх санаатай; du-
tagdālā хүнḡū buxaw дутагдлаа хүн рүү чихэв.

BULAN: BULAN TSĀ (Khot., Bl.) хатуу цайны дөрөв-
ний нэг: четверть кирпича чаю; bulan tsā
ūldex цайны дөрөвний нэг үлдэх.

BULĀTSAX (Dg.) R.152; булаалдах: спорить, поле-
мизировать, дискутировать; tsetsē bulātsax цэц
булаалдах; ūg bulātsax үг булаалдах; // Мо. buliyal-
duqu.

BULĒSĒ (GKha.) буйлас: бот. миндаль; bulēsni
išī буйласны иш; bulēsē ix urγax буйлас их ур-
гах; bulēsēni butā буйласны бут; // Мо. buyilasu.

BULXAX I (Khot.) B.94; шургах: пролезать, про-
никать, пробираться; orondō bulхах орондоо шургах;
bulxadž γарах шургаж гарах.

BULXAX II (ÖKha., TKha.) зайлах, угаах: полос -
кать; amā bulхах амаа зайлах; usandā bulхах усанд,
угаах; usār bulxūl усаар зайл; // Мо. bulqaqu.

BULXAX III (ӨКha., ТКha.) өнгөлөх: лудить; tu -
yalγār bulxax тугалгаар өнгөлөх; mōngōr bulxax
мөнгөөр өнгөлөх /СБХ.1971/.

BULXAX IV (ТКha.) элбэг хангалуун байх: жить
в довольтве; ed mōnyōr bulxadž bāēγā эд мөн -
гөөр элбэг байгаа; amdāralān bulxadž bāēγā xūn
амьдрал нь хангалуун байгаа хүн /ШАХ.1980/.

BULXĀĒ (E1.), BULXĀTŠ (Ar.) мод чирдэг чарга:
волокуша, сани, санки; bulxāēγār ūlnās modō
tširex чаргаар уулнаас мод чирэх; bulxātš
xīxē чарга хийх. /СБХ. 1967/

BULTSŪ (GKha.) уурганы бөгс: задняя часть ук-
рюка; ūryanī bultsūγār tsoxix уурганы бөгсөөр цо-
хих; bultsūnāsān bār уурганы бөгсөөр нь барь.

BUMBŪ (Sar.) ур: желвак, нарост; bumbūtā xūn
уртай хүн; bumbūtā modō уртай мод.

BUR (Dg.) R.152; бууц, буурь: 1.стойбище; bŭx
bur ūdzex буух буурь үзэх; 2.усадьба; gerīn bur
гэрийн бууц; // Mo. baγuri.

BUSGIX (Ar.) B.94; угаах: мыть, обмывать; хув-
tsāsā busgidž aw хувцсаа угааж ав; γol dēr yum
busgix гол дээр юм угаах.

BUSXAX (GKha.) бусгах: пугаться, шарахаться,
понести /о пугливой лошади/; moγ busxax морь бус-
гах; busxād unax šaxaw морь бусгаад унах шахав
/ШАХ.1977/; // Mo. busqaru.

BUŠŌ (Dar.), BUŠŪL (Ū.) К.6; бушуу: скоро, быстро, поспешно; šīdē bušō kelegtē шийдээ бушуу хэлээч /ДАД/; bušō yaw бушуу яв; tši bušūl чи бушуул; // Мо. bišiyu, busiyu.

BUTAN I (Dg.) В.94; томхон ваар сав: большая ваза; butantā āēragñās аyaγalax том ваартай айрагнаас аягалах.

BUTAN II (Öw.) бортого: маленькое деревянное ведро, бадейка; dźidžig butan жижиг бортого; модон butan модон бортого /ШАХ.1968/.

BUTAN III (TKha.) бут: куст; butaŋ elbeg γadzar бут элбэгтэй газар; negē butaŋ нэг бут; butan sōg ixte; бут сөөг ихтэй; // Мо. butan.

BŪ I (TKha., GKha.) шагайны сум хашлага: круглая или квадратная кость /игральная таранная кость/; bŭtā šayā харвах сум хашлагатай шагай харвах; ša - γānī bŭ шагайны сум /ШАХ.1978/.

BŪ II (TKha.), BŌ (Dar.), BŪ (Ū.) К.6; буу: ружьё; bŭ bŭдах буу буудах; ixē bō их буу; angīn bŭ ангийн буу; // Мо. buu.

BŪ III (TKha.) таалцан тоглодог тоглоом: игра в загадки; bŭγār toglotsōγōxō таалцан тоглоцгоох; bŭ toglox таалцах тоглоом тоглох.

BŪXANDĀX (Dar.) засах, янзлах: исправлять поправлять, налаживать; bŭxandā delte sāralān зассан дэлтэй саарал нь /ДАД/.

BŪĪ (O.) K.6; буйл : кляп /палочка, продеваемая
через ноздри верблюда; temēnē būl тэмээний буйл;
būl dzorox буйл зэрөх; // Mo. buyila.

BŪTĀ (Öw.) хул аяга: большая деревянная чашка
для кумыса; äërgin būtä айргийн хул; būtä duren
хiw хул дүүрэн хийв /ШАХ.1976/.

BŪTSĀ: BŪTSĀ SELGEX (Ar.) нүүх: кочевать, пере-
кочевать; manāëx būtsā selgew манайх нүүв; удахгүй
butsā selgene удахгүй нүүнө.

BŪĒDAN (Khot.) B.94; гудас: узкий, крытый ма-
терией войлок, служащий матросом; būēdan dewisger
гудас дэвсгэр; ornī būēdan орны гудас; // Mo. yudus.

BŪĒDĀRĀX (Ar.) өтлөх, хөгшрөх: стареть, ста-
риться; nas boldzō būēdārāx нас болж хөгшрөх; būē-
dārāx tsag bolox өтлөх цаг болох.

BŪĒLAX I (El.) дураараа аашлах, ихэрхэх:
самовольничать, хозяйничать, важничать,
чваниться, проявлять высокомерие; öw xöröngörō
būēlax өв хөрөнгөөрөө ихэрхэх; örō tolyō, meden
būēlax өөрөө дураараа аашлах /НАЯ/.

BŪĒLAX II (TKha., ÖKha., DKha.) тэмээ буйлах:
реветь, кричать /о верблюдах/; inge būēlax ингэ
буйлах; olon botyo būēlaw олон ботго буйлав.

BŪĒMAN I (GKha.) арц уугиулдаг сав; боерог.

BÜĒMAN II (TKha., El.) бундан: черви /масть в картах/; bŭēmangīn tamāya бундангийн тамга; bŭē - man xōdzōr γarsan бундан хөзөр гарсан; // Mo. buyimang.

BÜDŪ (Ü.) К.6; бүүдүүн: 1. анат. толстая кишка; bŭdŭ gedes бүүдүүн гэдэс; 2. грубая отделка; bŭdŭ xītsē бүүдүүн хийц; 3. взрослый /о людях, животных/; bŭdŭ xūn бүүдүүн хүн; 4. низкий, грубый;/о голосе/; bŭdŭ xēlō бүүдүүн хоолой; // Mo. bŭdŭgün.

BÜDŪNTEK (El.) хэнхэглэх, маш идэмхий болох: страдать ожёрством; bŭdŭntēsen xūn хэнхэглэсэн хүн.

BÜDŪTŠŪL (Sar., El.) томчуул: взрослый; bŭdŭ - tšŭlīn yar¹āndā oroltsoх томчуулын ярианд оролцох; bŭdŭtšŭl tsuglarax томчуул цугларах.

BÜXĒ (GKha.) унин хатгуур, овоохой: лачуга, хижина; ur¹d yadŭtšŭd bŭxēgtē sŭdž bāēw урьд ядуучууд овоохойд сууж байв; bŭxē bosγox хатгуур босгох /СБХ.1962/.

BÜXŪL (Ü.) К.6; бүхэл: целый, весь; bŭxŭl dzorilγo бүхэл зорилго; bŭxŭl xōl бүхэл хоол; bŭxŭl maxā бүхэл мах; // Mo. bŭkŭli.

BÜLDĒS (Dar.) айраг, тараг: кумыс тараг /кефир/; bŭldēs sāētā āēl айраг сайтай айл; bŭldēs ūx тараг уух.

BÜLĒN (Ü.) К.6; бУЛ: I. члѐны сѐмьи, сѐмья; ам бүлѐн ам бУЛ; бүлѐн олонтō аѐл бУЛ олонтой айл; 2. сила; ednĭx бүлтѐ аѐл эднийх бУЛ чадалтай айл; // Мо. бүлѐ.

BÜLĒ (Ü.) К.6; бүлѐэн: I. тѐплый; бүлѐ tsāѐ бүлѐэн цай; 2. жар /у ребенка/; хүхѐд бүлѐгѐх хүүхѐд халуурах; // Мо. бүлийѐн, бүлѐгѐн.

BÜLŪ (Min.) билүү: брусok, оселок, точильный камень; бүлүгѐр хутγа хуртсaldag билүүгѐэр хутга хурцалдаг; бүлү tsulū билүү чулуу; // Мо. билегүү.

BÜRESGEX (Khe.) бүртгѐх: проверять наличие, учитывать, брать на учѐт, регистрировать; бүresgex γадzar бүртгѐх газар; бүresgen temdegledž авах бүртгѐн тэмдѐглѐж авах /НАЯ/.

BÜRĒN (Dar.) бүрий: сумерки; харүй бүрѐн болох харуй бүрүй болох; ороѐ бүрѐн хōronдон орой бүрѐнхийн хооронд нь /ДАД/; // Мо. бүрүй.

BÜRĒ (TKha., Öw.) гоѐлын эдлѐл: предмет украшения; мōngōn бүрѐ мѐнгѐн эдлѐл; бүрѐ sǎѐtǎ чимѐг сайтай /СБХ.1958/.

BÜRХĪ (Dg.) нийт, хамт: весь, всего; бүрхĭ хүн нийт хүн ам; бүрхĭ olan хам олон /ШАХ.1977/.

BÜRХĪDĒ (Dg.) R.154; нийтдѐэ, нѐлѐнхийдѐэ: всеобщий, повсемѐстно, повсюду; бүрхĭdѐl maltšin хүмѐс нийтдѐэ л малчин хүмүүс; бүрхĭdѐ tsastǎ бѐѐна нѐлѐнхийдѐэ цастай байна.

BŪRXŪG (Ū.) К.6; бүрхэг: пасмурный, облачный; бүрхүг өдөр бүрхэг өдөр; гадā бүрхүг бāёна гадаа бүрхэг байна; // Мо. бүркүг.

BŪRLEGTŠ (ТКха.), BŪRLEṬŠ (ГКха.) талийгаач /нас барсан хүн/: покойник, покойница, покойный; бүрлētšīē дурсах талийгаачаа дурсах; манā бүрлētš yardagsan манай талийгаач ярьдагсан; // Мо. бүри - лүгчи, бүрилегчи.

BŪS (Ū., El.) К.6; бөс: текстильный товар, материя, материал, мануфактура; бүс барā үгэw бөс бараа гарав; бүс дāwū авах бөс даавуу авах; // Мо. бөс.

BŪṬŪ I (Khot.) В.94; товчны шилбэ: петля для пуговиц /у дели/; дēlendē бүтү хадах дээлэнд шилбэ хадах; бүтү хандзāрах шилбэ ханзрах.

BŪṬŪ II (ТКха.) битүү: закрытый, закупоренный; бүтү saw сūḷа битүү сав суулга; бүтү tsāgrig битүү цагирг; // Мо. bitegü.

D

DAḠŌLAX (Dar.) дагуулах: вести за собою; даḡō-лах болoltō dōldana дагуулах бололтой дуулдана /Хө.хө.эг/.

DAGDŽIRAX (ТКха., GKха.) тагжрах, бөглөрөх: 1. закупориваться, затыкаться; yandan dagdžirax яндаа бөглөрөх; 2. быть заложенным /о носе при насморке/; хамар dagdžirax хамар тагжрах; // Мо. tagžiraqu.

DAGÖR (Ü.) К.7; дагавар: 1. следующий за кем-чем-л; dagör xüxed дагавар хүүхэд; 2. анат. придаток; tarxinī dagör тархины дагавар /өнчин тархи/; 3. лингв. суффикс; ügīn dagör үгийн дагавар.

DAGTĀ (Ba.,El.,Go.) тагтаа: голу́бь; enxě tāēwnī dagtā энх тэйвны тагтаа; dagtā xörхөн, dagtā номхон тагтаа хөөрхөн, тагтаа номхон /тагтаа шүлгээс/; // Мо. tagtay-a.

DAХĀ (Ba.,Go.) тах: 1. подкова; дахātā мо́р тахтай морь; 2. подмётка; yutālīn дахā гутлын тах; дахā tawix тах тавих; // Мо. taq-a.

DAХĀ (Go.,Dar.), ДАКĀ (Ba.) тахиа: зоол. курица, курь; дахā orilox тахиа орилох; dakānī махā тахианы мах; // Мо. takiy-a.

DAХĪ (Ba.,Go.) тахь: лошадь Пржевальского; süreg дахī сүрэг тахь; дахī xowordōson амⁱтан тахь ховордсон амьтан; // Мо. taki.

DA^qXWAR (Go.,Ba.) давхар: 1. этаж; манāēх таван да^qxwartā манайх таван давхарт; 2. двойной; хоуог да^qxwar хоёр давхар; да^qxwar adžil давхар ажил /ШАХ.1966/; // Мо. dabqur.

DAL I (Dg.) том, маш их: большой; dal ger том гэр; dal mörōn их мөрөн /ШАХ.1978/.

DAL II (TKha.) хүн амьтны нурууны дээд орчинд байх өргөн хавтгай гурвалжин яс: анат. лопатка; dal mörō^q хавтгайх дал мөрөө хавчих; dalnī хūdasā далны хуудас; // Мо. dalu.

DAL III (TKha.) тооны нэр: семьдесят; *dalan nastā xōgšīn* далан настай хөгшин; *dalan dolōn ūgē delgex* далан долоон үг дэлгэх; // Мо. *dala*.

DAL IV (TKha.) дал мод: пальма; *xalūn ornī dal mod* халуун орны дал мод; // Мо. *dal*.

DAL V (TKha.) малын хашаа саравч: тёплый кры - тый загон для крупного скота; *dal sarawts* дал саравч.

DAL VI (TKha.) илүү дэмий ярих: говорить, нести чепуху; *dal dal xīsen olon ūgtē* дал дал хийсэн олон үгтэй.

DALĀXĀ (Go., Ba., Dg.) В.153; талх: хлеб; *dalāxā idex* талх идэх; *xoršōnōw dalāxā awlā* хоршооноос талх авлаа; // Мо. *talq-a*.

DALĀXĀ (Dar.) далайх: размахнуть, размахиваться; *nadrū dalāxā* над руу далайх; *tsoxixōr dalāxā* цохихоор далайх /ШАХ.1972/; // Мо. *dalayīqu*.

DALDŽILĠĀĒ (Khot.) чоно /цээрлэсэн нэр/: волк /эвф/; *daldžilγāē elbegtē γadzaz* чоно элбэгтэй газар; *daldžilγāē alax* чоно алах /СБХ.1971/; // Мо. *činu-a*.

DALĒ (Ü.) К.7; далай: 1. океан; *xōētō mōsōn dalē* хойт мөсөн далай; *nūr dalē* нуур далай; 2. уст. всемирный, вселенский, великий; *dalē lamā* далай лам; // Мо. *dalai*.

DALGĀĒ (Dar.), DARGĀ (Sar.) даргар: заскоруз -
 лый, твёрдый; dalgāē ewertē buya даргар эвэртэй
 буга /Хө.дар.яс.II2); dargā ningen mod даргар ним-
 гэн мод; // Мо. darγar.

DALLAG (Dar.) хувин: ведро; sālīn dallag
 саалийн хувин; dallagtā sū хувинтай сүү /ШАХ.
 I972/.

DAMAГ (Ü.) К.7; тамхи: табак; γaldzū ulān damag
 tatdā галзуу улаан тамхи тат даа /МАУ/; damaynās
 γarax тамхинаас гарах; // Мо. tamaki.

DAMĀN (GKha.) нэн илүү, олон: много; намного,
 больше; tšini γutālās damān tom jum чиний гутлаас
 илүү том юм /СБХ.I967/.

DAMBĀ (GKha.), DOG (Ar.) данх ба тагны бариул:
 ручка/крышки или чайника/danxānī dambā данхны
 бариул; dogōsōn barix тагны бариулаас нь барих.

DAMPŪ I (GKha.), TAMPŪ (Go.,El.) даавуун шуу -
 дай: мешок; dampū γurāl шуудай гурил; tampū
 bidā шуудай будаа.

DAMPŪ II (TKha.) ажлаа алдсан, завхарсан хүн:
 бездельник dampū eγē завхарсан эр; dam-
 pūrsan хүн ажлаа алдсан хүн; // Мо. dampuu.

DANAN (Sar.) үргэлж, дандаа, дагнан: I. слит.
 деепр. от дагнах; danan уawax дандаа явах; 2.
 сплошь, всё время; danan morⁱōr уawaw дагнан мо-
 риор явав; /ХЗ.П.Х-ХҮП./; // Мо. dangnan.

DANDZA I B.98; /DANDAXĀ (Ar.), DANDŽĀ (Ur.) тэрэгний ялуу: поперечные рамы телеги; dandza dza-
сах тэрэгний ялуу засах; dandžīn selbex ялуугий
нь сэлбэх /ШАХ.1976/.

DANDZA II (Dar.) хувин: ведро; tom dandza том
хувин; dandza us хувин ус /СБХ.1972/.

DANGĪNĀX I (Sar.) үнэртэх, ханхлах: пахнуть,
издавать запах; ewgūē ünēr danginax эвгуй үнэр
үнэртэх /ШАХ.1969/.

DANGĪNĀX II (Sar.), XANGINAX (El.) загнах: ру-
гать, кричать; ax danginax ax загнах; bagši xangi-
nax bāēxā багш загнах байхаа.

DANTSŪR (DKha., Ū.) илүүр: уткжок; dantsūrār yum
ilūrdex илүүрээр юм илүүрдэх; urtā išītē dantsūr
урт иштэй илүүр /ШАХ.1979/; // Мо. ileür, ilegür.

DARĀDZAN (Ar.) хангинуур сүх: плотничний топор;
darādzan sūxēr mod tsawtšix хангинуур сүхээр мод
цавчих /СБХ.1968/.

DARAGA/DARAG (Ū.) К.7; дарга: 1. председатель;
sumīn daraga сумын дарга; 2. начальник; хэсгін да-
rag хэсгийн дарга; 3. командир; tsergīn darag цэр-
гийн дарга; // Мо. daruy-a.

DARĀLTĀ (Khö.) B.95; тоононы чагтга: верёвка,
прикреплённая к верхнему кругу юрты; tōnonī darāltā
тоононы чагтга; darāltās цуах чагтганаас уях; da-
rāltā томох чагтга томох.

DARG¹ATĀ (Ur.) доргиотой: дрожащий, дребезжащий, гулкий; darg¹atā bēlōd доргиотой болоод /Хө.хө.эг/.

DARXĀ (Ü.) К.7; дархан; I. мастер, плотник; modnī darxā модны дархан; 2. кузнец; tōmōrīn darxā төмрийн дархан; // Мо. darqan.

DARLAG (Ü.) К.7; DARŪLAG (Dg.) R.153; даруулга: I. металлические бляхи, при помощи которых прикрепляется подушка седла; emelīn darlag эмээлийн даруулга; 2. послушание, воспитанность; darulagtā xūhed даруулгатай хүүхэд; // Мо. daruulγ-a.

DARŪ/DARI (Dg.) даруй: немедленно; хар¹ūg darī irūl хариуг даруй ирүүл; darū yaw даруй яв; // Мо. darui.

DASARXĀĒ (Go.), DASADXĀ (Ba.), DASARXĀ (El.) тасархай: обрывок; dēsnī dasarxāē дэсний тасархай; tsāsnī dasadxā цаасны тасархай; dasarxā sur тасархай сур; // Мо. tasurqai.

DAŠĀRAX/DAŠĀRSĀR (Dar.) дарвих, дарвисаар: приходить в состояние радостного возбуждения при виде шумной толпы; xūhed ūdzēd dašārax хүүхэд үзээд дарвих; dasārsāgāl sōyād sogtoх уамал болōdzāē дарвисаар л суугаад согтох юм боловзоо /Хө.хө.эг/.

DAŠIX (Go.,Ba.,El.) таших: шлёпать, ударять; alāya dašix алга таших; tšōmōg dašix чөмөг таших; // Мо. tašiqu.

DAŠLĀĒ (Khot.) дорго: зоол. барсу́к; dašlāē max-tšin am¹tan дорго махчин амьтан; dašlāē modō ūlandā bāēdag дорго мод, ууланд байдаг. /СБХ.1972/.

DAŠŪR (Dg., ŪKha., El.) ташуур: кнут; suran tonogtō dašūr суран тоногтой ташуур; /Mo. tasi - yur.

DATAH (Go., Ba., El.) татах: тянуть, тащить, дёр-гать; ōlcsō datah олс татах; уяа datāh уяа та-тах; // Mo. tataqu.

DATŠĪR (Go., Ba.) тачир: скудный, слабый /напр о растительности/; datšir ōwōstē γadzar тачир өвс-тэй газар; datšir ūstē dēl тачир үстэй дээл; // Mo. tašir.

DAWARXĀĒ (Go., Ba.), DĀWARXĀĒ (El.) давирхай: дёготь; смола; modnī dawarxāē модны давирхай; dā-wār-xāē nāldaх давирхай наалдах; // Mo. dabirqai.

DAWĀS (TKha.) давс: соль; dawās tataх давс авч-рах; ♦ dawsāndā yawtsix (Dar.) нās барах: скончатъ-ся, умереть; ♦ dawsāndā yawtsix (El.) унтах: спать, уснуть; // Mo. dabusun.

DAWĀSNĀG (Ar.), DAWSĀN (Go.), DAWSAK (El.) давсаг, давсан: анат. мочево́й пузырь; xūnī dawsnag хуний давсаг; bawsak tšīnex давсаг чинэх; // Mo. dabusag, dabusang.

DAWXĪX (El.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; mor¹tō dawxīx хурдан давхих; tōs tatūlan dawxīx тоос татуулан давхих /СБХ.1973/; Mo. dabkiqu.

DĀ (Ū.) гаанс: трубка /курительная/; tsayān dā цагаан гаанс; dāyār tamxi tatax гаансаар тамхи татах /ШАХ.1979/.

DĀDŪR (GKha.) заазуур; 1. поварской нож; 2. сечка; dādūrār махā tatax заазуураар мах татах; dādūr xurtsālah заазуур хурцлах; // Мо. jāyajuur.

DĀG I (Dg.) R.153; тоононы даага: перекладина рамы для верхнего отверстия юрты; dāgāw цуāх тоононы даагаас уях.

DĀG II (Ū.) K.8; даага: годовалый жеребёнок; oxiñ dāg охин даага; dāg dalantā, b¹arū bultšintā даага далантай бярүү булчинтай; // Мо. даγ-а.

DĀYŪ (DKha.) тэрэгний хүзүүний зөөлөвч: прокладка комутина; tergendē dāyū xīx тэргэнд зөөлөвч хийх; dāyū dzasaх зөөлөвч засах.

DĀL¹ĀR (Dzaw.) хөөрөгний уут, даалин: кошелёк, чехол для табакерки; хōrōgnī dāl¹ār хөөрөгний /даалин/ уут /СБХ.1968/.

DĀMAN (TKha.), DĀMIN (DKha.) том хаалга: ворота; хаšānī dāman хашааны том хаалга; dāmin хāх том хаалга хаах /ХБД.1941/.

DĀN (Dar.) дайн: война; dān dadžin дайн дажин; dāniḡ хүсэхгүē дайныг хүсэхгүй; // Мо. даyin.

DĀPŪ: DĀPŪ SŪX(Ар.) В.95; тал сүх: топорик, секира; dāpū sūxēr түлэ tsūлах тал сүхээр түлээ цуулах.

DĀRAX I (Min.) дайрах: нападаты; хүрен дарах хүтэ ихтэ хүрэн дайрах хүч ихт /S.Mu. 1975.II.63/; //Mo. dayarigu.

DĀRAX II (TKha., DKha., ÖKha.), DĀRAN (Ū.) К.8; даарах: мёрзнуть, зябнуть, ощущать холод, просту-живаться; хүйтэндэ дараан хүйтэнд даарах; //Mo. dayaragu.

DĀRĀLTŠĀX (Ū.) хараах, дайрах: сквернословить, ругаться, бранить, проклинать; dārāltšādž баях харааж байх; түнэг дārāltšāx түүнийг хараах.

DĀTĪ (GKha.) В.95; тохом: потник, войлок /под седло/; mor¹nī dātī морины тохом; esgī dātī эсгий тохом.

DĀW (Min.) даавуу: ткань, хлопчато-бумажная ткань; dēlīn dāw дээлийн даавуу; //Mo. dabuu.

DEGDEN (Ū.) К.8; дэгд (Gentiana L.): бот. горечавка; degden öwösö дэгд өвс; degden butsalуах дэгд буцалгах; //Mo. degde.

DEGĒDŽ: DEGĒDŽ DERWEX (TKha., ÖKha.) нялх хүүхэд баярлан дэгдэлзэх: бытть подвижным, лёгким в движении; dendžīn tsetseg нāёуах адил degēdž derwedž бāёуā дэнжийн цэцэг найгах адил дэгэж дэрвэж байгаа /АЗД.1978/.

DEGLĪX (Sū.) В.95; дэрвийх: становиться раство-
 пренным, растопыриваться; tsetsëg šig deglīsën цэ-
 цэг шиг дэрвийсэн /ААЗ/.

DEСТĒR/DEXTER (Go.) дэвтэр: тетрадь; dzudzān
 degter awaw зузаан дэвтэр авав; nimgen dexter
 НИМГЭН дэвтэр; // Мо. debter.

DEГТĒⁱ I (Ū.) тэмээнд тэгнэдэг уут: вьюк, куль
 /навьючиваемый на верблюде./; degtēⁱ dūren nōs уут
 дүүрэн ноос; degtēⁱ tē atšā tegnex ууттай ачаа
 тэгнэх /СБХ.1977/.

DEГТĒⁱ II (TKha.) дэгтий: меховые чувяки; deg-
 tēⁱ ōmsōx дэгтий өмсөх; yamān degtēⁱ ямаан дэгтий;
 // Мо. degtei.

DEYAN:DEYAN LŪSĀ (Ū.) Т.13; мотортой дугуй:
 мопед, велосипед мотором; deyan lūsā xurdan моторт
 дугуй хурдан /СБХ.1968/.

DEL I (Go.,El.) дэл газар: гряда /земли/; deldē
 хонⁱ q̄ харⁱ ūlaw дэлд хонио хариулав.

DEL II (TKha.,ŌKha.,DKha.) дэл: грива, хавар
 bolādz̄ adūyā dellēx хавар адуугаа дэллэх; // Мо.del.

DEL III (TKha.) дэл сул: расточительность, мо-
 товство; del sul bāēx дэл сул байх; del dzadyā
 дэл сул задгай; // Мо. deli.

DEL IV (TKha.) гүнжид/ургамал/ (Eruca Adans.):
 бот. кунжут; del urgamālīn tosō гүнждийн тос.

DELDŪ I (Ar.) B.95; DŪMPĒN (GKha.), TŌMPIN (Go., El.), TŪMPŪN (Dar.) ТҮМПЭН: таз; tom deldū том түмпэн; dūmpēndē sū ūdlaх түмпэнд сүү уудлах; tōmpin уγāх түмпэн угаах; tūmpūn saw түмпэн сав.

DELDŪ II (Ar.) B.95; сэнжтэй зууван сав: посуда /с ушками/; deldūndē хīхē сэнжтэй саванд хийх.

DELĒGEŠ (Öw.), DELĒTSEŠ (Sar.) дэлгэц: доска для сушки творога; ārūlīn delēgeš ааруулын дэлгэц; // Мо. delgeše.

DELEGMŪR (Dg.) R.153; аргал: кизяк, сухой помёт; delegmūr тūх аргал түүх; owōlōstō delegmūr овоолостой аргал. /

DELKĀ (Dar.) дэлхий: мир, земля, свет; delkā yertōntsē дэлхий ертөнц; delkā daxīn дэлхий дахин; // Мо. delekei.

DEMTĒ (GKha.) уургач морь: конь, приученный к езде под седлом арканщика; demtē xūren уургач хүрэн /ШАХ.1969/.

DENGĒLEG (GKha.) хазаарын тэнхлэг: ось; mōngōn dengēleg мөнгөн хазаарын тэнхлэг; // Мо. tengkelig.

DENŠIG (Sar.) чулуун соруулын зуулт: мундштук /из драгоценного/ камня; denšig tomtō tšulūn sorūl зуулт томтой чулуун соруул /СБХ.1962/.

DEREGDĒĪ (Dar.) хажууд, дэргэд: около, возле, при, у, рядом; dergedēī mandā šoxōgōd хажуугийн бидэнд шохорхоод /Хө.хө.эг/ ; // Мо. dergede.

DERWÖX (Dar.) дэрвэх; 1. колыхаться, развеваться; *dēlēīn xormoi dērwōx* дээлийн хормой дэрвэх /ДАД/; 2. махатъ, размахивать; *māēxan dērwōx* майхан дэрвэх; // Мо. *derbegülekü*.

DEWEG (Ba.) зуухны ёроол: дно печки; *dewegnī ünēs* зуухны ёроолын үнс.

DEWER (Dun., Dzaw.) В.96; DĪR (Sü.) данх: чайник; *dewertē tsāē* данхтай цай; *pālantā dīr* паалантай данх.

DEWĒTĒ (Sar.) арвитай: экономно /сов.пад/; *dewētē yum bolsongüē* арвитай юм болсонгүй.

DEWXĚ (Ü.) К.8; тэвх; 1. палочка, которой поднимают что-л; *modōr dewxēdex* модоор тэвхдэх; 2. кобылка; *xōgdzīmīn dewxē* хөгжмийн тэвх; 3. распорка; *dewxē хадах тэвх хадах*; // Мо. *tebke*.

DEW^kXÜDZ (Go.) В.96; TEW^kXÜDZ (GKha.) саравчтай малгай: головной убор с козырьком, фуражка; *dew^kxüdz авах саравчтай малгай авах*.

DEWSEG (TKha.), DEWTSEG (El.) тэгш газар /орч-ноосоо өндөр/: ровный, ровная местность; плато, терраса; *ter dewseg dēr bāēyā āēl* тэр дэвсэг дээр байгаа айл; *dewtseg dēr γарах дэвсэг дээр гарах*; // Мо. *debseg*.

DĒD: DĒD BOSOG (Ar.), BOŠOG (Dg.) R.152; тотго: при-толока; *dēd bosoytō tolγōγō delsex* тотгонд толгойгоо дэлсэх; *xālāyanī bošog* хаалганы тотго.

DĒGÜR (Dar.), DĒĒER (Dg.) R.153; дээгүүр: на, в, над, поверх, високо; ʎanʎan dĒgūr ганган дээ-гүүр /ШАХ.1972/; // Мо. degegür.

DĒLXĒ (Dar.) ДИЙЛЭХ: побеждать, одолевать; bairildadž dĒlxĒ барилдаж дийлэх; // Мо. deyilekü.

DĒWĒR I (Dun.) УНИНЫ БҮРЭЭС/УНЬ ХИЙДЭГ УУТ/: мешок для жердей юрты; dĒwĒr овах УНИНЫ БҮРЭЭС ОӨХ.

DĒWĒR II (TKha., ÖKha., DKha.) ДЭЭВЭР: войлочное покрывало верхней части /юрты/; крыша, кровля /дома/; gerin dĒwer barixā гэрийн дээвэр барих; // Мо. degebüri.

DIGRANDZĀ (TKha.), DIGRĀ (DKha.), DIGRĒ (Khe.) СҮЛБЭЭР ЗҮҮ: булавка; tom digrandzā том сүлбээр зүү; digrā бāēna ū сүлбээр байна уу?; digrĒgĒr хатгах сүлбээр зүүгээр хатгах.

DIRMĀDZ (Go.) ДУГУЙ ХҮРЭЭТЭЙ ЭСГИЙ МАЛГАЙ: шляпа; dirmādz ōmsōw эсгий малгай өмсөв; eregtē¹ хүnī dirmādz эрэгтэй ХҮНИЙ ЭСГИЙ МАЛГАЙ /ШАХ.1969/.

DIWAG (Ar.) ГАМПАНЗ: доска для раскатывания теста; diwag dĒr ʎuril eldex гампанз дээр гурил элдэх.

DIWĀ: DIWĀ XAR (Khö.), DARAW (Sar.) ТОМ ХАЙЧ: большие ножницы; diwā xarār хоn хāētšīлах том хайчаар хонь хайчлах; darāwār ar¹sā egnex том хайчаар арьс эгнэх /ШАХ.1963/.

DODŌGĀ I (Dar.) хүүхэд өхөөрдсөн үг: ласк. в обращении к ребёнку; дитятно. дитя; dodōyā nāšir хүүхээ /өхөөрдсөн/ нааш ир; xōgxon dodoṽyā yush хөөрхөн хүүхэд юм /ШАХ.1980/.

DODOGĀ II (Dar.) хүүхээ, дүү минь /дүү хүнд хандаж хэлэх аялга үг/:межд.обращение к младшему; andādag ūgūe dodoṽyā анддаггүй дүү минь /Хө.хө.эг/.

DOXOXŌ (Ū.) К.8; тохох: 1. седлать седло, накладывать потник; mor¹ndō emēl dōxoxō моринд эмээл тохох; 2. перен. нагружать /работой/, сваливать /напр. вину на кого-л/; burūyā xun dēr doxoxō буруугаа хүн дээр тохох; // Мо. toququ.

DOXŌŠĪ (Ū.) К.9; тохош: верблужье седло; esgī dōxōšī эсгий тохош; xiwsen dōxāšī хивсэн тохош; dōxōšī toxoxō тохош тохосх; // Мо. toqušī.

DOXTŌX (Ū.) К.9; тогтоох: 1. устанавливать, учреждать; dzasag tōr doxtōx засаг төр тогтоох; 2. утверждать, постановлять; xurlās doxtōx хурлаас тогтоох; 3. останавливать, задерживать; хон¹ō doxtōx хонио тогтоох; // Мо. toṽtayaqu.

DOLĀ (Dar.) долоо: семь; dolā хоног долоо хоног; dolān džil долоон жил; хоуор dolā хонох хоёр долоо хонох; // Мо. doluy-a.

DOMBŌ I (Go.) лонх: бутылка; arxinī dombō архины лонх; šilēn dombō шилэн лонх /СБХ.1966/.

DOMBO II (TKha.) цоргогүй, хараатай, цайны сав:
кувшин, чайник /обычно из меди/; dombotō tsāē
домботой цай; tsāēnī dombo цайны домбо; // Mo.dong-
bu.

DONG¹Ō I (TKha., ŌKha., DKha.) зожиг ганцаардмал:
неуживчивый; хүнтэ нйтсэгүэ dong¹ō хүн хүнтэй нийц-
гүй зожиг хүн. // Mo. dongqiy-a.

DONG¹Ō II (TKha.) тэнэг дүйнгэ: глупый; dūgūē
yawbal dong¹ō gex, dūyarād yawbal tsaltšā gex
дуугүй явбал тэнэг гэх, дуугараад явбал чалчаа
гэх /ААЗ/.

DORXIN I (Sar.) шогол: ящикек /для хранения
сутр/ номин dorxin номын шогол; нүдтэ дорxin нүд-
тэй шогол

DORXIN II (TKha.) гүнгэрваа, гуу; рамка, вит -
рина; dorxin dotor хix гуу дотор хийх; dorxintō
burhan гүнгэрваатай бурхан.

DORMON: DORMON ТАМАГА (TKha., ŌKha., DKha.) тамганы
нэр: клеймо, тавро; dormon tamγatā moγ дормон
тамгатай морь.

DOROG/DORXŌ (Ū.) К.9; DOROK (Dg.) R.154; дорго:
барсук; dorognō ar¹s доргонь арьс; ūlīn dorok уу-
лын дорго; // Mo. doruyu.

DORŌM (Se.) есөн нүх /хүүхдэд зүүдэг 9 нүхтэй
төмөр/; металлическая пластинка с девятью отверс-

ТИЯМИ подвешиваемая к одежде ребёнка; dorõm dzũx
есөн нүх зүүх.

DOSSÖ (Ba., Öw.), DOS (El., Kho., Sü.) тос: масло;
dossö хяэлах тос хайлах; šarā dossö γарах тос га-
рах; dos id, tō bod тос ид, тоо бод /ААЗ/; // Мо.
tosu.

DOSTOG (Dg.) R.154; хувин, суулга /архинд тос-
дрг/ бадья, ведро подвешиваемое под котелком для
гонки вина; arxinī dostog архины суулга.

DOŠILÖ (Ba., Öw.), DOŠIL (Min.), TOŠĪLOG (Dar.)
ТОШЛОЙ (Grossularia Mill, Berberis L.): бот. крн-
жовник, барбарис; došilō tũx тошлой түүх; došil
idex тошлой идэх; tošīlog xadandā уγана тошлой
хаданд ургана; // Мо. tošiloī.

DOŠTAG (Ur.) их, ихтэй: большой, великий; sûre
doštag altan kōl сур ихтэй алтан нуур /Хө.хө.эгу/.

DOTŠIXIN (Dar.) C.53; ууртай, догшин: сердитый;
ene xũn dotšixin энэ хүн ууртай.

DOWÖN (Go.) дов: бугор, холмик, кочка; dowõnī
поγō уγав довы ногоо урγав; // Мо. dobu.

DOWTŠ (El.) төвч; 1. пуговица; dēlīn dows̄ dээ-
лийн товч; tsamtsānī dows̄ цамцны товч; 2. пуля;
būnī dows̄ бууны товч; 3. соска; ugdžinī dows̄
угжны товч; // Мо. tobči.

DÖGTOR/DÖXTOR/DÖBATOR (TKha., ÖKha., DKha.) ДОКТОР
эмч: врач, европейский врач; dōgtor xũn údzew док-

тор хүн үзэв; *dōxtortō otšiw* эмчид очив /ШАХ.
1969/; // Мо. *dobtur*.

DŌKTORLŪLĀX (GKha.) эмчлүүлэх: лечиться; *koṭrū doktorlūlāxār/yawaw* хот руу эмчлүүлэхээр явав.

DŌLDAХ (Dar.) дуулдах: слышаться, быть слыши -
мым, доноситься /о звуках/; *dawsan bololtō dōlda-*
na давсан бололтой дуулдана /Хө.хө.эг/; // Мо. *du-*
γuldaq.

DŌLŌХ (Dar.) дуулах: петь; *kūked dōlōx* хүүхэд
дуулах; *dū dōlōx* дуу дуулах; // Мо. *daγulqu*.

DŌSГAХ (Dar.) дуусгах: побуд. от дуусах, кон-
чать; *tsergīn γurwīg dōsγād...* цэргийн гурван жи-
лийг дуусгаад.../Хө.хө.эг/; // Мо. *daγusqaqu*.

D᠋ᠦGARAХ (Ü.) К.9; дуугарах: греметь; *tenger*
dūγarax тэнгэр дуугарах; // Мо. *dūγarqu*.

D᠋ᠦХ (Ü.) К.9; TUX (EL.,Go.) дух: лоб; *dūxārā*
mōrgōx духаараа мөргөх; *ōndōr dūx* өндөр дух; // Мо.
duqu.

D᠋ᠦLĀ/D᠋ᠦLĀXĀN (Ü.) К. дулаан; 1. тепло; *dulā*
bolox дулаан болох; 2. тейлний: *dulāxān xuwtsas*
дулаахан хувцас; // Мо. *dulaqan*.

D᠋ᠦN (Ü.) К.9; дун: 1. раковина, *dun lawāē* дун
лавай; 2. муз. труба из раковины; *dun būrē* дун
бүрээ; // Мо. *dung*.

DURDĀNĀ (Ü.) К.9; дурдах: упоминать, вспоминать; tūnīg durdānā түүнийг дурдах; iltēgeldē durdānā илтгэлдээ дурдах; // Мо. duradaqu.

DURDAŃ (Ü.) К.9; DURDAM (El.) дурдан: креп, крепление, шёлк; dурдаŃ būs дурдан бүс; dурdam авах дурдан авах; // Мо. dурdung.

DUṢLĀ/DUṢUL (Kho.) дусал: капля; duṣlā duṣlār дусал дуслаар; duṣul bogō дусал бороо /ШАХ.1976/; // Мо. dusul.

DUṢLAXTŠ (Ü.) К.9; туслагч: 1. помощник; minī duṣlaxtš миний туслагч; 2. ист. помощник управляющего хожунам; хоṣūnī duṣlaxtš хошууны туслагч; // Мо. tusalaγči.

DUTUX (Ü.) К.9; TUTAX (Gkha., El.) дутах: не хватать, не доставать; dutux yuṃgūē дутах юмгүй; mōngō tutax мөнгө дутах; // Мо. dutaqu.

DŪ (Ü.) К.9; DŌ (Dar.) дуу: песня; dū dōlāsā дуу дуулаасай; dō dōlax dōldana дуу дуулах дуулдана /ДАД/ // Мо. daγu.

DŪDAH (Ü.) К.9; дуудах: 1. звать, вызывать; bōhīn tsol dūдах бөхийн цол дуудах; 2. читать, произносить; ном dūдах ном унших; // Мо. daγudaqu.

DŌDĪ: DŌDĪ TŠINĒN (Go., Ba.) төдий чинээн; 1. столько; xedī tšinēn dzūtegwel dōdī tšinēn ixīg bütēne хэдий чинээн зүтгэвэл төдий чинээн ихийг бүтээнэ; 2. столь, так; dōdīl sāēn bišī төдий л сайн биш; // Мо. tedüi.

DÖGÜ (Ü.) К.9; DUGĒ (Dar.,Dg.) дугуй: 1. круг, колесо; tereḡnī dugē тэрэгний дугуй; 2. круглый; döḡu tsarāē дугуй царай. // Мо. duγui.

DÖMBÖ (Khö.) хэрзэн: уплотнившийся навоз,назем; хотōnī dömbö ховхōлох хотны хэрзэн ховхлох /СБХ. 1971/.

DÖNDĪLGÖX (Bu.) дэндийлгэх: приподнимать палкой кошму; borōndö örxö döndilgew бороонд ерхөө дэн - дийлгэв.

DÖNDÖ (Ü.) К.9; дунд: 1. середина; döndön tawix дунд нь тавих; 2. средний; döndö surγui дунд сур - гууль; // Мо. dumda.

DÖNDÖX (GKha.) дэндэх: переходить меру; terēarā döndöx уш тэр арай дэндэх юм.

DÖRÖWGÖN: DÖRÖWGÖN ТОГӨ (Go.) жижиг тогоо: маленький котёл; dörowḡön toḡōndö tsāē tšanax жижиг тогоонд цай чанах; ayanī dörowḡön аяны тогоо.

DÖRÖ I (Sü.,Ba.) модон хувин: деревянное ведро; dörowndö mal sādag модон хувинд мал саадаг /ШАХ. 1966/.

DÖRÖ II (TKha.) дөрөө: стремя; emēlīn döro эмээлийн дөрөө; // Мо. döḡüge.

DÖRÖ III; DÖRÖ SÜLGA (Ü.) жижиг хувин: маленькое ведро; döro sūlyanī sendžē жижиг хувингийн сэнж; döro sūlyandā xīx жижиг хувинд хийх /СБХ.1961/.

DÖRWÖ: DÖRWÖ SEYĖ (Ü.) дөрвөн бэрх /дөрвөн шагай/: четыре несоответствующие фигуры четырех итеральных костях; dörwö seyë xayadž toglox дөрвөн бэрх хаяж тоглох; монголстүд дөрwö seyë орхидž toglodog dzənsiltä монголчууд дөрвөн бэрх орхиж тоглодог заншилтай /АЗД.1978/.

DÖRWÖNDÖR (Dg.) R.155; дөрвөн өндөр хавирга: четыре длинные ребра; dalä dörwöndör хавирга дал дөрвөн өндөр хавирга.

DÖSÖR (Sü.,Ba.) ойр, ойрхон: отсюда недалеко, находится близехонько; манайд дösör ирдзэ ма - найд ойрхон иржээ; эндэс дösör баяга эндээс ойрхон байгаа /ШАХ.1978/.

DÖW^kXÖNÖX (Go.,Ba.) төвхнөх: устраиваться на жильё; dōw^kxnōx bolōguë төвхнөх болоогүй; dōw^kxnōx ayatā төвхнөх аятай; // Мо. töbkinekü.

DÖD (GKha.) дээд: верхний; dōd āēl дээд айл; dōd tal дээд тал; // Мо. degedü.

DUGĀNTSĀG (Sar.) дэгтий: унты, меховые чувяки /надеваемые поверх обуви/; yutālīn duγāntsāg гутлын /гадуур өмсдөг/ дэгтий.

DUGARĀX (Ü.) тойрох: обходить /или объезжать/ вокруг чего-л; āērγār duγarāx айргаар дугараа барих /СВХ.1962/.

DUGĀLŪR I (Dun.) ширмэл ширдэг; стиганний туюж;
dugālūr dewisger ширмал ширдэг; dugālūr dewisex
ширдэг дэвсэх /ШАХ.1984/.

DUGĀLŪR II (Go.) В.96; өнгө татсан эсгий дэвс-
гэр; өнгөлсөн дэвсгэр: обшитый, туюж; dugālūr
оуох өнгөлсөн дэвсгэр оёх; хөхө öngötē dugālūr
хөх өнгөтэй дэвсгэр

DUXTĀ (Dg.) дугтуй: 1. конверт; dzaxidlīn dux-
tā захидлын дугтуй; duxtātā bitšig дугтуйтай би -
чиг; 2. чехол, футляр; nūdēnē šilnī duxtā нүдний
шилний дугтуй /гэр// Мо. dugtui.

DUNDĀGĪ (Ba.), DUNĠŪ (Khot.) дугуй хурууд: круг-
лый хурт; dundāgī dzüsedž хатах дугуй хурууд
зүсэж хатаах; tsixertē dunġū чихэртэй дугуй ху-
рууд. // Мо. qurud.

DUNGAT (Ba.), DUNGAL (Sü.) В.97; юмны дотор
хүрээ: внутренний круг; tōnonī dunġat тоононы до-
тор хүрээ; dunġalīn будах дотор хүрээг нь будах.

DUPTĀ (GKha.) В.97; дандаа, үргэлж: всё время,
постоянно; dupた yawġan yawdag дандаа явган яв-
даг; dupた gūiw үргэлж гүйв.

DURŠIX (Go., Ba.) турших: пробовать, испытывать;
bayadī duršix багажаа турших; tūnig duršidž üdзех
түүнийг туршиж үзэх; // Мо. turšiqu.

DUSŪ (El., Go., Dg.), Doso (Dar.) тус: польза, по-
мощь; dusū хүргэх тус хүргэх; dosō below тус болов;
// Мо. tusa.

DUŠĀ (Go., El.) тушаа; 1. пути /на перешные ноги лошади/; suran dušā суран тушаа; dušā dzangidaх тушаа зангидах; 2. послелог у, около, возле; ter dušā bī тэр тушаа бий; ger dušā tsāna гэр тушаа цаана; // Мо. tušiy-a, tusa.

DUTAХГĀĪ (Dar.) дутахгүй: не хуже; не уступает; tōrsōn ūrēs mīn dutaхγāī tō dzaēgūē asraх төрсөн үрээс минь дутахгүй, төө зайгүй асрах /ААЗ/; // Мо. dutaqu-ügei.

DUTĀRAГА (Go., Ba.), DUGTARĀГА (Ü.) тутрага: риг; dūtārāга хурāх тутрага хураах; tom širxegte dugtarāга том ширхэгтэй цагаан будаа; // Мо. tu-turγ-a.

DŪBTŠIN (Bu.) сампин: малгайн болон товчны сампин: узел на головном уборе; dūbtšin dzangidaх сампин зангидах /СБХ.1962/; malγāēn dūbtšin малгайн сампин.

DŪLĀ (Ur.) үстэй малгай: меховая шапка; головной убор /зимний/; хūētendē dūlγa ōmsōх хүйтэнд өвлийн малгай өмсөх; dūlγa хīх өвлийн малгай хийх /СБХ.1968/.

DŪL¹Ā (Khe.) цуурай: эхо, отзвук; хадандā dūl¹ā sonsoḡdow хаданд цуурай сонсогдов.

DŪRĀLĀГAХ (El.), DŪR¹ĀLĀГAХ (Min.) дуурайлгах: подражать; в подражание; хēg dūrālγan хīsēn хээг дууриалган хийсэн; хēlberīn dūr¹ālγах хэлбэрий нь дууриалгах. /S. Mu. II. 1975. 55/; // Мо. daγuriyālγaqu.

DÜRМAG (Dun.), BÜTSALGĀ (GKha.) буцалгаа, цагаа: кипячённый тарак, кипячённый кумыс; dūrмag зүүх цагаа шүүх; butsalγā үх цагаа уух, /ШАХ.1972/.

DÜTĀ (Min.) дуутай: звучный, звонкий; цуяхан дүтā хохо уяхан дуутай хөхөө /S.Mu. 1975.II.59/; // Mo. dayutai.

DÜDRĒ (DKha.) сархинаг: анат. книжка; sāēn dūdrē сайн сархинаг; mū dūdrē муу сархинаг; dūd - rēnī bās tsewerlew сархинагийн баас цэвэрлэв /СБХ. 1970/.

DÜGDĒREX I (Dag.) сандрах: беспокоиться, торопиться; yārtšil dūgdertš yawпaw яарч сандарч л явна /Хө.хө.эг/.

DÜGDĒREX II (TKha.) түгдрэх: запинаться; un - šidž tšadaхgūē dūgdēreх уншиж чадахгүй түгдрэх; dūgdērēd болохгүē ушм түгдрээд болохгүй юм.

DÜGEG (Ar.) B.97; дугаа мол: дуга; teregñī dūgeg тэрэгний дугаа мод.

DÜGLĒX (Go.) B.97; тохирох, таарах: 1. соответствовать, быть по размеру; sāixān dūglēх сайхан таарах; 2. нравиться, приходится по душе; setgeldē dūgleх сэтгэлд тохирох; nāēmā dūgleх наймаа тохирох.

DÜLХІХ (Ü.) K.10; TÜLKEХ (GKha., El.) түлхэх: толкать; tsāšāñ dūlхіх цааш нь түлхэх; modōr tülkedž orūлах модоор түлхэж оруулах; // Mo. tülkükü.

DÜLXÜR (Ü.) К.Ю; ТҮЛХҮҮР: КЛЮЧ, ОТМЫЧКА; dülxür tsödž ТҮЛХҮҮР ЦОЖ; dülxüre орхих ТҮЛХҮҮРЭЭ ОРХИХ; // Мо. tülkigür.

DÜMPĒN (GKha.), TÖMPIN (Go.), TUMPUM (Da.)
ТҮНПЭН; deldü I.

DÜNKÜ (GKha.) ТЭНЭГ: ГЛУПЫЙ, НЕУМНЫЙ, ДУРАК;
dün^kxū xūn ТЭНЭГ ХҮН; dün^kxū amⁱtān ТЭНЭГ АМЬТАН.

DÜNSER: DÜNSER MOĠ (Khe.) В.97; хавчиг соёолон
морь: шестигодовальный /о лошади/; dünser moĠ цуав
хавчиг насны морь уяв.

DÜNTĒⁱ (Öw.) хир, хирийн /хэмжээг заасан үг/
слово указывающее на размер, величину рыбы; düntĒⁱ
dzagās тийм хирийн загас.

DÜREN^kXE (Dar.) гутлын улавч: стелька; подстилка
для обуви; düren^kxe dāwsew улавч дэвсэв /ШАХ.
I972/.

DÜR^kXÖNÖX (Go.,Ba.) түрхэх: смазывать; намазывать,
натирать; dos dūr^kxönöx тос түрхэх; budag
dūr^kxönöx будаг түрхэх; // Мо. türkikü.

DÜRÜŠ I (TKha.,ÖKha.) шүү: селитра; nexī dü -
rüşlex нэхий шүүнд хийх; šar sügēr dūrüş xīw шар
сүүгээр шүү хийв.

DÜRÜŠ II (TKha.,DKha.) амталсан шорвог шөл
/мах дүрж идэх/: приправленный суп /мах дүрж идэх/;
dūrüş xīgēd мах идэх амталсан шөлөнд мах
дүрж идэх; songino, dawāstā dūrüş сонгино, давстай
амталсан шөл /ШАХ. I978/.

DÜ I (Bu.) хэмжүүр: нэг дүү, 2I шанага будаатай
тэнцэнэ: мера объёма /равная 2I | ковшу риса/;
dū budā хэмжүүртэй будаа /ХБЦ./

DÜ II (TKha.), DÖ (Dar.) дүү: младший брат,
младшая сестра, моложе; egtš dögīn xōrondō эгч
дүүгийн хооронд /хө.хө.эг/; // Мо. degüü.

DÜDÜ I (Ü.) хүүхдийн өмд, цамц: детское на-
тельное белье; xūxdīn dūdū ууах хүүхдийн дотуур
хувцас угаах; dūdū оуох хүүхдийн хувцас оёх /ШАХ.
1979/.

DÜDÜ II (TKha.) элгэвч /нэг төрлийн/: набрюш-
ник; xōwontē dūdūg xīgēd ōgsōn уум хөвөнтэй эл -
гэвчийг хийгээд өгсөн юм; elgen dūdūg xīgēd ōgsōn
уум элгэн элгэвчийг хийгээд өгсөн юм./МАЦ/

DÜDŽE/DÖNDŽÖ (Dar.) унинаас зүүдэг тавиур: под-
ставка, палочка прицепляемая к жерди в юртах;
dūdžē dēr tawix тавиур дээр тавих; unindā dzūdeg
dōndžō унинд зүүдэг тавиур.

DÜDŽIN I (GKha.) архинд тосдог хувин: ведро
подвешиваемое под котелком для гонки вина; arxīnī
dūdžin архинд тосдог хувин /ШАХ.1984/

DÜDŽIN II (TKha.) дээрээс уясан оосор, уяа:
качели, веревка для качания подвешенная к перек-
ладина; dūdžin olōs уясан оосор олс; dūdžin dēr
тоглох дүүжин дээр тоглох. // Мо. degüjing.

DŪDŽIN III (TKha.) ДУУЖИН /аялга уг/: мөхлөмө-
тне, сопровождаемое при качании /кач-кач/; dūdžin
dūdžin gedž toglow ДУУЖИН ДУУЖИН ГЭЖ ТОГЛОВ.

DŪŠĒG (Dar.), TŪS (Khö.) ҮЙСЭН САВ: берестяная
посуда; dūšegtē tos хїх үйсэн саванд тос хийх
/СБХ.1976/.

DŪĒDZĒ (Bu.) В.97; БУХАЛ: копна; dūēdzē owōs
бухал өвс; dūēdzē dzōw бухал зөөв.

DŪĒLTĒ (Sar.) В.97; ГУРИЛ ЗУУРАХААР НАЙРУУЛСАН
УС /зуурга/: приправленная вода для теста; dūēltē
xōrgōx зуурга хөргөх; bōrtsognī dūēltē боорцогны
найруулсан ус /СБХ.1962/.

DŽADŽĪLAXĀ (Ba.,Go.,El.) ЗАЖЛАХ: жевать, раз-
жёвывать; sāēn džadžīladž idex сайн заглаж идэх;
džadžīlalgūē dzalgix заглалгүй залгих /АЗД.1968/;
//Мо. jājilaqu.

DŽAGA/DŽUGĀ (Khö.) ЖААЛ ЖУУЛ НИЛЭЭД ХЭСЭГ
ЮМ : значительное количество /вещи/; džaya džuyā
yam tsuglūlah жаал жуул юм цуглуулах; džaya džuyā
barā awlā нилээд бараа авлаа.

DŽAGDŽĪ (Dar.) ЗАГАС /аман зохиол, шог ярианд/:
рыба; džimēs tūdž, džagdžī barin amⁱdartsⁱ bāēlā
ЖИМС ТҮҮЖ, ЗАГАС БАРИН АМЬДАРЧ БАЙЛАА /АЗД.1978/.

DŽALTŠIX (Go., Ba.) чалчих: болтатъ; пустосло-
вить, нести, вздор; demī džaltšix дэмий чалчих;
džaltšixā bolⁱōrō чалчихаа болиорой; // Мо. šalši-
qu.

DŽĀLŪ (Ū.) К.Ю; залуу: 1. юный, молодой; dza-
lū nasā altā залуу нас алт /АЗД.1978/; 2. моло-
дость; džalū nasā залуу нас. // Мо. jālayu.

DŽAN I (Dun.) хувин сав, тогооны тавиур: под-
ставка; для посуды; džan dēgē toγō γarγax тавиур
дээр тогоо гаргах /ШАХ. 1961/.

DŽAN II (TKha.) хоол амтлах хачир: соя /при -
права/; xōlondō džan xīx хоолондоо жан хийх.

DŽAN III (TKha.) урт, өндөр, өргөн, гүний хэм-
жээ: джан /мера площади/ ; γurwan dzan örgön
гурван жан өргөн; tawan džangīn xiwes таван жан -
гийн хивс.

DŽAN IV (TKha.) жанчих зэвсэг, жанчуур /метр
орчим нарийн мод/: дубина.

DŽAN V (TKha.) өнгөний өвчний нэр: мед. вене-
рическая болензь.

DŽANDAN (E1.) үүрдэг модон хувин: деревянное
ведро; džandantā usā модон хувинтай ус; džandan-
γār usā ūrēx модон хавчгаар ус үүрэх /ШАХ.1973/.

DŽANĠĀ (Khö.) мод тавьж хөрөөддөг ац мод: ков-
лн; dzanġā dēgē xōgōdōx ац модон дээр хөрөөдөх
/СБХ.1962/.

DŽANTĀ (GKha.) төмөр утас: проволока;
džantā tatax төмөр утас татах; džantan tor төмөр
утсан тор.

DŽARALDZŪLAX (Dar.) жирэлзүүлэх: мерцать, мель-
кать, мчатся; džaraldzūlād dawlā dā жирэлзүүлээд
давлаа даа /Хө.хө.эг/; // Мо. ĵirilĵegŭlkü.

DŽARⁱTSĀSĀ:DZARⁱTSĀSĀ BADĀ (Ū.) нэг зүйлийн ам-
тат идээ: вид кушанья; dzarⁱtsāsā badā хїх амтат
идээ хийх; dzarⁱtsāsā badā ōgōx нэг зүйлийн амтат
идээ өгөх /ШАХ.1979/.

DŽAŠIN (Go.,El.) нэг самбартай хаалга: дверь
/одностворчатая/; gerin džāšin barix гэрийн хаал-
га барих; xētē džāšin нэг самбартай хээтэй хаалга.

DŽĀTŠ | (DKha.,Ū.) дээлийн оноо: разрез подола;
dēlendē džātš | ҮарҮах дээлэнд оноо гаргах; хог -
mōēdō džātšitā хормойдоо оноотой дээл.

DŽAWXĀDAS (Go.,Ba.) чавхдас: струны; xīlīn
džawxādas хийлийн чавхдас; morin xūrīn džawxādas
tārūлах морин хуурын чавхдас тааруулах; // Мо.
šibqadasu.

DŽĀ I : DŽĀ AWDAR (DKha.,Ū.) том авдар /тэргэн/
большой сундук; džā awdarta хїх том авдарт хийх;
džā awdarin taglā том авдын таглаа /СБХ.1970/.

DŽĀ II : DŽĀ TERLEG (DKha.,Ū.) давхар тэрлэг:
двойной терлик; džā terleg oyox давхар тэрлэг оёх;
džā terlegnī emdžer давхар тэрлэгний эмжээр /CBX.
1970/.

DŽĀGŪĪ (DKha.,Ū.) яггүй: 1. непростой, хитрый;
опытный /о человеке/; džāgūī xun šū яггүй хүн шүү;
2. нелёгкий, непростой, сложный; džāgūī ādžil bāēna
яггүй ажил байна даа /CBX.1970/.

DŽĒ (Ū.) зээ: внук, внучка /по дочери/; manā
džē oxin манай зээ охин; bi džētē bolson би зээтэй
болсон; // Mo. jige.

DŽĒNTŠIR (Ū.) зээнцэр: правнук, правнучка /по
дочери/; džēntšir oxin tsetserlegtē yawādag зээн -
цэр охин цэцэрлэгт явдаг; džēgēs tōrōsōn džēntšir
зээгээс төрсөн зээнцэр; // Mo. jigenčer.

DŽ¹AGTAҒA (Go.,Ba.), TŠ¹egdā (Ū.) К.37; чагтага:
1. верёвка, канат; dž¹agtaҒa tatax чагтага татах;
2. верёвка, прикреплённая к верхнему кругу юрты;
gerīn tš¹egdā tomow гэрийн чагтага томов; // Mo.
čaytaҒa.

DŽ¹ATĀSAҒA (Go.,Ba.) чацга: понос; dž¹atāsаҒa
aldax чацга алдах; dž¹atāsаҒa ōwtšin чацга өвчин;
// Mo. čičаҒ-a.

DŽ¹ĀWAR (Go.,Sar.,Ba.) жавар: ветер-верховик
/не сильный, но резкий и очень холодный ветер, дую-
щий с верховьев пади/; xōndīn dž¹āwar хөндийн жа -
вар; Үадā dž¹āwarta bāēna гадаа жавартай байна;
// Mo. jibar.

DŽIGINDĒ (Dar.) ТОМООГУЙ, САВААГУЙ ХҮН: ШАЛОВ-
ЛИВЫЙ, НЕСЕРЬБЗНЫЙ, ЛЮСОПЫТНЫЙ; *kedzēnīl džigindē*
xūn šū хэзээний л томоогүй /саваагүй/ хүн шүү
/ШАХ.1972/.

DŽIKER (Dg.), ŠIKER (El., Sar.), DŽIKER (Go., Ba.)
ЧИХЭР: сахар, конфеты; *džiker idex* чихэр идэх; *šiker*
džimēs чихэр жимс; // Мо. *šiker, čiker*.

DŽIKĒ (Go., Ba.) ЧИХ: УХО, УШИ; *džikē ōwdōx* чих
өвдөх; *negē džikēre sonōsōd nōgō džikerē* үгэрх
нэг чихээрээ сонсоод нөгөө чихээрээ гаргах /АЗД.
1978/; // Мо. *čiki*.

DŽIL^aĠĀTĀ (DKha., U.) ЖАВХЛАНТАЙ: I. С ОЮНЬКОМ;
tsog džil^aġātā xūxēdū цог жавхлантай хүүхдүүд;
2. величавый, величественный; *vūr džil^aġātā bāex*
сүр жавхлантай байх.

DŽIMĀĠŪL (El.) МӨЧИР: ветка, сук; *džimāġūl xu-*
ġaldž tūx мөчир хугалж түүх; *ġadzārīn džimāġūl el-*
begtē газрын мөчир элбэгтэй /ШАХ.1973/.

DŽINNĒXĒ (Go., U., Dar.) K.II; ЖИГНЭХ: I. взвешивать /на весах/; *ġuril džinnēxē* гурил жигнэх; 2.
варить на пару; парить; тушить; *būdžā džinnēxē*
бууз жигнэх; // Мо. *žingnekū*.

DŽINSĒ I : DŽINSEN TOWTŠ (Dar.) ЗАНГИДСАН ТОВЧ:
пуговица /в виде узла /; *džinsen towts* хадах зан-
гидсан товч хадах.

DŽINSĚ II (TKha.) малгайн залаа: кисточка на шапке; xergemten narīn malγāēn džinsīg ōdō tšulū, šūr šilēr xīdeg ʼbāēw хэргэмтэн нарын малгайн залааг өд, чулуу, шүр, шилээр хийдэг байв.

DŽINSĚ III (TKha., ŪKha., DKha.) бөс, даавуун материал: джинсовая ткань; džinsen ōmōdō даавуун өмд; xosō džinse хос даавуун өмд цамц.

DŽINTĚ: DŽINTĚ UTĀS (DKha., Ū.) төмөр утас: проволока; džintē utas татах төмөр утас татах; džintē utāsār baглах төмөр утсаар баглах /ШАХ.1979/.

DŽIRĀ (Go., Dzaw., Sar.) В.99; нарийн, жижиг: тонкий, узкий; мелький, маленький; džirā burγas нарийн бургас; džirā moγō жижиг могой.

DŽIRĜĒLĒ (Dar.), DZERGELĜĒ (GKha.) зэрэглээ: мираж; džirĝelē татах зэрэглээ татах; хатирātā sāḡālīn yawdalañ dzirĝelē bolōxon yālādā хатираатай саарлын явдал нь зэрэглээ болох нь яалаа даа /ДАД/; dzūdē dzergelĝē šig зүүд зэрэглээ шиг; // Мо. žergelĝē.

DŽISŪ (Ōw.) В.99; үнсний гаргуул: совок черпаха/ золь; ūnēsē džisūĝēr авах үнсээ гаргуулаар авах; džisū dērē хог хīх гаргуул дээр хог хийх.

DŽIWŌ (Dar.) зэвүү: возмущение; гнев; džiwo xūgex зэвүү хүрэх; džiwoñ xūn šū зэвүүн хүн шүү. // Мо. žebegū.

DŽĪDŽĒ (TKha., Sü.) төрлийн эмэгтэйг авгайлах: вежливое обращение к родственнице; džīdžē igew төрлийн хүн ирэв; džīdžēg dūдах хамаатнаа дуудах /ШАХ.1978/.

DŽĪG (Ar.), DŽĪMĀN/DŽINGER (El.) охин нохой, гичий: сука; džīgīn gōlōg гичий нохойны гөлөг; džinger gōlōglōx гичий гөлөглөх.

DŽĪGŪLEX (Khot.) давхих, гүйх: скакать, быстро ехать, мчаться; бежать, бегать; morⁱōr džīgūlex мориор давхих; yawγan džīgūltšix явган гүйчих /ШАХ. 1971/.

DŽĪXĀN/DŽŌXUN (Go.) жаахан: 1. маленький; džīxān xūked жаахан хүүхэд; 2. немного; džōxun yawād xūgēnē жаахан яваад хүрнэ /ШАХ.1969/; // Mo. jīγa-qan.

DŽONĠŌ (Ōw., Go.) В.99; хошноого: анат. прямая кишка; хонⁱnī džonγō хонинь хошноого; džonγō tšī - хех хошноого чихэх.

DŽOTŠĪLOX (GKha.) зочлох: 1. принимать гостей; угощать, потчевать гостей; 2. идти в гости; džo - tšīlox dūrātā зочлох дуртай; axīndā džotšīlox bo-low

DŽŌXŌ I (Sar.) В.99; чоно /боохой/: эвф. волк; džōxō ixētē ulā чоно ихтэй уул; džōxōen beltēreg чонинь бэлтрэп.

DŽŌXŌ II (Ar.) B.99; шоохой: сөдөлжэ; teregñī
džōxō тэрэгний шоохой; džōxō dzavaax шоохой засах;
// Мо. šooqoi.

DŽŌ (DKha., Ū.) туйпуу, тоосго: кирпич; džō ōr-
gōx туйпуу өргөх; šaxamal džō түүхий тоосго; ulān
džō улаан туйпуу /ШАХ.1979/.

DŽŌG (Ōw.), DŽŌD (El., Sar.), DZELGĒN (Do., Dar.)
зөөг, бүлээн. тёплый; džōg tsāē ūx зөөг бүлээн
цай уух; dzelgēn yum ūlax бүлээн юм уулгах; // Мо.
jōgeg.

DŽUGDĀ (GKha.) төлөг, борлон /онд орохгүй турж
доройтсон/: ягнёнок годовалый, годовалый козлёнок
/топий, истощённый, слабый, худой/; džugdā tsuglū-
lādž хар¹ūлах туранхай төлөг борлон цуглуулж ха-
риулах; džugdā tedžēx муудсан төлөг борлон тэжээх
/ШАХ.1984/.

DŽUXAL (Go., Ba.), TŠUḠAL (Ū.) K.38; чухал: не-
обходимый, важный, существенный; džuxal xun чу-
хал хүн; tšuḡal asūdal чухал асуудал; tš¹uḡal
bagadž чухал багаж; // Мо. šiqul.

DŽURMĪ: DŽURMĪ AXĀ DŪ (DKha., Ū.) хүж барьсан ах
дүүс: 1. побратим, вступивший в побратимство, по-
братавшийся; džurmī axā dūšē болох ах дүүс болох;
2. названные братья, сёстры; džurmī axā dūtēgē
irēx хүж/барьсан /ах дүү болсон/ ах дүүтэйгээ ирэх.

DŽŪ/DŽŪ (DKha., Ū.) уруу, үрүү: вниз, внизу; ene
džū yawax энэ үрүү явах; хотō džū yawād irēx хот

Уруу яваад ирэх; ūlā džu Үарах уул уруу гарах /ШАХ.1979/.

DŽŪLĪ (DKha., Ū.) юм шүүдэг сүлжмэл шүүр: ситеч-ко для процеживания ; džuļī dēre sū sūx шүүр дээр сүү шүүх; bōrtsognī džuļī боорцогны шүүр.

DŽŪNDŽĒ I (Sü.) В.99; үргэлж: постоянно, беспрерывно, всегда, систематически, подряд, сплошь; džuñdzē boldog yawdal үргэлж болдог явдал; džuñdzē irdeg үргэлж ирдэг /СБХ.1977/.

DŽŪNDŽĒ II (Öw., Узaw.), DŽŪNSE (Ū.) хундага: рюмка, бокал, чарка; dzundžētē архи хундагатай архи; džuñse awād oḡ хундага аваад өг.

DŽŪNXAN (Ar.) чингэлэг, хайрцаг: деревянный ящик для хранения вещей; džuñxantā barā чингэлэгтэй бараа; džuñxandā хїх хайрцагт хийх /ШАХ.1976/.

DŽŪRDŽIN (Ar., Go.) нарийхан хүзүүтэй шавар лонх: глинянная бутылка с тонким горлышком; džuñrdžin-dē архи hadyalaw шавар лонхонд архи хадгалав; ar-xinī džuñrdžin архины нарийн хүзүүт лонх.

DŽŪXEN (Ar.) В.99; гүц: чайник; džuñxentē bāxū гүцтэй баахуу; tsāēnī džuñxen цайны гүц.

DZAXĀ I: DZAXĀ MAL (Go.) B.97; таван хошуу мал: ПЯТЬ ВИДОВ СКОТА; dzaxā maltā | āēl таван хошуу малтай айл; dzaxā mal tasalādžī ōgōw таван хошуу мал тасалж өгөв.

DZAXĀ II (TKha.), TSAHĀ (Go., El.) чмар нэг юмны хүрээ зах; 1. край, окраина; torγonī dzaxā торгоны зах; 2. воротник, ворот; tsamtsānī tsaxā цамцны зах; // Мо. jāq-а.

DZAXĀ III (TKha.) бүхлээрээ боодол бараа; свёрнутый в рулон товар; dzaxā torōyo боодолтой энгээрээ толгой торго; dzaxā dāwū боодол даа - вуу.

DZAXĀ IV (TKha.) зах, худалдааны газар: рынок, базар; barānī dzaxā барааны зах; dzaxā dzēlīn худалда зах зээлийн худалдаа.

DZAXIX (Dg.) R.155; сахих; 1. охранять, кара - улить, стеречь; xūl dzaxix хууль сахих; dzaxin хашγāлах сахин хамгаалах; 2. соблюдать, блюсти; tōwīg dzaxix төвийг сахих; xewīg dzaxix хэвийг сахих; // Мо. sakiqu.

DZAXILĠĀN (Dg.) R.155; цахилгаан: 1. молния; engerīn dzaxilγān энгэрийн цахилгаан; 2. атмосферное электричество; аγārīn tsaxilγān агаарын цахилгаан; 3. электричество, электрический; dzaxilγān gerel цахилгаан гэрэл; dzaxilγān γagnūr цахилгаан гагнуур; // Мо. čakilγān.

DZAX¹ŪS (Dg.) сахиус: талисман, амулет, гений
-хранитель; dzax¹ūs dzūx сахиус зүүх; dzax¹ūs bur-
хан сахиус бурхан; // Мо. sikiyusun.

DZALĀ I (Dar.) урт халимаг үс: /залаа шиг/ мужс-
кая стрижка волос; dzalā barān usē dzasan samnadž
sōyādā урт хар халимгаа засан самнаж суугаадаа.

DZALĀ II (TKha.) залаа: 1. кисточка /украшение/;
malāyāēn dzalā малгайн залаа; 2. гребень /у птиц/;
tax¹ānī dzalā тахианы залаа /АЗД.1978/; // Мо. ja-
lay-a.

DZALĀ III (TKha.) чөмөгний залаа: кисточка /у
большой берцовой кости/; dzalātā tšōmōg tšanax за-
лаатай чөмөг чанар; šāntānī dzalā шаантны залаа.

DZĀMILAX (Khot., Dar.) завилах: скрестить ноги
/при сидении/; dzāmilax dōxōdž sūw завилах дөхөж
суув; dzāmilan sūx завилан суух /ШАХ.1972/; // Мо.
jabilaqu.

DZANĀRAX I (Dar.) зөрөх, гажих; 1. противоре-
чить; 2. отклоняться; dzamār yawaxgūē dzanārtš
bāēdž... замаар явахгүй гажих байж... /ДАД/.

DZANĀRAX II (TKha.) зандрах: кричать на кого-л;
ругаться; браниться; ta bitēgī dzanāragād bāē ta
битгий зандраад бай; dzanāragax durtā xūn зандрах
дуртай хүн.

DZARĀGAG (El., Dar.) үсий нь хайчилсан сармай арьс:
овечья кожа без шерсти; dzarāgag dēl сармай
/арьсан/ дээл; dzarāgag bolōson ar¹sā сармай болсон
арьс /СБХ.1958/.

DZĀRĪ (Dar.) цаа: северный олень; tāwād tsayān dzārⁱā хойо тасālāl irex gelōt хойо тавиад цагаан цаагаа хө таслаа л ирэх гэлүү хө /Хө.хө.эг/.

DZĀRLIK (Ökha.) Вл. 129; зарлиг: указ; dzārlik togtōl γарγах зарлиг тогтоол гаргах.

DZARTSĀ (Go.,Ba.,El.) царцаа: зоол. саранча; γowīn dzartsā говийн царцаа; dzartsā tšar xix царцаа чар чар хийх; // Мо. čarča.

DZAS (Dg.,El.) цас: 1. снег; dzas borō цас боо; dzas хāēлах цас хайлах; 2. снежный; dzasan tsayān tal цасан цагаан тал; // Мо. času.

DZAT^qXALANG (Go.,Ba.,El.) цатгалан: сытость, сытый; öyōg dzat^qxalang бāēх өөг цатгалан байх; dzat^qxalang мал цатгалан мал; // Мо. čataγulang.

DZATSAG (Dg.) цацаг: 1. кисть, бахрома; ūsēnī dzatsag үсний цацаг; utāsan dzatsag γарγах утсан цацаг гаргах; 2. хохолок /у птиц/; taxⁱānī dzatsag тахианы цацаг; // Мо. čačuy.

DZATSAX (Dg.) цацах: брызгать опрыскивать; tsāē dzatsax цай цацах; sū dzatsax сүү цацах; // Мо. čačaqu.

DZATSAL (Go.,Ba.) цацал: опрыскиватель, нуль - веризатор; dzatsālār sū örgōx цацлаар сүү өргөх; dzatsal yōsōn nūxtē цацал есөн нүхтэ. // Мо. ča - čul.

DZAWXAN I (Dg.) бортгон төмөр хувин: маленькое железное ведро; dzawxandā mal sāx бортгон хувинд мал саах; dzawxandā usā awax бортгон хувинд ус авах /СБХ.1977/.

DZAWXAN II (TKha.) голын нэр: название река; Dzawxan γol Завхан ГОЛ; dzawxan γolōr nutagtā Завхан голоор нутагтай; // Мо. Jabqang.

DZAWXĀĒ I (Ur.) мөнгөн гоёл: серебряное украшение; eхēner xūnī dzawxāē γoyol эхнэр хүний мөнгөн гоёл; emēlīn būren dzawxāē эмээлийн бүрэн мөнгөн гоёл /ШАХ.1976/.

DZAWXĀĒ II (TKha.) садар, самуун: распущенный распутный; dzawxāē xūn завхай хүн; dzawxāē bitēgī yawārā садар, самуун сэтгий яваарай /АЗД.1978/.
// Мо. Jabqai.

DZAWXĀĒ III (TKha.) даалуу, хэзрийн дүрс өөр боловч нүхний тоо адил хоёроор хослох мод: пара; /утральны костей/; масть /у карт/; dōngō nāēm, шигүү нāēmīn dzawxāē денге найм, муруй наймын завхай.

DZAWXĀĒLAX (E1.) даалуугаар тоглоход давхарлан ерөх: при игре в кости класть их одну на другую в определенном порядке; dālūyā sāēn xol¹ōd dzawxāē-lāgā даалуугаа сайн холиод завхайлаарай /ШАХ.1973/

DZADZÜR: I (Dar.) тогооны модон хавчуур: деревянное приспособление для ухвата котла; dzadzūrār toγō хawtšidž γarγaw модон хавчуураар тогоо хавчиж гаргав.

DZĀDZŪR II (TKha.) заазуур: 1. поварской нож;
2. сечка; dzādzūrār maḥā kertšix заазуураар мах хэрчих; dzādzūr xurtsālah заазуур хурцлах; // Мо. JayaJuur.

DZĀRĀM (Ar.) тэжээл: корм, пища, питание; dzā-
rām beltēgex тэжээл бэлтгэх; γar dzārām xīxē γar
тэжээл хийх /ШАХ.1968/.

DZĀĒTSĀ I (Go.) хатавч: стык решётчатой стены
и двери у юрты; dzāētsāsañ цуах хатавчаас нь уях;
dzāētsā dzasaḥ хатавчаа засах /АЗД.1978/.

DZĀĒTSĀ II (TKha.) дээвэр цавгийн завсар: место
соединения концов войлоков, образующих два слоя
крыши; /войлочные юрты;/ dzāētsandā xīx дээвэр
цавгийн завсар хийх; dzāētsānī dzūrūleg дээвэр
цавгийн зөрүүлэг.

DZEXĪ (GKha.) удах, оройтох: медлить, мешкать,
задерживаться; dzexī yawādž irex удаан явж ирэх;
dzexī yawax удаан явах.

DZEGTSĒLEX (Ba., Go., El.) цэгцлэх: упорядочивать,
приводить в порядок что-л; adžlā dzegtsēlex ажлаа
цэгцлэх; gerē dzegtsēlex гэрээ цэгцлэх; // Мо. čeg-
čelekü.

DZELGĪ (El.) зэлгээн, бүлээн: тёпленый, до-
вольно тёплый; dzelgī ūx бүлээн уух; dzelgī tsāē
зэлгээн цай; // Мо. Jelegen.

DZEM I (Go., Dar., Sü.) B.98; сэг: падаль /рас-
терзанная волками;/ malin dzem малын сэг; dzemlēd
хауах сэглээд хаях.

DZEM II (TKha.) гэм буруу: вред, преступление; dzem болохгүй гэм болохгүй; tūnēs dzem bollō түүнээс гэм боллоо; // Мо. жем.

DZENDEMEENE (Ba.) чандмань: миф. драгоценный камень удовлетворяющий все желания; dzendemene erdene чандмань эрдэнэ; dzendēmeene tšulū чандмань чулуу; // Мо. čindamuni.

DZESĒR (Dg.) R.I55; ЗХУ: СССР /Союз Советских Социалистических Республик/; dzesēr ulāsās irēsen xūn СССР улсаас ирсэн хүн; dzesērtē ūlēdberlesen barā СССР-т үйлдвэрлэсэн бараа.

DZETER (Dg.) R.I56; сэтэр: рел. ленты привешиваемые к скоту посвященному духам; dzetertē mal сэтэртэй мал; хоñ adūg dzeterledeg хонь адууг сэтэрлэдэг; // Мо. seter.

DZETERTŠ (Dar.) алх: молоток; dzetertsēr hadās tsoxix алхаар хадаас цохих; tšmōr dzetertš төмөр алх /СБХ.1962/.

DZETGIL/DZET^kXIL (Dg.) R.I56; сэтгэл: 1. мысль, дума, размышление, мнение; ūdžim dzetgil уужим сэтгэл; džōlōn dzetgil зөөлөн сэтгэл; 2. перен. сердце, душа, психика; dzet^kxil tatax сэтгэл татах; dzet^kxil цуагах сэтгэл уярах; // Мо. setegil.

DZETTERXĪ (Dg.) R.I56; сэтэрхий: 1. трещина, щель, щербина; ūlīn dzetterxī уулын сэтэрхий; 2. треснутый, разбитый; разрезанный, разорванный; dzetterxī аугаа сэтэрхий аяга; dzetterxi urūl сэтэрхий уруул; // Мо. seterkei.

DZETSEG (Dg.) цэцэг: цвeтoк; ūlīn dzetseg уу-
лын цэцэг; ɔngīn dzetseg alagлах өнгийн цэцэг алаг-
лах; // Mo. čečeg.

DZETSEN (Dg.), DZETSĒN (Ū.) К.II; цэцэн: I.
мудрый, умный, смыслённый; dzetsen хун цэцэн хүн;
dzetsen ūgtē цэцэн үгтэй; 2. мудрец, мудрость;
dzetsen merged цэцэн мөргэд; dzetš bulāldaх цэц
булаалдах. // Mo. sečen, čečen.

DZĒG I (Sar.) дээлийн эмжээр: обшивка по краям
бортов, рукавов шубы и т.д. ; ; dēlīn dzēg
оуох дээлийн эмжээр оёх; narīn dzēgtē dēl нарийн
эмжээртэй дээл.

DZĒG II (TKha.) юмны ухаар хадсан хөвөө, эм-
жээр: волосяная верёвочная окантовка, прикре-
пляемая к кошке, кайма; dēwīrīn dzēg дээврийн
зээг.

DZĒG III (TKha.) хэц, зэл: натянутая верёвка;
протянутая верёвка /для привязывания скота/; una-
yanī dzēg томох унаганы зэл томох; dzēg tataх хэц
татах /СБХ.1969/.

DZĒGEDŽ (Go.) хэдийнээ, аль эрт: уже, давно;
dzēgedž yawād irēsen аль хэдийн яваад ирсэн; dzē-
gedž хелēsen аль хэдийнээ хэлсэн.

DZILDAХ (Min.) гүйх: бежать; tūrūlēdž dzildaх
түрүүлж гүйх; dzildadž otšix гүйж очих;/S.Mu.1975.
II.).

DZINDZÜDZ (Go.) тэвнэ: БОЛЬШАЯ И ТОЛСТАЯ ИГЛА;
dzindzüdzer yutal oyox тэвнээр гутал оёх; dzindzü-
dsen dzü тэвнэн зүү.

DZIREG (GKha.) жижиг чулуу: мелкий камень; үо -
wīn dzireg говийн чулуу.

DZĪXEN (GKha.), DZĪ (Go., Sar.) жижигхэн, нарий-
хан: мелкий; узенький; dzīxen biyetē жижигхэн бие-
тэй; dzīxen sū ögöx жаахан сүү өгөх; dzīxen modō
нарийхан мод /ШАХ.1976/.

DZOGÖX (GKha.) зохиох: сочинять, создавать,
творить; dūg dzogōson erdene nouān xutagtā дууг
зохиосон эрдэнэ ноён хутагт /АЗД.1978/; nom dzö-
gōx bolow ном зохиох болов; // Мо. Jokiyaqu.

DZOLDŽIN (Khot.) зальтай, авхаалжтай: хитрый,
лукавый; смекалистый, dzoldžin хүн зальтай хүн;
terē ixē dzoldžin bolōson gene тэр их зальтай
болсон гэнэ /ШАХ. 1972/.

DZORĀĒ (Ar., Dzaw.) зүр /эм бор гөрөөс/: дикая
коза, козуля; yur dzorāē хуор гур зүр хоёр; dzö-
rāē elbeg зүр элбэг.

DZOS I (GKha.) чулуу: геол. камень; dzos tžulū
tūx зос чулуу түүх.

DZOS II (TKha.), TSOS (Go., El., Sar.) шороон бу-
даг: минеральная краска; dzosör хоң будах шороон
будгаар хонь тэмдэглэх; tsosör temdeglex шороон
будгаар тэмдэглэх; // Мо. Josu.

DZÖ (Dar.) зуу/н/: сто; tawan dzöγād adōne tal-dā tarāsnīn харāwōt таван зуугаад адуу нь талдаа тарсны нь харав уу /Хө.хө.эг/; // Мо. jāγu.

DZÖTŠÜD (Min.) зөрүүд: упрямый; dzötsūd dzantā xūn šū зөрүүд зантай хүн шүү; dzötsūd xūmen bāēwā зөрүүд хүн байв /S.Mu. 1975.II/.

DZÖ (Dar.) зүү: игла, иголка; dzö örōdž tsetseg хатāγax зүү ороож цэцэг хатгах; бүдүн dzö бүүдүүн зүү /ШАХ.1972/.

DZÖD (Dar.) зүүд: сновидение, сон; dzödōndō oрох зүүдэнд орох; хонolāw gedžī dzödellē хонолоо гэж зүүдэллээ /Хө.хө.эг/; // Мо. jегүден.

DZÖLGEH (Dar.) зүүлгэх: побуд. от зүүх: разрешать носить, привешивать; šālig dzantā Nordžīdañ šarγāēn dzāēran dzölgēstē шалиг зантай Норжийд нь шаргайн зайран зүүлгээстэй /Хө.хө.эг/; // Мо. jегүлгекү.

DZÖLÖN I: DZÖLÖN ТАУХАЭТЯ (Ur.) чоно /цээрлэсэн нэр/: эвф.волк; dzölön tawxāētā elbegtē чонг элбэгтэй; tawxāētā алах чоно алах /СБХ.1968/.

DZÖLÖN II (ТКha.)Iзөөлөн: мягкий, нежный; dzölön tōmōr зөөлөн төмөр; dzölön tšulū зөөлөн чу - луу; dzölön edlel зөөлөн эдлэл; 2. эелдэг, ном - хон: обходительный, вежливый, приветливый, смиренный, спокойный, тихий; dzölön xūn эелдэг хүн; dzölön харāts зөөлөн харц; dzölön āštāē xūn

сайхан ааштай хүн; 3. амархан, хөнгөн, хялбар: лэгкий, нетяжёлый, нетрудный; dzōlōn adzil хөнгөн ажил; 4. ялгум, аятай, аярхан: приятный, удобный, уютный; dzōlōn yawaх аярхан явах; dzōlōn yawdal-tāē mo᠒ зөөлөн явдалтай морь; 5. уян, ерөвчхөн; слабый /о характере/, жалотливый, мягкосердечный, жаловный, жалкий; dzōlōn setgel ерөвчхөн сэтгэлтэй хүн; dzōlōn хүн уян хүн; 6. илбэрхүү зөөлөн байдалтай: слабый; dzōlōn urasγal зөөлөн урсгал; //Mo. jōgelen.

DZUDZĀLĀX I (Min.) зулах: раскладывать слоem /шерсть, вату/; dēlēndē xōwōn dzudzālan tawix дээлэнд хөвөн зулж тавих; ōwōs dzudzālan dewsex өвс зулан дэвсэх /ШАХ.1981/.

DZUDZĀLĀX II (TKha.) зузаатгах; давхарлах, дулаалах: утолщать, делать толстым; хuwtsasā dzu-dzāldž ōmsōх хувцсаа давхарлаж өмсөх.

DZUGĀLĀX I (Dar.) С.52 ярих: говорить с кем-л.; разговаривать, беседовать, рассказывать; yu dzu-γāldž bāēna ю ярьж байна; хāērtā хоуогаēn dzu-γāndā хайртай хоёрын ярианд /Хө.хө.эг/.

DZUGĀLĀX II (TKha.) зугаалах: гулять, развлекаться, веселиться; γadūr dzuγāлах гадуур зугаалах; хōdō dzuγāлах хөдөө зугаалах. //Mo. juyalāqu.

DZULĪ (TKha.) зул: лампадка, жировая лампа; dzulĪ barix зул барих; dzulĪ džarγах зул жаргах; //Mo. jula.

DZULTSĀ^qXAR (Go., Ba., El.) цулцгар: пухлый;
dzultsā^qxar xatsartā džāl цулцгар хацартай жаал;
dzultsā^qxar xūxed цулцгар хүүхэд; // Мо. čulca-
γar.

DZUNĠĀLDĀX (Dar.) гулгах: скользить, кататься;
выскальзывать; mōsōn dēr dzunġāldāx мөсөн дээр
гулгах; ādžmār dzunġāldān унах аажмаар гулган унах
/ШАХ.1962/.

DZUNĠĀ (GKha.) шувуу: птица, птичка; dzunġānī
degdēxē шувууны дэгдээхэй; dzunġā nisex шувуу ни-
сэх.

DZUNXĀN (GKha.) аяны уут: мешок, сумка для пу-
тешествия; dzunxāndā idex уум хїх аяны уутанд идэх
юм хийх; esgī dzunxān эсгий уут /СБХ.1961/.

DZURĀS I (Bu., Khe.) дурс /модны хальс, өнгө/:
берёста; modōnī dzurās модны дурс; modō dzurāslax
модхальслах; // Мо. durusu.

DZURĀS II (El., Go.) гялсхийх; 1. блеснуть,
сверкнуть; tsaxilyān dzurās хїw цахилгаан гялс
хийв; 2. промелькнуть; dzurāsgēd ōngōrōx гялсгээд
өнгөрөх.

DZURŪL (Khe., Do.), TSŪDZENDZĒ (El.), ŠUDEN ŠŪ-
DENDZĒ (Ar., Ōw.) чүдэнз: спички; dzurūlīn tolōγō
чүдэнзний толгой; tsūdzendzē awax чүдэнз авах;
šūdendzēnī modō чүдэнзний мод.

DZUS (Dg.), DŽOS (Ü.), TŠUSĀ (Dar.) цус: кровь;
dzus γarah цус γарах; džos γōdžix цус гоожих;
tšusā bayadaх цус багадах; // Мо. čisu.

DZUSAN (Öl.) цавуу: клей; dzusan türxex цавуу түрхэх; šarā dzusanγar nāx шар цавуугаар наах /СБХ.1968/.

DZUTĀN I (Dun.) хийцтэй цай: чай заправленный: му-кой и маслом; dzutān ūх хийцтэй цай уух /ШАХ.1984/.

DZUTĀN II (TKha., El.) шингэн зүйл өтгөрөх: сгуститься, густеть; tsawū dzutan bolōdžē цавуу өтгөн болжээ; tsāēnī dzutān цайны өтгөн.

DZUWXI (Min.) зовхи: веко; dzuwxi^h ulāēх зовхи нь улайх; dzuwxi хawдах зовхи хавдах /S.Mu.1975. II/.

DZUWTŠĀ (Dar.), DZUWTSĀ (El., Sar.) нимгэн үс-тэй дээл /өнгөтэй/: тонкая шуба; dzuwtsāγā omōsōd yawārā нимгэн үстэй дээлээ өмсөөд яваарай; dzuwtsā nōmōgōх нимгэн үстэй дээл нөмрөх /СХБ.1962/

DZÜDĀ (GKha.), DŽÜDŽĀ (Ü.), DZÖDZĀ (Dar.) зуу-зай: кольца удил; xadzārīn dzūdā казаарын зуузай; tōmōr dzūdā төмөр зуузай; ♦dzūdžā холбох зуузай холбох; // Мо. Juuji.

DZÜGÜL (GKha.) зэрлэгшсэн адуу: одичавшие, лошади; dzüγül olon зэрлэг адуу олон; dzüγül tsuaglūлах зэрлэг адуу цуглуулах /ШАХ.1984/.

DZÜLĪ (GKha.) B.98; шүүрэн шанага: шумовка;
dzülⁱār sū šūx шүүрэн шанагаар сүү шүүх; dzülⁱār
bōrtsog үггүх зулаар боорцог гаргах /ШАХ.1977/.

DZÜRĀWTŠĀ (TKha., E1.) хана /цөөн толгойтой нэ-
мэлт хана/: дополнительная стенка юрты; dzūrāw-
tšā bariw нэмэлт хана барив; dzurāyān tolγō dzū-
rawtšā зургаан толгой нэмэлт хана.

DZÜŠĀ (Dar.) туушин, тууз: басон, узорная
плетеная тесьма, лента; ūsendē dzūšā dzangidax
үсэндээ туушин зангидах; ulān ōngīn dzūšā улаан
өнгийн тууз /ШАХ.1972/.

DZÜLDĒ I (Sar.) хэсэг мах /хувь мах/: пай/доля
мяса/; maldā yawāsan хүндэ тавих dzüldē малд яв -
сан хүнд тавих хувь мах /СБХ.1962/.

DZÜLDĒ II (TKha.) алсан малын толгой багалзуур,
уушиг зүрхийг үргэлж авсан нь: голова животного,
отнятая от туши в месте с дыхательным горлом, лег-
кими и сердцем; malīn dzüldē авах зүлд мах
авах.

DZÜMBER (TKha.), DŽÜMBER (GKha.) хээ, зүмбэр
/товойлгож гаргасан хээ угалз/: выпуклый узор,
рисунок, орнамент, рельеф; dzüm bertē širē зүмбэр-
тэй ширээ; dzümbertē kālāya хээтэй хаалга.

DZÜX I (Ur.), TŪDZ (Khot.) үйсэн сав: берес-т-я-
ная посуда, лукошко из берествы; dzūx ху-
win үйсэн хувин; tūdzen bortoγo үйсэн бортого
/СБХ.1961/.

DZÜX II (TKha.) ЗҮҮХ, ДҮҮЖЛЭХ, УЯХ, ТОГТООХ:
 1. привешивать, пристёгивать, носить, надевать;
 beldzeg dzüx бэлзэг зүүх; 2. нацэплять; dzany¹ā
 dzüx зангиа зүүх; // Мо. Jägükü.

DZÜX III (Min.) зүйх: составлять из отдельных
 кусков, частей; dzüdž оуох зүйж оёх; ewlülen dzü-
 sen eldew уум эвлүүлэн зүйсэн элдэв юм /АЗД.1978/.

DZÜL (Min.) зүйл: сорт, разряд, категория,
 род, вид; dzül dzülün tsetseg урҮах зүйл зүйлийн
 цэцэг ургах; dzül бүрүн идэ зүйл бүрийн идээ; /S.Mu.
 1975.II/.

DZÜ¹MEN (Sar.) модны үртэс; древесные опилки;
 bandzänē dzü¹men банзны үртэс; dzü¹men.tülex
 үртэс түлэх.

Е

EBSÜRХEN (Bu.) В.99; авсаархан: уменьш. от ав-
 саар; портативный, удобный; awätē yawaxadān eb-
 sūrхen авч явахад нь авсаархан.

EBÜS (Dar.) өвс: сено, трава; ebüs хадах өвс
 хадах; ebüs ихтē γадзас өвс ихтэй газар; // Мо.
 ebsü.

EDREN (Öl.) хэдрэг: скребок для выделки кожи;
 edrēngēr nexī eldex хэдрэгээр нэхий элдэх; modon
 edrēn модон хэдрэг.

EDŽI (Ü.) К.13; эзэн: хозяин, владелец, обла-
 датель; gerin edži гэрийн эзэн; edži bolōdž tōrōw
 эзэн болж төрөв; // Мо. ežen.

EGĀ (Dar.) яг: самый; точь в точь; egā mōn яг мөн; egā adilхан яг адилхан; // Мо. уаг.

EGETŠ/EXTŠ (Ü.) К.13; EGĒ (Bu.) эгч: старшая сестра; minī egetš миний эгч; ed nar extš dūs эд нар эгч дүүс. // Мо. egči.

EGMĚG (Dar.) ЭГЭМ: ключица; egmĚg ǒwdǒx ЭГЭМ өвдөх; egmĚgĕn хугарах ЭГЭМ нь хугарах /ШАХ.1972/; // Мо. egem.

EXDZĀLAN (Dg.) R.157; хязаалан: четырёхгодовалый /о животных/; exdzālan ūrē хязаалан үрээ; exdzālan gū хязаалан гүү; // Мо. kijalang.

EXWEX (Dg.) R.157; ЭВХЭХ: свёртывать, складывать, сворачивать; dēl exwex дээл ЭВХЭХ; dāwū exwex даавуу ЭВХЭХ. // Мо. ebikekü.

ELDÜR (Sar.) B.99; гурилын гулууз: скалка каталка для раскатывания теста; eldürer eldex гу - луузаар элдэх.

ELEGLEX (El., Sar.) B.99; шоолох, дооглох: дразнить; xūxdūd eleglex хүүхдүүд шоолох /НАЯ.1983/.

ELENTŠĚ (Ü.) К.13; элэнц: прабабушка, прадед; elentšĚ ex элэнц эх; elentšĚ etseg элэнц эцэг; elentšĚ xulantsā tšīn элэнц хуланц чинь; // Мо. elünče.

ELGÜR (Go.) гэрийн тавиур: подставка; elgūr dār tawix тавиур дээр тавих; moḡon elgūr модон тавиур.

ELXĒ (Ü.) К.ІЗ; илэх; 1. гладить, ласкать; tolγoyĭn elxĕ толгойгий нь илэх; 2. массировать, делать, массаж; elxĕ barix илэх барих; // Мо.ilekü.

ELKEN (Öl.) омог, ураг: ист. род, родственник, родня, свояк, свояки; elken sadan bügdērē ураг садан бүгдээрээ,

ELNIGĒ (DKha.) илжиг, илжгэн: осёл; elnigĕ köl-lōx илжиг хөллөх; elnigĕ tšiktē илжгэн чихтэй; // Мо. eljige.

ELTĒR (GKha.) өнгөрсөн хэд хоног: не так давно, несколько дней тому назад; bi eltēr irĕsen би эртээр ирсэн; eltēr irĕd yawsanэртээр ирээд явсан.

EMĒGĒ (Ü.) К.ІЗ; EMGĒ (GKha.) эмгэн: старуха, бабушка; emegĕ irew эмгэн ирэв; öndör nastā emgĕ өндөр настай эмгэн; // Мо. emegen.

EMEGTĒTSŪD (Min.) эмэгтэйчүүд: женщины; emeg - tĕtsūdĭn xural эмэгтэйчүүдийн хурал; ixĕ uxāntā emegtĕtsūd их ухаантай эмэгтэйчүүд; S.Mu.1975.II. 56/; // Мо. emegteyičüd.

EMGELDZE (Öw.) хорхой ааруул: арул /род сүшөного творог в виде вермишели; tšixertē emgel-dzē хатаw чихэртэй хорхой ааруул хатаав; emgel - dzē amtātā хорхой ааруул амттай.

EMGEŠGĒ (Dar.) эхнэр: жена, замужняя женщина; manā emgešgĕ манай эхнэр; ā¹lĭn emgešgĕ айлын эхнэр.

EMĪSGAL (Min.) амьсгал: дыхание, вздох; emisγal dawxātsax амьсгал давхцах; dulān ūr emīsgaltā дулаан уур амьсгалтай; // Мо. amisqul.

EMNEG I (Bu., El.) атар: целина; emneg γadzar хаγalaw атар газар хагалав; emneg γadzar bīx атар зэлүүд газар буух.

EMNEG II (TKha.), EMLEG (Ū.) К.ІЗ; ЭМНЭГ: не-объезженный, необученный /о лошади/; emneg moγ эмнэг морь; emleg adū olontō эмнэг адуу олонтой; // Мо. emneg.

EMSEK (GKha.) эмзэг: болечувствительный, слабый, нежный, хрупкий; emsek biyētē эмзэг биетэй; emsek dzuēl эмзэг зүйл. // Мо. emjeg.

EMŪNĀ (Dar.) өөр, онцгой: иной, другой, особенный; emūnā kūn irew өөр хүн ирэв; emūnā yawādal болох онцгой явдал болох.

EMŪSKŪ/EMŪDŪN/ŪMŪDŪN (TKha., ŪKha.) өмд: штаны, брюки; nimgen emūskū нимгэн өмд; dotūr emūdūn до-туур өмд; ūmūdūn ōmōsōx өмд өмсөх.

EMŪ (DKha., Ū.) К.ІЗ; тайван: мир, спокойствие; emū bāēγā тайван байгаа; emū xūn yushā тайван хүн юмаа.

EN (Sū.) эр нөхөр, хар хүн: муж, мужчина; manā en манай нөхөр.

ENDŽAĠĀ (Ü.) К.ІЗ; янзага: детеныш; антилопы; gōgōsnī endžayā tsoōlox гөрөөсний янзага цойлох; endžayātā šaryatšin dawxix янзагатай шаргачин давхих; // Мо. injay-a.

ENDŽĒR (GKha.), EMDŽĒR (Min.) эмжээр: обшивка по краям бортов, кайма; dēlīn endžēr дээлийн эм-жээр; tanyad tsenben emdzēr тангад цэмбэн эмжээр; /S.Mu.1975.II.56/; // Мо. emjiyeri.

ENĒD (GKha.) энэ өөд: /идти/ вверх; tedē enēd yawaw тэд энэ өөд явав; хоñ enēd beltšix хонь энэ өөд бэлчих.

ENGĒNEXĒ (Go.,Ba.) эгнэх: 1. составлять ряд, становиться в ряд; engēnedž žagsax эгнэж жагсах; 2. шивать материю вдоль; dēlīn dotor engēnex дээлийн дотор эгнэх; 3. мерить ткань её шириною; dāwūg engēnūlen tawix даавуу эгнүүлэх тавих /СБХ. 1969/; // Мо. engnekü.

ENGĒNĒ (Go.,Ba.) эгнээ: ряды; шеренга; namīn engēnē намын эгнээ; engēnēgērē džagsax эгнээгээрээ жагсах; // Мо. engnege.

ENGĒN (Dar.) энгийн: простой, обыкновенный, обычный, заурядный; engēn yum энгийн юм; engēn yadzar энгийн газар; // Мо. eng-ün.

ENÜĠĒR (TKha.) энүүгээр, үүгээр: по этому /пути/ этим; enüġēr irew энүүгээр ирэв; enüġēr yar энүүгээр гар; // Мо. enüger.

EREGNEG I (Bu.) хөлд тавьдаг авдар: сундук, ларь, ящик /стоящие в ногах кровати/; eregnegtē xīsen хөлийн авдарт хийсэңeregneg ūdлах хөлийн авдар уудлах.

EREGNEG II (Ar., Dzaw.), ELGÜR (Sar.) гэрийн тавиур: подставка; полка; eregneg dēgēх хуwin тавиур дээрх хувин; eregneg dēg тавиур дээр.

EREGNEG III (Ar.) эргүүлэг: ворот; eregnegtē цуа эргүүлэгтэй уяа; botōyonī cyanī eregneg бот - гоны уяаны эргүүлэг.

EREGNEG IV (Sar.) шүүгээ: шкаф для посуды; eregneg dotor tawix шүүгээн дотор тавих; eregne- gēs aw шүүгээнээс ав.

EREGWĪNKĒ (Dar.) зүйл, зүйлийн: сорт, род, вид, разряд, категория; negen eregwinke urγamal зүйл зүйлийн ургамал; dzurγān eregwinxē tolīg зургаан зүйлийн толийг /ДАД/.

EREXTE (Ü.) K.I4; эрхтэн: орган; biyē erexte бие эрхтэн; erexte dutū эрхтэн дутуу; malīn erex- te малын эрхтэн; // Mo. erketen.

ERĒ (Ü.) K.I4; ERŪN (Dar.) эрээн: 1. пестрота; ege mirān dzūēl эрээн мяраан зүйл; 2. пестрый, пестроцветный; eγūn dāwū эрээн даавуу; // Mo. eri- yen.

ERĒLDŽ (Ar.) B.I00; жараахай: пескарь; usānī eγēldž усны жараахай; eγēldž bariw жараахай ба - рив.

ERGEN/ERGIN (Ū.) К.14; голын эрэг: бөрөг; yolin ergen голын эрэг; dalā erginēr dzuyāлах далайн эргээр зугаалах ; // Мо. ergi.

ERGÖ (Dar.) тойруу, алс: окольный; дальный; /о пути/; ēdžin dzaxāl nutag миn ergō bolōd... ээжийн зах л нутаг минь тойруу болоод /Дад/.

ERGÜLGĚ I (Dar.) хүрээ: кружок, круг, кайма, чорта; mögnō ergülgĚ мөөгний хүрээ; ergülgēs mōgō tūх хүрээнээс мөөг түүх.

ERGÜLGĚ II (TKha.) эргүүлэг: ворот, лебедка; dēsni ergülge дээсний эргүүлэг; arγamdžāni ergülge аргамжааны эргүүлэг; // Мо. ergigülge.

ERGÜLGE III (TKha.) тавиур, эргэнэг: подставка, полка; ergülgĚ dēr tawix тавиур дээр тавих; ergülgġin tawtsan tsewerlex тавиурын тавцан цэвэрлэх.

ERXĀ (Dar.) эрхий: большой палец; erxā mergen эрхий мэргэн; erxā xurūyā ogtōlox эрхий хуруугаа огтлох; // Мо. ereki.

ERLĒMÜDZ (GKha., DKha.) өвлийн малгай: зимняя шапка / мужская/; xūētendĚ erlēmüdz ömsōw хүйтэнд өвлийн малгай өмсөв; dulān erlēmüdz дулаан малгай.

ERWĒLDZĚ (TKha.) Ж.29; хүүхдийн эмээл: детское седло; erwēldzġ toxox хүүхдийн эмээл тохох; ER - MĀLDZĚ (Khot.) хутагт хувилгаадн эмээл: седло/для высокопоставленных лиц/; xutagtā nouōdin ermāldzĚ

хутагт ноёдын эмээл; ERMĒLDZĪ (Dar.) эмээлийн мод,
эмээл: седло, седло с подпорка^{ми}; ermĒldzĪ авах
эмээлийн мод авах; // Мо. emegel.

ESEWĀSĀ (TKha.) эсвэл: или...или; esewāsā tši
ав эсвэл чи ав; esewāsa bi awāya эсвэл би авъя;
esewāsā marγāšī yaw эсвэл маргааш яв; // Мо. ese-
besu.

ESGŪR I (DKha.) Ж.29; худаг: колодец; esgūr
ухах худаг ухах; esgūr dulāлах худаг дулаалах/СБХ.
1970/; // Мо. qudduy.

ESGŪR II (TKha.) хутга: нож; esgūrēr dzūsex
хутгаар зүсэх; dzidžig esgūr жиниг хутга; // Мо.
qutaγ-а.

ESGŪR III (TKha.) эсгүүр, юм эсгэх хэмжээ: вь-
кройка; esgūr tawix эсгүүр тавих; esgūrēr хөмдзө
γаргах эсгүүрээр хэмжээ гаргах; // Мо. esgegūr.

ESGŪR IV (TKha.) юм эсгэх хөрөнгө: дрожи; ман-
түнī esgūr мантууны хөрөнгө.

ETŪR (Sü.) сэрээ: вилка; etūrēr xōl idex сэрээ-
гээр хоол идэх; mōngōn etūr мөнгөн сэрээ.

ETSEKĒN (Do.) В.100; өөдтэй, олигтой: толковнй,
пригоднй, годнй, лучшй, отборнй; etsēkēnīgeñ
ōgōw өөдтэй сайныг нь өгөв; etsēkēnēseñ ав олигтойг
нь ав.

ETŠMĒ (Bu.) B.100; арвай: ячмень; etšmē ūslex арвай үслэх; etšmēn γuril арвайн гурил.

EWXĒMEL (Dag.) тонгорог: перочинный нож; ew-xēmel utxā : ТОНГОРОГ; ewxēmelēr ogtōlow ТОНГО - РОГООР ОГТЛОВ.

EWREXĒ (DKha.) эрвээхий: бабочка; ewrēxē nisew эрвээхий нисэв; erēn ewrēxē эрээн эрвээхий; // Mo. erbekei.

EWÜGEN/ÜWEGE/ÜWGE (ÜKha., Go., Min., Khot.) өвгөн; 1. старик, старец; ewügen āw өвгөн аав; negē üwe-ge xelew нэг өвгөн хэлэв; 2. старий; üwge xün irew өвгөн хүн ирэв; // Mo. ebügen.

ĒDEM I (Ar.) B.100; бяслаг: сыр; ēdem šaxax бяслаг шахах; tūxī sūgēr ēdem xīx түүхий сүүгээр бяслаг хийх.

ĒDEM II (TKha.) сүүг ээдүүлсэн ээдэм: заквашен-ное молоко; sū ēdūlēdž ēdem xīw сүү ээдүүлж ээдэм хийв; ēdem idex ээдэм идэх; // Mo. egedem.

ĒDMEG (Dg.) R.157; тараг: тарак, кефир; ēdmeg būrex тараг бүрэх; xūtšītē ēdmeg хүчтэй тараг; es-gelen ēdmeg эсгэлэн тараг.

ĒDŽĒGŪ (Go., Khe.), ĒDŽĒGĪ (Dg.) R.157; ээзгий: творог; ēdzēgū širgēw ээзгий ширгээв; ēdzegū xatāx ээзгий хатаах; // Mo. egejegei.

Ē KŌMŌR (Dag.) хөөрхий /аялга уг/: бөднүгэ /междометие/; **ē kōmōr dzāēlūl** хөөрхий зайлуул; **ē kōmōr dē** хөөрхий дээ /Хө.хө.эг/.

ĒMĒGTĒ (Ur.) эмэгтэй: женщина; **xōdōlmōrtšin ēmēgtētšūd** хөдөлмөрчин эмэгтэйчүүд; **maltšin ē-mēgtē** малчин эмэгтэй; // Мо. emegtei.

ĒREM I (El.) цагаа /тогоо нэрэхэд бүрхээрэнд наалдаж хусамтсан цагаа/: напиток, образования на стенках бочки при перегонке таракса, кумыса; **būr-xērñī ērem xūlādž**, авах бүрхээрний наалдсан цагааг хуулж авах; **ērem idex** хусамтсан цагаа идэх.

ĒREM II (Go.) царван: польнь крупноголовчатая; **ērem emīn urγamal** царван эмийн ургамал.

ĒREM III (TKha.) өргөн уудам: широкий, обширный; **ērem talīn dundā** уудам талын дунд; **ērem xōndīn džawar** өргөн хөндийн жавар; // Мо. egerem.

ĒWĀR (ŌKha.) ээвэр: солнцепёк, теплое место; **ēwār nōmōrtē γadzar** ээвэр нөмөртэй газар; **ōwōl ēwār γadzar mal togtono** өвөл ээвэр газар мал тогтоно; // Мо. egebür.

Г

ГА I (Min.) гай: несчастный случай, несчастье, горе, беда, напасть, бедствие; **γa bolox** гай болох; **γadāñ γa γardaggūī** гадаа нь гай гардаггүй; /S.Mu.I975.II.6I/; // Мо. γai.

ГА II (TKha.) талбайн хэмжээ: га /гектар/; *γu-tšin γa talbāēd noγō tarix* гучин га талбайд ногоо тарих; *neg γa γadzag* нэг га газар; // Мо. γa,

ΓADAX (Go.,Ba.) хадах: 1. прибывать, приколачивать, вбивать, забивать; *hadāsār γadaх* хадаа - саар хадах; 2. косить, жать; *hadlan γadaх* хадлан хадах; 3. подниматься, устремляться кверху; *ten-gertē tōsō γadaх* тэнгэрт тоос хадах; // Мо. *qadaqu*.

ΓADĀXŪR (Go.,Ba.) халуур: коса; *γadāxūrār ōwōsō* хадах халуураар өвс хадах; *alxā γadāxūr* алх ха - дуур; // Мо. *qaduγur*.

ΓADZĀ (Dar.) гадаа: вне, снаружи /дома/, на воздухе, на улице, наружу; *γadzā γарах* гадаа гарах; *γadzā gerētγuē tsūrāētax* гадаа гэртгүй цуурайтах; // Мо. *γadaγ-a*.

ΓAGSAX (Go.,Ba.), AGSAX (El.) хагсах: 1. рассыпаться; *modon xuwīn γagsax* модон хувин хагсах; *būrxēr agsax* бүрхээр хагсах /ШАХ.1967/; // Мо. *qaγsaqu*.

ΓAXŪL (Go.,Ba.), AXŪL (El.), ΓAQŪL (Ū.) К.14; хахууль: взятка, подкуп; *xēl γaxūl ōgōx* хээл хахууль өгөх; *axūl авах* хахууль авах; // Мо. *qaquuli*.

ΓAXŪN (DKha.,Dg.) эсгэлэн: кислый; *γaxūn tarag* эсгэлэн тараг; *γaxūn amtātā āērag* эсгэлэн амттай айраг.

ΓAXWĀS (DKha.,Ū.) савны таг: крышка /посуды/; *γaxwāsīn авах* тагийг нь авах; *tom sawnī γaxwās* том савны таг,

ГAĻĀDŽĀ (ÖKha., Khot.), ГAĻĀ (Bu.) гар хөрөө:
ручная пила; ɣalādžā awax банзны хөрөө авах; ɣa-
lāɣār xōgōdōx банзны хөрөөгөөр хөрөөдөх /ШАХ.1976/.

ГAĻXĀ (Dg.) R.159; AĻXĀ (El.) халх: халха, хал-
хасец /МОНГОЛЬСКОЕ ПЛЕМЯ В СЕВЕРНОЙ МОНГОЛИИ/ ;
ɣalxā xūn халх хүн; alxā monɣolīn maltšin халх
МОНГОЛЫН МАЛЧИН; // Мо. qalq-а.

ГAĻTAR (TKha., Ba.), AĻTAR (El.) халтар: 1.
грязный, запачканный, замызганный; ɣaltar bolɣox
халтар болгох; ɣaltartūlādž orxix халтартуулж ор-
хих; 2. мухортый, гнедой с желтоватыми подпали -
нами /о масти лошадей/; ɣaltar moɣ халтар морь;
ɣaitar noxā халтар нохой; // Мо. qaltar.

ГAМBANDŽĀ (El.), ГAМBINDŽĀ (Sar.) ганпанз: дос-
ка для раскатывания теста; ɣambandžā dēr eldex
ганпанз дээр элдэх; gambindžā awād ōg ганпанз
аваад өг; // Мо. ɣanbanja.

ГAМPAN (DKha., Dg.) R.132; бантан /хоол/: муч -
ной суп, мучная похлёбка; ɣампан хīх бантан хийх;
ɣампан idex бантан идэх.

ГAМDŽ (GKha.), ГAМDŽIN (Go.), ГAМDŽ (Ü.) ган -
жин, гурилын гулууз: скалка, каталка для раскатыва-
ния теста; ɣandžār ɣuril eldex гурилын модоор гу-
рил элдэх; ɣandžin awax ганжин авах; ɣurīlīn ɣam-
dž гурилын гулууз/S.M. T.IV. I.9/; // Мо. ɣanjin.

ГAМDŽĀ (ÖL.) гаанс: трубка /курительная/; ɣand-
žandā tamāxi tatax гаансанд тамхи татах; ɣandžānī
batāɣa гаансны батга; // Мо. ɣangsa.

ГАНДЗĀ (ТКһа., ДКһа.) хятад архи: китайская водка; ɣandzān ūner архины үнэр; ɣandzā ūdž ɣанхах архи ууж ганхах /ААЗ/; // Мо. ariqi.

ГАНСАМ (ГКһа.) В.100; галын ширээ: кухонный стол; ɣansam dēr tawix галын ширээн дээр тавих; ɣansam artšix галын ширээ арчих.

ГАНŠИН/ГЕНŠИН (Кһе.) хазаарын цулбуур: повод, чөмбур; ɣanšin tasārax цулбуур тасрах; ɣanšingīn sur цулбуурын сур.

ГАНТҮР (Ар.) В.101; шахаад зүссэн ээдэм: заквашенное молоко /спрессованное и нарезанное на куски ; ɣantūr dzūsedž хатāх ээдэм зүсэж хатаах; ɣantūr dzūsex шахсан ээдэм зүсэх.

ГАНҮ (Ел., Кһот.) хөтөл: холм, небольшая отлогая горка; ter ɣanū dēr bāēyā mal тэр хөтөл дээр байгаа мал; ɣanūyār ɣarād irew хөтлөөр гараад ирэв.

ГАР: ГАРĪН ХҮ (ТКһа., ГКһа.) паалантай, сэнжтэй аяга: чашка, кружка /эмалированная с дужкой/; ɣarīn xūd sū butsalɣaw сэнжтэй аяганд сүү буцалгав; ɣarīn xūd tsāē ūxā сэнжтэй аяганд цай уух.

ГАРАБТŠ (Дг.) R.159; босго: порог /у двери/; ɣarabtš dēgūr алхах босгон дээгүүр алхах; ɣarabtš dawād унах босго даваад унах.

ГАРĀТС (Öl.) тооно: тон /круг верхнего отверстия юрты/; gerīn ɣarāts гэрийн тооно; ɣarāts будах тооно будах /СБХ.1959/.

ГАРГҮЛ I (Ar.) тосгуур: 1. поднос; γarγūl dēr tawix тосгуур дээр тавих; 2. совок /черпак/ для золы; ünēs awax тосгуураар үнс авах.

ГАРГҮЛ II (Go., Sar.) B.IOI; тогооны тавиур: ко-
тельная подставка; γarγūl dēr taw тогооны тавиур
дээр тавь.

ГАРГҮЛ III (DKha., Ü.) галын шилээгүүр: қочерга;
γarγūlār ünēs ухах шилээгүүрээр үнс ухах; γalīn
γarγūl галын шилээгүүр.

ГАРХА I (Sü.) ээмэг: серьги, серёжки; möngön
γarixā мөнгөн ээмэг; dźidžigxen γarixātā жижигхөн
ээмэгтэй.

ГАРХА II (TKha.) гархи: кольцо, серьга /в виде
кольца/ ; xadzārīn γarixā хазаарын гархи; tōmōr
γarixā төмөр гархи; // Мо. γaraq-a, γarqi.

ГАРТАМ I: ГАРТАМ МАЛГА (Sü.) B.IOI; хилэн мал -
гай: бархатная шапка; γartām malγā ömsōx хилэн
малгай өмсөх; γartām malγānī orō хилэн малгайны
орой.

ГАРТАМ II (TKha.) эрдэнийн чулуу: агат; γartā-
man xōrōg гартааман /чулуун/ хөөрөг; γartām tsulū
гартаам чулуу; // Мо. γartam-a.

ГАРТСАХА (Go., Ba.), ARTSAGA (El.) харцага: 1.
анат. поясница; γartsaxānī yas харцаганы яс; 2.
зоол. ястреб; artsaya šuwū харцага шувуу.

GARŪ/GARĪ (Dg.) гаруй: свыше, более; džil yarū жил гаруй; dzū yarī xūn зуу гаруй хүн; хоr yarī хоног хорь гаруй хоног; // Мо. yarui.

ГASAX (Go.,Ba.), ASAX (El.) хасах: 1. убавлять, уменьшать, сокращать урезывать, ушивать; urtāsañ γasaх уртаас нь хасах; 2. вычитать, исключать; ta wās γurwīg γasaх таваас гурвыг хасах; 3. лишать; erxīg asaх эрхийг хасах; 4. мат. отрицательный; γasaх tō хасах тоо; 5. знак вычитания; минус; γasaх temdeg хасах тэмдэг; // Мо. qasūqu.

ГASŪR I (DKha.,Ū.) шил зүсдэг алмас: алмаз, алмазный; γasūrār šil dzūseх алмасаар шил зүсэх;

ГASŪR II (Ba.,Go.), ASŪR (El.) хасуур: стамеска; γasūr bayadž хасуур багаж; asūrār tōmōr tasлах хасуураар төмөр таслах; // Мо. qasuyur.

ГAŠĀ (TKha.,Ba.), AŠĀ (El.) хашаа: забор, изгородь, ограда, частокол; γašā хатγах хашаа хатгах; malīn ašā, sarawtšā малын хашаа, саравч; // Мо. qasiy-a.

ГAŠIG (TKha.,Ar.) B.IOI; тулганы тотго: верхняя, изогнутая во внутрь часть каждой ножки тагана; tulγanī dōrwōn γašig тулганы дөрвөн тотго.

ГAŠŪ (Go.,Ba.) гашуун: горький; γašū amtātā гашуун амттай; γasan γašū yush be? ясан гашуун юм бэ?; // Мо. γašiyun.

ГAТAН (Ba., Ūw.), AТAН (Eл.) хатан: 1. ист. княгиня; *γatan xān* хатан хаан; 2. вид национального орнамента; *γatan sūēx* хатан сүйх; 3. карт. дама; *atan xódzór* хатан хезер; // Мо. *qatan*.

ГAТḪ (Ba.), AТḪ (Go., Eл.) хатуу: твёрдый, жесткий, крепкий; *γatū mah* хатуу мах; *atū āgūl idex* хатуу ааруул идэх; *atū mod* хагаллах хатуу мод хагалах; // Мо. *qataγu*.

ГAТSĀR (Go., Ba., Ūw.), AТSĀR (Khot., Eл.) хацар: щека; *ulān γatsārtā oxin* улаан хацартай охин /АЗД. 1978/; *tom atsār* том хацар; // Мо. *qac̄ar*.

ГAТŠIN (Ba.), AТŠIN (Eл.) хачин: 1. интересный, восхитительный; *γatšin sonin dzūēl* хачин сонин зүйл; 2. странный; *atšin xūn šū* хачин хун шүү; // Мо. *qac̄in*.

ГAḪXĀ (Go., Ba.), AḪXĀ (Eл.) хавх: капкан; *γawxā dzūx* хавх зүүх; *awxāndā orson tarwaya* хавханд орсон тарвага; // Мо. *qabq-a*.

ГAḪXĀ (Go.) модон малтуур: деревянный скребок /для чистки снега, навоза и т.д./; *γawxār tsas tsewerlex* модон малтуураар цас цэвэрлэх.

ГAḪTĀXĀ (Go.), AḪTĀXĀ (Eл.) хавтгай: что-либо плоское; *γawtāxā bolγox* хавтгай болгох; *awtāxā bandzā* хавтгай банз /ШАХ. 1979/; // Мо. *qabtaγai*.

ГAḪTSAL (Go., Ba.), AḪTSAL (Eл.) хавцал: ущелье, теснина; *xadni γawtsal* хадны хавцал; *awtsal rū unax* хавцал руу унах; // Мо. *qabčil*.

ГҮГҮ (Dzaw., GKha.), ГҮГҮ¹ (El.) ах насны төрөл эмэгтэй: родственница, старшая по возрасту; гүгү хотос irew төрлийн эгч хотоос ирв; гүгү¹ ag дудах эгчийг дуудах /ШАХ.1976/.

ГҮГҮ (Min.) гайгүй: восклицание не беда, не важно, ничего; гүгү бәэхә гайгүй байхаа; гүгү уа-гәд уахав гайгүй, яараад яахав; // Мо. гүгүгүи.

ГҮГҮШИГ (Min.) гайхамшиг: 1. чудо, чудеса; диво; 2. чудесный, замечательный, прекрасный; ene маёа гүгүшиг энэ маш гайхамшиг /S.Mu.1975.II.63/; // Мо. гүгүшиг.

ГҮГҮЛЭХ (Min.) гайхуулах: побуд. от гайхах изумлять, удивлять, гордиться, выставляя напоказ, хвастаться; ердәмәгә гүгүлэх эрдмээрээ гайхуулах; агад оlnixō nūdnī dundā гүгүләд ирдәг ард олныхоо нүдний дунд гайхуулаад ирдэг /S.Mu.1975.II.63/; // Мо. гүгүлү.

ГҮГҮ (TKha., Ba., Go.) майхны багана: подпорка палатки; гүгүгү ехелдз босгох баганы нь эхэлж босгох.

ГОДГОНОХ I (Öl.), ГОДЗИГОДОХ/ГОДГОДОХ (El., Sar) гижигдэх: щекотать; тунг годонох түүнийг гижигдэх; дүгә годонох дүүгә гижигдэх /ШАХ.1974/.

ГОДГОНОХ II (TKha.) годгонох: двигаться, вертеться; сүлә годоноулах сүүлээ годгонуулах; битгү годонод бае битгий годгоноод бай; // Мо. годоногу.

GODON I (TKha., GKha.) малгай: мужская шапка;
godon malγā ōmsōx малгай өмсөх; godonyō awax мал-
гайгаа авах.

GODON II: GODON MALΓÄĒTÄ (Khot.) В. IOI; чоно
/цээрлэсэн/: волк /эвѳ./; : γodon malγäētä elbeg-
tē γadzar чоно элбэгтэй газар.

GODON III (TKha.) малын нарийн сүүл: тонкий
хончик хвоста; хонинī godon хонины нарийн сүүл;
ūxrin godon үхрин нарийн сүүл; // Мо. γodung.

GODŽÖGÖR. I (Dun.) лонх: бутылка; neg γodžöγor
arāxi нэг лонх архи.

GODŽÖGÖR II (Dun.) нарийн, гонзгор: длинный и
узкий; γodžöγor urtä хантсүй нарийн урт ханцуй.

GODZÖL (Dar.) хожуул: пень; modnī γodzöl модны
хожуул; γodzöl хаγalādž tux хожуул хагалж түүх;
// Мо. qojuul-a.

ГОХI I (Dg.) В. IOI; хонины өвчин: баранья бо -
лезнь; хониндö γoxi тусах хонинд өвчин тусах /ШАХ.
1977/.

ГОХI II (Öw., Ba.), ОХ (El.) хохь: утрата, не -
удача /чаще по вине упоминаемого лица/; γoxi bolox
хохь болох; oх tšin ter хохь чинь тэр; // Мо. qoki.

ГОХ¹ŠIL (TKha., Ba.) хогшил: имущество, пожитки,
скарб; хōrōngö γох¹šil хөрөнгө хогшил; ed γох¹šil
ixtē эд хогшил ихтэй; // Мо. qoγšil.

ГОЛДŽUXĀ (Min.) бълзуухай: птичка, пташка;
 γoldžuxā dzirgex бълзуухай жиргэх; γoldžuxā šuwū
 бълзуухай шувуу; // Мо. biljuqai.

ГОЛГӨЕ (Min.), ГОЛГӨ (Dg.) олгой: анат; 1.
 толстая кишка; 2. слепая кишка аппендицит; шухар
 γolγöe мухар олгой; γolγöe urγax олгой ургах;
 γolγön öwtšin олгойн өвчин; // Мо. oluγai.

ГОЛТӨ (Go., Dzaw., El.) зулын том цөгц: рел.
 большая чашка /для масла, жертвенных зёрен и т.п./;
 γoltötö dzul том цөгцтэй зул; γoltöndö dzul хїх
 цөгцөнд зул хийх /ХБД. 1946/.

ГОЛТСӨЕ/ГОЛТСОХОН (GKha.), GOLDŪ (El.) голцуу:
 главным образом, в основном, в большинстве, чаще;
 γoltsoe manāexan irew голцуу манайхан ирэв; уамā
 γoldū хо́н ямаа голцуу хонь; // Мо. γoolču.

ГОНДŽӨ (Khö., Khot., Dg.) саахуу, хуу сав: кув-
 шин; γondžöndö tsäe üdlax хуу домбонд цай уудлах;
 γūlin gondžön гуулин саахуу /СБХ.1969/.

ГОНДЗОН (GKha., Sü., Khe.) В.101; айргийн модон
 хувин: деревянное ведро /для кумыса/; γondzondö
 аērag хїх модон хувинд айраг хийх; γondzondö аē-
 rag хурādž хадγалах модон хувинд айраг хурааж
 хадгалах.

ГОРХӨ (Ba., Go.), ОРХӨ (El.) хорхой: насекомое,
 червь; γorxö šaw¹dž хорхой шавьж; tšigīn ulān or-
 хө чийгийн улаан хорхой; // Мо. qorūqai.

ГОРИГ (GKha.) горхи: ручей, речка; *ūlīn yorig* уулын горхи; *yorigīn us xordžignox* горхийн ус хоржигнох; // Мо. *yoruq-a*.

ГОРŌ (Go., Dzaw.) В.ЮИ; овоо тойрч мөргөл хийх: совершать молебственное хождение посолонь вокруг обо/сопки/*yoro xidž yawax* мөргөл хийж явах.

ГОРŠŌ (Ba., Go.), ОРŠŌ (El.) хоршоо: кооперация, кооператив; *yoršō delgūr* хоршоо дэлгүүр; *oršōndō otšix* хоршоонд очих; // Мо. *qorsiy-a*.

ГОŠⁱSIG (Go., Ba.) гоо үзэсгэлэн: великолепный, красивый; *yošⁱsig xūxen* гоо үзэсгэлэнт хүүхэн.

ГОŠLON (GKha.), ОŠLON (El.) хошлон: волосная верёвка, опоясывающая юрту; *yurwan yošlon toмох* гурван хошлон томох; *ošlon tatax* хошлон татах; // Мо. *qosilang*.

ГОТ (Öw.), ОТ (Go., El.) хот: город; ах *yotod bī* ах хотод бий; *ot yawax* хот явах; *otōs irex* хотоос ирэх /НАЯ.1979/; // Мо. *qota*.

ГОТГОР (Ba., Go.), ОТГОР (El.) хотгор: лощина, впадина; *yotyog yadzar* хотгор газар; *otyog dēwertē bāēšin* хотгор дээвэртэй байшин /НАЯ.1972/; // Мо. *qotyur*.

ГОТŠŌ (Ba., Go., Öw.), ОТŠŌ (El.) хоч: прозвище, кличка; *yotšō oğox* хоч өгөх; *olon otšotō xūn* олон хочтой хүн; // Мо. *qoči*.

ГОВДŽИ (DKha., Ū.), ГУВДŽИ (El.) ташуурын мод: палка, идущая на изготовление кнута, палка кнута;

γuwdžār tsoxix ташуурын модоор цохих.

ГӨДŽИМӨЛ (TKha., Ar.) хорхой ааруул: род сущего-ного творога в виде вермишели; γödžimol idex хорхой ааруул идэх; γödžimol dzaxix хорхой ааруул захих.

ГӨДŽИН (GKha.) В.101; цорго: горлышко; danxānī γödžin данхны цорго; γödžinγōr γödžix цоргоор гоожих.

ГӨДŽÜR (GKha.) угаагуур: умывальник, рукомойник; γödžürtā us xix угаагуурт ус хийх.

ГӨНДŽӨ (Ur.) гуанз: столовая; γōndzōndō орох гуанзанд орох; γōndzō restoran зоогийн газар; // Мо. γuwangja.

ГӨТҮ (DKha., Ū.) өвсний зэвсэг /буулгах/: вилы, грабли; γōtūγār ōwōsō nurūldaх өвсний зэвсгээр /сэрээгээр/ өвс нуруулдах.

ГУДАРГАН I (El., Sar.) сүүтэй /сүүтэй малыг хэлдэг/: удойный /о скоте дающем много молока/; γudarγan γardag ünē саахад сүү их гардаг үнээ; γudarγan уамā сүүтэй ямаа /НАЯ.1982/.

ГУДАРГАН II (TKha.) толгойн зүг хазгай: наклонный вперед изголовьем, согбленный, сутулый; γudarγan der гударган дэр; tsēdžēn γudarγan цээж нь гударган.

ГУДР¹А (Dzew., Go.) уруу газар: спуск, уклон; γudr¹a dawxix уруу газар давхих; γudr¹a γadzrā dzam mūtā уруу газраа зам муутай.

ГУДЖИР (Go., Ba.) хужир: сода /натуральная/, солончак; yudžirtā yadzar хужиртай газар; malā yudžirlax малаа хужирлах; // Мо. qujir.

ГУДРАГА (Dzaw., Khot.) В.102; модонд говил гаргадаг харуул: режущий инструмент для получения нареза на дереве.

ГУУЯЙ (GKha.) гэрийн дотор хатавч: стик решётчатой стены и двери у юрты; xālyanī yуyā хаалганы хатавч.

ГУУЯ II (TKha.) гуя: бедро, ляжка; хон¹nī yуyā хонины гуя; yуyā yandzayalax гуяа ганзгалах /АЗД. 1978/; // Мо. yуy-a.

ГУУЯДАХ I (El., Khot.) В.102; гүйх, давхих: бегать, бегать, скакать, быстро ехать, мчаться; yуyādād ir nāyā гүйгээд ир наашаа; xurдан yуyādād otšōrō хурдан давхиад очоорой /НАЯ.1982/.

ГУУЯДАХ II (TKha.) цохих: бить, ударять, колотить, хлестать, избивать; мор¹ō yуyāдах морин цохиж ташуурдах; модōr yуyāдах модоор цохих.

ГУУЯДАХ III (TKha.) ачих /хөндлөн/: грузить, нагружать /поперёк/; yуyādādž atšiw хөндлөж ачив; un¹ā yуyāдах униа хөндлөн ачих.

ГУУЯДАХ IV (TKha.) савж хаях /бөхийн мэх/: бросать с размаху /приём борьбы/; yуyādādž хауах гуядаж хаях; yуyādād хауатšixaw гуядаад хаячихав.

ГҮҮҮҮТЭ (Kh᠔., Khot.) В.102; хүүхдийн өмд: детские брюки, штанишки; үүүүтэ ᠋᠋᠋᠋᠋ хүүхдийн өмд өмсүүлэх; үүүүтэйн үүүү өмдид нь угаах.

ГҮЛЭМТЭ (Go., Ba.) ГОЛОМТ: очаг; үл үлэмтэ ГЭЛ ГОЛОМТ; үлэмтэ сахих ГОЛОМТОО САХИХ; // Мо. үлэмтэ.

ГҮЛЭНДЭЭ (Khot.) гурилын гулууз: скалка, каталка для раскатывания теста; үлэндээ мод гулууз мод; үлэндээг элдэх гулуузаар элдэх; // Мо. үлүүжэ.

ГҮНДҮХЭН (El., Sar.) төлөв томоотой хүн: спокойный, сдержанный солидный /человек/; үндүхан хүн шүү төлөв хүн шүү; үндүхан хүхэд томоотой хүүхэд /ШАХ.1979/.

ГҮРГЭЛДЭЭ I (Go., Sar., El.) В.102; хошного: анат. прямая кишка; хон¹н¹ үргэлдээ хонины хошного; үргэлдээ тэнах хошного чанах.

ГҮРГЭЛДЭЭ II (TKha.) гургалдай: зоол. соловей; алтан үргэлдээ шиг алтан гургалдай шиг; // Мо. үргүүлдэй.

ГҮРИМГИ (Dzaw.) бөөрөнхий мод: круглое дерево; үримги хурāв бөөрөнхий мод хураав; үримги хō-гōдōх бөөрөнхий мод хөрөөдөх /СБХ.1969/.

ГҮСҮМ I (Ar.) В.102; гансны бохь: никотин; үсүм арилгах гансны бохь арилгах; үәнсэ үсүмдах ганс бохидох.

ГУСҮМ II (ТКһа., Өв., ГКһа.), USĀM (Ел.) хусам: пригорелая корка на дне котла при кипячении молока, накипь; γusūm idex хусам идэх; toγōnī usām тогооны хусам; // Мо. qusum.

ГУСУР (ГКһа.), USŪR (Ел.) хусуур: скребок; toγōnī γusūr тогооны хусуур; xurдан mor¹ō γusūrār хусах хурдан морио хусуураар хусах; toγō usax то-гоо хусах; // Мо. qusuγur.

ГУШҮГА: ГУШҮГА УYA (Ар.) В.102; шон:ЛСТОЛО; γu-šīγa bosγox шон босгох; 2. стойка для привязывания лошадей; коновязь; mor¹ō γušīγa цуанās цуах морио шонгоос уях; // Мо. šong.

ГУШҮ (Өв., Ва.), UŠŪ (Ел., Dzaw.) хошуу: 1. передняя часть губ; 2. морда, рыло; γušūγā tsorwōēl-γox хошуугаа цорвойлгох; tawan ušū mal таван хошуу мал; // Мо. qošiγu.

ГУТГА (Go., Ва.), УТАГ (Ū.) К.39; УТГА (Ел., GKһа.) хутга: нож, ножик; γutγa xurtsālaw хутга хурцлав; ұтаγār xōl idex хутгаар мах огтлохутγа aw хутга ав; // Мо. kituγ-a.

ГУТСА (Өв., Ва.), UTSĀ (Ел.) хуц: баран-производитель; γutsā xōx хуц хөөх; utsānī xōg dzūx хуцны хөг зүүх; // Мо. quča.

ГУТСАХ (Ва., Go.), UTSAX (Ел.) хуцах: лаять; noqāē γutsax tsimēnēr нохой хуцах чимээнээр; al-sās noqāē utsax sonōsdow нохой хуцах сонсдов; // Мо. qučaqu.

ГҮХАЭХ (TKha., El.) унжих: отвисать, нависать, свисать, свешиваться, висеть, болтаться; *γūxāēsan urta ūstē* унжсан урт үстэй; *aldā хар gedzegeñ aran dundā γūxāēna* алд хар гэээг нь аран дундаа унжих /МАЦ/.

ГҮРСÄ I (Ar.) зуухны хүхээ: дымоход; *γürsānī utāg gōwōx* хүхээгний утааг гөвөх; *γürsār utā dū-rex* хүхээгээр утаа дүүрэх.

ГҮРСÄ II (TKha., Bu.) хаягдал үр: отбросы зөрн; *γürsā urγasan γadzar* хаягдал үр ургасан газар; *γürsā elbegtē* хаягдал үр элбөг.

ГҮWTSÄ (DKha., Sü., Do.) бахь: клещи; *γūwtsār xadās awax* бахиар хадаас авах; // Мо. *baki*.

ГҮÄLAX (Se.) ялзрах /тариа/: гнить /о хлебе/; *tar¹ā γuälax* тариа ялзрах; *γuälaxās хамγälax* тариа ялзрахаас хамгаалах.

ГҮĒRAMTŠ (GKha., El., Sar.), ГҮĒLINTŠ (TKha.) гуйлгачин: нищий, попрошайка; *γuēramtš xūn be γuēlīngōtōn orōndō γuēlīntš olon* хөрөнгөтөн оронд гуйлгачин олон; // Мо. *γuyilayōin*.

G

GEDESTĒ I (Khot.) В.ЮИ; жирэмсэн: беременность, *gedestē emegtē* жирэмсэн эмэгтэй; *gedestē bolox* жирэмсэн болох; // Мо. *jirmūsūn*.

GEDESTĒ II (TKha.) том тарган: жирный; tom ge-
destē xūn том тарган хүн.

GEDZEGTĒ I (Khot., Sar., GKha., El.) В. IOI; хүү-
хэн, авгай /эмэгтэй хүн/: дөвшүкә, жөнщина, за-
мужняя жөнщина; ene āēlīn gedzegtē энэ айлын хүү-
хэн; axīn gedzegtē ахын авгай.

GEDZEGTĒ II (TKha., ÖKha.) урт, сүлжмэл үс/тэй/:
вислющая косу; sāēxan gedzegtē oxin сайхан урт үс-
тэй охин.

GEĠĀN (Dar.) гэгээн: 1. свет /дневной/; заря,
рассвет; 2. светлый; gegān ödör гэгээн өдөр; gegā
tasārah üyed гэгээ тасрах үед; gegān tasalyā гэг-
гээн тасалгаа; // Мо. gegen, gegegen.

GEHÜN (Öw.), KEGDŽÜN (El.) их зантай: высоко-
мерный, надменный, кичливый; gehün xūxed šū их
зантай, хэгжүүн хүүхэд шүү; kegdžün gedždē их зан-
тай гэж дээ.

GEYALBĀ (Sü., Khe.) гялбаа: зарница; narnī ge-
yalbāndā gilbah гялбаанд гялбах; tsaxilyān geyalbaw
цахилгаан гялбав; // Мо. gilbay-a.

GELGER (GKha.) В. IOI; хань, янаг: 1. спутник
жизни; gelger min¹ēl ünentš хань минь л үнэнч;
2. возлюблейный, милый; gelger min sonsötš янаг
минь сонсооч.

GEMĒLGEḪ (GḪna.) ГЭТЭЛГЭХ: ИЗБАВЛЯТЬ, СПАСТИ; dzowōlonγōs gemelgeḪ зовлонгоос гэтэлгэх; yalās gemēlgeḪ ялаас гэтэлгэх; // Мо. getülgekü.

GENTĒ (Dar.) ГЭНЭТ: ВДРУГ; gentē sandaraw ГЭНЭТ сандрав; terūntē gentē tāralдах тэрүүнтэй ГЭНЭТ тааралдах; // Мо. gened-te.

GER I: GER MAḪ (El., Sar., Dar.) МАХ /ХЭСЭГЛЭЖ БООСОН/: СВЯЗКА КУСКОВ, МЯСА; ger maḪ bōdž tawix ХЭСЭГ МАХ БООЖ ТАВИХ; ger maḪ amsūлах ХЭСЭГ МАХ АМСУУЛАХ.

GER II (TKna.) ГЭР: ЮРТА; gerē barix ГЭРЭЭ БАРИХ; tawan xanataḫ tom ger ТАВАН ХАНАТАЙ ТОМ ГЭР; // Мо. ger.

GERTŠĒS (Go., El., Ba.) ХЭРЧЭЭС: ЗАРУБКА; НАДРЕЗ; gertšēs γarγax ХЭРЧЭЭС ГАРГАХ; gertšēserēn tāēрах ХЭРЧЭЭСЭР НЬ ТАЙРАХ; // Мо. kerčiyesü.

GERTŠĪMEḪ (Sü.) В.ЮИ; ХЯРАМЦАГ: ВНУТРЕННОСТИ, ЗАВЕРНУТЫЕ В РУБЕЦ; gertšīmeg xīdž xōldōx ХЯРАМЦАГ ХИЙЖ ХӨЛДӨӨХ; gertšīmeg idex ХЯРАМЦАГ ИДЭХ; // Мо. kirumčay.

GESEG (Go., El., Ba.) ХЭСЭГ: 1. ЧАСТЬ; geseg gesgērēn awax ХЭСЭГ ХЭСГЭЭР НЬ АВАХ; 2. КУСОК; geseg dāwū ХЭСЭГ ДААВУУ; 3. ГРУППА; geseg xūn ХЭСЭГ ХҮН; 4. В СОЧЕТАНИИ НЕКОТОРОЕ ВРЕМЯ; geseg dzūr ХЭСЭГ ЗУУР; // Мо. keseg.

GEŠŪ (Go.,Ba.) ГИШҮҮН: члөн; namīn gešū xūn
НАМЫН ГИШҮҮН ХҮН; ewlelīn gešū ӨВЛЭЛИЙН ГИШҮҮН;
// Мо. gešigün.

GETĒ (Go.,Ba.,El.) ХЭТ /гал асаах хэрэгсэл/ :
ОГНИВО; getē tsoxix хэт цохих; getēnī ūlā хэтний
уул; // Мо. kete.

GETEWTŠ (El.) ТҮРИЙВЧ: кошелёк, бумажник; ge-
tewtšⁱtē mōngō түрийвчтэй мөнгө; emegtē getewtšⁱ
эмэгтэй түрийвч /НАЯ.1972/.

GETĒSĒ (Sar.,El.) ер, ерөөсөө, ердөө: обычно,
вообще; getēsē bi dūlāgūē ер би сонсоогүй; gētēsē
ertēken otšix bāēdžⁱ ерөөсөө л эртхэн очих байж.

GETSEL (El.,Sar.,Dzaw.) В.101; чавганц: стару-
ха; getsel xūnī dēl чавганц хүний дээл; manā ge-
tsel xotō yawaw манай чавганц хот явав.

GEWTEK (Go.,El.,Ba.) ХЭВТЭХ: ложиться, лежать;
gewtedž amāрах хэвтэж амрах; xadžūyārā gewtedžⁱ
nom unšix хажуугаараа хэвтэж ном унших; // Мо. keb-
tekū.

GⁱATAD (Go.,Ba.,El.) ХЯТАД: китаец, китаянка,
китайский; gⁱatad xūn хятад хүн; gⁱatad xel medex-
gūē хятад хэл мэдэхгүй; // Мо. kitad.

GILĪX (Dun.) ТУУХ: подгонять, гнать; ūxērē gilīx
ūxērē gilīx үхрээ туух /ШАХ.1961/.

GINDA (Go.) ГЯНДАН: темница, тюрьма; // Мо. gin-
dan.

GITŠĒL (Go., El., Ba.) хичээл: занятие, урок;
 gitšēl dzāx хичээл заах; gitšēl unšix хичээл ун-
 ших; gitšēlīn dzawsarlayā хичээлийн завсарлагаа;
 // Мо. kišiyel.

GITŠIR I (GKha.) хөгний уяа /гадаснаас уядаг
 хэсэг нь/: верёвка с петлями для привязывания яг-
 нят, козлят; getširēšēn цуах хөгний уяанаас
 нь уях.

GITŠIR II (TKha.) нумны хоёр үзүүрийн мод: кон-
 цы лука; yumandā utšir, numandā gitšir кманд учир
 нуманд гичир /ААЗ/; // Мо. gišir.

GĪDĀ/GĪDĒ (Go., GKha., Sar., El.) гурилтай хоол:
 лапша; gīdānī yuril хертšix гурилтай хоолны гурил
 хэрчих; gīdē xīdž idex гурилтай хоол хийж идэх.

GĪX I (TKha., ŌKha.) Ж. II6; төрөх /хүндэтгэх/:
 рожать, рождаться /о человеке/; gīx dōxōdž bāšyā
 төрөх дөхөж байгаа; удахgūē gīne удахгүй төрнө.

GĪX II (TKha.) гийх, гэгээрэх, цэлмэх: распе-
 тать, освещаться; ūr gīx гэгээ орох; tenger gīx
 тэнгэр цэлмэх; // Мо. geuyikü.

GĪTŠ (Go., El.) зочин: гость; gītš urix зочин
 урих; olon gītšⁱtē bāšna олон зочинтой байна.

GÖBTŠ (Go., Ba., El.) хөвч: 1. горный массив
 лес, тайга; bō göbtšīn ūlānūd ой хөвчийн уулнууд;
 2. тетива/у лука/; numanī göbtšīg tawix нумны хөв-
 чийг тавих; // Мо. köbši.

GÖXÖN̄ (Dzaw.) чөдрийн гогцоо: петля/ треноги;
göxönösön̄ tsagtälaw гогцооноос нь чагтлав; tsödör-
tö göxön̄ γarγax чөдөрт гогцоо гаргах.

GÖLTÖRÖG (GKha.) халз: фронтальная полоса
/напр. украшение/; göltörögtē ger халзтай гэр;
göltörögtē γutal ömsöx халзтай гутал өмсөх /ШАХ.
1969/.

GÖMÖGXÖN (Sar.) гөмсхөн, мөчид: поверхностный,
неглубокий, неосновательно, слегка; gömögxön̄ bēl-
γotstō xun̄ гөмсхөн ойлгоцтой хүн; gömögxön̄ surts̄
bāēγā гөмсхөн сурч байгаа; // Мо. gömiskēn.

GÖNDŽȪ (TKha., Öw.) В.102; гичий: сука, сам-
ка /у хищных животных/; göndžön̄ gölög гичийн гө-
лөг; göndžȫ noxō гичий нохой.

GÖNGĪ̄ (ÖKha., Khot.) малын чихсэн хошного:
прямая кишка, начинённая мясом; xonⁱnī̄ göngĪ̄ хо-
нины чихсэн хошного /ШАХ.1981/.

GÖNGȪ (TKha., Bu.) том аяга: чаша, пиала; gön-
götē̄ āērag том аягатай айраг.

GÖRÖX (Dg.) жаргах, цэнгэх: быть счастливым,
блаженствовать, наслаждаться.

GÖRÖX I (Dg.) хулгайлах: эвф. воровать, красть,
похищать; уш göröx юм хулгайлах.

GÖRÖX II (TKha.) цохих, зодох: бить, ударять,
колотить, избивать; göröx durtā̄ džāl̄ зодох дуртай
жаал; dödösön̄ göröd̄ авах өөдөөс нь цохиод авах.

GÖRÖX III (TKha.) сүлжих: плести; sagsā gōrōx сагс сүлжих; ūsē gōrōx үсээ сүлжих.

GÖSIG/^kXÖSIG (Go.,Ba.), GÖSÜG (Dar.) R.158; хө-
иг: занавес, занавеска; gerin gōsig гэрийн хөшиг;
tsoṅxōnī gōšüg цонхны хөшиг; // Мо. köšige.

GÖTS (TKha.,Dzaw.,Ar.,Bu.) B.102; хөц будаа:
овсянко просо; göts tšanax хөц будаа чанах; göts-
tē xūgāya idex хөц будаатай хуурга идэх.

GÖWDÖRÜ (Dar.) гүвдүү: прыщик, пупыршөк;
biyēr gōwdörü γаргах биеэр гүвдүү гаргах; nūrēgē
gōwdörütē хүн, нүүрээрээ гүвдүүтэй хүн; // Мо. göb-
dūrūü.

GÖWXÖ (Ü.) K.8; жижиг хайрцаг: ларник;
gōwxöd yumā xīx жижиг хайрцагт юмаа хийх; gōwxōnī
taglā жижиг хайрцагны таглаа.

GÖWÖ (Ar.,Ü.) K.17; гүвээ: бугор, холмик; dawā
gōwō даваа гүвээ; ter gōwōṅ dēr mal bāēna тэр гү-
вөөн дээр мал байна.

GÖ (Dar.) гүү: кобылица; gō barix гүү барих; gō
sax гүү саах; gōgē tawix гүүгээ тавих; // Мо. gegüü.

GÖMÖN (El.) маш их, олон: очень, весма, много;
gōmōn хүлэллэ маш их хүлээлээ; gōmōn bayan хүн шүү
маш их баян хүн шүү /НАЯ.1979/.

GÜDERXĒ (Dar.) бүдрэх: спотыкаться; güdertš
нах бүдэрч унах; tšulündä güderxē чулуунд бүдрэх;
// Мо. бүдеркү.

GÜDES (Dar.) гэдэс: 1. живот; 2. кишка; güdēs dotor owōdōx гэдэс дотор өвдөх; enē хойог похōōāō güdēs dotor хаяадž ögöm энэ хоёр нохойд гэдэс дотор хаяж өгөв /ДАА.1967/.

GÜYEN (Bu.) В.102; малын уруул дээр гарсан юм: сыпь, появившаяся на губах скотины; хонinī urūl dēr güyen гарах хонины уруул дээр юм гарах /СБХ. 1959/.

GÜLEM (Go., El.) гөлөм: чепрак; širen gülem ширэн гөлөм; gülemnī šir гөлөмний шир /АЗД.1978/; // Мо. gölim.

GÜLĒNDZĒ (Dzaw., Bu.) гурилын гулууз мод: скалка, каталка для раскатывания теста; // Мо. үлүн-жа.

GÜN (TKha.), GÜⁱN (Dar.) хурц, тод: ярко, ясный, отчетливый; güⁱn öngötē torōyo тод өнгөтэй торго; güⁱn partā ödör хурц нартай өдөр.

GÜNTŠŪ (TKha.), GÜNSŪ (GKha.) торго: вид шёлка; güntšū terleg торгон тэрлэг; günsū dēltē gündžidmā торгон дээлтэй Гүнжидмаа. /МАД/

GÜRŪL (Sar.) гүрвэл: ящерица; хонin gürwül хонин гүрвэл; yowid gürwül elbegtē говьд гүрвэл элбэгтэй; // Мо. gürbel.

GÜSEX (Go., Ba.) хүсэх: желать, хотеть, стремиться; üdzekig güsex үзэхийг хүсэх; dzaxⁱ güsex захиа хүсэх; // Мо. күсекү.

GÜTSGĚNĚ (Ökha.,Go.,Dzaw.) хулгана: вид мыши; gütsgene ixtē γadzar хулгана ихтэй газар.

GÜTS̄/GÜTS̄ XÜRGĚ (Ü.)Т.9; хүргэн /айлд орж суусан/: зять живуцай у родителей жены; manāē gütšī xürge маңай хүргэн.

GÜWDELDEX (Ökha.,Min.) зодолдох; драться; xōrondō güwdellex хоорондоо зодолдох;

GÜX (Min.), GÖXÖ (Dar.) гүйх: 1. бежать, бегать; güdž̄ öngöröx гүйж өнгөрөх; güdž̄ γарах гүйж гарах; 2. течь; xōlōēγör us gōxō хоолойгоор ус гүйх; gōxdō sāen гүйхдээ сайн; // Мо. güyükü, güyikü.

GÜXEN (Dar.) гүйхэн: неглубокий, мелкий; güxen ustā гүйхэн устай; güxen medlegtē хүн гүйхэн мэдлэгтэй хүн; // Мо. güyiken.

GÜLÜ (DKha.,Dg.) хонхны таг: купол колокола; xētē gülü хонхны хээтэй таг; хонхō damrīn gülü хонх дамрын таг /ХБД./

GÜTSEX (Min.), GÜTSÖX (Dar.) гүйцэх: 1. оканчиваться, завершаться; возмужать; mod gütsex болно мөд гүйцэх болно; biyē gütsex бие гүйцэх; 2. догонять, нагонять; gütsedž̄ otšix гүйцэж очих; түрүлэдž̄ gütsex түрүүлж гүйцэх; gōtsōx dōxōw гүйцэх дөхөв; // Мо. güyicēkü.

X

XADĀR (GKha.) хазаар: узда, уздечка; emēl xadāra awax эмээл хазаараа авах; xadār daran temūlex хазаар даран тэмүүлэх /ААЗ/; // Мо. qajayar.

XADXAX/XASΓAX (GKha.) хатгах: колоть, уколоть; пронзати; örgös хадхах өргөс хатгах; tōmör хасгах төмөр хатгах; // Мо. qatququ.

XADŽ I (Öw.) бөгж: кольцо; möngön, xadž dzūx мөнгөн бөгж зүүх; altan xadž алтан бөгж.

XADŽ II (TKha.) хээ угалз: 1. орнамент; dombonī xadž домбоны хээ угалз; аугуяни xadž аяганы хээ; 2. каёмка; dēlīn xadž дээлийн эмжээр.

XADŽ III (TKha.) хаж урхи, хавх: ловушка, калкан; xadžindā orsoң dzēr хажинд орсон зээр; xadž tawix хавх тавих; // Мо. qaji.

XADŽ IV (TKha.), XADŽIN (Ü.) K.I9; хаж: металлический ободок, каёмка; möngön xadžin мөнгөн хаж; xadžin γarγax хаж гаргах; // Мо. qaji.

XADŽĀR I (Ba.) хажлага: кант, кайма; dēlīn xadžār дээлийн хажлага; торγон, xadžār торгон хажлага; // Мо. qajily-a.

XADŽĀR II (Dg.) R.I6I; хазаар: узда, уздечка; emēl xadžār awax эмээл хазаар авах; möngön, xadžār мөнгөн хазаар; // Мо. qajayar.

XADŽŪ (Ū.) K.19; хажуу; 1. бок, восторону;
 xadžū tīšē xarax хажуу тийшээ харах; 2. боковой;
 xadžū tal хажуу тал; // Мо. qaǰau. qaǰiyu.

XADŽŪR (Ōw.) бахь, ерөлбө: клещи, шипцы; том
 xadžūr том бахь; xadžūrǰar xadās awax бахиар ха-
 даас авах.

XAG I (GKha.) хатсан газар: засохшая земля;
 xag γadzar mardzātā ус нь хатсан газар марзтай;
 xag γadzārīn šawar хатсан газрын шавар.

XAG II (TKha.) хаг, өнгөр: 1. тонкий слой чего-
 л. на поверхности; xadnī хaг хадны хаг; 2. пер-
 хоть; tolyōēn хaг толгойн хаг; sūdñī хaг шүдний
 хаг; // Мо. qaγ.

XAG III (TKha.) төллөсөн малын хальс: послед у
 животных; ünēñī хaг унах үнээний хальс унах; malīn
 хaг малын хальс.

XAGDŽĀLAX (Dun.) ханзлах: распарывать; dēlīn
 ouōs xagdžālah дээлийн оёос ханзлах; γutlā xagdžā-
 lah гутлаа ханзлах /ШАХ.1961/; // Мо. qanǰulaqu.

XAXAX I (TKha.) чихцэлдэх: от чихцэх: толкаться,
 тесниться; хахадž огох чихцэлдэж орох; olōñō-
 gō хахан vīx олноороо чихцэлдэн суух.

XAXAX II (TKha.), GAAX (Go.,Ba.), AXAX-ΓAXAX
 (El.,Sar.) хахах: подавиться, поперхнуться; махан-
 dā γахах маханд хахах; xōlondō ахах dōxōw хоолон-
 доо хахах дөхөв; // Мо. qaqaqu.

ХАХАРĀХ I (Dag.) бодох: вычислить, вычислять; tōtsō хахагāх тооцоо бодох; daxin хахагāх дахин бодох /ШАХ.1972/.

ХАХАРĀХ II (TKha., ÖKha.) хатуурах, муудах: пере-
кисать становиться крепким /об отстоявшихся на -
литках/; āēgag хахагāх айраг хатуурах; хахарсан
amtā γарах хатуурч муудсан амт гарах.

ХАҮАГЛАХ (ÖKha., DKha.) Дунирхах, уцаарлах: ло-
маться, заставлять упрашивать себя; tši bitgī ха-
уаглād бāē чи битгий тунирхаад бай; 2. раздражаться,
сердиться; хауаглах ауātā уцаарлах янзтай.

ХАЛĀНХҮ (DKha.), ХАЛХĀ (Min., El.) халгай: кра-
пива; халānxū ixtē халгай ихтэй; халхāγār түлөх
халгайгаар түлэх; халхānda түлөw халгайнд түлөв;
// Mo. qalayai.

ХАЛĀДЗĀ (GKha.) нөмрөг, халаад: накидка, халат;
халādzā нōмōгōх нөмрөг нөмрөх; gerin халādzā гē-
рийн халаад.

ХАЛĀWĀR: ХАЛĀWĀR MOD (GKha.) B.II9; наамал:
приклеенный, наклеенный; склеенный; халāwar mod
наамал мод; халāwar bandzā наамал банз; // Mo.
пaγamal.

ХАЛВАГА I (GKha.) тоононы хуруу: спицы в дымо-
ходной раме; халбаγaγ хуγaгāх тоононы хуруу нь
хугарах.

ХАЛБАГА II (ТКha.), ХАВАЛАГ (Ü.) К.20; ХАՏԻԳ (Öl.) халбага: 1. ложка; džidžig хавалаг жижиг халбага; tsäēnī хавалаг цайны халбага; 2. блесна /у удочки/; dzaγasnī degēnī хавалаг загасны дэгэний халбага; хаšig aw халбага ав; // Мо. qalbay-a.

ХАЛВАГ (Sü.) В.II9; ТЭМЭЭНИЙ ШҮД: передние зубы верблюда; dörwön, халбагтā атā дөрвөн шүдтэй ат; халбагīn үдзех шүдий нь үзэх.

ХАЛДЗÄDÄĒ (Khö.) дорго: барсук; халдзäдäē мах-тšīn амⁱтан дорго махчин амьтан; халдзäдäē ūlan-dä амдардаг дорго ууланд амьдардаг /ШАХ.1972/.

ХАЛХÄ I (Öl.) хацар: щека, щёки; том халхätā хūхед том хацартай хүүхэд; säērätсан халхā сайртсан хацар; // Мо. qaсар.

ХАЛХÄ II (ТКha.), АЛХÄ (El.), ГАЛХÄ (Go.,Ba.) халх, БИМАУ-ын үндсэн хүн амын нэр: халха, халхасец алхā хүн халх хүн; алхā mongγol халх монгол; // Мо. qalq-a.

ХАЛХÄ III (ТКha.) I. шүхэр: зонт, зонтик; narnī халхā нарны халх; borōnī халхā борооны халх; 2. халхлах хэрэгсэл: щит, прикрытие, заслон, ширма; talbāen халхā талбайн хаалт; // Мо. qalq-a.

ХАЛⁱÄR I (Öw.) наамал мод: фанера; халⁱāran ав-дар наамал модон авдар; халⁱārār sūts барих наамал модоор сууц барих /ШАХ.1969/.

XALⁱAR II (TKha., ÖKha., DKha.), XĀLⁱĀR (E1.), халиар: бот. черемша; xalⁱar их урҗав халиар их урҗав; xālⁱartā xōl amtātā халиартай хоол амттай; // Мо. qaliyar.

XALIM I (Dar.) ТОГООНЫ ХАЛИВ, ТАГ: КРЫШКА /КОТЛА/; toḡōnī xaliw tawix ТОГООНЫ ТАГ ТАВИХ; sawnī xalim савны таг /ШАХ.1980/.

XALIM II (TKha., ÖKha., DKha.) ХАЛИМ ЗАГАС: КИТ; xalim maš tom dzayas ХАЛИМ МАШ ТОМ ЗАГАС; xalim max ixtē ХАЛИМ МАХ ИХТЭЙ; // Мо. qalimu.

XALIM III (TKha., ÖKha.) арьстай өвчигдсэн өөх: "сорочье мясо" слон мирового покрова на небрежно снятой коже; : nexinī xalim нэхийний халим; xalim öwtšix ХАЛИМ ӨВЧИХ; // Мо. qalim.

XALIM IV (TKha.) хальсан ус, халиа: наледь, вода, выступившая поверх льда; xalim us ixtē bāex хальсан ус ихтэй байх; mōsōn dēgūr xalim gūix мөсөн дээгүүр хальсан ус гүйх.

XALIR (Min.) хялар: косо́й; xalir nūdtē хялар нүдтэй; xalir xarax хялар харах; // Мо. kilar.

XALIW I (TKha.), XĀLŪ (Dar.) халив /эрэг чан галагч/: отвёртка; xaliwār ereg tšaḡalax халиваар эрэг чангалах; том xalū том халив.

XALIW II (TKha.), XALIM (Bu., Dar.) таг, таглаа: крышка; toḡōnī xaliw ТОГООНЫ ТАГ; awdar xalimлаx авдар таглах; // Мо. qalib.

XALŪ (Ū.) К.19; халуун: 1. жара, зной; *ūdīn* халū үдийн халуун; 2. температура; халū хūēten халуун хүйтэн; халūtā bāēnā халуунтай байна; 3. жаркий, знойный, горячий; халū ōdōr халуун өдөр; // Мо. qalaγun.

XALŪ᠋ᠷAN (Ū.) К.19; халуурах: быть в жару, иметь повышенную температуру, температурить; *biye* халū᠋ᠷan бие халуурах; хūхед халū᠋ᠷan хүүхэд халуурах; // Мо. qalaγuraqu.

XALŪ᠋ᠲᠰIN (Ū.) К.19; халууцах: страдать от жары, чувствовать жару; *bi* халū᠋ᠲᠰidž bāēna би халууцаж байна; *γalda* халū᠋ᠲᠰin бī галд халууцах бий; // Мо. qalaγu᠋ᠰaqu.

XALŪ (Dar., Ū.) К.19; халиу: выдра; халū dzaxtā pol¹tō халиу захтай пальто; халū ūs халиу үс; // Мо. qaliγu.

XALŪ᠋ᠳAX I (GKhá.) В.120; хуурах; хайрах: жарить; поджаривать; *bōw* халū᠋дах бин хайрах; *max* халū᠋дах max хуурах.

XALŪ᠋ᠳAX II (TKha.) хэт халах: 1. слишком нагреваться, греться; 2. чувствовать жару; *ōlgīn* халū᠋дах өлгий нь халуудах; *narandā* хет халū᠋дах наранд хэт халах; // Мо. qalaγudaqu.

XAM/XAM TEREГ (DKha., Ū.) сүйх тэрэг: карета; *xam teregnī* дуγуē сүйх тэрэгний дугуй; *xam tereг* хōtlōx сүйх тэрэг хөтлөх.

ХАМАР (Ü.) К.19; хавар; 1. весна; хамар болло хавар боллоо; хамар. boltol хүлэ хавар болтол хүлээ; 2. весной; bid хамар ирсэн бид хавар ирсэн; // Мо. qabur.

ХАМА (Ü.) хаана: где куда; хамā бāйна хаана байна; хамā irex we? хаана ирэхвэ?; // Мо. qamiya.

ХАМДŽАР (Sü., Dar.), **ХАНДŽАР** (Ü.) хантааз: жилет, безрукавка; хара̄ торгон хамдžариг хо харанхуйе sö-nör šaglād оуовон yum хар торгон хантаазыг харанхуй шөнөөр шаглаад оёсон юм; хандžар оуох хантааз оёх. /МАД/.

ХАМХАГ (GKha.) хамхуул: (Corispermum L.) бот. перекати-поле; хамхаг хисне хамхуул хийснэ; хамхаг ихтэ vadzar хамхуул; ихтэй гāзар; // Мо. qamaquul.

ХАМНИЛАГ (TKha.) Вл.364; хамжлага: дворовый; крепостной; хамнилaг ардā хамжлага ард; хамнилaгин adzen хамжлагын эзэн /Влад.ХХЗ/; // Мо. qamjilya.

ХАН I (TKha.) Вл.351; хаан: царь, монарх; хан širē хаан ширээ; bogdō хан богд хаан; // Мо. qayan, qan.

ХАН II (Dg.) К.162; хана: решётчатая стенка юрты; бугасап хан бургасан хана; tawan хантā ger таван ханатай гэр; // Мо. qan-a.

ХАНĀĒ; ХАНĀĒ BAGTŠĀ (DKha., Ū.) ханын нүд:клетки, решётки в стенке юрты; ханāēn bagtšā ūdex ханын нүд үдэх; ханāēn bagtšād хawtšūлах ханын нүдэнд хавчуулах; /S.M.1964.T.IV.29/.

ХАНДĀГĀ (Min.) хандгай: лось, сохатый; хандāγā uramдах хандгай урамдах; хандāγā buyīn ar¹sār towtsilon хīsen хандгай бугын арьсаар товчлон хийсэн /SM. 1975. II.55/; // Mo. qandaγai.

ХАНДИW (TKha.) нэмэр: прибавка, добавка, содейств-вце; придача, вклад; yamar хандiw orūлах we? ямар нэмэр оруулах вэ?; ix хандiw boldog их нэ - мэр болдог; // Mo. nemeri.

ХАНДŽĀĒN (Se.) чоно /цээрлэсэн нэр/: волк /евѡ/; хандžāēn хōж чоно хөөх.

ХАНДŽĀ I (Bu.) зуух: печь, печка; халūn хандžā халуун зуух; tōmōr хандžā төмөр зуух.

ХАНДŽĀ II (TKha., ŪKha., DKha.) ханз: лежанка, нары.

ХАНГĀ (Min.) хангай: хангай; ханγā γow хосолсон хангай говь хосолсон; ōwōr ханγān модnōs awtšī өвөр хангайн модноос авч /S.Mu.II.1975.55/; // Mo. qangγai.

ХАНТСĪ (Dg., Ū.) K.19; ХАНТСĀ (Dar.), ХАНТСŪ (Khot,) ХАНТСŪĪ (E1.) ханцуй: рукав; dēlīn хантсĪ дээлийн ханцуй; bogino хантсā богино ханцуй; хантсūtā dēl ханцуйтай дээл; // Mo. qanču.

ХАРА̄ГАН (ӨКна.) Вл.332; харгана: бот. карагана; qarāγān ixtē γadzar харгана ихтэй газар; örgöstē qarāγān өргөстэй харгана; // Мо. qarγan-a.

ХАРА̄ГАНАГА̄ (Өw.) В.120; ТОГООНЫ УГААЛТУУР:СВЯЗ-ка из прутьев /для мойки котла/; toγōnī хагаγанаγā awax ТОГООНЫ УГААЛТУУР авах; хагаγанаγār чγāх угаалтуураар угаах.

ХАРАМДŽĪ (ТКна.) ҮНЭ /хүндэтгэл/:цена /почтит/; харамдžīn хагах ҮНИЙ нь харах; харамдžīn xir тусах ҮНЭ нь хэр тусах, харамдžī ögōх ҮНЭ өгөх.

ХАРА̄НХА̄ (Dар.) харанхуй: тёмный; хага̄нхā žōnō уавах харанхуй шөнө явах; хага̄нхā болох харанхуй болох; // Мо. qarangqui.

ХАРА̄ I (Өw.) оймсны эмжээр /гутлын түрийнээс дээш гарсан хэсэг/: кайма чулок над голеницах са-пог; хага̄ндā алхаң хē оуōх оймсны эмжээрт алхан хээ оөх; хага̄γандā бүрīн торγөр öngöldž оvōдог оймсны эмжээр түрийг янз бүрийн торгоор өнгөлж оөдог /ШАХ.1969/.

ХАРА̄ II (ТКна.) нүдний хараа: зрение; хага̄γā хашγāлах хараагаа хамгаалах; нүднī хага̄ мūdāх нүдний хараа муудах; // Мо. qarγ-a.

ХАРА̄ III (ТКна.) савны амсрын дэрэвгэр хэсэг: края сосуда; дombonī хага̄ домбоны хараа; хөхүгīн хага̄ хөхүүрийн хараа.

ХАГА IV (ТКha.) бичиг данс: регистр, ведомость, список, счёт; bitšig хага бичиг хараа; данас хага данс хараа; // Мо. хаг-а.

ХАГА V (ТКha.) харгаа: причина; үүнi хага we юуны харгаа вэ?; хuēten бaēsнi хагаγar хүйтэн байсны харгаагаар; // Мо. qaraγ-a.

ХАГА VI (ТКha.) харалдаа, ана мана: примерно, одинаковный; ter хоуor хага бага бaēна тэр хоёр ана мана байна; хага баганда бaēх харалдаа байх.

ХАГА VII (Dg.) К.162; нарийн зам, харгуй: путь, дорога; хaргi dzam харгуй зам; хaргiγar уавах нарийн замаар явах; // Мо. qaryui.

ХАРМА I (GKha.) уут, хүүдий /ханьн толгойноос өлгөдөг/: мешок, прицепляемый к головке стeны; үнiг хананда бaēγa хaрмaнда хi үнийг хананд байгаа уутанд хий; хананда хaрмa олгoх: хананд уут өлгөх /ШАХ.1984/.

ХАРМА II (OKha., DKha.) хармаа: карман; tsam-tsānī хaрмa цамуны хармаа; хaрмaндa түлхүр хix хармаанд түлхүүр хийх; // Мо. qarmaγ-a.

ХАРУЛ (Ü.) К.19; харуул: 1. караул, дозор, стража охрана; хагүл манa харуул манаа; 2. рубанок; хагүлaг хагүлдах харуулаар харуулдах; // Мо. qarayul.

XARŪLAX (Ü.) K.21; хариулах: 1. отвечать; *vāēn* харулах сайн хариулах; 2. части; *xon* харулах хонь хариулах; 3. возвращать, отдавать обратно; *atšig* харулах ачийг хариулах; 4. возвращать, отправлять домой; *gertēn* харулах гэрт нь хариулах; 5. сдa - вать; *mōngō* харулах мөнгө хариулах; // Мо. *qari - yulqu*.

XARŪLDAN (Ü.) K.19; харуулдах: 1. строгать рубанком; *harūlār mod* харуулдан харуулаар мод харуулдах; 2. ожидать, поджидать с нетерпением; *axig irēne gedž* харуулдан ахыг ирнэ гэж харуулдах; // Мо. *qaruyludaqu, qarayuldaqu*.

XARTÜR/XARTÖR (Dg.) R.162; туурай: копыто; *xoninī* хартүр хонины туруу; *morinī* хартөр моринны туурай.

XARŪ (Dg.) R.162; мөр: следы; *buyin* хару бугын мөр; *dzērīn* хару зээрийн мөр.

XARŪWTŠ (GKha.) B.120; XAWⁱĀŠAG (Dar.) эмээлийн дэвс: подушка для седла; *harūwtš xēlēdž* оуōw дэвс хээлж оёв; *džidžigxen* хawⁱāšagtā *gōlōm* жижигхэн дэвстэй гөлөм /ШАХ.1972/.

XASĀ I (GKha.) тулганы цагираг: кольцо тагана; *tulyanī* хасā тулганы цагираг; *xētē* хасā хээтэй цагираг.

XASĀ II (TKha.) цэцэгт ургамал, хаш: бот. ту- бөроза; *xasā tsetsegtē* ургамал хаш цэцэгт ургамал; *xasā* ургамал *elbegtē* хаш ургамал элбөгтэй; // Мо. *qas*.

XASĀ III (TKha.) гуяны дотор хэсэг: внутренняя сторона бедра; // Мо. qasa.

XASĀ IV (TKha.) хас тэмдэг: 1. свастика; хаśā temdeg хас тэмдэг; 2. печать; хаśā tamγatā mor хас тамгатай морь; // Мо. qas.

XASĀ (TKha., DKha., ŌKha.), AŚĀ (Go., El., Ba., Dg.) хашаа: забор, изгородь, ограда; хаśā dzasadž selbex хашаа засаж сэлбөх; аśā barix хашаа барих; // Мо. qasiya.

XASŪR (Ba.) тулганы хашлага: перегородки тагана; хаśūrtā tulāγa хашлагатай тулга.

XATXŪR I: XATXŪR TŌNO (GKha.) нэг төрлийн тооно: круг верхнего отверстия юрты; хатхūr tōnōtō āēl хатгуур тоонотой айл.

XATXŪR II (TKha.), ГАТХŪR (Go.), АТГŪR (El.) хатгуур: 1. подсвечник; lānī хатхūr лааны хатгуур; 2. шпилька; ūsnī γatxūr үсний хатгуур; // Мо. qataγur, qataquγur.

XATXŪR III: XATXŪR DZŪ (TKha., GKha.) хатгуур зүү; /сүлбөөр/: булавка; хатхūrār хатгах хатгуур зүүгээр хатгах; хелхētē хатхūr хэлхээтэй хатгуур зүү.

XĀTMŪR (DKha., Ū.) галын хайч: шипцы для угля; хāt-mūrār γal dzasax галын хайчаар гал засах; хāt-mūrār хawtšix галын хайчаар хавчих /S.Mu.1964.IV/.

XATŠIWTS/ATSAWTS (Go., El.), XATAWTSÄ (Dg.) хатавч: стык рещётчатой стены и двери у юрты; gerin xatšiwts гэрийн хатавч; atsawtsā оңгөөлгөх хатавчаа онгойлгох; // Mo. qatabči.

XAWXÄSLAX (Öl.) таглах: закупоривать, затыкать, закрывать; тогөгө хawxäslax тогоогоо таглах; sawä хawxäsläd тawix саваа таглаад тавих.

XAWXÜRDŽÄ (Min.) үнсний хутгуур: мешалка /для золы/; хawxürdžär хутгах үнсний хутгуураар хутгах; хawxürdžär ünēs авах үнсний хутгуураар үнс авах; /S.Mu.1975.II/.

XÄWIRAG (Dg.) R.162; хавирга: 1. ребро; хонinī хawirag хонины хавирга; хawirägär хатгах хавиргаар хаггах; 2. реберный; хawirägan sarä хавирган сар; // Mo. qabiry-a.

XAWⁱŠÄ (El.) том хайч: большие ножницы; хawⁱšä-yär хоң хиргах том хайчаар хонь хяргах.

XAWSAX I (GKhа., Dg.) хавдах: отекасть, опухать; хól хawsax хөл хавдах; нүд хawsäd бāēnā нүд хавдаад сайна /ШАХ.1984/; // Mo. qabudaqu.

XAWSAX II (TKhа.) хавсран дэлдэх: бить, ударять; тван хawsax цан дэлдэх; бөmbör хawsax бөмбөр дэлдэх.

XAWSAX III/XAWSÄDAX (TKhа.) хамжих, хамсах: делать что-л совместно; приходиться на помощь; объединять

няться, прилагать свои усилия к усилиям других принимать участие; adžilā xawsedž xīx ажлаа хамжиж хийх; xawsādadž yawax хамжиж явах.

ХАВТАС/ХАТАС (GKha.), ГАВТĀS/АВТĀS (El., Go., Khö.), ХАВТĀS (Dg.) хавтас; 1. сёдельные лавки; emēlīn xawtās эмээлийн хавтас; 2. папка; tsāsān yawtas цаасан хавтас; 3. створка двери; kālyanī awtās хаалганы хавтас; // Мо. qabtasu.

ХАВТŠIG I (Khot.) шүүгээ /орны дээд, доод талд явахаж тавьдаг/: шкафчик /столик с выдвижными ящичками с обеих сторон кровати/; xawtšig dotor xīw шүүгээ дотор хийв; ornī xöldōx xawtšig орны хөл дэх шүүгээ.

ХАВТŠIG II (TKha.), ГАВТŠIG (Ba.), АВТŠIG (El., Jar.) хавчиг: сплюснутый с боков, узкий; yawtšig tosalγā хавчиг тасалгаа; abtšig tolyōētō хавчиг толгойтой; // Мо. qabčig.

ХАВТŠŪLΓA (GKha.) хөөрөгний даалин: чехол для табакерки; xawtšūlyandā xōrōg xīdeg даалинд хөөрөг хийдэг; хē γaryan oyōson xawtšūlyā хээ гарган оёсон даалин. /ШАХ.1975/.

ХĀLAG (Ū.) К.20; хаалга: ворота, дверь; хāsānī kālag хашааны хаалга; gerīn kālag гэрийн хаалга; yawyan kālag явган хаалга; // Мо. qayaly-a.

ХАЙГАХ (Min.) хайлуулах, хайлгах: расплавлять; плавить; *xalxīn darhan xālyadǰ xīsen* халхын дархан хайлган хийсэн /S.Mu.1975.II.57/; *altā xālyadǰ xolix* алт хайлуулж холих; // Мо. *qayılyaqu*.

ХАЙХА (Ü.) К.20; хайлах; 1. плавиться, расплавляться; растапливаться; *tömör xālxā* төмөр хайлах; 2. таять; *tsas xālxā* цас хайлах; 3. уст. почтит к плакать; *üeläǰ xālxā* уйлж хайлах; // Мо. *qayılqu*.

ХАЙМАЛ (Ü.) К.20; хайлмал: 1. расплавленный; *xālmal mitāl* хайлмал металл; 2. растворённый; *xālmal bodis* хайлмал бодис; // Мо. *qayılumal*.

ХАЙР (Ü., Min.) К.20; хайр: любовь; *xār xišgīg xūrtēn sūlyadag* хайр хишгийг хүртээн суулгадаг /S.Mu.1975.II.57/; *xār setgel* хайр сэтгэл; *xār durlalīn tuxā* хайр дурлалын тухай; // Мо. *qayıra*.

ХАЙРИХА (Ü.) К.20; хайрах: 1. жарить, поджаривать; *xūsūr xārixā* хуушуур хайрах; 2. прижигать; *xalūn tömörög xārixā* халуун төмрөөр хайрах; 3. обжигать; *xüētendē xatsāgā xārixā* хүйтэнд хайраа хайрах; // Мо. *qayıriqu*.

ХАЙРТАЙ (Ü.) К.20; хайртай: любимый, дорогой; *xārⁱtā nōxōr mīn* хайртай нөхөр минь; *ex orondō xārⁱtā* эх орондоо хайртай; // Мо. *qayıratai*.

ХАЙРЛА (Min.) хайрла: пожалуйста, соизвольте; *ovūn uxānī mīn delgerülēdǰ xārla* оюун ухааны минь дэлгэрүүлж хайрла /S.Mu.1975.II.62/; // Мо. *qayırla*.

XĀRTSAG (Ü.) К.20; хайрцаг: ящик, коробка, сундучок, ларец; модон хārtsag модон хайрцаг; хārtsagtā tšixer хайрцагтай чихэр; // Мо. qayırcay.

XĀTŠ (Ü.) К.20; хайч: 1. ножницы; üelnī xātš үйлний хайч; том хātš том хайч; 2. щипцы; γalīn хātš галын хайч; // Мо. qayıči.

XĀĒ (Dzaw.), XĀĒLDĀ (Dar., El., Sar.) эргэлзсэн утгатай аялга үг: междометие, выражающие сомнение, недоумения; хāē, үүл boldō мэдэхгүй, юу л бол доо; хāē, уаγād ter bilē? мэдэхгүй, яагаад тэр билээ; хāēldā irēgüēl бāēna яасан юм болдоо, ирээгүй л байна /ШАХ.1979/.

XĀĒDAG I (Ar., El.) хажлага: кант, кайма; dēlīn хāēdag оуох дээлийн хажлага оёх; хāēdag dzūsex хажлага зүсэх /НАЯ.1969/.

XĀĒDAG II (TKha., ŪKha.) хөрвөөр саадаг мал: самка животных дояшаяся без подпускания детеныша; хāēdag ünē хайдаг үнээ; хāēdag уамā хайдаг ямаа; // Мо. qayıday.

XĀĒDAG III (TKha.) зуйрган, зулгуйч: вкрадчивый, льстивый; хāēdag хүн, зуйрган зулгуйч хүн; уā-san хāēdag er wē яасан зулгуйч эр вэ?.

XĀĒDĀ (GKha.) ай даа, зөвшөөрч таашаасан аялга үг: междометие, выражающее согласие, удовлетворение; хāēdā зāēn бāēna ай даа сайн байна; хāēdā хү min ай даа хүү минь.

ХĀĒRMAL (Go., Dzaw.) дугуй боов: пряник, конди-терские изделия /круглые/; хāĕrmaĭ xīx боов хийх; хāĕrmaĭ хāĕraḡw дугуй боов хайрав;

ХĒ (Ü.) К.20; хэн: кто?; хĕ irē we? хэн ирээ вэ?; хĕ yaḡaw хэн явав; // Mo. ken.

ХЕДGEN (Ü.) К.20; хэдгэнэ: шмель; хedgen хатгах хэдгэнэ хатгах; ūxer хedgen үхэр хэдгэнэ; // Mo. kedegen-e.

ХЕДREG I (TKha.) хэдрэг /нэхий элддэг шүдтэй модон хэрэгсэл/: скребок для выделки кожи; modon хedreg модон хэдрэг; // Mo. kederge.

ХЕДREG II (TKha.) хэдрэг оосор: чересседельник; хedreg ḡḡor tāĕĭax хэдрэг оосор тайлах; хedreg цуā хэдрэг уяа.

ХЕДŽĀLAN (Ü.) К.20; IXDZĀLAN (Dg.) R.164; хязаалан: четырёхгодовалый /с животных/; хedžālan ūrē хязаалан үрээ; ixdzālan-er хоḡ хязаалан эр хонь; // Mo. kiĵalang, kiĵaḡalang.

ХЕДŽĒ (Ü.) К.20; хэзээ: когда; хedžē irew хэзээ ирээ?; хedžētš martaxgūī хэзээ ч мартахгүй; // Mo. keĵiy-e.

ХЕДŽĀR (Ü.) К.20; хязгаар: граница, предел, рубеж, край; džūḡ, хedžāḡ зүүн хязгаар; хedžāḡ nutāḡin хūḡ хязгаар нутгийн хүн; // Mo. kiĵaḡar.

ХЕДŽИМ (Dar.) сарлагийн савга: ячъя шерстѣ; sarlagin: xedžim хәәтšilax сарлагийн савга хайчлах; ötgön xedžimtē sarlag өтгөң савгатай сарлаг /ШАХ. 1980/.

ХЕХҮН (Sar.) хэгжүүн: спесивый, надменный; хехүн dzantā kün хэгжүүн зантай хүн; хехүн хүхед хэгжүүн хүүхэд /СБХ.1962/; // Мо. kegjigün.

ХЕЛХЕ I: ХЕЛХЕ ТӨНО (GKha.) В.120; уньтайгаа үргэлж тооно: вид тона /круг верхнего отверстия юрты/; не отделяющегося от жердей; хелхө тönötö гөр хэлхээ тоонотой гэр; // Мо. toγono.

ХЕЛХЕ II (TKha.) хэлхээс, холбоос: связка контакт; хелхөн tasāрах хэлхээ нь тасрах; хелхө suwād хэлхээ сувд; // Мо. kelkiy-e.

ХЕЛТӨГІ I (Ba.) жижиг сүх: маленький топор, топорик; išgūe хелтөгi ишгүй жижиг сүх; хелтөгi-gēr mod džidžiglex сүхээр мод жижиглэх.

ХЕЛТӨГІ II (TKha.) хэлтгий, хазгай, тэгш биш; 1. покривившийся набок покосившийся, кривой, косой; 2. криво, боком; хелтөгi dzaxtä хэлтгий захтай; хелтөгi tawix хазгай тавих; // Мо. keltegei.

ХЕЛТСӨХ (Ü., El.) К.20; хэлэлцэх; 1. разговаривать, обсуждать, разбирать; dzöwlödž хелтсөх зөвлөж хэлэлцэх; 2. обсуждаемый, подлежащий обсуждению; хелтсөх асүдал хэлэлцэх асуудал; // Мо. kelelčekü.

XENXĚDEG I: XENXĚDEG AWDAR (Ar.) В.120; урдаа-саа онгойдог авдар: сундук / открывающийся спереди/.

XENXĚDEG II (TKha.), **XENXELDEG** (El.) цээжний өмнө хэсэг: передняя часть груди; **xēr yartsī** **xenxēdeg tsēdžē yaran dzogsōd** хээр гарч хэнхэлдэг цээжээ яран зогсоод/MAY/; // Мо. **kengküdeg**.

XERGELDŽ (Ar.) жижиг хулгана: мышка; **endē xergeldž ixtē** энд жижиг хулгана ихтэй.

XERĒ I (Öw.) хөшигний оосор: шнур для вана - вески; **xerēnēsēñ cyax** оосорноос нь уях; **xōsgōndō xerē xīx** хөшгөнд оосор хийх.

XERĒ II (TKha.) хэсэг жүжигчид /энд тэнд явж тоглох/: группа артистов, выступающих на гастрольях, гастрольная группа; **āžūdzigtšīdīn xerē** жүжигчдийн хэсэг.

XERĒ III (TKha.) хэрээ: ворон; **xerē ulān xōšūtā** хэрээ улаан хошуутай; **xerē yalūg dārādž xōlō xōldōx** хэрээ галууг дуурайж хөлөө хөлдөх /АЗД.1978/; // Мо. **keriy-e**.

XERWĒ (Dar.) дээлийн эмжээр: кайма, обшивка /у дели/; **dēlīn xerwē** оуох дээлийн эмжээр өйх.

ХЕТЕWТŠ (TKha., ÖKha.) 1. түрийвч: кошелек; **xetewtsītē mōngō awax** түрийвчтэй мөнгө авах; 2. жижиг уут: мешочек; **xetewtsīd xīx** жижиг уутанд хийх /ШАХ.1961/.

ХЕТЭСЭ (Go., Dzaw., Sar., El.) В.120; ер нь, угаасаа: с самого начала, вообще; bi hetēsē хотin хүн би ер нь хотын хүн; hetēsēl otšixōn džow угаасаа очих нь зөв;

ХЕТСЕЛ (Go., El.) чавганц: разг. старуха; manā ketsel хелсен манай чавганц хэлсэн; āēlīn ketsel айлын чавганц.

ХЕТСҮ (TKha.), GETSҮ (Go., Ba.) хэцүү: прям. и перен. трудный, затруднительный, тяжёлый, тяжкий; tūxad γaxā neg ketsū tōloход од neg getsū туухад гахай нэг хэцүү, тоолоход од нэг хэцүү/АЗД.1978// Мо. kečegü.

ХЕТСҮРЕХ I (Ur.) загнах: ругать, кричать; dzüggüē хүхэдиг ketsürex зүггүй хүүхдийг загнах;

ХЕТСҮРЕХ II (TKha.) хэцүүрэх, хаширлах: проявлять осторожность; ketsürexēn dzow хэцүүрэх нь зөв; ketsürex хүн šü хаширлах хүн шүү; // Мо. kečegürekü.

ХЕВЭЛ (Go., Ba.) хэвлэл: пресса, печать; kewel авах хэвлэл авах; toγtōmol kewel тогтмол хэвлэл; // Мо. keblel.

ХЕВЭ (Dar.) хомоол: лошадиный кал; хōх kewē owōlox хөх хомоол овоолох; хүгāē kewē тūх хуурай хомоол түүх /СБХ.1962/.

ХЭР I: ХЭРІН АМ¹ТАН (Se., Ūkha., El.) В.120; чоно: табу, волк; хērīn ам¹тан агнах чоно агнах; хērīn ам¹тан хелентстē чоно хилэнцтэй амьтан/НАЯ.1979/;

XĒR II (TKha., ÖKha., DKha.), XĒREW (Dar.) хээр: открытое поле, степь; xĕr tald xeltsedž ögnö xetě xutġā suyaldž ögnö хээр талд хэлцэж өгнө, хэт кутгаа сугалж өгнө /АЗД.1978/; // Мо. keger-e.

XĒR III (TKha., ÖKha., DKha.) адууны зүс: гнедой /о масти лошади/; xĕr mor¹ō unax хээр морио унах; xĕr цлага хээр унага; // Мо. keger.

X¹ADAXĀ I (Dar.) нисэх: летать; šuwū x¹adaxā шувуу нисэх; x¹adaxā met dūlex нисэх мэт дүүлэх /СБХ.1962/.

X¹ADAXĀ II (TKha.) алах: убивать, истреблять, уничтожать; am¹tnĭg x¹adaxā амьтныг алах; tarwaġa x¹addag xūn gesen тарвага алдаг хүн гэсэн; // Мо. alaqu.

X¹ALGANAN: X¹ALGANAN TSAW¹DAR (Sü.) цавьдар: игреневая /о масти лошади/; x¹alġanan tsaw¹dar dā-ġa цавьдар даага; x¹alġanan tsaw¹dar mor¹tōē xūn цавьдар морьтой хүн.

X¹AR (GKha.), XĀR (Dg.) R.162; ŠIRA (Ba.) хяр: 1. обруч /луки седла/; emēlĭn xār эмээлийн хяр; 2. грёбень /возвышенности/; ūlĭn šira уулын хяр; // Мо. kir-a.

X¹ADZ (TKha., ÖKha.) лам дээлийн эмжээр: обшив-ка по краям дэли для лам; örgön x¹adztā lam dēl өргөн эмжээртэй лам дээл.

XIDŽĠĀR (TKha.), ŠIDZĠĀR (Ba.), XEDŽĠĀR (Ü.)
хязгаар: край предел; xidžyār nutag хязгаар
нутаг; dzax šidzyār зах хязгаар; // Mo. kiḷayar.

XIGDĒS (Go., El.) өөдөс: лоскутки, обрывки; dā-
wūnī xigdēs yагах даавууны өөдөс гарах /ШАХ.1979/

XIL I (Gkha., El.), XĪL (DKha.) кило /хүнд хөн-
гөний хэмжээ/: килограмм; neg xil шах нэг кило
мах; хоуог xīl yulir хоёр кило гурил.

XIL II (TKha.) нутаг газрын зааг: граница, ру-
беж; xil xⁱadzγār хил хязгаар; xilīn tenger tsel-
meg bāēγāsā хилийн тэнгэр цэлмэг байгаасай;

XIL III (TKha.) утсан хөгжмийн нум: смычок;
xūrīn xil хуурын нум; xūtšīrīn xil хуучрын нум.

XILAR (GKha.), ŠILAR (Ba.) хялар: косо́й; xilar
nūdtē хялар нүдтэй; xⁱalyana ixedwel dzud bolxo
xilar ixedwel sōxor bolno хялгана ихэдвэл зуд
болно хялар ихэдвэл сохор болно /АЗД.1978/;

XILEN I (Ül.) цамц: рубаха, рубашка, сорочка;
xilengē uγāx цамцаа угаах; xilen ōmōx цамц өм-
сөх /ШАХ.1976/.

XILEN II (TKha.) хилэн: вельвет; xilen ōmōd
хилэн өмд; хүрэн хилэн хүрэн хилэн; // Mo. kiling.

XINĠAR (TKha., ÖKha., DKha.) хянгар: сечка; хиң-
γагār nexī хусах хянгараар нэхий хусах; // Mo.
kingyar.

XIRA (GKha.), XIMAR (El.), ŠIRAM (Ba.) хярам: напиток из кипячённой воды и молоко tsegē šingen dzūšlīn idē цэгээ, хярам зэрэг шингэн зүйлийн идээ; // Mo. kiram-a.

XIRĒDĒX (Dar.) хөрөөдөх: пилить; mod xirēdēx мод хөрөөдөх; ünīg xirēd үүнийг хөрөөд; // Mo. kirügedekü.

XIRŌ (Dar.), ŠŌRŌ (Ba.) хөрөө: пила; xirōnī ir хөрөөний ир; šörōndö yar xix хөрөөнд гар хийх; // Mo. kirüge.

XITSŪ: XITSŪ NERTĒ (El.), AMⁱDĀ (TKha.) ижил нэртэй хүмүүс бие биеэ нэрлэх, аминдай одно фамилец, тэзка; xitsū nerted хелэх аминдайд хэлэх.

XITŠIKENĒ (Khot., El.) гичгэнэ: бот. лапчатка гусиная; kitšikenē ухах гичгэнэ ухах; kitšikenīn undes гичгэнийн үндэс; // Mo. gidegin-e.

XĪTSĒLEX I (TKha., ŐKha.) худал үг : ложь, враньё, неправда; dzā, tši bitgī xītsēlēd bāē за, чи битгий худлаа хэлээд бай /ШАХ.1979/.

XĪTSĒLEX II (TKha.), XĀĒRAX (El.) цай хийцлэх: заправлять чай; tsāē xāērax цай хийцлэх.

XODĀ (Dar.) үргэлж: всегда, постоянно; xodā dūyagaw үргэлж дуугарав; xodā xodā inēx үргэлж инээх.

XODŌD I (Bu.) B.121; буцалгасан цагааны хөөс: пена /кипячённого тарака, кумыса/; tsayānī xodōd цагааны хөөс; xodōd хамд^д авах цагааны хөөс хамж авах.

ХОДӨД II (ТКһа.) ходоод: анат. желудок; ходоод
 мütad xöl togtoхgüē, tolyöē мütad nom togtoхgüē
 ходоод муутад хоол тогтохгүй, толгой муутад ном
 тогтохгүй/АЗД.1978/; // Мо. qoduγadu.

ХОХ¹ДОГ I (Öw., El., Sar.) адсага, хохьдог: не-
 выделанная кожа; üsīn хātšildž хох¹dog болγох
 үсий нь хайчилж адсага болгох; хох¹dog dewsex ад-
 сага дэвсэх.

ХОХ¹ДОГ II (ТКһа.) амиа хичээх /зан/: себялю-
 бие; эгоизм; dzan gedž хох¹dog šū зан гэм
 хохьдог шүү; хох¹dog dzantā хохиур муу зантай.

ХОХÜR (Dar., Khot.) хуурай мод: сухое дерево;
 хохür mod tūх хуурай мод түүх; хохür mod түлех
 хуурай мод түлэх /ШАХ.1979/.

ХОУҮЛ (Ü.) К.2I; хоёул: вдвоём, оба, обе; хо-
 уул дūлах хоёул дуулах; // Мо. qouγula.

ХОЛВӨ I (ГКһа.) тоононы даага: перекладина ра-
 мы для верхнего отверстия юрты, радиальные слицы
 тона; tönin холвө будах тоонын даага будах;
 холвөн хугарах даага нь хугарах.

ХОЛВӨ II (ТКһа.) холбоос /юмыг хооронд нь хол-
 босон зүйл/: родство связь, союз; ах дүгін холвө
 ах дүүгийн холбоо; холвө барих холбоо барих;
 // Мо. qolbuγ-a.

ХОЛВӨLDŽIN: ХОЛВӨLDŽIN ТОВТŠ (Sar.) В.12I; дээ-
 лийн зэрэгцээ товч: ряд пуговиц /дэли/; холвөл-
 džin towтš хадах зэрэгцээ товч хадах.

ХОЛӨН (Ө1.) В.121; чагт: заставка треноги; tšödrin alyanda xolön xix чөдрийн алганд чагт хийх.

ХОМ/ХОМІN АР¹ХІ (Sar.) В.121; нөөц архи: водка в запаса; хом хурэх нөөц хураах; хомін аrixig wā-randaḅ hadāyalax нөөцөлсөн архийг вааранд хадгалах.

ХОМ¹Х¹А (Dar.) хотойх: гнутся; нүгүйн хом¹х¹а нуруу нь хотойх; cēwerēn хом¹х¹а дээвэр нь хотойх; // Мо. cotoyiqu.

ХОМБӨГӨ I (Ar.) жижиг бөгц: дорожная перемётная сумочка; хомбөгөг уум γaḅdzaγāлах жижиг бөгцөөр юм ганзагалах; хомбөгөд хix бөгцөнд хийх.

ХОМБӨГӨ II (TKha.) шир, хөмөн, уутан сав: сума /из кожи/; хомбөгөтө atšā том ууттай ачаа; atšānī том хомбөгө ачааны том уут; // Мо. qombuγ-a.

ХОМВОН: ХОМВОН ОНО (TKha.) В.121; хоёр настай оно: двухгодовалный дзерен; хомвон агнах оно агнах.

ХОМВӨ I (TKha.) дөш: наковальня; darāxnī хомвө дархны дөш; alāx хомвө алх дөш.

ХОМВӨ II (Go.) хуруувч: напёрсток; хомвө хidž уум оуох хуруувч хийж юм оөх; хомвө šig džidžig хуруувч шиг жижиг /ШАХ.1969/.

ХОМВӨ III (TKha.) хомбого сав: посуда, сосуд; хомвөтө эū жижиг савтай сүү; модон хомвө модон бортого; // Мо. qombuγ-a.

ХОМХӨЛ (Min.) хомоол: лошадиный кал; агуал
хонхөл аргал хомоол; хатсан хонхөл хатсан хомоол;
// Мо. qomul.

ХОМСӨРӨХ (Sar.) В.121; ХОМӨСДОХ (El.) багасах:
сокращаться, уменьшаться; үгүрл хомсөрох гүрл
багасах; хөл хомсөдох хоол багасах.

ХОНДӨ (Go., El.) тохигүй бууц: стоянка; хон-
dondö äэл бүхгүе тохигүй бууцанд айл буухгүй.

ХОНДОТӨГ (Ü.) К.21; хондлой: круп /лошади/;
морини хондотсэг морины хондлой.

ХОНГІЛӨГӨ (GKha.) усны том модон хувин: бадья;
хонгилөгө дүрен том хувин дүүрэн ус.

ХОНХӨРҮДАС (TKha., ÖKha., DKha.) будааны хаягдал:
отбросы крупы; šar budā хонхөрүдас ихтэ шар будаа
хөг ихтэй; хонхөрүдас хөлөңдө нэлдах будааны
хаягдал хоолойнд наалдах.

ХОНОГ: ХОНОГ БАДА (DKha., Ü.) шар будаа: пшено;
хоног badāni хонхөрүдас шар будааны хонхруудас;
хонөг badā tšanax шар будаа чанах /SM. 1964.IV/;
// Мо. buday-a.

ХОНШАР (Öl.) хамар: нос; хоншарга дүүгаргад
үргех хамраа дуугаргаж үргэх; том хоншарта том
хамартай.

ХОНТШАР (Dar.) хамрын үзүүр: кончик носа; хон-
тшарга харах хамрын үзүүрээ харах; хонтшаруи тсо -
хих хамрын үзүүр рүү нь цохих.

XORGAN (᠔1.), XOROG (᠕.) К.12; хорго, өөхөн
 тос: животный жир, масло; хувинтā хорγан хувинтай
 тос; böwnī хорог боовны хорго; // Мо. qorγo.

XORIM (Dar.), XÖRIM (᠕.) К.21; хурим: 1. свад-
 ба; хорim хix хурим хийх; xörim näer хурим найр;
 2. уст. пир. пиршество, празднество, dütā tenger
 хургүйе tsütā хихен хöringүйе дуутай тэнгэр хургүй,
 цуутай хүүхэн хуримгүй /ААЗ/;

XORMĀ (᠕.) К.21; XORMŌ (Min.) хормой: 1. подол,
 пола /одежды/; хормāγā шүх хормойгоо шуух; dēlīn
 хормō дээлийн хормой; 2. подножие, подошва /горы/;
 ūlīn хормā уулын хормой; // Мо. qormaī.

XORMAXTŠ (᠕.) К.21; хормогч: фартук; хормохтš
 ömösöx хормогч өмсөх; хормохтš dzūx хормогч зүүх;
 // Мо. qorшүči.

XORMŌLUX (᠕.) К.21; хормойлох: класть что-л;
 в подол, нести в подоле; аргал хормōlux аргал хор-
 мойлох; хормōldž авах хормойлж авах; // Мо. qor-
 шойлаqu.

XORTOK (Go., Dzaw.) гортиг: 1. циркуль; хортō-
 kōr dzurax гортигоор зурах; tōmōr хортok төмөр
 гортиг; 2. круг, черта; хортok татах гортиг татах;
 γadzar dēr хортok tat газар дээр гортиг тат; // Мо.
 γortiy.

XOS I (Bu.) В.122; тавиур: подставка; полка;
 хос dēr yush тавиур дээр юм тавих; gerin хос
 гэрийн тавиур.

XOS II (Sar.) хошмог: отделка одежды;/в виде полосок и орнаментов/ dēliñ хос оуох дээлийн хошмог оёх; хос тавих хошмог тавих; // Мо. qosimay.

XOS III (TKha.) хос, хоёр: пара; хос yutal хос гутал; хос moí хос морь; хос хосōgō yawah хос хо-соороо явах; // Мо. qoos.

XOS IV (TKha.) хос гэдэс: двенадцатиперстная кишка /у мелкого скота/; malīn хос малын хос гэдэс; хосīn tsewerlex хосы нь цэвэрлэх; // Мо. qos.

XOSŪR (Dzaw.) хогийн сав: урна для мусора; хосyūrtā хог хīw хогийн саванд хог хийв.

XOSĪĠŌ I (Bu.) B.122; модон цорго: деревянное горлышко /сосуда/; хосīyōr us yōdzīw модон цор-гоор ус гоожив; гаānī хоīyō рашааны модон цор-го.

XOSĪĠŌ II (Khot.) модон хүрз: деревянная лопатка; хосīyōr tsas tsewerlex модон хүрзээр цас цэ-вэрлэх.

XOSĪĠŌ III (Ar.) үнсний хутгуур: мешалка для зольи; хосīyōr ūnēs авах үнсний хутгуураар үнс явах; хосīyōr хог арилгах үнсний хутгуураар үнс арилгах.

XOSĪĠŌ IV (Ar.), XOSŌG (Dar.) малтуур: скребок; хосīyōr būts малтах малтуураар бууц малтах; хоšog aw малтуур ав.

ХОЎ (ӨКһа.) хос: пара; хоё *γutal* хос гутал;
хоё *mor¹tāē yaw* хос морьтой яв; // Мо. qоos.

ХОՏԳԻՆ (ԶКһа.), ХՕԳՏՃԻՆ (ԸКһа.) хөгшин: ста-
рый, престарелый; хоёgin *xun* хөгшин хүн; хогтшин
mo¹уах хөгшин морь уяж /ШАХ.1984/; // Мо. kögšin.

ХОՏԳՐՕՒՃ (Ar.) хашгирах: кричать; хūxed хоё-
girow хүүхэд хашгирав; хоёgirōx sonōsдох хашги -
рах сонсдох; // Мо. qašgiraqu.

ХОՏՈԳՈ: ХОՏՈԳՈ DՃՈՆԳՕ (Ar.) малын гэдэс:
внутренности /скота/; хоёноyo džonγō arilyax ма-
лын гэдэс арилгах.

ХОТՕՐ (Dzaw.) суурь: гурт, табун, отара; хотōr
adū харūлах суурь адуу хариулах.

ХОТՏՕՐ (Sar.) тачирхан: скудный; хотsōr *urγa-*
mal тачирхан ургамал; хотsōr *üstē* тачирхан үстэй
/ШАХ.1969/.

ХOWDO I (Sar.) хайрцаг: ящик для монет /ко -
пилка/; хowdōndō *butarxāē mōngō tsuglūlaw* хайр-
цаганд бутархай мөнгө цуглуулав.

ХOWDՕ II (ТКһа.) хүжийн сав: удлинённая лодко-
образная курительница; хowdōndō *xūdž ūgix* ховдонд
хүж уугих; хūdžin хowdō хүжийн сав; // Мо. qobdu.

ХOWDO III (ТКһа.) мушгисан ноос /хэсэг/: скру-
ченая, сучёная шерсть; хowdō *уцγас хэсэг* мушгиа
ноос.

XOWOL I (GKha.) ҮНСНИЙ хутгуур: мешалка /для золы/; xowolōr ünēs awax ҮНСНИЙ хутгуураар үнс авах; xowol tosex ҮНСНИЙ хутгуур тосох /ШАХ.1984/.

XOWOL II (TKha.) ХОВОЛ, ХОВОЛГОНО (Actae 1): бот. воронёц.

XOWOL III (TKha.) нарийн говил хонхор: узкая лощина; modondō xowol ʎarʎax модонд говил гаргах; xowōlōr ʎarax нарийн говилоор гарах; xowol xoto-ʎor ГОВИЛ ХОНХОР.

XOWTŠ I (GKha.) B.122; бахь: плоскогубцы; кле-щи; būgdīg awtš būxnīg bütēgtš xowtš хар БҮГДИЙГ авч бүхнийг бүтээгч бахь /ААЗ/.

XOWTŠ II (TKha.) ховч: сплетник, ябедник; xoltš moʎ yawax tusmā xowtš xūn ʎarix tusmā холч морь явах тусмаа ховч хун ярих тусмаа/АЗД.1978/;

XŌŪR (Min.) хойгуур: позади; xōyūrā ōngōrsō-nīg xōllūlādž... хойгуураа өнгөрснийг хооллуулж... /ААЗ/; xōyūr ʎarax хойгуур гарах; // Мо. qouiyur.

XŌŪDZ I (TKha., GKha.) сэнжтэй паалантай сав /саахуу хэлбэртэй/ : эмалированная посуда с ушками; sūtē xōxūdʒ сүүтэй сэнжтэй сав.

XŌŪDZ II (Dun.) сэнжтэй аяга: кружка; ayanī xōxūdʒ аяны сэнжтэй аяга.

XŌLBŌE (Dun., El.) хонь барьж авахад хэлэх үг: слово, произносимое напевно при поимке овец; xōlbōe xōlbōe gedž xon¹ō ʎarin xolbow хоолбой хоолбой гэж хонио барин холбов /ШАХ.1984/.

XÖLÖWTŠÖ (DKha., Ū.) дээлийн зах: ворот, воротник у дөли; xölöwtšö towts̄īlox захаа /хоолойгоо/ товчлох; xölöwtšö оуох дээлийн зах оёх; // Мо. ĵaq-a

XÖLÖTÖ (Min.) хоолойтой: 1. имеющий горло; 2. с голосом, голосистый; xöpösön darădž bār¹day хонγor sâxan xölötö хойноос нь дарж барьдаг хонгор сайхан хоолойтой /S.Mu.1975.II/; // Мо. qoγulai tai.

XÖMRĪ (Min.) хоймор: почётная сторона юрты; xömrĭntán awdārĭn amĭg sôxôdž ūdžwel хоймрын тань авдрын амнг сөхөж үзвэл.../S.Mu.1975.II.56/; // Мо. qoγimor-un.

XÖRDĀX (Dar.) хуурдах: играть на хуре; molor erdenĭn tolyöetö morin xörār xördāx bolödž молор эрдэнийн толгойтой морин хуураар хуурдах болж... // Мо. qoγurdaq.

XÖSÖ (Khö.) хоосон: пустой, порожний; baridž bāēwtš dzūd xösö, barăedž bāēwtš dzereglē xösö baxirtš bāēwtš tsūgāē xösö барьж байвч зүүд хоосон, барайж байвч зэрэглээ хоосон, бахирч байвч цуурай хоосон; // Мо. qoγusun.

XÖŠÖ (Min.) хойшоо: 1. к северу; 2. назад; xösö харгах хойшоо харах.

XÖTÖĖ (DKha.) боодой: ошейник /из шнура, верёвки/; teregnĭ xötöĖ тэрэгний боодой; // Мо. boγudai.

XÖWON I (Öw.) саахуу: чайник; xöwondö tsäē ūd-lax саахуунд цай уудлах; xöwон ertēnĭ saw саахуу эртний сав /СБХ.1958/.

XŌWON II (TKha.) НУУРС НОЦООХ САВ: жаровня;
 sirmen xōwon ШИРМЭН ХООВОН; tsaxilyān xōwon ЦАЖИЛ-
 гаан хоовон; // Мо. qobong.

XŌË (Min.) ХОНЬ: овца; хурγан хōён нōсōг хурган
 ХОНИНЬ НООСООР /S.Mu.1975.II.55/; // Мо. qoni.

XŌDŌRŌX (Khot., Ūl.) НЭМРЭХ: накидывать на себя,
 надевать, покрываться; dēl xōdōrōx ДЭЭЛ НЭМРЭХ;
 xōndžil xōdōrōx ХЭНЖИЛ НЭМРЭХ.

XŌDŪR: XŌDŪR BADA (DKha., Ū.) ЧАНГААМАЛ: крупа
 /ВИД КРУПЫ/; xōdūr badā idex чангаамал идэх; хō-
 dūr badātā tsāē чангаамалтай цай.

XŌGLŌWTŠ (Sü.) B.122; ХОМ: потник, войлок;
 xōglōwtš xīx ХОМ ХИЙХ; xōglōwtš oyōw ХОМ ОЕВ.

XŌGŌDŽ (Ū.) K.22; ХӨГЦ: плесень; xōgōdž ünep-
 tex хөгц үнэртэх; xōgōdž¹tē arūl хөгцтэй ааруул;
 // Мо. kōgju.

XŌGŌLDZŌRGŌNŌ (Min.) ТАГТАА: голубь; xōgōl-
 dzōrgōnō nisex тагтаа нисэх.

XŌGŠIN I: XŌGŠIN BŌW (Go.) БИН, хуймаг, хайрсан
 боов: блины, вид лепёшки; xōgšin bōw idex хайрсан
 боов идэх; xōgšin bōw хāёрах хуймаг хайрах.

XŌGŠIN II (TKha.), GŌŠGIN (GKha.), GŌXSIN (Dg.)
 ХӨГШИН: старьй, престарелый; xōgšin xūn ōrīgō
 dzalū bolson šig sanana хөгшин хүн өөрийгөө залуу
 болсон шиг санана /Д.Н/; // Мо. kōgšin.

XÓĜŠIRÓX I (Sar.) B.I22; гурван настай тэмээ: трёх годовалый верблюд; xóĝširóx er temē гурван настай эр тэмээ; xóĝširóx atšāndā surγax гурван настай тэмээ ачаанд сургах /ШАХ.1979/.

XÓĜŠIRÓX II (TKha.) өтлөх, насжих: стареть, стариться; xóĝširóx dōxōdž nas nambañ togtōdžē хөгшрөх дөхөж нас намба нь тогтжээ/АЗД.1978/; // Мо. kögsirkü.

XÓXXĚ (GKha.), KÓX (El.), GÓXXŌ (Go.,Ba.), GÓX (Dg.), КЕХ (Min.) хөх: синий, голубой; xóxxě öngö хөх өнгө; kóx tarlan xīd kōk lūsa örgönöm bi хөх тарлан хийд хөх лусаа өргөнө би /S.Mu.1975.II.65/; góxxö öngötē хөх өнгөтэй.

XÓXŌL (Go.,Dzaw.) Гөхөл: 1. чёлка; xūxēdīn xō-xōl хүүхдийн гөхөл /эвэр/; 2. хохол; morinī xōxōl морины Гөхөл /сөгсөө/ /ШАХ.1972/; // Мо. kōkül.

XÓLDŪS (Go.), XŪDES (El.) малын хөлдүү баас: замэрэший навоз; xūgēnī bāndā nar xōldūsār dzo-doldodž хүрээний банди нар малын хөлдүү баасаар зодолдож... /ШАХ.1967/.

XÓLĪMŌG (Khot.) хоормог: хормог /род кефира/; xōlīmōg ūw хоормог уув; xōlīmōg болох хоормог болох; // Мо. qoγurmay.

XÓLÓWTŠ (Ar.) хөлсөвч: потник, воиллок /под седло/; emēlīn xōlōwtš эмээлийн хөлсөвч; xōlōwtš тохом хөлсөвч тохом; // Мо. kōlūsübči.

XÓLTĒ (Min.), KÓL (El.) хөлтэй: с ногами; ix xütś dórwōn xóltē их хүч дөрвөн хөлтэй /S.Mu. 1975.II.57/; // Mo. köl-tei.

XÓM (Sü.), KUM (El.) B.122; шир /үсий нь хайчилсан арьс/: сыромятная кожа; üxērīn xóm үхрийн шир; kumōn dewesger ширэн дэвсгэр.

XÓMLÜR (Sar.) хөмөлдрөг: нагрудный ремень /у лошади/; emēlīn xómlür эмээлийн хөмөлдрөг.

XÓMOR (Go.) B.122; хөөрхийлөх, өхөөрдөх утгатай аялга үг: междометие, выражающее ласку; ē xómōr gedždē yasan xōrxōn xū we? хөөрхий гэж дээ, яасан хөөрхөн хүү вэ? /НАЯ.1984/.

XÓMUL (Ткра.), XUMĒL/XUMUL (GKha.), KÓMOL (El.) хөмөл, хөмүүл: лук монгольский; xumeltē ārtsā хөмөлтэй аарц; xūmul tūdž xatāw хөмөл түүж хатаав; yōwīn kómōl говийн хөмүүл; // Mo. kōmūli.

XÓNDŽIN (Dar.) хөнжил: одеяло; xōndžin dāwū хөнжил даавуу; xōndžin nōmōgōx хөнжил нөмрөх; // Mo. kōnjile.

XÓNGŌ I (Dar.) ширээр хийсэн том ширэн сав, уут: кожаный мешок; xudžirin xōngō хужрын сав; xōngōndō idē хix том ширэн савд идээ хийх.

XÓNGŌ II/XÓNGĪ (Dar.) зайтай, багтаамжтай: обширный, просторный; имеющий свободное место, пространство; tom gedegen xóngĭl gesen ug ТОМ ГЭДЭГ НЬ ХӨНГИЙ Л /зайтай/ гэсэн үг.

XÓRĪ (Ü.) К.21; XÓR (Öw.) хорь: I. двадцать; xór(ĭ) ortšim хорь орчим; xór xurex хорь хүрэх; 2. племя хори; xór(ĭ) buriad хори буриад; // Мо. qori.

XÓŠMŌL (Dun.) хөвөнтэй: ватный; xóšmól dēl xīw хөвөнтэй дээл хийв; xóšmól xōndžil хөвөнтэй хөнжил /СБХ.1961/.

XÓŠŌGLŌX (Sar.), GŌŠIGLŌX (Go., El.) B.122; хэрчих: нарезать; махā xóšōglōx мах хэрчих; talxā gōšiglōx талх хэрчих.

XÓTSŌNXĒREX (Dar.) уурлах: гневаться; utsārlan xótsōnxērex уцаарлан уурлах.

XÓTSŌRŌX (Dar.) загнах: ругать, кричать; xótsōrōx durtā kün загнах дуртай хүн; āšildž xótsōrxōd уāxaw ашилж загнаад яхав.

XÓW (Ü.) К.22; хувь: I. часть, порция; хоуог xów хоёр хувь; 2. доля. пай; tšinĭ xów чиний хувь; 3. экземпляр, тираж; olon xów олон хувь; 4. процент; yurabnĭ neg xów гуравны нэг хувь; 5. судьба, участь; xów dzəyā хувь заяа; xów dzoxⁱōl хувь зохиол; // Мо. qubi.

XÓWXÓ (Sar.) аргалын хайрцаг; ящик для кизяка;
xówxód аргал хїх аргалын хайрцагт аргал хїх;
xówxótē аргал дөрвөлжтэй аргал.

XÓWUN (Ü.) хувин: ведро; xówun dūren sūgē mel-
teldzūlen хувин дүүрэн сүүгээ мэлтэлзүүлэн; // Мо.
quwing.

XÓWÖR (Go.) гурилын гулууз: скалка, каталка
для раскатывания теста; xówörör eldex гулуузаар
элдэх; xówör мод гулууз мод.

XÓWÖSXAL (Ü.) К.22; хувьсгал: революция; arā-
dīn xówösxal ардын хувьсгал; xówösxaltā ulās
хувьсгалт улс; // Мо. qubisqal.

XÓWSÖ (DKha.) уушиг: лёгкое, лёгкие; malīn
xówsö малын уушиг; xówsö šig ulān уушиг шиг улаан.

XÖGÖN/GÜRGĪ (Dun., El.) хурга барихад хэлэх үг:
слово, произносимое при поимке ягнет; xögön xögön
'gesen dū sonosdow хөөгнө хөөгнө гэсэн хүүхдийн
дуу сонсдов /ШАХ.1967/.

XÖXÖD (Dar.) хүүхэд: дети, ребята, дитя; xöxöd
dūlaldaw хүүхэд дуулалдав; xöxöd üēlah хүүхэд
уйлах; // Мо. kükede.

XÖRTSÖG (Go., El.) баярлах, хөл хөөр болох:
радоваться; ted ixēl xörtsög bolow тэд их л хөөр
баяр болов; xöl xörtsögtē bāēx хөл хөөртэй байх;

XÖRÜLEG (GKha.), XÖRTSEG (Go.) цагаа, буцалгаа:
кипячённый тарак, кипячённый кумыс; toγō perēvni

xörüleg тогоо нэрсний цагаа; xörtseg butsalax
цагаа буцалгах.

XÖS (Dar.) хүйс: анат. пупок; хүхдйн хөс хүүх-
дийн хүйс; хөсөгөн уалгах хүйсээр нь ялгах; // Мо.
küisü.

xöⁱš (Ü.) К.22; хойш: 1. на север, к северу;
2. назад; хөⁱšö уавах хойшоо явах; хөⁱš sūх хойш
суух; 3. после; ünēs хөⁱš үүнээс хойш; 4. союз,
раз, разве что коли; tši otšixōs хөⁱš чи очихоос
хойш; // Мо. qoyisi, qoyi(na)ysi.

xöⁱt (Ü.) К.22; хойт; 1. северный; хөⁱt dzüg
хойт зүг; 2. задний; хөⁱt būreg хойт бүүрэг; 3.
следующий, будущий, второй; хөⁱt džil хойт жил;
хөⁱt etseg хойт эцэг; // Мо. qoyidu.

XUÄRLAX (Sar.) В.122; хуарагнах: располагаться
в казарме, располагаться; bāērandā xuārlan tsuglaw
байрандаа хуарагнан цуглав; bāērlan xuārlax байр-
лан хуарагнах; // Мо. quwarangnaqu.

XUDXAX (GKa.), ГУТХАХ (Go.,Ba.), УТГАХ (El.)
хутгах: мешать, перемешивать, смешивать; xolidž
хидхах хольж хутгах; хөл үүдхах хоол хутгах; ša-
naγār utγax шанагаар хутгах; // Мо. qutqaqu.

XULDAX I (Ü.) худалдах: торговать, продавать;
barā xuldāx барга худалдах; xuldan авах tšadwar
худалдан авах чадвар; // Мо. qudaldagu.

XULDAХ II (GKha.) В.123; боох, ороох: завязывать, обвязывать, обвёртывать, упаковывать, бинтовать; хөсөг хөсөггөр хулдах хэсэг хэсгээр боох; tsāsandā хулдах цаасанд боох.

XULDAХ III (TKha.) I. өнгөлөх: придавать блеск, полировать; šalā хулдах шалаа өнгөлөх; 2. бүрхэх: покрывать, обивать; širēgē хулдах ширээгээ бүтээх; // Мо. хулдаqu.

XULGĀTŠ (Min.) хулгайч: вор; карманищи; хулγātšīg barix хулгайчийг барих; ūrγa barⁱsan хулγātšīg barin bālγadž уурга барьсан хулгайчийг аюулгүй байлгаж.../S.Mu.1975.II.62//; // Мо. qulaγayūiši.

XUMAN/XULMAN (Khot.) В.123; хулгар: корноухий; хуман tšixtē хулгар чихтэй; хулман tšixtē хоң хулгар чихтэй хонь; // Мо. quluγar.

XUMBAΓA (GKha.) хумбагар аяга: чашка, пиала; круглая; хūхэдīn хумбаγа хүүхдийн хумбагар аяга; модон хумбаγа модон хумбага; // Мо. γуаγ-а.

XUMĪ I (Se.) нэг төрлийн будаа: один вид из крупы.

XUMĪ II (TKha.) боо, эмхлэ, боох, эмхлэх: обвязывать, завязывать, завязать; ушā хумi юмаа эмхэл, бөөгнүүл; буšūхан хумi бушуухан боо; // Мо. qumi.

XUNDZĀ I (Go., Dzaw., Sar.) том араг: крупная корзина /для сбора кизяка/; хундзāг аргал түдөг том аргаар аргал түүдэг; хундзātā nowšī том арагтай новш /ШАХ.1976/.

XUNDZĀ II/XUNDZĀTŠIN (GKha.) B.I23; наймаачин: торговец, коммерссант, купец; ene dzaxīn xundzātšīn энэ захын наймаачин; xundzātšīn xūn наймаачин хүн.

XUNDZĀ III (El.) цагаан модон хайрцаг: деревянный ящик; xundzāndā nōs xīdž tawiw модон хайрцаганд ноос хийж тавив. xundzā tsāē хайрцаг цай.

XUNGASŪ (El.) нялуун, хайртай: любимый, вирадчивость, слащавая; terē xūnī xunγasū gedegen тэр хүний нялуун гэдэг нь.

XUNⁱĀS (TKha.), ALĀGANĪ XUNⁱĀS (Sar.) алганы зураас, хээ: линия ладони; alāyanī xunⁱāsandā ōrgōs орох алганы зураас руу өргөс орох.

XUN^kXĒL (Go.,Ba.), XŪNKĒL (Khot.,El.,Sar.) хүнхээл: бот. лук песчаный; xun^kxēl tūx xūnkel xōlondō xīx хүнхээл хоолонд хийх; // Мо. kungkel.

XUNTŪ (GKha.) B.I23; захидлын дугтуй: конверт; xuntūtā dzaxidal ōgōw дугтуйтай захидал өгөв /АЗД. 1978/; xuntū авах дугтуй авах.

XURĀGAN I XURGANLŪ (TKha.,GKha.) ус, айргийн ган: чан, кадка бочка; xurāyan lūγār us авах усны гангаар ус авах; āēgāgīn xurāyan lū айргийн ган.

XURĀGAN II (Ōl.) хуруу: 1. палец; γarīn хурган гарын хуруу; 2. спицы; tōnōnī хурган тоононы хуруу; // Мо. quruγu.

XURĀGŪL (Sū.) хүүдэс: мёрзлый помёт /скота/; ōwōldžōndō xurāgūl owōlox өвөлжөөнд хүүдэс овоолох; xōldā karāgūl хөлдүү хүүдэс /ШАХ.1977/.

XURDĀ (Min.), XURŪD (Ū.) К.23; XURŪS (Khö.) хурууд: хурут, спрессованный творог; xurdā idex хурууд идэх; sūgēr xurūd хїх сүүгээр хурууд хийх; xurūd xatāw хурууд хатаав; // Мо. qurud.

XURĠĪN (Ōw.) үеийн: ровесник; nasār minī xur-γīn xūn насаар миний үеийн хүн; xurγīn xūmūs үеийн хүмүүс /СБХ.1961/.

XURIGĀN I (Dar.) хурга: ягнёнок; хо́n xuriγālaw хонь хургалав; xuriγān хар¹ūлах хурга хариулах; // Мо. quray-a.

XURIGĀN II (Dar.), XURU (Ū.) К.23; хуруу: 1. палец; tom xuriγān эрхий хуруу; džidzig xuriγān чигчий хуруу; 2. спицы; tōnonī xuru тоононы хуруу; 3. бельмо; nūdenē xurūtā xūn нүдэндээ хуруутай /ҮҮЛТЭЙ/ хүн; 4. пальцеобразный; xuru šil хуруу шил; // Мо. quruγu.

XURMAŠ (Min.) навтас: лохмоться, лоскуты; es-gī хурмаш эсгий навтас; хурмаш dzūēdž хїх навтас зүйж хийх; /S.Mu.1976.II.53/;

XURŪLĠĀ (Dar.) эмжээр: кайма, обшивка по краям бортов, рукавов шубы и т.п.; dēlīn xurūlγa дээлийн эмжээр; хоуар xurūlγatā dēl хоёр эмжээртэй дээл.

XURWIS (Dar.), XIRWAS (El.) хярвас: запах горелой шерсти, ткани, гарь; xurwis ünertex хярвас үнэртэх; tolyōē xurwisлах толгой хярваслах; xirwas-tā šōl хярвастай шөл /ШАХ.1962/; // Мо. kirbasu.

XUSΓAX (Khe.) хутгах, холих: мешать, перемешивать, смешивать; xōl хувгах хоол хутгах; xol¹dž хувгах хольж хутгах /НАЯ.1984/.

XUTS I (Ba.) хул аяга: большая деревянная пиала для кумыса; xutstā āērag хултай айраг; xuts ауаγār ūx хул аягаар уух.

XUTS II (TKha.), ГУТС (Go.,Ba.), UTSA(El.) агтлаагүй эр хонь: баран-производитель; xuts tawix хуц тавих; xutsā yalγax хуцаа ялгах; // Мо. quča.

XUWIŠIGSĀX (Ur.,Khot.) донгодох: куковать, /о кукушке/; ōēd xōxō xuwīšigsāx ойд хөхөө донгодох; // Мо. dongyudaqu.

XUWTAS (Min.,El.), ГУУТСАС (Go.,Ba.), UWTAS (El.) хувцас: одежда; adžlīn xuwtas ажлын хувцас; xuwtasā ōmōsōx хувцсаа өмсөх; // Мо. qubčasu.

XÜ I (Go.), XÜGĀRĀ (El.,Sar.) бүгд, цөм; бүрмөсөн: все; xū yawax бүгд явах; xū minī ном цөм миний ном; xūγārā irew бүгд ирэв.

XÜ II (Sü.,Bu.) домбо шиг сав: кувшинообразный сосуд; xū sawandā tsāē ūdlaw домбон саванд цай уудлав; xūtā sū домбон савтай сүү /ШАХ.1976/.

XÜ III (Min.) хуй: смерч, вихрь; xütštē xū хүчтэй хуй; xū salⁱ xi xurdan tūrā хуй салхи хурдан туурай /S.Mu.1975.II.64/; //Mo. qui.

XÜLIN (GKha.) сэжтэй амсар задгай гуулин хувин: латунное ведро; xūlintā sū гуулин хувинтай сүү.

XÜE I (Ba.), XÜⁱ (Ü.) цоожны гаднах гэр: корпус замка; xūed örgös tārūлах цоожинд өргөс тааруулах; tom xüⁱ том цоожны гэр.

XÜE II (TKha.) салхи: смерч, вихрь; xūe salⁱ xi хуй салхи; eļēsen xūe bolox элсэн хуй болох; xūe bosox хуй босох.

XÜE III (TKha.) бүхэл, нэг толгой /хуйлаастай/: свёрток, рулон; neg xūe torγo нэг боодол торго; tawan xūe tsās таван толгой цаас.

XÜE IV (TKha.) хурал хуй: собрание, заседание; xural xūe bolox gene хурал хуй болох гэнэ.

XÜE V (TKha.) нэг зүйлийн шувуу: вид птицы; xūe šuwū хуй шувуу; xūe šādzyā хуй шаазгай /S.Mu.1976.II.63./.

XÜEMAG I (Ar.) хайлмаг: кушанье из растопленной пенки; xūemag idex хайлмаг идэх; džotšindō xūimāg xīdž' ögōw зочинд хайлмаг хийж өгөв.

XÜEMAG II (TKha.) нэг төрлийн боов, хуймаг: блины; xūemag xāéрах хуймаг хайрах; xūemag xīx боов хийх.

XU¹WĀS (DKha.,Ü.) данх: чайник; xu¹wāstā tsāē данхтай цай; yūlin xū¹wās гуулин данх; xū¹wāsā tsewerlex данхаа цэвэрлэх; /S.Mu.1964.IV).

XUDAГ (Ü.) К.22; худаг: колодец; худаг ухах худаг ухах; хүдгās us авах худгаас ус авах; // Мо. худдуг.

XUDAL (Ü.) К.22; худал: 1. неправда, ложь, вранье; хүdal үг худал үг; 2. ложный, неправдивый, притворный; хүdal хүрмаг худал хуурмаг; хүdālā хелех худлаа хэлэх; // Мо. qudal.

XUL (Ü.) К.22; хул: саврасый /о масти/; хүl mor¹tōē хүn хул морьтой хүн; // Мо. qulu.

XULA (Ü.) К.22; хулан: кулан, дикая лошадь; хүla taxi elbegtē хулан тахь элбэгтэй; хүla yow¹d am¹dardag хулан говьд амьдардаг; // Мо. qulan.

XULDĀ (Ü.) К.23; худалдаа: торговля; продажа; хүldā хīх худалдаа хийх; ногонī хүldā ногооны худалдаа; // Мо. qudalduγ-a.

XULDĀTŠ (Ü.) К.23; худалдаачин: торговец; купец; γadādīn хүldātš гадаадын худалдаачин; дамīn хүldātš дамын худалдаачин; // Мо. qudalduγačin.

XULGAN (Ü.) К.23; XULUGUN (ÖKha.) Вл.347; хулгана: 1. мышь; хүлγanīn хōуō хулганын хөөе; хүлγan үгlex хулгана үүрлэх; 2. первый год двенадцатилетного животного цикла; хуллугun džil хулгана жил; // Мо. qulγan-a.

ХҮМӨС (Ү.) К.23; хумс: ноготь; коготь; xölin хүмөс хөлийн хумс; хүмэсйн тэйнэ хүмсын чинээ; // Мо. kimusu.

ХҮНДАГА/ХҮНДАГ (Ү.) К.23; хундага: рюмка, бокал, чарка; хүндага барих хундага барих; хүндаг өргөх хундага өргөх; // Мо. qunday-a.

ХҮРДА (Ү.) К.23; хурдан: 1. быстрота, скорость, быстрый, скорый; хүрда мог хурдан морь; хүрда бү хурдан буу; 2. быстро; хүрда ирэх хурдан ирэх; хүрда унших хурдан унших; // Мо. qurdun.

ХҮРГА/ХҮРАГ (Ү.) К.23; хурга: 1. ягненок; хүрга харгүлаах хурга хариулах; хүрагнэ арис хурганы арс; 2. в названии растений; хүраган арса хурган арц; хүраган тэих хурган чих; // Мо. quray-a.

ХҮРУУТС (Ү.) К.23; хуруувч: напёрсток; хүруу-тэйн тэйнэ хуруувчин чинээ; хүруутс хидэ оуох хуруувч хийж оёх; // Мо. quruubci.

ХҮВҮЛДŽОГАН (Ү.) К.23; хувалз: 1. зоол. оплодотворённая самка клеща; malin хатсиг хувүлдžоган түх малын хачиг хувалз түүх; 2. перен. паразит; хүнэ хөдөлмөрийг хувүлдžоган метэ сорогтэ хүний хөдөлмөрийг хувалз мэт сорогч; // Мо. qubalja.

ХҮР (Ү.) К.23; хуур: хур. смычковый музыкальный инструмент; хорин хүр морин хуур; аман хүр тэох аман хуур үлээх; // Мо. quyur.

XÜRĀ¹ (Ü.) К.23; хуурай; 1. напильник, подпилочек; xūrā¹γār xōrō irlex хуурайгаар хөрөө ирлэх; narīn xūrā¹ нарийн хуурай; 2. сухой; xūrā¹ dzam хуурай зам; xūrā¹ γadzag хуурай газар; // Мо. qaγurāi.

XÜTSI (Ü.) К.23; хуучин; 1. старый, поношенный; xütsi dēl хуучин дээл; 2. старый, старинный; xütsi tanil хуучин танил; // Мо. qaγučī, qaγučin.

XÜ (Ü.) К.23; XÜN (Dar.) ХҮН: человек, люди; γadānīn xü гаднын хүн; хeseg xün yabaхāγ bolow хэсэг хүн явахаар болов; xün aхtā ХҮН ахтай; // Мо. күмүн.

XÜDĒRĒX (Khö., Ö1.), XÖDÖRÖX (GKha.) нөмрөх: надевать, накрываться, покрываться; dēlē xüder дээлээ нөмөр; xōndzil xüderēd хөвтөх хөнжил нөмрөөд хэвт /ШАХ.1976/.

XÜDŽĒGENĒ (Dar.) ОГОТНО: зоол. мышь-полёвка.

XÜDŽŪ (Ü.) К.23; ХҮЗҮҮ: шея, шейные позвонки; aman xüdžū хатан хүдžū аман хүзүү, хатан хүзүү; перен. бүдүн хүдžүтē хүхед бүдүүн хүзүүтэй /их зантай, ихэрхүү/ хүүхэд; // Мо. күжүгү.

XÜXĒ I (GKha.) ТӨВӨНХ: гортань, кодык; хүхē томтō төвөнх томтой; хүхē owōēх төвөнх овойх.

XÜXĒ II (TKha.), XÜXĒ (DKha.) зуухны хүхээ: дымоход; dzūхnī хүхē tsewerlew зуухны хүхээг цэвэрлэв; // Мо. күкеге.

XÜXÜR (Khö.) давсны уут: мешок для соли; xüxür-tē dawās ууттай давс; xüxürtē xītšex давсны уутанд хийчих.

XÜMSÜD (Dg.) R.164; ХҮМҮҮС: люди, население; xümsüd irex ХҮМҮҮС ирэх; xümsüd yawaw ХҮМҮҮС явав; // Мо. kümüs.

XÜNDÜI (GKha.) хөндий: полный, пустой; xündüⁱ bāššin хөндий байшин; xündüi gerē хөндий гэр; // Мо. köndei.

XÜR (El.) хөрзөн: уплотнившийся навоз, наём; öwöldžönī xür өвөлжөөний хөрзөн; xür tölöx хөрзөн түлэх; // Мо. körǰeng.

XÜRDZĚX (Dag.) урамдах: реветь /об оленях, быках/; bux xürdzëx бух урамдах; ülandā buya xürdzëx ууланд буга урамдах /ШАХ.1972/.

XÜREGAX/XURAX/KURAX (Dg., El.) хүргэн ах: старший зять, муж старшей сестры; xüregax xödönös irex хүргэн ах хөдөөнөөс ирэх; хурахад хөлөх хүргэн ахад хэлэх.

XÜRĒT (GKha.) нэг зүйлийн тогоо: вид котла; xürēt dūren tsayā (тогоо дүүрэн цагаа; sūnī xürēt сүүний тогоо.

XÜRĜĚ (Ü.) хүргэн: зять; xürĝë xün xütšë хүргэн хүн хүчээ /ААЗ/; xürĝedē хөлөх хүргэндээ хэлэх; // Мо. kürgen.

XÜ I (Öl.) хүйс: пупок; xūn tsügleх хүйс нь цүглэх; xūnī xū хонхор, busad amⁱtānī xū towγar хүний хүйс хонхор, бусад амьтны хүйс товгор /AAЗ/
// Mo. küisü.

XÜ II (TKha.), XÖ (Dar.) эрэгтэй хүүхэд: сын, мальчик; xū tōrsōn эрэгтэй хүүхэд төрсөн; xū olon-
tō хүү-/эрэгтэй/ олонтой; // Mo. köbegün.

XÜ III (TKha.) 1. юм хадгалах газар: камера хранения; xündē уша хадγalūлах юм хадгалах га-
зар эд юмаа хадгалуулах; 2. өсөж нэмэгдэх хувь /мөнгөний/: процент, прирост; sanxū санхүү; xütē mōngō хүүтэй мөнгө; xū tōlōх хүү төлөх; // Mo. keü.

XÜ IV (TKha.) хүч нэмэгдүүлэх үг: усил. части-
ца при глаголах; xū tataх хүү татах; xū xū tatād uraw хүү хүү татаад урав; // Mo. kü.

XÜXE/XÜXÜ (Ü.) K.24; хүүхэн: девушка, женщина;
xūxū awax хүүхэн авах; ene xūxe xelew энэ хүүхэн хэлэв; // Mo. keüken.

XÜS/XÖⁱS EDŽ (DKha., Ü.) эх баригч : акушер-
ка; xöⁱs ēdžidē dzolγох эх барьсан ээждээ золгох;
xüs ēdžidē otšix эх барьсан ээждээ очих /S.Mu.
1964.IV/.

XÜⁱTE (Ü.) K.24; XITE (Go., El.), XETĒN (Khot.),
XEⁱTEN (Ba.) хүйтэн: холод, мороз, стужа; γadā
xūⁱte bolow гадаа хүйтэн болов; xite ödör хүйтэн
өдөр; xiten tsāē хүйтэн цай; // Mo. küyiten.

I

IDEN : ID XAW (TKha) ид: 1. удаль; 2. сила; iden bū-
гах ид буурах; 3. ловкость, умение; iden tšadal
ид чадал; 4. разгар чего-л; iden dundā yawpa ид
дундаа явна; // Мо. ide.

IDĒ: IDĒNĪ MOD (Ōw., El.) ааруулын дэлгэц: доска
для сушки творога; idēnī modon dēr ēdzgī xatāw
дэлгэц дээр эзгий хатаав.

ID^QXAX (GKha.) ятгах: уговаривать; id^Qxadž ūgendē
orūлах ятгах аж үгэндээ оруулах; tūnīg id^Qxax түү-
нийг ятгах /ШАХ.1984/; // Мо. itqaqu.

IDŽ (GKha.) ээж: мама; idž xōdōnōs igew ээж
хөдөөнөөс ирэв; idž dūdaw ээж дуудав; // Мо. eji,
iji.

IDŽĪ: IDŽĪ AXĀĒ (Go., El.), IDZĀXĀĒ (Sar.) В.
IOЗ; найз, нөхөр: друг, приятель, подруга;
idžī axāē boldžē найз нөхөр болжээ; bidēnīg
ūdžēd idzaxāē boltsōyōdž bāēw биднийг үзээд найз
нөхөд шиг л байв. /НАЯ/.

IXĒDŽĒL (Dar.) хижээл нас: в годах, пожилой,
старый; ixēdžēl nāsānī xūṅ хижээл насны хүн;
/ДАД/; // Мо. kijiyel.

IXER I JIXIR (ūo), DŽIXIR (ūe, Khu), TŠIXXER Вл.
IO9,407; К.24; чихэр: сахар, конфета; ixer idex
чихэр идэх; // Мо. šikir, čikir.

ИХЕР II (TKha.) ихэр: близнецы, двойня; iher oxin ихэр охин; iher хүүхэдүүд ихэр хүүхдүүд; // Мо. iker-e.

ИХЕŠ (Khot.) малын им: метка /в виде подреза на ушах скота/; хон¹ō ихешлех хонио имлэх; tsūl-bar ихештē хурга²а цуулбар имтэй хурга /ШАХ.1981/.

ИХСАХ (GKha.) ихсэх: увеличиваться; борō ихсах тōlōwtē бороо ихсэх төлөвтэй; // Мо. yekesekü.

ИЛАНГУЯĀ (DKha.) ялангуяа: особенно; ilanγuyā хōdō ik tsastā бāйна ялангуяа хөдөө их цастай байна; ilanγuyā хотод хүүхтен бāйна ялангуяа хотод хүйтэн байна; // Мо. ilangγuy-a.

ИЛĀ I (Min.), ЕЛĀ~УЕЛĀ (üö) К.13; ялаа: муха, мушка, мошка; ilā batγana ялаа батгана; elānī хор tsax tsax ялааны хор цацах; // Мо. ilay-a.

ИЛĀ II ИЛĒ (GKha.) шумуул: комар; ilā хадзах шумуул хазах; ilā ихтē γадзар шумуул ихтэй газар.

ИЛГĀ (GKha.) ялгаа: отличие, различие; ene хогор илγā алγа энэ хоёр ялгаа алга; илγātā бāих ялгаатай байх; // Мо. ilγay-a.

ИЛТАГĀ (üö.), ŠELТАГĀ (üe, Khu, ab) К.24. шалтгаан: 1. причина; utšir iltayā учир шалтгаан; 2. эвф. утробный плод; tšuxal šeltayātā чухал шалтгаантай // Мо. šiltayan.

ILTS (Ba., El.) элч; 1. нарочный, гонец, курьер; ilt̄s yawūlah элч явуулах; ilt̄s t̄ol̄ol̄ogt̄s элч төлөөлөгч; 2. тепло, теплотворность; ilt̄s ūsgegt̄s элч үүсгэгч; narānī ilt̄s нарны элч; // Мо. el̄ci.

IMREG (Ba.) Б.21; бантан: мучной суп; xūxēded imēreg toxiromdžītōē хүүхдэд бантан тохиромжтой; imēreg xīw бантан хийв.

INGĒ^kXEX (GKha.) ИНГЭХ: делать так, таким образом; ingē^kxedž sāēxan dūldag bāēx gedž ИНГЭЖ сайхан дуулдаг байх гэж /АЗД.1978/; ingē^kxedž xel ИНГЭЖ ХЭЛ; // Мо. inggiǰü.

IRĜĒ (Ü.) ИРГЭН: гражданин; irġenī dāēnī üyēd иргэний дайны үед; γadādīn irġē гадаадын иргэн; // Мо. irgen.

IRXE/YERXE (Ü.) К.24; ширх: вошь скота; malīn irxe малын ширх; tarwayani yirxe тарваганы ширх; // Мо. širke.

IRIWTŠ (Dar.) СҮХНИЙ ИР ХАМГААЛАГЧ ГЭР: ڧутляр топора; süxendē irewtš oyow сүхэнд ирвч оёв; süxnī iriwtšīn aw сүхний гэрий нь ав; // Мо. ger.

IRŪNE (GKha.), IRŪL (Go., El.) ИРВЭЛ: 1. если придёт /зайдёт/; manāēd irūne sāēn bāēna манайд ирвэл сайн байна; 2. можешь прийти; marγās irūl irēgē маргааш ирвэл ирээрэй; // Мо. irbel.

IT(Ä)X / ŠI'T'AXA (Ü.) К.24; шатах: 1. гореть, сгорать, пылать; it('a)džāna шатаж байна; 2. горячий; šitaxa dzūil шатах зүйл; // Мо. šitaqu.

ITŠĒM (Min.) ичээх: вызывающий стыд;
xūn itšēm ūg xelex ХҮН ИЧЭЭХ ҮГ ХЭЛЭХ;
axīg mīn itšēm saxaw АХЫГ МИНЬ ИЧЭЭХ ШАХАВ; // Мо.
ičigekü.

ITŠMĒ (Dar.) арвай <ячень>; itšmē tarix арвай
тарих; itšmēn γuril xīx арвайн гурил хийх.

ITŠRENDĒ (Dzaw., DKha.) тэвчих, биеэ барих;
1. терпеть, сдерживаться; 2. БЫТЬ СКОВАННЫМ; bi
itšrendēl ōngōrlō би тэвчиж л өнгөрлөө; terē itš-
rendē ūg xelseṅgūē тэр биеэ бариад л ҮГ ХЭЛСЭНГҮЙ.

IWELĒXĒ (Khot.) шингэн юмыг юүлэх: приливать;
us iwelēxē yc юүлэх; neg sawnās nōgōd iwelēxē нэг
савнаас нөгөөд юүлэх /ШАХ.1972/.

I I (Ū.) өвлийн малгай: вид зимней шапки; ī
malγāē ōmōsōx өвлийн малгай өмсөх /S.Mu.1964.IV/.

I II (TKha.) айлгах утгатай аялга үг: междомет-
ие, выражающее испуг; ī tsānā tšīn ий цаана чинь;
ī yu he ий юу вэ?.

I III (TKha.) үүн: основа местоимения "энэ"
употр. только с послелогоми и в косвенных падежах
до этого, прежде; īnēs urīd ūdžēgūē үүнээс
урьд үзээгүй.

I IV (TKha.) иш /аялга үг/: междометие увы;
ī tšāwās xarād ōrōwdōw иш чааваас, хараад өрөвдөв;
ī dzāēlūl dā иш зайлуул даа.

IXĒ (Dar.) хийх: делать; *ixēn tšuxal хийх нь чухал; ixēd амархан хийхэд амархан; // Мо. kikü.*

IGĀM (Dar.) ингэж хийх: делать так; *igām gesen ушм хийх гэсэн юм; igām bololtōē ингэж хийх бололттой /СБХ.1962/.*

ISĒ (Ü.) саван: мыло; *isēr уγāх савангаар угаах γarīn isē гарын саван; /S.Mu.1964.IV/.*

IŠĒ (Dar.) нааш: сюда, поближе; *išēn dūd нааш нь дууд; tšī išē xurdan ir чи нааш хурдан ир.*

Y

YAD: ARGALĪN YAD (Ü.) аргалын хайрцаг: ящик для кизяка; *yadandā arγal хīх аргалын хайрцагт аргал хийх; arγalīn yadā γadā tawix аргалын хайрцагаа гадаа тавих S.Mu.1964.IV/.*

YAXAR/YAXĀRAH (Ü.) К.24; чахрах: скрипеть /напр.о не смазанной телеге, арбе/; *yaxārah tšimē sonsogdow чахрах чимээ сонсогдов; // Мо. čiqaraqu.*

YALARXAH (TKha., ÖKha., DKha.) туних: заставлять упрашивать себя; *tšī bitgī yalarxād bāē битгий туниад бай; yalarхах хeregγūē тунирхах хэрэггүй.*

YALĀRXAH (TKha.) ялаархах: страдать от мшшки; *moří yalārkhād tsowxōtšix морь ялаархаад цовхчих.*

YANDAN I (Dar.) В.103; зуух: печь, печка; *yandandā γal түлөх зууханд гал түлэх; yandangīn ünēs зуухны үнс.*

YANDAN II (TKha.) яндаң: дымовая труба; yandaŋ-
yār utā bāgina яндаңгаар утаа баагина; yandan gō-
wōx яндаң гөвөх; // Мо. yangdung.

YANDĀ (Dar.) том шанага: большая разливатель-
ная ложка; ковш; yandāyār tsāē ūdlax том шанагаар
цай уудлах; yandā sū xīx шанага сүү хийх /СБХ.1962/.

YANDZĀGĀX (GKha.) янцаах: ржать; moŋ yandzā-
yāx морь янцаах; цуātā unayā yandzāyāw уятай
унага янцаав; // Мо. inčayacu.

YANDZĀGŪĒ I (TKha., GKha.) боломжгүй, аргагүй,
тэгэхгүй: 1. невозможный; ter yandzāgūē тэр боломж-
гүй; 2. безвыходный, невозможный; yamartš yandzā-
gūē ямар ч аргагүй; 3. не делать; yandzāgūē bolol-
toē тэгэхгүй бололтой.

YANDZĀGŪĒ II (TKha.) үзэмжгүй: неприглядный;
xew yandzāgūē yutal үзэмжгүй гутал; xelber yandzā-
gūē bāēšin хэлбэр үзэмжгүй байшин.

YANDZĀGŪĒ III (TKha.) олон зан гаргах: прояв-
лять непостоянство характера; terē yandzāgūē bāēw
тэр олон зан гаргаж байв; ихē yandzāgūē bāēsan их
олон зан гаргаж байсан.

YANDZAN (GKha.) янз бүрийн: разнородный, различ-
ный; delgūrēs yandzan yum awaw дэлгүүрээс янз
бүрийн юм авав; yandzan хүмүс tsugлах янз бүрийн
хүмүүс цуглах; // Мо. yangju būri.

YANDZÜR (Ü.) К.24; янжуур: сигарета; yandzür awax янжуур авах; yandzür damaγīg tatiya gewel yandzīn ünēr ханхалād бāēnā янжуур тамхийг татья гэвэл янзын үнэр ханхлаад байна /МАД/; // Мо. yangjuur.

YANSÄ (Ü.) К.24; янз: вид, форма, тип, стиль; yansa sātä yum янз сайтай юм; xelber yansa хэлбэр янз; // Мо. yangju.

YANTÄ (Min.) янтай: чернильница; bexīn yantā бөхийн янтай; bīr yantā бийр янтай; /S.Mu.1975.II.56/; // Мо. yangtai.

YANTŠIN I (Go.,Dzaw.) байшингийн тааз: потолок; yantšindā tsās nāx таазанд цаас наах; yantšingīn šoxōē unāx таазны шохой унах.

YANTŠIN II (Ar.) ханз: лежанка, нары; xalūn yantšīn халуун ханз; yantšintā bāēšin ханзтай байшин /ШАХ.1974/.

YARXA/YERXA/ŠÄRX (Ü.) К.25; шарх: рана; yarxa bōx шарх боох; sumnī yerxa sedēreх сумны шарх сэдрэх; // Мо. šīrq-a.

YARIXDÄR (GKha.) ярьсны дараа, ярихаар: после разговора, беседы; baxšīg yarixdār bidē tarsan багшийг ярьсны дараа бид тарсан; yarixdārān хелэгē ярихаар нь хэлээрэй.

YÄRIN (Ü.) К.25; ярих: говоря с кем-л; разговоривая, рассказывая; yärin toxi-

гох ярин тохирох; yarin хөлөх ярих хэлэх; // Мо. yariqu.

YARLAG (Ü.) К.25; сарлаг: зоол. сарлык, як; yarlagin sawya ix сарлагийн савга их; yarlag ulandā sāen mal сарлаг ууланд сайн мал; // Мо. sarluq.

YASTA (Ü.) К.25; ястан: народность; olon yasta олон ястан; yasta bügin yar¹ā ör ястан бүрийн яриа өөр; // Мо. yasutan.

YAWAN/YAWAN/JAPKA (Ü.) К.25; явах: ходить, ездить, ийти, ехать; adzildā yawan ажилд явах; yadür yawan гадуур явах; // Мо. yabuqu.

YAWIR (Go.) шавах, шавардах: замазывать /глиной с соломой или травой/, штукатурить; yawiran ülded bāēyā шавардах нь үлдээд байгаа.

YAWTŠIXUYE (GKha.) явбал: если пойдёшь, поедешь; yawtšixuye хелэгэ явбал хэлээрэй; хегев yawtšixuye хурдан ергедž irne хэрэв явбал хурдан эргэж ирнэ; // Мо. yabubal.

YAWÜLAN (Ü.) К.25; явуул: прохожий, проезжающий человек; yawulan хүн явуулын хүн; yawulan mal явуулын мал; // Мо. yabuul.

YĀMĪ (Se.), YŪMĀĒ (Dar.) будаа, хэмхдэг амуу: крупа.

YEDZRAX (GKha.) ярах: спешить, торопиться; bi yedzrax хегегтэ бāēна би ярах хэрэгтэй байна; yedzrawal dārna яарвал даарна; // Мо. yaγagaqu.

YELGÜR/YALGÜR (Go.), ILGAWA (GKha.) ялгавар: различие, отличие; хоуор tōnī yelgūr хоёр тооны ялгавар; ene хоуор ilyawartā yam энэ хоёр ялгавартай юм; // Mo. ilyaburi.

YENDER (Min., El.) индэр: трибуна; yender dēgēs ūg xelew индэр дээрээс үг хэлэв; // Mo. inder.

YENDŪ (GKha.) индүү: утюр; tsogīn yendū цогийн индүү; tsaxilyān yendū цахилгаан индүү; // Mo. indeü.

YENGI I (Dar.) аяны тогоо: походный котёл; yengi awtš yawax аяны тогоо авч явах; yengid tsāē tšanax аяны тогоонд цай чанах /ШАХ.1962/.

YENGI II (GKha.) ингэ: верблюдица; yengi botō-yolox ингэ ботголох; yengi xēltūlgīn ūye ингэ хээлтүүлгийн үе /ШАХ.1984/; // Mo. ingge.

YENGI III (Öw.) I биед тушаах утгатай, ингэ: сделай так; tšī yengi чи ингэ; tšī ünīg yengitšī хөгө чи үүнийг ингэчихээрэй; // Mo. inggekü.

YERXĀDAH (Ü.) К.25; шархдах: быть раненым, получить ранение; dāēndā yerxāдах дайнд шархдах; xündēr yerxāдах хүндээр шархдах; // Mo. širqaduqu.

YERŌSŌN (GKha.) ерөөсөө: совсем, вообще; yerō-sōntšī yaw ерөөсөө чи яв; yerōsōn tündē хел ерөөсөө түүнд хэл; // Mo. yirü-eēe-ben.

ҮЕШИН (Ba.) Б.26; DŽAŠIN (El., Sar.) гэрийн самбартай хаалга: створчатая дверь юрты; үешин хālāya barix самбартай хаалга барих; džāšintā āēl самбар хаалгатай айл /ШАХ.1979/.

ҮИТГĀХ (Ur.) адуу хариулах: пасти; адүгā уит-гāх адуугаа хариулах; otörin adū uityādž bāēna от-рын адуу хариулж байна /ШАХ.1976/.

ҮОЛ (Dun.) шагайн сум: круглая или квадратная кость /для игры в "шагай харвах"; yasan yol хix ясан сум хийх; šayāēn dörwöldžin yol шагайн дөрвөлжин ясан сум /ШАХ.1967/.

ҮОЛӨР (GKha.) ёроол: дно, основание; sawnī yolör савны ёроол; // Мо. iruγar, iruγal.

ҮОУ (GKha.) яв: иди; tši yow чи яв; буšū yow бушуу яв; ах yow gene ах яв гэнэ; // Мо. yaba.

ҮОУХӨ (Ü.) К.25; шовх: острие, острый, остроконечный; yowxö orōētō шовх оройтой; // Мо. šowqu.

ҮОУОР: ҮОУОР ЕРЕГ (Dzaw., Sar.) өндөр эрэг: высокий берег; yowor ergendē tulaw өндөр эргэнд тулав; yowor γadzar өндөр газар.

ҮӨДҮ (GKha.) яндан: дымоходная труба; үөдү хө-лөх яндан хөөлөх; utātā үөдү утаатай яндан; // Мо. yangdung.

ҮӨРӨХЭ (Dar.) цөмрөх: проламываться, проваливаться, обваливаться; γadzar үөрөхө газар цөмрөх; dōšō үөрөхө дошоо цөмрөх.

YULAGXAN: YULAGXAN MOR (Khot.) хөнгөн хөлтэй морь: подвижная лошадь; yulagxan mor unaw хөнгөн хөлтэй морь унав; yulagxan mor¹do хөнгөн хөлтэй морьд.

YÜXEDŽ (GKha.) ю гэж: зачем? для чего? ; ūd yüxedž darāw үүд ю гэж дарав /АЗД.98/; yüxedž tünig awaw ю гэж түүнийг авав; // Мо. yaγu geǰü.

YÜXÜR (Ü.) ŠÜXÜR K.25; шүхэр: I. зонт, зонтик; narnī yüxür нарны шүхэр; yüxür bariw шүхэр бариw; 2. балдахин; šüxür шүхэр, лавир; // Мо. šikür.

YÜXHĒW (GKha., El.) ю гэх вэ?: зачем, не надо; xelēd yüxhew ügendē oroγgūē түүнд хэлээд юв гэх вэ, үгэнд орохгүй; // Мо. yaγu kemekü bui.

L

LATŌ/ LANTŌ (Dar.) лантуу: кувалда; latōγōr tsoxix лантуугаар цохих; tom lantōγōr nūdex том лантуугаар нүдэх; // Мо. lantuu.

LODZŌROX (Dar.) нозоорох: отяжелеть, чувствовать усталость /от зноя/; lodzōrsōrōl sōyād нозоорсоор суугаад /ДАД/; // Мо. noǰuγaraqu.

LOWŠI (Dg.) R.154; новш: хлам, ветошь; xog lowšī хог новш; lowši ixtē āēl новш ихтэй айл; // Мо. nobsi.

LŌMŪDZ (Ba.), ŌWUDZ (Go., El.) лоовууз: ловуз /род монгольской меховой шапки/; хурᠠᠶан лōmūdз ᠋ōmōsōw хурган лоовууз өмсөв; ᠋ōwūdз оуᠣх лоовууз оөх; // Мо. loobuuja.

LUNDŽIN (GKha.) буузны жигнүүр: паровник для буз; lundžin toslox буузны жигнүүр тослох; lundžin dēr būdz ᠋ōrōx жигнүүр дээр бууз ерөх.

LŪS I (DKha.) нэг зүйл хулгана: вид мыши; urta sūltē lūs урт сүүлт хулгана; lūs elbegtē γadzar хулгана элбэгтэй газар /ШАХ.1968/.

LŪS II (Dar.) лус: миф. духи вод, духи местностей, водяной, леший; lūsīn dagina лусын дагина; lūsīn qān лусын хаан; // Мо. luus.

LŪS III/ LŪSAN (GKha.) модон хувин: деревянное ведро; lūsandā mal sāx модон хувинд мал саах; lūsandā tarag būrew модон хувинд тараг бүрэв.

LŪS IV (El., Sar.), LĒS (Dg.) илжиг, монгол адууны эрлийз, луус: мул; teregnī lūs тэрэгний луус; us tēdeg lūs ус тээдэг луус; // Мо. layusa.

LŪSAN (GKha.) модон хувин: деревянное ведро; lūsandā us ūdлах модон хувинд ус уудлах; lūsanyār us atšiw модон хувингаар ус ачив /ШАХ.1984/.

LŪWUN (Ū.) К.25; лууван: морковь; lūwun awax лууван авах; lūwuntā xōl xīw луувантай хоол хийв; // Мо. luubang.

LÜ I (Ba.) хавчиг: узкая бочка, баклага; lündē us dūrgex хавчиг хувинд ус дүүргэх; lündē āērag evgew хавчигт айраг эсгэв.

LÜ II (TKha.) шингэн зүйл хийх том сав: большая посуда; āēragñī lū айрагны том сав; ene arīx-nī lū энэ архины сав /хадгалах сав/; // Mo. lüü.

LÜDZ (GKha.) зуух: печь, печка; lüdz dēr tawix зуухан дээр тавих.

LÜDZĒ (Ba.), LÜDZ (GKha.) юлүүр: воронка; lü-dzē tawīdž yūlew юлүүр тавьж юлэв; pīwar lüdzē пийвар юлүүр.

М

MAGNĀ (Min.), MANLĀ (Go., Ar., Dar.), MANLĀĒ (Ü) магнай: 1. лоб, чело; örgön magnā өргөн магнай; 2. авангард, передовая часть, передовой; maqlā nam манлай нам; bōkīn magnā бөхийн магнай; mag-nād уawax магнайд явах; manlāēyā darax магнай-гаа дарах; // Mo. mangnai.

MAGNĀLAX (Min.) магнайлах: первенствовать, быть первым; magnān dēgē maḡnālādž bāmār šindžētē маг-найн дээрээ магнайлж баймаар шинжтэй /SM.1976.II. 64/; magnālax хүндē магнайлах хүндээ; // Mo. mangnauilju.

МАХХА (TKha.) Вл.177; мах: мясо; mal gexēr ху-лихан бүдž, маххā gexēr нүдēn sergex мал гэхээр хулих нь бууж, мах гэхээр нүд нь сэргэх /ААЗ/; // Mo. miqan.

МАХЛАХ I (DKha., Khe., Sü.) мах зарах /үхэр, адуу зэргийг алж килограммлан зарах/: продавать /баранину, конину/ ; er üxēgē махлах санātā эр үхрээ алж зарах санаатай.

МАХЛАХ II (TKha.) таргалах, мах ихтэй болох: жиреть, полнеть, тучнеть; мал махлах öngötē мал таргалах өнгөтэй; tši махладž бāēna чи таргалж байна; // Мо. tarγulaqu.

МАХЛАХ III (TKha.) эцээх, зовоох, зүдрээх: мучить, терзать, изнурять, утомлять, приводить в изнеможение; unānī morⁱō махлах унааны морио зовоох; xūxēdē махладž уахав хүүхдээ зүдрээж яхав.

МАУАГ I (Öl.) өмд: штаны, брюки, панталоны; мауаг ömösöx өмд өмсөх; мауаг esgedž оуов өмд эсгэж оёв /ШАХ.1968/.

МАУАГ II (TKha.) хэлбэр, загвар: 1. выкройка, образец, модель; хувтсāsnī мауаг авах хувцасны загвар авах; 2. форма, вид; дууē мауагīn širē дугуй хэлбэрийн ширээ.

МАУАГ III (TKha.) гажуу зан авир: кокетливость жеманство; мауагtā гажуу зантай; мауагān dēndēsen xūxen šū зан нь дэндсэн хүүхэн шүү.

MĀLĀ (Dg.) R.166; мялаах: дарить что-л за об-новку, угощать; dēl mālā лээл мялаах; dūgē mālāw дүүгээ мялаав; // Мо. milayaqu.

MALGĀ (Dag.), MALXĀ (Ül.), MALAG (Ü.) K.25; малгай: шапка, головной убор; malγā ömḡḡḡx малгай өмсөх; öwölin malxā авах өвлийн малгай авах; том malag том малгай; // Мо. malaγai.

MALTU (Ü.) K.25; хурз: лопата, заступ; nūrēs-nī maltū нүүрсний төмөр хурз; том maltū том хурз; // Мо. maltaqu.

MANA I (DKha., Ü.) ондог уулын орой: вершина высокої горы; манай үгарах уулын оройд гарах; mana bidantāe баяна уулын орой будантай байна.

MANA II (TKha.) мана: халцарон; manan хбгḡḡḡ манан хөөрөг; mana tšulū мана чулуу; // Мо. manu.

MANAR (Dg.) R.166; марал: астр, Орион; γurban манар гурван марал; mitšid манар огḡḡ dḡḡr баяна мичид марал орой дээр байна; // Мо. maral.

MANĀR (Dg.) R.166; MANUUL (Ü.) K.26; мануул: манул, джвая степная кошка; manar elbegtḡḡ γadzar мануул элбөгтэй газар; manar¹in ar¹ мануулын арьс; // Мо. manuul, manuγul.

MANDZIG (ÖKha., Dag.) хэсэг: часть, кусок.

MANDZĀ (Min.) энгэрийн эмхээр: обшивка дөли на правой стороне груди; mandzān uγaγḡḡḡx энгэрийн эмхээр нь урагдах; mandzān öḡḡḡḡn энгэрийн эмхээр нь өргөн; /МС.1975.П/.

MANDZIG (Dag.) цацаг: висть, бахрома; mandzig-tā malγāē цацагтай малгай; ulān tsōkor mandzigān улван цоокоор цацаг нь /ДАД/.

MANGINA (Dzaw., Khot.) мангир: бот. дикий лук; mangina tūx мангир түүх; tāna manginīn urγamalγā ya хэ таана мангирын ургамалтай яа хэ /МАД/;
// Мо. manggir.

MANĀ (El.), **MANĀ** (Min.) манай: наш, наша, наше; manĀ ulās манай улс; manĀ ger манай гэр; manā yix nādmīn... манай их наадмын... /SM.1975. II.64/; // Мо. manai.

MANLĀLAX (Min.) манлайлах: превосходить всех, первенствовать, главенствовать, руководить; egelekeg dzavāyīrkhā nādama manlālan gūgēd irdeg эрэлхэг засгийнхаа наадамд манлайлан гүйгээд ирдэг /SM.1975.II.63/; udir dan manlālah удирдан манлайлах; // Мо. manglayilaqu.

MANNĒ (Ü.) К.26; **MANLĀ** (Min.) манлай: 1. глава вождь; mannē namīn mīn udir dlaya манлай намын минь удирдлага; 2. первый, авангардный, передовой; mannē yawax манлайд явах; // Мо. manglai.

MANTŪ (Ü.) К.26; мантуу: манту, лепёшка, испечённая на пару; mantū dzignix мантуу жигнэх; mantū idex мантуу идэх; // Мо. mantau.

MANTSĪ (Dkha., El.) элгий: колбасель, долька, пелёнки; хүхэдīn mantsī хүүхдийн элгий; хүхэдīn mantsīg хата хүүхдийн элгийг катаа.

MANŪS (ӨКһа.,Go.), MĀNAR (Dar.) бид: мн; manūs irsen бид ирсэн; manūs unšiw бид ном уншив; mānar харсан бид нар харсан.

MARAN (DKһа.,Dg.) бүдүүлэг: некультурный, невежественный, грубый; maran хун šū бүдүүлэг хун шүү; ix maran yar¹ātā хүхед их бүдүүлэг яриатай хүүхэд.

MARGĀDAR (TKһа.), MARGADDIR (Dg.) R.166; MARGĀTĀ (Ü.) K.26; маргааш: завтра; tši marγādar irēgē чи маргааш ирээрэй; ах maγaddir yawna ах маргааш явна; // Мо. марγаši.

MAŠĪNA (TKһа.), MAŠĀN (Ü.) K.26; MASEN (Dar.) машин: машина, машинка, автомобиль, автомашина; mašīna dūдах машин дуудах; oyōdlīn mašān оёдлын машин; masēnār yawax машинаар явах; // Мо.masin-a.

MATĀL (DKһа.,Ü.) сэнжгүй суулга: бадья; ведро; посуда /без ушок/; matāl saw awād ōg сэнжгүй сав аваад өг; tsayān matāl сэнжгүй цагаан сав /S.Mu. 1964.IV/.

MATSAX I: SAḠĀĒ MATSAX (E1.) шагай шүүрэх: играть в игральные кости; šā matsadž toglox шагай шүүрч тоглох; šayāē matsax undesnī toglōm шагай мацах үндэсний тоглоом /ШАХ.1976/.

MATSAX II (TKһа.) авирах, өгсөх: подниматься, взбираться, карабкаться, лезть; ūl ōd matsax уул өөд өгсөх; orōēdōn matsadž γaraw оройд нь авирч гарав.

MĀDŽŪR I: MĀDŽŪR XŌRŌ (Ar.) B. IO3; гар хөрөө: ручная пила, ножовка; mādžūr xōrōgōr xōrōdōx хөрөөгөөр хөрөөдөх.

MĀDŽŪR II (TKha.) загатнуур өвчин: почесуха, чесотка; mādžūr tusād dzaγatnaх загатнуур тусгаад загатнах; mādžūr tā xūn загатнуур өвчтэй хүн; // Мо. maγajiyur.

MĀDŽŪR III (TKha.) нэг зүйлийн боов: вид кондитерского изделия; mādžūr bōw маажуур боов; mādžūr xīx маажуур хийх.

MĀDŽŪR IV (TKha.) маажуур сам: скребница, чесалка; modon: mādžūr модон маажуур сам; ōwōsnī mādžūr өвсний маажуур.

MĀDZĀ (GKha.) B. IO3; хашаа байр: 1. загон; malīn mādzā малын хашаа; 2. двор; mādzāyā tsewer - lex хашаа байраа цэвэрлэх.

MĀGŪ I (Sar.) мангуу тэнэг: тупой, глупый, неумный; māyū amītan šū мангуу амьтан шүү; māyū xūn тэнэг хүн; // Мо. langγuu.

MĀGŪ II (El., Sar.) хамуу: чесотка /скота/; māyūtā хо¹n хамуутай хонь; māyūtā хон¹o yalγax хамуутай хонио ялгах; // Мо. qamaγu.

MĀXŪDZ (DKha., Khe.) зуны лоовууз: летний ловуз; torγon māxūdз торгон лоовууз; dzunī māxūdз суох зуны лоовууз оёх.

МАХҮР I (Оw.) лосвууз: ловуз /род монгольской меховой шапки/; *ünegen mähür düläxan үнэгэн лосвууз дулахан*; *mähür өмсөх лосвууз өмсөх* /СБХ. 1958/.

МАХҮР II (ТКha.) нэг зүйлийн боов, маахуур: вид кондитерского изделия; *delgürtē mähür бi дэлгүүрт маахуур боов бий*; // Мо. *maquur*.

МАМ I (Ha.) эцэг: отец; *minī mām миний эцэг*; *tanā mām уаwaw танай эцэг явав*; *ene kün tūnī mām энэ хүн түүний эцэг*.

МАМ II (ТКha.) ээж, маам: мама; *manā mām хот уаwax болоw манай ээж хот явах болов*; *māmīyā dū-dax ээжийгээ дуудах*.

МАР (ТКha.) будан манан: туман, мгла; *ūlīn orōēyōr mār tatadž borō orox tōlōwtē уулын орой гоор манан будан татаж бороо орох төлөвтэй* /АЗД. 1978/.

МАЁГА I (GКha.) хижиг ширээ: маленький столик; *māēya dēr ayaya tawix ширээн дээр аяга тавих*; *māēya dēgēs awād ōg ширээн дээрээс аяга аваад өг*.

МАЁГА II (ТКha.) майга: кривоногий, косопланный; *māēya хүп майга хүн*; *māēya xōltē майга хөлтэй*; // Мо. *maiy-a*.

МАЁХА (ОКha.) Вл.347; майхан: палатка, шатёр; *māēxā oūōw майхан оёв*; *māēxā barix майхан барих*; // Мо. *maiqan*.

MEGŠIX I (DKha., Ū.) бөхийн мэх: один из приёмов борьбы; megšidž хауах мэх хийж хаях; megšixdē саён мэх хийхдээ сайн бөх.

MEGŠIX II (TKha.) уйлах: плакать; рыдать; ürgeldžilen megšix үргэлжлэн уйлах; bitgī megšēd bāē битгий уйлаад бай.

MEXĪ (DKha., Ū.) өмхий: вонючий, тухлүй, зловонный; mexī ünertē өмхий үнэртэй; mexī шахта хōl өмхий махтай хоол.

MEYEN (Öw.) B.I04; удаа: раз.

MILĀ (Dar.) хүүхдийн угаалга: мытьё, купание /новорожденного/; oxinō yugaw хонōd milāх охиноо гурав хоноод угаах; хихēdīn milā хүүхдийн угаалга.

MELMĀXĀ (Dar.) найгах /өвс/: кольхаться /о траве/; öwōs salxindā melmāxā өвс салхинд найгах; salxinī ayāsār melmāxā салхины аясаар найгах /ШАХ. 1968/.

MENGĒ (Ū.) K.26; мянга: тысяча; mengēn džilīn tūxtē мянган жилийн түүхтэй; mēngē түмен хүн tsuglarāх мянга түмэн хүн цугларах; // Мо. mingγ-a.

MERGE (Ū.) K.27; мэргэн; 1. чемпион по стрельбе на лука, меткий стрелок; merge būdagts мэргэн буудагч; 2. мудрый, прозорливый; merge džolōdloyō мэргэн хөгөөдлого; 3. мудро, прозорливо; tsetsen merge, цэцэн мэргэн; // Мо. mergen.

MERGĒDĒX I (Dar.) шидэх: кидать, бросать, швырять, метать; tšulū mergēdēx чулуу шидэх; džad mergēdēx temtsēn жад шидэх тэмцээн.

MERGĒDĒX II (TKha.) ан хийх: удачно охотиться; an gōrō mergēdedž yawaw ан гөрөө хийж явав; an merged gedž xelex ан ав агна гэж хэлэх; / СБХ. 1959/.

МЕТЕХКҮӨ (GKha.), МЕТГҮӨ (Min.) мэдэхгүй: не знать; bi metexküē би мэдэхгүй; tši metgüē yū чи мэдэхгүй юу; // Мо. medekü ügei.

METGEL (Dar.) зүтгэл: усердие, старание упорный труд; metgel γаргах зүтгэл гаргах; бүгэдэгэ negdeldē elēsyē geged metgelē taw¹dzil yawlā dā бүгдээрээ нэгдэлд элсье гээд зүтгэлээ тавьж л явлаа даа /ДАД/.

MĒLNĀ (Ü.) К.26; майлах: 1. блять; 2. бляение; хоᠨ mēlnā хонь майлах; mēlsār mal bolno майлсаар мал болно; // Мо. mayilaqu.

MĒM I (GKha.) жижиг толгой: холмик, сопка; xōndīdex mēm хөндийдөх жижиг толгой; ter mēmin dergedūr dzam γarsan тэр жижиг толгойн дэргэдүүр зам гарсан /ШАХ.1984/.

MĒM II (TKha., GKha., El., Sar.) хөх дэлэн: женская грудь; mēmni towts хөхний товч; mēmnesēn γаргах хөхнөөс нь гаргах.

MĒM III (DKha., Sü.) эмэг эх, эмээ ээж: бабуш-
ка, бабка; mēmdē xelex эмэг ээжид хэлэх; mēmtē
xamtā igew эмээтэй хамт ирэв.

MĒM IV (El.) ээж: мама; minī mēm igew МИНИЙ
ээж ирэв; mēmdē xelēgē ээждээ хэлээрэй /ШАХ.1972/;
// Мо. eji, iji.

MⁱANGI (Dar.) хавцал: ущелье, теснина; mⁱangi
ixtē γadzar хавцал ихтэй газар; narīn mⁱangi
ekendēn nartāed kūrṣēl boldog уо нарийн хавцлын
эхэнд нь нартайд хүрч л болдог доо /ДАД/.

MIGLŪ (DKha., Khe.) архины ваар: корчага для вод-
ки; miglūtē arⁱxi ваартай архи; miglūndē arⁱxi
хадγалах вааранд архи хадгалах.

MIGŪ: MIGŪ AWDAR (GKha.) В.104; урт авдар:
длинный сундук; migū awdarta āēl урт авдартай айл
/СБХ.1967/.

MILĒN (TKha., Dar.) В.104; нилээн: значительно,
порядочно, довольно; milēn удах нилээн удах; milēn
ixīg ōg нилээн ихийг өг; // Мо. neliyen.

MIMAXĀ (Dar.) мажийх, үхэх: разг. умереть,
сдохнуть; ergū хугāγa mimaxā эргүү хурга мажийх;
biy ōwōdōd mimaxā šaxaw бие өвдөөд үхэх шахав.

MINE (Dar.) МИНИЙ: мой, моя, моё, minē ном
МИНИЙ НОМ; minē batčimag setgelīg МИНИЙ бачмаг
сэтгэлийг /ДАД/; // Мо. minu.

MINTŪDZ (DKha., Khe., Do.) урт хэрчсэн гурилтай хоол: лашна; mintūd̄z xīx гурилтай хоол хийх; mintūd̄z idex гурилтай хоол идэх.

MIRĀ (El.) мах, мяраа ; полнота; mirātā xūxed мяраатай хүүхэд; mirām mūдах мах нь муудах;
// Мо. mariy-a.

MİŠILDZEX (TKha.), MİŠBELDZEX (Dg.), MŌŠBŌLDZŌX (ÖKha.) Вл.364; инээмсэглэх: улыбатся; mišildzedž bāēna инээмсэглэж байна; mōšböldzōsōr öngörōx инээмсэглэсээр өнгөрөх.

MODŌ I: A᠖ALĪN MODŌ (GKha.) дөрвөлж: четырёх угольная корзина; modōtō a᠖al дөрвөлжтэй аргал; a᠖alīn modondō a᠖al dūrgex дөрвөлжинд аргал дүүргэх.

MODŌ II (TKha.) мод: дерево; modōtō ūl модтой уул; modō xōrōdōx мод хөрөөдөх; modōnī o᠖ōē модны орой; // Мо. modu.

MODŌ III (TKha.) уртын хэмжээ: мера длины; tawan modō torō᠖o таван метр торго; tawin modō ᠶa-bzar тавин мод газар.

MODŌ IV (TKha.) даалуу, тоглоом: далу, игральные кости, домино; tšī xeden modōtō we? чи хэдэн модтой вэ?; na᠗ad modō irex᠖uē yuш надад мод ирэхгүй юм.

MO᠖Ō (Ü.) К.26; MO᠖Ā (Dar.) могой: змея; хортō шo᠖ō хорт могой; шo᠖ā džilīn namar могой жилийн намар; // Мо. mo᠖ai.

MOXI (Dar., Khot.) БОХЬ: жвачка, жевательная резинка; moxi dzadžīlah бохь зажлах; modōnōs mo-xi tūw модноос бохь туув; // Мо. boki.

MONDAĀ (Dar.) ДЭЛ ЗОГДОР: грива, длинная шерсть на шее /у льва, верблюда/; xur mondayātā moġ хур дэлтэй морь.

MONTŠIG (Ü.) Т.12; MULTSAG (El.) МОЛЦОГ: кисть /украшение/, подвеска; xöldēn džorōtō xū-dzundēn montšigtō хөл дээн жороотой, хүзүүн дээн молцогтой /АЗД.1978/; xurāya, išignī multsag хурга ишигний молцог; // Мо. moltsuy.

MŌĖDOX (Se.) В.104; шүүрдэх; цэвэрлэх: подметать; gerīn хоу мōёдох гэрийн хог шүүрдэх; мōё-dodž arilyax шүүрдэж арилгах /ШАХ.1978/.

MŌNŌ (DKha., Ü.) өнөө: сегодня, сейчас, теперь; mōnō irex bāēx өнөө ирэх байх; mōnō orōē yawax өнөө орой явах; // Мо. önüge.

MŌNTŌXŪRIX (Dg.) В.104; хүргэн ах: старший зять; mōntōxūrix хот yawсан хүргэн ах хот явсан; mōntōxūrixīg dūдах хүргэн ахыг дуудах.

MŌR I (Ü.) К.26; морь: конь, лошадь, mōr barix морь барих; xurдан mōrōd uraldaх хурдан морьд уралдах; // Мо. mori.

MŌR II (Ar.) мөөр: обод; teregnī mōr тэрэгний мөөр; mōrīn dzasax мөөрийн нь засах; // Мо. möger.

MÖR III (TK_на.) мөр: I. след; хүнi мör хүний мөр; 2. путь; malin mör хөх малын мөр хөөх; 3. строка; догол мör догол, шинэ мөр.

MÖRÖ (Ü.) К.26; мөрөн: большая река; mörö yolin usān тууялаг мөрөн голын ус нь тунгалаг; yol mörö olontō гол мөрөн олонтой; // Мо. mören.

MÖŠGIM (Dar.) цасан дээрх мөр: след /на снегу/; möšgimīn хөх мөрийн нь хөөх; möšgim tsayān tsasān мөр цагаан цас нь /ДАД/; // Мо. mör.

MÖŠGÖLDÖ (Dar.) мөрөө харах: смотреть следы; yawсан möšgöldö явсан мөрөө харах /ДАД/.

MÖⁱL (Ü.) К.26; мойл: (Padus Mill) черёмуха /ягоды/; mōⁱl tūх мойл түүх; monōs modondō mōⁱl urγana монос модонд мойл ургана; // Мо. moyil.

MÖRÖS (Ü.) К.27; мөгөөрс: хряц; dalnī mörōs далны мөгөөрс; mörōsōn хөлō мөгөөрсөн хоолой; // Мо. mögersü, mögeresün.

'MUGÜĒ/MUGĪ (Do., Sü.) шийдэм: палка, дубина; харахүед mugüē bariw харанхуйд шийдэм барив; mugī barⁱdž¹ γadā γарах шийдэм барьж гадаа гарах.

MUXLĪ (TK_на.), MUXLĀĒ (El., Sar.) зарц, ажил их хийдэг хүн: слуга, лакей; хү tšín tanā muxlī уу- mā dā хүү чинь танай зарц л юмаа даа; muxlāēl gesen ūg зарц л гэсэн үг. /НАЯ/.

MUN (Min.) мөн, : да, правильно; ter mun бәәна тэр мөн байна; mun mun, medlē мөн мөн, мэдлээ; // Мо. mön.

MURĪ (Dg., El.) муруй: кривой; удаленный, направленный в сторону; murī šuγam муруй шугам; murī dzamtā γadzar муруй замтай газар; // Мо. murui.

MUDZĀ (Ū.) К.27; мужаан: столяр; sāēn mudzā сайн мужаан; mudzā xīdeg xūn мужаан хийдэг хүн; // Мо. muǰayang.

MUXUR (Ū.) К.27; мухар: 1. комолый; muxur ūxer мухар үхэр; 2. конец, предел; γadzrīn muxur газрын мухар; 3. в совет; muxur olγō мухар олгой; γar muxur bolox гар мухар болох; // Мо. муqur.

MŪ (Ū.) К.27; муу: 1. плохой; mū tšanartā муу чанартай; 2. плохо; mū bitšix муу бичих; 3. бедный, слабый; mū mūdā džandžin муу муудаа жанжин; // Мо. маqu.

MŪDŽŪS (Ū.) К.27; юдэн: башлык, капюшон; mūdžūs malγā ōmsōx юдэн малгай өмсөх; mūdžūstē tsuw юдэнтэй цув.

MŪXŌ (Dar.), MŌXO¹ (Ū.) К.27; муухай: 1. поганный, грязный; mūxō γadzar муухай газар; 2. некрасивый, скверный, гадкий; mōxo¹ tsarāē муухай царай; mōxo¹ dzūd муухай зүүд; 3. грязно; mūxō bolox муухай болох; 4. вредно, зло; mōxo¹ хагах муухай харах; // Мо. мауqai.

MÜR (Ü.) К.27; MÖR (Dar.) муур: кошка; šar mūr шар муур; mūrīn bāēšin муурын байшин; // Мо. муур-а.

MÜNGĚ (DKha. El.) Вл. I24; мөнгө; 1. серебро; mün-gen edlel мөнгөн эдлэл; 2. деньги; tšamdā müngē bī yū? чамд мөнгө бий юу; 3. мунгу /тугрика/; хорin müngē хорин мөнгө; // Мо. mönggü.

N

NADŽDĀXĀ (Do.) билүү: брусok, оселок, точиль-ный камень; dzōlōn nadždāxā зөөлөн билүү.

NADZĀRĀX (Dar.) нозоорох: отяжелеть, чувство - вать, усталость /от зноя/; biye nadzārāxā бие но-зоорох.

NAHTŠ (Ü.) К.27; NAHTŠ (Dg.) R. I66; нагац: родные по матери; minī nahtš ахā миний нагац ах; manā nahtš nar манай нагац нар; // Мо. нагацу.

NAXŪ (Ü.) К.27; нахиу; согнутый, дугообразный, наклонный; naхū хамар нахиу хамар; ter naхūyūr давах тэр нахиугаар давах; // Мо. накиу.

NALXĪ/NĒLXĪ (GKha.) таглаа: крышка; awdārīn nalxī awax авдрын таглаа авах; nēlxīgīn tawix тагий нь тавих.

NAMAG I (Öw.) айрагны борви: бурдук /для кумы-са/; širēn namag ширэн борви.

NAMAG II (TKha.) зүлэг, шавартай нойтон газар,
 намаг: болото, топь; namagtā γadzar намагтай га-
 зар; šawar namag ixtē шавар намаг ихтэй; // Мо.
 namu.

NAMDAG (Ö1) В.105; бух: бык-производитель;
 sāen üldērīn namdag сайн үүлдрийн бух; negdēlīn
 namdag нэгдлийн бух.

NAM¹Ā (Ar.) В.105; мөчрийн сахал: уски, пле-
 ти /у растений/; motširīn noγōn nam¹ā мөчрийн
 ногоон сахал; nam¹ān unax мөчрийн сахал нь унах.

NAMIRXAX (Sar.) В.105; маяглах: жеманничать
 кривляться; tšī namirxax xeregguē чи маяглах хэ-
 рэггүй; namirxax durtā хүн маяглах дуртай хүн.

NAMSUM (Sar.) В.105; гэрлэх бэлтгэл под -
 готовка к жонитьбе, свадьбе; хūgīnxē namsum
 хīх хүүгийнхээ гэрлэх бэлтгэл хийх.

NAST¹Ā/NAST¹Ē (Ü.) К.27; настай: имеющий ка-
 кой-л возраст; пожилой, старый; nastā хүн настай
 хүн; хeden nast¹ē we хэдэн настай вэ?; // Мо. na-
 sutai.

NATŠE (Ü.) К.27; начин: первое/низшее/ зва -
 ние, которое присваивается борцам-победителям
 на надоме; natšē tsoltōē начин цолтой; taw da-
 wadž natšē bolow тав давж начин болов; // Мо.
 način.

NAW^kXARĀS: NAW^kXARĀS MALĠĀĒ (GKha.) B.105; саравчтай малгай: *ᠰуражка*; головної убор с козырь - ком; *har naw^kharās malġāē* саравчтай хар малгай; *naw^kharās malġāē ǝm᠔ᠰǝx* саравчтай малгай өмсөх.

NAWSAG (Dg.) навсгар: оборванец, оборванный, ободранный, растрепанный; *nawsag xuwtsas* навсгар хувцас; *nawsag ger* навсгар гэр; // Мо. *nawsayar*.

NĀDĠĀĒ (᠒1.), NĀDAN (᠕.) K.27; наадам; 1. на - дом; *erīn ġurwan nādġāē* эрийн гурван наадам; *ulāsīn nādan* улсын наадам; 2. торжество, празднество, фестиваль, развлечение, игра; *dzalūtšūdīn nādġāē* залуучуудын наадам; 3. шутка, насмешка; *nādġāē bolġox* наадам болгох; *nādan xīx* наадам хийх; // Мо. *naγadum*.

NĀĠAX (Dar., Min.) найгах: качаться, шататься, колебаться /из стороны в сторону/; *nāγan γanγax* найган гангах; *mod᠔ nāγax* мод найгах; // Мо. *naγiγuqu*.

NĀLTĀ I: NĀLTĀ ĀRŪL (᠕w.) B.21; зүсмэл ааруул: кусок арул; *nāltā xatāx* зүсмэл ааруул хатаах.

NĀLTĀ II (᠕w.) B.21; бог малын дэлуу: селёзёнка /у мелкого скота/; *хо᠒ yamānī nāltā* хонь ямааны дэлуу.

NĀLTĀ III (TKha.) юм наасан газар: склейка, приклейка; *nāltān xowxǝgǝx* наалт нь ховхрох.

NĀR (Öl.) нааш ир:иди сюда; *t̄si xurdan nār* чи хурдан нааш ир; *nār gedž dūдах* нааш ир гэж дуудах.

NĀRĀ (Dar.) нээрээ, үнэн: правда, в самом деле, действительно; *nārā yarⁱsan* нээрээ ярьсан; *t̄si nārā xelsen ū?* чи үнэн хэлсэн үү?

NĀRLAX (Ū.) найрлах: пировать, веселиться, устраивать пир; *nārlan хамтār džarγayā* найрлан хамтаар жаргая /SM.1975.II.59/; *sāexan nārлах сайхан найрлах*; // Мо. *naɣiralaqu*.

NĀĒMĀTŠⁱLAX (Do.) үхэр, тэмээг оосорлох, дөр-лөх: 1. привязывать; *ünēgē nāēmātšⁱlax* үнээгээ оосорлох; 2. вдевать кольцо в ноздри быка; *бухā nāēmātšiladž* цуах бух дөрлөж уях.

NĀĒTAG I (Sar.) B.105; мөчир: ветка, сук; *mod-nī nāētag* модны мөчир; *salā nāētag būrdē* салаа мөчир бүрт; *ноγōn nāētag* ногоон мөчир.

NĀĒTAG II (Khot.) зулзаган мод: 1. молодая поросль /лесная/, молодой, /о растениях /; *nāētag gōlōglōx* зулзаган мод гөлөглөх; 2. саженцы; *nāētag olōnīg tariw* зулзага олныг тарив; // Мо. *jul-jaγ-a*.

NEMGE/NENGE (Ū.) K.28; НИМГЭН: ТОНКИЙ; *nemge dewter* НИМГЭН дэвтэр; *nenge dzudzān* НИМГЭН зузаан; // Мо. *nimgeṅ*.

NER (Go., Dzaw., Khot.) нэрс /ЖИМС/ (*Vaccinium uliginosum* L.): бот. голубика; *ner tūx* нэрс түүх; *nernī šūs* нэрний шүүс; // Мо. *nersū*.

NĒDŽ (Ü.) К.27; найз: друг, приятель, подруга, приятельница; minī nēdž миний найз; nēdž nōxōd найз нөхөд; // Мо. nauija.

NĒDAX/NĒDAN (Ü.) К.27; наадах: I. развлекаться, играть; nēdax durtā xūxēd наадах дуртай хүүхэд; tsengeldex xūrēlendē nēdax цэнгэлдэх хүрээлэнд наадах; // Мо. nauadaqu.

NĒM/NEⁱM (Ü.) К.27; найм: восемь; nem xūrtel tōlox найм хүртэл тоолох; neⁱmen nastā xūxēd найман настай хүүхэд; // Мо. naima.

NĒMĀ (Ü.) К.27; наймаа: торговля, торгашество, коммерция; nēma xīx наймаа хийх; nēma tāгах наймаа таарах; nēma xīdeg хүн наймаа хийдэг хүн; // Мо. nauimaγ-a.

NĒR (Ü.) К.27; NĀR (Min.) найр: пир, веселье; nēr bolow найр болов; nār xīx найр хийх; nāgar tsengedž nādmar baγsadž найраар цэнгэж наадмаар баясаж /SM.1975.II.58/; // Мо. nauir.

NĒRAMTŪ (Ü.) К.27; найрамдах: приходиться к согласию, мириться, устанавливать дружественные отношения; bṡgēd neramtū ulās бүгд найрамдах улс; neramtūn ulās būrīn bodloγo mon найрамдах нь улс бүрийн бодлого мөн; // Мо. nauiramdaqu.

NĒRĒ (Öw., Sü.) үнэн: правда, истина; nērē ter xelsen үнэн, тэр хэлсэн; nērē xelēgē үнэн хэлээрэй.

NĒŠ (Ü.) K.27; нааш: сюда; поближе; tsi nēš ir
чи нааш ир; nēšēn dūdād ir нааш нь дуудаад ир; nēš
sū нааш суу; // Mo. inayši.

N¹AWSĀLXAN (Go.) дутуу, дундуур, богино: сде -
лать что-л; I. неполностью, незакончить /что-л/,
недостача, недостаток, посередине, среди, короткий;
adž¹līg n¹awšālxan xīx ажлыг дутуу хийх; 2. не
полно; аyaγandā n¹awsālxan xīw аяганд дундуурхан
хийв; 3. коротковатый, коротенький; n¹awsālxan dēl
богинохон дээл.

NIXTĀRŪ (Sar.), NOXTURŪ (Ü.) K.28; ногтруу: зоол.
степной рябчик; nixtārū šuwū ногтруу шувуу; пох-
турū dzellen nisew ногтруу зэллэн нисэв; // Mo.
nogturu.

NILBAG (Khe., Sü.), YALBAG (TKha.), B¹ALBAG (Ar.,
Ba.), B¹ALMAG (El., Sar.) хэрчсэн дотор мах /тарва-
ганы дотор махаар хийнэ/: нарезанное нутро
/тарбагана/; nilbag xīx нялбаг хийх; yalbag
idex нялбаг идэх; tos ixtē b¹albag тос ихтэй нялбаг.

NIMRĀG (Öw.) B.2I; бантан: мучной суп, мучная
похлёбка; nimrēg xīx бантан хийх;
xōl nimreg bolox хоол бантан болох; /SM. I96I. III/.

NINDĀĒLAX I (Se.) B. IO5; үхэх: умирать, гибнуть,
пропадать /о животных/; nindāēlah šaxaw үхэх ша -
хав; nindāēlahās āēx үхэхээс айх.

NINDĀĒLAX II (Se.) B. IO5; төрөх: рожать, рожать-
ся /о человеке/; oxin min nindāēlah dōxōw охин минь
төрөх дөхөв.

NISEX I (Gc., El.) ДАВХИХ: скакать, быстро ехать, мчаться; mor¹tōē niseх морьютой давхих; xurдан niseд хургерē хурдан давхиад хүрээрэй.

NISEX II (TKha.) НИСЭХ: летать, лететь; nisen yaвах нисэн явах; nisedž b̄ux нисэж буух; niseх šaxaw нисэх дэхлөө; // Мо. niskū.

NĪX (GKha.), NĒX (El., Sar.) ИХ, ТОМ: 1. много; nīx yum bodōd yāxaw ИХ юм бодоод яхав; 2. большой. крупный; nēx atšā bāēna том ачаа байна.

NĪLENXŪ (Öl.) ТОГООНЫ ТАГ: крышка котла; nī-lenxūgēn awax тагийг нь авах; nīlenxū tawix таг тавих.

NOGŪ (Ū.) К.28; НОГООН: зелёный; šar noḡō ōngōtē шар ногоон өнгөтэй; noḡō mōtšir ногоон мө - чир; // Мо. noḡуан.

NOXŌ (Dar.), NOXŌ (Ū.) К.28; НОХОЙ: собака, пёс; antša noxō анч нохой; xurдан noxō хурдан нохой; noxō xošū нохойн хошуу; // Мо. noqai.

NOXTŌ (Ū.) К.28; NOX¹TŌ (Dg.) R.167: НОГТ: недоуздок; mor¹nī noxtō морины ногт; suran nox¹-tō суран ногт; noxtōtōē moḡ ногттой морь; // Мо. noḡtu.

NOYĪ (Ū.) К.28; НОЁН: 1. ист. ноён, князь, господин; noyitō temtseх ноёнттой тэмцэх; 2. перен. устойчивый, несомывчивый; noyĪ nurūtā ноён нуруу - тай; // Мо. noyan.

NŌR (Dar.), NŪR (Ū.) К.28; нуур: озеро; |nōrōn
 amar bol nuγusañ amar нуур нь амар бол нугас нь
 амар. /ААЗ/; nōrīn us нуурын ус; nūr tsōrōm нуур
 цөөрөм; // Мо. nuγur.

NŌĖX (Dar.) нуух: 1. прятать, скрывать, утаи-
 вать, таить; nōēn daldālah нуун далдлах; yushā
 nōēx юмаа нуух; 2. гной /на глазах/; nūdēnī nōēx
 нүдний нуух; 3. коронка табакерки; nōēx šigetgūlex
 нуух шигтгүүлэх; // Мо. nuuq-a.

NUGUS (Ū.) К.28; нугас: 1. утка; nuγus šuwū ну-
 гас шувуу; 2. анат. спинной мозг; nuγusrū ōwdōx
 нугасруу өвдөх; 3. петля, шарнир; xālāyanī nuγus
 хаалганы нугас; // Мо. nuγusa.

NŪM (Ū.) К.28; нум; 1. лук; num sum харвах
 нум сум харвах; 2. рессора; num хуγагах нум хуга-
 рах; // Мо. numu.

NURU (Ū.) К.28; нуруу: 1. спина, хребет, поз-
 воночник; nurū ōwōdōx нуруу өвдөх; ūlīn nurū уу -
 лын нуруу; 2. матица; māēxnī nurū майхны нуруу;
 // Мо. niruyu.

NŌ^kXŌR (Go.) нөхөр: товарищ, друг; nō^kxōr dar-
 γīn iltegel нөхөр даргын илтгэл; nō^kxōr yosnī tus-
 laltsā нөхөр ёсны туслалцаа; // Мо. nōkūr.

NŌMŌRŌG I (Sü.) нэг зүйлийн ялаа: зоол. муха,
 мушка, вид мошки; nōmōrōg nisex ялаа нисэх; nōmō-
 rōgīn bās ялааны баас; nōmōrōg ixtē bāēna ялаа их-
 тэй байна.

NÖMÖRÖG II (TKha.) гадуур нөмрөх нөмрөг: на-
кидка; nömörögtē хүн, нөмрөгтэй хүн; nömörög nömö-
röх нөмрөг нөмрөх; // Мо. nemürge.

NÖRÄ (Ur.) ширэнгэ: роца, заросль, тонких или
низкорослых деревьев; nörändä töröх ширэнгэд төө-
рөх; bitü nörätä mod битүү ширэнгэтэй мод.

NÖR (Ü.) К.28; нойр: сон; nör хүрэх нойр
хүрэх; nör mütä нойр муутай; анат. поджелудоч-
ная железа; nörⁱnī bultširxä нойрны булчирхай; // Мо.
noyir.

NUGALÜR I: NUGALÜR ŠÄDZĠÄĒ (Öw.) Б.21; алаг -
туу: зоол. галка; nugalür šädzġäē nisex алагтуу
нисэх.

NUXÜŠĪ (Dzew., Sar.) зөөхийн холимог: сметанная
смесь; nuxüşī xīх зөөхийн холимог хийх; artsätä
nuxüşī аарцтай зөөхийн холимог.

NUMAN: NUMAN TŠÖMÖG (Ar.) В.105; харьт, буга-
лаг чөмөг: анат. плечевая кость; numan tšömögnī
уаз харьт чөмөгний яс; numan nugalax харьт чөмөг
нугалах.

NÜWÜ (Sar.) В.106; поолуу, сийрсээр хийсэн төм-
пөн: таз из соломы; nüwü sū поолуу сүү; sirsен
nüwü сийрсэн поолуу.

O

OBÄR (Dar.) муу: муутай: плохой; dzunšilya
obärtä болохзуншлага муутай болох /СБХ.1963/.

OD(O) (Ū.) К.28; од: звезда; altan γadas od(o)
алтан гадас одон; olon od(o) šig олон од шиг;
// Мо. odun.

ODXO (Ū.) К.28; отгон: 1. самый младший; odxo
xū отгон хуу; odxo dū отгон дуу; 2. последний;
odxo nār xōgdžimīn odxo tšawxādas хөгжмийн отгон
чавхдас.

ODŽIG/UDŽIG (Dzaw.) хашин: ленивый, медлитель-
ный; odžig moγ хашин морь; udžig morindō tašūr хе-
рег хашин моринд ташуур хэрэг /АЗД.1978/.

ODŽŪ (Go.) В.106; ачаа тэнгийн чагт: застёжка,
верёвки, протянутой поверх вьюка; odžūγār tēglen
atšix чагтаар тээглэн ачих.

ODZÖR I (Min.) ёзоор: 1. основание, корень; šū-
dēnī odzōr шүдний ёзоор; modōnī odzōr модны ёзоор;
2. стебель; ōwōsnī odzōr өвсний ёзоор; // Мо. уојо-
γог.

ODZÖR II (Dar.) ёроол: 1. дно; sawnī odzōr сав-
ны ёроол; 2. геогр. подошва; modōnī odzōrōr γartš
уавах модны хормойгоор гарч явах; // Мо. iruγal,
iruγar.

ОГӨНӨ (Öw.), ONXIN (Sar.) огт: совсем, совершен-
но, вовсе; оγōнō xīgēgūē бāēна огт хийгээгүй байна;
оγōнō бāēхгūē огт байхгүй; onxin sonsōgūē огт сон-
соогүй; onxin yadrāgūē огт ядраагүй.

ОГТОРГУ (Min.), ОХТОРГУ (Ü.) огторгуй: небо, небосвод; oγtorγün tsayān ūlen dundās огторгуйн цагаан үүлэн дундаас/SM.1975.II.69/; oγtorγün ūdamdā ayalax огторгуйн уудамд аялах; // Mo. oγtarγui.

ОГŠIX (DKha.) агших: сокращаться, сжиматься, стягиваться; уγāxad ogsix угааснаас агших; usandā ogsix усанд агших; // Mo. agsiqu.

ОГТÄLÜR/ОХТОLÜR (Ar., GKha.) хутга: нож; ogtälürär мах ogtöloх хутгаар мах огтлох; ogtöläur awād ög хутга аваад өг.

ОГТÖRÖ I (Sü.) B.106; унины бөгс: нижний конец жерди; ogtöröndö цуā γарγах унины бөгсөнд ула гаргах; ogtörö nūxlex унины бөгс нүхлэх.

ОГТÖRÖ II (Go.) уулын бэл: склон горы; ogtörö-γör уавах уулын бэлээр явах; ogtörö холōs хараγdaw уулын бэл холоос харагдав.

ОГТÖRÖ III (TKha.) будлиан, самуурал: путаница; хереγ ogtörö хэрэг будлиан; ogtörö bolow будлиан болов.

ОГТÖRÖ IV (TKha.) гажуу зан: каприз; ene ix ogtörötö хүн энэ их гажуу зантай хүн; ogtörö γарγах гажуу зан гаргах.

ОГТÖRÖ V (TKha.) дээлийн зүйдэл: надставка, надставленный кусок; dēlīn ogtörö оуох дээлийн зүйдэл оёх; ogtörö olontō зүйдэл олонтой.

OGTSŪRҮҮА (E1., GKha.) эмээлийн сур орох нүх: седельная дыра /для ремня/; emēldē ogtsūrҮҮа үарүах эмээлд нүх гаргах; ogtsūrҮҮāsān цуах нүхнээс нь уях.

OXI (Ü.) К.28; ОХИН: дочь, девочка; manā oxi манай охин; olon oxi yawātsγāw олон охин явцгаав; // Мо. ökin.

OXTOLON (Ü.) К.28; OTOLXA (Dar.), OXŌTLOX (Dg.) R.167; огтлох: резать, рубить, надрезать, отрезать; mod oxtolon мод огтлох; хутаγār ōtolxa хутгаар огтлох; мах охōtlox мах огтлох; // Мо. oγtulaqu.

OYŌ (GKha.), OLŌ (Ōw.) айрагны хувин: ведро /для кумыса/; oyōd tsayā dūrgew айргийн хувинд цагаа дүүргэв; olŌ dūren āērag хувин дүүрэн айраг.

OYŌR I (Dar.) бэл: косогор, подножие; ūlīn oyōgōr уавах уулын бэлээр явах; хоуог хавтаγāēn оуогōс үарсан болoltōē dōldāsan хоёр хавтгайн бэлээс гарсан бололтой дуулдсан /ДАД/.

OYŌR II (TKha.) ёроол: 1. дно; danxānī oyōr үγāх данхны ёроол угаах; 2. геогр. подошва; ūlīn oyōgōr мал beltšiw уулын хормойгоор мал бэлчив; // Мо. iruγar, iruγal.

OLGŌ (Ü.) К.28; олгой: анат. толстая кишка; мухар olgō мухар олгой: слепая кишка; olgō ōwōdōx олгой өвдөх; // Мо. oloyai.

OLXⁱŌ: OLXⁱŌ ŪG (Ū.) К.29; сул үг: пустые слова; olxⁱŌ ūg yarix сул үг ярих; olxⁱŌ ūgtē xūn сул үгтэй хүн.

OLⁱŌSÖG (Bu.) В.106; амны халбага: ложка, чайная ложка, столовая ложка; olⁱŌsögör xōl idex амны халбагаар хоол идэх; olⁱŌsog ögōx амны халбага өгөх.

OLQ (Ū.) К.28; олон: много; olq xūn yawax олон хүн явах; olq ūgtē олон үгтэй; // Мо. olan.

OLOMTSÖG (Go., El.) В.106; олонцог: подушка на седле; emēlīn olomtsog эмээлийн олонцог; olomtsögig tsembēr bürēne эмээлийн олонцгийг цэмбээр бүрнэ; // Мо. olongçoy.

OLONGÖ (GKha.) олом: подруга; olongö džireme tšanyalax олом жирмээ чангалах; morinī olongö tatax морины олом татах; // Мо. olong.

OLÖNDÖ (ÖKha.) Ж.140; ONÖNDÄE (Bu.) В.106; хүрэм /хүндэтгэсэн/: куртка /высок/; olöndö ömösōx хүрэм өмсөх; onöndäe худалдадž awax хүрэм худалдаж авах.

OMLÜR (Ba., Öw., El.), OMÖRÜ (Ū.) К.28; омруу: ключица; üxērīn omlürīn arčās үхрийн омрууны арьс; ömörünī yas омрууны яс; // Мо. omuruu.

ONDÖGÖ: ONDÖGÖ XAYAX (Ū.) Т.9; шагай тоглох: играть в игральные кости; ondöyö xayädž toglox шагай хаяж тоглох.

OR/ORO (Ü.) К.29; орон: 1. страна, государство, край, местность; ехэ оро эх орон; or бүхэн ехэ тэвнэр dzeregtsen орших орон бүхэн энхтайвнаар зэрэгцэн орших; 2. жилище, кров; oro sūtsā орон сууц; oro баяр орон байр.

ORNOW (Dar.) орно би: приеду, прийду; masintā turtāl ornow хоуо машинтай урт /дамжлага бааз/ орно би /ДАД/; tednīd ornow тэднийд орно би; // Мо. orumui.

ORÖMDŽÖ (Ar.) В.106; ам бүл: семья, едок, член семьи; манā oromdzō манай ам бүл; olon orömdžötö олон ам бүлтэй.

ORÖEWTS̄ (TKha., ÖKha.) толгойн өмсгөл: наряд /головной/; awyāē xunī oröewts̄ авгай хүний толгойн өмсгөл; tolyōēn mōngōn oröewts̄ толгойн мөнгөн өмсгөл.

ORWON I (Sar.) В.106; дов, сондуул: бугор, бугорок; orwon elbegtē yadzar tsīgerxū дов сондуул ихтэй газар чийгэрхүү.

ORWON II (TKha.) бут ургамал: бот. куст растения.

ORWON III (TKha.) үндэс, ёзоор: корень, основание; orwon yōrōn suya tataх бутар нь суга татах; ūsnī orwon үсний ёзоор.

ОТӨГӨ: ОТӨГӨ ХҮ (Ü.) отгон, бага: самый младший; otōyō xū отгон хүү; otōyō xūgīn xurim отгон хүү - гийн хурим; /SM.1964.IV/.

OTŠIR I (TKha.) бат бэхийн тэмдэг: символ могущества; otšir üldēx бат бэхийн бэлэг тэмдэг үлдээх; otsirtōē bögdāž бат бэхийн тэмдэгтэй бөгж.

OTŠIR II (TKha.) хонхны очир: вачжра, ритуальный предмет, используемый вместе с колокольчиком при совершении религиозного акта; lamīn otširtōē хонх ламын очиртой хонх; хонх otšir barix хонх очир барих; //Mo. vašir.

OTŠIR III (TKha.) шил, чулуу зүсдэг доржпалам чулуу: алмаз; otširōr šil dzūsex доржпаламаар шил зүсэх; otšir šig xatū доржпалам шиг хатуу.

OWĀRAХ (Öl.) анзаарах: примечать, замечать, обращать внимание; owāрах бāēх анзаарах байх; bi odō owāрах bidz би одоо анзаарах биз /ШАХ.1976/.

OWDOL (GKha.) янз бүрийн: разнообразный, всякий; owdol yun awax янз бүрийн юм авах.

OWLOG (TKha., DKha.) олбог: түүж; owloy dewsex олбог дэвсэх; owloy tūšleg tsōm būren олбог түшлэг цөм бүрэн /АЗД.1978// Мо. olbuγ.

OWORTOX (TKha.) эд юмс элэглэн муудах: изнашиваться, стираться /об одежде и вещах/ ; axīn dēl owortādzē ахын дээл элэгдэж мууджээ; ed owortsān owortow эд юмс нь элэгдэв.

OWÖLÖĒ (Dun.) хурдан морины хүүхдийн малгай:
 Головной убор /у детей, участвующих в конских
 скачках/; хūхедūd мор' уралдūлахдā owōlōē omōsōw
 хүүхдүүд морь уралдуулахдаа малгай өмсөв.

Ō (Min.) ой: лес; ō šuyūn modon dundās ой шу-
 гуйн модон дундаас /SM.I975.II/; ix ōn dundā их
 ойн дунд; // Мо. оу.

ŌDOLXŌ (Dar.) өшиглөх: пинать; xōlōrō ōdolxō,
 хөлөөрөө өшиглөх; bōmbōg ōdolxō бөмбөг өшиглөх.

ŌDŌ (Dar.) хүүхээ гэж дуудах үг: обращение к
 девочке и мальчику; ōdō nāšir хүүхээ нааш ир.

ŌLOX (Min.) ойлох; цойлох: подпрыгивать, отска-
 кивать, рикошетировать; ōlōd γarsan buyīn šindžā-
 tē ойлоод гарсан бугын шинжтэй /SM.I975.II.64/;
 хурāγa, išig ōlon degdex хурга, ишиг цойлон дэгдэх;
 // Мо. оуилаqu.

ŌN (Ü.) К.29; ооно: зоол. самец антилопы, дзерена;
 ōn γowīd elbeg ооно говьд элбэг; ōn agnax ооно аг-
 нах; // Мо. оγуна.

ŌRTSOG I (Ar.,Go.) B.I06; өнчин, ганц: сирота, оди-
 нокий; ōrtsog kūked өнчин хүүхэд; ōrtsog tolγōē өн-
 чин толгой .

ŌRTSOG II (Ar.) дагз: затылочная кость; область
 затылка; tolγōēn ōrtsog толгойн дагз; ōrtsogrū ōwō-
 dōx дагзруу өвдөх.

ÖWÜDZ (Ba., El., Min., Khot.) B.106; лоовууз: ло-
вуз /род монгольской меховой шапки/; öwöl öwüdz
ömošöx евел лоовууз өмсөх; ünegen öwüdz үнэгэн
лоовууз; // Мо. loobuuja.

ÖGÖRГÖGÜE I (Khot.) асар их, их; большой,
очень; ögörgögüe öndör ülig dawax асар өндөр уу-
лыг давах; ögörgögüe us togtox асар их ус тогтох.

ÖGÖRГÖGÜE II (El., Sar.) замбараагүй: беспоря-
дочный; ögörgögüe olon хүн замбараагүй олон хүн;
ene mon ögörgögüe хүн шүү энэ мөн замбараагүй хүн
шүү /НАЯ.1979/.

ÖERMOGXON (Gkha.) саяхан: только что, недавно;
öermogxon уawsan саяхан явсан; öermogxon igew сая-
хан ирэв.

UDĀ/UDĀN (Dg.) R.38; удаан: медленно, долго;
udā xödlöx удаан хөдлөх; // Мо. udayan.

UGALDŽ (Dg.) K.38; угалз: 1. узор, орнамент;
ugaldž оуох угалз өөх; 2. самец архара /горного
барана/; argal ugaldž аргал угалз; 3. самум, пес-
чаный буран; ugaldžin хүү угалзан хуй; // Мо. uyal-
ja.

UXAN (Ü.) K.38; UXAN (Dg.) R.173; ухна: козёл;
ухан işig ухна ишиг; ухан маллах ухна маллах; şüd-
len ухан шүдлэн ухна; // Мо. uqana.

УЛ (Ü.) К.39; ул; I. подошва, подмётка; хөлийн ул хөлийн ул; 2. перен. основательность; ул сүр¹тā хандах ул суурьтай хандах; 3. основание; үл¹н олох улы нь олох; // Мо. ula.

УЛАХ (Ü.) К.39; уйлах: плакать; хүүхэд үлах хүүхэд уйлах; мөгшин үлах дү үгарав мэгшин уйлах дуу гарав; // Мо. ууилаху.

УЛАС (Ü.) К.39; УЛАСАН (Dar.) улиас: осина; үлās тарих улиас тарих; үлāsān ixtē үадзар улиас ихтэй газар; өндөр үлāsān өндөр улиас; // Мо. uliyasu.

УНИАР (Ü.) К.39; униар: дымка, мгла; үнār татах униар татах; үнār будан униар будан; // Мо. унияр.

УНДЖИГАР (Ü.) К.39; унжгар: I. долговязный; үн - dziyar хүүхэд унжгар хүүхэд; 2. слабый, болезненный, вялый; тсараён үнджийар баёв царай нь унжгар байв; // Мо. унжийар.

УНДЖИЛАГ (Ü.) К.39; унжлага: подвеска; үнджилагата дзүлтэ унжлагатай зүүлт; үнджилага тсimeglel унжлага чимэглэл; // Мо. унжилу-а.

УНЖИХА (Ü.) К.39; унжих: отвисать, нависать, свисать; уяа үнджиха уяа унжих; енгерең үнджиха энгэрт нь унжих; // о. унжиху.

УННАХ/УНАН (Ü.) К.39; унах: I. падать, сваливаться, отваливаться; наwtš үнах навч унах; үс үннах үс унах; 2. садиться верхом, ездить верхом; моғ үнах морь унах; маšin унан машин унах; // Мо. унаху.

УНТАХА (Ü.) К.31; унтах; I. спать, уснуть; егтэ ұнтаха эрт унтах; // Мо. untaqu.

УРА (Ü.) К.39; URÛ (ÖK_ha.) уран; умелый, искусный; ұра җартан уран гартан; ұра дүтә хөхө şu-wü уран дуутай хөхөө шувуу /ААЗ/; // Мо. uran.

URDĀ/URID (Ü.) К.39; урьд: прежде, раньше, в прошлом; urdā tsagtā урьд цагт; urid ödörön irsen урьд өдөр нь ирсэн; // Мо. urida.

УРГАХ (Ü.) К.39; ургах; I. расти, произрастать, всходить, давать ростки; ноҗо ұрҗах ногоо ургах; ұрҗах ulān nar ургах улаан нар; // Мо. urҗuqu.

УРУҒШĀ (Ü.) К.39; урагшаа; I. вперёд; 2. перен. успех, удача, продвижение; ұруғшā dawşix урагшаа давших; ұруғшā ахix урагшаа ахих; // Мо. uruҗsi-ban.

URSAX/URĀSXAX (Ü.) К.39; урсах; I. течь, протекать; us ұрғасax ус урсах; 2. уноситься течением; ғуалин ұрғасxaw гуалин урсгав; // Мо. urcqu.

УРТĀ (Ü.) К.39; урт; I. длинный, долгий, долго, длинно; urtā ödör урт өдөр; urtā nasлах урт наслах; // Мо. urtu.

УТĀ (Ü.) К.39; URTĀ (Dar.) утаа: дым; ұтā tawix утаа тавих; ұтā bāgix утаа баагих; urtā sūnagлах утаа суунаглах; // Мо. utuҗ-a.

УЛ (Ü.) К.39; ÖLÖ (Dar.) уул: гора, горы; ұл nu-ғū ixtē уул нуруу ихтэй; ұландā tsas orow ууландас оров; öndör ölö өндөр уул; // Мо. аула.

ŪLARXAG (Ū.) К.39; уулархаг: горный, гористый; ūlarxag γadzar уулархаг газар; ūlarxag nutag уулархаг нутаг; // Мо. аγularqay.

ŪLDŽIX (Ū.) К.39; ŌLDŽAX (Dar.) уулзах: встречаться; ахтā ūldžix ахтай уулзах; ōldžād irsen šuwōnī kelīn meddeg bolāsēw уулзаад ирсэн шувууны хэлий нь мэддэг болоосой /ДАД/; // Мо. аγuljaqu.

ŪLDZIR (Ū.) К.39; уулзвар: стык, узел, перекресток; dzamīn ūldzir замын уулзвар; tōmōrīn ūldzir төмрийн уулзвар /залгаа/; // Мо. аγuljaburi.

ŪR (Ū.) К.39; ŌR (Dar.) цайны уур: ступка; модон ūr модон уур; ūrandā xīdž nūdex ууранд хийж нүдэх; tōmōr ōr төмөр уур; // Мо. uur.

ŪRAG (Ū.) К.39; ŪRŪK (Kho.) уураг: 1. молозиво; ūrag bōsgōx уураг бөсгөх; 2. белок; ūraytā ed уурагт эд; ōndōgnī ūrag өндөгний уураг; ūrūk tarqi уураг тархи; // Мо. uγuray.

ŪRTĀ (Dar.) ууртай: сердитый, злой; ūrtā tsōxor lamбуγāē ууртай цоохор ламбуγуай /ДАД/; ene ix ūrtā yush энэ их ууртай юм; // Мо. аγurtai.

ŪTĀ (Ū.) К.39; уут: мешок, куль, сума; dernī ūtā дэрний уут; хурγанī ūtā хурганы уут; ūtandā xīx уутанд хийх; // Мо. uγuta.

ŪTSĀ (Ū.) К.39; ууц: анат. крестец, поясница; ūtsā tawix ууц тавь; ūtsā tallax ууц таллах; // Мо. uγusa.

ŪTŠILAX (Ū.) К.39; уучлах: прощать, извинять; yalīgāñ ūtšilax ялыг нь уучлах; ūtšilan ūdzēxē уучлан үзэх; // Мо. uγušilaqu.

Ö

ÖDGÖ (Ökha.) одоо, эдүгээ: сейчас, теперь, ныне, в настоящее время; ödgö mödö irene одоо мөд ирнэ; ödgö tsag одоо цаг; // Мо. odu-a.

ÖDÜ (Min.,Go.), ÜD (El.) өд: перо, перья; šu-wūnī ödü шувууны өд; üden der өдөн дэр; üden mal-γāē өдөн малгай; // Мо. ödü.

ÖDÜR (Ökha.,Go.), ÜDER (El.) өдөр: день, днём; ödür бүр хитсэл хїх өдөр бүр хичээл хийх; хүйтен үдер bolow хүйтэн өдөр болов; // Мо. edür.

ÖDŽÖ: ÖDŽÖ TEREГ(Ū.) нэг зүйлийн үхэр тэрэг: вид телеги, арбы /в которые запрягают быка/; ödžö tereg хөтлөх үхэр тэрэг хөтлөх; ödžö tergēr us авах үхэр тэргээр ус авах.

ÖGEDĚ (Ökha.) өөд: 1. вверх, выше, к /в значении вверх/; на, по; nad ögedē харах над өөд харах; ūl ögedē γar уул өөд гар; 2. против; urāsγal ögedē söröх урсгал өөд сөрөх; 3. нареч. вверх, кверху; ögedēn bolγох өөд нь болгох; // Мо. öged.

ÖGLÜ (Dar.), ÜGLE (El.) өглөө: утро, утром; öglü ertē уавах өглөө эрт явах; öglü бүр хитсэлтэ өглөө бүр хичээлтэй; üglē болох өглөө босох; // Мо. örlüge.

ÖGÖDŽIN (ÖKha., Sar.) В.106; өгөөмөр: обильный, щедрый; ögödžin setgeltē хүн өгөөмөр сэтгэлтэй хүн; ögödžin bayan ханүя өгөөмөр баян хангай.

ÖXĪ (DKha.) охин: девочка; öxid дүлалдах охид дуулалдах; маня охи манай охин; // Мо. okin, ükin.

ÖXÖRXÖN (ÖKha., Dar.) хөөрхөн: милостивый, милый, славный, хорошенький; öxörxön dzantä büsgüе хөөрхөн зантай бүсгүй; // Мо. kögerüken.

ÖXÖRSÖX (Ar., Ur., Dar.) өхөөрдөх: ласкать; säе-хан törsön хоуог амагагimin töёron töёгöd öxörsö-nü дэ сайхан төрсөн хоёр амагийн минь тойрон тойроод өхөөрдөнө үү дээ /МД.78/; хүхэдэ öxörsöx хүүхдээ өхөөрдөх; // Мо. ökürdkü.

ÖYÖ (TKha., GKha.) айрагны модон хувин: деревянное ведро /для кумыса/; аёгägin öyö айргийн хувин.

ÖYÖWDŽIX (ÖKha., Khot., Min.), ÖRÖWDŽIX (GKha.) өсөх, томрох: расти, подрастать; хүхед хурдан öyöwdžix ууш хүүхэд хурдан томрох юм; öyöwdžix нас өсөх нас.

ÖLGÖ (TKha., Ar.) хазаар, ногтны өлгүүр: вешалка /для узды, недоуздки/ ölgöndö баяга хадзär, ногтö өлгүүрт байгаа хазаар ногт; ölgö авах өлгүүр авах; // Мо. ölgegür.

ÖLGÜR I (DKha., Dg.), ÖLGÜR (Dag.) гэрийн тавиур: подставка; ölgür dēr sū tawix тавиур дээр сүү тавих; ölgür dēr toyō γаргах тавиур дээр тогоо гаргах; // Мо. talbiyur.

ÖLGÜR II (TKha.), ELGÜR (Dzaw., Khot., Go.) өлгүүр: 1. вешалка; хувтāsāsā ölgürtē ögōx хувцсаа өлгүүрт өгөх; malγāēyā elgürtē orqix малгайгаа өлгүүрт орхих; 2. подвеска; elgūrēs dzūx өлгүүрээс зүүх; // Мо. ölgögür.

ÖLTÖG (Go., Öw.), URTEG (El.) өртөг: стоимость; nemū örtög нэмүү өртөг; yamar ürtegtē we? ямар өртөгтэй вэ?; // Мо. örteg.

ÖMÜN (ÖKha., Khot.) өмнө: перед, впереди; полуденная сторона, юг; ömün dzüg yawax өмнө зүг явах; axīn ömün irne ахын өмнө ирнэ; // Мо. emün-e.

ÖMÜS (Dg.) R.167; оймс: чулки, носки; ömüs tsō-rox оймс цоорох; ömüs үγāx оймс угаах; ömüs ömösōw оймс өмсөв; // Мо. oyimusu.

ÖMṬSÜGER (DKha.) цөмцгөр: съезживаться, сжиматься; ömṭsüger amtā цөмцгөр амтай; ömṭsüger tsögōtē цөмцгөр цөгц; // Мо. ömṭsüger.

ÖNDÖGÖ: ÖNDÖGÖ SÜĒ (Ü.) Т.9; төрөөгүй байхад нь сүй тавих: помолвка детей до их рождения; öndögō sūē ömōnōn tawix өндгөн сүй өмнө нь тавих; öndögō sūē tawīulsan oхin сүй тавиулсан охин.

ÖNDÖR I (DKha., Dg.) урт: длинный, долгий; öndör ürgа урт уурга; öndör nastā хүн урт настай хүн; // Мо. öndür.

ÖNDÖR II (TKha.) өндөр: высокий; öndör biyētē хүхэд өндөр биетэй хүүхэд; öndör дүүгэр уагих өндөр дуугаар ярих; // Мо. öndür.

ÖNDÖR III (TKha.) их, үлэмж: 1. большой, великий; öndör хогдžил үлэмж хөгжил; 2. более, гораздо, весьма, очень; öndör амдžилтā их амжилт.

ÖNDÖR IV (TKha.) дээд: высший; öndör mergedžилтē дээд мэргэжилтэй.

ÖNDÖR V (TKha.) чанга: сильный, значительный, крепкий; öndör дүү чанга дуу; öndör дүүгэр уагив чанга дуугаар ярив.

ÖNE (Dar.) энэ: это, этот, сей, данный; öne метэр хī энэ мэтээр хий!; öne минī ах энэ миний ах; öne дžил энэ жил; // Мо. ene.

ÖNGÖRÜ (Ü.) Т. II; хэтэрхий: 1. слишком, чрезмерно, крайне; öngörü олон хүн хэтэрхий олон хүн; öngerü давхих хэтэрхий давхих; 2. чрезмерный, непомерный; öngörü yawdal хэтэрхий явдал.

ÖN^кХІ (Ü.) К. 29; өмхий: вонючий, тухлый, зловонный; öñ^кхī үнэртэй; öñ^кхī сана өмхий санаа; // Мо. ömükei.

ÖN^kXÖRÜLEG (Ar.), ÖN^kXÖRÜL (El.) хайлмаг /өөхөн тосонд хийсэн нэг зүйлийн хүнс/: кушанье из растопленной пенки, топленого жира; öñ^kxörüleg хйх өөхөн тосон хайлмаг хйх; öñ^kxörül идех хайлмаг идэх /ШАХ.1967/.

ÖNĪS (Ü.) Т.8; цоож: замок; öñis авах цоож авах; öñisör öñislox цоожоор цоожлох /SM.1964.IV/. том öñis том цоож.

ÖNÖNÖ (Min.) саяхан: только что, недавно; öñö-ñö endēs yawax bolsō i саяхан эндээс явах болсон.

ÖNSÖG (Ü.) К.28; оньсого: загадка; öñsög tāl-tвах оньсого таалцах; olon öñsög meddeg хүн олон оньсого мэддэг хүн; // Мо. öñisuy-a.

ÖNTSĪ (Ü.) К.29; өнчин: сирота, осиротелый; öñtsī örgösön хүн өнчин ерөөсөн хүн; öñtsī хотсорсон хүхед өнчин хоцорсон хүүхэд; // Мо. öñečin.

ÖR: АУАГАНĪ ÖR I (GKha.) аяганы ширээ: маленький столик /для чашек/; ауағанĪ ögnös халбага ав аяганы ширээнээс халбага ав; örlü хйтсйх аяганы ширээнд хййчих.

ÖR: ГАЛĪN ÖR II (GKha.) зуухны доод хэсэг: нижняя часть печи; галĪn öр tsewerlex зуухны доод хэсгийг цэвэрлэх; галĪn ögnī ortšim зуухны доод хэсгийн орчим.

ÖRĀL (Dar.), ÖRÖL (Ü.) К.29; ерөөл: пожелание, благожелания, ерол; ögā1 xelex ерөөл хэлэх; ögā1 magtāl ерөөл магтаал; // Мо. irüger, irügel.

ÖRGÜ (Dzaw.) өргөн: широкий; örgü üdam nutag өргөн уудам нутаг; örgü entē torōyo өргөн энтэй торго; // Мо. örgen.

ÖRÖL I (Dar.) ерөөл: пожелание, желание, благопожелания ерөл; öröl tawix ерөөл тавих; öröl magtālīn хөсөг ерөөл магтаалын хөсөг; // Мо. irüger, irügel.

ÖRÖL II (TKha.) бүхэл юмны хагас: половина, симметричная половина; öröl мах авах ерөөл мах авах; öröldödž dēl хix ерөөлдөж дээл хийх; // Мо. örügel.

ÖRÖL III (TKha.) морины ерөөл: односторонние пути /лошади/; öröltē mor yawtšixadž ерөөлтэй морь явчихаж; morⁱō öröldötsix морио ерөөлдчих; // Мо. örügel.

ÖRÖSÖN (Dar.) улаан бургас: бот. тальник; manāex örösöndö bī манайх улаан бургасанд бий.

ÖRÖWLÖG I (Öl.) В.107; хүүхдийн даахь: волосы младенца; öröwlogīn авах даахийг нь авах; öröwlog-tēgē бāēyā даахитайгаа байгаа.

ÖRÖWLÖG II (TKha.) шувууны өд сөд: птичьи перья; bürgedīn öröwlog бүргэдийн өд сөд; tagtā šuwūnī öröwlog тагтаа шувууны өд сөд.

ÖRŠÖMDŽ (TKha.) Ж. 146; тусламж /хүндэтгэсэн үг/: помощь, содействие /почт/; öršömdž üdzülex тусламж үзүүлэх; öršömdž авах тусламж авах.

ÓRŪ (Min.), ÓRÓGÓN (Dar.) эрүү: челюсть; órū tsaγān хугага эрүү цагаан хурга; órūnī šūd ówō-dōx эрүүний шүд өвдөх; // Мо. ereü.

ÓRŪWTŠĪ (Min.) B.107; зуухны тосгуур: подное /у печи/; dzūxnī órūwtš dēgēx únēs зуухны тос - гуур дээрх үнс; хогō órūwtš dēg aw хогоо тос- гуур дээр ав.

ÓTGÓLBÓR (GKha.), ÓŠGÓLBÓR (El.) уутан хөнжил-спальный мешок; dulān ūstē ótgólbór дулаан үстэй уутан хөнжил; ходоō óšgólbór awtš уавах хөдөө уутан хөнжил авч явах.

ÓTÓG I (Dar., El.) бууц, өвөлжөө: навоз /коровий, овечий/ зимовка, зимовье; ótóg bŭtsā өвөлжөө бууц; ótóg dzasaх бууц засах; // Мо. ebüljij-e.

ÓTÓG II (TKha.), ÓDXÓ (Ū.) K.29; өтгөн /шингэн зүйлийн өтгөн хэсэг/: густой, стужение, конденсация, гуша; аēragīn ótóg айргийн өтгөн; tsāēnī ódxó хийцтэй цайны өтгөн; // Мо. ötegen.

ÓTSGÓLDÓR (Kho., Khot.) B.107; өчигдөр: вчера; ótsgöldör yawсан өчигдөр явсан; ótsgöldör dulān bāēsan өчигдөр дулаан байсан; // Мо. öcügdür.

ÓTSÓN (Dar., Khot.) цөөн: малочисленный; ótsón хүнтē γadzar цөөн хүнтэй газар; ótsón ūgtē хүн цөөн үгтэй хүн; // Мо. čögen.

ÖTŠIK (Min., El.) өчиг: 1. показание; ötšik me-
dülex өчиг мэдүүлэх; 2. обещание; ам ötšikö ögöx
ам өчгөө өгөх; // Мо. öšig.

ÖWLEG (Dg.) элбэг: 1. обильный, изобилующий;
öwleg bayan ам¹däral элбэг баян амьдрал; 2. сво-
бодный, великоватный /об одежде/; öwleg хувтас
элбэг хувцас; дөлө öwleg хїх дээлээ элбэг хийх;
// Мо. elbeg.

ÖWÖGKĪ (Dar.) баавгай: медведь; öen хүren öwög-
kĪ ойн хүрэн /баавгай; öwögkĪn arısan дахā баав-
гайн арьсан дах.

ÖWÖR I (Dar., Min.) эвэр: рога; buyĪn öwör бу-
гын эвэр; үхэрĪn öwör үхрийн эвэр; малĪn öwör тү-
гāе малын эвэр туурай,

ÖWÖR II (Öw.) еер, ондоо: другой, иной, отлич-
ный, особый; öwör ном unšix еер ном унших; šal
öwör öngö шал ондоо өнгө /S.Mu.1961.III/.

ÖWÖR III (TK, a.) юмны өмнөх энгэр, урд хэсэг:
күжний склон, күжная сторона; мал ūlĪn öwörtö бāēna
мал уулын өвөрт байна.

ÖWÖR IV бүсэлсэн дээлийн энгэрийн доторхи
зай: пазуха; altsūrā öwörtö хїх алчуураа
өвөртөө хийх.

ÖWÖLNĪ/OWĒLDŽIN(Ökha.,Go.,Min.) өвөөлж: зоол. удод; öwölnī šuwū өвөөлж шувуу;öwēldžīnī tolyōē өвөөлжний толгой; // Мо. ebügelji.

ÖWSEL (Öw.) эд хогшил: имущество, пожитки, скарó; gerīn öwsel гэрийн хогшил;/S.Mu.1961.III/.

ÖWSÖX (Go.,DKha.), ÜWDEXÜ (El.) өвдөх: боletь; xöl üwdexü хөл өвдөх; biy üwdēd bāēna бие өвдөөд байна; tolyōē öwsöx толгой өвдөх; // Мо. ebdekü.

Ö/ÖI (Ü.) К.29; ой; I. лес, бор, роша; ö modö ой мод; öi modö urtātā boginotōē, olon хүн sāēntā mūtā ой мод урттай богинотой, олон хүн сайнтай муутай /АЗД.1978/; 2. годовщина; юбилей; nasānī ö насны ой; xuwisγalīn öi хувьсгалын ой; // Мо. oi.

ÖDŽIN (Gkha.), ÖYDŽIN (Öw.) хүүхэд хийдэг авдар: четырёхугольная ящика /для ребёнка/modon ödžin; модон авдар; ödžindö sūlyatšix өөжинц суулгачих /ШАХ. 1984/.

ÖG I (Dg.) В.107; тохом: потник, войлок /под седло/; emēlīn ög emdžidž̄ оуох эмээлийн тохом эм-ниж оөх; ög тохох тохом тохох.

ÖG II (TKha.) жийрэг, бамбай: прокладка; хомнī дорхи ög хомны доторхи жийрэг;toхöšindö ög барих тохшинд жийрэг барих.

ÖG III (TKha.) хөөе гэсэн аялга үг: возглас, которм окликают эй; ög tšī xurdan yawāgā хөөе, чи хурдан яваарай; ög хүн bāēnū хөөе, хүн байна уу?.

᠔ᠯ/᠔ᠯᠢᠨ (Dar.) үүл: облако; ᠔ᠯᠢᠨ нᠠх үүл нүүх;
᠔ᠯᠢᠨ бүрхэдᠵᠢ борᠦ оров үүл бүрхэж бороо оров;
// Мо. egüle.

᠔ᠯᠢᠮ (Dar.) ойрд аймгийн нэр: название ойратского племени; ᠔ᠯᠢᠮᠢᠨ хоᠰᠤ ойрдын хошуу; ᠔ᠯᠢᠮᠲᠰᠦ-
ᠳᠢᠨ тᠤх ойрдын түүх.

᠔ᠣᠷ (Ü.) К.29; ойр: 1. близний, ближний; ᠔ᠣᠷᠢᠨ
тᠣᠷ᠎ᠠ ойрын төрөл; ᠔ᠣᠷ тᠦ᠋᠋ᠣᠷᠠᠨ ойр тойрон; 2. близ-
ко, вблизи; гегᠢᠨ ᠔ᠣᠷ гэрийн ойр; ᠔ᠣᠷ оᠣᠭᠦᠰᠦх үадзар
ойр орших газар; // Мо. ойр-а.

᠔ᠣᠷᠠ (Dar.) өөрөө: сам, лично; ᠔ᠣᠷᠠ тᠦ᠋᠋ᠳᠡ хелех
өөрөө түүнд хэлэх; ᠔ᠣᠷᠠ бᠢᠶᠡᠷᠡ ав өөрөө биеэрээ ав;
// Мо. öber-iyen.

᠔ᠣᠷᠲᠣᠬᠣ (Ü.) К.29; ойртох: близиться, прибли-
жаться; подступать; ᠔ᠣᠪᠠᠯ ᠔ᠣᠷᠲᠣᠬᠣ дᠦхᠯᠦ᠋ᠳᠦ ойртох дөх-
лөө; хотод ᠔ᠣᠷᠲᠣᠳᠵᠢ игew хотод ойртож ирэв; // Мо.
oyirataqu.

᠔ᠣᠷᠲᠰᠦᠨᠦ (Öw.) өөрснөө: сами; ᠔ᠣᠷᠲᠰᠦᠨᠦ хурдан уав
өөрснөө хурдан яв; ᠔ᠣᠷᠲᠰᠦᠨᠦ хел өөрснөө хэл; // Мо.
öbersen-e.

᠔ᠦᠰᠭᠦᠳᠦ (Dg.) R.157; ANDŽĪГᠠᠢ (TKha.) найз, нө-
хөр: друг, подруга, приятель товарищ; ᠔ᠦᠰᠭᠦᠳᠦ᠋ᠳᠦ
найз нь очно; ᠔ᠦᠰᠭᠦᠳᠦ᠋ᠳᠦ dzaxidᠵᠢ хелᠡᠷᠡ найздаа захиж
хэлээрэй; andžīγᠠᠢᠨ yawlā найз нь явлаа.

᠔ᠦᠰᠢ (DKha.) хээл хахууль, хахууль: взятка, под-
куп; тᠦ᠋᠋ᠳᠡ ᠔ᠦᠰᠢ оᠣᠭᠦх түүнд хээл хахууль өгөх.

᠔ᠯ/᠔ᠯᠢᠨ (Dar.) үүл: облако; ᠔ᠯᠢᠨ нᠤх үүл нүүх;
᠔ᠯᠢᠨ бүрхэдᠵᠢ бор᠒ огов үүл бүрхэж бороо оров;
// Мо. egüle.

᠔ᠯᠢᠮ (Dar.) ойрд аймгийн нэр: название ойратско-
го племени; ᠔ᠯᠢᠮᠢᠨ хоᠰᠤ ойрдын хошуу; ᠔ᠯᠢᠮᠲᠢᠰᠤ-
ᠳᠢᠨ тᠤх ойрдын түүх.

᠔ᠣᠷ (Ü.) К.29; ойр: 1. близний, ближний; ᠔ᠣᠷᠢᠨ
тᠣᠷ᠒᠎ ойрын төрөл; ᠔ᠣᠷ тᠡᠳᠡᠷᠠᠨ ойр тойрон; 2. близ-
ко, вблизи; gerᠢᠨ ᠔ᠣᠷ гэрийн ойр; ᠔ᠣᠷ оᠷ᠔᠔ᠰᠢх үадзар
ойр орших газар; // Мо. oyir-a.

᠔ᠣᠷᠠ (Dar.) өөрөө: сам, лично; ᠔ᠣᠷᠠ тᠦндᠡ хелех
өөрөө түүнд хэлэх; ᠔ᠣᠷᠠ бᠢүгᠡᠷᠡ ав өөрөө биеэрээ ав;
// Мо. öber-iyen.

᠔ᠣᠷᠲᠣᠬᠣ (Ü.) К.29; ойртох: близиться, прибли-
жаться; подступать; ᠔ᠣᠪ᠎ᠠ ᠔ᠣᠷᠲᠣᠬᠣ дᠡх᠎ᠠ
дөхлөө; хотод ᠔ᠣᠷᠲᠣᠳᠵᠢ иrew хотод ойртож ирэв; // Мо.
oyirataqu.

᠔ᠣᠷᠲᠢᠰᠢᠨᠠ (Öw.) өөрснөө: сами; ᠔ᠣᠷᠲᠢᠰᠢᠨᠠ хурдан уав
өөрснөө хурдан яв; ᠔ᠣᠷᠲᠢᠰᠢᠨᠠ хел өөрснөө хэл; // Мо.
öbersen-e.

᠔ᠣᠰᠭᠠ (Dg.) R.157; ANDŽĪГᠠᠡ (TK_{Ha}.) найз, нө-
хөр: друг, подруга, приятель товарищ; ᠔ᠣᠰᠭᠠᠨ отᠰᠢᠨᠠ
найз нь очно; ᠔ᠣᠰᠭᠠᠳᠠ dzaxidᠵᠢ хелᠡᠷᠡ найздаа захиж
хэлээрэй; andžīγᠠᠡᠨ yawlā найз нь явлаа.

᠔ᠣᠰᠢ (DK_{Ha}.) хээл хахууль, хахууль: взятка, под-
куп; тᠦндᠡ ᠔ᠣᠰᠢ ᠔ᠣᠭᠢх түүнд хээл хахууль өгөх.

ÖEMASXÄ (Dag.) угаах, усанд орох: 1. стирать, хувтсаc öemasxä хувцас угаах; 2. купаться; хүүхэд-дүүд öemasxä хүүхдүүд усанд орох. /ШАХ. 1964/

ÖĒRÖ (ÖKha.) ойр дотно, дөт:ближний, близкий; öĒrö dotno бāĕх ойр дотно байх; үадзарāñ öĒr dot yum газар нь ойр дөт юм; // Мо. оуир-а.

Р.

PADŽIGNÜR (Ba.) Б.22; бин, шарвин: лепёшка; padžignür хāĕрах бин хайрах.

PAGSÄ I (El.) будгийн багс: кисть, кисточка; budāgīn pagsä будгийн багс; pagsār tonxō будах багсаар цонх будах; // Мо. бауса.

PAGSÄ II (Dzaw.) туужуу: веник; pagsä awād ög туужуу аваад өг; pagsār хог tsewerlene туужуугаар хог цэвэрлэнэ.

PAGWÄN (El., GKha.) ваар: 1. ваза, корчага; pagwän arxi ваартай архи; 2. черепица; pagwän ваар сав.

PAYÄN (TKha., ÖKha., DKha.) муу үйл: хөгтэй явдал: приключение, похождения, смешной поступок, дурной поступок; payänā delgex муу явдлаа илчлэх.

PANÄ (Ü.) мах гаргадаг том сав: большая посуда /для мяса/; panändä мах үаргах том, түмпэнд мах гаргах; panä saw tsewerlex том сав цэвэрлэх /SM.1964. IV/.

PANDŽIGA (Öl.) шoон тоглоом: игра в кубик;
 pandžiya toglox шoон тоглоомоор тоглох. /СБХ.
 1961/.

PĀDŽĀ (Bu.) сэрээ /зэвсгийн нэг төрөл/: вилы;
 pādžāyār ōwōs хамах сэрээгээр өвс хамах; ōwōsnī
 pādžā өвсний сэрээ.

PĀRTAG (Ba.EI.) дэгтий: меховые чувяки, унты;
 yutālīn yādūr pārtag ōmōsōx гутлын гадуур дэгтий
 өмсөх.

PĀS (Dzaw.,Khot.) мужааны багаж: столярный
 инструмент; pās авах паас багаж авах; pāsār mo-
 don dēr dzurās yaryawпаас багажаар модон дээр зу
 раас гаргав. /ШАХ.1967/

PEL (Ū.) P.30; пял таваг: тарелка; tom pel том
 пял таваг; peldē idē dzasax пял тавагт идээ за-
 сах; // Mo. pila.

PENSĒ (Ba.) B.22; цар таваг: большая неглубо-
 кая металлическая тарелка; ūtsā tawix pensē ууц
 тавих том цар таваг.

PIDĀNĀ (Öw.,Ar.,Tö.), BITĀNĀ (El.,Sar.) бидон
 сав: бидон; pidānātā sū бидонтой сүү; tawan le-
 tāgīn bitānā таван литрийн бидон сав; // Mo. bidon.

PIMBŪ (Dzaw.,Khot.) харуул: рубанок; pimbūдах
 харуулах; pimbūyār yowil yaryax харуулаар говил
 гаргах.

PISĀNDŽĀ (TKha., GKha.) хуучир: хучир; музыкаль-
ный инструмент; pisāndzā toγlox хуучир тоглох; pisān-
-idzār xōgdžōmdōw хуучраар хөгжимдөв.

PĪTSŪ (TKha., ŌKha., DKha.) нэг төрлийн чулуу:
род камня; pītsūn xōrōg пийсүүн хөөрөг;
pītsūn sorūl пийсүүн соруул.

PⁱUDĀL (Ü.) Т.ІЗ; феодал: феодал; хар šar pⁱu-
dāl хар шар феодал; pⁱudālīn nouγxol феодалын
ноёрхол.

POLOGDOX (TKha., ŌKha., DKha.) хэт идэх, дэндүү
их идэх: объедаться, переедать; pologдох maγad
дэндэх магад; pologdodž bōldžix их идэж бөөлжих.

PÖDZ (Go., Ōw., Khot.) Б.22; PÖDZONXÖ (El.) хон-
гио: гильза; būnī pōdz бууны хонгио; pōdzonxō
tsuγlūlah хонгио цуглуулах.

PÖŠIG (Ü.) Т.ІЗ; поошиг: бочка; modon pōšig
модон поошиг; tosnī pōšig тосны поошиг.

PŪLŪ (El.) цолуу: таз; pūlūndā sū
ūdaldag цолуунд сүү уудалдаг; modon pūlū модон
цолуу /НАЯ.1967/.

PŪG I (Ü.) зуухны хүхээ: дымоход; pūg utāγār
dūγex зуухны хүхээ утаагаар дүүрэх; pūg taglarax
зуухны хүхээ тагларах.

PŪG II/PIN (El.) амбаар: амбар; кладовая; pūg-
tē xīx амбаарт хийх; pingēs γarγadž awax амбаа-
раас гаргаж авах.

PÜNDŽĚ I (Sar., El.) малын хашаа: кошара, хлев, загон; pündzendě mal orūlah хашаанд мал оруулах; pündžě barix хашаа барих.

PÜNDŽĚ II (GK ha.) аяны тогоо: походный котелок; pündze awtš yawax аяны тогоо авч явах; манайд džidžig pündze bī манайд аяны тогоо бий.

PÜNTEĜ (Bu.) бөөрөнхий мах: род котлета; püntegte xōl бөөрөнхий махтай хоол; pünteg belētгех бөөрөнхий мах бэлтгэх.

PŪ I/PENTŪDZ (Ü.) Т.12; ПУНТҮҮЗ: крахмаловые макаронь; pū tšanax ПУНТҮҮЗ чанах; pentūdztē xōl хīх ПУНТҮҮЗТЭЙ хоол хийх.

PŪ II (TKha.) хүндийн хэмжээ; 1. пуд; dzūn pū tar¹а зуун пүү үр тариа; 2. весы; ūxer pūn dēr tawix үхэр пүүн дээр тавих; // Мо. pүү.

PŪ III (TKha.) аялга үг: междометие /үү/; pū, yasan хүйтэн уум бэ? пүү, ясан хүйтэн юм бэ; pū, yasan мūхāē ūnertē уум пүү, ясан муухай үнэртэй юм.

S

SADĀ (Ü.) Т.7; садан: состоящий в родственных отношениях, родственник; xolīn sadā холын садан; sadā tōrōlīn хүн садан төрлийн хүн; // Мо. sadan.

SADRAĀ (Go.) В.108; бэл газрын олон салаа сайр: разветвленные буераки на склонах гор; sadraĀ īxtē yadzar олон салаа сайр-ихтэй газар.

SADRŪLAX (TKha., Dar.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; sāraḷ morīg unaya gawel sadrūlād yarṅā хō саарал морийг уная гэвэл давхиад гарнаа хө /МАД/.

SADZILĠĀ (Sar.) сайвар: идущий мелкой ино - ходью /о лошади/; sadzilġā mor сайвар морь; sadzilġadġ yawax сайвардуулж явах.

SAGANAG (GKha.), SAGALĠĀL (Sü.) сагаг, саглага: щётка /у лошади/; morⁱnī saḡanag моринь сагаг; saḡalġāl dēgūr tšödörölōx сагаг дээгүүр чөдөрлөх; // Mo. saḡay.

SAGIL: SAGIL ХОНЬ (Khot.) В.108; шүдлэн эм хонь: овца /двухгодовалая/; sagil хон харⁱūldġ baiġā эм хонь хариулж байгаа; sagil хонь ōgōx шүдлэн эм хонь өгөх

SAGSĀN (Dar.) тулга: таган, тренога; sagsānda tūlex тулганд түлэх; хētē sagsān хээтэй тулга.

SAXHAL (ŌKha.), DZAXAL (Dg.) сахал: борода, усы; saxhaltā xūn сахалтай хүн; dzaxālā хусах оахлаа хусах; // Mo. saḡal.

SAYAG (Dar.) сайвар, жороо: иноходь, идущий мелкой, иноходец, иноходью; sayāḡ morⁱtōē xūn сайвар морьтой хүн; unayan sayag mor унаган сайвар морь.

SAYAGLAX (Min.) сайварлах: идти мелкой ино - ходью; mor sayagлах морь сайварлах.

SALBAN I (ГКха.) Б.22; цоожны өргөс: зүбцы у монгольского замка; tsödžnī salban unax цоожны өргөс унах; salban хуҗарах өргөс хугарах.

SALBAN II (ГКха.) муу сархинаг: анат. листки книжки у жвачных животных; salban tsewerlex муу сархинаг цэвэртэх.

SALDĀDZ (ТКха.) цэмбэ: сукно; saldādzān tsuw цэмбэн цув; saldādzān dēl цэмбэн дээл.

SALIK^kXI (ӨКха.), DZALXI (Dg.) салхи: ветер; salik^kxi орох салхи орох; xütštē salik^kxi below хүчтэй салхи болов; // Мо. salkin.

SAM: SAM TŌNO (ГКха.) нэг төрлийн тооно: вид тона; мангәех sam tōnotō манайх сам тоонотой.

SAMALDARAG (Ü.) К.30; самалдаг: анат. хрящевые пластинки, образующие носовые ходы; malin samaldarag малын самалдаг; хамгәin samaldarag хамрын самалдаг; // Мо. samalday.

SAMARA (Dg.), DZAMĀRAXĀ (Go., Kh.) самрах: мешать, перемешивать /напр. какие-л жидкости/; tsäē dzamārahā цай самрах; sügē samara сүүгээ самрах; // Мо. samaraqu.

SAMPĀN (Dun.), SAMPIN (El., Ba., Go.) Б.22; зангидсан товч: пуговица; /в виде узла/ sampān хадах зангидсан товч хадах; šilbe emxerdedž sampin dzangidaх шилбэ эмхэрдэж товч зангидах /ШАХ.1967/.

SĀNDIL (Gkha.) сандал: стул; sāndil dēr sūx
сандал дээр суух; sāndil širēn ger dūren сан-
дал ширээ нь гэр дүүрэн /ААЗ// Мо. sandali.

SANDZĀĒ (Tkha., Dkha.) нэг төрлийн архи: вид
водки; sandzāē ūx архи уух; sandzāē sarxādīg
šimen dzōglodž санзай архийг шимэн зооглож...
/АЗД.1978/.

SAN^QXAN (Ar.) B.108; үнэртэй ус: душистая вода,
духи, одеколон; sāēxan ūnertē san^Qxan сайхан үнэр-
тэй ус; san^Qxan tūrxew үнэртэй ус түрхэв.

SANMĀĒ (Dar.) морины хөхөл: чёлка /у лошади/;
moŋnī del dzasadž sanmāē ūldēw морины дэл засаж
хөхөл үлдээв; sanmāē yāsān цуах хөхлөөс нь уях;

SARXINAG: SARXINAGAN TŌNO (Gkha.) нэг төрлийн
тооно: вид тона; sarxinagan tōnotō ger сархинаган
тоонотой гэр; //Мо. toγono.

SARLAG I (Ōw.) хурууд /хурууны үзүүрээр дарсан
бумбагар/: хурут; /сущенный творг/; sarlag xurūd
хатāх бумбагар хурууд хатаах /S.Mu.1961.IV/.

SARLAG II (Tkha.) сарлаг: сарлык, як; sarlag
sāx сарлаг саах; sarlagin sūnī ōrōm dzudzān сарла-
гийн сүүний ерөм зузаан.

SARMĀĒ I (Min.), SARIMDAГ (El.) зуны аргал: ар-
гал, кизяк /летний/; dzunī sarmāē tūw зуны ар-
гал түүв; ūxērīn sarimday үхрийн зуны аргал.

SĀDZĀN (DKha.) паалантай хувин: эмалированная посуда, ведро; sādžān sawandā tarag būreх паалантай хувинд тараг бүрэх; šādžandā sū xīх паалантай хувинд сүү хийх.

SĀX I (ÖKha.) сая: недавно, только что; tun sāx тун сая; bi sāx irew би сая ирэв /ШАХ.1981/.

SĀX II (TKha.) саах: доить; gū sāx гүү саах; хо᠒ sāx хонь саах; // Мо. saᠶaᠴu.

SĀX III (TKha.) богиносгох: укорачивать, сокращать; dōrōgō sāx дөрөөгөө богиносгох; цуᠶāgīn sāx уяагийнь богиносгох.

SĀXAN (Min.), SEXĀ (Ü.) К.31; сайхан: красивый, прекрасный, перелестный; γоуᠶ sāxan хүн гоё сайхан хүн; sēxā edēlel сайхан эдлэл; // Мо. saᠶiᠴan.

SĀXŪ I (El.) онгироо: хвастливый, зазнающийся, легкомысленно храбрый; ene ix sāxū хүн šū энэ их онгироо хүн шүү; sāxū am¹tan bāeᠶā yum онгироо амьтан байгаа юм /НАЯ.1967/.

SĀXŪ II (El., Sar.) В.108; цайны босоо сав: вид посуды; sāxūndā tsāe ūdlaw саахуу саванд цай уудлав; tsoryotō sāxū цорготой саахуу.

SĀXŪ III (Ar., Sü., Do.) В.108; сэнжтэй аяга: кружка; sāxū аyaᠶа цyāх сэнжтэй аяга угаах; sāxūnī amсар сэнжтэй аяганы амсар.

SĀYĀ (Dzaw.,Go.) төмс: бот. картофель; sāyā
tarix төмс тарих; sāyā xurāx төмс хурāах;

SEGEDREG (GKha.), SEGELDEREG (Sü.) B.108;
унийн сагалдрага: застѣжки у жерди; segedreg цуах
сагалдрага уях; unīn segeldereg tasarax унийн са-
галдрага тасрах; // Мо. saγaldurγ-a.

SEGELDEREG (Ü.) K.31; SALDARĜĀ (Khot.,Bu.),
SAGAĻDARAG (Dg.) R.168; сагалдрага: застѣжка;
malγāēn segeldereg малгайн сагалдрага; hadzārīn
saldarγā хазаарын сагалдрага; // Мо. saγaldurγ-a.

SEGSĒ I: SEGSĒ XURĜA (Dzaw.,Khot.,GKha.),SEG-
SÜREG (Go.,El.) эрт гарсан хурга: ягнѣнок /рано
родившийся/; segsē xurγa yalγaw эрт гарсан хур -
гаа ялгав; segsüregnī ar¹sār dēl xīx сэгсүүргэн
арьсаар дээл хийх.

SEGSĒ II (Ba.,El.) том араг: большая корзина;
segsēndē nōs tšixew том арганд ноос чихэв; segsēr
arγal tūx том аргаар аргал түүх.

SEGSĒĠ (Dar.), SEGSĪ (Öw.) B. 23; SEWĒ (Khot.),
SEWLEG(Ur.),SEWĒGER (Sar.) ХҮҮХДИЙН ДААХЬ, зулайн
үс: волосы младенца; segsēgīgeñ samnah даахий нь
самнах; segsī awax даахь авах; sewēñ urγax даахь
нь ургах; sewegerēñ(sewleg) xīsex даахь нь хийсэх.

SEGSÜREG (TKha.) сэнс арьс: шкурка годовалого
барашка, крупная мерлушка; segsür̄gen dotor сэнс
арьсан дотор; segsüreg egnex нарийн сэнсэн дотор
эгнэх; // Мо. segsegür̄ge.

SEXEX (Go., Khot., Dzaw.) сөхөх: приподнимать, приоткрывать; хаяγā сөхөх хаягаа сөхөх; awdar sexēd ūdz авдар сөхөөд үз; // Мо. sekükü.

SELDEN (Khot., Go.) В.108; нөмгөн: без пояса; büsgüē selden yawax бүсгүй нөмгөн явах; selden nütsgen нөмгөн нүцгэн.

SENDEN I (GKha.) модон хувин: деревянное ведро; sendendē mal sāx модон хувинд мал саах; tom senden том модон хувин.

SENDEN II (TKha.) зандан мод: сандаловое дерево; senden modnī ūner sāēxan зандан модны үнэр сайхан; // Мо. sengdeng.

SERŌN (Dar.) сэрүүн: не спящий, бодрствующий; tši serōn bāēyā yū чи сэрүүн байна уу?; // Мо. serigün.

SERTEGTŠIN (GKha.) В.109; хоёр настай эм зээр: серна /двухгодовалая/; tsayān sertegtšin цагаан эм зээр.

SĒXI (Ü.) К.31; сайхи: тот самый; sēxi er сайхи эр; sēxi хүмүс сайхи хүмүүс; // Мо. sayiqi.

SⁱADŽĀ (Ar.) В.109; цагаа: кипячённый тарак, кипячённый кумыс; sⁱadžā ūx цагаа уух; sⁱadžā šūx цагаа шүүх.

SIDŪKŪ (ÖKha.) Вл.278; шүүх: производить разбор дела, расследовать; херэг sidükü хэрэг шүүх; asūdal sidükü асуудал шүүх.

SINTEG (Go.) B.109; онгироо, сагсуу: кичливый, хвастливый, заносчивый; *sinteg dzantā* сагсуу зантай; *ene ix sinteg* энэ их онгироо.

SĪGŪLĒX (Dar.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; *mor¹ōr sīgūlex* мориор давхих; *xurdan sīgūlēdž otš* хурдан давхиж оч.

SĪMKĀ (Dar.) сиймхий: просвечивающий насквозь газовый, воздушный /о тканях/; *sīmkā torγo* сиймхий торго; *sīmkāγān urax* сиймхийгээр нь урах; // Mo. *seyimkei*.

SĪWĒG (TKha.) Ж.28; үс /хүндэтгэсэн үг/: волос; *sīweg awax* үс авах; *šīwégē uγāx* үсээ угаах.

SODĀS (Ü.) K.32; судас: кровеносный сосуд; пульс, артерия, вена; *tsusunī sodās* цусны судас; *sodās tar¹ā* судас тариа; // Mo. *sudasu*.

SODŌ (Öw.), XODŌ (El.) год: мөх /снятый с лап животного/; *xurāγānī arīsānī sodō* хурганы арьсны год; *nexīnī xodō* нэхийний год; /ХА.1970/; // Mo. *γoda*.

SOGOXŌ (GKha.) B.109; осгох: зябнуть, мёрзнуть; *xūštendē dārtš soγoxō* хүйтэнд даарч осгох; *soγoxō šaxaw* осгох шахав; // Mo. *osuyaqu*.

SOGSŌ I (Öw., El.) адууны гөхөл: чёлка, хохол; *sogsō ūldēdž delīn dzasaх* гөхөл үлдээж дээлийг нь засах.

SOGSŌ II (Öw., El., Ba.) хүүхдийн хэсэг үс: чёл-
ка детская; xūxēded sog̃sō tawix хүүхдэд хэсэг үс
тавих.

SOGTŌŠ (Dar.) цай нүдэх уур: ступка; sog̃tōšid
tsāē nūdex цайны ууранд цай нүдэх; sog̃tōštō tsāē
ууранд хийсэн цай.

SOYĀ (Dar.) соёо: клык; бивень; dzānī soyā
зааны соёо; ȳānsānī soyā setgūr гаансны соёо
сэтгүүр; // Мо. соууγ-а.

SOYŌT (Go.) үндсэн аяга, аяга: деревянная пиа-
ла; āērag̃in soyōt айргийн модон аяга; idžilxen
olon soyot ижилхэн олон үндсэн аяга.

SOLĠĀN (Dar.) тайван: мирный, спокойный, бла-
гополучный.

SOLOG (GKha., Öw., Go.) унийн сагалдрага: зас-
тёжки у жерди; soloy toмох унийн сагалдрага томох.

SOM (Go.) B.109; хавчиг хувин: узкое ведро;
somdō us xīx хавчиг хувинд ус хийх; somtō āērag
хавчигтай айраг.

SON I (GKha.) B.109; айрагны модон сав: дере-
вянная посуда /для кумыса/; āērag̃yā sondō xīdeg
айргаа том модон савд хийдэг.

SON II (Ar., Bu.) хөхүүр: бурдюк; āērag̃in son
айргийн хөхүүр; son dūren хөхүүр дүүрэн.

SONDALAX (Ü.) К.32; сундлах: 1. садиться верхом вдвоём; 2. посадить верхом позади себя; 3. преследовать верхом неприятеля; *sondaldž хөх сундалж хөөх; та хоуар морин дэр sondala та хоёр морин дээр сундал; // Мо. sundalaqu.*

SONGON/SONGIN (Ü.) К.31; сонгино: лук репчатый; *songon tariw сонгино тарив; dzerleg songin зэрлэг сонгино; // Мо. songgin-a.*

SONÖSGÖL (DKha., Ü.) дам сонссон үг: слышать через посредство кого-л, услышать от других; *xүнэс сонöсгöлөх хүнээс сонсох; sonöсгöл үг дам сонссон үг; (SM.1964.IV/).*

SORMOS (Ur.), SORMÜSГA (GKha.) В.109; сормос, сормуус: ресницы; *nүдэнi sormүсүгa нүдний сормуус; urtä sormostöө урт, сормуустай; // Мо. sormusu, sormusun.*

SOWARAГ (Ü.) К.32; суврага: субурган, надгробная пирамида; *sowarayān narandā gilбах суврага нь наранд гялбах; сүмiн sowaray сүмийн суврага; // Мо. subury-a.*

SÖWXÖ (Dar.) ор тойм: ор төдий: одно название, одна видимость; *sowxā bolγodž хiх ор нэр болгож хийх; sowxā boldž öngöröw ор нэр болж өнгөрөв /СБХ.1962/.*

SÖLГO (Min.) сойлго: выдержка, выстойка лошади; *sölyön gütsesen аytā сойлго нь гүйцсэн агт /SM. 1975.II.64/; sölyo алдах сойлго алдах; // Мо. soyily-a.*

SŌX I (Sñ.) B.109; хунгар: сугроб, снежный, занос; tsasen wōx पासан хунгар; sōxod šigdex хунгарт шигдэх /ХА.1970/.

SŌX II (Dag.) суух: сидеть, садиться; yawāyan wōx явган суух; mašindā wōx машинд суух; // Мо. sa-yuqu.

SŌM (Ü.) K.32; суман: рота; sōm darāya суман дарга; mor¹tō sōm морьт суман; // Мо. sumun.

SŌN (Ü.) K.31; SŌNŌ (Min.), SŌN (Dg.) R.169; шене: ночь; sōn orōē шене орой; sōnō bolow шене болов; ödör wōn хоуор өдөр шене хоёр; // Мо. sōnō.

SŌNŌ: SŌNŌ DULĪ (ТКha.), SŌNDŪLNĒ (Ü.) K.32; шене: ночь; а. полночь; б.в. полночь; sōnō dūlī bolōxō бүхэл шене болох; sōndūlnē yawāxā бүхэл шене явах.

SŌR (Ü.) K.32; сур: ремень, ремешок; sutār цуах сураар уях; sōr eldex сур элдэх; sōran хадzār суран хазаар; // Мо. sur.

SŌRXĀ (Ü.) K.32; сурах: учиться, обучаться; tši negim sōridā чи нэг юм сурах ёстой; sōrxha bitšig сурах бичиг; // Мо. surqu.

SŌRIMSOG (Ü.) K.31; саримсаг: чеснок; xōlnī sōrimsog хоолны саримсаг; sarimsag tariw саримсаг тарив; // Мо. sarimsag.

SŌSŌN (CKha.) нэг төрлийн ваар: вид вазы том
sōsōn saw том ваар. сав; šawar sōsōndō arīx xīdeg
шавар вааранд архи хийдэг.

SŌWAD (Ü.) К.32; сувд: I. жемчуг, жемчужина;
2. жемчужный; sōwādan ēmeg сувдан ээмэг; sōwād
awaw сувд авав; // Мо. subud.

SŌWAG (Ü.) К.32; суваг: I. канава; 2. канал;
sōwag tatax суваг татах; sōwag šūdū суваг шуудуу;
// Мо. subay.

SŌWĒ (Ü.) К.32; сувай: яловый, бесплодный;
sōwē ünē сувай үнээ; sōwē хо᠒ сувай хонь; // Мо.
subai.

SŌX I (Ü.) К.32; суух: садиться; nāšā sōx
наашаа суух; endē sōtšīx энд суучих; // Мо. sa-
yu.

SŌX II (Dar.), SŪⁱX (Ar.) B.109; ээмэг: серь-
ги, серёжки; altan sōx алтан ээмэг; sūⁱx dzūw
ээмэг зүүв.

SŌX III (Dar.) чихний гэдэс: ушные мочки;
tsixnī sōx tomtō чихний гэдэс томтой; sōx dži-
džigtē

SŌX IV (TKha., ŪKha., DKha.) сөөх: хрипнуть;
xōlō sōx хоолой сөөх; yarⁱandā sōx яриандаа
сөөх; // Мо. sōgekü.

SŌXĪ (Dzaw., Se.) B.109; ХҮҮХДИЙН БОЙТОГ: МӨХӨ-
ВНӨ ЧУВЯКИ /детские/; xūxādīn sōxī omōsūlex ХҮҮХ-
ДИЙН БОЙТОГ ӨМСҮҮЛЭХ; dāwūn sōxī даавуун бойтог.

SŌR/SŌ¹R (Ü.) K.32; суурь: подставка, полка;
toḡonī sōr ТОГООНЫ СУУРЬ; lānī sō¹r лааны суурь;
// Mo. sauri.

SUDĀ (Dun.) судаг, жалга: лог, ложбина, балка,
овраг; sudān ноḡо судгийн ногоо; sudā yadzāgār но-
ḡо их уḡадžē судаг газраар ногоо их ургажээ
/ШАХ.1984/; // Mo. suday.

SUDZĀĠĀ (Ar.) морины уяа: коновязь; sudzāyā
dēr olon moḡ bāēnā уяан дээр олон морь байна;
sudzāgās цуах уяанаас уях.

SUGALĠĀ (Ba.) шүүгээ: шкаф; suḡalāndā xuwtsas
ewxedž xīx шүүгээнд хувцас эвхэж хийх /S.Mu.1961.
III/.

SULXIR (Khot., El.), TSURXIL (Ba., Öw.) цулхир:
бот. кумарчик гобийский; sulxirīn ḡuril цулхирын
гурил; tsurxil elēstē yadzar уḡана цулхир элстэй
газар ургана; // Mo. ŗulkir.

SUMĀDZ (Ü., GKha.) T.13; ŠUMĀDZ (Ba.) жижиг
богц: седельная кобура; morindō sumādz тохох мо-
ринд богц тохох; šumādz yandzayāлах богц ганза-
галах /ШАХ.1978/.

SUMDĀR (GKha.) сум дээр: в сомоне; sumdār xi-
tšēl xīw сум дээр хичээл хийв; sumdār bāēyā сум
дээр байгаа; // Mo. sumu deger-e.

SUNDŪL (GKha.) сондуул: бугорок; dow sundūl
 погорох дов сондуул ногоорох; dow sundūl ixtē дов
 сондуул ихтэй; // Мо. sonduula.

SUNDŽĀ (Sü.) В.ИЮ; саахуу шиг сав:вид посуды ;
 sundžātā us саахуутай ус.

SURĀS (Dzaw.,Khot.) В.ИЮ; бутач: внебрачный,
 незаконнорожденный; surās xūxed бутач хүүхэд; su-
 rās xūn бутач хүн.

SURDAX (Khot.) сураглах: осведомляться; наво-
 дить справки, расспрашивать; xūgē surda хүүгээ
 сурагла ; xūnēs surdadž bāēx хүнээс сураглаж байх;
 // Мо. suraγlaqu.

SUWARĠĀ (GKha.) олон зөөж нүүх: повторно пере-
 кочёвывать; suwarγā nūdel олон зөөх нүүдэл; suwar-
 γā xīdž nūx олон дахин зөөж нүүх.

SUWAS (Se.) сулхан архи: водка /слабая/; тогō-
 нī suwas тогооны сулхан архи; suwas ūx сулхан ар-
 хи уух.

SŪ (Go.,Ba.,El.), SŌGŌ (Ū.) К.32; суга: под -
 мышка; sū tayag суга таяг; sūnī towts суганы товч;
 // Мо. суу.

SŪLĀĠĀ (Dg.) R.169; SŌLĀĠ (Ū.) К.32; бортого:
 маленькое деревянное ведро; modon sūlāγā модон
 бортого; sōlāγandā хо́н sāx бортогнд хонь саах.

SŪMĀĒ (TKha.) гонзгой: овальный, продолговатый;
 sūmāē nūrtē xūn гонзгой нүүртэй хүн; sūmāē хөлбөртө
 тэ гонзгой хэлбэртэй.

SŪNAG I (GKha.) наян жингийн том гинж: большая
 цепь /весом в 80 джинов/; nayan dzingin sūnag наян
 жингийн том гинж.

SŪNAG II (TKha.) утаа, униар суунаглах: дым,
 дымка, мгла; sūnag tataх униар татах; manangin
 būnag манангийн униар.

SŪNAG III (TKha.) сүүл мэт зурвас гэрэл: поло-
 са света, хвост кометы; sūnag од харвасан одны
 үлдэц гэрэл.

SŪĒW (Dar.) юм тохдог хэц: бельевая верёвка;
 sūēw tataх хэц татах; sūēw dēr тохох хэц дээр то-
 хох. /ШАХ.1980/.

SŪĒWDAX (Dar.) тохох, тээх: седлать, накладыва-
 вать /напр.потник/; uḡasan yum sūēwdax угаасан юм
 тохох /ШАХ.1972/.

SŪDŽĒ (Do.) навч мөчир: листья, лист,
 ветка; modnī sūdžē xīsēne модны навч хийснэ; sū-
 džē unax мөчир унах.

SŪX I (Sar.) жингийн туухай: разновесы, гири;
 neg xīlīn sūx нэг хилийн туухай; sūx tawix туухай
 тавих.

SÜX II (TKha.), DZÜXE (Dg.) R.156; сүх: топор; сүхэнī ішэ сүхний иш; том dzüxe том сүх; // Мо. süke.

SÜW I (Dzaw., Sar., El.) элсэн манхнаар нэвтрэх нарийн зам: узкая дорожка; elsēnī sūwēr newteren үгарах элсний нарийн замаар нэвтрэн гарах.

SÜW II (TKha., DKha., ÖKha.) нарийхан нүх: дырочка, ушко; dzünī sūw зүүний сүв; хадānī sūw хадны сүв.

SÜ I: ANGIR SÜ (TKha., El., Sar.) эхийн уураг сүү: материнское молоко; angir sūgē šimūlsen ēdzīnxē atšīg yanan bē ангир сүүгээ шимүүлсэн ээжийнхээ ачийг янан бэ /МАД./ .

SÜ II (TKha., ÖKha., DKha.) сүү: молоко; exīn sū эхийн сүү; malīn sū малын сүү; sū sāl elbegtē сүү сааль элбэгтэй; // Мо. sün.

SÜDER I: SÜDER DZEREGTSEX (TKha., ÖKha.) Ж. 151; жил орох /хүндэтгэсэн үг/: наступить год рождения по двенадцатилетнему циклу /высок/; minī sūder dzeregtsedž bāēyā миний жил орж байгаа.

SÜDER II (TKha.) нас сүүдэр /хоршоо үг/: воз - раст, годы, лета /парное слово/; sūder xed хүртš bāēna нас сүүдэр хэд хүрч байна; nas sūder nemēgē насаа нэмээрэй /ААЗ/.

SÜDER III (TKha.) сүүдэр: тенъ; sūdertē sūx сүүдэрт суух; modōnī sūder модны сүүдэр; sūder barix сүүдэр барих; // Mo. següder.

SÜDŽ I (Sar.) хазаарын амгай: удила; xadzārīn sūdž хазаарын амгай,

SÜDŽ II (TKha.) хүн малын сүүж: бөдрo; sūdžēn gemtex сүүж нь гэмтэх; sūdž owōdōx сүүж өвдөх; // Mo. següji.

SÜDŽĪN I (GKha.) B.IIO; хэлхээ тооно: нанизанное тони; gerīn sūdžīn гэрийн хэлхээ тооно; sū - džīn tōno будах хэлхээ тооно будах /ШАХ.1984/.

SÜDŽĪN II (öw.) B.22; цулгүй гархин ээмэг: серъги, серёжки; sūdžīn dzūx гархин ээмэг зүүх; tom sūdžīn том гархин ээмэг.

SÜR (TKha.), SÖTŠU (GKha.) дэрсэн шүүр: веник, метла /из ., ковыля/; sūrēr хог tsewerlex дэрсэн шүүрээр хог цэвэрлэх; tom sötšū том дэрсэн шүүр.

SÜĒĒ (Sar.) B.IIO; бутархай мөнгө: мелкие разменные монеты, мелочь; sūēē bāēna ū бутархай мөнгө байна уусūēē olontō бутархай олонтой.

Š

ŠADŪDŽĀ (GKha.) ширмэн гүц: чайник; šar tostō šadūdžā шар тостой гүц; γūlīn šadūdžā гуулин гүц /ШАХ.1984/.

ŠADŽIN (Go., El.), TSĀDŽIN (Dar.) машин: реле-
гия; šadžinī ūdzel sanā машины үзэл санаа;
šarīn tsādžin шарын машин.

ŠADŽĀ I (Dzaw., El., Sar.) цэс жагсаалт: список,
реестр; mal tōlōd šadžā xīw мал тоолоод жагсаалт
хийв; šadžā xīdž bāēyā цэс хийж байгаа.

ŠADŽĀ II/YADŽĀ (TKha., El.) шалз чанасан
мах: разваренное мясо; vadžā tsanax язартал ча-
нах; šadžā xīdž idex шаз хийж идэх; // Мо. šaḷa.

ŠAG (Khot.) цөв: осадок, отстой; ōrōm xāēlādž
šay γarγaw өрөм хайлж цөв гаргав; dzōxī xāēlādž
šay γarγax зөөхий хайлж цөв гаргах.

ŠAGĀE (TKha.), ŠĀ (El.) шагай: таранная кость,
игральная кость; šayāe togōlox шагай тоглох; ša-
yāe харвах шагай харвах; // Мо. šay-a.

ŠAXAM (Ar.) бяслаг: сыр; tūxī sūnī šaxam түү-
хий сүүний бяслаг; šaxam šaxax бяслаг шахах.

ŠAL I (GKha.) ус нь хатсан хуурай шавартай
газар: высохшая земляter šalrū adū харagdāsan
тэр ус нь хатсан газар адуу харагдсан; šal tōērtš
γarγan dzam bī хатсан шандыг тойрч гарсан зам
бий /ШАХ.1984/.

ŠAL II (TKha.) гэр, байшингийн шал: пол /в
жилище/modon šal модон шал; gerīn šalā будах
гэрийн шалаа будах; // Мо. šal.

ŠAL III (TKha.) шал шал гэх: издавать звуки, похожие на звуки жидкости при шлепании по ней.

ŠAL IV: ŠAL DEMĪ (TKha.) шал /хүч нэмэх үг/: совершенно, совсем; šal demī yum шал дэмий юм; šal худал шал худал; šal teneg ам¹тан шал тэнэг амьтан.

ŠALAN (Öw.) Б.26; омруу: ключица; úxřin šalan үхрийн омрууны арьс.

ŠALBÜR (Go.) В.III; бөхийн шуудаг: специальный бандаж борцов; bõxřin šalbūr оуох бөхийн шуудаг оёх.

ŠAMĀĀL (Dar.), DŽIMĀĀUL (El.) мөчир: ветка, сук; samāyāl salxindā хуҗарах мөчир салхинд хугарах; modõnī džimāyūl tūw модны мөчир түүв.

ŠAMIRĀ (TKha.), ŠIMIRIG (Ü.) К.33; шамарга: метель /весною/; tsasan šamirya цасан шамарга; nõeton šimirig нойтон шамарга; // Мо. simary-a.

ŠANAM (TKha.) нэг төрлийн малгай: вид шапки; lamīn šanam ламын малгай; tom šanam том малгай.

ŠANLŪ (TKha., DKha., ÖKha.) арц уугиулдаг сав: курильница; tom šanlū арцны том сав; šanlū dūrēn ünēs арцны сав дүүрэн үнс.

ŠANNĀX (Go., Dar.), ŠANGNAXĀ (Ba.) шагнах: награждать, премировать; mōngõr šannaх мөнгөөр шагнах; bātar tsolõr šangnaхā баатар цолоор шагнах; // Мо. šingnaqu.

ŠANTĀ (Dg.) R.170; ŠAḠĀĒT (DKha.) шаант чөмөг: большая берцовая кость; *šantā tšanaḥ* шаант чөмөг чанах; *šayāēt nuḡalaḥ* шаант чөмөг нугалах; // Мо. *šayantu*.

ŠARĀ I: ŠARĀ XATSAR (Dzaw., Sar.) B.III; гурван настай тарвага: тарбаган /трёхгодовалый/; *šarā xatsarīn arīs* гурван настай тарваганы арьс; *šarā xatsar alaḥ* тарвага алах.

ŠARĀ II: ŠAR EWĒRTĒ (GKha.) B.III; гурван настай эр аргаль: горный баран /трёхгодовалый/; *šarā ewertē xorⁱōtō amⁱtan* аргаль хориотой амьтан.

ŠARĀ III (TKha., DKha., ŌKha.) нас гуйцсэн эр үхэр, шар: вол; *monḡolīn šarā* монголын шар; *amban šarā* амбан шар; // Мо. *šar*.

ŠARĀ IV (TKha., DKha., ŌKha.), ŠARXĀ (Ū.) K.33; өнгө: жёлтый, рыжий, русский; *šarā dēl* шар дээл; *šarxā ūsē* шар үс; // Мо. *šir-a*.

ŠARĀ V (TKha., ŌKha., DKha.) хосл, унд исэх өвчин: изжога; *šarā xōrōḥ* шар хөөрөх; *šarā xōdōlōḥ* шар хөдлөх.

ŠARĀ VI (TKha.) уур, омог: гнев, злоба, *šarā ɣaɣaḥ* омогтой зан гаргах /ШАХ.1966/.

ŠARĀ VII (TKha.) юмны шаржигнан гарах чимээ: звукоподр. хрусту, скрицу; *tsas xöldō šarā* цас хөлд шар шар хийх.

ŠARAXTŠĪ (Ü.) K.33; шарагчин: жёлтая /о масти самок животных/; õno šaraxtšin хоуог ооно шарагчин хоёр; // Мо. širayčín.

ŠARĀS/ŠĀRAS (Ü.) K.33; ŠARUAS (GKha.) SAR SŪ (Ar., Bu.) шар ус: а. СНЕГОВАЯ ТАЛАЯ ВОДА; sarās asāyah шар ус астах; б. МОЛОЧНАЯ СЫВОРОТКА; tsayā-nī šārās цагааны шар ус; šaruasīn авах шар усн нь авах.

SARXĀL (Sar., Khot.) шаргал: соловый /о масти / палевый /о цвете/; šarxāl moʻ шаргал морь; šarxāl γoldū adū шаргал голдуу адуу; // Мо. širayal.

ŠARIMDĪ (Dg.) R.170; sarmāē.

ŠARSŌWŌ (Ü.) K.33; шар шувуу: зоол. сова, филин; šarsōwō šōnō sāen хардаγ шар шувуу шөнө сайн хардаг; // Мо. sira šibaγu.

ŠARTĀ I (El.) жирэмсэн: беременная; šartā bolox жирэмсэн болох; eхnerēn šartā genelē эхнэр нь жирэмсэн гэнэ лээ /НАЯ.1967/.

ŠARTĀ II (TKha., ŪKha.) ууртай, омогтой: сердитый, злой; ene šartā хүн šū энэ омогтой хүн шүү; yāsan šartā nōxōr we? яасан ууртай нөхөр вэ.

ŠATSARGĀNĀ (Dar.) хулгана: мышь; šatsargānā el-begtē γadzar хулгана элбэгтэй газар; šatsargānīn хор tsatsax хулганы хор цацах. /ШАХ.1980/.

ŠAWDŽIN; ŠAWDŽIN XŌRŌ (Khö., Khot.) B. III; ŠAB-
DŽĀ (Ar.) B. IIO; гар хөрөө: ручная пила; šawdžin
xōrōgōr mod xōrōdōx гар хөрөөгөөр мод хөрөөдөх;
šabdžā awax гар хөрөө авах.

ŠAWSIN (Ar.) B. III; SŌR (Khot.) andar.

ŠAWTĀNŪR (TKha.) байргүй, суурьгүй: непостоян-
ный, изменчивый, непоседливый; šawātūr yandžin
xarxū байргүй янзын хархүү.

ŠĀDZĀ I (GKha.) гурилтай хоол: лапша; šādžā
idexē гурилтай хоол идэх; šādžā xīx гурилтай хоол
хийх /XA.1970/.

ŠĀDZĀ II (Go.) шалз чанасан толгой шийр:
разваренные голов и ноги скота; šādžā tšanax
толгой шийр шалз чанах.

ŠĀX I (Ū., El.) цохих, зодох: бить, ударять,
колотить; γαγᾱγᾱ šāx гараараа цохих.

ŠĀX II (TKha.) шаах, босгох: вбивать, забивать;
γadās šāx гадас шаах; māšxan šāx майхан шаах;
//Mo. saḡaḡu, siḡaḡu.

ŠĀX III (TKha.) ойртох, тулах: приблизиться,
подходить /подъезжать/ вплотную; dawāndā šādž būw
даваанд ойртон тулж буув; xašārū šādž dzogsox ха-
шаа руу тулж зогсох.

ŠĀX IV (TKha., GKha.) худал хэлэх: прост. говорить
неправду, лгать, врать; ene dandā šāday xūn энэ

дандаа худал хэлдэг хүн; bitgī šāyād bāē битгий худал хэлээд бай.

ŠĀX V (TKha.) шувуу хушуугаараа тонших: кле-
вать /о птицах/; būged xurāya šāx бүргэд хурга
шүүрэх /тонших/.

ŠĀXAR (Ü.) К.33; талын үнэг: лиса, лисица,
степная рыжая лисица; ōwōl šāxar tsaγān ōngōtē
өвөл талын үнэг цагаан өнгөтэй.

ŠĀXŪ (Dun.) нэг зүйл сав: вид сосуда; dzesen
šāxū зэсэн сав; šāxūndā xīx саванд хийх.

ŠĀLBĀR (Dun.) хөвөнтэй оймс: ватные чулки;
šālbār ōmōsōx хөвөнтэй оймс өмсөх.

ŠĀM I (Khot.), ŠĀMŪR (Öw.) Б.26; тогооны угаа-
гуур: веничек для мойки котла; šāmār toγō uγāx
угаагуураар тогоо угаах; toγōnī šāmūr авах тогоо-
ны угаагуур авах.

ŠĀM II (Khot.) хогийн шүүр: веник, метла; šā-
mār hog tsewerlex шүүрээр хог цэвэрлэх; šām xu -
daldadž авах хогийн шүүр худалдаж авах.

ŠĀR I (Go., Sar.) хярам: кипячёная вода с моло-
ком; šār tšanax хярам чанах; šār ūw хярам уув.

ŠĀR II (TKha.) цайны шаар: чайники, осаден чая;
šārīn tunγādž авах шаарыг нь тунгааж авах; šār
ixtē ōtgōn tsāē шаар ихтэй өтгөн цай; // Mo. šiya-
ru.

ŠĀR III (TKha.) гологдол, муу юм: отбросы, брак, изьян; ūšēdwerīn šār үйлдвэрийн гологдол; pīwnī šār пивоны шаар хаягдал.

ŠĀR IV (TKha.) бөмбөлөг: шарик /надувной/; ǝngīn šār барих өнгийн бөмбөлөг барих; šār ūlēx бөмбөлөг үлээх.

ŠĀTAN (Ü.) К.33; элсэн чихэр: сахарный песок budāndā šātan xīw будаанд элсэн чихэр хийв; ūttā šātan ууттай элсэн чихэр.

ŠE/ŠĀⁱ (Ü.) К.33; хигдэс, салаад: салат; nīslēl šē нийслэл хигдэс; šāⁱ хīх хигдэс хийх.

ŠEDAX (Ü.) К.33; чадах: мочь, быть в состоянии, уметь; xīdž šedex хийж чадах; yarⁱdž šedax ярьж чадах; // Мо. čidaqu.

ŠEDALTĒ (Ü.) К.33; чадалтай: сильный, мощный, крепкий; šedaltē xūn чадалтай хүн; xūtš šedaltē хүч чадалтай; // Мо. čidaltai.

ŠEGSAX (Ü.) жагсах: строиться в ряд, вставать в ряды; xed xedēr šegсах хэд хэдээр жагсах; olon xūn šegсах олон хүн жагсах /ШАХ.1979/; // Мо. jiy-saqu.

ŠEGŠIGĒ (Sar.,Khot.), ŠOGŠIGŌ (Go.,El.) боргоцой: шишка; xušnī šegšiyōē tūx хушны боргоцой түүх; šoγšiyō tsōmōw боргоцой цөмөв.

ŠELGADĀG (Ü.) шилдэг: лучший, отборный, изобранный; šelyadāg xūmūšē yawūlāxā шилдэг хүмүүсээ

явуулах; šeljadāg sēnāsān awaxā шилдэг сайнаас нь авах.

ŠEWGAR (Ü.) К.33; жийвгар, жижиг нүд: узкоглазый; šewyar nüdtē хүн жийвгар нүдтэй хүн; šewyar nüdegē inēх жийтгар нүдээрээ инээх.

ŠEDZGĒ (Ar.,El.), ŠIG (Öw.) Б.26; шээзгий; жижиг араг: плетёнка, корзинка; šēdzgīndē arγal хīх шээзгийнд аргал хийх; šig ūrtš yawax шээзгий үүрч явах; // Мо. šečegei.

ŠĒN (Ü.) К.33; шээх: мочиться; хūxed šēn хүүхэд шээх; šēn tsag болох шээх цаг болох; // Мо.šigekü.

ŠĒR (Ü.) К.33; ŠⁱĀR (GKhā.,Go.) шийр: ноги /у животных/; malīn šēr малын шийр; хонⁱnī šēr хонины шийр; šⁱār хūēхāлах шийр хуйхлах; // Мо. šigir-e.

ŠⁱADAM (Dar.) шилбүүр: кнут, бич; šⁱadam барих шилбүүр барих; maldā barix šⁱadam малд барих шилбүүр.

ŠⁱADZĀR (Ba.) хязгаар: граница, предел, рубеж, край; barūn šⁱadzār баруун хязгааррзах šⁱadzārān харагдахгүй зах хязгаар нь харагдахгүй /ШАХ. 1966/; // Мо. kiḷayar.

ŠⁱĀLGAS (Ba.) хялгас: волос, волосн; šⁱālyas nāldaх хялгас наалдах; šⁱālyasan šūr хялгасан шуур; // Мо. kilγasu.

ŠⁱAM (Khot., Bu.) сам, шүүр: гребёнка, расчёска; šⁱamār ūsē samнах самаар үсээ самнах; šⁱamā хуялах самаа хугалах; // Мо. sam.

ŠⁱAMDĀ (Ba.) хямд: недорогой, дешёвый; šⁱamdā ūnēr авах хямд үнээр авах; šⁱamdāхан dzарах хямдхан зарах; // Мо. kimda.

ŠⁱAMSĀGAR (Ba.) хямсгар: надменный, кичливый; šⁱamsāgar хүн хямсгар хүн; bitgī šⁱamsāēγād bāē битгий хямсайгаад бай /ШАХ.1966/; // Мо. kimsagar.

ŠⁱARGAX (Ba.) хяргах: стричь /ножницами/; хонⁱnī nōs šⁱargax ХОНИНЫ НООС ХЯРГАХ; ūsē šⁱargax үсээ хяргах; // Мо. kirγaγu.

ŠⁱARŪ (Ba.) хяруу: иней; šⁱarū unax tsag хяруу унах цаг; tarⁱāγā šⁱarūnās хамγāлах тариагаа хяруунаас хамгаалах; // Мо. kirayū.

ŠⁱATA (GKha.), ŠⁱAT (Go., El.) шат: лестница; modon šⁱata МОДОН ШАТ; tšulūn šⁱat чулуун шат; // Мо. šatu.

ŠIDĒS (GKha.) ид шид: волшебство; šidēs ūdzūlex ид шид үзүүлэх; šidēstē ид шидтэй;

ŠIDMĒS (Dun., El.) дээсний тасархай: отрезок волосной верёвки, волосная верёвочка; šidmēsēr цуах дээсний тасархайгаар уях.

ÖWÖLNĪ/ÖWĒLDŽIN(ÖKha.,Go.,Min.) өвөөлж: зоол. удод; öwölnĭ šuwū өвөөлж шувуу;öwēldžīnĭ tolyöē өвөөлжний толгой; // Мо. ebügelji.

ÖWSEL (Öw.) эд хогшил: имущество, пожитки, скарб; gerĭn öwsel гэрийн хогшил;/S.Mu.I96I.III/.

ÖWSÖX (Go.,DKha.), ÜWDEXÜ (El.) өвдөх: болеть; xöl üwdexü хөл өвдөх; biy üwdēd bāēna бие өвдөөд байна; tolyöē öwsöx толгой өвдөх; // Мо. ebdekü.

Ö/ÖI (Ü.) К.29; ой; I. лес, бор, роца; ö modö ой мод; öi modö urtātā boginotöē, olon хүн саянтай мүйтэй ой мод урттай богинотой, олон хүн сайнтай муутай /АЗД.1978/; 2. годовщина; юбилей; nasānĭ ö насны ой; хувьсгалын öi хувьсгалын ой; // Мо. oi.

ÖDŽIN (GKha.), ÖYDŽIN (Öw.) хүүхэд хийдэг авдар: четырёхугольная ящика /для ребёнка/modon ödžin; модон авдар; ödžindö sūlyatsĭx өөжинц суулгачих /ШАХ. 1984/.

ÖG I (Dg.) В.107; тохом: потник, войлок /под седло/; emēlĭn ög emdžidž oyox эмээлийн тохом эм-жиж оёх; ög тохох тохом тохох.

ÖG II (TKha.) жийрэг, бамбай: прокладка; хомни дорхи ög хомны доторхи жийрэг;тохөсindö ög barix тохшинд жийрэг барих.

ÖG III (TKha.) хөөе гэсэн аялга үг: возглас, которм окликают эй; ög tšĭ xurдан yawāgā хөөе, чи хурдан яваарай; ög хүн bāēnū хөөе, хүн байна уу?.

ŠIDZŪR (El., GKha.) ханын шийр: ножки /нижние концы/ решётчатой стенки юрты; xanīn šidzūgās уях ханын шийрээс уях; šidzūgāsañ tatax ханын шийрээс нь татах.

ŠIGETGĒ I (Dg.) R.I70; нарийн хавчаар: закалка, зажим /для волос/; ūsnī šigetgē үсний нарийн хавчаар; šigetgēgēr хawtšix нарийн хавчаараар хавчих.

ŠIGETGĒ II (TKha.) шигтгээ: 1. украшения из драгоценного камня, вставляемые в серебряные рамки на чём либо; инкрустация; 2. разноцветные камешки для мозаики; ēmegnī šigetgē ээмэгний шигтгээ; // Mo. sigtegege.

ŠIGSEX (GKha.) шигдэх: погрязать, увязать, застревать; sawartā šigsex шаварт шигдэх; gertē šigsex гэртээ шигдэх; // Mo. sigidekü.

ŠIKXER (GKha., El.) чихэр: конфета, сахар; šik-xer авах чихэр авах; // Mo. sikir, šikir.

ŠILBĒ I (GKha., ŌKha., El., Ōw.) хоёр настай тэмээ: верблюд /двухгодовалый/; šilbē nōslox тэмээгээ ноослох /ШАХ.1972/.

ŠILBĒ II (TKha., ŌKha., DKha.), ŠILEW/ŠILŪE (Dg.) R.I70; шилбэ: 1. голень; xōlīn šilew хөлийн шилбэ; 2. стебель /у растения/; deresnī šilbē дэрсний шилбэ; // Mo. šilbi.

ŠILĒ I (GKha.) B.II2; дуран: бИНОКЛЬ; хоуор
 nūdēnī šilē хоёр нүдний дуран; adūyā šilēr хагах
 адуугаа дурангаар харах.

ŠILĒ II (TKha., ŌKha., DKha.) ХҮН, МАЛЫН ХҮЗҮҮ -
 НИЙ ШИЛ: затылок, загривок; šilē харǎdž dzoγsox
 шилээ харж зогсох; šilē mādzix шилээ маажих; // Мо.
 sili.

ŠILĒ III (TKha., ŌKha.) уулын шил: гребень гор-
 ного хребта; ūlīn šildē adū bāēna уулын шилд адуу
 байна; šilīn dzamār уавах шилийн замаар явах.
 // Мо. sili.

ŠILĒ IV (TKha., ŌKha., DKha.) ШИЛ: стекло; šilen
 ауага шилэн аяга; tsonxōnī šilē цонхны шил; // Мо.
 šil.

ŠILEWTŠ I (Khe.) B.II2; тэрэгний буулга: ярмо,
 дуга; teregnī šilewtš тэрэгний буулга; šilewtšini
 ̄osor буулганы оосор.

ŠILEWTŠ II (El., GKha.) хазаарын шил: затылок
 /для узда/; hadzāra šilewtšēsēn barix хазаараа
 шилээс нь барих; // Мо. šili.

ŠILĒ/ŠILĒTĒ (Go., El.) B.II2; шившиг, шившигтэй:
 срам, стыд, позор; xūmūsīn šilē болох
 хүмүүсийн шившиг болох; yāsan šilētē хүн бе ясан
 шившигтэй хүн бэ?.

ŠILĒWER I (DKha., ŌKha., El.), ŠILĒGÜR (Dun.)
 галын хайч: шипцы для угла; šilēwērēr γal dzasaw

галын хайчаар гал засав; šilēgūr авах галын хайч авах.

ŠILĒWĒR II (TKha.) галын нарийн төмөр: кочерга; silēwēr tōmōrōr ʎal dzasaх шилээвэр төмрөөр гал засах; ʎālīn šilēwēr галын төмөр; // Мо. šilegebūr.

ŠILGARAX (Go., GKha.) шалгарах: выдаваться, отличаться; выделяться среди других; awarʎār šilʎarax аваргаар шалгарах; // Мо. salʎaraqu.

ŠIMDAXA (Ü.) К.33; шамдах: 1. быть прилежным усердствовать, стараться, стремиться; 2. торопиться, спешить; adžildā šimdaха ажилд шамдах; šimdaха xeregtē шамдах хэрэгтэй; // Мо. šimdaqu.

ŠIMNEX (Ü.) К.33; шивнэх: шептать, нашептывать; аман dotōrō šimnex аман дотроо шивнэх; šimnen хелсен ũg шивнэн хэлсэн үг; // Мо. sibnekü.

ŠINAȦA (Go., El.) шанага: уполовник; ковш; šinaȦār tsāē ũdlaw шанагаар цай уудлав; šinaȦа авах шанага авах; // Мо. šinaȦ-a.

ŠINDŪL (Sar.) B.II2; sūdze.

ŠINGĪ (Ur.) шиг: как, словно, вроде, та-кой, как, ödör šingĪ sōnō bāēna өдөр шиг шөнө байна; neg xūn šingĪ dūȦарах нэг хүн шиг дуугарах /ШАХ.1976/; // Мо. šig, šing.

ŠINSĀR (DKha., Ū.) Т.9; дэгээтэй төмөр: прут с крочком; šinsārār tēglūlēdž togtoх дэгээтэй төмөрөөр тээглуулж тогтоох; urtā šinsār урт дэгээтэй төмөр.

ŠIRĒLĒXĒ I: NAR ŠIRĒLĒXĒ (DKha., Ū.) Т.9; нар хиртэх: затмение солнца; nar širēlēxīg харах нар хиртэхийг харах.

ŠIRĒLĒXĒ II (TKha.) ширлэх: обшивать кожей, шкурой /крупного скота/; γadūrañ širēlēxé гадуур нь ширлэх; // Мо. širilekü.

ŠIRXĒ (Dg.) В. II2; зүлэг, ширэг: зелёный луг; γolīn širxé dēr sūw голын ширэг дээр суув; ноγōn širxé sūγах ногоон ширэг суулгах; // Мо. širige.

ŠIRXĒГ I (TKha.) Ж. I66; үс /хүндэтгэлийн үг/: волосы /почт./; širxēgē замнах үсээ самнах; օtγōn širxēgtē oxin өтгөн үстэй охин.

ŠIRXĒГ II (TKha.), IRXEG (Ū.) К.24; ширхэг:
I. штука, экземпляр; tawan irxeg ном таван ширхэг ном; 2. волокно; dāwūyā irxegēr tsūлах даавуугаа ширхгээр цуулах; // Мо. širxeg.

ŠIRMESLĒX (Bu., Khö.) В, II2; цас хөрлөх: образываться /о плотном сугробе/; хунγар tsas širmeslēx хунгар цас хөрлөх; tsas ix širmeslesen баёна цас их хөрлөсөн байна.

ŠIRNĒL (TKha., ŌKha., DKha.) бэх: чернила; tsen-xer širnēl цэнхэр бэх; širnēl sorūлах бэх соруулах.

ŠIRWĒXĒ (Dar., Khot.) шүүрдэх: мести метлой;
xogō širwĒxĒ хогоо шүүрдэх; gerē širwĒxĒ гэрээ
шүүрдэх.

ŠIRWŪL I (Dar.) B.II2; ŠÖRGŪL (El.) ŠĀM I .

ŠIRWŪL II (Go., Ar.) B.II2; ŠĀM II .

ŠITAR (Min., El.), ITAR (Ü.) K.24; шатар: шах-
маты; šitar togōlox шатар тоглох; šitārĭn awarġa
шатрын аварга; yasan itar ясан шатар; // Мо. šit-
tar-a.

ŠIWĀXĀ (Dar.), ŠIWĒ (Öw.) B.26; жижиг хадаас:
гвоздик; šiwāxā xadaх хадаас хадах; šiwē хатгах
хадаас хатгах.

ŠIWER I (Dg.) B.II2; хар мод: лиственница;
šiwēr tūlšindĕ beltegeх хар мод түлшинд бэлтгэх;
xanġāēn šiwēr

ŠIWER II (TKha., DKha., ÖKha.) хөлийн шивэр:
пот /на ногах/; xōl šiwertew хөл шивэртэв; šī-
wĕrē arilġax шиврээ арилгах; // Мо. šiberi.

ŠIWER III (TKha.) шигүү ургасан мод/бут/:забо-
лоченная чаща; šiwēr mod шигж ургасан мод; šiwēr
but шигүү ургасан бут; // Мо. šiber, sibur.

ŠIWER IV (TKha.) шиврээ бороо:накрапывающий
дождь; šiwertš oрох шиврээ бороо орох; šiwertšĭl
bāēna шивэрч л байна.

ŠIWĒR V (TKha., DKha., ŪKha.) ШИВНЭЖ ЯРИХ: ГОВО-
РИТЬ ШЕПОТОМ; шептаться, шушукаться; šiwēr awir
xīx сэм шивнэн ярилцах; šiwēr šiwēr šiwēgenex
шивгэнэн ярилцах; // Мо. šiber.

ŠIWĒRGĒL I (Dg.) R.170; хээ: орнамент узор, ри-
сунк; šiwērgeltē tulug хээтэй тулга; šiwērgeltē
awdar хээтэй авдар.

ŠIWĒRGĒL II (Dar.) ГЭЗЭГ /ЭМЭГТЭЙ ХҮҮХДИЙН/:
коса /девочки/; šiwērgelē samnax үс гэзгээ самнах
/ШАХ.1972/.

ŠIWĒRLĒG/SIWĒRGĒL (Dg.) B.II2; чимэг /ҮСНИЙ/:
украшение /для волос/; šiwērlĕg dzūx үсний чимэг
зүүх.

ŠĪDŽŪ I (Ba.) B.26; хөвчгүй хөрөө: род
пшны; šīdžūgēr xōrōdōx хөвчгүй хөрөөгөөр хөрөө-
дөх.

ŠĪDŽŪ II (E1., Sar.) шар будаа: пшено; šīdžū
budā шар будаа; šōlōndōn šīdžū xīdž ūx шөлөнд шар
будаа хийж уух /НАЯ.1967/.

ŠĪDŽŪ III: ŠĪDŽŪ ŌGŌX (E1.) урих; цай уулгах:
приглашать на чай, приглашать гостей; tsayan sa-
rīn šīdžū ūx цагаан сарын цай уух.

ŠĪT/SĪAT (Sar.) дэвс: подушка /на седле/; emē-
līn sĪat эмээлийн дэвс;

ŠOGŠŌ (Go., E1.) B.II2; ханиад: грипп; šogšō
xūgex ханиад хүрэх; šogšō ix bāēna ханиад их байна.

ŠOLMŌ (Ökha.) шулам: миф.ведьма, злой дух;
šolmō šig amⁱtan шулам шиг амьтан; // Мо. šimnu.

ŠON (Dun., El.) морины уяа: коновязь; šon dēr
morⁱō цуах уян дээр морио уях /ШАХ.1967/.

ŠONNOM (Ü.) К.34; солбио: скрещённый; šonnom
tšixē солбио чих; šonnom bōx солбио бөх.

ŠORMŌN (Dar.) ширэн ултай хөмөн гутал: сыро-
мятная обувь; šormōntō xūxed хөмөн гуталтай хүү-
хэд; šormōn ömsōx хөмөн гутал өмсөх /СБХ.1962/.

ŠORON: ŠORON XAR (Dzaw., Khot.) В. II2; тас хар:
чёрный, тёмный; šoron хар öngötē тас хар өнгөтэй;
šoron хар torōyo тас хар торго.

ŠORŌĒ (Ökha.), ŠORĀ (Dar.) шороо: земля, пыль
; šorōē tōsondō darayдах шороо то сонд да-
рагдах; šorā budžginax шороо бужигнах; // Мо. si-
roi.

ŠORTŠIGNOX (TKha.), YORTŠIGNOX (Ü.) К.25; шор-
жигнох: журчать /о воде/; us šortšignox ус шор -
жигнох; // Мо. sorjijinaqu.

ŠORWIN (GKha.), ŠARWIN (El.) бин: лепешка;
šorwin xīx бин хийх; šarwin хяэгах бин хайрах;
// Мо. bing.

ŠOWŪ (Ökha.), TŠUWŪN (Dar.) шувуу: птица; šo-
wū nisex шувуу нисэх; šowū butšaw шувуу буцав;
// Мо. sibaqu.

ŠŌ (Ba.), ŠŪ (Ōw.) B.26; ооль: тесло; šb̄yōr
ōgīn awax оолиор өегий нь авах; narīn mod šūdaх
нарийн мод оольдох.

ŠŌDZ (El.), ŠĀDZ (Min.), ŠUWADZ (Go.) сойз:
щётка šūdñī šōdz шүдний сойз; хувтсанñī
šādз хувцасны сойз; šuwadz awax сойз авах; // Мо.
soyija.

ŠŌXOR (GKa.) B.II2; бодон гахай: дикий
кабан, вепрь; šōxōrīn arīs бодонгийн арьс; тарган
šōxor тарган бодон.

ŠŌXŌĒ (Khö.) янгирцаг: вьючное седло, седло
без подушки; 'uxer teregnī šōxōē үхэр тэрэгний ян-
гирцаг; šōxōē тохох янгиа тохох.

ŠURPŪLAG (Ü.) K.34; шургуулга: выдвижной ящик
/стола/; šörgölyandā xīx шургуулганд хийх; ayayanī
šörgölyа аяганы шургуулга; // Мо. širyuuly-a.

ŠŌDAG (Ü.) K.34; шуудаг: специальный бандаж
борцов /спорт/; dzodoy šōdag зодог шуудаг; // Мо.
šiyuday, šuuday.

ŠŌDARĜA/ŠŌDRAG (Ü.) K.34; шударга: честный,
бескорыстный; šōdarġa ünentš шударга үнэнч; šōda-
rag хүн шударга хүн; // Мо. šidurġu.

ŠŌDŌR (Ü.) K.34; ŠŌDDŌR (Dg.) R.I70; чөдөр:
путы, тренста; dēsen šōdōr дэвсэн чөдөр; suran
šōddōr суран чөдөр; // Мо. šidūr.

ŠOGŌ/ŠOGĀĒ (Ü.) К.34; ШИГҮҮН: ПЛОТНЫЙ, БЛИЗКИЙ ДРУГ К ДРУГУ, ЧАСТЫЙ; niγtā šogŏ НЯГТ ШИГҮҮН; šogāē ōē ШИГҮҮН ОЙ; // Мо. sikigüü.

ŠÖLŌ (Ü.) К.34; ШУЛУУН: ПРЯМОЙ, ЧЕСТНЫЙ, ПРАВДИВЫЙ; šölŏ dzam шулуун зам; šölŏ sudarγa шулуун шударга; // Мо. suluγun, siluγun.

ŠÖMŌL (Ü.) К.34; ШУМУУЛ: КОМАР; šomŏl хатгах шумуул хатгах; šomŏl elbegtē γadzar шумуул элбэгтэй газар; // Мо. sumayul.

ŠÖNⁱ (Ü.) Т.12; SÖNI (El.) ШӨНӨ: НОЧЬ; šönⁱ болох шөнө болох; šöni irew шөнө ирэв; // Мо. söni.

ŠÖDAN (Ü.) К.34; ШУУДАН: ПОЧТА; šödan хүргэгч; šödanγār irew шуудангаар ирэв; // Мо. siudan.

ŠÖDĒⁱ (Ü.) К.34; ШУУДАЙ: МЕШОК; tāran šödēⁱ тааран шуудай; tom šödēⁱ том шуудай; šödēⁱ dūren tarⁱā шуудай дүүрэн тариа; // Мо. šiyudai.

ŠÖMŌG (Dar.) САВХИН ГУТАЛ: КОЖАНЫЕ САПОГИ; narin šömŏgŏn gⁱlaldzād...нарийн савхин гутал нь гялалзаад.../ДАД/.

ŠÖRAG (Ü.) К.34; ШУУРГА: МЕТЕЛЬ, ПУРГА, БУРАН, БҮРЯ; salqi šörga салхи шуурга; šörag šūрах шуурга шуурах; // Мо. siγurγ-a.

ŠUGŪ (Min.) ШУГУЙ: РОЩА; ō šuγün modon dundās ой шугуй модон дундаас /S.Mu.1975.II.64/; šuγündā adū орох шугуйд адуу орох; // Мо. šiyui.

ŠUGŠIX (Öl.) гиншиж уйлах, мэгших: рыдаты; xūxed šugšix хүүхэд уйлах; egšin šugšix үргэлжлэн уйлах.

ŠUŠMĀ (TKha., ÖKha., DKha.) юу ч мэдэхгүй хүн: человек, не знающий ничего; šušmā amⁱtan šū юу ч мэдэхгүй амьтан шүү.

ŠUWŪN I (GKha.) нэг төрлийн чулуу: вид камня; šuwūn mudzēd bī шувуун чулуу музейд бий; šuwūn ōdzex чулуу үзэх /СБХ:1961/.

ŠUWŪN II: ŠUWŪN TAWAG/ŠUWŪN XŌL (TKha.) ургамал /нэг янзын/: бот. аистник тибетский; šuwūn tawag bol bog malin durtā urγamal шувуун таваг бол бог малын дуртай ургамал.

ŠŪPĀĒ (Tö., DKha.) бичгийн тавиур: подставка, полка; šūpāē dēr tāwidž bitšixē бичгийн тавиур дээр тавьж бичих; šūpāē mod бичгийн мод.

ŠŪG (DKha.) дэмий: зря, напрасно; šug yarīā yarīx дэмий яриа ярих: šug bāēx дэмий байх; šug yum дэмий юм.

ŠŪLŪK (ÖKha.) шүлэг: стих, стихотворение; šūlūk bitšix шүлэг бичих; šūlūk unšix шүлэг унших; // Мо. zilüg.

ŠUNŠIGGŪĒ (Ba., Go.) шинжгүй: 1. подлый, бесчестный; šunšiggūē xūn sū шинжгүй хүн шүү; 2. чёрствый, бездушный; šunšiggūē dzan γarγax шинжгүй зан гаргах; // Мо. šinji ügei.

ŠURŪN (Gkha.), ŠIRŪ/ŠURŪ (Ū.) К.33; ширүүн:
1. СИЛЬНЫЙ; šurūn borō ширүүн бороо; 2. шершавый,
щероховатый; šurū ūstē xūn ширүүн үстэй хүн; // Мо. širügün.

ŠURŪS (Ū.) К.34; ŠORWŌS (El.), ŠORŪS (Min.)
шөрмөс: жид, сухожилие; šurūs tatax шөрмөс та-
тах; xōlīn šorwōs хөлийн шөрмөс; // Мо. širmüsü,
sirbüsü.

ŠŪTĒN I (Dar.) баганын дээд талын хөндлөн:
верхняя поперечина подпорки /юрты/; šütēn unax
баганын хөндлөн унах.

ŠŪTĒN II (TKha.), ŠŪTŌ (ŪKha.) шүтээн: святыня;
burqan šütēn бурхан шүтээн; šütŏ dzalax шүтээн за-
лах; // Мо. šitügen.

ŠŪDĒNGI (Dar.) чийгтэй мод: сырое дерево; šū-
dēngi xatāx чийгтэй мод хатаах; šūdēngi gišū
чийгтэй гишүү.

ŠŪLE (Dg.) R.I7I; DŪRŪŠ (El.) шүү: селитра;
tarag tsayānī šūle тараг цагааны шүү; nexī dūrū-
šīndē xīx нэхий шүүнд хийх; // Мо. šeu.

ŠŪLEM (Dar.) хэмжээс: размер, мерка;
šūlem awax хэмжээ авах; šūlem tawix хэмжээс тавих.

ŠŪLTŌR (Gkha.) сүүний шүүр: сито /для проце-
живания молока/; šūltūrēr sū šūx шүүрээр сүү шүүх.

ŠŪRMĒG (Ba.) хорхой ааруул: род сушеного творо-
га в виде вермишели; šūrmeg xatāx хорхой ааруул ха-
таах.

ŠÜĒDĒN (Dg.), TSÜDZENDZ (El.) шүдэнз: спички;
 šüēdēn dzurax шүдэнз зурах; tsüdzendzēr ɣal asāw
 шүдэнзээр гал асаав; // Мо, šidünji.

Т

TAG I (TKha., GKha., DKha.) өвлийн малгай: вид
 зимней мужской шапки; tag malɣäē ömösöx өвлийн
 малгай өмсөх; tag malɣäē оуох өвлийн малгай өөх:

TAG II (TKha.) таглаа: крышка; danxānī tag
 данхны таг; / awdārīn tag авах авдрын таг авах;
 // Мо. tag.

TAG III (TKha.) уулын орой: вершина горы; ūlīn
 tag buđantā bāēna уулын оройд оудантай байна; ūlīn
 tagād adū ɣарах уулын оройд адуу гарах.

TAG IV (TKha.) огт: совсем, совершенно; tag
 dūgūē огт дуугүй; tag dūlī огт дүлий; tag tšigēl
 bāē огт дуугүй л бай.

TAG V (TKha.) таг таг чимээ гарах: звукоподр.
 стук; tsöxixod tag tag xīw цохиход таг таг хийв;
 tag tag dūɣарах таг таг дуугарах.

TAG VI (TKha.) арван дүнчүүр /арван оронтой
 тоо/: миллиард; tag tsəxilyān dzarax арван мил-
 лиард цахилгаан зарах.

TAGIL I (TKha., GKha.) В. IIЗ; тагли, хадаас
 толгойлдог багаж: наковальня с отверстием для
 ковки шляпок гвоздей; tagilār nūx ɣагүах таглиар
 нүх гаргах; tagil авах хадаас толгойлдог багаж
 авах.

TAGIL II (El.) ХУВ ХОНЬ: ОВЦА С МАЛЕНЬКИМИ
УШКАМИ; manāi tagil xaldzan хо́н хув халзан
ХОНЬ; tagil хонⁱō barⁱād aw хув хонио бариад ав
/ШАХ.1969/.

TĀGILTSAG (Dg.) R.171; тагалцаг: анат. бабка;
malīn tāgiltсag малын тагалцаг; ūxērīn tagiltсag
үхрийн тагалцаг; // Мо. тагалцаг.

TALBIX (DKha.) ТАВИХ: СТАВИТЬ, КЛАСТЬ; asūltā
talbix асуулт тавих; širēn dēr talbix ширээн дээр
тавих; dzoriltō talbix зорилт тавих; // Мо. talbiqu.

TALDŽIG I (Ar.) B.113; хутгуур: мешалка; tal-
džīyār хутгах хутгуураар хутгах; yurilīn taldžig
гурилын хутгуур.

TALDŽIG II (GKha.) ҮНСНИЙ ТОСГУУР: САВОК, ПОД-
НОС /ДЛЯ ЗОЛЫ/; dzūxnī amanda taldžig tosox
зуухны аманд тосгуур тосох.

TALⁱBŪR (TKha., GKha.), TAWⁱŪR (Bu.) ТОГООНЫ
ТАГЛАА: КРЫШКА КОТЛА; talⁱbūr tawix таглаа та-
вих; toyōnī tawⁱūr тогооны таглаа.

TALⁱTĀ (DKha.) ТАЛХИ: КОЖЕМЯЛКА; talⁱtār nexī
dzöllōw талхиар нэхий зөөллөв; modon talⁱtā модон
талхи /ШАХ.1978/; // Мо. talki.

TALĪX (ŌKha., Dar.) АЛГА БОЛОХ: ИСЧЕЗНУТЬ, ПО-
ТЕРЯТЬСЯ, ЗАТЕРЯТЬСЯ; харагдахгүй talīx харагдах-
гүй алга болох; бараагүй talīx бараагүй алга болох.

TALWÖR (Ü.) К.35; тал бүр: сторона, место, со
всех сторон; talwörösön üdz тал бүрээс нь үз; tal-
wörin ašig тал бүрийн ашиг; // Мо. tal-а бүри.

TAMAG (Ü.) К.35; тамга: печать, штемпель, штамп;
tamag darax тамга дарах; malā tamagлах малаа там-
галах; // Мо. тамга-а.

TAMĪN (El., Sar.), TANĀS (Dg.) R.I7I; TANŪS
(Khot.) та нар: вы, tamiñ ünīg харātš та
нар үүнийг хараач; tamiñ dūlsanū та нар дуул-
сан уу; tanās xedzē irēw та нар хэзээ ирэв; tanūs
yawatsγā та нар явцгаа; // Мо. та нар.

TANDARMĀ (Ü.) К.35; нэг төрлийн гутал: вид
обуви; tandarmā ömsöx гутал өмсөх.

TANDZĀ I (ÖKha.) хөнжлийн даавуу: пододеяль -
ник; tandzā uγāx хөнжлийн даавуу угаах; tandzā
oyow хөнжлийн даавуу оёв /ШАХ.1968/.

TANDZĀ II (Sü.) B.II3; шил сав: стеклянная по-
суда; tandzāndā sū xīx шилэн саванд сүү хийх;
tandzā tsewerlex шил сав цэвэрлэх.

TANDZĀ III (Ar.) цагаан идээний тавиур: под-
ставка /для молочных продуктов/ tandzā dēr idē ta-
wix тавиур дээр идээ тавих.

TANDZAN (TKha., GKha.) нэг төрлийн ваар: вид
вазы; tandzantā arīx ваартай архи; tandzan saw
ваар сав.

TANGNAXĀ (Go., Ba.) тагнах: разведывать, разузнавать, шпионить; tangnaxā turšix тагнах турших; // Mo. tangnaqu.

TANNĀĒ (Go.), TANGĀLĀ (Khot., Dar.) B.II3; TANGALĀĒ (Min.) тагнай: анат. твердое небо; tannāēyā šalbalax тагнайгаа шалбалах; tanyalā tasix тагнаа таших; // Mo. tangnai.

TANSĀ (DKha., Ū.) орны бүтээлэг: покрывало для постели; torōyon tansā орны торгон. бүтээлэг; dzudzan tansā зузаан бүтээлэг.

TARĀ (TKha., GKha.) сэг, үлдэц: падаль, объедки; ūksen malīn tarā үхсэн малын сэг /СБХ.1961/.

TARDZĀ (Ba.) B.23; адсага: невыделанная кожа /обычно употребляется для подстилки на пол/; tardzā šigē boltšixson nexī адсага шиг болчихсон нэхий.

TARIXGŪĒ (DKha., El., Sar.) сахилгагүй: недисциплинированный; tarixgūē xūxed сахилгагүй хүүхэд; tarixgūē āšīlax сахилгагүй аашлах /НАЯ.1972/.

TARWAĀTŠĀN (Bu.) тарвага чоно болж тоглох: детская игра /то же что кошки и мышки/; tarwaāyātšān boldž toγōltsōγōw тарвага чоно болж тоглоцгоов.

TASAM (Sar., El., Khot.), DASAM (TKha.) эмжээр: обшивка по краям бортов дэли; dēlnī tasam оуов дээдний тасам оёв; engger dzaxā tasamдах энгэр захаа эмжих.

TASŪRDĀX I (ÖKha., Dar.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; mor¹ör tašūrdadž otšiw мориор давхиж очив; tūrgen tašūrдах түргэн давхих.

TASŪRDĀX II (TKha.) ташуурдах, ташуураар цохих: бить кнутом, бить плетью; хлестать; бичом; mor¹ō tašūrдах морио ташуурдах; // Мо. tašiγurdaq.

TATAҒA (TKha., GKha.) B.II4; аяганы ширээ: кухонный стол; tataγanī nūd ширээний нүд; tataγa dotop ayaya халбага хīw аяганы ширээн дотор аяга халбага хийв.

TATAҒĀE (ÖKha., Dar.) аймшигтай: ужасный, куткий; tataγāe yum болох аймшигтай юм болох; tataγāe ix dū γарах аймшигтай их дуу гарах. /ШАХ.1976/.

TATAWTŠ (TKha., GKha.) хатавч: стык решётчатой стены и двери у юрты; tatawtšar šayax хатавчаар шагайх; tatawtšās cyax хатавчаас уях; // Мо. qatabči.

TATLĀG (DKha.) дэвсгэр, олбог: тюфяк, подстилка для сиденья; tatlag dewsex олбог дэвсэх; tatlāg tawix олбог тавих.

TATÜR I (TKha., Ar.) хүрз: лопата, заступ; neg tatūr šorō хīх нэг хүрз шороо хийх; tatūrār γadzar ухах хүрзээр газар ухах /ШАХ.1968/.

TATÜR II (TKha., Ar.), **TATÜRҒA** (Sar.) B.II4; аяганы шургуулга: выдвигной ящик /для чашек/; tatūrās ayaya aw аяганы шургуулганаас аяга ав; tatūrγandā хī шургуулганд хий.

TAWĀR I (Ökha., Khot.) B.II4; өмч: собствен-
ность, личное имущество; xuwīn tawār хувийн өмч;
ulāsīn tawār улсын өмч.

TAWĀR II (Go., Khot.) B.II4; TAWĀRĀ (El.) тай-
ван, аажуу: неторопливой, спокойной, тихой; ene
adžīlīg tawārā xī энэ ажлыг тайван аажуу хий;
// Мо. tayibung.

TAWĀR III (TKha.) бараа: товар; tawār худалдан
авах бараа худалдан авах; 2. товарный; tawārīn
boγōn ачааны воган.

TAWXĀN (Ökha., Dar.) намхан модон хувин: дере-
вянное ведро; tawxāndā mal sāx намхан
хувинд мал саах; tawxāntā sū модон хувинтай сүү
/ШАХ.1978/.

TAWRĀĜĀ (DKha., Dg.) B.II4; тарвага: тарбаган;
tawrāḡā elbeg nutaḡ тарвага элбэг нутаг; tawraḡanī
arⁱs тарваганы арьс; // Мо. tarbaḡ-a.

TAWTAḠĀR (TKha.) тавдугаар: пятый; tawtaḡār sar
тавдугаар сар; tawtaḡār anḡi тавдугаар анги. // Мо.
tabu duḡar.

TĀĒLŪ (TKha., GKha.) архи хийдэг том сав: боль-
шой сосуд для водки; tāēlūtā arixnās авах том
савтай архинаас авах; tāēlū dūrgeḡ том сав дүүр-
гэх.

TEḠSĪRĒX (TKha.) эдгэрэх /хүндэтгэсэн үг/: почт.
. выздоравливать; teḡsirēḡ tōlōwtē

эдгэрэх төлөвтэй; tegširēx nāēdwartā эдгэрэх найдвартай.

ТЕХĒ (TKha., El.), TIGEX (Dar.) тэгэх: делать так, таким образом; texē yušū? тэгэх юм уу? ti-gexin tulda тэгэхийн тулд. // Мо. tegekū.

TELŪREG (DKha., Khe.) орны аравч: коврик, на - тягиваемый как украшение на стены за кроватью или диваном; telūreg orondō xadaх аравч оронд хадах; telūrgē ууах аравчаа угаах /ШАХ.1970/.

ТЕМĒN: ТЕМĒN ANḠALDZŪR (GKha.) нэг зүйл өвс: вид травы; temēn anḡaldzūr ḡowīd ix урḡадaḡ тэмээн ангалзуур говьд их ургадаг.

ТЕМḠENDZĒ (ŌKha., Sar.) B.II4; чагт: застёжка, задвижка; tengin temḡendzē tāēлах тэнгийн чагт тайлах; degēḡēn temḡendzēlex дэгээг нь чагтлах.

TENDZĒ: TENDZIN OLOS (ŌKha., Sar.) B.II4; татлага олс: вёрёвка, канат; tendzēn olōs татлага олс; tendzinēr tatadž atsix татлагаар татаж ачих.

TENDZĒ II (TKha., El.) ташуур: кнут, бич, плеть; tendzē barix том ташуур барих; tendzē xōndōldūlex ташуураа хөндөлдүүлэх.

TENGEÑĒ (TKha., GKha.) тэгнээ/ачаа/: вьюк, поклажа; temēnī tengēnē тэмээний тэгнээ; temē tomō xō tengēnē atšā dānā xō тэмээ томоо хө, тэгнээ ачаа даанаа хө/ХД/.

TENGI: TENGI NÖXÖD (DKha., Ü.) үеийн нөхөд: све сверстники, друзья одного поколения; tengi nöxöd tsuglartsäwaw үеийн нөхөд цугларцаав; dandā tengi nöxöd дандаа үе тэнгийнхэн.

TERLEX I (TKha., GKha.) B.II4; ногоо ургах: проращать /о траве/; öwös terledž bāēna өвс ногоо ургаж байна; ноуо terlex ayātā ногоо ургах аятай.

TERLEX II (TKha., ÖKha.) бүтэх, бүрэлдэх, гүй - цэх: заканчиваться, заканчивать, подходить к концу; bāēšin terlex байшин тэрлэх; adžilā terledž bāēna ажлаа тэрлэж байна; // Мо. terlekü.

TERTŠIŅ (TKha.), TETŠIŅ (GKha.) тэр чинь: тот та, то; tertšín ötsigdör irsen gene тэр чинь очигдөр ирсэн гэнэ; tetšín mōn ū тэр чинь мөн үү? // Мо. tere činu.

TETTEM (ÖKha.) титэм: корона, венец; xānī tetem хааны титэм; // Мо. titem.

TEWĒ (ÖKha., Dar.) B.II4; хомоол: лошадиный кал; хōх tewē tūw хөх хомоол түүв; adūnī tewē адууны хомоол.

Tew^kxūdZ (TKha., GKha.) B.II5; саравчтай малгай: головной убор с козырьком, кепка; tew^kxūdZ malγā ömösōx саравчтай малгай өмсөх; tew^kxūdztē xūn саравчтай малгайтай хүн.

TEWĒŠ (Öw.) 24; andar. -ийг үз.

TEWTŠIG (ÖKha., Khot., Min.) ойр, дөт: ближайший, кратчайший; ūgēr dzamān tewtšig үүгээр зам нь дөт; tewtšig γadzar ойр газар.

TĒG (TKha., GKha.) чагт: застежка; tuγalīn dzelnī tĒg тугалын зэлний чагт; tĒg dzorox чагт зорох /ШАХ. 1984/.

TĒG II (Go.) тээр, тээглэх: зацепка, предмет, за который зацепляют что-л; ketnī tĒg хэтний тээг ūdēnī tĒg үүдний тээг /түгжээ/. //Mo. tegeg.

TĒG III (TKha.) тээг тээг /дэвхрэн дэвхрэн, онтос онтос/ явдал: подскакивающая походка; tĒg tĒg yawdaltā, tewxen sāēran γutaltā, alaγ bulag daxtā, altan ūrγa tširēstē тээг тээг явдалтай, тэвхэн сайран гуталтай, алаг булаг дахтай, алтан уургаа чирээстэй /MAO.1982/.

TĒXĒN I (ÖKha., Min.) садан: состоящий в родственных отношениях, родственник; manāē tēxen хүн манай садан хүн; tōrōl tēxen хүмүс төрөл садан хүмүүс /S.Mu.1975.XI/.

TĒXĒN II (ÖKha., Dar.) тэднийхэн: они, их; /притяж мест. 3-его л. мн.ч/; tēxen nūdž irew тэднийхэн нүүж ирэв; tēxēndē xelex тэднийхэнд хэлэх.

TĒLAX (Ü.) К.35; тайлах: развязывать, распутывать, распутывать, отвязывать, расстегивать,

расшнуровывать; dzangilā tēlah зангилаа тайлах; tobts tēlah товч тайлах. // Мо. tayilqu.

TĒWAN (Ü.) К.35; TĀWAN (Min.) тайван: мирный, спокойный, благополучный; tēwan bāēlyah тайван байлгах; erūl mendē, enxē tāwan эрүүл мэнд энх тайван. /S.Mu.1975.II.64/; // Мо. tayibung.

TĪ I (TKha., ŪKha.), TŠĪM (Ü.) К.38; тийм: I. такой, подобный; tī, minī dū тийм, миний дүү; tšimēl bāxā тийм л байх; 2. так, да; tšim bišē тийм бишээ; tšimēn tšimdē тийм нь тийм дээ; tī dzōw bāēna тийм, зөв байна. // Мо. teyimü.

TĪ II (TKha., ŪKha., DKha.) даарахад хэлэх аялга уг: межд, выражающее чувство холода; tī tī yasan xūēten yum be? тий, тий яасан хүйтэн юм бэ? // Мо. tei.

TODŌGLOX (DKha., Dar.) бух тоших: уединиться /о быке-производителе/ ūlandā бух todoglox ууланд бух тоших; todōgloson бух тошсон бух.

TOGTŪRTĀ (GKha.) тогтвортой: устойчивый, постоянный; togtürtā bāēx тогтвортой байх; xōdō togtürtā adžillaх хөдөө тогтвортой ажиллах; // Мо. toytaburital.

TOXNOG (Min.), DOXŌE (Go., Ba., El.), DOXŌ (Ü.) К.8; тохой: I. локоть, локтевой сустав; yarīn тохног ōwdōx гарын тохой өвдөх; 2. тохой /мера длины, равная 0,32 м/; ūdzūr doxōē xirtē үзүүр тохой хиртэй; 3. перен. излучина, изгиб, лука

/реки/; *γolīn doxō* голын тохой; // Мо. *toqai*.

ТОХРОХ I (ТКна., Ар.) хувирах: изменяться, превращаться; *sāēn morⁱn suwū bolon toxroх сайн морь нь шувуу болон хувирах.../МАУ/*.

ТОХРОХ II (ТКна.) тохирох: 1. соответствовать; *minī bodoltōē yaг toхirtš bāēna миний бодолтой яг тохирч байна*; 2. подходить, годиться; *ene tанда тохрох bāēх энэ танд тохирох байх*; // Мо. *tokira-qu*.

ТОЛ I/TAW (Ва., Khö., Khot.) Б.23; цоожны даруулга: бляха /для монгольского замка/; *tolⁱor daradž xālāyā tsōdžīlox даруулгаар дарж хаалгаа цоожлох*; *toī tōmōr даруулга төмөр*.

ТОЛ II (ТКна.) толь: зеркало; *tolⁱndō харах толинд харах*; *xanīn tom toī ханын том толь*; *tolⁱnī tsar толины цар*; // Мо. *toli*.

ТОЛ III (ТКна.) халхавч төмөр /байлдаанд чээжээ хамгаалах/: железной нагрудник /надеваемый при сражениях/; *bambāēn toī бамбайн халхавч*; *tsēdžnī toī цээжний халхавч*.

ТОЛ IV (ТКна.) толь бичиг: словарь; *monγol орос toī монгол орос толь*; *tawan хелнī тэйлбар toī таван хэлний тайлбар толь*; *tolⁱos харах толиос харах*; // Мо. *toli*.

ТОЛБОГ (ТКна., GKна.) олбог: стёганная подстилка /без верха/; *tolbog dewсех олбог дэвсэх*; *tolbog dewсегер олбог дэвсгэр*; // Мо. *olbug*.

TOLGOWTS (El.) толговч /ханын толгойгоор татаг нарийн эсгий/: узкий войлок /для юрты/; ханin tolyowts tataх ханын толговч татах; esgī tolyowts оуох эсгий толговч оёх.

TOIXĀ (Öl.), TOLGŌ (Min.) толгой: голова; tog-lēm tōtōn dēr toixā mōldžürtēn dēr тоглоом тоотой нь дээр, толгой мөлжүүртэй нь дээр /АЗД.1978/.

TOMBOGOR (Khot., El.) B.II5; TŌWŌG (Bu.) товгор: выдающийся, выступающий; tomboγor γadzar товгор газар; tōwōg sīlber товгор сийлбэр; // Мо. tobuyar.

TOMŌ (DKha.) тун, тон, туйлын: совсем, весьма, очень, совершенно, абсолютно; tomō muxāē daslādā тун муухай даслаа даа /МАД/.

TON/TON (ÖKha., Dzaw., Khot.) tī I.

TONΓĀXĀ (Dar.) тонгойх: наклоняться, нагибаться; dōšō tonγāxā доошоо тонгойх; tonγādž харгах тонгойж харгах; // Мо. tongγayiqū.

TONΓOL (DKha., Dg.) R.I72; TŌROM (Go.) тоононы хүрээ: внешний ободок тона; tonγol хадах тоононы хүрээ хадах; tōrom nūxēlex тоононы хүрээ нүхлэх.

TONΓÖRÖNDZŌ (ÖKha., Dzaw., Khot.) B.II5; цох хорхой: зоол. жук; tonγöröndzō γow γadzar elbeg цох хорхой говь газар элбэг; elsēnī tonγöröndzō элсний цох хорхой.

TORXON (Ba., Dzaw.) Б.23; гүнгэрваа: киот, божница; burxan nomīn torxon бурхан номын гүнгэрваа.

TOSXŪR (GKha.), DOSŪR (Ba.) тосгуур: поднос; tosxūr dēr tawix тосгуур дээр тавих; dosūrtā xī тосгуурт хий; // Мо. tosqayur.

TOŠ (Go., Khot., Dzaw.) дош: бугорок, кучка земли около норы; tošin dēr sūx дошин дээр суух; tarwayanī toš тарваганы дош /ШАХ.1976/; // Мо. doši.

TOTOR (Go., El.) дотор: внутренности, кишк; totor maxā дотор мах; gedes totor гэдэс дотор /ШАХ.1973/; // Мо. dotura.

TOWГОГ/TOWXON (Öw.) sampin I .

TOWXŌ I (Dzaw., Khot.) В.II5; цамцны товч: пуговица /рубашки/; towxō хадах товч хадах; towxō tāēlax товч тайлах.

TOWXŌ II (TKha.) гутлын өсгийн зузаалга: каблук, подбор; yutālīn towxō гутлын тах; // Мо. taq-a.

TOWXŌ III (TKha.) буйлын ширэн товх: кожаная застежка на конше кляпа; būēlnī towxō буйлын ширэн товх; duyūē towxō дугуй ширэн товх.

TOW^kXĀĒXĀ (TKha.), TOW^kXĀXĀ (Dar.) ТОВХОЙХ: БЫТЬ ВЫПУКЛЫМ, БУГРИСТЫМ, ВЫДАВАТЬСЯ, ВЫСТУПАТЬ; uushā tow^kxāētal bōx юмаа товхойтол боох; tow^kxāēdž харагдах товхойж харагдах; // Мо. tobquyiqu.

TOWÖG (DKha., Ü.) товцог толгой: холм, бугор;
 towög dēr ʎarax товцог толгой дээр гарах; to-
 wög dēgēē ʎarax товцог дээрээс харах.

TOWÖRTSÖG (Dar., Ur.) тоорцог малгай: тибетейка
 ермолка; towörtsög šalḡā duxдах тоорцог малгай
 өмсөх /AAЗ/.

TÖDON I (GKha.) усны хувин: ведро /для воды/;
 tödontō us хувинтай ус.

TÖDON II (TKha.) тоодгор, тогдгор, тагдгар:
 короткий, укороченный, низкорослый, невысокого
 роста, низкий; tödon хормөётөө дөл тоодгор хор-
 мойтой дээл.

TÖDŽ (Dar.) тууж: повесть; tödž bitšix тууж
 бичих; tödž unšiw тууж уншив; // Mo. tuḡji.

TÖXĀ (Dar.) туухай: разновесы, гири; xilīn tō-
 xā хилийн /кг-ийн/ туухай; tōxā šireḡ туухай ши-
 рэм; // Mo. tuuqai.

TÖM (ÖKha., Khot.) бугын жим, зам: горная
 тропа; buḡīn tōmōḡ уавах бугын замаар явах;
 ūlandā tōm ʎarax ууланд бугын жим гарах.

TÖN (TKha., GKha., Dg.) тооно: тон /круг верх-
 него отверстия юрты/; tōntōē gertē toloḡōē хол-
 bodž тоонотой гэрт толгой холбож.. /AAЗ/; // Mo. to-
 ḡono.

TÖROM (Sar.) В. II 5; тойром /тогтоол устай га-
 зар/: такыр; borō orōdž tōromdō us toḡtow бороо

орж тойромд ус тогтов; šawartā tōrom шавартай тог-
тоол ус; // Мо. toyirum.

TÖRÜLĀGA (Min.) ширдэг, тойруулга: стёганний
тофяк; urād, xōno, barūn, dzūn dōrwōn tōrūlaya
būgēd tanīg milāya урьд, хойно, баруун, зүүн дөр-
вөн тойруулга бүгд таныг мялаая /SM.I975.II.57/;
// Мо. toyariyuly-a.

TÖŠÖ (Dar.) доош: вниз, ниже; tōšō харах доош
харах; tōšō sūdž yaw доошоо сууж явах; // Мо. do-
yuyši.

TÖTÖN (TKha., GKha.) усны ган: чан, кадка, боч-
ка; usnī tötön усны ган; tötöntō us гантай ус.

TÖĒN (Khot.) тойг: колённая чашечка; tōēn mu-
lātrax тойг мултрах; tōēnī yas тойгны яс; // Мо.
toyig.

TUḠUL/TUGAL (Ü.) К.36; тугал: телёнок; туḡul
хугāya хуг¹улах тугал хурга хариулах; sarlagin
туḡal сарлагийн тугал; // Мо. туḡul.

TUYĀ (Ü.) К.36; туяа: 1. луч, сияние; narnī
туяа нарны туяа; gerēlin туяа гэрлийн туяа; 2.
отблеск; ḡalīn туяа галын туяа; // Мо. туяау-a.

TULĀ (Ü.) К.36; тулалдаан: 1. стычка, столкно-
вение; dzewsegtē tulā зэвсэгт тулалдаан; 2. бой,
битва, сражение; tulā boloxgūē тулалдаан болох-
гүй; 3. борьба; bōxīn tulā бөхийн барилдаан;
// Мо. tulalduyan.

TULĠUR/TULĠAR (Ü.) К.36; тулгуур: подпорка, упор, опора; gürin tulyūr гүүрийн тулгуур; tulyur bādz тулгуур бааз. // Мо. tulyayuri.

TUNĠALAG (Ü.) К.36; тунгалаг: чистый, прозрачный, светлый, ясный; tunyalag ödör тунгалаг өдөр; tunyalag us тунгалаг ус. // Мо. tungalay.

TUNŠŪL (Ü.) К.36; тоншуул: дятөл; tunšül šuwū тоншуул шувуу; modnī tunšül модны тоншуул. // Мо. tongsiyul.

TŪLĒ (Ü.) К.36; TŪLŪ (Dar.) туулай: заяц; mul-tagtsin tülē молтагчин туулай; delden tülē xelew gene дэлдэн туулай хэжэв гэнэ /MAY/; // Мо. taulai.

TŪRAG (Ü.) К.36; TŪRAG (GKha.) туурга: турга /войлочные стенки юрты/; tūrag barix туурга барих; narīn tsaγān tūragtā нарийн цагаан туургатай /MAY/; // Мо. tuyury-a.

TŌGDŌR/TŌLDŌR (Ü.) К.36; эртэд: не так давно; tögdör irsen эртэд ирсэн; töldör butśād yawсан эртэд буцаад явсан.

TŌGLŌGŌXŌ (ŌKha., Sar.) В. II 5; давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; morⁱör töglögöxö мориор давхих.

TŌGŌTSŌG (ŌKha., Dar.) модны хожуул: пень; modnī tögötsög dēr sūx модны хожуул дээр суух; tögötsög bolson mod хожуул болсон мод.

TÖXĪ (Sar.) B.II5; төрх: 1. форма, вид; töxĭn adil төрх нь адил; 2. степенность, солидность, приличие; töxĭ mütā xün төрх муутай хүн; // Мо. törkü.

TÖXŌM I (TKha.,Go.) B.II5; жижиг хувин: ве - дёрко; modon töxŏm модон хувин; töxŏmdŏ šū ūd-lax жижиг хувинд сүү уудлах.

TÖXŌM II (TKha.,ŌKha.) хотгор газар: 1. котловина; 2. низина; töxŏmdŏ хонⁱō харⁱūлах хотгор газар хонио хариулах; // Мо. töküm.

TŌNXŌR (ŌKha.,Dar.) эвэргүй мухар: комолый; tŏnxŏr ūxer мухар үхэр; ter tŏnxŏr ünēg tūyad ir тэр мухар үнээг туугаад ир. /ШАХ.1980/.

TŌW (Ū.) K.36; тив: континент, материк; tŏw delxĭ тив дэлхий; ādzi tŏw ази тив. // Мо. tib.

TŌ I (DKha.,Ū.), TŌĒN (El.) тойн/ноёд лээдсийн лам хүү/: монах из дворян; nouŏnĭ tŏ ноёны лам хүү; tŏēn nom unšix лам хүү /ноёны/ ном унших.

TŌ II: TŌ NŌGŌDŌR (Ū.) K.36; нөгөөдрийн маргааш: на следующий день после послезавтрашнего; tŏ nŏgŏdŏr irne нөгөөдрийн маргааш ирнэ; tŏ nŏgŏdŏr yawna нөгөөдрийн маргааш явна.

TŌXŌ (Dar.) түүх, цуглуулах: собирать, džimēs tŏxŏ жимс түүх; modŏ tŏxŏ мод түүх. // Мо. tegükü.

TŌLĒ I (ŌKha.,Dar.) морины духны сар: лысина /на лбу лошади/: tŏlētē dzērdē mor

сартай зээрд морь; tsaγān tölētē gū цагаан сартай
гүү /СБХ.1964/

TÖLĒ II (DKha., Khe.) хонины чанасан толгой: ва-
реная баранья голова; tölē tawix толгой тавих;
burāxni omōnōx tölē бурхны өмнөх толгой.

TÖⁱLDOS (Ü.) К.36; том ширхэгтэй цас: снежная
крупа, хлопья снега; tōⁱldos oрох том ширхэгтэй
цас орох.

TÖⁱLON (Ü.) К.36; цовхрох, туйлах: подпрыги-
вать, подскакивать, прыгать; tōⁱlon уавах цовхрон
явах; харагэх тōⁱлөх харайх цовхрох.

TÖⁱMĒR (Ü.) К.36; түймэр: пожар; tōⁱmēr γарах
түймэр гарах; tōⁱmēr tsoxix түймэр цохих; tōⁱmēr
šatax түймэр шатах. // Мо. tüimer.

TULGÜR (Öw.) Б.23; цондог /өрх цондоглодог/:
палочка, которой приподнимают, например, коцму,
припрывающую дымовое отверстие юрты; öгхө tulγūr-
дах өрхөө цондоглох.

TULUG (Dg.) R.172; TÓLGA TÓLAG (Ü.) К.36; тул-
га: таган; tulāγīn tšulū тулгын чулуу; tōlayandā
γal tūlex тулганд гал түлэх. // Мо. tulγ-а.

TUN I (TKha., GKha.) В.116; том модон сав
хувин: большая деревянная посуда; tundā uc хїх
том модон хувинд ус хїйх; tuntā āērag модон
хувинтай айраг.

TUN II (TKha.) ЭМИЙН ХЭМЖЭЭ: доза ;
emīn tun ЭМИЙН ТУН; tawan tun емё таван боодол эм.

TUN III (TKha.) маш, тун: совсем, весьма, очень совершенно; tun ayāṭāḥan тун аятайхан; tun ba-dzāxgūē тун базаахгүй. // Mo. tung.

TUNAG: TUNAG XUL (TKha., GKha.) том хул аяга: большая пиала, чашка; tunag xul том хул аяга; tunagⁱār ūx том хулаар уух.

TUNDŽIN (GKha.) жигнүүр: паровник /посуда для варки пищи на пару/; būdznī tundžin буузны жигнүүр /ШАХ.1984/.

TUN^kXŪ I (TKha., ÖKha., Öw., Dzaw., Bu., El., Sar.) B.II6; TON^kXO (Dg.) R.I72; данх, тунхуу: чайник; tsāēnī tun^kxū цайны тунхуу; ton^kxotō tsāē данхтай цай. // Mo. tungquu.

TUN^kXŪ II (GKha.) гар нүүрний ус хийх сав: сосуд для умывальной воды; tun^kxūtā usār уγāx гар нүүрийн савтай усаар угаах /ШАХ.1984/.

TURMĀ (DKha., Sü.) B.II6; амны халбага: ложка; tsāēnī turmā цайны халбага; turmāγār xōl idex амны халбагаар хоол идэх.

TUSXĀ (GKha.) тусгай: особый, специальный; tusxā šaltāγān тусгай шалтгаан; tusxā yarix тусгай ярих. // Mo. tusqai.

TUTĀXĀ (TKha., GKha.) зугтаах: бежать, удирать; tutān γарах зугтан гарах; adžīlās tutāxā ажлаас зугтаах. // Mo. jiyutaγaqu.

TUXŪ (DKha., Ū.) өвдгөө дулаалж өмсдөг өвдгөвч:
наколенник; ödögö dulälädž tuxū ömösöx өвдгөө
дулаалж өвдгөвч өмсөх; üstē tuxū хстэй өвдгөвч.

TUXŪWTŠ (GKha., DKha.) өвдгөвч /хурдан моринь
хүүхдэд хэрэглэнэ/ : наколенник /надеваемый деть-
ми, участвующими в конных скачках/; tuxūwtš¹tā xū-
xēd өвдгөвчтэй хүүхэд; tuxūwtš ömösöd mor uraldāx
өвдгөвч өмсөөд морь уралдаах.

TULGAH (TKha., GKha.) хөөх, туух: прогонять,
изгонять, выгонять, гнать, погонять, перегонять;
mor¹ör tūlyax мориор хөөх; adū tūlyax адуу туух;
// Мо. таууqu.

TURĀ (Min.), TUR (Dg.) K.I72; TURE (Ū.) K.36;
TURMĀĚ (Khot.) B.II6; туурай: копыто /лошади/;
tsombon tūrā цомбон туурай; xomdon tūr хомбон туу-
рай; adūnī ture адууны туурай; malīn turmāē ма-
лын туурай; // Мо. тууurai.

TŪS (Dg.) B.II6; TÖDZ (ŖKha., Min.) тууз: лен-
та; ulān tūs улаан тууз; sātā tōdz саатай тууз;
tōdz цуах тууз уях; // Мо. тууја.

TŪSĀĜĀ (DKha., Ū.) T.II; TARDZĀ (Ba.) T.23; ад-
сага: невыделанная кожа /обычно употребляется для
подстилки на пол/; [tūsāvā dewsex адсага дэвсэх;
tardzā gōwōx адсагаа гөвөх.

TŪŠĀ/TUNAG (TKha., GKha.) tunag .

TÜŠĪ (DKha.,Ü.) богино иштэй ташуур: кнут /с коротким древком/; түші барих богино иштэй ташуур барих; urtä surtä түші урт суртай богино ташуур.

TÜŠINDAX I (TKha.,ÖKha.,DKha.) цохих, жанчих: бить, ударять, колотить, хлестать, избивать, истязать; dügē түšindaх дүүгээ цохиж зодох; šuyamār түšindaх шугамаар жанчих /ШАХ.1976/.

TÜŠINDAX II (TKha.,ÖKha.) идэх, уух: прост. есть, кушать, съедать, пить; bügēdīn түšindaх бүгдийг нь идэх; dorón түšindād öngöröх дор нь идэж уугаад өнгөрөх.

TÜTŠÜ (GKha.), TUDŽÜR (El.), TUSÜR (Ar.) туужуу /шүүр/: веник; түшүрэг хог šürdөх туужуураар хог шүүрдэх; түшүр ішлөх туужуур ишлэх; // Мо. туужу.

TÜĒLAX I (TKha.,Ar.) уурлах, загнах: сердиться, злиться, раздражаться; ter іх түēlaw тэр их уурлав.

TÜĒLAX II (TKha.) булгих, туйлах: бежать, подпрыгивая от испуга /о лошади/; temē түēлах тэмээ туйлах; moṛ түēlaw морь булгив; // Мо. туйлагу.

TÜEMĒG (Dun.) эвэргүй мал: комолый скот; түēmēg malā sūldēn түүгэгэ эвэргүй малаа сүүлд нь туугаарай /МАУ/.

TÜEW (DKha.,Dg.) R.172; авгай хүний үсний хавчаар : зажим /для волос замужней женщины/;

üsñī tūēw šūr suwdan šigētġētē үсний хавчаар шүр сувдан шигтгээтэй.

TÜDÜGĒ (Dar.) бүгдээрээ: все, все вместе; tū-dūgē otšidž ūdzex бүгдээрээ очиж үзэх /СБХ.1962/.

TÜG I (TKha., GKha.) буйлны ац: развилина у кляпа; temēñī büēlandā tūg γarγax тэмээний буйланд ац гаргав.

TÜG II (TKha.) үй олон /түм/: очень много; tūg tümen мал үй олон мал; talbāēd tūg tümen хүн tsuglaw талбайд үй олон хүн цуглав; // Мо. түг.

TÜG III (TKha.) чимээ: шум, звук; tūg tūg хīdž sonōsdow түүг түүг хийж сонсдов; tūg tūg tsoxix түүг түүг цохих.

TÜGDŽIX I (TKha., GKha.) суулгах, тарих: сажать; mod tūgdžix мод суулгах.

TÜGDŽIX II (TKha., OKha., DKha.) хаах, битүү - лэх: заложить, закрывать; хālγa tūgdžix хаалга түүгжих; tsonxō tūgdžix цонх битүүлэн хаах; // Мо. түгжикү.

TÜLMŌN (TKha., GKha.) гэрэлтэй: светлый, освещенный; түлмөн орō гэрэлтэй ерөө /СБХ.1961/.

TÜNDZĒ (Öw.) В. III; tun I .

TÜNDŽIN (Dg.) В. II6; мухар: 1. комолый, безрогий; түнджин үнē мухар үнээ; 2. обритель; түнджин тольōētōē хū үсгүй толгойтой хүү.

TÜNGĚ I (Ökha., Sar., El.) В. II 6; дэрс: бот. чий
 блэстящий; tūngēnī tolγō nāēγax дэрсний толгой
 найгах; tūngēnī yodzōr дэрсний ёзоор.

TÜNGĚ II (Tkha.) гутлын уяа, оосор: ремешки
 для подвязывания голённых сапог; γutālīn tūngē
 гутлын уяа; tūngē tāēlax уяа тайлах.

TÜNGĚRTSEG I (Ökha., Dar.) ширэн цүнх: кожаная
 сумка; tūngertsegtē nom ширэн цүнхтэй ном; tūn-
 gertsegnēs awax цүнхнээс авах.

TÜNGĚRTSEG II (Tkha.) жижиг илгэн уут: замше-
 вый мешочек; tamīxnī tūngertseg тамхины уут;
 tūngertsegtē xīx уутанд хийх; // Мо. tūnggerčeg.

TÜN^kXĒRĪ (Dg.) В. II 6; ноосны тааран шуудай:
 мешок из дерюги /для шерсти/; tūn^kxērī šūdā таа-
 ран шуудай; nōsnī tom tūn^kxērī ноосны том тааран
 шуудай.

TÜNŠIX (Tkha., Ökha.), TINŠIX (Tkha., Khot.)
 ТОНШИХ: стучать; mod tūnšix мод тонших; γadzar
 tūnšidž ūdzex газар тоншиж үзэх; // Мо. tonšiqu.

TÜNTEG I (Tkha., Gkha.) бяруу: годовалый телё-
 нок; tūntegē nemnēx бяруугаа нэмнэх; er tūnteg
 эр бяруу /ШАХ. 1984/.

TÜNTEG II (Tkha.) нэг төрлийн тосонд чанасан
 бууз: вид буз /сваренных в масле/; tūnteg xīx
 түүнтэг хийх; tūnteg xāēрах түүнтэг хайрах; // Мо.
 tūntüg.

TÜNTĒGER (ᠪw.) Б.23; шүдлэн үхэр; двухгодо-
вый крупный рогатый скот; tūnteger хар¹ūлах шүд-
лэн үхэр хариулах.

TÜNTŪ (E1.) том шуудайтай ноос /чихсэн/: мешок
с шерстью; tawan tūntū nōe таван шуудай ноос.

TÜRHEMSŪ (E1.) төрхөмсөг: любящая своих роди-
телей, свою родню, скучающая по своей родне /о за-
мужней женщине/; türhemšū хүн төрхөмсөг хүн; ма-
нае берэ türhemšū манай бэр төрхөмсөг; // Мо. tör-
kümseg.

TÜRŪ (DKha., Ū.) хуримын толгойлогч, удирдагч:
возглавляющий свадебную церемонию; хуримиг удир-
дах түрү хуримыг удирдах толгойлогч; хуримиг тү-
гүн нэх хуримыг толгойлогч нь нээх.

TÜŠĪMŪT (᠖Kha.), DŪSMEL (Ū.) К.Ю; түшмэд: чи-
новник, сановник; олон түшмүт олон түшмэд;
туслах түшмүт туслах түшмэд; дүсмел сүх түшмэл
суух; // Мо. түшимед.

TÜŠŪLEX I (᠖Kha., TKha.) өгөх, барих: давать,
отдавать, подавать; хуге тангэхиг түшүлех бодол-
то хүүгээ танайд өгөх /хүргэн оруулах/ бодолтой;
охино тсамгэг түшүлэе охиноо чамд өгье.

TÜŠŪLEX II (TKha.) түшүүлэх: побудительный
залог /от түших; хүнэр түшүлех хүнээр түшүүлэх;
хаша түшүлех хашаа түшүүлэх; // Мо. түшигүлкү.

TŪDŪSĒ (DKha., Ū.) T.I3; TŪMES (El.) төмс: картофель; tūdūsē tarix төмс тарих; tūdūsē tsewerlex төмс цэвэрлэх; tūmes xurāx төмс хураах.

TŪXŪ (Dar.) түүхий: сырой, недоваренный; tūxū мах түүхий мах; tūxū ed түүхий эд; // Мо. түгүкей.

TŪS (Khö., Khot.) B.II6; нэг зүйлийн үйсэн сав; берестяная посуда; tūsen sawandā хїх үйсэн саванд хийх /ХА.1970/.

TŪWER I (DKha., Dg.) R.I72; овоолсон аргал: аргал, кизяк, сухой помёт; xatsan tūwer хатсан аргал; owōtō tūwer овоотой аргал.

TŪWER II (TKha.) цуглуулга, түүвэр: что-либо собранное, сборник; tūwer dzoxⁱōl түүвэр зохиол; ūwer tūwer yum үүвэр түүвэр юм; // Мо. tegübüri.

TS

TSABDĀR (ŪKha.), TŠĀWDAR (Ū.) K.37; цавьдар: игреневый /о масти самка лошади/; tsabdār morⁱtō хүн цавьдар морьтой хүн; tšāwdar dāya цавьдар даага; // Мо. čabidur.

TSADĀ: TSADĀ XURĀGA (Khot.) эрт гарсан том хурга: большой ягненок /родившийся рано, веской/ tsadā xurāyā хяэтšїlax эрт гарсан хургаа хайчлак /ШАХ. 1976/.

ТСАГА (Öw.), ТŠĀG (Ü.) К.37; цаг: I. время; tsaya bolox цаг болох; tšāg nõxtsõx цаг нөхцөөх; 2. час; хууар tsaya xodžīдох хоёр цаг хождох; 3. часы; ta tšāgtā yu та цагтай юу? // Мо. čay.

ТСАГĀ (Go.), ТŠĀGĀ (Ü.) К.37; цагаан: белый; tsayā idē цагаан идээ; tšagā gertē āēl цагаан гэртэй айл; // Мо. čayan.

ТСАГĀХĀ (Dar.) шагайх: заглядывать; tsonxōr tsayāxā цонхоор шагайх; xālγār tsayāxā хаалгаар шагайх; // Мо. šiyayiqu.

ТСАМАР/ТŠАМАР (Dar.) С.51; шавар: грязь; tsamartā sūx шаварт суух; yutal tšamar bolox гутал шавар болох; // Мо. sibar.

ТСАМХАГ I (TKha.), ТСАМ^XХĀRĀ (El.), ТСАМ^XХĀRĀ (GKha.) тоононы цамхаг /цамхраа/: куполтона, со-вокупность спиц тона; tōnonī tsam^Xxāranās цуах тоононы цамхгаас уях tsam^Xxarān хуурагх цамхаг нь хугарах.

ТСАМХАГ II (TKha.), ТŠĀМХАГ (Ü.) К.37; цамхаг: I. башня, бастион; ixē būnī tšamxag их бууны цамхаг; 2. вышка; örōmdōx tšamxag өрөмдөх цамхаг; // Мо. čamqay.

ТСАМТСАН: ТСАМТСАН БҮРЭС (Sar.) R.II6; дотуур бүрээс: внутренняя кошма юрты; tsamtsan būrēs awtš barix дотуур бүрээс авч барих; tsamtsan оуох дотуур бүрээс оөх.

TSAN I (Go.) B.II7; тарианы үтрэм: ток, гумно;
tsan dēr tar¹ā tsāērūлах үтрэм дээр тариа цайруу-
лах; malā tsandā oрох мал үтрэмд орох.

TSAN II (TKha., ŌKha., DKha.) цан: музыкальные
тарелки; tsan tsoxix цан цохиx; tsan tsoxidž būrē
ūlēw цан цохиж бүрээ үлээв; // Мо. čang.

TSAN III (TKha.) цан хүүрэг: изморозь, иней;
šōnōdō tsan ixē unadž bāēna шөнөдөө цан их унаж
байна; tsan xirū unax цан хяруу унах.

TSANXĀLAX I (El., Sar.) атаархах: 1. завидовать;
amdziltandān tsanxāлах амжилтанд нь атаархах; 2.
ревновать; dzagnadž tsanxāлах загнаж /хардах/
атаархах. /ШАХ.1972/.

TSANXĀLAX II (TKha.) цанх хөдлөх: бояться ще-
котки; tsanxā tatadž ōwdōx цанх татаж өвдөх; tsan-
xātā mo᠎ цанхтай морь; // Мо. čangqalaqu.

TSAN^XXIR (El., Sar.) саарал, хялман цагаан: синевато-
белый; tsan^Xxir ōngō саарал өнгө; tsan^Xxir ху-
гāya хялман цагаан хурга.

TSAR I (Sü.) үргэлж, турш: постоянно; tsaral
negigē dawtax үргэлж л нэгийгээ давтах.

TSAR-II (TKha., ŌKha., DKha.) том хавтгай төмөр
таваг: металлическое блюдо, большая, тарелка; tsa-
randā idē dzasaw царанд идээ засав; tsar dēr ūtsā
tawix цар дээр ууц тавих; // Мо. čar.

TSAR III (TKha., ÖKha., DKha.) ТОЛИНЫ ЦАР: ПОКРЫТИЕ ЗЕРКАЛА; tsarāñ ховхорох ТОЛИНЫ ЦАР НЬ ХОВХРОХ.

TSAR IV (TKha.) ЦАСНЫ ЦАР /НИМГЭН СЭМЖИРЧ ХӨЛДСӨН ЦАС/: НАСТ; tsasnī tsar хāēлахā цасны цар хайлах; хавар tsasandā tsar γardag хавар цасанд цар гардаг.

TSAR V (TKha., ÖKha., DKha.) ОВОРТОЙ, ЦАР ИХТЭЙ: ОБЪЕМ, ОБЪЕМИСТЫЙ; tsar ixētē цар ихтэй; tom tsar-tā том цартай.

TSAR VI (TKha., ÖKha.) ЧИМЭЭ ГАРАХ, ЦАР ЦАР: ЗВУКОПОДР; стрекотать /о кузнечике/; tsar tsar-gedž dūγарах цар цар гэж дуугарах.

TSARIG (El., Sar.) МӨР, ЦАРГИ: СЛЕДЫ /КОГО-ЧЕГО-Л/; tsarigārāñ уавах, мөрөөр нь явах; tsasan dēr malin tsarig γарах цасан дээр малын мөр /царги/ гарах; // Мо. čarγu.

TSARIGTĀ I (El., Sar.) БИЕ САЙТАЙ, ХӨНГӨН ХҮН: БОДРЫЙ, ЗДРОВЫЙ; tsarigtā хөгшин бие сайтай хөгшин; ta tsarigtā бāēна та хөнгөн байна.

TSARIGTĀ II (Go., Dzaw.) В. II7; ТАРГАН, ХҮЧТЭЙ: УПИТАННЫЙ, /о скоте/; ene owōl mal tsarigtā orow энэ өвөл мал тарга хүчтэй оров; tanā mal tsarigtā бāēна танай мал тарган байна.

TSARWU I (Dg.) R. I73; ДЭРЭВГЭР: РАСТОПЫРЕННЫЙ; РАСШИРЯЮЩИЙСЯ КВЕРХУ; tsarwū хормоётō dēl дэрэвгэр хормойтой дээл; tsarwū amtā saw дэрэвгэр амтай сав.

TSARWŪ II (TKha.) гарын царвуу /сарвуу/: пред-
плечье; γarīn tsarwūnī yas гарын царвууны яс;
tsarwū ōwdōx сарвуу өвдөх; // Мо. sarbaγu.

TSATSŪ/TSATSŪ (TKha.), DŽATSŪ (Go., El., Ba.)
чацуу: 1. равный, одинаковый; džatsū tāēрах чацуу
тайрах; 2. равно, одинаково, ровесник; bid хоёр
džatsū бид хоёр чацуу; // Мо. sačaγu, čičau.

TSAWAN (Dzaw.) саван: мыло; barānī tsawan ба-
рааны саван; nūr γarīn tsawan нуур гарын саван;
// Мо. sabung.

TSĀDŌDDŪR (Dg.) R.172; нөгөөдөр, уржигдар:
послезавтра, позавчера; tsādōddūr yawna нөгөөдөр
явна; tsādōddūr irsen уржигдар ирсэн.

TSĀS I (Tö., El.) төгрөг: тугрик; γutšin tsā-
sār авах гучин төгрөгөөр авах; tawin tsāsnī ūne-
tē тавин төгрөгний үнэтэй.

TSĀS II (TKha., ŌKha., DKha.), TSĀRAS (Dar., Go.,
Khot.) цаас: бумага; bitšēgīn tsāras бичгийн цаас;
dōrwōldžin tsās дөрвөлжин цаас; // Мо. čaγasu.

TSÄĚŠIX (ŌKha.) цааших: дальше; bür tsäēšix
бүр цааших; ūlnās tsäēšix уулнаас цааших; // Мо.
časi, činaγši.

TSÄEWAR (Go.) цагаавтар: беловатный, бледный,
белесый /о цвете/; tsäewar ōngötē torōgo цагаав-
тар өнгөтэй торго; // Мо. čaγabtur.

TSEGĒ I (Go., Fl.) бҮГЭЭН: светлый, оеловатый /о масти/; tsegē yoldū adū бҮГЭЭН голдуу адуу; tsegē бүгэ цэгээн бҮГЭЭН.

TSEGĒ II (TKha.), TŠIGĒ (Ü.) К.37; айраг, цэгээ: кумбс; gūnī tsegē гүүний айраг; tšigē esgex айраг цэгээ эсгэх; // Мо. čege.

TSEGEN I: TSEGEN TSAĒ (Ar., Ba.), DZEGEL TSAĒ (Fl.) 1. ШИНГЭН цай: жидкий чай; tsegēn tsāē шингэн цай; 2. сүү багатай цай; dzegel tsāē tšanax сүү багатай цай, чанах.

TSEGEN II (TKha.) цагаан: белый; tsegēn tšulū xaγartš tsēlin usā širgedž цагаан чулуу хагарч цээлийн ус ширгэж.. (SH.) tsegēn ōngō цагаан өнгө; // Мо. čayan.

TSEREG I (Dar.) В.II7; морины уяа: конювязь; xurдан mor¹nī tsereg хурдан морины уяа; tsereg dēgēs mor¹ō unād уавах уяан дээрээс морио унаад явах /ШАХ.1972/.

TSEREG II (TKha., ŌKha., DKha.), TŠIRIG (Ü.) К. 38; TSERIK (Khot.) цэрэг: 1. цирик, воин, солдат; ardīn namīn dzuramtā tsērgē хō хō ардын намын журамт цэргээ хө хө; 2. воиско армия; arādīn tšōlōlōx tširig ардын чөлөөлөх цэрэг; хuw¹šyaltā tserik хувьсгалт цэрэг; // Мо. čerig.

TSERĒW I (Khö.) татсан хэц: натянутая верёвка; tserēw dēr tētšix хэцэн дээр тээчих; yūāsān yumā tserēw tatadž хатах угаасан юмаа хэц татаж хатаах.

TSERĒW II (Khö.) tsereg I .

TSEWDEN (Dzaw.) B.II7; ЦЭВДЭГ хөр: мөрзлота;
mōnkē tsewden γadzar мөнх цэвдэг газар; // Мо. čeb-
deg.

TSĒDEM I (El.) шингэлсэн тараг: разоавденный
тарак; tarag tsēdemledž ūх тараг шингэлж уух;
tsēdem xīх таргийг шингэлэх.

TSĒDEM II/TSĪDEM (Ar., ōw.) хярам: кипяченая
вода с молоком; бүлэн tsēdem бүлээн хярам; tsēdem
butšalγax хярам буцалгах.

TSĒRLĒN/TŠĒRLĒN (Ū.) К.37; цээрлэх: 1. запре-
щать, налагать запрет, табу на что-л; xōl (tsēr-
len хөл цээрлэх; γadzrīn ner tšērlēn газрын нэр
цээрлэх; 2. воздерживаться от чего-л xūni nerē-
tsērlēn хүний нэр цээрлэх; // Мо. čegerlekü.

TSIN^kKER (Khö, Ba., El.) цэнхэр: бледно синий;
deltē tsin^kkerēn dzowōno ū уана дэлтэй цэнхэр нь
зовно уу яана /МАД/. // Мо. čengker.

TSĪDEM (Go., Khoṭ.) цайдам: даль, долина, солон-
чаковая местность; tsīdem tal цайдам тал;
alās tsīdemdē алс цайдамд; // Мо. čayidam.

TSODZÖG (DKha.) нарийн хүзүүтэй ваар сав: ва-
за с узким горлышком; tsodzōgtō arix ваартай ар-
хи.

TSOGLIG I (Sar., El.) В. II7; ХҮҮХДИЙН МОДОН ӨЛГИЙ: ЛЮЛЬКА, КОЛЫБЕЛЬ /деревянная/; ♦ tsogligin dū өлгийн дуу; modon tsogilig модон өлгий.

TSOGLIG II (TKha.) ЦОГИЛИГ ЖИМС: ПЛОДЫ, ЯГОДЫ.

TSOGNOX (Ar.) В. II7; НҮДЭХ, НЯЦЛАХ: ИЗМЕЛЬЧАТЬ, ТОЛОЧЬ; urandā tšāē tsognox ууранд цай нүдэх; dzimēs tsognodž xīx жимс няцалж хийх.

TSOGTŌ (El.), TSOG¹ŌTŌ (Sar.) ЦОВОО СЭРГЭЛЭН: БОЙКИЙ, ПРОВОРНЫЙ; ene tsogtō хūхед энэ цовоо хүүхэд; tsog¹ōtō dzalū цогтой залуу; // Мо. собуа.

TSOX¹ŪR I (TKha.), DZOX¹ŪR (Dg.) ГААНСНЫ ЦОХИУР: ТИГЕЛЭК ДЛЯ ТРУБКИ; dzox¹ūr dēr γansā dzoxix цохиур дээр гаансаа цохих.

TSOX¹ŪR II (TKha.), DZOX¹ŪR (Dg.) МУНА, ШИЙДЭМ, БОРООХОЙ: ДУБИНА, ПАЛКА, КОЛОТУШКА; tom tsox¹ūr том муна; dzox¹ūrār nūdex бороохойгоор нүдэх.

TSOXTOXŌ (Dar.) СОГТОХ: ОПЬЯНЕТЬ; arxindā tsoxtoxō архинд согтох; amархан tsoxtoxō амархан согтох; // Мо. соγtoqu.

TSOLTŌ (Min.) ЦОЛТОЙ: ИМЕЮЩИЙ ЗВАНИЕ, ЧИН; ūr xūhdē tanixgūē ōnōr tsoltō үр хүүхдээ танихгүй өнөр цолтой; /S.Mu.1975.II.58/; γawyat dzudzig-tšin tsoltō гавьяат жүжигчин цолтой; // Мо. солутай.

TSOMNŪLXĀ (Dar.) C.51, TŠŌGLŌLAX(Ū.) K.38; цуглуу-
лах: собирать; *delgūrēs yum tsomnūlxā* дэлгүүрээс
юм цуглуулах; *xūmūsē xuraldā tsomnūlxā* хүмүүсээ
хуралд цуглуулах; *idex yumā tšōglōlax* идэх юм
цуглуулах; // Мо. *ᠴуулауулу*.

TSONDOG (Ba., Go., El., Khö.) B.25; ерх сөхдөг
мод: подпорка для кошмы; *borōndō ǫrxō tsondoglax*
бороонд ерхөө цондоглох; *ǫrxōnī tsondog* ерхний
мод.

TSON^QXŌ I (TKha., ŪKha., GKha.) чөлөөт цаг: сво-
бодное время; *ǫndōǫr xitšēlgūē tson^Qxōtō* өнөөдөр
хичээлгүй чөлөөтэй; *tson^Qxōtō ūyed ūldzā* чөлөөтэй
цагт уулз.

TSON^QXŌ II (GKha.) B.II7; зуухны ам: отверстие
печки; *tson^Qxōr γal unaw* зуухны амаар гал унав;
dzūxānī tson^Qxōndō xīx зуухны аманд хийх.

TSON^QXŌ III (TKha.), TŠON^KXŌ (Ū.) K.38; цонх:
окно; *bāēšingīn tson^Qxōr* харах байшингийн цонхоор
харах; *tšon^Kxōnī dawtsan* цонхны тавцан; // Мо.
ᠴongqu.

TSŌLDOX (Go., Dun.) цойлдох, нөхөх: штопать;
ōēmsō tsōldox оймсоо цойлдох; *duyūi tsōldox* дугуй
нөхөх.

TSORŌM I (Khö., El., Sar.) B.II7; нунтаг ааруул:
измельчённый арул; *tsōrōm xatāx* нунтаг ааруул ха-
тах *sōrōmtē dzōxī* нунтаг ааруултай зөөхий.

TSÖRÖM II (TKha.) хураасан гашилсан сүү: про-
кислое молоко; bog malin хугāсан tsöröm малын
хураасан сүү; tsöröm хугāх сүү хураах; // Мо.
čögm-e.

TSÖXÖ (ÖKha.) цөөхөн: мало, нөмнөжко; tsöxö
irēsen цөөхөн ирсэн; tsöxö хүн yawсан цөөхөн хүн
явсан; // Мо. čögekeng.

TSUBDAXĀ I (Dar.) нуугдах: скрываться; tsub-
dadž togōlox нуугдаж тоглох; tsubdadž xotsōrow
нуугдаж хоцров /ШАХ.1972/.

TSUBDAXĀ II/TSOWDOXÖ (Go.,El.) арьс дэлгэх;
сунгах: раскладывать, растягивать кожу; nexī tsub-
daxā нэхий сунгаж дэлгэх; arⁱs tsowdoxö арьс
дэлгэх.

TSUDZAGA (GKha.), XONDOGO (Ba.), XETS (Öw.)
tsereg I.

TSUXALDAX I (TKha.,DKha.,ÖKha.) уурлах: сер-
диться, злиться, раздражаться; tsuxaldax уша бо-
lögüē уурлах юм болоогүй; bitgī tsuxaldā битгий
уурла.

TSUXALDAX II (TKha.) юмны сав багадах: быть
невместительным, маленьким; yutal tsuxaldaw гутал
багадав; ütān tsuxaldax уут нь багадав; // Мо.či-
quldaq.

TSUXALDAX III (TKha.) бачимдах: приходиться в
заместительство, теряться, суетится; yārtšā tsuxal-
dax яарч бачимдах; xōlō tsuxaldax хоолой бачимдах.

TSULBŪR I (Ur.) чагтага: вөрөвкa; tōnīn tsulbūr тоононы чагтага; tsulbūrās tatadž цуах чагтаганаас уях.

TSULBŪR II (TKha., ŐKha., DKha.), TŠULWŪR (Ū.) K.38; цулбуур: повод, чембур; tsulwūrīn sur цулбуурын сур; tšulwūrā baḡ цулбуураа барь; // Мо. čilbuur, čulbuur.

TSULGĒ (Dar.) цулгуй: I. одноцветный; tsulgē ōngōtē цулгуй өнгөтэй; tsulgē mōnggō цулгуй мөнгө; // Мо. čulγui.

TSUNDZĀ (Khe., Go., Dzaw.) B.II7; гүц: чайник; tsundzītā šar tos гүцтэй шар тос; tsundzindā handā xīx гүцэнд ханд хийх.

TSURĀ (Ba.) B.25; хорхой ааруул: род сушёного творога в виде вермишели; tsurā idex хорхой ааруул идэх.

TSURWAL (Dzaw., Khot.) B.II7; соруул: мундштук; tšulūn tsurwaltā γānās чулуун соруултай гаанс; tsayān tsurwal цагаан соруул /ШАХ.19 /; // Мо. sóroγul.

TSUTГĀMAL I (Go., Dzaw., El.) хайрсан боов: вид пряника, кондитерское изделие; toγōndō tsutγāmal хāēгах тогоонд цутгамал хайрах; tsutγāmal xīx цутгамал хайрах.

TSUTГAMAL II (TKha., ŐKha.) цутгамал зүйлс: литьё, отлитый; tsutγāmal šayāē цутгамал шагай; tsutγāmal šatar цутгамал шатар; // Мо. čidqamal.

TSUTSAL I (Go.) B.II7; хагалсан мод: полено;
 γaldä tsutsal nemex галд хагалсан мод нэмэх;
 tsutsal orūlaw хагалсан мод оруулав.

TSUTSAL II (TKha.), DŽUTSAL (Go.,Ba.) хагас
 шатсан мод, цуцал: головня, головешка; γalīn tsu-
 tsal галын цуцал; tsutsal modō цуцал мод; // Мо.
 čučali.

TSUTSAL III (TKha.) цуцал, цуцлах /буцах/рас-
 торготь; gerēgē tsutsal гэрээгээ цуцлах; gerleltē
 tsutsāl гэрлэлтээ цуцал.

TSUWAG (Min.) суваг: 1. канава; 2. канал; tsu-
 wag tatax суваг татах; tsuwār usa urāsγax сув-
 гаар ус урсгах; // Мо. subay.

TSŪ I (GKha.) цагаан ямбуу: белый, бязь;
 tsūγār būrēs oyow цагаан ямбуугаар бүрээс оёв;
 dōrwōn metēr tsū цагаан ямбуу /ШАХ.1984/.

TSŪ II (TKha.) хоолонд хийдэг цуу: соус, уксус;
 xōlōnī tsū хоолны цуу; tsū xīdž xōl idex цуу хийж
 хоол идэх; // Мо. čuu.

TSŪ III (TKha.) цуу тархсан үг /эзэнгүй/: мол-
 ва, слухи; tsū tarax цуу тарах; tsū tarāsan ūg
 цуу тарсан үг.

TSŪ IV (TKha.) нэр, алдар, цууд гарах, нэрд
 гарах: слова известность, прославиться; tsūt
 xīxen xuringūī цуут хүүхэн хуримгүй. /АЗД.1978/

TSÜ V (TKha.) цуу татах. хүч нэмэгдүүлэх үг:
 усиленная частица при глаголах: разрывать, рас-
 кальвать надвое; dāwū tsū tataх даавуу цуу татах;
 modō tsū tsoхix мод цуу цохих.

TSÜRĀ (ÖKha.) цуурай: эхо отзвук, отголосок,
 резонанс; хаднī tsūra хадны цуурай; tsūrā so -
 nōsdow цуурай сонсдов; // Мо. čuurai.

TSÜRҮА (Bu., Ar.) В. II 7; цоож: замок; tsūrүа
 түлхүр цоож түлхүүр; том tsūrүа том цоож; gerin
 tsūrүа гэрийн цоож.

TSÜDENDŽĚ (El.) шүдэнз: спички; tsüdendžě asāх
 шүдэнз асаах; tsüdendžě dzurādž харгах шүдэнз
 зурж харах; tsüdendžēnī хāērtsag шүдэнзний хайр-
 цаг; // Мо. šidüngje .

TSÜDGER I (TKha.), TSÜRDĚN (DKha.), TSÜXĚ (Ar.),
 TSÜDZEL (Dzaw.) хөрөө: пила; tsüdgerēr modō хīх
 хөрөөгөөр мод хийх; tsüdgerin irě хөрөөний ир.

TSÜDGER II (TKha.), DZÜDŽĚ (Dzaw.) цүзгэр:
 полный, вздутый /напр. о животе/: tsüdger gedestē
 цүзгэр гэдэстэй; dzüdzě gū цүдгэр гүү;
 // Мо. čüčeger.

TSÜDGER III (TKha.) жирэмсэн эмэгтэй: беремен-
 ная женщина; tsüdger emegtē жирэмсэн эмэгтэй;
 tsüdger хүхен жирэмсэн хүүхэн.

TSÜDZEN (Khö.) архины лонх: бутылка; tsüden-
 tē arⁱх лонхтой архи; tsüdzendě хī лонхонд хий;
 // Мо. longqu.

TSÜRХЭ (Dar.) шүүрэх: хватать, холос tsüren
авах холоос шүүрэн авах; elē tsürхэ элээ шүүрэх.
// Мо. šügürekü.

TŠ

TŠADAR (Dar.) шадар: близкий; bidē tšadar хү-
мүс бид шадар хүмүүс; manā хоуор tšadar ээлүд
манай хоёр ойр дотно айлууд; // Мо. šidar.

TŠADŪ/TŠIDŪ/TŠADŪ (Öw., GKha.) Б.25; заазуур:
поварской нож; хурšā tšadū хурц заазуур; том
tšidū том заазуур; tšādūγār tsaw¹tšix заазуураар
цавчих; // Мо. jāγajuur, jāγaduur.

TŠAGDĀ (Do.) Ц.138; цагдаа: милиционер, поли-
цейский; ; džamin tšagdā замын цагдаа;
sergilexin tšagdā сэргийлэхийн цагдаа; // Мо.
čayday-a.

TŠĀMALXĀ (Ü.) К.37; чамархай: висок; tšāmal-
xānī ūs чамархайны яс; tšāmalxā öwdōx чамархай
өвдөх; // Мо. čimarqai.

TŠĀMIN (TKha., ÖKha., DKha.) гоё сайхан: кра-
сивый, чудесный, нарядный, элегантный; tšāmin
xītstē гоё хийцтэй; tšāmin torōγo гоё сайхан
торго.

TŠĀNDAN (Dzaw.) В.118; DŽĀNDAN (El.) хавчиг
хувин: узкая бочка; tšāndangār usā dzōx хавчиг
хувингаар ус зөөх.

TŠANNAXĀ (Dar.), TŠ¹ANGNAXĀ (Go., Ba.) чагнах: прислушиваться, слушать; подслушать; tšimē tšanna-xā чимээ чагнах; utas tšannaха нууцаар чагнах; // Мо. čingnaqu.

TŠANTŠIG (Khot.) хүүхдийн шинэ тавьсан үс: волосы /только что отпущенные/; manā oxin tšantšig tawiw манай охин үс тавив.

TŠATŠAG (Do.) Ц. I38; цацаг: 1. кисть, бахрома; tšatšagtā altšūr цацагтай алчуур; malyān tšatšag малгайн /залаа/ цацаг; 2. хохол /у птиц/; tax¹ā-nī tšatšag тахианы /залаа/ цацаг; // Мо. čaču.

TŠATŠIR (Go.) B. I18; овоохой, муу гэр: лачуга, хижина; modon tšatšir модон овоохой; obšōn tšatšir өвсөн овоохой.

TŠAWĀXĀDAH I (GKha.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; mor¹ōr tšaw¹xādādž otšix мориор давхиж очих.

TŠAWĀXĀDAH II (TKha.) чавхдах, чавхаар харвах: стрелять из рогатки; tšawāxādādž agnax чавхдаж агнах; dzuram tšawāxāдах зурам чавхдах; // Мо. čibqadaqu.

TŠAWIRĀ (Khö., Khot.) аяганы хийц; идэх юм: съестные припасы, продукты питания; tšawirā ixētē yawax аяганы хийц ихтэй явах; tšawirā awax аяганы хийц авах.

TŠAWTŠIX/TŠAWTŠIX (TKha.), DŽABTŠIX (Go.,Ba.)
 ЦАВЧИХ; 1. рубить; махā tšawtšix МАХ ЦАВЧИХ; 2.
 БИТЬ КОПЫТОМ /о лошади/; tūrāyārā tšawtšix туу-
 райгаараа цавчих; 3. моргать; нүдē džabtšix dzūr
 НҮДЭЭ ЦАВЧИХ ЗУУР; // Мо. čabčiqu.

TŠĀDZĀGĀ (Dar.) шаазгай: сорока; хегē tšādžā-
 gā хоуор хэрээ шаазгай хоёр /СБХ.1962/; tšādžā-
 gā šuwū шаазгай шувуу; // Мо. šayaḷayai.

TŠĀXĀX/TŠĪXĀX (Dar.,Khot.,El.) дэвтээх: пропи-
 тывать, размачивать; usandā tšāxax усанд дэвтээх;
 tarāyār tšāxax таргаар дэвтээх.

TŠELMEG (Ü.) К.37; ЦЭЛМЭГ; 1. ясный; tšelmeg
 ogtoryūē цэлмэг огторгуй; 2. чистый; tšelmeg ten-
 ger цэлмэг тэнгэр; 3. безоблачный; tšelmeg ödör
 цэлмэг өдөр; 4. ясный; tšelmeg uxān цэлмэг ухаан;
 // Мо. čelmeg.

TŠENAR (Ü.) К.37; чанар: качество, свойство;
 tšenar sāētā чанар сайтай; šindž tšenartā шинж
 чанартай; // Мо. činar.

TŠĒ (Ü.) К.37; цай: чай; tšē ūxā цай уух; tšē
 tšanax цай чанах; šingen tšē шингэн цай; // Мо. čai.

TŠⁱARĜA (ÖKha.), TŠĀRAG (Ü.) К.37; чарга: са-
 ни, санки, салазки; tšⁱarḡar ḡulḡax чаргаар гул-
 гах; tsana tšⁱarag awax цана чарга авах; // Мо.
 čirḡ-a.

TŠIG I (DKha.) B.II8; ааруулын дэлгэц: доска для сушки творога; tšig dēr ārūl хатāх дэлгэц дээр ааруул хатаах; tšigtē idē дэлгэцтэй идээ.

TŠIG II (Go.) B.II8; шигүү модтой сүлжмэл араг: плетёная корзина из прутьев /для сбора кизяка/; tšigtē nōs xīx арагт ноос хийх; tšigēr ar-γal tūx аргаар аргал түүх.

TŠIG III (TKha.) эгц; шулуун: прямой. крутой, отвесный; bosō tšig босоо шулуун; tšig yawax шулуун явах; // Mo. šig.

TŠIG IV (TKha.) яс, мод тэргүүтэн хугарахад барьж боодог нарийн мод: твердая накладка на место перелома кости, дерева лубок, шина; tšig barⁱdž bōx нарийн мод барьж боохүргāγanī dzalyān-dā tšig barix уурганы залгаанд мод барих.

TŠIG V (TKha.) чиг /сул үг/: усил. пустое слово; ter tšig dē тэр чиг дээ; mōngō tšig хүрэхгүе nē мөнгө чиг хүрэхгүй нээ.

TŠIGDŽIR (DKha.) B.II8; XŌR (El.) хөрзөн: уплотнившийся навоз, наём; ōwōldžōnī tšigdžir owōlox өвөлжөөний хөрзөн овоолох; xōr хурāх хөрзөн хураах; tšigdžir tōlōx хөрзөн түлэх; // Mo. kōr-jeng.

TŠIGĪ (Dar.) бололтой, байхаа: возможно, вероятно, видимо, кажется; ter yawāsan tšigi тэр явсан бололтой; āw ūlandā yawāsan tšigī аав ууланд явсан бололтой.

TŠILĒGĪT (Dar.) уугаач: повел. от пить пей; ta
āerag tšilēgīt та айраг уугаач; egtš min tsāē
tšilēgīt эгч минь цай уугаач.

TŠIMARLAX (Min.) чамлах: быть недовольным тем,
что дают или качеством чего-л; bū tšimarla бүү
чамла; tšimarlahār tšan̄ya at̄ya чамлахаар чанга
атга; // Мо. čimalaqu.

TŠIMĒK (Ur.) чимэх: украшать, наряжать; sūldē
modō tšimek сүлд модоо чимэх; tawgīn idē tšimēk
тавгийн идээ чимэх; // Мо. čimekü.

TŠINGEX (Ü.) ингэх: делать так, таким образом;
tši tsingex yostā чи ингэх ёстой; tšingedž xīxen̄
dzōw ингэж хийх нь зөв;

TŠINDĀR (Ökha.) чандруу: белый пепель; tšindār
xīsew чандруу хийсэв; ünēsni tšindār үнсний чанд-
руу; // Мо. cindaru.

TŠINDŽIXĒ (Dar.) шинжих: исследовать; tšindzi-
len sudālah шинжлэн судлах; būxe talāsañ tšin-
džixe бүх талаас нь шинжих; // Мо. šinjilekü.

TŠINĒ (Dar.), ŠIN (Ü.) К.33; шинэ: новый; tši-
nē ger barix шинэ гэр барих; tšinė nom unšiw ши-
нэ ном уншив; šin dēl шинэ дээл; // Мо. šin-e.

TŠINĒN (Dar.) чадал: сила, мощь; xütš tšinėn
ixētē хүч чадал ихтэй; bōxīn tšinėn ихэ
бөхийн чадал их.

TŠINGELEĖ (DKha.) тэргэн том авдар; большой деревянный ящик для хранения вещей; tšingeleġ te-reg тэргэн авдар; маханī tšingeleġ махны том авдар.

TŠINGIL (Ü.) К.37; цэнгэл: 1. веселье, развлечение, забава; dzugā tšingiltē бāэх зугаа цэнгэлтэй байх; 2. блаженство; tšingilīn dēdīġ edēleġ цэнгэлийн дээдийг эдлэх; // Мо. čenggel.

TŠINXĀ (GKha.) чанга: 1. сильный; tšinxā dū чанга дуу; значительный, крепкий; tšinxā xūn чанга хун; 2. крепко; tšinxā barix чанга барих; 3. строго; tšinxā tušāx чанга тушаах; // Мо. čingγ-a.

TŠIRĀK (ÖKha.) чийрэг: крепкий, закалённый; хатū tširāk хатуу чийрэг; erūl tširāk biyētē эрүүл чийрэг биетэй.

TŠIRENGE (Dar.) ширэнгэ: роща, заросль; tširengēd tōrōx ширэнгэд төөрөх; adū tširengērū orow адуу ширэнгэрүү оров /ШАХ.1972/; // Мо. širinge.

TŠIR-ÖLDZIN (Dar.) шоргоолж: муравей; tširγöldžini ūrē шоргоолжны үүр; morin tširγöldžin морин шоргоолж; // Мо. širγolji.

TŠIRĖIXĖ (Dar.) ширгэх: высыхать, испариться; намаġ tširġixē намаг ширгэх; ēdzġī tširġixē гий ширгэх // Мо. širġikü.

TŠIS (Go., El.) час /сул үг/: усил. частица; tšis ulān час улаан; tšis xalūn tsāē час халуун цай.

' TŠITSARĠAN/DŽ¹ATSARĠANA (Ba.,Go.,Khö.,El.) ча-
царгана (Hippophae L); бот. облепиха; tšitsarġanī
tos чацарганы тос; dž¹atsarġana amtātā чацаргана
амттай; // Мо. čičarġan-a.

TŠITŠĚLDEX (Ur.,Dar.) В.II8; зодолдох: драться;
xūmūs tšitšildex ХУМУУС ЗОДОЛДОХ; tšitšilde-
xīg dzawдах зодолдохыг завдах. /ШАХ. I96I/

TŠIWIR (Ü.) К.39; цэвэр: 1. чистый, красивый,
безупречный; sāехан tšiwir сайхан цэвэр; tšiwir
xuwtsas цэвэр хувцас; tšiwir yawdal цэвэр явдал;
2. чисто, тщательно, хорошо; tšiwir n¹ambāē цэ-
вэр нямбай; yarār tšiwir sīlsen гараар цэвэр
сийлсэн; // Мо. čeber.

TŠIWTŠIREX (ÖKha.,El.,Go.) уяа, оосор хороод
чангарах: туго натянуться /о намокшей верёвке/;
уяān tšiwtsīrēd tāēlagдахгүē бāēх уяа нь чанга-
раад тайлагдахгүй байх; tšiwtsīrsen хүлēs чан-
гарсан хүлээс; // Мо. čingġaraqu.

TŠĪM (DKha.,Ü.) К.38; тийм: 1. такой, подоб-
ный; tšīmēl хүн šū тийм л хүн шүү; 2. так, да;
tšīm bāēnā тийм байнаа; tšīmēl dē тийм л дээ;
// Мо. teyimü.

TŠĪR (TKha.,ÖKha.), TSARIG (El.,Sar.) мөр:
след, путь; tšīrēreñ yawax мөрөөр нь явах; malīn
tšīr хōх малын мөр хөөх; tsasan dēr tsarig ġарах
пасан дээр мөр гарах; // Мо. mör.

TŠĪTŠĀN (TKha., ŪKha., GKha.) машин: автомашина, автомобиль; tšĭtšānār dawxix машинаар давхих; tšĭtšān irex машин ирэх.

TŠOG (Ū.) К.38; цог: 1. горящий уголь; yaĭin tšog | галын цог; 2. блеск, величие, великолешие; tšog dzal цог заль; 3. огонёк, искорка, живость; serēgelen tšogtō сэргэлэн цогтой; // Мо. čoy.

TŠOXŌM (Ur.) чухам: собственно; tšoxŏm tündě kelsen bol чухам түүнд хэлсэн бол; tšoxŏm yawal dēr be чухам явал дээр вэ?; // Мо. čuqm.

TŠOL (Ū.) К.38; цол: 1. звание, чин; awarγa tšol аварга цол; 2. ода, хвалебная песнь; bōxĭn tšol dūдах бөхийн цол дуудах; mor¹nĭ tšol морины цол; 3. кличка, прозвище; tšol ōgōx цол өгөх; // Мо. čola.

TŠOLMON (Ū.) К.38; цолмон: венера /планета/; tšolmon gereltē od цолмон гэрэлтэй од; ūrĭn tšolmon үүрийн цолмон; // Мо. čolmun.

TŠOMŌ (DKha., Ū.) жижиг аяга: маленькая чашка; tšomōndō tsāě ūxā жижиг аяганд цай уух; tšomō ха-γарах аяга хагарах.

TŠOMTŠĪX (Ū.) К.38; цомцойх: съёживаться сжиматься; tšomtšĭn sūxā цомцойн суух; sandal dēr tšomtšĭx сандал дээр цомцойх; // Мо. čomčoyiq.

TŠONTŠOGOR (Ū.) К.38; цомцгор: съёжившийся сжавшийся; tšontšoyor tvaγān bāěšin цомцгор ца-

гаан байшин; tšontšogor xüwin цомцгор хувин; // Мо. čomčuyur.

TŠORĀ (Ökha., Dar.) чандруу: прах; bi bolwās tšorā bolnō gedž tanggarak xelewē би бол чандруу болно гэж тангараг хэлэв /АЗД.1978/; ünēsni tšorā үнсний чандруу; // Мо. čindaruu.

TŠORX¹RŪL (Khot., Sar., El.) цорхируу шувуу: зоол. рябчик; tsorx¹rūl ōwōl butsdaggūē ōwōldzīdōg цорхируу өвөл буцдаггүй өвөлждөг; // Мо. čorkiruu.

TŠOROG (Ü.) К.38; цорго: 1. горлышко; danxānī tšorog данхны цорго; 2. перегоночная труба; ilū tšorog илүү цорго; 3. водосточная труба; usānī tšorog усны цорго; // Мо. čorγu.

TŠÖDŽ (Dg.) R.173; цоож: замок; tšödž tūlxūr, awax цоож түлхүүр авах; // Мо. čooči.

TŠÖXOR (Ü.) К.38; цоохор: 1. пёстрый, пятнистый; tšöxor xulās цоохор хулс; tšöxor dāwū цоохор даавуу; 2. рябой, чубарный; tšöxor moḡ цоохор морь; tšöxor nūr цоохор нүүр; 3. пестрота; aḷag tšöxor алаг цоохор; // Мо. čoqur.

TŠÖRTŠ (DKha., Ü.) үлгэрч: улигерчин, сказитель улигеров, былишник; tšörtš ūlger yarix үлгэрч үлгэр ярих; ūlgerin tanximin tšörtš xun үлгэрийн танхимын үлгэрч хун.

TŠUḠ (Ü.) К.38; хамт: вместе с кем-л; bidē хоуог tšuḡ yawnā бид хоёр цуг явнаа; nōxōdtēgē tšuḡ нөхөдтэйгээ цуг; // Мо. čuy.

TŠULŪ/TŠOLŪ (Ü.) К.38; чулуу: камень; tšulū
šidex чулуу шидэх; tāexar tšolū тайхар чулуу;
// Мо. čilaqu.

TŠÖLÖN (Dar.) шөл: суп; xarā tšölön ūxā хар
шөл уух; tšölötē xōl шөлтэй хоол; // Мо. silü.

TŠÖMEK (Khot.) чимэг: украшение, наряд; tšixē-
nī tšömek чихний чимэг; erdenin tšömek эрдэнийн
чимэг; // Мо. čimeg.

TŠÖMÖG I: TŠÖMÖGTĒ ŪRĀGA (Öw., GKha.) Б.25;
уурганы залгаас /бөгс толгойн залгаас зөрүүлэг/:
место соединения у укрюка; ūrāgā tšömgörön salγax
уургаа залгаасаар нь салгах.

TŠÖMÖG II (TKha.), TSEMEGĚN (Dar.) чөмөг :анат.
трубчатые кости; костный мозг; tšömög tašix чөмөг
таших; tšömög idex чөмөг идэх. // Мо. čimüg.

TŠÖMÖG III (TKha.) тарга тэвээрэг: упитанность,
тучность, жирность; maldā tšömög sūx малд тарга
хүч суух; хонь tšömög aldālā хонь тарга хүчээ алд-
лаа.

TŠÖ^kXÖN (Do.) Ц.138; цөөхөн: 1. совсем мало
численный; 2. совсем мало, немного; tšö^kxön mal-
tā āēl цөөхөн малтай айл; tšö^kxön dūγarday хүн
цөөхөн дугардаг хүн; // Мо. čögeken.

TŠÖRLEXĚ (ÖKha., Dar.) шарах, шорлох: жарить
мясо на вертеле; elēgē tšörlexē ebtē modō, bōrē
tšörlexē bōrenkē modō awād irē өлгээ шарах эвтэй

мод, бөөрөө шарах бөөрөнхий мод аваад ир /АЗД.
1978/; махā tšörləxē мах шарах.

TŠUDXARXĀ (Dar.) татлага, уяа: верёвка, канат;
tšudxarxār tatadž цуух татлагаар татаж унх; olöвон
tšudxarxā олсон татлага.

TŠUXAR (Khö.) В.118; давсгүй хярам: кипячёная
вода с молоком /без соли/; tšuxar tšanax хярам ча-
нах; tšuxar ūх хярам уух.

TŠUMLAX (Sar.) чамлах: быть недовольным тем,
что пакут или качеством чего-л; tšumlahār tšanḡa
baḡ чамлахаар чанга барь; xölö tšumlah хоолоо чам-
лах; // Мо. čimalaḡu.

TŠUNDŽĀ I (TKha.,Go.) саахуу хэлбэртэй цайны
сав: посуда /для чая/; tšundzindē tsāē ūdlax саа-
хуунд цай уудлах; tšundzātā tsāē саахуутай цай.

TŠUNDŽĀ II (Ba.) Б.25; жижиг богц: перемётная
сумка; morindö tšundzā ḡandzayalax моринд богц
ганзагалах.

TŠUWḡANTSĀ (GKha.), TŠUḡANTSĀ (Sar.,El.), TŠAN-
FANTSĀ (Ü.) чавганц: старуха; tšuwḡantsā nar yariw
чавганц нар ярив; tšuyantša ulān dēl чавганц улаан
дээл; manā tšanḡantsā манай чавганц; // Мо. čibayan-
ča.

TŠUWĀNDŽĀ (ÖKha.,Sar.) тэмээний бамбай, хомны
зузаалга: войлочный вьючный хомут для верблюда;
tšuwāndžig eegigär xīdeg хомны зузаалгыг эсгий-
гээр хийдэг /ШАХ.1969/.

TŠÜDEXĚ (Dar.) шидэх: бросать, кидать; хол tšü-dexĚ хол шидэх; öörxönös tšüdexĚ ойрхоноос шидэх;
// Мо. šidekü.

U

UGĀLDÜR (Dzaw., Sar.) В. II8; хүзүүний хоёр талын мах: шейное мясо; уγāldūr махā хатū хүзүүний /хоёр талын/ мах хатуу.

UGĀLDÜR I (GKha., Ar.) В. II8; угаагуур: умывальник, рукомойник; уγāldūrtā usā хī угаагуурт ус хий; уγāldūgās usā γōdzūлах угаалтуураас ус гоо-жуулах; // Мо. ukiyayur.

UGĀLDÜR II (ÖKha., GKha.), UGĀLGA (Ar., Öl.) тогооны угаалтуур: веничек из прутьев /для мойки чего-л/; тоγōnī уγāldūr тогооны угаалтуур; х¹al-γasan уγālva хялгасан угаалтуур; // Мо. ukiyalta-yur.

UGTSÜRGA (TKha., ÖKha.) дөрөөний сур: стременной ремень; уγtsūrγa sūldžiw дөрөөний сур сүлжив; dōrwōldžin sūldžisen dōrōnī уγtsūrγa дөрвөлжин сүлжсэн дөрөөний сур /МАД/.

UGSĀRAX I (DKha., Dg.) урамдах: реветь /об оленях, быках/; бухā ugsāрах бух урамдах; олон бухā ugsāрах сонин олон бух урамдах сонин.

UGSĀRAX II (TKha.) эвлүүлэх, бүтээх: прицеплять, собирать, монтировать; tereg ugsāрах тэрэг угсрах; бāēšin ugsartš bosγох байшин угсарч бос-

гох; // Мо. угсаагау.

УХА (Dg.) R.173; УХА (Ü.) К.39; ухаан: ум; разум, рассудок сознани; ухā γарγах ухаан гаргах; о уха ой ухаан; sergelen ухā сэргэлэн ухаан; // Мо. угаγан.

УХАНТА (Min.) ухаантай: умный, рассудительный, разумный, понятливый; ихэ ухāntā emegtētšūd их ухаантай эмэгтэйчүүд /SM.1975.II.56/; ухāntā хүхед ухаантай хүүхэд; // Мо. угаγан tai.

УХ¹УАХ (GKha.), УГ¹АХА (Ü.) К.38; угаах: обмывать, мыть; хувтсас ух¹уах хувцас угаах; ушā уγāхā юм угаах; нūr γарā уγāхā нүүр гараа угаах; // Мо. укиγагу, уγагу.

УЛА (ÖKha., GKha., Dzaw.), УЛА (Ü.) К.3; улаан: красный; улā ulīn огōёγōr...улаан уулын оройгоор; улā харандā улаан харандаа; улā tug улаан туг; улā хатсар улаан хацар; // Мо. улаγан.

УЛДАР (Go., Khö.) урьдаар: оруд. п.от урьд первым, сначала, сперва; улдар асуγа урьдаар асууγа; улдар надад хелēрē урьдаар надад хэлээрэй; // Мо. урид, урит-бер.

УЛЛАС (Khot., Go., Dzaw.), УЛЛАС (Ü.) К.39; улс: 1. государство, держава; манā ullās манай улс; арādtšilsan улās ардчилсан улс; delēxīn ullās дэлхийн улс; 2. люди, народ; ullās olon бāēw олон улс байв; // Мо. ulus.

UMALGAH (Khot.) уугиулах: побуд. от уугих дымить; artsā umalγax арц уугиулах; хомōl umalγadž γal tūlex хомоол уугиулж гал түлэх; // Мо. uuki-γulqu.

UMLAX (Khot.) уугих: клубиться /о дыме/; utā umlax утаа уугих; хүdžē umlax хүж уугих; // Мо. uugiqu.

UMŠIX (Dg.) R.173; UNTŠIXĀ (Dar.), OMŠIX (Min.) унших: 1. читать; nom untšixār yawaw ном уншихаар явав; omšix судлах унших судлах; 2. читальный, для чтения; umsix nom унших ном; // Мо. ungsiqu.

UNAG (Dg.) R.173; UNŪG (Kho.), UNAG (Ū.) унага: жеребёнок /до года/; unag γantsāγāx унага янцгаах; eγē unŷg эр унага; oxin unag эм унага; // Мо. unay-a.

UNDŽURGA I (ŌKha., Khot.) B.II8; эмээлийн дэвс: подушка /на седле/; emēlīn undžūrγa dzasax эмээлийн дэвс засах; undžūrγanī emdzēr дэвсний эмжээр.

UNDŽURGA II (TKha.) унжсан зүйл: подвеска, болтающийся, висячий /о предмете/; undžūrγatā цуа унжсан оосортой уяа; undžūrγāsān tāēlax унжсан уяанаас нь тайлах; // Мо. unjīγurγ-a.

UNDŽURGA III (TKha.) илүү, нэмэлт: 1. лишний, излишний; undžūrγa γarγax илүү гаргах; undžūrγa xelex илүү юм хэлэх; 2. добавка, дополнение, добавление; undžūrγa авах нэмэлт авах.

UNDZÜRGA IV (TKha.) сэтгэлийн үлдэгц:

глубокий след, оставшийся в душе от чего-л; *set-gelīn undzūrḡatā* болох сэтгэлийн үлдэгцтэй болох; *undzūrḡarā ügē* хөлөх үлдэгцтэй үг хөлөх.

UNḡALDAX (Dzaw.) В.II8; янцгаах: ржать; *olon adū unḡaldax* олон адуу янцгаах; *dzelen dēr цуатā unaya unḡaldaw* зэлэн дээр уяатай унага янцгаах /АЗД.1978/.

UNḡĀS (Sü., Dg.) R.173; UNḡAS (Ü.) K.39; ноос: шерсть; *xon¹nī unḡas* хонинь ноос; *unḡās šūdālah* ноос шуудайлах; *unḡas sawax* ноос савах; *unḡas x¹arḡax* ноос хяргах.

UNGI (Go., El.), UNḡA (Min.) уг үндэс: основание, корень; *ungitā modō* үндэстэй мод; *üsnī unḡa* үсний уг; *unḡaḡ būdūn* уг нь бүдүүн; //Мо. үг.

UN^kXĀR (Dzaw., Khot.) В.II8; том хул аяга: большая деревянная пиала /для кумыса/; *xeden un^kxār āērag ūw* хэдэн хул айраг уув; *modon un^kxār dzāētā* модон хул зайтай /ШАХ.1976/.

URĀG: URĀG XĪXĒ (DKha., Ü.) гэрлэгсдийн хоёр тал: родня, родственники /супругшв/ родственные связи, породниться; *urāg xīxē* ураг болжгоох; *urāg xīdž sadan bolox* худ худгүй болж садан болох.

URDŽIDDUR (Dg.) R.174; URDŽIDDAR (Ü.) K.39; уржигдар: позавчера, *urdžiddur yawāsan* уржигдар явсан; *urdžiddar tsasā orōson* уржигдар пас орсон. //Мо. uržidur.

URĠĀĒ (Dar.) URĠŪĒ (Min) яргуй: бот.(Dulsatilla mill) подснежник: бот. urġāē ert urġadag яргуй эрт ургадаг; urġūē nūdlew яргуй нүдлэв; // Мо. irġu.

URĠUMAL (Dg.) R.174; ургамал: I. растение, растительность; ūlīn urġumal уулын ургамал; emīn urġumal эмийн ургамал; // Мо. urġumal.

URⁱĀLGA I (Ba.) B.118; уġāldūr .

URⁱĀLGA II (TKha.) уриалга: обращение, воззвание; urⁱālyā ġarġax уриалга гаргах; delēxī daxinī urⁱālyā дэлхий дахины уриалга; // Мо. uriyaly-a.

URĪTSAĀ (ÖKha.,Go.) B.119; нэг төрлийн овоохой: хижина, лочуга; urġtsad sūx овоохойд суух; modon urġtsā модон урц; // Мо. uruġa.

URTĀ (Dar.) C.47; утаа: дым; urtā sūnaglah утаа суунаглах; urtā ixtē утаа ихтэй; // Мо. utay-a.

URULDA (Dg.) R.174; URILDAXĀ (Dar.) C.47; уралдах: состязаться, соревноваться; uruldadž ġūēx уралдаж гүйх; mor urulda морь уралдах // Мо. uraldu-qu.

URŪL (Ur.), URAL (Min.), ŪRŪL (Ū.) K.39; уруул: анат. губа, губы; dzudzān urūltā зузаан уруултай; dēd ural дээд уруул; urūlā hadzah уруулаа хазах; // Мо. uruyl.

USAD⁹ХАХА (GKha.) Ц.171; устгах: побуд. от устгах, уничтожать, ликвидировать, упразднить;

dāēsniḡ usad^qхаха дайсныг устгах; // Мо. usadqaqu.

US^qXAX/USXAX (Go., Ūw.) утгах: черпать, выгребать; usā us^qхах ус утгах; šanaγār usxadž awax шанагаар утгаж авах; // Мо. utaququ.

USŪR (El., Sar., Go., Do. γo.) Ц. I78; хусуур: скребок; toγōnī usūr тогооны хусуур; xurдан mor¹nī usūr хурдан морины хусуур; // Мо. qusuγur.

UŠŪ/OŠŪ (Khot., El., Sār., Go., Do. γo.) Ц. I78; хошуу: 1. передняя часть, губ; ušū tsorwōēx хошуу цорвойх; 2. хошун /административно-территориальная единица в дореволюционной Монголии/; ošū nouon хошуу ноён; // Мо. qosiyu.

UTAL (El.) гутал: обувь, сапоги; utal ouox гутал оёх; utālā urax гутлаа урах /ШАХ. I967/; // Мо. γutul.

UTŪR (Go., El., Do. γo.) Ц. I77; хутгуур: мешалка; γurilīn utŷūr гурилын хутгуур; перен. utŷur xūn хутгуур хүн /ШАХ. I972/; // Мо. qutaquγur.

UTXA/UTGA (Khō., Khot., El., Sar., Go., Do. γo.) I77; хутга: нож, ножик; utxa šōwōg хутга шевөг; utγa хуртаāлах хутга хурцлах; // Мо. kituγ-a, хутаγ-a.

UWĀ (Dar.) овоо: куча, груда /камней/, насыпь; ūlā uwā уул овоо; uwā bosōγox овоо босгох; // Мо. ovo, obuγ-a.

ᠮ (ᠬна., Min.) уй: траур, скорбь, печаль; ᠮ
tāēlax уй гашуудал тайлах; ᠮ tāēlagdan, ᠮ dzimān
tšēdzindē... уй нь тайлагдан, уужим нь цээжиндээ...
 .../S.Mu.1975.II.64/; // Мо. ui.

ᠮᠤᠯᠠ (ᠮ.) ууган, том: старший; ᠮ ᠶᠠ xū ууган хүү;
 ene bāēyullaᠯᠠᠶᠢᠨ ᠮ ᠶᠠ xūn энэ байгууллагын ууган
 хун; // Мо. uуγan.

ᠮᠦᠰᠢᠬ (ТКна.) Вл, 195; ᠮᠦᠰᠢᠭ (Min.), ᠮᠦᠰᠢᠭ (ᠮ.) К.
 39; уушги: лёгкое, лёгкие; ᠮ šixnī ōwtšin ууш-
 гиний өвчин; marᠶāšᠢᠨ ōxōnōs ōnōdrᠢᠨ ᠮ šig мар-
 гаашийн өөхнөөс өнөөдрийн уушги /AAZ/; ᠮ šig šig
ōngōtē уушиг шиг өнгөтэй; // Мо. aγusgi.

ᠮᠦᠯᠭᠠᠷᠲᠠᠬ (ᠬна., Go., El.) сандрах, тэвдэх:
 быть в замешательстве, растеряться, суетиться,
 торопиться; demīl ᠮ ēlyartaх дэмий л сандрах; bi
ᠮ ēlyartād utšrā olōngūē би сандарч тэвдээд учраа
 олсонгүй.

ᠮ

ᠮᠣᠳᠵᠢᠭ I (ᠮ.) К.40; үзэг: перо /для писания/;
ᠮ ᠳᠵᠢᠭ xurātsā, bitšig arwin bolog үзэг хурц
 бичиг арвин болог/AAZ// Мо. üjüg.

ᠮᠣᠳᠵᠢᠭ II (ᠮ.) К.40; ᠮᠣᠳᠵᠢᠭ (Bu.) В.II9; үсэг:
 буква, литера; tsayān tolγōēn ᠮ ᠳᠵᠢᠭ цагаан тол-
 гойн үсэг; ᠮ ᠳᠵᠢᠭ bitšix үсэг бичих; // Мо. üsüg.

ᠣᠳᠵᠢᠨ (ᠤ.) К.40; үзэм: виноград, изюм, usan
 ᠣᠳᠵᠢᠨ усан үзэм; ᠣᠳᠵᠢᠨ амтатā үзэм амттай;
 // Мо. үжүм.

ᠣᠳᠵᠣᠷ (ᠤ.) К.40; үзүүр; 1. остриё, шпиль; dzū-
 nī ᠣᠳᠵᠣᠷ зүүний үзүүр; 2. верхушка; modōnī ᠣᠳᠵᠣᠷ
 модны үзүүр; 3. кончик, конёц; dēs nī ᠣᠳᠵᠣᠷ дээс-
 ний үзүүр; // Мо. үжүгүр.

ᠤ᠒: DAMAR ᠤ᠒ (ТКha.) ТОГЛОЖ ХЭЛСЭН ҮГ: шутка
 насмешка; damar ᠤ᠒ хелех ТОГЛООМЫН ҮГ ХЭЛЭХ; da-
 mar ᠤ᠒ dādag хүн ТОГЛООМЫН ҮГ ДААДАГ ХҮН; // Мо.
 үге.

ᠤ᠒ᠡ (ТКha.) Вл.263; ᠤ᠒ᠠ (Dar.) ҮГҮЙ: нет от-
 сутствует, отсутствие; minī ᠤ᠒ᠡᠳ хурал хийсэн
 миний үгүйд хурал хийсэн; ᠤ᠒ᠡ bolsōnīg medsen
 үгүй болсныг мэдсэн; gertē ᠤ᠒ᠠ bāēna гэрт хүн
 үгүй байна; // Мо. үгеi.

ᠤ᠒ᠲᠡХ (Min.) татах, зулгаах: теревить, выдёр-
 гивать, выщипывать; γarāsān ᠤ᠒ᠲᠡХ гараас нь та-
 тах; ᠤsnēsēn ᠤ᠒ᠲᠡХ үснээс нь зулгаах.

ᠤХЕГ I (Sü.) В.II9; хөлийн авдар: сундук,
 ларь, ящик; /в ногах у кровати /; ᠤхег дотор
 ᠤᠳзех авдар дотор үзэх; ᠤхэгiн хавхаг авдрн
 таглаа.

ᠤХЕГ II (GKha., Ar.) В.II9; хүүхэд хийдэг ав-
 дар: четырёхугольная ящика /для ребёнка/; ᠤхегтэ
 хүүхдэ orōdž sūlyax авдарт хүүхдээ ороож суулгах.

ÛXEG III (GKha.) ГАЛ ТОГООНЫ ШҮҮГЭЭ: КУХОННЫЙ
шкаф; ùxeg dotor toyō xīx ТОГООНЫ ШҮҮГЭЭНД ТО-
ГОО ХИЙХ .

ÛXÜR (Ü.) К.40; үхэр: крупный рогатый скот;
adū ùxür хойориг билтсэртэ γartal хелелтсее
алуу үхэр хоёрыг билчээрт гартал хэлэлцэх;/АЗД.
1978/; // Мо. ùxer.

ÛYĒLDEG (Ü.) К.40; үеэл : двоюродный брат,
двоюродная сестра; ùyēldeg аха дūs үеэл ах дүүс;
ùyēldeg бер үеэлд бэр; // Мо. üyelid...

ÛYINTŠIR (Ü.) К.40; үенцэр: ровесник, человек
одного поколения; ùyintšir хүн үенцэр хүн; ùyīn-
tšir хүхэдүүд үенцэр хүүхдүүд; // Мо. üyenčer.

ÛLGÜR (ÖKha.) үлгэр: былина, сказка; ùlgür ya-
rix үлгэр ярих; badartšini ùlgür бадарчны үлгэр;
// Мо. üliger.

ÛLÜ (Min.) илүү: лишний, излишний, запасной;
ülü dzardal γаргах илүү зардал гаргах; ùlū sar
илүү сар; // Мо. ilegü.

ÛMXI (E1.), MEXĪ (GKha.) өмхий: вонючий, тух-
лый, зловонный; ùmxī үнер γарав өмхий үнэр гарав;
перен. подлый; mexī senātā хүн өмхий санаатай
хүн; // Мо. ömükei.

ÛN I (GKha.), UNĀ (Min.,Kho.), UÑ (Dg.) R.I73;
ÛN(i) К.39; унь: жердь /поддерживающая верхний
круг юрты;/xorol erdene tōno, norow erdene ùn
хорол эрдэнэ тооно, норов эрдэнэ унь /АЗД.1978/
// Мо. ùni.

ᠤᠨ II (ᠤ.) К.40; ҮНЭ: цѐна; ᠤᠨ tsentē edlel
 ҮНЭ ЦЭНТЭЙ ЭДЛЭЛ; ᠤᠨ dzox¹ox, ᠤᠨ nemex ҮНЭ ЗО-
 ХИОХ, ҮНЭ НЭМЭХ; // Мо. ün-e.

ᠤᠨᠳᠡᠩᠭᠡ (ТКha.) Вл.274; өндөг: яйцо; tax¹anī
 undegē тахианы өндөг; undengē idex өндөг идэх;
 olon undengē олон өндөг; // Мо. öndege.

ᠤᠨᠡ (ᠤ.) К.40; ҮНЭН: 1. правда, истина; 2.
 правдивый, истинный, действительный, настоящий,
 üne yawābal üsē tsāēna худал yawābal yas tsāēna
 ҮНЭН ЯВБАЛ ҮС ЦАЙНА, ХУДАЛ ЯВБАЛ ЯС ЦАЙНА /ААЗ/.
 // Мо. ünen.

ᠤᠨᠡᠷ (ᠤ.) К.40; ҮНЭХЭЭР: действительно, по ис-
 тине, в самом деле; ünērēl tsīm bāēsan ҮНЭХЭЭР
 ТИЙМ БАЙСАН; ünēr sāēn хүн ҮНЭХЭЭР САЙН ХҮН;
 // Мо. üneker.

ᠤᠨᠭᠡᠲᠰᠡ (ГКha.) гудас: матрац; üngetsē dewsex
 гудас дэвсэх; dzudzān üngetsē зузаан гудас.

ᠤᠨᠭᠦᠰᠢ (ГКha.) хомоол: лошадиный кал /вид топ-
 лива/; üngüšī tūx хомоол түүх; хохō üngüši хөх-
 хомоол /ШАХ.1984/.

ᠤᠨᠭᠡᠯᠲᠡᠭ (Dzaw.,Go.,El.,Dg.) R.174; ҮНХЭЛЦЭГ:
 анат. околосердечная сумка; хон¹nō ünkeltseg хо-
 НИНЫ ҮНХЭЛЦЭГ; ünkeltsegnī мах ҮНХЭЛЦЭГНИЙ МАХ;
 // Мо. üngkülčeg.

ᠤᠨᠭ (ӨКha.) ҮНЭГ: зоол. лиса; ünüg üsendē үхэне
 хүн үгэндэ үхэне ҮНЭГ ҮСЭНДЭЭ ҮХНЭ, ХҮН ҮГЭНДЭЭ
 ҮХНЭ /АЗД.1978/. // Мо. үнеге.

ÛREN I (Û.) К.40: үр хүүхэд: дитя, ребёнок; eхIn sanā ürendē, ürIn sanā ülandā эхийн санаа үрд, үрийн санаа ууланд /ААЗ/; atš üren min ач үр минь; // Мо. üg-e.

ÛREN II (Öl.) охин: дочь, девочка; manā üren igew манай охин ирэв; ürenē dūdadž irüleх охиноо дуудаж ирүүлэх.

ÛRGES (Ba., El.) ÛRGES (Min.) өргөс: заноза; ürges orūлах өргөс оруулах; xölrū ürges хатаҗах хөл рүү өргөс хатгах; ürgestē харγана өргөстэй харгана; // Мо. örgesü.

ÛRGÜNĒ (Kho., Go.) үүргэнэ: оот. терн; ür-günī dzimēs үүргэний жимс; // Мо. büürgen-e.

ÛRXĪ (Dg.) бүгд, бүх: все, ürхī otšix бүгд очих; ürхig хамгагах бүгдийг хамрах; ürхīdēn ašigtā бүгдэд нь ашигтай.

ÛRXĪDĒ (Dg.) бүгдээр: все, все вместе, целиком; ürхīdē yawax бүгдээрээ явах; ürхīdē xuraldā vix бүгдээрээ хуралд суух.

ÛRLĒTŠ/BÛRLĒTŠ (Go.) талийгаач, нас барсан хүн: покойник, покойница; ürлētš bāēх үyed талийгаачийг байх үед; бүrlētš хeldeg bāēw талийгаач хэлдэг байв.

ÛRMÛ: ÛRMÛ АYAГA (Û.) аяга, том аяга: большая пиала; aērgin ürmü аyaγa айргийн том аяга.

ᠣᠷᠤ: ᠣᠷᠤ ᠰANAᠭA (Dun.) бариулгүй /ишгүй/ шанага: ковш без ручки; ᠣᠷᠤ ᠰanaᠭar ᠤdlaᠬ бариулгүй /ишгүй/ шанагаар уудлах.

ᠣᠷᠤᠯ I (TKha., DKha., ÖKha.) тосгуур төмөр /хогийн/: поднос /для мусора/; ᠣᠷᠤᠯᠡᠷ ᠤnēs awaᠬ тосгуураар үнс авах; ᠣᠷᠤᠯ dēᠭ хог γarγaᠬ тосгуур дээр хог гаргах; // Mo. tosaγur.

ᠣᠷᠤᠯ II (TKha., ÖKha., DKha.) машины залуур: руль; ᠣᠷᠤᠯᠡ dzōw dzalax залуураа зөв залах; džo-lōtš boldž ᠣᠷᠤᠯ mušīgix жолооч болж залуур муших; // Mo. jalayur.

ᠤS I (Min.), ᠤSᠦ (Öl., Go.) сүү: молоко sü-regte ᠤrāγa barⁱagūi ᠤsūmdē xurū dūrēgūi сүрэгт уурга бариагүй, сүүнд хуруу дүрээгүй /АЗД.1978/ // Mo. sūn.

ᠤS II (TKha.), ᠤSᠦ (Ü.) K.40; үс: 1. волосн; ötlōxōd ᠤs tsayān өтлөхөд үс цагаан; 2. мех; angīn ᠤsᠦ ангийн үс; unet ᠤs үнэт үс; 3. усики; усн; ᠤs saᠬālā awaᠬ үс сахлаа авах; // Mo. ᠤsü.

ᠤSĒDELLĒᠬ (Ur.) даахь авах: стричь, обрить, волосы младенца; xūxēdīn ᠤsēdellēᠬ хүүхдийн даахь авах; ᠤsēdellēᠬ ᠤyēr даахь авах үеэр.

ᠤᠯ (ÖKha., Dar., Min., Öl.) Ц.141; үйл: деяние, дело, действие, поступок, деятельность; ᠤᠯ lāē үйл лай; sāēn ᠤᠯ бүтэх сайн үйл бүтээх; // Mo. üuil.

ÜⁱLEXĒ (Dar.) С.48; хэрэг хийх, өдөөх, тарих: натворить что; üⁱlexē yosgūī xūn хэрэг хийх өсгүй; üⁱlexē dōxōw хэрэг өдөөх дөхөв.

ÜⁱLNĪ: ÜLNĪ ҮRIL (Öw.) жонхуу: клейстер; ülnī Үrīlār nāx жонхуугаар наах; ülnī Үrīl butsalγex жонхуу буцалгах;

ÜLĒS (Ökha., Min.) үйлс: дело, действие; sana-san ülēse bütetsēgē санасан үйлсээ бүтээцгээ (SM. 1975.II.59/; ülēsen sāen xūn үйлс нь сайн хүн; // Mo. üyiles.

ÜME/ÜⁱME (Ü.) К.40; үймээн: 1. суета, суматоха, смятение, паника; ümē šügⁱān γarax үймээн шуугиан гарах; 2. волнение, мятеж; üⁱmē samūn degdex үймээн самуун дэгдэх; // Mo. üimegen.

ÜRGEWTŠ I (TKha.) Ж.156; буу /хүндэтгэсэн үг/: ружье, /почт./; ürgewtš ürtš andā yawax буу үүрч анд явах; ürgewtšīnī ōsor бууны оосор; // Mo. buu.

ÜRGEWTŠ II (TKha.) үүрдэг сав: рюкзак; ürgewtš ürex үүрдэг сав үүрэх; ürgewtšid xuwtsasā xīx үүрдэг саванд хувцсаа хийх; // Mo. egürgebči.

ÜRMEG (Dzaw.), TSÜREM (El.), ÜRÜL (Sar.) В.II9; нунтаг ааруул: измельченный арул; ürmeg tawix; ааруул тавих; tsürem хатах ааруул хатаах.

ÜRÜLEX (El.) төгрөг задлах, бутлах: разменять деньги; tögōrōg ürūlex төгрөг задлах; tawin tög -

rōg ᠠᠷᠦᠯᠡᠬ тавин төгрөг бутлах.

ᠤᠲᠰᠡ I (TKha., Ar.) В. II 9; үйсэн сав: берестяная посуда; ᠤᠲᠰᠡᠨᠳᠡ ᠰᠤ ᠬᠢᠬ үйсэн саванд сүү хийх; ᠤᠲᠰᠡ хувин үйсэн хувин. /ШАХ. I 968/

ᠤᠲᠰᠡ II (TKha. E1) ҮҮЦ, нөөцөлсөн мах: заготовленное на зиму мясо; ᠤᠲᠰᠡ ᠬᠢᠬ мах нөөцөлж хийх; ᠤᠲᠰᠡ idew үүцээ идэв; ᠤᠲᠰᠡ dzadālan tšanax нөөцөлсөн махаа задлан чанах; // Мо. ügüce.

ᠤᠶᠡᠳᠬᠦᠷ (ÖKha.), UESᠭAR (Dg.) уйтгар: тоска, скука; уᠶᠡᠳхуртᠠ бᠠᠶᠢх уйтгартай байх; uesᠭar зөггөх уйтгар сэргэх; // Мо. цуйтгар.

ᠤᠶᠡᠬ (Sar., E1., Khot.) хоол, цайг гал дээр эхэлж хийх: засыпать, закладывать; ;ᠶᠠᠯ dᠡᠷ маха ᠤᠶᠡᠬ гал дээр мах чанахаар хийх; tsāᠡ ᠤᠶᠡᠬ цай чанахаар хийх /НАЯ. I 979/.

ᠤᠶᠡᠯᠠᠬ (Ü.) К. 39; уйлах: плакать; хᠦᠬᠡᠳ ᠤᠶᠡᠯᠠᠬ хүүхэд уйлах; udān ᠤᠶᠡᠯᠠᠬ удаан уйлах; // Мо. цуйлагу.

ᠤᠶᠡᠮᠡ (TKha.) Вл. 269; үймээн: суматоха, смятение; ᠤᠶᠡᠮᠡ ᠰᠦᠭᠢᠠᠨ ихтᠡ үймээн шуугиан ихтэй.

ᠤᠶᠡᠷᠮᠦᠬ (TKha.) Вл. 269; үйрмэг: крошка, что-либо искрошенное; ᠤᠶᠡᠷᠮᠦᠬ ᠡᠳᠵᠡᠭᠢ үйрмэг ээзгий; ᠤᠶᠡᠷᠮᠦᠬ ᠠᠷᠦᠯ үйрмэг ааруул; // Мо. цуйрмэг.

W

WĀDAN I (ГКha.) гурилын хавтгай: доска /для раскатывания теста/; wandan modō гурилын мод; wandan dēr yural eldex гурилын хавтгай дээр гурил элдэх.

WĀDAN II (ТКha.) ширээ: стол; wandan dēgēs aw ширээн дээрээс ав; wandan dēr nom tawix ширээн дээр ном тавих; // Мо. wangdang.

WĀDAN III (ТКha.) нэг зүйлийн хадаг: вид хадака; wandan хадaγ barix вандан хадаг барих; wandan barⁱdž dzolγox хадаг барьж золгох.

WAKDZĀL (ТКha., ӨКha., ДКha.) харилцан явах замын томоохон өртөөний буудал: вокзал; tōmōr dzamīn wakdzāl төмөр замын буудал.

WANLĪ (ТКha.) гоё сайхан: красивый, чудесный, нарядный, эlegantный, прекрасный, прелестный; ūtū dēlīg ǝmōsye gewel ǝngōn gedeg wanlīdā хō ūsē gedzēgē хаγalād samanasañ dzoxisontš gedegen wanlīdā хō үүтүү дээлийг өмсөө гэвэл өнгө нь ч гэдэг нь гоёхон доо хөө, үс гэзгээ хагалаад самнасан нь зохисон ч гэдэг нь сайхан даа хөө/МАД/.

WĀDAN (ТКha., ӨКha., ДКha.) юм боох дөрвөлжин даавуу: кусок материи для завёртывания чего-л; wādandā bōxō вааданд /дөрвөлжин даавуунд/ боох; wādantā yum ваадантай /дөрвөлжин даавуунд боосон/ юм; // Мо. wadang.

WĀLAX (TKha.) будаа, гурил чийг авч муудах:
 плесневеть; budā wālah будаа ялзран муудах; wāl-
 san yuril чийг авч муудсан гурил.

WITĒRĪN/WITĒRĒ (TKha., ÖKha.) үзмэрийн зүйлийг
 хийх шилэн нүүртэй сав: витрина; údžmerē witeṛin-
 dē xīx үзмэрээ шилэн нүүртэй саванд хийх; šinēr
 witērē xīdž tawix шинээр үзмэрийн шилэн сав хийж
 тавих; // Мо. witerin.

ХАЛХ АЯЛУУНЫ ДУУДЛАГЫН
ТОЛЬ

/Хоёрдугаар хэсэг/

Зохиогчид: Б.Амаржаргал
Г.Гантогтох
Ж.Цолоо

Редактор: Д.Төмөртоогоо

Халхын аялгууны дуудлагын толийн тухай

Орчин цагийн монгол бичиг зохиолын хэлний үндсэн аялгуу болж байгаа халх аялгууны дуудлагыг тусгасан 3000 үгтэй энэхүү товч толийг эмхэтгэн "Халхын аялгууны толь"-ийн нэгэн бүрэлдэхүүн хэсэг болгон оруулж байна. Бид уул товч толийг эмхэтгэхдээ халх аялгуу болон түүнд багтаж буй бусад олон аман аялгууны авиазүйн онцлог шинжийг ажиглан судалсан гадаад дотоодын эрдэмтдийн бүтээлд тэмдэглэсэн үгсийг гол тулгуур материал болгон авлаа. Мөн олонхи шинжээрээ халхын аялгуутай нэн адил төстэй ордос аялгууны авианы байрлал, үе, бүтээврийн бүтцийг нарийн зөв тусган тэмдэглэсэн А.Мостертын "Ордос толь"-оос зохих жишээнүүдийг авч харьцууллаа. Эцэст нь, монгол хэлний урт удаан түүхэн хөгжлийн явцад авианы хадгалагдах болон хувьсах шинжүүдийг тодорхой харуулахын тул монгол бичгийн тогтсон оичлэгийг хавсаргалаа. Бид дээр дурдсан материалуудыг харьцуулан үзээд тэдгээрийн дундаас өөр хоорондоо тохирох нийтлэг зүйлийг нь гол болгон халхын аялгууны дуудлагыг фономорфологийн зарчмын дагуу тоймлон тэмдэглэж толгой үг болгоод дараа нь төв халхын аман аялгууны дуудлагыг тухайн үгийн доторхи авианы бүтэц, байр, үүргийг харгалзан нарийвчлан тэмдэглэв. Энд бид халх аялгууны авианы байрлал, өргөлтгүй үеийн хэт богино эгшгүүдийн авиа зааглаж, үе бүтээх үүрэг зэргийг зохих есоор анхааран үзлээ.

Энэхүү товч толь нь халхын аялгууны авианы бүтэц, байр, системийг цаашид нарийвчлан судлах, улмаар тухайн аялгуун дээр тулгуурлан шинэ дутам хэвшин тогтож байгаа бичиг зохиолын хэлний дуудлагын нормыг тогтоох, зөв бичих дүрмийг боловсронгуй болгож, хэлнийхээ бүтэц, системийг улам нарийн тусгахад чухал баримжаа болно гэдэгт итгэж байна.

Жич: Толилуулан буй энэхүү товч толийг үгсийн сангийн судлалын зорилгоор эмхэтгээгүй, харин халхын аялгууны язгуур үг болон үүсмэл үгийн дуудлагын онцлог, үе, морфемын бүтэц зэргийг тусгах зорилгоор эмхэтгэсэн тул үгийн сангийн идэвхитэй хэрэглээний үгс бүрэн ороогүй болохыг тэмдэглэе.

Г. Бид энд халхын аялгууны дуудлагын толийн толгой үгсийг галиглахдаа нэг талаас галиг үсгийг хялбарчлах гэсэн монголч эрдэмтдийн чиг хандлагыг харгалзаж, нөгөө талаас, бичиж хэвлэх техник ажлыг хөнгөвчлөх зорилгоор бага зэрэг хялбарчлан нэг мөрөөр тэмдэглэв. Үүнд:

а. Урт эгшиг

ā	aa-г	á
ē	ee -"	é
ī	ii -"	í
ō	oo -"	ó
ū	uu -"	ú
ö	öö -"	ő
ü	üü -"	ű

б. Зарим гийгүүдэгч

ts - c	dz - j	g - g
tš - č	dž - ĵ	γ - ģ

2. Тус толь бичигт монголч эрдэмтдийн бүтээлд тэмдэглэсэн халхын аялгууны үгийг харьцуулан жагсаахдаа тухайн эрдэмтдийн тэмдэглэсэн галигийн онцлогийг тэр хэвээр нь хадгалахыг аль болохоор хичээсэн боловч зарим тохиолдолд янз бүрийн тог - толцоотой галигийг фонологийн зарчмыг голлон хялбарчлан тэмдэглэлээ. Үүнд:

а. Кирилл үсгээр тэмдэглэсэн галигийг зохих латин үсгийн галигаар солив.

б. Халх аялгууны өргөлтгүй үеийн хэт богино эгшгүүдийг тэмдэглэсэн э.л гэх мэт янз бүрийн галигуудыг эгшиг зохицолын дагуу ǎ, ǣ, ǫ, ǖ гэх мэт - чилэн тэмдэглэлээ.

в. Фонологийн талаас авианы утга ялгах үүрэгт холбогдолгүй амьсгалын түрэлт (t', tš' гэх мэт) хэлний хойгуурх эгшиг (u) -ийн нэмэлт тэмдэг зэргийг орхиж буулгав.

Халх аялгууны дуудлагын тольд
ашигласан материал

А.Төв халхын аман аялгуу (Ткха.)

- R (1902) Ткха. Ramstedt, G.J., Das Schriftmongolische und die Urgamundart phonetisch verglichen, -JSFOu XXI:2, 1902
- R (1903) -"- Ramstedt, G.J., Über die Konjugation des Khalkha-Mongolischen, -MSFOu XIX, 1903.
- P (1931) -"- Поппе, Н., Практический учебник монгольского разговорного языка /халхаское наречие/ М., 1931
- P (1936) -"- Поппе, Н., Строй халха-монгольского языка. Л., 1936.
- P (1951) -"- Poppe, N., Khalkha-Mongolische Grammatik mit Bibliographie, Sprachproben und Glossar, Wiesbaden, 1951.
- S -"- Санжеев, Г.Д., Сравнительная грамматика монгольских языков т. I. М. 1953.
- P (1955) -"- Poppe, N., Introduction to Mongolian Comparative Studies, (-MSFOu IIO)
- Str -"- Street, John. C., Khalkha Structure (Uralic ang Altaic Series 38), Indiana University Publications. 1963.
- MSh -"- Шинэхүү, М., Халхын аялгууны өмнөд хэсгийн авиа зүйн зарим онцлог. -МУИС ЭШБ 1963, № 3, 33-46.

- Bo --"-- Bosson, James E., Modern Mongolian,
 (Uralic and Series, 38) Indiana
 University Publications, 1964
- Lv(1964) --"-- Luvsanvandan, Sh., The Khalkha-Mon-
 golian Phonemic System, -AON 17:2,
 1964, 175-185.
- Ri(1966) --"-- Ринчен, В., Монгол бичгийн хэлний
 зүй. дэд дэвтэр 1966.
- Lv(1967) --"-- Лувсанвандан, Ш., Орчин цагийн мон-
 гол хэлний зүй, I-р дэвтэр. Монгол
 хэлний авианы бүтэц, 1967
- Tc(1967) --"-- Төмөрцэрэн, Ж., Өвөрхангайн халх
 аман аялгууны зарим онцлогоос, -
 Монголын судлал VI:16, 1967, 18-22.
- C Цолоо, Ж., Говийн халхын аман аял -
 гууны үгийн бүрэлдэхүүний зарим
 онцлог, -Монголын судлал, VI:17,
 25-37.
- Tc(1969) --"-- Төмөрцэрэн, Ж., Халхын аман аялгуу-
 ны уужимсах зохицол, -Монголын суд-
 лал, VII:19, 1969, 243-256.
- P (1970) --"-- Poppe, N., Mongolian Language Hand-
 book, Washington, 1970.
- Tc(1970) --"-- Төмөрцэрэн, Ж., Халхын аялгууны эг-
 шиг авианы тагнайшрал, - Хэл зохиол
 УП:4, 1970, 143-150.
- Va(1970) --"-- Вандуй, Э., Халхын аялгуу ба түүний
 үгсийн сан, "Халх аялгуу" УБ, 1970.
- Mö(1974) --"-- Меемее, С., Система вокализма сов -
 ременного монгольского языка, .-

- Монголын судлал, II/10/:12, 1974, 184-210.
- Mö(1975) -- Меемее, С., К вопросу системы консонантизма современного монгольского языка, -Монголын судлал, III/П/:18, 1975, 274-304.
- ldo -- Лувсандорж, Ж., Монгол авианы дуудлага, 1975.
- Gt(1979) -- Гантогтох, Г., Халхын аялгууны хамжин шүргэх гийгүүлэгчийн сэлгээ, - Хэл зохиол, XIII:12, 1979, 98-101.
- Gt(1982) -- Гантогтох, Г., Монгол хэлнүүдийн хамжин шүргэх гийгүүлэгчийн сэлгэх тохирох боломж, - Хэл зохиол, XV:14, 1982, 115-132
- L -- Лувсанжав, Чой, Учебник монгольского письма, Праг 1982.
- L -- Лувсанжав, Чой., (Études mongoles, 1985, XVI) Paris, 107-115.
- Б. Өрнөд халхын аман аялгуу (Okha.)
- Okha. VI -- Владимирцов, Б.Я., Сравнительная грамматика монгольского письменного языка и халхаского наречия. Л. 1929
- Be -- Bese, L., Remarks on a Western Khal-kha Dialect, -AON 13:3, 1961, 279-294.
- C -- Цолоо, Ж., Баруун халхын аман аялгуу, - "Халх аялгуу", УБ, 1970
- Dar. S -- Санжеев, Г.Д., Дархатский говор и фольклор, -Материалы комиссии по

исследованию Монгольской и Танну-
Тувинской Народных Республик и Бу-
рят-Монгольской АССР, Вып. 15, Л. 1931

CSh -"- Шархүү, Ц., Дархад аман аялгуу /гар
бичмэл/.

Tt -"- Төмөртоого, Д., Дархад аман аялгууны
урт эгшиг, тэдгээрийн үүслийн тухай
товч тэмдэглэл, - Хэл зохиол, IY ,
1966, 196-203

KhaO.

C -"- Цолоо, Ж., Архангай аймгийн хойд сум-
дын халхын аман аялгуу, аман зохиол
судалсан нь, -Монголын судлал, II:17,
1967, 219-242.

Sar.

Va -"- вандуй, Э., Завханы сартуул ба түүний
аман аялгуу, - Хэл зохиол, II:17,
1964, 189-211.

Khot.

C -"- Цолоо, Ж., Хотгойдын аман аялгууны
зарим онцлогоос, -ШУАМ № 4, 1962,
54-58.

MSh -"- Шинэхүү, М., Хотгойдын аман аялгууны
авиа зүйн зарим онцлог, - МУИС ЭШБ
№ 3, 1963, 47-52.

B. Дорнод халхын аман аялгуу (Dkha.)

Dkha.

Tc -"- Төмөрцэрэн, Ж., Халхын аман аялгууны
уужимсах зохицол, - Монголын судлал,
III:19, 1969, 243-256.

Va -"- Вандуй, Э., Халхын дорнод дэд аман аялгуу, - Монголын судлал, YI:15, 1967, 3-17.

Dg.

Lde -"- Лувсандэндэв, А., Дариганга аялгууны авианы зүйг судалсан туршлагаас, - Шинжлэх ухааны хүрээлэнгийн бүтээл, № 2, 1957, 49-64.

RT(1960) -"- Rona-Tas, A., A Study of the Dariganga Phonology, AOH 10:1, 1960, 1-29.

RT(1961) -"- Rona-Tas, A., Dariganga Vocabulary, AOH 13:1-2, 1961; 147-174.

Хураасан нэрийн жагсаалт

- Be (1961) Bese, L., Remarks on a Western Khalkha Dialect, -АОН 1961, 13:3, 279-294.
- Bo (1964) Bosson, James E., Modern Mongolian, (Uralic and Series, 38) Indiana University Publications, 1964.
- C (1962) Цолоо, Ж., Хотгойдын аман аялгууны зарим онцлогоос, -ШУАМ № 4, 1962, 54-58.
- C (1967) Цолоо, Ж., Говийн халхын аман аялгууны үгтийн бүрэлдэхүүний зарим онцлог, -Монголын судлал, 1967, ҮП:17, 25-37.
- C (1967) Цолоо, Ж., Архангай аймгийн хойд сумдын халхын аман аялгуу, аман зохиол судалсан нь, -Монголын судлал, 1967, ҮП:17, 219-242.
- C (1970) Цолоо, Ж., Баруун халхын аман аялгуу, -"Халх аялгуу" УБ, 1970.
- CSh (1984) Шархүү, Ц., Дархад аман аялгуу /гар бичмэл/ 1984.
- Gt (1979) Гантогтох, Г., Халхын аялгууны хамжин шүргэх гийгүүлэгчийн сэлгээ, -Хэл зохиол, 1979, XIII:12, 98-101.
- Gt (1982) Гантогтох, Г., Монгол хэлнүүдийн хамжин шүргэх гийгүүлэгчийн сэлгэх тохирох боломж, -Хэл зохиол, 1982, ХҮ:14, 115-132.

- Lv (1964) Luvsanvandan, Sh., The Khalkha-Mongolian Phonemic System, -AON 1964, 17:2, 175-185.
- Lv (1967) Лувсанвандан, Ш., Орчин цагийн монгол хэлний зүй, I-р дэвтэр. Монгол хэл - ний авианы бүтэц, 1967.
- Lde (1957) Лувсандэндэв, А., Дариганга аялгууны авианы зүйг судалсан туршлагаас, -Шинжлэх ухааны хүрээлэнгийн бүтээл, 1957, № 2. 49-64.
- Ldo (1975) Лувсандорж, Ж., Монгол авианы дуудлага 1975.
- L (1982) Лувсанжав, Чой., Учебник монгольского письма, Праг. 1982.
- L (1985) Лувсанжав, Чой., (Études mongoles, 1985, XVI) Paris, 107-115.
- Mö (1974) Меемее, С., Система вокализма современного монгольского языка, -Монголын судлал, 1974, II/10/:12, 184-210.
- Mö (1975) Меемее, С., К вопросу системы консонантизма современного монгольского языка, -Монголын судлал, 1975, III/П/: 18, 274-304.
- MSh (1963) Шинэхүү, М., Халхын аялгууны өмнөд хэсгийн авиа зүйн зарим онцлог, -МУИС ЭШБ 1963, № 3, 33-46:
- MSh (1963) Шинэхүү, М., Хотгойдын аман аялгууны авиа зүйн зарим онцлог, -МУИС ЭШБ 1963, № 3. 47-52.
- P (1931) Поппе, Н., Практический учебник монгольского разговорного языка /хал-

- хаское наречие/ М., 1931.с
- P (1936) Поппе, Н., Строй халха-монгольского языка, Л., 1936.
- P (1951) Poppe, N., Khalkha-Mongolische Grammatik mit Bibliographie, Sprachproben und Glossar, Wiesbaden, 1951.
- P (1955) Poppe, N., Introduction to Mongolian Comparative Studies, (-MSFOu IIO)
- P (1970) Poppe, N., Mongolian Language Handbook, Washington, 1970.
- R (1902) Ramstedt, G.J., Das Schriftmongolische und die Urgamundart phonetisch verglichen, -JSFOu XXI:2, 1902.
- R (1903) Ramstedt, G.J., Über die Konjugation des Khalkha-Mongolischen, -MSFOu XIX, 1903.
- Ri (1966) Ринчен, Б., Монгол бичгийн хэлний зүй. дэд дэвтэр, 1966.
- RT (1960) Rona-Tas, A., A Study of the Dariganga Phonology, -AON, 1960, 10:1, 1-29.
- RT (1961) Rona-Tas, A., Dariganga Vocabulary, -AON, 1961, 13:1-2, 147-174.
- S (1931) Санжеев, Г.Д., Дархатский говор и фольклор, -Материалы комиссии по исследованию Монгольской и Танну-Туvinской Народных Республик и Бурят - Монгольской АССР, Вып. 15, Л. 1931.
- S (1953) Санжеев, Г.Д., Сравнительная грамматика монгольских языков М., 1953. т. I.

- Str (1963) Street, John. C., Khalkha Structure (Uralic and Altaic Series 38), Indiana University Publications. 1963.
- Tc (1967) Төмөрцэрэн, Ж., Өвөрхангайн халх аман аялгууны зарим онцлогоос, -Монголын судлал, 1967. YI:16, 18-22.
- Tc (1969) Төмөрцэрэн, Ж., Халхын аман аялгууны уужимсах зохицол, -Монголын судлал, 1969, YII:19, 243-256.
- Tc (1970) Төмөрцэрэн, Ж., Халхын аялгууны эгшиг авианы тагнайшрал, -Хэл зохиол, 1970, YII:4, 143-150.
- Tt (1966) Төмөртоого, Д., Дархад аман аялгууны урт эгшиг, тэдгээрийн үүслийн тухай товч тэмдэглэл, -Хэл зохиол, 1966, IY, 196-203.
- Va (1964) Вандуй, Э., Завханы сартуул ба түүний аман аялгуу, -Хэл зохиол, 1964, II:17, 189-211.
- Va (1967) Вандуй, Э., Халхын дорнод дэд аман аялгуу, -Монголын судлал, 1967, YI:15, 3-17.
- Va (1970) Вандуй, Э., Халхын аялгуу ба түүний үгсийн сан. -"Халх аялгуу" УБ. 1970.
- VI (1929) Владимирцов, Б.Я., Сравнительная грамматика монгольского письменного языка и халхаского наречия. П. 1929.

A

AB- Tkha. awă-; awă- Tkha. R I903:36, P I955:25; aw - Tkha. Ldo 62; ab- Tkha. P I95I:I64, P I970:59; Dar. S 44; aw- Tkha. Mō I974:I88; Dg. Lde 26, RT I50; Őkha. V1 2II // cf. Ord. ab- M 2a// Mo. ab- abu-.

ABAĜA ~AWAĜA Tkha. awaĝă; abagă Dar. S 44; abăĝă Tkha. P I936:I3; awag, Dg. RT I96I:I50; awga Tkha. Va 90, Dkha. Va 25 // cf. Ord. awaga M 36a// Mo. abaya.

ABĀIR ~AWĀIR Tkha. 'abtšir-, abtšir- Tkha. P I5I:I64, Va 36; awtšir- Tkha. P I95I-I66; aftširă- Tkha. Ldo 62; awtsăr- Tkha. L I85; abčir- Tkha. P I970:I34; atsar- Őkha. V1 378; Dar. S 44; 'atsăr Tkha. C 25 // cf. Ord. atsara- M 35a// Mo. abču ire-.

ABDAR ~AWDAR Tkha. abdar awdar; abdar Tkha. Lv I967:77; Dar. CSh 25; Dkha. Va 6; abdăr Őkha. V1 387; Sar. Va 20I; awdar Tkha. Str 46 // cf. Ord. abdara M 2a// Mo. abdara.

ABTA- ~AWTA- Tkha. awtă- ~abtă- ~aftă-; abtă- Tkha. Str 49, P I970:3I // cf. Ord. abta- M 2b// Mo. abta-.

ACA Tkha. atsă; atsa Dar. CSh 26; atsă Tkha. Lv I964:I83, I967:62, Str 50, Va 25; Őkha. V1 402 // cf. Ord. atsa M 34b// Mo. ača.

AČI Tkha. átšǎ; atši Tkha. P 1951:166, Va 25; ači Tkha. Str 50; atšǎ Tkha. Lv 1967:53; Ökha. V1 412; átšǎ Tkha. Ldo 7 // cf. Ord. atši M 35a// Mo. ači.

AČI- Tkha. atšǎ-; atši- Dar. S 44; átšǎ- Tkha. Lv 1964:176; atš- Tkha. Tc 1970:149 // cf. Ord. atši- M 35b// Mo. ači-.

AČIÁ Tkha. atšǎá; atšǎá Tkha. Lv 1964:176; atšǎ Tkha. Ldo 39; atšǎ Ökha. V1 206; Dar. Tt 198; atšǎ Ökha. V1 206 // cf. Ord. atšǎ M 35a// Mo. ačiya, ačiya.

AČILA- Tkha. átšǎlǎ-, atšǎlǎ- // cf. Ord. atšǎlǎ- M 35a// Mo. ačila-.

AČILAL Tkha. átšǎlǎl; // cf. Ord. atšǎlǎl M 35b// Mo. ačilal.

AČILĜA Tkha. átšǎlĝǎ ~ átšǎlĝǎ; // cf. Ord. atšǎlĝǎ M 35a// Mo. ačilya.

ADAG Tkha. adǎg; adag Tkha. P 1951:164; adǎk Tkha. P 1970:120; Ökha. V1 395; Dg.Lde 37 // cf. Ord. adak M 3a// Mo. aday.

ADAIR Tkha. adaēr; adáēr Dar. CSh 25; // Mo. adayir.

ADALI ~ ADILA Tkha. ádil; adil Tkha. P 1951:164, Str 33; ádil Tkha. Ldo 72; ádil Tkha. Lv 65, P 1955:59; ádál Tkha. Mö. 1975:280; ádil Ökha. V1 339; adil Dar. S 44 // cf. Ord. adil M 3b, adila M 4a, adili M 4a// Mo. adali.

ADSAGA Tkha. adsağǎ; adsaga Dar. CSh 25; adsag,
Dg. RT I96I:I49; adasxa Tkha. P I95I:I64 // Mo.
adasqa.

ADÚ(N) Tkha. adú; adū(n) Tkha. P I95I:I64; adū
Tkha. S IO7, Va 89; Dar. S 44; adu Tkha. Ldo 72;
adō Dar. CSh 25 // cf. Ord. adū M 4b// Mo. aduyun.

ADÚČIN Tkha. adútšin; adūtsi(n) Tkha. P I93I:
I64, I95I:I64 // cf. Ord. adūtši M 4b// Mo. aduyu-
čin.

ADÚSA(N) Tkha. adúsǎ ~ adúsaŋ; adūsǎŋ Tkha. S
IO7 // cf. Ord. adagūsu M 3a// Mo. aduyusun.

AGDAĞAR Tkha. agdǎğar; agdǎğǎr Tkha. Lv I967:
92 // cf. Ord. agdugur M 7a// Mo. ayduyar.

AGI Tkha. agǐ; agǐ Ökha. V1 327; ag'ǐ Tkha.
Lv I967:53, Ldo 56; agⁱ Tkha. Mö I975:283 // cf.
Ord. agi M 6b// Mo. agi.

AGLAG Tkha. aglag; aglag Ökha. V1 297; Dar.
CSh 25; aglǎk Dar. S 44 // Mo. aylay.

AGNA- Tkha. agnǎ-; agna- Tkha. P I95I:I65;
agnǎ- Tkha. P I955:I59; agǎnǎ- Tkha. Ldo 79 // cf.
Ord. aŋna- M 26a// Mo. aŋna-.

AGSAM ~ AXSAM Tkha. aksam ~ axsam; agsǎm Khot.
C 57 // cf. Ord. agsum M 7b// Mo. aysum.

AGŠI- Tkha. agšǐ-; ag'šǐ Tkha. Va 3I; agšǐ-
Ökha. V1 330 // cf. Ord. agšǐ- M 8a// Mo. ayšǐ-.

AGŠIÁ- Tkha. agšía-, agšá-; // cf. Ord. agšⁱā-
agšā- M 8a// Mo. aysiya-.

AGŠIN ~ AGŠAN Tkha. agšin ~ agšān; agšiņ Tkha.
P I95I:I65 // cf. Ord. agšan M 8a// Mo. aššan.

AGTA Tkha. agtā ~ axtā; agtā Tkha. R I902:9, S
53, Lv I967:59, Va 89, Str 50, P I970:3I; Ōkha.
Vl 387; axtā Tkha. Lv I967:59 // cf. Ord. M 8a//
Mo. aṭta.

AGTALA- Tkha. agtalā ~ axtalā-; agtāla- Tkha.
Va 89; axtla- Dg. RT I96I:I49 // cf. Ord. agtala M
8a// Mo. aṭtala-.

AĜĀR Tkha. aġār; aṭār Tkha. Lv I967:5I, Va 53;
aṭa:r Tkha. Mō I975:283; aṭōr Dar. Tt 20I; aġār
Dar. S 44 // cf. Ord. agāri M 6b// Mo. aṭar.

AĜUI Tkha. aġuē; aṭui Tkha. Ldo 5I; aṭi Dar.
CSh 43; aġā Dar. S 44 // cf. Ord. ag^ui M 8b// Mo.
aṭui.

AI- Tkha. āē-; ai- Tkha. P I93I:I64, I95I:I65;
ae- Tkha. P I970:43; āē- Tkha. P I955:I28; Ōkha.
Vl 28I; āi- Dar. S 45 // cf. Ord. ā- M 39a// Mo.
aṭi- ~ aṭu.

AIL Tkha. āēl; ail Tkha. P I95I:I65, L I2I; Dar.
CSh 39; āēl Tkha. R I903:35; Ōkha. Vl 267; ael Dg.
RT I96I:I49; āēl Dar. CSh 39; āēl Tkha. Va 33; āil
Dar. S 45; āl Tkha. Lv I964:I76, I967:46; a:el Tkha.
Mō. I974:I86 // cf. Ord. āl M 39a// Mo. aṭil.

AILAD- Tkha. äēlād-; aelad- Tkha. P I95I:I65;
 äēlād- Ökha. Vl 282; äilat- Dar. S 45 // cf. Ord.
 ālad- M 39a// Mo. ayilad-.

AILADXAL Tkha. äēlādxal; ailādxal Tkha. P I95I:
 I65 // cf. Ord. āldxal M 39b// Mo. ayiladqal.

AILČILA- Tkha. äēltšilā-; // cf. Ord. āltšila-
 M 40a// Mo. ayilčila-.

AILČIN Tkha. äēltšin; āēltšin Tkha. Va 47;
 äēltši Tkha. P I955:I58 // cf. Ord. āltšin M 40a//
 Mo. ayilčin.

AIMAG Tkha. äēmāg; āēmāg Tkha. Lv I967:46;
 āēmāk Tkha. Lv I964:II6; āēmāg Tkha. Va 33; aēmāg
 Ökha. Be 28I; äēmāk Ökha. Vl 335, Tkha. S 79;
 äēmāk Dar. S 45; ae:māg Tkha. Ldo 50 // cf. Ord.
 āamak M 40a// Mo. ayimay.

AIMŠIG Tkha. äēmšig; āēmšig Tkha. Va 37 // cf.
 Ord. āmšig M 40b// Mo. ayimsiy ~ ayumsiy.

AIMTAĞAI Tkha. aēmtāğāē; // cf. Ord. āmtağā
 M 40b// Mo. ayimtayai.

AIXABTAR Tkha. äëxabtar ~ äëxātar; äëxābtar
 Ökha. Vl 327; aexabtar Tkha. P I95I:I65; äëxātar
 Ökha. Vl 327; aëtar Tkha. C 25 // Mo. ayiqubtur,
 ayuqubtur.

AIRAG Tkha. äērag ~ äērig; airig Tkha. P I955:
 I65; aerak Dar. CSh 35; äēřāk Ökha. Vl 283; äēřīk
 Dar. S 45; āⁱrig Tkha. Va 29 // cf. Ord. ārak M
 40b// Mo. ayiray.

AĴI Tkha. adži; adži Tkha. Ldo 7; Dar. CSh 25 // cf. Ord. adži M 5a// Mo. aĴu.

AĴIG Tkha. adžig; adžig Tkha. P I95I:I64; Dar. CSh 25; aĴig Tkha. Str 50, P I970:34 // cf. Ord. adžik M 5b// Mo. aĴiy.

AĴIGLA- Tkha. aĴiglă-; adžigla- Tkha. P I95I: I64 // cf. adžigla- M 5b// Mo. aĴiyła-.

AĴIL Tkha. adžil; adžil Tkha. P I95I:I65, Bo 60, Tc I969:245; adžil Tkha. Va 25, Lv I964:I76; Dar. S 45; adž¹al Tkha. Ldo I9; aĴil P I970:62, L I2I // cf. Ord. adži M 5a// Mo. aĴil.

AĴILČIN Tkha. adžiltšin; adžiltšin Tkha. P I955: I65; Bo 60; aĴilčin Tkha. P I970:I42 // Mo. aĴilčin.

AĴILLA- Tkha. adžillă-, adžilălă; adžilla- Tkha. P I95I:I65 // cf. Ord. adžila- M 5a// Mo. aĴilla-.

AJA Tkha. adžă; adžă Őkha. Vl 4I2, Lv I967:6I, Va 25, Ldo 82 // Mo. aĴa.

AJARĜA Tkha. adzarĝă ~ adzarăĝă; adzarga Tkha. P I95I:I64; adžărga Tkha. P I955:57; adžărgă Őkha. Vl 397; adzarag, Dg. RT I49; adzrag, Tkha. Tc I970:I49 // cf. Ord. adžarga M 5a// Mo. aĴiryă.

ALA- Tkha. ală-; ala- Tkha. P I95I:I65; Dar. S 44, CSh 26; ală- Tkha. P I93I:I64, I955:27, I970:I54 // cf. Ord. ala- M IIb// Mo. ala-.

ALAG Tkha. alag; alag Tkha. P I95I:I65, Mö
1975:278; alag₂Dg. RT I96I:I49; aläg₂Tkha. Str 53,
Lv I967:53; Dkha. Va I3; aläk Tkha. P I93I:I64;
Ökha. Vl 293; Dar. S 44 // cf. Ord. alak M I2 b//
Mo. alay.

ALAGLA- Tkha. alaglă- alagălă-; alaglia- Tkha.
P I95I:I65 // cf. Ord. alagla- M I2a// Mo. alagla-.

ALAĞA(N) Tkha. alağă(n); alaga(n) Tkha. P I95I:
I65; alăğă Tkha. Va 90; alağă Ri I26; alag Dg. RT
I96I:I49 // cf. Ord. alaga M IIb // Mo. alaya.

ALAĞADA- Tkha. alağadă-; alagada- Tkha. P I95I:
I65; alăğadă- Tkha. P I93I:I64 // cf. Ord. alagada-
M I2a// Mo. alayada-.

ALAXA Tkha. alaxă; alaxa Dar. CSh 26; alxă
Tkha. P I955:54 // cf. Ord. aluxu M I8a// Mo. alu-
qa.

ALAS Tkha. alas; aläs Tkha. P I95I:I65 // cf.
Ord. alus M I8a// Mo. alus.

ALBA(N) Tkha. albă; albă Tkha P I93I:I64, Lv
I964:I84; Lv I967:52, P I970:67, Va 46; Dar. S
45; Ökha. Vl 33I; alub Dg. RT I96I:I49 // cf. Ord.
alba I3a// Mo. alban.

ALBADA- Tkha. albadă-; // cf. Ord. albada- M
I3a// Mo. albada-.

ALČIŪR Tkha. altšūr; altšiu;r Tkha. Ldo 65; altšūr Tkha. R I902:28, P I95I:I65, P I955:I6I; altšu:r Tkha. Mō I975:302; artšūr Tkha. MSh 44, C 24; artšūl Ōkha. V1 362; artšōl Dar. Tt 20I; altšōr CSh 25 // cf. Ord. altšūr M I8a// Mo.arči-yur.

ALDA Tkha. aldā; alda Tkha. P I95I:I65; aldā Tkha. P I955:I57, I970:I54, Lv I964:I84; Dar. S 45; ald Dg. RT I96I:I49 // cf. Ord. alda M I3b// Mo. alda.

ALDA- Tkha. aldā-; alda- Tkha. P I95I:I65; aldā Tkha. P I93I:I64, str 50, Lv I967:5I; Dar. S 45 // cf. Ord. alda- M I4a// Mo. alda-.

ALDAR Tkha. aldar; aldar Tkha. L I2I; aldar Dar. S 45; Khot. C 57 // cf. Ord. aldar M I4b// Mo. aldar.

ALDARA- Tkha. aldar-; // cf. Ord. aldara- M I4b// Mo. aldara.

ALDARŠI- Tkha. aldaršī-; // cf. Ord. aldarši- M I4b// Mo. aldarsi-.

ALDĀ Tkha. aldā; // cf. Ord. aldā M I4a// Mo. aldaya.

ALĢŪR Tkha. alģūr; // cf. Ord. alģūr M I5a// Mo. alγur.

ALI(N) Tkha. áli; ali(n) Tkha. P I95I:I65;
 ali Tkha. Str 62, P I970:I54; Dar. CSh 25; áli
 Tkha. Lv 53; áli Ökha. V1 I44; Dar. S 44; Dg. RT
 I49; áli Tkha. Ldo 65; al Tkha. Mö I974:I85;
 ál Dg. RT I49; äi Khot. C 55 // cf. Ord. ali, alin
 M I6a,b// Mo. ali.

ALIÁ ~ ALIYÁ Tkha. álⁱá; aliaa Tkha. P I970:43;
 áliá Tkha. Lv I967:53; alⁱá Tkha. P I95I:I65;
 álⁱá Ökha. Be 280 // cf. Ord. alⁱá I6b// Mo. aliya.

ALIM Tkha. alim; alim Tkha. P I970:I65; áliãm
 Tkha. Ldo 65 // cf. Ord. alima M I6b// Mo. alima.

ALIWÁ Tkha. áliwá; // cf. Ord. aliwā M I7a//
 Mo. aliba.

ALXA- Tkha. alxǎ-; alxa- Tkha. P I95I:I65, L
 II3; alxǎ- Tkha. Lv I967:94 // cf. Ord. alxu- M
 I5b// Mó. alqu-.

ALXAM Tkha. alxam; // cf. Ord. alxum M I6a//
 Mo. alqum.

ALXÁ Tkha. alxá; // cf. Ord. alx^uá M I6a// Mo.
 alquya.

ALTA(N) Tkha. altǎ(n); altǎn, Dar. S 45; alta(n)
 Tkha. P I95I:I65; altǎ Tkha. R I902:9, P I955:
 IO5, Str 53, Lv I964:I83, I967:53, P I970:I54,
 Mö I975:278, Ldo 65 // cf. Ord. alta M I7a// Mo.
 altan.

AMA(N) Tkha. amă(n); amăŋ Dar. C 45; ama(n) Tkha. P I96I:I65; ama Dar. CSh 64; amă Tkha. R I903:37, P I955:53, Tc I970:I44; Ōkha. Vl 204; amă I970:43; am^ Tkha. Lv I967:64, Ldo 8I; am Dg. RT I96I:I49; Tkha. Tc I970:I44; Mō I974:I88, Va 90 // cf. Ord. ama M I8b// Mo. aman, ama.

AMAĖAI Tkha. amăĖaě; amĖae Dg. RT I96I:I50; Tkha. P I970:32 // cf. Ord. amagā M I9a// Mo. amayai.

AMAĖAIBČI ~ AMAĖAIWČI Tkha. amăĖaěwtšĭ; // cf. Ord. amagāwtšĭ M I9a// Mo. amayayibči.

AMAĖALAN Tkha. amăĖalan; // cf. Ord. amugūlan, M 22b// Mo. amuyulang.

AMAR Tkha. amar; amar Tkha. P I95I:I65; Tc I967:246; amār Tkha. P I955:54, Mō I974:202; Dar. S 45 // cf. Ord. amur M 22b// Mo. amur.

AMAR- Tkha. amar-; amar- Dar. S 45 // cf. Ord. amara- M I9b// Mo. amara-.

AMARAG Tkha. amārag; amrag Tkha. P I970:I65 amarāk Dar. S 45 // cf. Ord. amarak M I9b// Mo. amaray.

AMARĖI- Tkha. amardžĭ-; // cf. Ord. amurdži- M 23a// Mō. amurĖi-.

AMARLINGUI Tkha. amarlingŭĭ amirlanĖŭě // cf. Ord. amurlanĖŭĭ M 23a// Mo. amurlingyui.

AMARXAN Tkha. amārxaŋ; // cf. Ord. amurxan M 23a// Mo. amurqan.

AMDA- Tkha. amdā-; amdā- Tkha. Lv I967:95 // cf. Ord. amada- M I9a// Mo. amada-.

AMI(N) Tkha. āmī(n); āmīŋ Dar. S 45; ami(n) Tkha. P I95I:I65; ami Tkha. P I936:I5; āmi Tkha. Lv I967:44; Dar. CSh 64; āmī Tkha. P I955:57, Lv I964:I78, Ldo 6, āmī Tkha. Tc I970:I44; ām Tkha. Mō I975:278 // cf. Ord. ami M 20b// Mo. amin.

AMIDA Tkha. āmidā; amida Tkha. P I95I:I66; āmidā Dar. S 45; amidā Tkha. P I970:I5I; amidā Tkha. P I93I:I64; āmid Ōkha. V1 297.

AMIDARA- Tkha. āmidar-; amīdrāx Sar. Va 202; amđžrax Tkha. MSh 40; amīdžrāx Dkha. Va I2; amⁱ-dar- Tkha. P I970:I65 // cf. Ord. amidoro- M 20b// Mo. amidura-.

AMIDARAL Tkha. āmidāral; āmdārāl Khot. C 56 // Mo. amidural.

AMILA- Tkha. āmīlā-; // cf. Ord. amila- M 2Ia// Mo. amila-.

AMISĜÁ Tkha. āmisĝá, amisxá; // cf. Ord. amisxā M 2Ia// Mo. amisqa.

AMISXAL Tkha. āmīsxal; amisgāl Tkha. P I970: I36; āmsxal Tkha. MSh 4I // cf. Ord. amisxal M 2Ib// Mo. amisqal.

AMITAN Tkha. ámitan; amitan Tkha. L 83; amitan, Tkha. P I95I:I66; ámitan, Tkha. Lv I967:90, P I970: I66; ämtañ, Khot. C 55. // cf. Ord. amitan M 2Ib// Mo. amitan.

AMĴI- Tkha. ámdžĩ-; ámdži-Tkha. Lv I967:95, ámdži- Tkha. Va 37 // cf. Ord. ámdži- M 20a// Mo. amĵi-.

AMĴILTA Tkha. ámdžiltä; amĵiltä Tkha. P I970: 68; ámdžilta Tkha. Va 36 // cf. Ord. ámdžiltä M 20a// Mo. amĵilta.

AMSA- Tkha. amsä- ~ amasä-; amsä- Tkha. Lv I967: 95, P I970:53 // cf. Ord. amsa- M 2Ib// Mo. amsa-.

AMSAR Tkha. amsar; amsär Tkha. P I93I:I64, I95I:I66 // cf. Ord. amasar M 20a// Mo. amasar.

AMTA(N) Tkha. amtä; amtañ, Dar. S 45; amta Tkha. P I95I:I66 // cf. Ord. amta M 22a// Mo. amta.

AMTALA- Tkha. amtalä-; // cf. Ord. amtala- M 22a// Mo. amtala-.

AMTAŠI- Tkha. amtašĩ-; // cf. Ord. amtaši- M 22a// Mo. amtasi.

ANČIN Tkha. ančšin; ančšin Dg RT I96I:I50; ančšin, Tkha. Mö I975:283; antšĩñ, Tkha. Lv I967:85; antšⁱñ Tkha. Ldo 79 // cf. Ord. ančši M 26b// Mo. ančin.

ANDA Tkha. andǎ; andǎ Tkha. Lv I967:53, P I970: II9, Ldo 79 // cf. Ord. anda M 23a// Mo. anda.

ANDAĞAI Tkha. andağǎe; andagai Tkha. Va 37; andǎyar Tkha. P I955:5I //Mo. andayai.

ANDÚ Tkha. andú; // cf. Ord. andū M 29a// Mo. andayu.

ANDÚRA- Tkha. andúr-; // cf. Ord. andūra- M 23b// Mo. andayura-.

ANDÚRAL Tkha. andúral; // cf. Ord. andūral M 23b// Mo. andayural.

ANI- Tkha. áńĩ-; ani- Tkha. P I95I:I66, L 32; áńi Tkha. Lv I967:53; áńĩ- Tkha. Lv I964:I76; áńǎ- Dar. S 44 // cf. Ord. anĩ- M 23b// Mo. ani-.

ANIR Tkha. áńir áńǎr; áńⁱǎr Tkha. Mö I975: 282; áńǎr Dar. S 44 // cf. Ord. anir M 24a// Mo. anir.

ANIWALJA- Tkha. áńĩwaldzǎ-; // cf. Ord. aniwaldži- M 24b// Mo. anibalja-.

ANĴISA(N) Tkha. andžis~andžas; andžis Tkha. P I955:58, Lv I967:93, Va 62; andžas Dar. S 44; andis Dkha. Va I3 // cf. Ord. andžasu M 23b// Mo. anĴisun.

ANĴ Tkha. anĴ; anĴ Tkha. anĴ P I95I:I66, P I955: I7I, Str 23, Lv I964:I83, P I970:I20, L 5I, Va 58; Őkha. V1 35I; Dar. S 44; an Tkha. Mö I975: 278 // cf. Ord. anĴ M 24b// Mo. ang.

ANGI Tkha. āngi; Tkha. Lv 1967:53; āngī Tkha. Mō 1975:283; Dar. S 44; āngī Tkha. Ldo 78; āngi Tkha. Tc 1967:20; āngī Khot. C 55 // cf. Ord. āngi M 25a// Mo. āngi.

ANGIJIRA- Tkha. āngīdžir-; // cf. Ord. āngidžira- M.25a// Mo. āngijira-.

ANGILA- Tkha. āngilā-; // cf. Ord. āngila- M 25a// Mo. āngila-.

ANGIR Tkha. āngir; āngir Tkha. Va 90; āngī^īār Tkha. Mō 1975:283 // cf. Ord. āngir M 25a// Mo. āngir.

ANGIR Tkha. āngīr; // cf. Ord. āngir M 25a// Mo. āngir.

ANĜA- Tkha. āngā-; āngā- Tkha. Lv 1967:53, Va 13// Mo. āngā-.

ANĜAI- Tkha. āngāē-; āngāe- Dar. CSh 40; āngāē Tkha. Lv 1967:93; āngā- Dar. S 44, CSh 40 // cf. Ord. āngā- M 26a// Mo. āngāyi-.

ANĜALJA- Tkha. āngaldzā-; // cf. Ord. āngaldži- M 25b// Mo. āngalja-.

ANXA(N) Tkha. ānxā; ānxā(n) Tkha. P 195I:166; ān^kxā, Lv 1964:183; ānxā Tkha. P 193I:164, S 88; Dar. S 44; ān^qxā Tkha. Lv 1967:49; ān^qx Dg.Lde 37; ān^kxā Tkha. Va 7 // cf. Ord. ānxān M 26a// Mo. āngqan.

ANXĀR- Tkha. anxár-; anxāra- Tkha. P I95I:I66;
an^qxār- Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. anxāra- M
26a// Mo. angqar-.

ANXILA- Tkha. anxilǎ- an^kxilǎ-; anxila- Dar.
CSh 25; an^kxilǎ- Tkha. Lv I967:53 //Mo. angkila-.

AXA Tkha. axǎ; axa Tkha. P I95I:I65, L 43; Dar.
CSh 64; axǎ R I902:9, P I936:I3, S 74, Str 7I,
Bo 39, Lv I967:64, P I970:36, MÖ I975:275, Ldo I2;
Ökha. VI I3I // cf. Ord. axa M 8b// Mo. aqa.

AXALA- Tkha. axalǎ-; axala- Dar. CSh 25; axal-
Tkha. P I95I:I65 // cf. Ord. axala- M 8b// Mo. aqa-
la-.

AXALAGČI Tkha. axǎlagtši; // cf. Ord. axalagtši
M 8b// Mo. aqalayči.

AXAMAD Tkha. axǎmad; // cf. Ord. axamat M 8b//
Mo. aqamad.

AXAR Tkha. axar; axar Dg. RT I96I:I49; áxar
Tkha. Va 26; // cf. Ord. axur M 9b// Mo. aqar.

AXARLA- Tkha. axarlǎ-, axarǎlǎ-; // cf. Ord.
axarla- M 9a// Mo. aqurla-.

AXIŪ Tkha. áxiu:; axiū Dar. CSh 25; Mo. akiyu.

AXUI Tkha. axui; // cf. Ord. ax^ui M 8a// Mo.
aqui.

ARA Tkha. arā; ara Tkha. P I95I:I66; arā Tkha. P I93I:I65; Őkha. V1 26I; Dar. S 45; ar Tkha. MŐ I974:I88; Dg. RT I96I:I50 // cf. Ord. aru M 30b// Mo. aru.

ARAD Tkha. arād; arad Tkha. L I07, arād Tkha. P I970:I6I, Ldo IO; arāt Őkha. V1 389; Dar. S 45 // cf. Ord. arāt M 27a// Mo. arad.

ARAG Tkha. arāg; arag Tkha. Tc I970:246; arāg Tkha. Lv I967:65; arāk Dg. Lde 36 // cf. Ord. aruk M 3Ia// Mo. aruy.

ARAĜACA- Tkha. arāĝātsā-; // cf. Ord. argatšā- M 28b// mo. aryačaya-.

ARAI Tkha. araē; arai Tkha. P I95I:I66; arae Dar. CSh 4I; arā Dar. CSh 4I, S 45 // cf. Ord. arā M 27a// Mo. arai.

ARAL Tkha. aral; aral Dar. CSh 35; arāl Őkha. V1 363; Tkha. Lv I967:64 // cf. Ord. aral M 27a// Mo. aral.

ARALĴIÁ ~ ARILĴIÁ Tkha. araldžā ~ arildžā; arāl-džā Őkha. Be 28I// cf. Ord. arildžā M 29b// Mo. aralĵiya.

ARÁ Tkha. ará; arā Tkha. P I93I:I65; Dar. CSh 25, S 45 // cf. Ord. arā M 26b// Mo. araya, ariya.

ARÁTAN Tkha. arátan; arātan Tkha. P I95I:I66; arātān Tkha. P I93I:I65; arātā Őkha. V1 354; arātā Dar. S 45 // cf. Ord. arātān M 27a// Mo. arayatan, ariyatan.

ARBA(N) Tkha. araw ~ arwāņ; arban Tkha. P 1970: I64; arwan(n) Tkha. P 1951:166; arwāņ Tkha. Lv 1967:52; arbāņ, Dar. S 45; arwā Ņkha. Be 280; arwā Ņkha. Vl I44 // cf. Ord. arwa, arwā M 3Ib// Mo. arban.

ARCA Tkha. artsā; arca Tkha. L II4 // cf. Ord. artsa M 30a// Mo. arca.

ARĀI- Tkha. artšī-; artši Tkha. Lv 1967:94; arⁱtši- Tkha. Va 3I; arči- Tkha. P 1970:54 // cf. Ord. artši- M 30a// Mo. arči-.

ARĀI- Tkha. ārtšī-; // cf. Ord. artši- M 30a// Mo. arči-.

ARĀA ~ ARĀĀA Tkha. arāgā; arāya Tkha. Ldo 54; arāg Tkha. P 1955:58; arga Tkha. P 1951:166; arga Tkha. Lv 1964:179, Mō 1975:279; Ņkha. Vl 336 // cf. Ord. arga M 28a// Mo. arya.

ARĀADA- Tkha. argādā-; argādā- Tkha. P 1931: I65.

ARĀAL Tkha. arģal; argal Tkha. P 1951:166, Bo 46, Lv 1967:73; argal Dg RT 1961:150; arģal Dar. S 45 // cf. Ord. argal M 28a// Mo. aryal.

ARĀALA- Tkha. arģalā-; argal- Tkha. P 1951:166 // cf. Ord. argala- M 28b// Mo. aryal-.

ARĀALI Tkha. arģal, arģal; // cf. Ord. argali M 28b// Mo. aryal.

ARĀAMAG Tkha. arġāmag; argamāk Dar. S 45 // Mo. aryamay.

ARĀAMĀJI Tkha. arġamdži; arġamdža Dar. S 45
// cf. Ord. argamdži M 28b // Mo. aryamji.

ARIG Tkha. arig; arig Dar. CSh 26 // Mo. ariy.

ARIL- Tkha. aril-; aril- Tkha. Lv I967:65;
Dar. S 45 // cf. Ord. aril- M 29a // Mo. aril-.

ARILĀ- Tkha. arilā-, arilā-; // cf. Ord.
arilga- M 29b // Mo. arilya-.

ARILĀJI- Tkha. arildži-; // cf. Ord. arildži-
M 29b // Mo. aralji-.

ARIXI Tkha. arixi ~ arⁱaxā; ariaxā Tkha. Ldo
23; arⁱaxi Tkha. MÖ I975:30I; arixi Dar. C 45;
arix(n) Tkha. P I95I:I66; arix Ökha. VI III; arax
Tkha. Tc I967:245; arxi Tkha. P I970:I44; arixi
Tkha. Va 29, araxi ~ arixi Ri I59 // cf. Ord. arixi^k
M 29a // Mo. araki, ariki.

ARISA(N) Tkha. arisā; arisa Tkha. P I95I:I66;
aris Tkha. C 25; aris P I955:58; Ökha. VI 353;
Tkha. P I955:58; arās Dar. S 45; arās Dg. RT I96I:
I50 // cf. Ord. aris M 3Ia // Mo. arisu, arasu.

ARIUN Tkha. arīun; ariuun, Tkha. P I970:I43;
arīun, Tkha. Lv I79; arⁱun Tkha. R I902:2I, P I95I:
I66; arⁱun Ökha. VI 200; ariun Dar. CSh 26; arun,
Tkha. S 80; arun, Dar. S 45 // cf. Ord. arun M 3Ia //
Mo. ariyun.

ARŽIĠAR Tkha. árđžigār; ardžiyar Tkha. Lv 1967: 94 // cf. Ord. ardžigir M 28a// Mo. arjigir.

ARJA Tkha. ardžā; ardžā Tkha. Lv 1967:94; Dar. S 45 // cf. Ord. aradža M 26b// Mo. araja.

ARXIRA- Tkha. arxir-, ár̄xir-; // cf. Ord. ar^kxi-
ra- M 29b// Mo. arkira-.

ARSALAŅ Tkha. arsālaŅ; arsalan Tkha. P 1951:166; arsālā Tkha R 1902:32 // cf. Ord. arsalan M 30a// Mo. arslan ~ arsalan.

ARŠAN Tkha. aršān; aršān Tkha. P 1931:165; Dar. S 45, CSh 26; aršā Ūkha. Vl 220; aragšān Dar. Tt 199; ragšān Dar. CSh 26 // cf. Ord. aragšān M 26b// Mo. araysiyan, rasiyan.

ARWAI ~ ARBAI Tkha. arwai; arbai Tkha. P 1936: 13; arw^aē Tkha. P 1955:92 // cf. Ord. arwā M 31b// Mo. arbai.

ARWIČI Tkha. ár̄witšī; // cf. Ord. arwitši M 32b// Mo. arbiči.

ARWIDXA- Tkha. ár̄widxā-; arwidxa- Tkha. P 1951: 166 // cf. Ord. arwidxa- M 32// Mo. arbidqa-.

ARWIĶI- Tkha. ár̄widži-; arwidži- Tkha. P 1951: 166 // cf. Ord. arwidži- M 32a// Mo. arbiĵi-, arbiĵa-.

ARWILA- Tkha. ár̄wīlā-; // cf. Ord. arwila- M 32a// Mo. arbila-.

ARWIN Tkha. árwin; arⁱwin Tkha. Va 3I // cf.
Ord. arwin M 32a// Mo. arbin.

ASAR Tkha. asar; asar Tkha. Lv I967:50; Dg. RT
I96I:I50; asār Tkha. P I970:I60 // cf. Ord. adzar
M 4b// Mo. asar.

ASARA- Tkha. asar-; asara- Dar. CSh 26 // cf.
Ord. asara- M 32b// Mo. asara-.

ASARAL Tkha. asāral; // cf. Ord. asaral M 32b//
Mo. asaral.

ASARAMĀJI Tkha. asāramdžī; // cf. Ord. asaramdži
M 33a// Mo. asaramĵi.

ASĀGA Tkha. asgā ~ asaġa; asxāṅ Dar. S 44 // Mo.
asqa.

ASXA- Tkha. asxā-; asxa- Tkha. P I95I:I66, P
I955:52, MSh 4I; Dar. S 44; asxā- Tkha. P I970:53;
asyā- Tkha. S 58; as^qxa- Tkha. C 25 // cf. Ord. as-
xa- M 33a// Mo. asqa-.

ASXARA Tkha. asxarā; asxara- Tkha. P I95I:I66;
asgār- Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. asxara- M 33a//
Mo. asqara-.

ASŪ Tkha. asū-; asū- Tkha. P I95I:I66, P I955:
52, Bo 46, P I970:I36; Dar. S 44 // cf. Ord. asū-
M 33a// Mo. asayu-.

ASŪDAL Tkha. asūdāl; asūdāl Tkha. P I95I:I66//
Mo. asayudal.

ASŮLTA Tkha. asŭltă; // cf. Ord. asŭlt(a) M 33b// Mo. asayulta.

AŠIDA Tkha. āšidă; // cf. Ord. ašida M 33b// Mo. asida.

AŠIG Tkha. ašig; āšig Tkha. Lv I957:54; ašig Tkha. Tc I969:245; ašik Tkha. P I93I:I65; āšⁱāg Tkha. Ldo 89; ašag Tkha, Dkha. Tc I969:245, Va 58 // cf. Ord. ašik M 33b// Mo. asiγ.

AŠIGLA- Tkha. ašiglă-, ašigălă-; // cf. Ord. ašigla- M 33b// Mo. asiyla.

ATA(N) Tkha. ată; ata Tkha. Lv I964:I8I; ată Tkha. Lv I967:50, Va 25; Dar. S 44, Ldo I2 // cf. Ord. ata M 34a// Mo. ata(n)

ATAĀA Tkha. ataġa; atγă Tkha. S 87; atxa atġa Ri I26 // cf. Ord. adxu M 3b // Mo. adqu.

ATAĀĂ- Tkha. ataġă- adxă-; atga- asxa- Tkha. MSh 39; adxa- Dar. CSh 22 // cf. Ord. adxu- M 3b// Mo. adqu-.

ATAR Tkha. atar; ātăr Tkha. Lv I967:64 // cf. Ord. atar M 34a// Mo. atar.

ATARŠI- Tkha. ataršĭ-; // cf. Ord. ataršĭ- M 34b// Mo. atarsi.

ATÁ Tkha. atá; // cf. Ord. atā M 34a// Mo. ataya.

ATÁČI Tkha. atátšĭ; // cf. Ord. atātšĭ M 34b// Mo. atayači.

ATÁRXA- Tkha. atárxǎ-; atārxa- Dar. S 44 // cf.
Ord. atārxa- M 34a// Mō. atayarqa-

ATÁRXAL Tkha. atárxal; // cf. Ord. atārخال M
34a// Mō. atayarqal.

ATIR- Tkha. átir-; atir- Tkha. Lv I967:65, P
I970:I36 // cf. Ord. aturi- M 34b// Mō. aturi-

AWA Tkha. awǎ; aw Tkha. P I95I:I66; abǎ Dar.
S 44 // cf. Ord. awa M 36a// Mō. aba.

AWA ~ÁWA Tkha. áwǎ; āwa Dar. CSh 25; āwǎ P
I955:74; Ōkha. Vl I3I; aabǎ P I970:I44; a:wǎ
Tkha. Ido 38; a:w Tkha. I974:I88; awa Tkha. P
I95I:I67, L 50, C 24; Dkha. Va 24; awǎ Tkha. P
I936:I9; aw Tkha. R I902:42 // cf. Ord. āwu M 37
b// Mō. abu.

AWAǦAI Tkha. awǎǧǎě; awagai Tkha. P I95I:I66;
awagǎ Dar. S 44 // cf. Ord. awagǎ M 36a// Mō.
abayai.

AWALA- Tkha. awalǎ-; awala- Tkha. P I95I:I66;
awǎlǎ- Tkha. P I93I:I64; awla- Tkha. Lv I967:95;
awlǎ- Tkha. R I902:I8 // cf. Ord. awala- M 36b//
Mō. abala-.

AWAǦA Tkha. awlaǧa; // cf. Ord. awulga M 37
b// Mō. abulǧa.

AWAXAI Tkha. awǎxaě; awaxai Tkha. P I95I:I66;
// cf. Ord. awaxǎ M 36a// Mō. abaǧai.

AWARA- Tkha. awarǎ-; awara- Tkha. P I95I:I66;
// cf. Ord. awura- M 38a// Mo. abura-.

AWARAL Tkha. awaral; awaral Tkha. P I95I:I66;
abaral Dar. S 44 // cf. Ord. awural M 38b// Mo.
abural.

AWARĜA Tkha. awarǎĝǎ; // cf. Ord. awurga M 38
b// Mo. aburĝa.

AWÁLI Tkha. awáli; // cf. Ord. awāl M 36a// Mo.
abayali.

AWCÁ Tkha. awtsǎ; awtsā Tkha. Va 6 // cf. Ord.
awutsā M 38b// Mo. abčaya.

AWIÁ~AWIYÁ Tkha. áwiá; áwⁱá Tkha. Mō I975:27;
áwiā Dar. CSh 48; áw^{iā} Dar. CSh 48//Mo. abiya.

AWIR Tkha. áwir; áwir Dg. Lde 26; áwir Ökha.
Vl 339 // cf. Ord. awir M 37a// Mo. aburi.

AWIRILA- Tkha. áwirlǎ-, áwirǎlǎ-; // cf. Ord.
awirla- M 37a// Mo. aburila-.

AWIYÁS Tkha. áwiyas; awiyās Tkha. Va 50 // cf.
Ord. awiyas M 37a// Mo. abiyas.

AWXÁLDŽI Tkha. awxáldžǐ; awxáldžǐ Tkha. Lv
I967:94; áw^qáldžǐ Tkha. Va 36//Mo. abqalji.

AWSÁRXAN Tkha. awsarxǎn; absarxǎn Tkha. Va 6//
Mo. absarqan.

AYĀ Tkha. ayă ~ ayĭ; aja Tkha. Va 48; ayă P 1970:35, Ldo 83; ajĭ Őkha. Vl 354 // cf. Ord. aja M 9b// Mo. aya.

AYAGA Tkha. ayaġă ~ ayiġă; ayaga Tkha. P 1951: I65, Bo 46; ajagan Dar. S 44; ajăġă Tkha. P 1931: I64, Va 50; Őkha. Vl I39; ajăyă Tkha. Ldo 8; ajiga Dg. RT 1960:II; ayig Tkha. C 25; ajăġ Tkha. P 1955:52 // cf. Ord. ajaga M IOa// Mo. ayaya.

AYALĠŪ Tkha. ayălġŭ, ayĭlġŭ; ajalġŭ Tkha. Va 50, ajalġă Dar. S 44 // cf. Ord. ajalga M IOb// Mo. ayalyu.

AYAN Tkha. ayăn ~ ayin; ajan Tkha. P 1955:I65, L 57, Va 50; ajăn Dar. C 44; ajⁱăn Tkha. Ldo IO; ayĭn Tkha. Lv 1964:I76 // cf. Ord. ajan M IOb// Mo. ayan.

AYANĠA Tkha. ayănġă, ayĭnġă; ayănġa Tkha. P 1951:I65; ajănġa Tkha. Va 50; ajănġă Tkha. Ldo IO; ajangă Dar S 44 // cf. Ord. ajunga M IIA// Mo. ayungya.

AYAS, AYIS Tkha. ayăs, ayĭs; // cf. Ord. ajas M IOb, ajis IIA// Mo. ayas.

AYĀR Tkha. ayār; ajār Őkha. Vl 246; aja:r Tkha. Ldo 83; ayaar P 1970:72 // Mo. ayar.

AYŪL Tkha. ayŭl; ajŭl Tkha. Va 50; Őkha. Vl 246; aiuul Tkha. Str 37; ayŭl Tkha. Lv 1964:I77; ajⁱu:l Tkha. Ldo 8 // cf. Ord. ajŭl M IIA// Mo. ayul.

AYÚLXAI Tkha. ayúlxai; // cf. Ord. aiúl^uxā M II
a// Mo. ayuuliqai.

ÁJIM Tkha. ádžim; // cf. Ord. ādžim M 6a// Mo.
ayažim.

ÁJIÚ Tkha. ádžíú; ájiū Tkha. L 57; aažuu Tkha.
Str 50 // cf. Ord. ādžū M 6a// Mo. ayažiyū.

ÁLI Tkha. álí; āli Dar. CSh 25, Ri I29; ae:l
Tkha. Ldo 40 // cf. Ord. āli M I6b // Mo. ayali.

ÁLJA Tkha. a:ldzā; áldzā Őkha. VI 236; aaldzā
Tkha. P I970:54; āldzāgān Tkha. Va I2.// cf. Ord.
āldža M I4b// Mo. ayalja.

ÁXILA- Tkha. áxilā-; āxil- Tkha. P I95I:I66 //
Mo. akila-.

ÁRCA Tkha. ártsā; ārtsa Tkha. P I93I:I65; Va
32; aarca Tkha. P I970:54; ārts Dg. RT I96I:I50
// cf. Ord. ārtsa M 30a// Mo. ayařa.

ÁRÚL Tkha. árúl; ārūl Tkha. Va 32; Őkha. VI
240; Dg. RT I96I:I50; ārōl Dar. CSh 35; āirūl Dar
S 45 // cf. Ord. ārūl M 3Ia// Mo. ayaaruul.

ÁŠI Tkha. áší; āši Tkha. P I95I:I66; āší Tkha.
P I955:I24; aaši Tkha. P I970:35 // cf. Ord. āši
M 33b// Mo. ayaši.

ÁŠILA- Tkha. ášilā-; ašil- Tkha. P I95I:I67;
Dar. CSh 25; aašil- Tkha. P I970:35; a:šlax Tkha.
Mö I974:I88 // cf. Ord. āšila- M 34a// Mo. ayašila-.

B

BADARA- Tkha. badār-; badar- Tkha. P I93I:I65; I95I:I67 // cf. Ord. badara- M 42a// Mo. badara.

BADARAŃGUI Tkha. badārangüē; badrānguē Dg. Lde 29 // cf. Ord. badaranguī M 42a// Mo. badarangyui.

BADARČIN Tkha. badartšin; badartšin, Tkha. P I95I:I67; badartši Dar. S 55 // cf. Ord. badartši M 42a// Mo. badarčin.

BADMÁRAG Tkha. badmárag; // cf. Ord. badmarak M 42b// Mo. badmarag.

BAG Tkha. bag; bag Tkha. Str 50; Dar. CSh 36; BAGĀ Tkha. Tc I967:20 // cf. Ord. bag M 43b// Mo. bay.

BAGCA Tkha. bagtsǎ, baktsǎ baxtsǎ; bagčǎ Tkha. P I970:53 // cf. Ord. bagtsa M 45a// Mo. bayča.

BAGCALA- Tkha. bagtsalǎ-, baktsalǎ-, baxtsalǎ- // cf. Ord. bagtsala- M 45a// Mo. bayčala-.

BAGLA- Tkha. baglǎ- bagǎlǎ-; baglǎ- Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. bagla- M 44a// Mo. bayla- .

BAGLÁ Tkha. baglá bagǎlá; baglā Tkha. P I970: 53 // cf. Ord. baglā M 44a// Mo. baylaya.

BAGŠI Tkha. bagšǐ bakšǐ baxšǐ; bagši Tkha. P I93I:I65, I936:I9, I970:I58; Dar. S 55; bagšǐ Tkha. Lv I967:57; bagšǎ Tkha. Str 7I; bǎxšǐ Tkha.

Lv. I964:I78; bāxšī Tkha. Ido I9; bagš ~ bagš
Tkha. Mō I974:282 // cf. Ord. bagši M 44b// Mo.
bayši.

BAGŠILA- Tkha. bagšilā-, bakšīlā-, baxšilā-;
// cf. Ord. bagšila- M 44b// Mo. bayšila-.

BAGTA- Tkha. bagtā- baxtā- baktā-; bagtā
Dar. S 55; bagtā- Tkha. P I93I:I65; I95I:I67;
I955:99 // cf. Ord. bagta- M 44b// Mo. bayta-.

BAĀA Tkha. baġā; бага Tkha. P I93I:I65, I95I:
I67, Bo 60, Lv I967:52, L 50; Va 5I; baġā Dar. S
55 // cf. Ord. бага M 43b// Mo. baġa.

BAĀAČŪD ~ BAĀAČŪL Tkha. baġātšūd ~ baġātšūl;
bagatšūd Tkha. P I95I:I67; baġātšūt Tkha. P I93I:
I65; baġatšūl Ōkha. V1 38I; bayatšūl Tkha. MSh
39; baġatšu:l Tkha. Mō I975:302; baġtsūl Dg. RT
I96I:I50 // cf. Ord. baġatšūt M 43b// Mo. baġačud,
baġačul.

BAĀADA- Tkha. baġādā-; // cf. Ord. baġada- M
43b// Mo. bayada-.

BAĀALJŪR Tkha. baġāldzūr; baġaldzūr Tkha. P
I95I:I67; boġoldzūr Khot. MSh 49 // cf. Ord. baġal-
džūr M 43b// Mo. bayalġayur.

BAĀANA Tkha. baġanā; bayānā Dar. S 55 // cf.
Ord. baġana M 43b// Mo. bayanā.

BAĀAS- Tkha. baġās-; baġas- Dkha. Va I970:37 //
Mo. bayas.

BAI- Tkha. baě-; bai- Tkha. P I93I:I65, I936:20, I95I:I67, I955:76, Str 23, Ldo 7I, L 83; baě- Tkha. R I903:4; Őkha. V1 234; baě- Dar. S 55; bā Őkha. C 25 // cf. Ord. bā- M 58b// Mo. bayi-.

BAICA Tkha. bāětsā; baetsā Tkha. P I970:I40 // Mo. baica.

BAICÁ- Tkha. baětsá-; // cf. Ord. bātsā- M 6Ia// Mo. bayičaya-.

BAIDAL Tkha. baědal; // cf. Ord. bādal M 59b// Mo. bayidal.

BAIDASA(N) Tkha. bāědasā; bāětas Őkha. V1 29I // cf. Ord. bādasu, bādas M 59b// Mo. bayidasun.

BAIĜŪL- Tkha. baěĝŭl-; baigŭl- Tkha. P I93I: I65, I95I:I67 // cf. Ord. bāĝŭl- M 60a// Mo. bayi-
yul-.

BAILDA- Tkha. bāěldā-; // cf. Ord. bāldu- M 60a// Mo. bayildu-.

BAIRI Tkha. bāěrā(n); bāěr(an) Tkha. Bo 60; bāěri Őkha. V1 2I8 // cf. Ord. bār 60b// Mo. bayiri.

BAIRILA- Tkha. bāěrlā-, bāěrālā-; // cf. Ord. bārila- M 60b// Mo. bayirla-.

BAINĜA Tkha. baěngā; baingā Tkha. L 83 // cf. Ord. bāngu M 60b// Mo. bayingyu.

BAIŠIN Tkha. bāēšin; baišin, Tkha. P 195I:I67; baišin Tkha. L II3; baēšin Dg. RT 196I:I50; bāēšin Tkha. Bo. 39; bāe:šīaŋ Tkha. Ldo 58; bāēšī Ōkha. V1 29I // cf. Ord. bāšīn, M 60b// Mo. bayising.

BAL Tkha. bal; bal Tkha. P 195I:I67, Lv. 1964: I84, 1967:57; Ōkha. V1 342 // cf. Ord. bal M 46b// Mo. bal.

BALAG Tkha. balag; balag Tkha. P 195I:I67 // Mo. balay.

BALAI Tkha. balaē; balae Tkha. P 1970:I55 // cf. Ord. balā M 47a// Mo. balai.

BALARXAI Tkha. balarxaē; // cf. Ord. balarxā M 47a// Mo. balarqai.

BALBA- Tkha. balba-; // cf. Ord. balba M 47b// Mo. balba.

BALČIR Tkha. baltšir ~ baltšar; baltšir Ōkha. V1 364; baltšīr Tkha. Tc 1967:57; balčir Tkha. P 1970:I66, L I2I; bāltšīr Dar. S 55 // Mo. balčir.

BALĠA- Tkha. balġā- ~ balāġā-; balġā- Tkha. P 193I:I65; Dar. S 55 // Mo. balġu-.

BALĠASA(N) Tkha. balġasā; balgasa(n+) Tkha. P 195I:I67, 1955:27; balġas Ōkha. V1 I46 // cf. Ord. balġasu 48a// Mo. balġasun.

BALTA Tkha. baltā; baltā Tkha. P 193I:I65, 195I:I67, Lv 1964:I84, 1967:88 // Mo. balta.

BAMBAI Tkha. bambaě; bambã Dar. S 55 // cf. Ord. bambã M 49a// Mo. bambai.

BAMBAR Tkha. bambar; // cf. Ord. bambar M 49a// Mo. bambar.

BANDI Tkha. bãndi; // cf. Ord. bandi M 49b// Mo. bandi.

BANŠI Tkha. bãňšĩ; bãňši Tkha. Lv I964:I84, I967:87 // Mo. bansi.

BAXA Tkha. baxã; baxã Tkha. Lv I967:52 // cf. Ord. baxa M 45b// Mo. bãqa.

BAR Tkha. bar; bar Tkha. P I93I:I65, I95I:I67, I970:67; Őkha. V1 4I; Dar. S 55; dg RT I96I:I5I; barã Dg. Lde 26 // cf. Ord. bar M 50 // Mo. bars.

BARA- Tkha. barã-; bara- Tkha. P I95I:I67; Dar. S 55 // cf. Ord. bara- M 50 // Mo. bara-.

BARAG Tkha. barag; barag Tkha. Tc I967:246; barãg Tkha. Str 50; barãk Dar. S 55 // cf. Ord. baruk M 56b// Mo. baruy.

BARAGDA- Tkha. barãgdã-; // cf. Ord. baragda- M 5Ia// Mo. barayda-.

BARÁ Tkha. bará; barã Tkha. P I93I:I65, I95I:I67, I970:I38; Őkha. V1 23I // cf. Ord. barã M 50b// Mo. baraya.

BARĀDA- Tkha. barādā-; // cf. Ord. barāda- M 50b// Mo. barayada-.

BARĀLXA- Tkha. barālxā-; barālxā- Tkha. I95I: I67 // cf. Ord. barālxā- M 5Ia// Mo. barayalqa-.

BARĀN Tkha. barān; barān Tkha. P I93I:I65, I95I: I67, Str 53, P I970:I47; barā Dar. S 55; // cf. Ord. barān M 5Ib// Mo. barayan.

BARDA- Tkha. bardā- // cf. Ord. barda- M 5Ib// Mo. barda-.

BARDAM Tkha. bardam; bardām Tkha. Lv I967:53 // cf. Ord. bardam M 52a// Mo. bardam.

BARDAMNA- Tkha. bardamna-; // cf. Ord. bardamna- M 52a// Mo. bardamna-.

BARI- Tkha. bārī-; bāri- Tkha. P I93I:I65, I936: I6, I95I:I67, I955:26, Str 37, Lv I964:I76; bⁱār- Tkha. Lv I967:52, Mō I975:300, P I970:75, Ldo 2I, L I27; bār- Ōkha. Be 280, Dar. S 55; bār- Dg. Lde 37 // cf. Ord. bari- M 53a// Mo. bari.

BARIĀ Tkha. bārīā; bārīā~bārīā Dar. CSb 64 // cf. Ord. bārīā M 53b// Mo. bariya.

BARICA Tkha. bārītsā; bārītsā Tkha. Mō I974:279 // Mo. bariča.

BARILAĢĀ Tkha. bārīlaġā; barilga Tkha. L I2I // cf. Ord. barilga M 54a// Mo. barilya.

BARILDA- Tkha. bārīldā-; barildā- Tkha. P I93I: I65, I936:I6 // cf. Ord. barilda- M 53b// Mo. barilda.

BARILDALĢA Tkha. bārīldalgā, bārīldālaġā; // cf. Ord. barildūlga M 54a// Mo. barildulya.

BARIMTA Tkha. bārīmtā; // cf. Ord. barimta M 54a// Mo. barimta.

BARIMTALA- Tkha. bārīmtalā-; // cf. Ord. barim-tala- M 54b// Mo. barimtala-.

BARIŪ Tkha. bariú; bⁱárū Tkha. P I955:4I // cf. Ord. barⁱū M 55a// Mo. bariyu.

BARIŪL Tkha. bariúl; barūl Dg. RT I96I:I5I // cf. Ord. barⁱūl- M 55a// Mo. bariyul.

BARXIRA- Tkha. barxir-, baxīr-; barxirā Tkha. P I970:54; barxir- Tkha. P I95I:I67 // cf. Ord. barkira M 55a// Mo. barkira-.

BARTĀ Tkha. bartā; // cf. Ord. bartā M 55a// Mo. bartayan.

BARŪN Tkha. barún; barūn Dg. RT I96I:I65; barūn, Tkha. P I93I:I65, I936:I2, I95I:I67, Dar. S 55; barū Ōkha. VI 238 // cf. Ord. barūn M 56b// Mo. barayun.

BASA Tkha. basā; basā Tkha. P I93I:I65, I95I: I67, Lv I964:I84, I967:52 // cf. Ord. basa M 57a// Mo. basa.

BATA Tkha. batǎ; batǎ Tkha. P 193I:I65, 195I:
I67, Str 64, Lv 1964:I84, P 1970:I63; Őkha. Vl 4I2
// cf. Ord. batu M 57b// Mo. batu.

BATADXA- Tkha. batǎtgǎ-, batǎdxǎ-; batadxǎ-
Tkha. P 193I:I65; batǎd^qxa- Tkha. C 25; batatxǎ-
Őkha. MSh 4I // cf. Ord. batudxa- M 57 b// Mo. ba-
tudqa-.

BATALA- Tkha. batal-; batal- Tkha. P 193I:I65;
batǎl- Tkha. P 1970:I6I // cf. Ord. batula- M 57b//
Mo. batula-.

BAYAČŪD Tkha. bayǎtšŭd; // cf. Ord. bayatšŭt M
46b// Mo. bayačud.

BAYAĴI- Tkha. bayǎdži-, bayǎdži-; bajadži- Tkha.
P 193I:I65, 195I:I67 // cf. Ord. bajadži- M 45b//
Mo. bayaĵi-.

BAYALAG Tkha. bayǎlag, bayǎlig, bayǎllig; baja-
lig Őkha. Be // cf. Ord. bajalak M 46a// Mo. ba-
yalig.

BAYAN Tkha. bayǎn, bayǎn; bajan Tkha. P 193I:
I65, 195I:I67; P 1970:I62; bayǎn Tkha. Lv 1967:54
// cf. Ord. bajan M 46a// Mo. bayan.

BAYAR Tkha. bayǎr, bayǎr; bayar Tkha. P 193I:
I65, 195I:I67; bayǎr Őkha. Vl 36; Dar. S 55 // cf.
Ord. bajar M 46a// Mo. bayar.

BAYARLA- Tkha. bayärlä-, bayäralä-, bayärlä-,
 bayirälä-, bayarla- Tkha. P 195I:167; bayärlä-
 Tkha. P 1970:150 // cf. Ord. bajarla- M 46a// Mo.
 bayarla-.

BAYAS- Tkha. bayäs-, bayis; bajäs- Ökha. Vl
 360 // cf. Ord. bajäs-, bajis- M 46b// Mo. bayas-.

BAYASKALAŇ Tkha. bayäsxälaŇ; bajasxalaŇ Tkha.
 P 193I:165, 195I:167 // cf. Ord. bajasxulaŇ M 46b/
 Mo. bayasqulang.

BÁSA(N) Tkha. básä; bäsä Dar. S 55; bäs Dg. RT
 196I:151 // cf. Ord. bäs bäsü M 57a// Mo. bayasun.

BÁTAR Tkha. bátär; bätär Tkha. P 193I:165,
 195I:67, S 68, P 1970:46; Dar. S 55; Ökha. Vl 194;
 bätäd Sar. Va 204 // cf. Ord. bätur M 57b// Mo.
 bayatur.

BÁWAĞAI Tkha. bawäğä; bawagai Tkha. P 195I:
 167; bawäğä Ökha. Vl 246; bawgai Tkha. P 193I:
 165 // Mo. bayabayai.

BÁWAR Tkha. bawar; bawar Dg. RT 196I:151; Mo.
 bayabur

BEČI(N) Tkha. bitšĭ mitšĭ; bitšĭ Dg. Va 1970:
 92 // cf. Ord. metšĭ M 463b// Mo. bečin.

BEDER- Tkha. beder-; bedër- Dar. S 55; bedër-
 Ökha. Vl 177; bedrex Khot. Va 1970:92 // cf. Ord.
 bedere- 61b// Mo. bederi-, bedere-.

BEL Tkha. bel; bel Tkha. Lv I967:52, P I970:38; bele Ri I47 // cf. Ord. bel M 63b // Mo. bel.

BELBESEN Tkha. belbësen, belewsen; // cf. Ord. belbesen M 63b // Mo. belbesün.

BELBESERE- Tkha. belbëser-, belewser-; // cf. Ord. belbesere- M 63b // Mo. belbesüre-.

BELČER ~ BILČER Tkha. beltšér ~ biltšér; beltšēr Tkha. Tc I967:246; Őkha. V1 67; beltšě:r Tkha. Ldo 65; biltšēr Dkha. Va 67 // cf. Ord. beltšēr M 65a // Mo. belčiger.

BELČI- Tkha. beltšī-, biltšī-; // cf. Ord. beltšī- M 65b // Mo. belči-.

BELČIR ~ BILČIR Tkha. beltšir ~ biltšir; beltšir Tkha. P I93I:I66 // Mo. belčir.

BELED- Tkha. belëd- beldë-; beled- Tkha. P I93I:I65; Ri IO3; belde- Tkha. P I95I:I67 // cf. Ord. beled- M 63b // Mo. beled.

BELEDXEL Tkha. belëdxel; beledxel Tkha. P I95I:I67; beltgël Dkha. Va I967:6; beledkel Tkha. Őkha. Va I970:4I // Mo. beledkel.

BELEG Tkha. beleg; beleg Tkha. P I93I:I66; I95I:I67; bëlëk Őkha. V1 326 // cf. Ord. belik M 64b // Mo. beleg.

BELEGLE- Tkha. beleglë-, belegëlë-; // cf. Ord. beligle- M 64b // Mo. belegle-.

BELEN Tkha. belen; belëŋ Tkha. P 1931:166,
1955:45; // cf. Ord. belen M 64a// Mo. belen.

BELGEDE- Tkha. belegdë-; // cf. Ord. belgede-
M 64a// Mo. belgede-

BELXŪSE Tkha. belxūs; belxūs Tkha. Lv 1967:94;
Dg. RT 1961:151, belxūse Ri 160 // cf. Ord. bel^k-
xūs M 65a// Mo. belkegüsün.

BELTERGE ~ BELTEREG Tkha. beltëreg; beltereg
Tkha. P 1951:167 // Mo. belterge.

BEXE Tkha. bexë; bexe Tkha. L 43 // cf. Ord.
be^kxe M 63a// Mo. beke.

BEXELE- ~ BEXILE- Tkha. bexilë-, bixelë-; // cf.
Ord. be^kxele- M 63a// Mo. bekile-.

BERGEN Tkha. bergen; berigen Dg. RT 1961:151;
bergëŋ Tkha. P 1955:153 // cf. Ord. bergen M 66b//
Mo. bergen.

BERI ~ BERE Tkha. berë ~ berë; bërë Tkha. P 1955:
46; bër Dg. RT 1961:151 // cf. Ord. bere M 66a//
Mo. berë.

BERXE Tkha. berxë; berxë Tkha. Lv 1967:52;
bër^xë Tkha. P 1955:145; ber^kxë KhaŮ C 224 // cf. Ord.
ber^kxe M 66b// Mo. berke.

BERXIŠĚ- Tkha. berxišë-, berxëšë-; // cf. Ord.
ber^kxëšā- M 67a// Mo. berkesiye-.

BERSE Tkha. bersě; bersě Ökha. Vl 307 // cf.
Ord. bersë M 67a// Mo. bers.

BERTEGČIN Tkha. bertegtšin ~bertektšin; ber-
tëgtšī Ökha. Vl I35 //Mo. bertegčin.

BESEREG Tkha. besëreg // cf. Ord. beserek M
67b// Mo. besereg.

BÉRE- Tkha. bër-; // cf. Ord. bēre- M 66a// Mo.
bëgere-.

BÉREG Tkha. bëreg; bërëk Ökha. Vl 2II; bërxi
Dar. CSh 37 //Mo. begereg.

BI Tkha. bi::; bi Tkha. P I98I:I66, I936:I6,
I95I:I68, I970:I64, L 37; Dg. RT I96I:I5I; bī Dar.
S 55; bi: Tkha. Ldo 43 // cf. Ord. bī M 67b// Mo.
bi.

BICAXAN Tkha. bⁱáčaxaŋ ; biätsäxäŋ Tkha. Ldo
I9; bitsxä Ökha. Be 290; bitšaxä Ökha. Vl I78;
bitšigän Dar. S 55; // cf. Ord. bitšaxan M 7Ib//
Mo. bičiqan.

BIČI- Tkha. bitšī-; bitši- Tkha. P I93I:I65,
I95I:I68; Ökha. Vl 234; b'itši- Dar. S 55 // cf.
Ord. bitši- M 7Ib// Mo. biči-.

BIČIÉČI ~ BIČÉČI Tkha. bitšëtsī; bičiči Tkha.
L 90; bitšëtšī Tkha. P I93I:I66 // cf. Ord. bitšë-
tši M 7Ib// Mo. bičigeči.

BIČIG Tkha. bitšig ~ bitšik; bitšig Tkha. P 1951: I68, Bo. 39; bičig Tkha. L 90; bitšig Tkha. Ldo. I9; bitšik Tkha. P 1931:I66; Őkha. V1 423; Dar. S 55; bitšik Tkha. P 1955:35, Str 50 // cf. Ord. bitšik M 7Ib// Mo. bičig.

BIČIMEL Tkha. bitšimel; bitšimel Tkha. P 1931: I66 // cf. Ord. bitšimel M 7Ib// Mo. bičimel.

BIDA ~ BIDE Tkha. bidā ~ bidē; bidā Tkha. P 1931: I66, 1936:I6; bⁱada Tkha. P 1951:I67; bⁱādā Tkha. P 1955:39; bⁱād Tkha. C 1967:27; bidē Tkha. P 1951: I67; Dar. S 55; bⁱād Dg. RT. 1960:7; bid Őkha. V1 I32 // Mo. bide.

BILDŪČI Tkha. bildūtšī ~ bⁱāldūtšī; // cf. Ord. bildūtšī M 69a// Mo. bilduuči.

BILDŪČILA- Tkha. bildūtšilā-, bⁱāldūtšilā-; // cf. Ord. bildūtšila- M 69a// Mo. bilduučila-.

BILIG Tkha. bilig; bilik Őkha. V1 I26; bilig Sar. Va 206; bileg Dg. Va 1970:92 // cf. Ord. belik M 65a// Mo. bilig.

BILJEG ~ BELJEG Tkha. bildzeg ~ beldzeg; bildžig Tkha. Va 42; Dg. RT 1960:10; Dkha. Va 67; bildzeg Dkha. Va 92 // cf. Ord. beledžik M 64a// Mo. biličeg, bilučüg, belučüg.

BILJŪXAI Tkha. bildžuxāē ~ bⁱāldžuxāē; bildžuxāē Őkha. V1 I78; bildžuxā Dar. CSh 36; bⁱāldžuxāē Tkha. C 25; buldžuxāē Sar. Va 202; buldžūruxā Dar. S 55 // cf. Ord. bildžuxā M 69a// Mo. biljuuqai.

BILÚ Tkha. bilú ~ bⁱálú; bⁱálū V1 204 // Mo. bi-
layu.

BILŪ Tkha. bilŭ; bilŭ Tkha. R I902:2I, P I955:
42; I970:I59; Őkha. V1 I78, C 26; Dar. S 55, CSH
37; bŭlŭ Őkha. Va I970:58; Dar. Tt 203 // cf. Ord.
bilŭ M 70a// Mo. bilegŭ.

BILŪDE- Tkha. bilŭde-; // cf. Ord. bilŭde- M
70a// Mo. bilegŭde-.

BIRA ~ BⁱARA Tkha. b^jarā; birā Őkha. Va I970:57;
biār Tkha. Ldo I9; bⁱār Dg. RT I960:7, I96I:I5I
// cf. Ord. bira M 70a// Mo. bira.

BIRÚ ~ BⁱARÚ Tkha. b^jarú; biru Dkha. Va I967:5;
bⁱirŭ Dar. S 55; Őkha. V1 I70; bⁱarŭ Őkha. V1 I70;
Dkha. C 25 ; Va I967:5; biarŭ Dg. RT I960:7,
I96I:I5I; bŭrŭ Őkha. C 224 // cf. Ord. birŭ M 70a//
Mo. birayu.

BISILAG ~ BⁱASALAG Tkha. b^jaslag; bislag, Tkha.
P I95I:I68; bislāg Tkha. Lv I967:52; bislāk Őkha.
V1 I45; bⁱaslāg Tkha. Lv I967:52; bislĕg Dar. S 55;
bušlag Dg. RT I96I:I52 // cf. Ord. bušalak M I00a//
Mo. bisilag.

BISILĜA- ~ B^jASALĜA- Tkha. bisalgă-, b^jasalĝă-;
bisalgă- Őkha. V1 I73; bašilyă- Sar. Va 200 // cf.
Ord. bisalga- M 70b// Mo. bisilya-.

BIŠIRE- Tkha. bišir-; bišir- Tkha. P I955:I25
// cf. Ord. bišire- M 70b// Mo. bisire-.

BIŠIREL Tkha. biširel; // cf. Ord. biširel M 70b// Mo. bisirel.

BITEGÍ Tkha. bitegí; bitegī Tkha. P 1951:168, 1970:159; bitėgī Őkha. V1 234; Tkha. P 1936:19; bitegā Tkha. R 1903:4; Dar. S 55 // cf. Ord. bitī M 71a// Mo. bitegei.

BITŪ Tkha. bitú; bitū Tkha. Lv 1967:25; Őkha. V1 178; bitü: Tkha. Ldo 92; bit^{eu} Dar. CSh 37; bütü Őkha. Be 284, C 140; bütü Dar. Tt 203, CSh 49; Őkha. Va 1970:58 // cf. Ord. bitū M 70a// Mo. bitegü.

BITŪLE- Tkha. bitúlě- M 71a// Mo. bitegüle-.

BITŪRE- Tkha. bitūr-; // cf. Ord. bitūr- M 71b// Mo. bitegüre-.

BIYE Tkha. biyě; beyě Dar. S 55; Tkha. Va 57; biye Tkha. P 1931:166, 1955:47, biyě Tkha. Ldo 60, L 64; Őkha. V1 261, bī Dg. RT 1961:151 // cf. Ord. beje M 63a// Mo. beye.

BIYEDE- Tkha. biyělě-; // cf. Ord. bejele- M 63a// Mo. beyele-.

BÍ Tkha. bí-; bī Tkha. P 1951:167, L 83; Őkha. V1 174; Dar. S 55; Dg. RT 1961:151 // cf. Ord. bī M 67b// Mo. bui.

BODI Tkha. bod¹ī; bodi Tkha. Lv 1967:51, Tc 1970:144; bōd¹ī Tkha. Ldo 72; bodō Tkha. Tc 1970:44 // cf. Ord. bodi M 72a// Mo. bodi, bodhi.

BODO Tkha. bodõ; bodã Tkha. P I936:8; boðo Dg. RT I96I:I5I; bodõ Tkha. I93I:I66, Tc I970:I44; bod Tkha. Tc I970:I44 // cf. Ord. bodo M 72b// Mo. boda.

BODO- Tkha. bodõ-; bodã- Tkha. P I936:8; bodã- Tkha. R I903:I8; bodõ- Tkha. P I93I:I66, I95I:I68 // cf. Ord. bodo- M 72a// Mo. bodu-.

BODOL Tkha. bodol; // cf. Ord. bodol M 73a// Mo. bodul.

BODOLGO Tkha. bodolgõ ~ bodlogõ; bodãlgã Tkha. P I936:20 // cf. Ord. bodolgo M 73a// Mo. bodulya.

BOGCA Tkha. bogtsõ ~ boxtsõ ~ boktsõ; boxtsã Tkha. Lv I967:88 // cf. Ord. bogtso M 74b// Mo. boyça.

BOGTOS Tkha. boxtos ~ boktos; bogtas Dg. RT I96I:I5I // cf. Ord. bogto- M 74b// Mo. boytu.

BOGONI ~ BOGINI Tkha. bogĩnõ; bogni Ökha. V1 236; bogon Tkha. Tc I970:I48 // cf. Ord. bogoni M 74a// Mo. boyoni.

BOIJI- Tkha. boëdži-; // cf. Ord. böödži- M 80a// Mo. boyiji-.

BOIJIULA- Tkha. boëdž¹ul-; // cf. Ord. böödžül- M 80a// Mo. boyijiyula-.

BOL- Tkha. bol-; bol- Tkha. R I903:II, I93I: I66, I936:8, I95I:I68, I955:59, Str 27, Ido 28; Dar. CSh 36 // cf. Ord. bol- M 75a// Mo. bol-.

BOLBOSON Tkha. bolböson ~ bolowson; // cf. Ord. bolboson M 76b// Mo. bölbason.

BOLBOSORO- Tkha. bolbösor- ~ bolowsor-; // cf. Ord. bolbosor- M 76b// Mo. bolbasura-.

BOLBOSOROL Tkha. bolböšörol ~ bolowsörol; bol- bäsäräl Tkha. P I936:I3 // Mo. bolbasural.

BOLĠÓMĠJI Tkha. bolġómdži; // cf. Ord. bolġómdži M 77b// Mo. bolġumġji.

BOLĠÓMĠJIL- Tkha. bolġómdžil-; // cf. Ord. bolġóm- džilo- M 77b// Mo. bolġumġjila-.

BOLI- Tkha. bolí-; boli- Tkha. P I95I:I68 // Mo. boli-.

BOLJO- Tkha. boldžö-; boldzo- Tkha. P I93I:I66, I95I:I68 // cf. Ord. boldzo- M 77a// Mo. bolġju-.

BOLJÓ Tkha. boldzó; boldzö Ökha. VI 2I9 // cf. Ord. boldžö M 77a// Mo. bolġju(a)(n).

BOLOD Tkha. bolöd ~ boldö; bolöt Tkha. P I93I: I66; bolät Tkha. P I955:I09 // cf. Ord. bolot M 78b// Mo. bolud.

BOLOR Tkha. bolor // cf. Ord. bolor M 78b// Mo. bolur.

BOLXI Tkha. bołxi; bol^kxi Ōkha. MSh 4I // cf.
Ord. bol^kxi M 78a// Mo. bolki.

BOXIR Tkha. boxir; boxir Tkha. P I955:I38 // cf.
Ord. bo^kxir M 75a// Mo. bokir.

BORCO Tkha. bortsö; // cf. Ord. bortso M 8Ib//
Mo. borča.

BORDO- Tkha. bordö-; // cf. Ord. bordo- M 80b//
Mo. bordu-.

BORDÓ(N) Tkha. bordó; // cf. Ord. bordō M 80b//
Mo. borduya.

BORO Tkha. borö; boro Dg. RT I96I:I5I; borö
Tkha. P I93I:I66, I95I:I68; Dar. S 55; borā Tkha.
P I936:2I, I955:99; bor Dg. RT I96I:I5I // cf. Ord.
boro M 80b// Mo. boru.

BORÓ Tkha. boró; borō(n) Tkha. P I95I:I68;
borō Tkha. P I93I:I66, S 63; Dg. RT I96I:I5I; borā
Dar. S 55; boroā Dar. CSh 64 // cf. Ord. borōn M
8Ia// Mo. boruya(n).

BORTOĠO Tkha. bortoġö; bortöy Sar. Va I964:207 //
Mo. bortuyu.

BORWI Tkha. borwī ~ borīw; borwi Dg. RT I96I:52;
bořibě Dar. S 55; borłow Tkha. Ldo 22; borū Dg.
RT I960:II // cf. Ord. borwi M 8Ib// Mo. borbi.

BOS- Tkha. bos-; bosŏ- Tkha. Ldo 26; bos- Tkha. R I903:4, P I93I:I66, I95I:I68 I955:I2I, I970: I50; Dar. S 55; Dg. RT I96I:I5 // cf. Ord. bos- M 82a// Mo. bos-.

BOSLOĜO Tkha. bosloĝŏ; // cf. Ord. bosolgo M 82b// Mo. bosulya.

BOSOĜO(N) Tkha. bosogŏ; bosŏĝŏ Tkha. P I93I:I66; bosŏĝ Ōkha. V1 227, bošog Dg. RT I96I:I5I // cf. Ord. bosogo M 83a// Mo. bosulya.

BOTI Tkha. botĭ; boti Tkha. L 7I; botĭ Tkha. Lv I967:77, Ldo 92; bŏt Tkha. Mŏ I975:275 // cf. Ord. boti M 83b// Mo. boti.

BOTOĜO(N) Tkha. botogŏ; botogo(n) Tkha. P I95I: I68; botog Dg. RT I96I:I52; butāga Tkha. C 25 // cf. Ord. botogo M 83b// Mo. botulya, botuyu(n).

BŌ- Tkha. bŏ-; bŏ- P I95I:I68; Ōkha. V1 I26; Dg. I96I:I5I // cf. Ord. bŏ- M 72a// Mo. boyl-.

BŌDOL Tkha. bŏdol; bŏdol Tkha. P I95I:I68; bŏ- dŏl Tkha. P I936:8; // Mo. bojudal.

BŌL Tkha. bŏl; bŏl Tkha. P I93I:I66, I936:8, I95I:I68, S 77; Ōkha. V1 3I4 // cf. Ord. bŏl M 76b// Mo. boyl.

BŌLČILO- Tkha. bŏltšil-, bŏltšŏl-; bŏltšŏl- Tkha. Tc I969:248 // cf. Ord. bŏltšilo- M 78b// Mo. boylšila-.

BÖLTO Tkha. bōltō; bōlt Dg. RT I96I:I3I // cf. Ord. bōlto M 78b// Mo. boϥulta.

BÖMTA Tkha. bōmtō; // cf. Ord. bōmto M 79a// Mo. boϥumta.

BÖWO Tkha. bōw; bōbō Tkha. L 37; bōwō Tkha. I93I:I66 // Mo. boubu.

BÖGLÖ- Tkha. böglō- ~bögl-; böglō- Tkha. P I95I:I68; böglō Dar. S 55; böglū- Tkha. P I93I:I66 // cf. Ord. böglō- M 84b// Mo. bögle-.

BÖGÖJI Tkha. bögödžī ; bögdžī Tkha. Lv I967:88; bögedžě Dar. S 55; bögdž Dg. RT I960:IO, I96I:I52 // cf. Ord. bögödži M 84b// Mo. bögeji.

BÖGÖTÖR Tkha. bögötör ~böxötör; // cf. Ord. bögötör M 85a// Mo. bögütür.

BÖGSÖ(N) Tkha. bōxsō; bögsō P I95I:I68; bögs Dg. RT I96I:I52 // cf. Ord. bögsō M 85a// Mo. bögsē.

BÖLÖG Tkha. bülēg; bōlūk Ökha. Vl I70; bülüge Tkha. P I970:I64 // cf. Ord. bōlök M 87a// Mo. bölüg.

BÖMBÖG Tkha. bömbög; bömbög Tkha. Ldo 60; bömbüg Ökha. Vl 228 // cf. Ord. bömbök M 87a// Mo. bömbüge.

BÖMBÖRCÖG Tkha. bömbörtsög; // cf. Ord. bömbörtsök M 87b// Mo. bömbürčeg.

BÖXÍ- Tkha. böxí-; // cf. Ord. bö^kxí M 85b//
Mo. böküyí-.

BÖXÖ Tkha. böxö; böxö Tkha. P 195I:I68; L II;
böxé Dar. S 55; böxü Tkha. P 193I:I66 // cf. Ord.
bö^kxö M 85b// Mo. böke.

BÖXÖLJÖ- Tkha. böxöldzö-; // cf. Ord. bö^kxöldži-
M 86a// Mo. bökülje.

BÖS Tkha. bös ~büs; bös Tkha. P 195I:I68, 1970:
35; bös Ökha. Va 1970:27 // cf. Ord. bös 88b// Mo.
böš.

BÖ Tkha. bö; bö Tkha. P 195I:I68, 1955:73; Dar.
S 55; bö Ökha. Vl 195 // cf. Ord. bö M 84a// Mo.
böge.

BÖLJI- Tkha. böldži-; böldži- Tkha. P 195I:I68
// cf. Ord. böldži- M 86b// Mo. bögelji-.

BÖLÖ- Tkha. böł-; böł- Tkha. P 193I:I66, 195I:
I68 // cf. Ord. böłö- M 86b// Mo. bögele-.

BÖN Tkha. böñ; böñ Tkha. P 195I:I68 // Mo. bögen.

BÖRÖ Tkha. börö; böré Dar. S 55; börö Tkha. P
195I:I68; börö Ökha. Vl 195; bör Tkha. P 1955:72;
bör Tkha. P 193I:I66 // cf. Ord. börö M 88a// Mo.
bögere.

BÖRÖNXÍ Tkha. börönxi; börönxi Tkha. P 195I:
I68; bö:rönxi: Tkha. Ldo 48; börenxé Dar. S 55
// cf. Ord. börön^kxí M 88b// Mo. bögerengküi.

BŎSŎ Tkha. bŏsŏ Tkha; bŏsŏ Dar. S 55; bŏsŏ(n) Tkha. P I95I:I68; bŏs Őkha. V1 230 // cf. Ord. bŏsŏ M 88b// Mo. bŏgesŏn.

BUCA- Tkha. butsă-; butsa- Tkha. P I93I:I66, I95I:I69; Dg. RT I96I:I52; bucă- Tkha. P I970:I50, L IO7 // cf. Ord. butsa- M IOOb// Mo. buča-.

BUCALA- Tkha. butsal-; // cf. Ord. butsal- M IOOb// Mo. bučal-.

BUDA- Tkha. budă-; buđa- Tkha. P I95I:I68, budu- Tkha. P I93I:I66 // cf. Ord. budu- M 90a// Mo. budu-.

BUDAG Tkha. budăg ~ budăk; budag Tkha. P I95I:I68 // cf. Ord. buduk M 90a// Mo. buduy.

BUDAŇ Tkha. budăŇ; budăŇ(Ň) Tkha. P I95I:I68; I970:I57 // cf. Ord. budăŇ M 89b// Mo. budang.

BUDÁ Tkha. budá; budā Tkha. P I95I:I68; Dar. S 55 // cf. Ord. budā M 89a// Mo. budayan.

BUDÁLAĞA Tkha. budălăgă, budălăgă; // cf. Ord. budălga M 89b// Mo. budayalya.

BUDIL- Tkha. budil-; // cf. Ord. buduli- M 90a// Mo. buduli-.

BUDILIÁN Tkha. budilián; // cf. Ord. budulⁱán M 90b// Mo. buduliyan.

BUĀA Tkha. buġā; buga Tkha. P I95I:I68; buyā Tkha. P I93I I66 // cf. Ord. bugu M 9Ib// Mo. buyu.

BUĀALAG Tkha. buġālag; bugālāg Dg. RT I960:26; buglag Dg. RT I96I:I52 // Mo. buyulay.

BUĀUL Tkha. buġuē; // cf. Ord. bugū M 9Ib// Mo. bayui

BUĀUIWĀI Tkha. buġuiwtšī ~ buġiwtšī; bugūbtši Őkha. Vl 297; bogōwtš Dar. Va I970:92 // cf. Ord. bugubtšī M 9Ib// Mo. buyubči, bayuyibči.

BUILA- Tkha. buēlā-; // cf. Ord. buila- M 92b// Mo. buyila-.

BŪILA Tkha. būēlā; būi Őkha. Be 290 // cf. Ord. būli, buila M 95a// Mo. buila.

BUĀIĀINA- Tkha. budžigīnā-; // cf. Ord. budžigina- M 90b// Mo. buġigina-.

BUĀIGIR Tkha. budžigīr ~ budžigar; budžigir P I95I:I68; budžigār Őkha // cf. Ord. budžigir M 9Ia// Mo. buġigir.

BUĀĀAI Tkha. budzāġāē; budzāġāē Tkha. P I93I: I6; budzāġāē Őkha. Vl 288; budzāyā Tkha. Lv I967:93 // Mo. buġayai.

BUĀAR Tkha. budzar; budzar Tkha. P I95I:I68; Dar. S 55, budzār Dar. CSh 64 // cf. Ord. budzar M 90b// Mo. buġar.

BUJARLA- Tkha. budzarlǎ-, budzarǎlǎ-; // cf.
Ord. budzarla- M 90b// Mo. buǰarla-

BULA- Tkha. bulǎ-; bula- Tkha. P I95I:I68;
// cf. Ord. bula- M 93a// Mo. bula-

BULAG Tkha. bulǎg~bulǎk; bulag Tkha. P I95I:
I68; bulǎk Tkha. R I902:34, P I955:99; Dar. S 55;
bulǔk Tkha. P I93I:I66; Őkha. V1 326 // cf. Ord.
bulak M 93b// Mo. bulay.

BULAĜA Tkha. bulǎĝǎ(n); bulaga(n) Tkha. P I95I:
I68; bulagǎn, Dar. S 55 // cf. Ord. bulaga M 93b//
Mo. bulayan.

BULAN Tkha. bulǎn ; bulǎn, Tkha. P I936:I4, Tc
I909:250; Dar. S 55 // cf. Ord. bulun, M 96b// Mo.
bulung.

BULAŠI Tkha. bulǎšǐ; bulǎšǐ Tkha. Ldo IO // cf.
Ord. bulaši M 94a// Mo. bulasi.

BULČIŅ Tkha. bul^ǐtšǐn ; bultšǐn, Tkha. P I93I:
I66; bultši Őkha. V1 363; Sar. Va 208; bultšan,
Tkha. Tc I969:25I // cf. Ord. bultšǐn, bultšan, M
96b// Mo. bulčing.

BULČIRKAI Tkha. bul^ǐtširxǎē; bultširxǎē Dg. RT
I960:IO // cf. Ord. bultšarxǎ M 96b// Mo. bulčirqai

BULGI- Tkha. bul^ǐgǐ-; bulgi- Tkha. P I93I:I66 //
Mo. bulgi-

BULIĠĠĀR Tkha. bulⁱġār; bulġār Dkha. Vl 243
// cf. Ord. bulagār M 93b// Mo. buliyar.

BULTA- Tkha. bultā-; // cf. Ord. bulta- M 95b//
Mo. bulta-.

BULÚ Tkha. bulú; bulū Tkha. P I93I:I66; Ökha.
Vl 204 // cf. Ord. bulu M 96b// Mo. bulu.

BUNXAN Tkha. bunxān; bun^qxān, Tkha. Lv I967:87
// cf. Ord. bunxan M 97a// Mo. bungqang.

BUXA ~ BUXU Tkha. buxā; buxa Tkha. P I95I:I68;
buxā Tkha. P I93I:I66; buxū Tkha. L 43 // cf. Ord.
buxa M 9Ib// Mo. buqa.

BURANTAG Tkha. burantag ~ burantak; buruntag
Dg. RT I96I:I52 // cf. Ord. burantuk M 99a// Mo.
buruntuy.

BURĠASA(N) Tkha. burġasā; burġasān, Dar. S 55;
buryās Tkha. Lv I967:97; burġās Dg. RT I960:28,
I96I:I52; burġās Ökha. Vl 247; burā KhaÖ. C
Sar. Va 207 // cf. Ord. burgasu M 98b// Mo. burya-
sun.

BURIÁD ~ BURIYÁD Tkha. buríád; burāt Tkha. P
I93I:I66; Ökha. Vl 203 // cf. Ord. burāt M 97b//
Mo. buriyad.

BURXAN Tkha. burxān; burxan (n) Tkha. P I93I:
I66, I95I:I68, I955:33 // cf. Ord. burxan M 98b//
Mo. burqan.

BURÚ Tkha. burú; burū Tkha. P I93I:I66, I955:63; Dar. S 55 // cf. Ord. burū M 99a// Mo. buruḡu.

BUSXA- Tkha. busxǎ-; busga- Tkha. P I93I:I66; busxǎ- Tkha. MSh 4I // cf. Ord. busxu- M 99b// Mo. busqu-.

BUŠIÚ Tkha. bušú; bušū Tkha. P I93I:I66; Őkha. V1 180 // cf. Ord. bušū M 100a// Mo. busiḡu.

BUTA(N) Tkha. butǎ; butǎ Tkha. P I93I:I66, I955:I05 // cf. Ord. buta M 100a// Mo. buta.

BUTAL- Tkha. butǎl-; butǎl- Tkha. P I93I:I66 // Mo. butala-.

BUTARA- Tkha. butar-; // cf. Ord. butara- M 100a// Mo. butara-.

BUTARXAI Tkha. butǎrxaě; // cf. Ord. butarxǎ M 100b// Mo. butarḡai.

BUYAN Tkha. buyǎn; buyǎn Tkha. R I903:6; Dar. Tt 20I // cf. Ord. bujan M 92b// Mo. buyan.

BÚ Tkha. bú; bū Tkha. P I95I:I69, L 37; Őkha. V1 258, Dar. S 55; bō Dar Tt 20 // cf. Ord. bū M 88b// Mo. buu.

BÚ- Tkha. bú-; bū- Tkha. P I93I:I66, I95I:I69; Őkha. V1 278; Dar. S 55 // cf. Ord. bū- M 89a// Mo. baḡu-.

BÚCA Tkha. bútsǎ; // cf. Ord. bŭtsa M 100b// Mo. bayuca.

BÚDA- Tkha. búďǎ-; bŭda- Tkha. P 193I:I66, 195I:169 // cf. Ord. bŭda- M 89a// Mo. buuda-.

BÚDAI Tkha. búďǎě; bŭďai Tkha. P 195I:169, bŭ-
ďǎě Tkha. P 1955:63 // cf. Ord. bŭďǎ M 90a// Mo. bayudai.

BÚDAL Tkha. búďal; // cf. Ord. bŭďal M 89b// Mo. bayudal.

BÚRA Tkha. búřǎ; bŭra Tkha. P 193I:I66, 195I:169, 1955:63; Őkha. VI 115; bŭr Dar. S 79 // cf. Ord. bŭra M 97a// Mo. buyura.

BÚRAI Tkha. búřǎě; bŭřǎ Dar. S 55 // cf. Ord. bŭ-
řǎ M 97b// Mo. bayurai.

BÚRAL Tkha. búřǎl; bŭral Tkha. P 195I:169; búral,
bŭrul Tkha. L 121; bŭřǎl Dar S 55 // cf. Ord. bŭral
(bŭrul) M 97b// Mo. buyural.

BÚRI Tkha. búřǐ ~ búěř; bŭřǐ Őkha. VI 278; bŭř
Dg.RT 196I:I52; búřǐ Tkha. Lv 1967:46; búř KhaŐ. C
224; buěř Tkha. Tc 1969:149; búřǐ Dkha. Va 1970:
57 // Mo. bayuri.

BÚRCAĚ Tkha. búřtsag ~ búřtsak; bŭřtsag Tkha. P
195I:169, 1955:99 // cf. Ord. burtsak M 98b// Mo.
burčay.

BÜDER Tkha. būder-; // cf. Ord. būdure- M IOI
b// Mo. būdure-.

BÜDÜLEG Tkha. būdúleg; // cf. Ord. būdúlek M
IOIb// Mo. būdügülig.

BÜDŪN Tkha. būdún; ; būdūn Tkha. P I955:63 // cf.
Ord. būdūn M I6Ib// Mo. būdügün.

BÜGČIM Tkha. būktšim~búxtšim; būgtšim Dg. RT
I960:28, I96I:IO //Mo. būgčim.

BÜGŪDE Tkha. būgūdē~būgēdē; būgūdē Tkha. P
I93I:I66; būgūdē Tkha. L IO9; būgedē Tkha. P I936:
I3, I95I:I68; būgēdē Tkha. P I955:I53, I970:I6I;
būgēdē Tkha. Ldo 60; būgdē Tkha. Lv I967:92, Dar.
S 56 // cf. Ord. būgūde M IO2b// Mo. būgūde.

BŪLIĒN Tkha. būlén; būlēn Tkha. P I955:I57 // cf.
Ord. būlēn M IO2b// Mo. buliyen.

BŪLŪR Tkha. būlúr; būlūr Dar. Tt I966:202 // cf.
Ord. būlūr M IO3a// Mo. būlegür, būligür.

BŪXŪ~BŪXE Tkha. būxŭ~būxē; būxū Tkha. L 5I;
būxŭ Tkha. P I93I:I67; būxē Tkha. P I936:I9, I95I:
I69, I970:I39 //Mo. būkü.

BŪXŪL Tkha. būxŭl~būxél; būxel Tkha. P I955:
I45 // cf. Ord. bū^kxŭl, bū^kxŭle, bū^kxŭli M IO2b//
Mo. būküli.

BÜRÉ Tkha. büré; bürⁱē Ökha. V1 202 // cf. Ord. bürē M IO3b// Mo. büriye.

BÜRĖD Tkha. bürĖd; // cf. Ord. bürĖt M IO4a// Mo. bürĖd.

BÜRİ Tkha. bürİ; büri Tkha. P I93I:I67, I95I: I68; birē Dar. S 55 // cf. Ord. büri M IO4a// Mo. büri.

BÜRİN Tkha. bürİN ~ bürēn; bürİN Tkha. P I95I: I69; bürēn Tkha. Tc I969:252; bürin Tkha. P I93I: I67 // cf. Ord. bürin M IO5a// Mo. bürin.

BÜRİESE ~ BÜRÉS Tkha. bürés; bürēse(n) Tkha. P I95I:I68 // cf. Ord. bürēsü M IO4a// Mo. büriyesün.

BÜRXE- Tkha. bürxē-; bürxü- Ökha. V1 I66; bürxē- Tkha. P I970:I60 // cf. Ord. bürxü- M IO5b// Mo. bürkü-.

BÜRĖG Tkha. bürĖg; bürĖg Tkha. Tc I969:250; bürĖk Dar. S 56; bürĖg Tkha. Ldo 69 // cf. Ord. bür^kxük M IO5b// Mo. bürĖg.

BÜSE Tkha. büsē; büse Tkha. P I95I:I69; büs Tkha. P I955:49; büs Tkha. P I93I:I67, I955:5I; bös Dkha. C 26 // cf. Ord. büse M IO6b// Mo. büse.

BÜSELE- Tkha. büsēl-; büsle- Tkha. P I93I:I67 // cf. Ord. büsele- M IO6b// Mo. büsele-.

CARAM Tkha. tsaram; tsaram Tkha. Va 1970:II7;
tsarām Ōkha. Be 28I // Mo. čarma.

CARCA- Tkha. tsartsā-; dzartsāx Dkha. Va 1967:
7 // cf. Ord. džartša- M I88a// Mo. čarča-.

CARČÁ Tkha. tsartsá; tsartsā Tkha. Lv 1967:82;
tsartsāxai Tkha. P 195I:I86; dzartsā Tkha. Lv 1964:
I83; Dkha. Va 1967:7; dzartsá Ōkha. V1 I76 // cf.
Ord. džartšā M I88a// Mo. čarčaya.

CARWÚ Tkha. tsarwú; tsarwū Dkha. Va 1967:IO; Dg.
RT 196I:I73 // cf. Ord. tšarwū M 696b// Mo. čarbayu.

CASA(N) Tkha. tsasā; casā, Tkha. P 1970:33;
tsasa(n) Tkha. P 195I:I86; tsasa Dar. CSh 37; tsa-
sā Tkha. P 1955:27, Lv 1964:I83, 1967:50; tsas Tkha.
S 1953:9I, P 193I:I79; dzasa Tkha. Lv 1964:I83, Tc
1967:2I; dzas Tkha. MSh 39, Va 1970:59; CASA Tkha.
L IO7 // cf. Ord. džasu M I89b// Mo. časun.

CATĠALAN Tkha. tsatxalan; dzat^qxalan Ōkha. C I76
// cf. Ord. džadxulan M I78b// Mo. čadqulang.

CAWAG Tkha. tsawag; tsawug Dg. RT 196I:I73// Mo.
čabuy.

CAWI Tkha. tsáwⁱ; tsawⁱ Tkha. Tc 1969:I47; tsáwⁱ
Tkha. Gt 1982:I25 // cf. Ord. tšawi M 697b// Mo. ča-
bi.

CAWIDAR Tkha. tsabⁱdar, tsáwdär; tsabdär Ōkha.
V1 277 // cf. Ord. tšawidar M 697a// Mo. čabidur.

CAWÚ Tkha. tsawú; // cf. Ord. tsawū M 697b//
Mo. cabau.

CAWÚDA- Tkha. tsawúďǎ; tsabūdaxǎ Dar. S 5I
// cf. Ord. tšawūda- M 697b// Mo. čabauda-.

CÁ Tkha. tsá; tsā Tkha. S IO3 //Mo. ča.

CÁD Tkha. tsādǎ; tsādǎ Őkha. V1 406 // cf. Ord.
tšādu M 690a// Mo. čayadu.

CÁJA Tkha. tsádźǎ; tsādza Tkha. P I95I:I86;
tsādźǎ Őkha. V1 248 // cf. Ord. tšādźi M 690a//
Mo. čayaǰa.

CÁNA Tkha. tsánǎ; tsāna Tkha. P I95I:I86; tsānǎ
Tkha. P I93I:I79; cānǎ Tkha. P I936:I5; caanǎ Tkha.
P I970:I6I // cf. Ord. tšāna M 694a// Mo. čayana.

CÁSA(N) Tkha. tsás; tsarsǎ Tkha. Lv I967:60;
tsārs Dar. Tt I98; Őkha. V1 333; tsāsǎ Tkha. Lv
I967:50; tsās Tkha. P I93I:I79, I955:I57, Dg.RT
I96I:I73, Gt I982:I27 // cf. Ord. tšās M 696b// Mo.
čayalsun, čayasun.

CÁŠI Tkha. tsāšǎ; tsāšǎ Tkha. P I93I:I79; tšāš
Dg. Lde 27; tsaišǎ Tkha. P I95I:I86; tsāšǎ Őkha.
V1 295; tsāšǎ Dkha. Va I967:5 // cf. Ord. tšāšǎ M
696b// Mo. činaysǎ.

CEBCEGER Tkha. tsebtseger // Mo. čebčeger.

CEBDEG Tkha. tsebdæg, tsewdæg; tsebdæg Tkha
Lv I967:95 // Mo. čebdæg.

CECEG Tkha. tsetseg; tsetseg Tkha. P I95I:I86; tsetsék Tkha. R I902:9, P I93I:I80, I955:I54, S 96; Őkha. V1 I36; ceceg Tkha. L 90; cécég Tkha. P I970:I65; dzetseg Tkha. MSh 39, Va 59; Dg. RT I960:9; dzetség Őkha. C I36 // cf. Ord. džitšik M 205a// Mo. čečeg.

CECEN Tkha. tsetsen; tsetsen Tkha. P I95I:I86; tsetsen Tkha. Gt I982:I27; tsetsen Dkha. Va I967: I0; Dar. S 5I; Őkha. V1 207; dzetsen Dg. RT I960: I7; dzetsen Dg. Lde 34; setsen Tkha. Mō I975:302 // cf. Ord. džitšin, setšin M 205a// Mo. sečen.

CECERLIG Tkha. tsetserlig, tsetserlég; tsetser- leg Tkha. Bó 39; Mo. čečeglig.

CEG Tkha. tseg; tseg Tkha. Ldo 55 // cf. Ord. tšig M 70Ib// Mo. čeg, čig.

CEGCE- Tkha. tsegtsě, tsektsě; dzegtse- Őkha. C I76; tsegtsě Tkha. P I93I:I79; dzegtse Dg. Lde 34 // cf. Ord. džigtši M I95b// Mo. čegče.

CEGÉ Tkha. tsegé; tsegē Őkha. V1 233; Mo. čege.

CEGÉN Tkha. tsegén; tsege:n Tkha. Mō I975:298; tsegē Őkha. V1 I32 // cf. Ord. tšigēn M 702a// Mo. čegen.

CEGLE- Tkha. tseglě-, tsegělě-; // cf. Ord. tšigle- M 702b// Mo. čegle-.

CELGER Tkha. tselger; celgër Tkha. P 1970:161 //
Mo. čelger.

CELME- Tkha. tselme-; tselmexë Dar. S 51 // Mo.
čelmekü.

CELMEG Tkha. tselmeg // Mo. čelmeg.

CELXEGER Tkha. tselxëger; tselxëgër Tkha. Lv
1967:81 // Mo. čelkeger.

CEMBE Tkha. tsembë; tsembe Tkha. Lv 1967:95;
tsembë Tkha. Ldo I6 // cf. Ord. tšimbü tšinme M
704b // Mo. čembe, čengbe, čengme.

CEMCEGER Tkha. tsemtsëger // Mo. čemčeger.

CENEG Tkha. tseneg // Mo. čeneg.

CENGE- Tkha. tsengë-; tsenge- Tkha. P 1951:
186; cëngë Tkha. P 1970:165 // cf. Ord. tšinge-
M 706b // Mo. čengge-.

CENGEL Tkha. tsengel; tsengël Tkha. P 1951:
186, Lv 1967:97 // cf. Ord. tšingel M 706b // Mo.
čenggel.

CENNE- Tkha. tsegnë- // Mo. čengne-.

CENXER Tkha. tsen^kxer; tsen^kxër Tkha. S 96;
tsen^kxer Tkha. Ldo 94; Dg. RT 1960:8, 1961:173;
tsen^kxër Tkha. Lv 1964:183, 1967:58; Őkha. V1 I31;
Dg. Lde 37 // cf. Ord. tšin^kxer M 707a // Mo. čeng-
gir.

BÜSELÜR Tkha. būsélūr; būsūr Dg. RT 1961:53
// cf. Ord. būsélūr M 106b// Mo. būsēlegür.

BÜTE- Tkha. bütě-; büte- Tkha. P 1951:169 // cf.
Ord. büte- M 107a// Mo. büte-.

BÜTEN~BÜTÜN Tkha. bütěn; bütěn Tkha. Bo 60
// cf. Ord. bütün M 108a// Mo. bütün.

BÜTĚ- Tkha. bütě-; bütē- Tkha. P 1931:167, 1951:
168, 1970:154; Ökha. Vl 202 // cf. Ord. bütē- M
107a// Mo. bütüge-.

BŮ Tkha. bú; büü, bū Tkha. L 37 // cf. Ord. bū
M 88b// Mo. buu.

C

CABČI- Tkha. tsábtšĭ-, tsáftšĭ-, tšáwtšĭ-,
tšábtšĭ- Tkha. P 1931:179, 1951:186 // cf. Ord.
džábtšĭ- M 177b// Mo. čabčĭ-.

CABČIM Tkha. tsawtšĭm; tšábtšĭm Sar. Va 1964:
202 //Mo. čabčĭma.

CACA- Tkha. tsatsǎ-; tsatsǎ- Tkha. Lv 1967:78;
dzatsa- Dg. RT 1960:17; tsats- Tkha. Gt 1982:127
// cf. Ord. džatšu- M 190a// Mo. čaču-, saču-.

CACAG Tkha. tsatsag; tsatsak Ökha. Vl 407;
dzatsǎg Tkha. MSh 39; dzatsǎg Dg. Lde 34; tsatsǎy
Tkha. S 96; cacǎg Tkha. P 1970:33; tsatsǎg Tkha.
Gt 1982:127; Dkha. Va 1967:10 // cf. Ord. džatšuk
M 190a// Mo. čačuγ, sačuγ.

CACAL Tkha. tsatsal; tsatsal Tkha. Tc 1969:148; dzatsal Őkha. C 176; tsatsal Sar. Va 1967:10 // cf. Ord. džatsuli M 190a// Mo. čačuli, sačuli.

CACARAG Tkha. tsatsarag; satsrag Tkha. Mō 1975: 277; dzatsrąg Dkha. Va 1967:7//Mo. čačuray.

CACARAL Tkha. tsatsāral// Mo. sačural.

CACÚ Tkha. ts^játsú; dzatsú Őkha. C 176// Mo. čičau, sačayu.

CADA- Tkha. tsadā-; tsadā- Tkha. P 1955:27; ta-da Dar. CSh 48 // cf. Ord. tšad- M 689b// Mo. čad-.

CAG Tkha. tsag; tsag Tkha. P 1931:179, 1951:186; tsaga Tkha. Tc 1967:20, Va 1970:51; cag Tkha. P 1970:71; Dar. S 50 // cf. Ord. tšag M 690a// Mo.čay.

CAGDÁ Tkha. tsagdá; tšagdā Dg. RT 1960:16, 1961: 173; tšagdá Őkha. C 138; tsagdā Dar. S 50; tsagda: Tkha. Ldo 55 // cf. Ord. tšagdā M 692a// Mo. čaydaya

CAGIRAG Tkha. tsagārig, tsagīrig, tsagirag; tsagrīg Dg. RT 1961:173 // cf. Ord. tšagarak tšagarik M 692a// Mo. čayariy.

CAGĀBTAR Tkha. tsagāwtar, tsagāftar; tsagābtar Őkha. Vl 233 // cf. Ord. čagābtur M 690b// Mo. čayabtur.

CAGĀGČIN Tkha. tsagāgtšīn; tsagāgtšīn Tkha. P 1951:186 // cf. Ord. tšagāgtšīn M 690b// Mo. čayay-č n.

CAGÁN Tkha. tsagán; tsayān Tkha. Lv I964:I83, I967:47; tsayān Tkha. S I953:58; Dar. S 50; tsagān Tkha. P I955:27, Va I970:II6; Dg. RT I96I:I72; tsagān (n) Tkha. P I95I:I86; tsaga:n Tkha. Mō I975:280, Ldo 93; cagaan Tkha. Str 50, P I970:I75; cagán Tkha. L I07; tsayāā Ōkha. Be 283; tsagā Ōkha. Vl I32 // cf. Ord. tšagān M 69Ia// Mo. čayan.

CAI Tkha. tsaě; tsai(n) Tkha. P I95I:I86; tsaě Tkha. P I93I:I79; tsaē Tkha. Bo. 46; tsāě Tkha. R I903:4; cae Tkha. P I970:I55; tsāě Tkha. S 8I; Ōkha. Vl 287; tsāi Dar. S 5I // cf. Ord. tšā M 697 b// Mo. čai.

CAI- Tkha. tsaě-; tsai- Tkha. P I95I:I86; tsāě- Ōkha. Vl 277 // cf. Ord. tšā- M 698a// Mo. čayi-.

CAIDAM Tkha. tsaědam; tsāědam Ōkha. Vl 277 // cf. Ord. tšādam M 698a// Mo. čayidam.

CAIJA Tkha. tsaědzā // Mo. čayija.

CAILĀ- Tkha. tsaělā-; tsailā- Tkha. P I93I:I79 // Mo. čayila-.

CALAM Tkha. tsalam; tsalam Tkha. Va I970:II6 // cf. Ord. tšalma M 693a// Mo. čalma.

CALIŇ Tkha. tsaliŇ; tsālian, Tkha. Ldo I9 // cf. Ord. tšaliŇ M 693b// Mo. čaling.

CAM Tkha. tsam; tsam Tkha. Lv I967:64 // cf. Ord. tšam M 693b// Mo. čam.

CAMCA Tkha. tsamtsä; tsamtsa Tkha. P 1951:186; camcä Tkha. P 1970:53; Dar. S 51; tsamts Dg. RT 1960:14, 1961:173 // cf. Ord. tšamtša M 694a// Mo. čamča.

CAN Tkha. tsan; tsan Tkha. Va 1970:117; tsang Dar. CSh 37 // cf. Ord. tšan M 694b// Mo. čang.

CANĜA- Tkha. tsanĝä-; tsanĝä- Tkha. P 1951:179 // cf. Ord. tšanĝa- M 694b// Mo. čanĝa-.

CAXILDAG Tkha. tsaxildag; tsäxildäg Tkha. Gt 1982:124 //Mo. čakilday.

CAXILĜÄN Tkha. tsaxilĝän; tsaxilĝän Tkha. P 1951:186; dzaxilĝän Dkha. Va 1967:7; Dg. RT 1960:16; dzaxilĝän Dg. Lde 34; dza^kxilĝän Ökha. C 176 // cf. Ord. dža^kxilĝän M 181a// Mo. čakilyan.

CAXIÜR Tkha. tsaxiür; tsäxⁱür Tkha. Ldo 47; tsaxⁱür Tkha. P 1951:186; dzaxiür Dkha. 1967:7; dzaxⁱür Tkha. Tc 1967:21; dzaxür Dg. Lde 34 // cf. Ord. dža^kxür M 181a// Mo. čakiyur.

CAR Tkha. tsar; tsar Tkha. Va 1970:117; Dkha. Va 1967:16 // cf. Ord. tšar M 695b// Mo. čar.

CARAI Tkha. tsaraë; tširäë Dar. CSh 19; tsarai Tkha. P 1951:186; tsaräë Tkha. Gt 1982:121; tsaräë Ökha. V1 288; carai Tkha. L 98; tsar^{aë} Tkha. P 1955:113; Dg. RT 1960:15; tsäⁱräë Tkha. Ldo 9 // cf. Ord. tšarä M 695b// Mo. čirai.

CENXERLE- Tkha. tseŋ^kxerlě-, tseŋ^kxerělē-;
tseŋxerle- Tkha. P 1951:186 //Mo. čengkirle-.

CEXE Tkha. tsexě; tsexě Tkha. Lv 1967:50; dzex
Dg. Lde 34 // Mo. čeke.

CEXER Tkha. tsexer; tsexer Tkha. Lv 1967:82;
dzexěr Dg. Lde 34 // Mo. čeker.

CEREG Tkha. tsereg; tserig Tkha. P 1951:186;
tserik Dar S 51; Őkha. V1 I36; cerig Tkha. L 98;
tsereg Tkha. Tc 1969:246, Va 1970:117; Dg. RT 1960:
16; tserěg Tkha. Lv 1967:50; Dg. Lde 37; tserěk
Tkha. P 1931:179, Lv 1969:183; tsěrěk Tkha. P 1955:
47 // cf. Ord. tširik M 708b // Mo. čerig, čirig.

CEWER Tkha. tsewer; tsewer Tkha. Bo 61; Őkha.
V1 212; tseběr Dar. S 51; ceberi Tkha. P 1970:143
// cf. Ord. tšiwir M 710a // Mo. čeber.

CEWERČI Tkha. tsewertšĩ // Mo. čeberči.

CEWERLE- Tkha. tsewerlě-, tsewerělē-; tsewerle-
Tkha. P 1951:186 // cf. Ord. tšiwirle- M 710a //
Mo. čeberle-.

CÉJI Tkha. tšědžĩ, tsědžĩ; tsědži Tkha. P 1951:
186; tšědži Tkha. Gt 1979:100; tse:dž Tkha. Mō
1974:188; tšědž Dkha. Va 1967:7; Dg. RT 1961:173;
céji Tkha. L 90 // cf. Ord. tšědži M 699a // Mo. če-
geji.

CÉLXEN Tkha. tsělxen // Mo. čegelken.

CÉR Tkha. tsér; tsēr Őkha. Vl 2II // cf. Ord.
tsēr M 699b// Mo. čeger.

CÉRLE- Tkha. tsérle-, tsérělē-; // cf. Ord.
tsērle- M 699b// Mo. čegerle-.

CÉRLEL Tkha. tsérlel; // cf. Ord. tsērlel M
699b// Mo. čegerlel.

CÍDEM Tkha. tsídem; tsíděm Őkha. Vl 278 // Mo.
čeyidem.

COČI- Tkha. tsotšĭ-; tšotšĭ- Tkha. Gt 1982:
I20 // cf. Ord. džotši- M 2IIa// Mo. čoči-, soči-.

COG Tkha. tsog; tsog Tkha. Ldo 93; cog Tkha.
P 1970:I5I // cf. Ord. tšog M 7IOb// Mo. čoy.

COGCO Tkha. tsogtsö, tsoxtsö; tsoxtsă Tkha.
Lv 1964:I83 // Mo. čoyča.

COILO- Tkha. tsoělě-; tso:elox Tkha. Mő 1974:
I88 // Mo. čoyila-.

COL Tkha. tsol; tsola Tkha. R 1903:5; colo
Tkha. L I2I; tsol Tkha. Lv 1964:I83 // cf. Ord.
tšolo M 7IIb// Mo. čola, čolu.

COLMON Tkha. tsolmon; tsolmon Dg. 1961:I73
// cf. Ord. tšolmon M 7IIb// Mo. čolmun.

COXI- Tkha. tsoxĭ; tsoxĭ Tkha. P 1931:I80,
1955:I38; coxi Tkha. Str 38, P 1970:I5I, L 90
// cf. Ord. džo^kxi- M 208a// Mo. čoki-.

COXÍÓ Tkha. tsoxió; coxioo Tkha. P 1970:I66;
dzoxiō Dkha. Va 1967:4; dzoxō Dg. Lde 34 // Mo. čokiy-a.

COXO Tkha. tsoxō; tsox Tkha. Lv 1964:I84 // Mo. čoqu.

CORGI- Tkha. tsorgĩ-; tsörlogĩ- Tkha. Ldo 22
// cf. Ord. tšorgi- M 7I3a// Mo. čorgi-.

CORĜO Tkha. tsorōĝō; // cf. Ord. čorgi-M 7I3a//
Mo. čoryu.

CONXO Tkha. tsonxō; tsonxō Tkha. P 1931:I80;
Ōkha. VI 300 // cf. Ord. tšonxo M 7I2b// Mo. čongqu.

COROI Tkha. tsoroě; tsoroe Dg. RT 1961:I73 // cf.
Ord. tšorō M 7I4a// Mo. čorui.

COWÓ Tkha. tsowó // Mo. čobuyu.

CÓŇI Tkha. tsódžĩ; tšōdžĩ Tkha. Gt 1979:I00;
tsōdzĩ Tkha. P 1951:I86; tšōdž Dkha. Va 1967:7;
Dg. RT 1960:I6, RT 1961:I73; tsōdză Dar S 51; tso:
dž Tkha. Mō 1974:I88; tsōdz Sar. Va 1967:202 // Mo.
čoožĩ.

CÓŇIL- Tkha. tsódžil-; tsōdžil- Tkha. P 1951:
I86; // Mo. čoožila-.

CÓL- Tkha. tsól-; tsōl- Tkha. Gt 1982:II9 // cf.
Ord. tšōl- M 7IIa// Mo. čoyul-.

CÓLBOR Tkha. tsólbör // Mo. coylburi.

CÓLTÚR Tkha. tsóltúr; tsöéltūr Sar. Va 1964:
200 // Mo. čoyultur.

CÓXOR Tkha. tsóxor; tsōxor Tkha. Gt 1982:124;
tsōxōr Tkha. P 1931:180, 1955:72; Őkha. V1 255;
Dar. S 51 // cf. Ord. tšōxor M 711a // Mo. čouqur.

CÓRXŌÉ Tkha. tsórxoě; tsōrxōē Dar. CSh 19 // cf.
Ord. tšōrxō M 713b // Mo. čoyuraqai.

CÓCGÍ Tkha. tsótsǵí; dzótsǵí Dg. Lde 34 // cf.
Ord. džótsǵí M 214b // Mo. čöčügei.

CÓL Tkha. tsöl; tsöl Tkha. Lv 1967:81; tsöl
Tkha. Mō 1975:280 // cf. Ord. tšöl M 715a // Mo. čöl.

CÓM Tkha. tsöm; tsöm Tkha. P 1951:186, Ldo 32;
tsöm Tkha. P 1931:180 // cf. Ord. tšöm M 715b //
Mo. čöm.

CÓL- Tkha. tsól-; tso;lǒ Tkha. Ldo 33 // Mo. šö-
gele-.

CÓN Tkha. tsón; tsö:n Tkha. Ldo 75; tsōn Tkha.
Gt 1982:119 // cf. Ord. tšōn M 716b // Mo. čögen.

CÓNXŌ Tkha. tsónxǒ; tsōnxǐ Tkha. Lv 1967:93;
tsö:nxě Tkha. Ldo 76 // Mo. čögengki.

CÓXÖN Tkha. tsóxon; tsōxon Tkha. P 1951:186;
tsōxon Tkha. S 79; tsōxǒ Őkha. V1 198; tsōxēn Dar.
S 51; ötsōxon Tkha. MSh 37; ötsōxǒ Őkha. Be 287 //
Mo. čögeken.

CÓRÖM Tkha. tsöröm; ötsöröm Tkha. MSh 37// Mo. čögürüm.

CUDXA- Tkha. tsutxä-; tsudxa- Tkha. P I95I: I86; tsudxü- Ökha. V1 I83; dzutya- Tkha. MSh 39 // cf. Ord. džudxu- M 2I5a// Mo. čidqu-.

CUG Tkha. tsug; tsug Tkha. P I95I:I86, Lv I964: I83; tšug Tkha. P I93I:I80; Ökha. C I38 // cf. Ord. tšug M 7I7b// Mo. čuy.

CUGLA- Tkha. tsuglä-, tsugälä-; tsugla- Tkha. P I95I:I86; tsuglä Tkha. P I93I:I80; Ökha. V1 383; cuglä- Tkha. P I970:I39// cf. Ord. tšugla- M 7I7b// Mo. čuyla-

CUGLAR- Tkha. tsuglar-; tsuglara- Tkha. P I95I: I86 // cf. Ord. tšuglara- M 7I7b// Mo. čuylara-.

CUGLÁN Tkha. tsuglän; tsuylän, Tkha. S IO3 // cf. Ord. tšuglän M 7I7b// Mo. čuylayan.

CULBÜR Tkha. tsulbūr; tsulbūr Dg. RT I960:I6; tsulⁱbūr Ökha. Be 288; tsulwūr Ökha. V1 I84; tuw- lūr Dkha. Va I967:IO // cf. Ord. tšulbūr M 7I8b// Mo. čilbuγur, čulbuγur.

CULGUI Tkha. tsulģuě; tsulģē Dg. Ide 29 // Mo. čulyui.

CUXUI- Tkha. tsuxué-, tsuxí-// Mo. čuquyi-.

CUSU(N) Tkha. tsusŭ, tsusă; tsusa Tkha. P I95I: I86; tsusă Tkha. Lv I967:8I; Ökha. V1 III; tsus Tkha. R I902:46, P I93I:I80; dzusa Ökha. C I76;

dzus Tkha. Va I970:59; Dg. RT I960:I6 // cf. Ord.
džusu M 22Ib// Mo. čisun.

CUSULA- Tkha. tsusalǎ; tsutsal-Ŏkha. V1 407//
Mo. čisula-.

CUWA- Tkha, tsuw-; // cf. Ord. tsuwu- M 720a//
Mo. čubu-.

CUWÁ Tkha. tsuwá; // cf. Ord. tsuwā M 7I9b// Mo.
čubuya.

CÚ Tkha. tsú; tsū Tkha. P I95I:I86; Ŏkha. V1
256; tsu Dg. RT I96I:I73 // cf. Ord. tšū M 7I7a//
Mo. čuu.

CÚLA- Tkha. tsúlǎ-; tsūlax Tkha. Gt I982:I25//
Mo. čuyul-.

CÚRA- Tkha. tsúrǎ-; tsūrǎ Ŏkha. V1 209 //Mo. ču-
yura-.

CÚRAI Tkha. tsúraě, tsúrⁱá// Mo. čurair.

CÚRXAI Tkha. tsúrxaě; tsūrxaě Dar. CSh I9//Mó.
čuyurqai.

CÚDEGER Tkha. tsüdeger; tsüdeger Dar. CSh 38//
Mo. čüčeger.

CŮ Tkha. tsú; tsū Dg. RT I96I:I73//Mo. čü.

Č

ČABČI- Tkha. tsabtšī-, tsaptšī-, tsaftšī-,
tšabtšī-, tšaptšī-, tšaftšī-; tšawtšī Tkha. Gt
I982:I00; džaptši- Ōkha. C I76 // cf. Ord. džab-
tši- M I77 b// Mo. čabči-.

ČADA- Tkha. tsⁱadā-, tšadā-; tšada- Tkha. P
I93I:I80, I95I:I86; Dar. S 5I; čada Tkha. L 90
// cf. Ord. tšida- M 700b// Mo. čida-.

ČADAWAR Tkha. tšⁱadāwar, tšadāwar; tšiadwar,
tšⁱāddūr Khot. C 57 // cf. Ord. tšidawur M 70Ia//
Mo. cidaburi.

ČANA- Tkha. tšⁱanā-, tšana-; tšanā- Tkha. P
I93I:I80, I970:I55 // cf. Ord. tšina- M 705b// Mo.
čina-.

ČANĀ Tkha. tšangā, tsⁱangā; tšangā Ōkha. VI
I34 // cf. Ord. tšinga tšanga M 707a// Mo. čingya.

ČARAI Tkha. tsaraē; tsaraē Tkha. P I970:33 // cf.
Ord. tšarā M 695b// Mo. čirai.

ČI Tkha. tšī; tši Tkha. R I903:5, P I93I:I80, I86,
I955:38, I970:7I; tšī Tkha. Gt I982:II8 // cf. Ord.
tši M 700a// Mo. či.

ČICARĀNA Tkha. tšitsargānā, tš[˘]atsargana;
tšitsaryana Tkha. S 96; tšitsārgan Ōkha. VI 225;
džatsargānā, džiatsargānā Ōkha. C I970:I76 // cf.
Ord. džitšargana M 204b// Mo. čičaryana.

ČICŮ ČACŮ Tkha. tšitsú, tš^játsú; džitšū Dg. Lde 35; džátsū Tkha. Lv I82; tsatsu: Tkha. Mō 1975; 28I; džatsū Dkha. Va 7 // cf. Ord. džitšū M 205a// Mo. čičau.

ČIČI- Tkha. tšitšī-; džitšīx Dkha. Va 7 // cf. Ord. džitši- M 205a// Mo. čiči-.

ČIČIRE- Mo. tšitšir-; tšitšir- Tkha. P I93I: I80; džitširē Ōkha. C I970:I76 // cf. Ord. džitšire- M 205a// Mo. čičire-.

ČIDAL~ČADAL Tkha. tšidal, tš^jádal, tšadal; tšadal Tkha. P I93I:I80, I95I:I86, Lv 50, Mō 1975: 28I; tšádal Tkha. Lv I967:I82, Gt I982:I24; tšⁱá-
dál Tkha. MSh 37; Tkha. Ldo 7; Khot. C 57; tšidál Ōkha. Be 284; tšⁱádál Dg. RT I960:7 // cf. Ord. tšidal M 700b// Mo. čidal.

ČIDAMAG~ČADAMAG Tkha. tš^jádámag, tšadámag; tšidmág Sar. Va 200 // cf. Ord. tšidamak M 700b// Mo. čidamay.

ČIGČÍ Tkha. čigdží, tšixtší, tšikdží; džigtšī Dg. RT I960:I6 // cf. Ord. šigetšī M 6I4a// Mo. čigežei.

ČIGLE- Tkha. tšiglě-, tšigělě-; tšiglě- Ōkha. V1 I24 // cf. Ord. tšigle- M 702b// Mo. čigle-.

ČIGNA- ČAGNA- Tkha. tšignā-, tšⁱáгна-; tšaynā- Tkha. S 93; čayna- Tkha. L 90; tšagnā- Ōkha. V1 I76 // cf. Ord. tšignna- M 707a// Mo. čingla-, čingna-.

ČIGTA Tkha. tš^jaxtă; tšiktă Dkha. Va 5; tšⁱagt Tkha. MSh 37; tšăktă Dkha. Va 5; džlagt Tkha. MSh 37; džaktă Dkha. Va 5 // Mo. čiyta.

ČIGTAĀA Tkha. tšigtaĀă, tšixtaĀă, tšⁱaxtaĀă; tšiaĀtaĀă KhaŮ. C I40; džagtaĀă Ůkha. C I970 I76 // cf. Ord. džigtaga M I95a// Mo. čiytaĀa.

ČILE- Tkha. tšilě-; tšile- Tkha. P I95I:I86; tšilě Dar. CSh I8 // cf. Ord. tšile- M 703b// Mo. čile-.

ČILXA Tkha. tš^jălxă; tšialxă Dar. CSh I8 // Mo. čilq-a.

ČIMEG Tkha. tšimeg; tšimeg Tkha. L 90; tšimeĀă Dar. S 5I // cf. Ord. tšimek M 705a// Mo. čimeg.

ČIMÉ Tkha. tšimé; tšimē Tkha. Lv I82, P I95I: I86; Dar. S 5I // cf. Ord. tšimē M 704b// Mo. čimegen, čimege.

ČIMXI Tkha. tšimxě, tšim^kxě; tšimxě Tkha. Lv I82 // cf. Ord. tšim^kxe M 705a// Mo. čimki.

ČINAR~ČANAR Tkha. tšinar, tšⁱănar; tšinar Dar CSh I8; tšănar KhaŮ C I967:I40; Tkha. MSh 37; tšanar Tkha. P I93I:I80, I95I:I86; tšanăr Tkha. S II4 // cf. Ord. tšinar M 705b// Mo. činar.

ČINDAĀĀ- Tkha. tšindaĀă, tšandaĀă; tšindaĀă Ůkha. V 57 // cf. Ord. tsindaga M 706a// Mo. čindaĀa.

ČINDAR Tkha. tšindar, ts¹andar; tšindär Ökha.
Be 378 // cf. Ord. tšindar M 706a// Mo. čindara.

ČINÉ Tkha. tšiné; tšine: Tkha. Mō 1974:186;
tšinēn Dar, S 51 // cf. Ord. tšinē M 706a// Mo.
činegen, činege.

ČINŇ Tkha. tšinŇ; tšinŇ Tkha. P 1951:186 // cf.
Ord. tšinŇ M 706b// Mo. čing.

ČIXER Tkha. tšixer; tšixer Tkha. S 96, Lv 1964:
182, 1967:79, Gt 1982:121; Ökha. Vl 109; džixer
Tkha. Lv 1964:182; Dkha. Va 7; Dg. RT 1960:17;
dži^kxer Ökha. C 1970:176 // cf. Ord. ši^kxer M 615
a// Mo. čiker.

ČIXI Tkha. tšixí, tšixě; tšixi Tkha. P 1951:
186, 1955:35, Lv 1964:50,79; čixi Tkha. L 90; tšix
Tkha. Gt 1982:121; džixě Tkha. Tc 1967:21; dži^kxe
džixe Ökha. C 176; džix Dkha. Va 7; Dg. Lde 35,
RT 1960:15 // cf. Ord. dži^kxe M 196a// Mo. čikin.

ČIR- Tkha. tšir-; tšir- Tkha. P 1951:186 // cf.
Ord. tšir- M 707b// Mo. čir-.

ČIRĜA~ČARĜA Tkha. tširăĝă, tš^jărăĝă; tšaryă
Khot. MSh 50; tšârĝa Tkha. Lv 176; tšîârĝa Ökha.
Vl 178 // cf. Ord. tširĝa M 708a// Mo. čirĝa.

ČIWADAS, ČAWXADAS Tkha. tšiwădas, tšawădas;
tšăwxătăs Tkha. Lv 50; džaw^qxadas, dž¹ăw^qxădăs
Ökha. C 176//Mo. čibqadasu.

ČÍG Tkha. tšig; tšig Tkha. R I902:22; S 79;
 Őkha. V1 I99 // cf. Ord. tšig M 70Ib// Mo. čigig.

ČÍRAG Tkha. tširag, tšireg; tširag Őkha Va 29;
 tširák Őkha. V1 I99; tširak Dar. CSh I8; tšarag
 Khot. MSh 48 // cf. Ord. tširak M 708a// Mo. čigi-
 ray.

ČONO Tkha. tšonö; tšonö Tkha. R I902:46, I903:
 I2, P I93I:I80, I95I:I86, I970:I43, S 58, Lv I964:
 I82, I967:79; Őkha. V1 I82; Dar. S 5I; tšono Dg.
 RT I960:7; tšⁱonö Tkha. Ldo 25 // cf. Ord. tšino,
 tšono M 706b// Mo. čino.

ČÖDÖR Tkha. tšödör; tšödör Tkha. S 88; tšödür
 Tkha. P I93I:I57; tšödör Tkha. Gt I982:I24; tšö-
 dür Őkha. Be I83 // cf. Ord. tšödör M 7I4b// Mo.
 čidür.

ČÖDÖRLÖ- Tkha. tšödörlö-, tšödörölö-; // cf. Ord.
 tšödörlö- 7I4b// Mo. čidürle-.

ČÖLÖ Tkha. tšöló; tšölö Tkha. P I955:44, Lv
 I967:69, Ldo 32, Gt I982:I2I; tšölö; Tkha. Mö I975:
 28I; tšölö Dar. S 5I; Őkha. V1 I83; tšülö Tkha. R
 I902:46 // cf. Ord. tšölö M 7I5a// Mo. čilüge.

ČÖLÖLÖ- Tkha. tšölólö-; // cf. Ord. tšölölö- M
 7I5b// Mo. čilügele-.

ČÖLÖLÖLTÖ Tkha. tšölólöltö; Mo. čilügelelte.

ČŮMŮG Tkha. tšömög; tšömög Tkha. S 96, Gt I982: I2I; Dg. RT I960:I5; tšömök Őkha. V1 I78; tšömögě Tkha. P I955:44 // cf. Ord. tšömögö M 7I5b// Mo. čimüge.

ČŮTGŮR Tkha. tšötgŮr, tšötxŮr; tšötgěr Tkha. Gt I982:I2I; tšötger Tkha. Lv I964:I77; tšötkŮr Dar. S 5I; tšⁱötögŮr Tkha. Ldo 95; tšödxŮr Őkha. V1 I82; džötgŮr Dkha. Va 7; džöt^kxŮr Őkha. C I970: I76 // cf. Ord. džöt^kxŮr M 2I2// Mo. čidkŮr.

ČULŮ(N) Tkha. tšulú; tšulŮ(n) Tkha. P I95I:I87, I970:I42; tšulŮn Tkha. R I902:46; tšⁱulu: Tkha. Ldo 30; tšulŮ Tkha. P I955:68, Lv I964:I77, Gt I982:I24; čulŮ Tkha. L I2I; tšolŮ Őkha. V1 I75; tšulŮ Dar. CSh 38 // cf. Ord. tšilŮ M 704a// Mo. čilayun.

ČULŮDA- Tkha. tšulúďa-; tšulŮda- Tkha. P I95I: I87; tšulŮdaxa Dar. CSh 39 // cf. Ord. tšilŮda- M 704a// Mo. čilayuda-.

ČUXAL Tkha. tšuxal; tšuxal Tkha. Lv I967:78; čŮxāl Tkha. P I970:33; tšoxŮl Dar. MSh 36; džuxāl Őkha. C I970:I76 // cf. Ord. džixuli, džuxul M I95 b, 2I6b// Mo. čiqula.

ČUXAM Tkha. tšuxam; tšuxam, tšoxom Tkha. P I95I: I87; tšoxom Dkha. MSh 36; Őkha. V1 406; tšoxom, tsoxom Khot. MSh 49; džoxŮm Dkha. Va 7; džuxām Dg. Lde 35//Mo. čuqum.

ČULĀN Tkha. tšūlgān; tšūlyān Tkha. S IO3;
tšiu:lyān Tkha. Ldo 46; tšūlgā Ōkha. V1 406 // cf.
Ord. tšūlgān M 7I8a// Mo. čiyulyan.

ČÜDENJE Tkha. tšüdendzě; tšüdëndzě Tkha. Lv 79;
tšüdendzě Tkha. Ldo 95; tšüdzëndz Sar. Va 202; //
Mo.čüdenje.

D

DABASA(N) Tkha. dawāsā(n); dawasa(n) Tkha. P
I95I:I69; dawās Tkha. P I955:I2I; Ōkha. V1 III;
dabasa Tkha. L IO7 // cf. Ord. dawusu M I3Ia// Mo.
dabusun.

DABASALA- Tkha. dawasālā-; // cf. Ord. dawusla-
M I3Ob// Mo. dabusula-.

DABÁ ~DAWÁ Tkha. dawá; dabā Dar. S 52; dawā(n)
Tkha. P I95I:I69; dawā Tkha. Lv I964:I84; Ōkha.
V1 244; dawāa Tkha. Str 5I // cf. Ord. dawā M I30
a// Mo. dabayan.

DABXACA- Tkha. daw^kxatsā-; // cf. Ord. dawxutši-
M I305// Mo. dabquča-.

DABXI- Tkha. dawxī-, daw^kxī-; dabxi- Tkha. P
I95I:I69, I970:I5I; dawxi- Tkha. P I93I:I68, I95I:
I69; dawxⁱxā Tkha. R I903:I7; daw^kxix Tkha. C 26 //
Mo. dabqi-.

DABTA- Tkha. daptă-, daftă-; dabtă Tkha. P 1970:I52; daptax Tkha. Mō 1975:303 // cf. Ord. dabta- M IIOa// Mo. dabta-.

DAGINA Tkha. dagineă; dagin Tkha. P 1951:I69; dagina Tkha. P 1931:I68 //Mo. dagina.

DAGJI- Tkha. dagdži-; // cf. Ord. dagdži- M II2a// Mo. dayji-.

DAĖA- Tkha. daĖă-; daga- Tkha. P 1951:I69; da-ya Dar. S 52; daĖă- Tkha. P 1970:I39; daĖă- Tkha. R 1902:22; daĖă- Tkha. P 1955:I49 // cf. Ord. daga- M IIIa// Mo. daĖa-.

DAĖALDA- Tkha. daĖaldă-; // cf. Ord. dagalda- M IIIb// Mo. dayaldu-.

DAĖALTA Tkha. daĖaltă; dagalta Tkha. P 1951:I69 //Mo. dayalta.

DAĖŪL Tkha. dagŭl; dagŭl Dg. RT 1961:I53 // cf. Ord. dagŭl M II2a// Mo. dayayul.

DAĖŪL- Tkha. dagŭl-; dagŭl- Tkha. P 1931:I68, 1951:I69 // cf. Ord. dagŭl- M II2b// Mo. dayayul-.

DAIČILA- Tkha. daētšilă-; // cf. Ord. dātšila- M I32a// Mo. dayičila-.

DAIČIN Tkha. daētšin; // cf. Ord. dātšin M I32a// Mo. dayičin.

DAILA- Tkha. dašlā-; // cf. Ord. dāla- M I3Ia//
Mo. dayila-.

DAIN Tkha. daēn; dain Tkha. P I95I:I69; dain,
Tkha. P I93I:I68; dāin, Dar. S 53; dāē Ōkha. Vl 267;
dān Ōkha. C I970:I46; Ōkha. C 2I9; dān Dar. Tt I99
// cf. Ord. dān M I3Ib// Mo. dayin.

DAIR- Tkha. dāēr-; dāērī- Ōkha. दौरा- Tkha. P
I95I:I69; dāēr- Tkha. Lv I967:60; dair- Tkha. P I955:
6I // cf. Ord. dāri- M I22b// Mo. dayari-.

DAISAN Tkha. daēsan; daisan Tkha. P I93I:I68,
I95I:I69; dāēsa Ōkha. Vl 333 // cf. Ord. dāsun M
I3Ib// Mo. dayisun.

DAITA- Tkha. dāētā-; daita- Tkha. P I95I:I69;
Dar. S 53 // cf. Ord. dātu- M I3Ib// Mo. dayita-.

DAIWALJA- Tkha. daēwaldzā-; // cf. Ord. dāwaldži-
M I32a// Mo. dayibalja-.

DAL Tkha. dalā; dala Tkha. P I95I:I69, L I2I;
dalā Tkha. P I93I:I68, I955:247, 75, Lv I964:I8I;
dalā Tkha. Ldo 72; Dal Tkha. Lv I967:57 // cf. Ord.
dala M II4b// Mo. dalan.

DALABČI Tkha. dalabtši, dalawtši; // cf. Ord.
dalabtši M II4b// Mo. dalabči.

DALAI Tkha. dalaē; dalai Tkha. P I93I:I68, I95I:
I69, L I2I; dalae Tkha. S 54, P I970:I55; dalāē
Tkha. Lv I964:I76, I967:9I; dal^{aē} Tkha. P I955:77;
dalā Tkha. Lv I964:I84; Dar. S 52, Tt I99 // cf. Ord.
dalā M II5a// Mo. dalai.

DALAI- Tkha. dalaě-; dalaexa dalāxa daláxa Dar. CSh 40; dalāě Őkha. VI I44; dalāxa Dar. S 52; dalāxǎ Dar. Tt I98 // cf. Ord. dalā M II5a// Mo. dalayi-.

DALAL- Tkha. dalal-; dalal- Tkha. P I95I:I69 // cf. Ord. dalal- M II4b// Mo. dalal-.

DALAŇ Tkha. dalaŇ ; dalaŇ Tkha. P I93I:I68, I95I:I69; dalǎŇ Tkha. P I970:79 // cf. Ord. dalaŇ, M II4b// Mo. dalang.

DALBAI- Tkha. dalbaě-; // cf. Ord. dalbā- M II5 a// Mo. dalbayi-.

DALBÁ(N) Tkha. dalbá; // cf. Ord. dalbā M II5a// Mo. dalbaya.

DALDALA- Tkha. daldalǎ-; // cf. Ord. daldala- M II5a// Mo. daldala-.

DALÍ- Tkha. dalí-; // cf. Ord. dalī M II6a// Mo. daliyi-.

DALIM Tkha. dalim; // cf. Ord. dalim M II6a// Mo. dalim.

DALǏÍ- Tkha. dalǏǐ-; // cf. Ord. dalǏī- M II5 b// Mo. dalǐyi-.

DAM Tkha. dam; dam Tkha. S I07, Mō I974:I88, I975:280, L 83; // cf. Ord. dam M II7a// Mo. dam.

DAMĀJI- Tkha. damdžī-; // cf. Ord. damdži- M II7b// Mo. damji-.

DAMNA- Tkha. damnā-; // cf. Ord. damna- M II8a// Mo. damna-.

DAMNŪR Tkha. damnūr; // cf. Ord. damnūr M II8a// Mo. damnayur.

DAN Tkha. daŋ; daŋ Tkha. P I936:I6; daŋ Tkha. P I95I:I69 // cf. Ord. daŋ M II9a// Mo. dang.

DANXA Tkha. daŋ^kxă; danxă Tkha. P I93I:I68, I955: I06; daŋ^kxă Ōkha. Va I967:7; daŋ^qxă Tkha. Lv I967: 53; daŋ^kx Dar. MSh I963:44 // cf. Ord. danxa M II9 b// Mo. dangqa.

DANSA(N) Tkha. dānsă; danşă Tkha. Lv I964:I8I, I967:78 // cf. Ord. danşa M I20a// Mo. dangsa.

DANŞALA- Tkha. dānsală-; // cf. Ord. danşala- M I20a// Mo. dangsala.

DAXA(N) Tkha. daxă; daxa Dar. CSh 32; daxă Tkha. P I93I:I68, I955:74; daxă Tkha. Mō I975:283; dax Tkha. Mō I974:I88; dax Dg. RT I96I:I53 // cf. Ord. daxu M II3a// Mo. daqu.

DAXI- Tkha. dāxī-; daxi- Tkha. P I95I:I69; dāxi Dar. S 52; dāxī- Tkha. Lv I964:I76; dāx- Tkha. Mō I975:283 // cf. Ord. da^kxi- M II3b// Mo. daki-.

DAXIN Tkha. dâxin; // cf. Ord. da^kxin M II4a//
Mo. dakin.

DARA- Tkha. dară-; dara- Tkha. R I903:5, P I95I:
I69; Dg. RT I96I:I53; Dar. S 52; dară- Tkha. P
I93I:I68, I936:8, I955:75; dar- Tkha. Mō I975:277
// cf. Ord. daru- M I23b// Mo. daru-.

DARAĞALA- Tkha. daragălă-; // cf. Ord. dangula-
M I2Ib// Mo. daruyala-.

DARALA- Tkha. darlă-, darălă-; darla- Tkha. P
I95I:I69 // cf. Ord. darula- M I2Ib// Mo. darula-.

DARALAGDA- Tkha. darlagdă-; daralăgdă Tkha. Lv
I967:45 // cf. Ord. darulagda- M I24b// Mo. daru-
layda-.

DARALTA Tkha. daraltă; daralta Tkha. P I95I:
I69 // cf. Ord. darulta M I25a// Mo. darulta.

DARAŃUÍLA- Tkha. daranăuělă-; // cf. Ord. da-
ranguíla- M I25a// Mo. daranăuyila-.

DARÁ Tkha. dará; darā Tkha. Lv I964:I84; dara:
Tkha. Ido 38 // cf. Ord. darā M I20a// Mo. daraya.

DARÁLA- Tkha. darălă-; // cf. Ord. darāla- M
I20b// Mo. darayala-.

DARBAĀAR Tkha. darawāgar, darāwgar; // cf. Ord. darwegar M I25b// Mo. darbayar.

DARBALJA- Tkha. darwaldzā-; // cf. Ord. darwaldži- M I25b// Mo. darbalja.

DARBŪL Tkha. dārwl; // cf. Ord. darwŭl M I26a// Mo. darbayul.

DARCAĀ Tkha. dartsag; // cf. Ord. dartsuk M I23b// Mo. darčuy.

DARDAI- Tkha. dardae-; // cf. Ord. dardā- M I2Ia// Mo. dardayi-.

DARI Tkha. dāri; dārī Tkha. Lv I964:I78; dār Dg. lde I957:26 // cf. Ord. dari M I22a// Mo. dari.

DARXALA- Tkha. darxal-; darxal- Dar. S 52 // cf. Ord. darxala- M I2Ib// Mo. darqala-.

DARXAN Tkha. darxan; darxaŋ Tkha. Mō I975:280; darxāŋ Tkha. Lv I964:I8I, Dar. S 52; darxāŋ Tkha. Lv I967:5I; darxā Ōkha. V1 353 // cf. Ord. darxan M I2Ib// Mo. darqan.

DARSA(N) Tkha. darās; darāsā Tkha. ldo IO; darās Tkha. R I902:I4 // cf. Ord. darasu M I20b// Mo. darasun.

DARUĀA Tkha. darāgā; darāyā Tkha. Lv I967:5I; darāyā Tkha. ldo II; darga Tkha. L II2; dargā Tkha. P I93I:I68; Dar. S 52; dargā Tkha. P I970:II6; dargā Ōkha. V1 III // cf. Ord. daruga M I24b// Mo. daruāa.

DARUI Tkha. daruě, dar^uī, darī; darui Tkha. P 195I:169; dar^uī Tkha. P 193I:168; darī Dg. Ide 30 // cf. Ord. dar^uī M I24b// Mo. darui.

DARŪLĀ Tkha. darŭlġă, darŭlġă; darŭlag Dg RT 196I:153 // cf. Ord. darulga M I24b// Mo. darulya.

DARWAI- Tkha. darwaě-; // cf. Ord. darwā- M I25 b// Mo. darbayi-.

DAS- Tkha. das-; dasa- Tkha. P 195I:169 // cf. Ord. das- M I26a// Mo. das-.

DAWA- Tkha. dawă-; dawa- Tkha. P 193I:168, P 195I:169, dabaxă Dăr. S 52 // cf. Ord. dawa- M I30a// Mo. daba-.

DAWALĜĂ(N) Tkha. dawalġă; // cf. Ord. dawalga M I30a// Mo. dabalyan.

DAWASAG Tkha. dawăsag; dawsaŋ Tkha. Mō. 1975: 30I // cf. Ord. dawusak M I30b// Mo. dabusaŋ.

DAWIRXAI Tkha. dăwirxaě, dawarxaě; dabarxăe Tkha. MSh 35, dawarxaě Tkha. C 26 // cf. Ord. dăwirxă M I30b// Mo. dabirqai.

DAWXAR Tkha. dawxar, daw^kxar; dawxar Tkha. P 195I:169; daw^kxar Tkha. MSh 44; daw^qxar Tkha. C 26; dabxar Tkha. P 1970:52; Dar. S 52; dawxăr Tkha. Lv 1967:52; Őkha. Vl 259; dab^kxăr Dkha. Va 7 // cf. Ord. dawxur M I30a// Mo. dabqur.

DAWŠI- Tkha. dawšī-, datšī-; // cf. Ord. dabši-
M IIOa// Mo. dabši-.

DAWÚ Tkha. dawú; // cf. Ord. dawū M I30b// Mo.
dabayu.

DAWXARLA- Tkha. daw^kxarlă-, daw^kxarălă-; // cf.
Ord. dawxurla- M I30a// Mo. dabqurla-.

DAYAN Tkha. dayăn; // cf. Ord. dajan M II3a//
Mo. dayan.

DAYÁR Tkha. dayár //Mo. diyayar.

DÁ- Tkha. dá-; dā Tkha. R I902:22; Tkha. P I93I:
I68, I95I:I69; Őkha. VI 208; Dar. CSh 36 // cf.
Ord. dā- M IO9a// Mo. daya-.

DÁĜA Tkha. dáĝă; dāga Dar. CSh 64; dāga Dg. RT
I96I:I53; dāĝă Tkha. P I936:I3, I93I:I68; dāĝă
Őkha. VI 208 // cf. Ord. dāga M IIIb// Mo. dayayan.

DÁĜAWAR Tkha. dāĝăwar; dālgawar Tkha. Bo 39//
Mo. dayalyaburi.

DÁMAL Tkha. dāmal; dāmal Tkha. P I95I:I69; dā-
māl Őkha. VI 208 // cf. Ord. dāmal M II7a// Mo.
dayamal.

DÁMĴIRA- Tkha. dāmdžir-; // cf. Ord. dāmdžira-
M II7b// Mo. dayamžira-.

DÁXI Tkha. dáxī, dāěx; dāxī Tkha. P I955:I39;
dā^kxă Őkha. VI 208; dāxī Khot. Va I967:5; dāk

Ökha. Va I964:20I // cf. Ord. dā^kxi M II3b// Mo. dayaki.

DÁRA- Tkha. dár-; dāra- Tkha. P I95I:I69 // cf. Ord. dāra- M I20a// Mo. dayara-.

DÁWÚ Tkha. dāwú; dāwū Ökha. VI 242 // cf. Ord. dāwū M I30b// Mo. dabuu.

DEBIÜR Tkha. dew¹ür; dewür Tkha. P I955:I58 // cf. Ord. dewür M I35a// Mo. debigür.

DEBSE Tkha. dewsě;dews Dg.RT I96I:I54// cf. Ord. debse M I32a// Mo. debse.

DEBTER Tkha. defter, dewter; debtēr Tkha. P I93I:I68; dewter Tkha. Bo 39, Ldo 72; depter Tkha. Mö. I975:303, L I985:II3; defter Tkha. Mö I975: 303, Ldo 62; degter Tkha. MSh I963:38; degter Dar. CSh 32 // cf. Ord. debter M I33a// Mo. debter.

DEBTĒ- Tkha. dewté-; dewtē- Tkha. P I955:I07 // cf. Ord. debtē- M I33a// Mo. debtege-.

DEGDE- Tkha. degdē-; degdĕ- Tkha. P I93I:I68, I955:I54, Lv I967:57 // Mo. degde-.

DEGĒ Tkha. degé; dēgē Tkha. R I902:2I; degē Tkha. P I95I:I69, Lv I967:9I; degee Tkha. P I970: II6 // cf. Ord. degē M I34b// Mo. degege.

DEL Tkha. del; del Tkha. P I93I:I68, I95I:I69 // cf. Ord. dāl M I36a// Mo. del.

DELBEL- Tkha. delbel-; // cf. Ord. delbel- M I36b// Mo. delbel.

DELBER- Tkha. delber-; delwer- Tkha. P I95I: I70 // cf. Ord. delbere- M I36a// Mo. delbere-.

DELEN Tkha. delen; delen Tkha. P I95I:I70 // cf. Ord. delin M I38a// Mo. deleng.

DELGE- Tkha. delgë-, delëgë-; delge- Tkha. P I95I:I70, I955:I57; Dg. RT I96I:I54; Dar. S 53 // cf. Ord. delge- M I36a// Mo. delge-.

DELGERE- Tkha. delger-; delgër- Tkha. P I93I: I38, I95I:I70; Dar. S 53 // cf. Ord. delgere- M I38a// Mo. delgere-.

DELGERENGÜI Tkha. delgerengüi; delgërëngüi Tkha. Lv I964:I78, I967:47,70; delgërëngüi Tkha. Ldo 52; delgerengüi Ökha. C I4I // cf. Ord. delgereng^ui M I38a// Mo. delgerenggüi.

DELIM Tkha. delem; delem Dg RT I96I:I53 // cf. Ord. delim M I38a// Mo. delim.

DELXEÍ ~ DELXÍ Tkha. delxí; delexí Dar. CSh 8; delxí Tkha. P I93I:I38, I95I:I70; I955:I9; Ökha. V1 287; delxii Tkha. P I970:63; delexā Dar. CSh 39; delkā Dar. Tt I92; delxā Dar. S 53 // cf. Ord. dele^kxī M I37b// Mo. delekei.

DELÜ Tkha. delú; delü Ökha. Va I967:4 // cf. Ord. delü M I38b// Mo. deligün.

DEMÍ Tkha. demí; demí Tkha. P I95I:I70, S 68
//cf. Ord. demí M I39a// Mo. demei.

DEMŤI- Tkha. demdži-; demji- Tkha. P I970:I42
//cf. Ord. demdži- M I39a// Mo. demji-.

DEMŤILGE Tkha. demdžilgě, demdžilǵě; // cf. Ord.
demdžilge M I39a// Mo. demťilge.

DERE Tkha. derě; derě Tkha. P I936:8, Lv I967:
5I; Dar. S 53; dĕrě Tkha. P I955:46; der Tkha. P
I95I:I70, Mō I974:I85 // cf. Ord. dĕre M I40b//
Mo. dere.

DERELE- Tkha. derlě-, derělě-; derlě- Tkha. P
I93I:I68 //cf. Ord. derele- M I4Ia// Mo. derele-.

DĚRESE(N) Tkha. derēs; derēs Tkha. P I93I:I68;
derēs Tkha. Mō I975:280; dĕršĕ Tkha. Lv I967:78
//cf. Ord. deresŭ M I4Ia// Mo. deresŭn.

DERGEDE Tkha. dergedě; dergede Tkha. P I95I:
I70; dergĕdĕ Tkha. P I93I:I68 // cf. Ord. dergede
M I4Ia// Mo. dergede.

DESELEGČI Tkha. desĕlegtšĭ; deslegčĭ Tkha. P
I970:53// Mō. deselegčĭ.

DEW- Tkha. dew-; dewex Tkha. Tc I967:246; dewĕ-
Tkha. P I93I:I68 // cf. Ord. dewe- M I44b// Mo. de-
bi-.

DEWES- Tkha. dewës-; debis- Tkha. P I95I:I70;
dewës- Tkha. P I955:I07 // cf. Ord. dewis- M I45a//
Mo. debis-.

DEWESGER Tkha. dewısger, dewıxer; debisxer
Tkha. P I95I:I70; L I09; debisxër Dar. S 53;
dew^kxër Tkha. C 28 // cf. Ord. dewis^kxer M I45a//
Mo. debisxer.

DEWŠI- Tkha. dewšĭ-; dewšĭ- Tkha. Lv I967:5I,
78 // cf. Ord. debšĭ- M I32b// Mo. debsi-.

DĒDE Tkha. dēdē; dēde Tkha. P I95I:I70, Lv
I967:46; dēdē Tkha. P I93I:I68 // cf. Ord. dēdū M
I33b// Mo. degedū.

DĒDES Tkha. dēdes; // cf. Ord. dēdūs M I33b//
Mo. degedūs.

DĒGŪR Tkha. dēgūr; dēgūr Tkha. P I93I:I68, I95I:
I70; Dar. S 53; dēgēr Lg. RT I96I:I53 // cf. Ord.
dēgūr M I35b// Mo. degegūr.

DĒŽI Tkha. dēdžĭ; // cf. Ord. dēdžĭ M I33b//
Mo. degežĭ.

DĒL Tkha. dél; dēl Tkha. R I902:2I; P I93I:I68,
I936:8, I95I:I70, I955:62, S 77; Dar. S 53; Ökha.
Vl 255; Dg. RT I96I:I53; deel Tkha. P I970:I46;
dewěl Ökha. C I39 // cf. Ord. dēl M I36a// Mo. debel.

DĚRE Tkha. dĕrĕ; dĕre Tkha. P I95I:I70; Dar. Tt 200; dĕrĕ Tkha. R I902:9, P I93I:I68, I936:8, I955: I06, L^v I964:I77; Dar. S 53; Őkha. V1 I94; de:r Tkha. Mō I974:I85, Ldo 40; deer Tkha. P I970:I38; dĕr Tkha. S 68 // cf. Ord. dĕre M I40b// Mo. degere.

DĚREM Tkha. dĕrĕm; dĕrĕm Tkha. P I93I:I68; dĕ- rim Őkha. S 53 // cf. Ord. dĕrme M I4Ib// Mo. de- germe.

DĚREMDE- Tkha. dĕremdĕ-; dĕrĕmdĕ- Tkha. P I93I: I68 // cf. Ord. dĕrmede- M I4Ib// Mo. degermede-.

DĚSE(N) Tkha. dĕsĕ; dĕs Tkha. P I955:62; Őkha. V1 2I5 // cf. Ord. dĕsŭ M I43b// Mo. degesŭn.

DĚŠI Tkha. dĕšĭ; dĕši Tkha. P I936:2I; dĕši Tkha. P I93I:I68, I95I:I70 // cf. Ord. dĕši M I44a// Mo. degegsi.

DĚWER Tkha. dĕwĕr; dĕwer Dg. RT I96I:I54; dĕwĕr Őkha. V1 239; dĕberi Tkha. L I27 // cf. Ord. dĕwŭr M I45a// Mo. degebŭr

DĪLDE- Tkha. dĭldĕ-; dĭilde- Tkha. P I95I:I70; dĭldĕ- Tkha. P I93I:I68 // cf. Ord. dĭlte- M I45b// Mo. deyilde-.

DĪLE- Tkha. dĭlĕ-; dĭl- Tkha. P I93I:I68, I95I: I70, S 8I; Dg. Lde 30; Dar. CSh 23; di:l Tkha. Mō I974:I86; dĕl Dar. S 53 // cf. Ord. dĭl- M I45b// Mo. deyil-.

DÍLENXI Tkha. dílénxǐ; dílenxǐ Tkha. Lv I967:
93 // Mo. deyilengki.

DOBTOL- Tkha. dobtol-, doftol-; dobtǒl- Ökha.
Vl 387; dobtǎl- Tkha. P I955:29 // cf. Ord. dubtul-
M I58b// Mo. dobtul-.

DOG DOL- Tkha. dogdol-; // cf. Ord. dogdol- M
I47a// Mo. doydul-.

DOĞŞIN Tkha. dogşin, dokşin, doşxin; doşxǐn
Tkha. P I93I:I68; doşxin, Tkha. P I95I:I70; doşgin
Tkha. C 26; doşxǐn, Dar. S 53; doşxi Ökha. Vl 34I
// cf.Ord. doşşin M I48a// Mo. doşsin.

DOĞOL- Tkha. doğol-; // cf. Ord. dogol- M I47b//
Mo. doçula-.

DOĞOLON Tkha. doğölon; dogǎlǎn, Tkha. P I955:I49;
dogolǎn, Dar. S 53 // cf. Ord. dogolon, M I47b// Mo.
doçulǎng.

DOLĠIÓN Tkha. dolġiǒn; doligō(n) Tkha. P I95I:
I70 // Mo. dolgiyan.

DOLÓ(N) Tkha. doló; dolōn, Tkha. P I936:I4, I95I:
I70; dolo:n, Tkha. Mö I975:298; doloon, Tkha. P I970:
79; dolō(n) Tkha. P I955:246; dolōǎ Tkha. R I902:
2I; dolǎn, Dar. S 53; dolō Ökha. Vl I97; dolō Tkha.
P I93I:I68, I955:75, S 68; doló Tkha. L I2I // cf.
Ord. dolō M I50b// Mo. doluyan.

DOLÓ- Tkha. doló-; dolō- Ökha. Vl 20I; Dar. S
53: // cf. Ord. dolō- M I50b// Mo. doluya-.

DOMNO- Tkha. domnō-; domnax Tkha. L 83 // cf. Ord. domno- M I5Ib// Mo. domla-.

DOMOG Tkha. domog; // cf. Ord. demok M I5Ib// Mo. domuy.

DONGODO- Tkha. dongōdō-; dongodo- Tkha. P I95I: I70; dongōdō Tkha. P I970:I34; donyōd- Őkha. V1 397 // cf. Ord. dongod- M I5Ib .

DOXIÓ Tkha. doxió; doxⁱō Őkha. V1 203 // cf. Ord. do^kxō M I50b// Mo. dokiya.

DOTONO Tkha. dotonō; // cf. Mo. dotuna.

DOTOR Tkha. dotor; dotor Tkha. P I95I:I70; dōtōr Tkha. S 76, Lv I967:57; Tkha. P I970:67; Dar. S 53; totor Őkha. MSh 40; dotār Tkha. P I955:I06, Lv I964:I8I // cf. Ord. dotōr M I54b// Mo. datur.

DOTORLO- Tkha. dotorlō-, dotorōlō-; dotorlo- Tkha. P I95I:I70 // cf. Ord. dotorlo- M I54b// Mo. doturla-.

DOTÓDO Tkha. dotódō; dotōdō Tkha. P I93I:I68; dotōdā Tkha. P I955:207 // cf. Ord. dotōt M I54b// Mo. dotuyadu.

DOWO Tkha. dowō; dowo Tkha. P I95I:I70 // cf. Ord. downo, M I55a// Mo. dobung.

DÓRO Tkha. dórō; dōro Őkha. V1 256 // cf. Ord. dorō M I52b// Mo. दौरा.

DÖČI(N) Tkha. dötšī, dötšin; dötšin Dar. S 53; dötšī^on; Tkha. Ldo 2I; dočin Tkha. P I970:79; dötši Tkha. P I955:I06, 247, I93I:I68 // cf. Ord. dötši M I58a// Mo. döčin.

DÖL Tkha. döl; döl Dg. RT I96I:I54 //Mo. dölü.

DÖNGÖ Tkha. döngö; dönggö Tkha. L 76 // cf. Ord. döngö M I56a// Mo. döngge.

DÖNGÖ- Tkha. döngö-; döngü- Ökha. V1 25I // cf. Ord. döngö- M I56b// Mo. döngge-.

DÖNGÖLÖ- Tkha. döngölö-; // cf. Ord. döngölö- M I56b// Mo. dönggele-.

DÖRÖ Tkha. dörö; dörö Tkha. P I95I:I70; dörä Dar. S 53, CSh 32; dörö Ökha. Va I967:4 // cf. Ord. dörö M I57a// Mo. dörüge.

DÖRWÖ(N) Tkha. dörwö(n), döröw; dörbën Dar. S 53; dörbön Tkha. P I970:79; dörwön Tkha. P I95I:I70; dörwě(n) Tkha. P I955:244; dörwü(n) Tkha. P I93I:I68; dörwü Ökha. V1 I63; dörüü Ökha. Be 279; dürwa Tkha. R I902:35; döröwö Tkha. Ldo 32; dörbö Tkha. L 98; dörüb Dg. RT I96I:I55 // cf. Ord. dörwö M I57a// Mo. dörbe.

DÖRWÖLJIN Tkha. dörwöldžin; dörwöldžin Tkha. P I95I:I70; dörwöldžön Tkha. Tt 249, Tc I970:I48; dörböljin Tkha. L II3 // cf. Ord. dörwöldžin M I57b// Mo. dörbeljin.

DÖŠI Tkha. döšī; döši Tkha. P I955:I24; döš Tkha. MSh 40 // cf. Ord. döšö M I58a// Mo. döši.

DUĞUI Tkha. duğuş, duğı; dugui, duğı Dar. CSh 32 // cf. Ord. duğı M I59b// Mo. duyui.

DUĞUÍLA- Tkha. duğúelä-; // cf. Ord. dug^uÍla- M I59b// Mo. duyuyilä-.

DUĞUÍLAN Tkha. duğuílan; // cf. Ord. dug^uÍlan M I60a// Mo. duyuyilang.

DUĞURIG Tkha. duğürig, duğärig; // cf. Ord. dugurag M I60a// Mo. duyuriy.

DULÁLA- Tkha. dulálä-; // cf. Ord. dulāla- M I6Ia// Mo. dulayala-.

DULÁN Tkha. dulán; dulān Tkha. P I955:3I, Bo 60; dulā Ökha. V1 I74 // cf. Ord. dulān M I6Ia// Mo. dulayan.

DUNDA Tkha. dundä; dunda Tkha. P I95I:I70; dundä Tkha. P I93I:I68, S 76, P I955:3I, L 83; Ökha. V1 348 // cf. Ord. dunda M I6Ib// Mo. dundä.

DUXU(N) DUXA(N) Tkha. duxä; duxä Dar. S 53 // cf. Ord. duxu M I60b// Mo. duqu.

DURA Tkha. durä; dura Tkha. R I903:9; durä Tkha. Ldo 68; Dar. S 53; dur Tkha. Mö I974:I89 // cf. Ord. dura M I63a// Mo. dura.

DURALA- DURULA- Tkha. durälä-; durla- Dar. S 53 // cf. Ord. durala- M I63b// Mo. durala-.

DURAS- Tkha. durās-; duras- Tkha. P I95I:I70;
Dar. S 53 // Mo. durās-.

DURASXAL Tkha. durāsxal; durasxāl Dar. S 53 //
Mo. durasqal.

DURDUŇ Tkha. durdŭň, durdǎň; // cf. Ord. dur-
dŭň M I63b // Mo. durdŭng.

DUSU- Tkha. dus-; dusŭ- Tkha. P I93I:I68 // cf.
Ord. dus M I64b // Mo. dusu-.

DUSUL Tkha. dusŭl, dusǎl; // cf. Ord. dusul M
I66a // Mo. dusul.

DUTÚ Tkha. dutú; dutŭ Tkha. P I955:I06 // cf.
Ord. dutŭ M I67a // Mo. dutayu.

DÚ Tkha. dú; dŭ(n) Tkha. P I95I:I70, I955:68;
duu Tkha. P I970:I6I; dŭ Dar. S 53, Tt 20I; du:
Tkha. Ldo 72 // cf. Ord. dŭ M I58b // Mo. dayun.

DÚČI(N) Tkha. dúčšin; dŭčši Dar. S 53 // cf. Ord.
dŭčši M I67b // Mo. dayučin.

DÚDA- Tkha. dúdǎ-; dŭda- Tkha. R I903:5; Tkha.
P I95I:I70; Dar. S 53; dŭdǎ- Tkha. P I93I:I68;
Ůkna. Vl 283; duudǎ- Tkha. P I970:I49 // cf. Ord.
dŭda- M I58b // Mo. dayuda-.

DÚDALĚA Tkha. dúdalĚǎ, dudǎlaĚǎ; // cf. Ord.
dŭdalĚa M I58b // Mo. dayudalyǎ.

DÚĠAR- Tkha. dúġar-; dūġar- Tkha. P I95I:I70;
dūġūr- Ökha. V1 420 // cf. Ord. dūġar- M I59a//
Mo. duuyar-.

DÚLA- Tkha. dúlā-; dūlā- Tkha. P I93I:I68;
dūl- Tkha. P I95I:I70; Ökha. Be 279; Dar, S 53
// cf. Ord. dūla- M I60b// Mo. dayula-.

DÚLAĠA Tkha. dúlāġā; dūlġā Ökha. V1 2I4
// cf. Ord. dūlga M I6Ia// Mo. duyulya.

DÚN Tkha. dū; // cf. Ord. dū M I58b// Mo. dayun.

DÚRAI- Tkha. dúrai-, dúriá-; // cf. Ord. dūrā-
M I63a// Mo. dayuriya-.

DÚS- Tkha. dúš-; dūs- Tkha. Lv I967:93, Mö I974:
302 // cf. Ord. dūs- M I64b// Mo. dayus-.

DÜGENE- Tkha. düġeně-; düġen Tkha. Ldo 79; //
Mo. düngne-.

DÜLÍ Tkha. dülí; dülí Dar. CSh 32; dülí Ökha.
V1 287; Dg. Lde 30 // cf. Ord. dülí M I70a// Mo.
dülei.

DÜŃ Tkha. düŋ; düŋ Tkha. Ldo 36 // cf. Ord.
düŋ M I70b// Mo. düng.

DÜRI Tkha. dúrĭ, dúrě; // cf. Ord. dúri dúrú
M I72a// Mo. dúri.

DÜRIM ~DÜREM Tkha. dürem; dürem Tkha. Tc I969:
252 // cf. Ord. dúrim M I72a// Mo. dúrim.

DÜRSE Tkha. dursë; dursë Tkha. Lv 1967:60,94
// cf. Ord. dursu M I72a// Mo. dursün.

DÜRSELE- Tkha. dursele-; // cf. Ord. dursüle-
M I72a// Mo. dursüle-.

DÚ Tkha. dú; dū Tkha. P 1931:I68, 1936:I6, 1951:
I70; dū Tkha. S 82, P 1955:69, Bo 39; Dar. S 53;
dūú Tkha. Str 23, P 1970:I52; dū Tkha. L 90; dū
Ökha. V1 215 // cf. Ord. dū M I67b// Mo. degü,degüü.

DÚJILE- Tkha. dūdžilë-; // cf. Ord. dūdžile- M
I67b// Mo. degüjile-.

DÚJIN, Tkha. dūdžin; dūdžin, Tkha. P 1951:I70
// cf. Ord. dūdžin, M I68a// Mo. degüjing.

DÚLI- Tkha. dül-;dü:lex Tkha. Mö 1974:I86, Mo.
degüli-.

DÜRE- Tkha. dūr-; dūr- Tkha. P 1931:I68, 1951:
I70; dūr- Tkha. S 79, Dg. RT 1961:I55; Dar. S 53
// cf. Ord. dūr- M I71a// Mo. dügür-.

DÜREN, Tkha. dūren; dūren, Tkha. P 1951:I70;
dūrū Ökha. V1 326 // cf. Ord. dūren, M I71b// Mo.
dügüreng.

DÜRGE- Tkha. dürgë-, dūrëgë; dūrge- Tkha. P 1931:
I68, 1951:I70 // cf. Ord. dūrge- M I71b// Mo. dū-
gürge-.

E

EBDE- Tkha. ewdë-; ebde- Tkha. P I93I:I69; èb-
de- Dg. RT I96I:I57; ebdë- Tkha. P I970:52; evd-
Tkha. Str 42 // cf. Ord. ebde- M 227a// Mo. ebde-.

EBDER- Tkha. ebder-; ebder- Dar. S 45 // cf. Ord.
ebdere- M 227b// Mo. ebdere-.

EBDERXEI, EBDERXÍ Tkha. ebderxei, ebderxi; eb-
derxi Dar. CSh 62 // cf. Ord. ebder^kxi M 227b// Mo.
ebderkei.

ECEG Tkha. etseg; etsegë Dar. S 45; etsëgë Tkha.
P I936:I3, I955:57; etseg Tkha. Tc I969:246, Ldo
94; Ökha. Vl I08; Dg RT I960:I6; etsëg Tkha. Lv
I967:50, P I970:I5I // cf. Ord. etšige M 250b// Mo.
ečige.

ECES Tkha. etses; etsës Tkha. P I955:56, Lv
I967:I2, Tc I969:253 // cf. Ord. etsús M 251a// Mo.
ečüs.

ED Tkha. ed; ed Ökha. Vl 342; Dar S 45 // cf.
Ord. ed M 228b// Mo. ed.

EDE Tkha. edë; ède Tkha. P I955:47; edë Ökha.
Vl 342; Dar. S 45; ed Tkha. P I95I:I72, I955:I09,
Lv I964:I8I; èd Tkha. Lv I967:44 // cf. Ord. ede M
228b// Mo. ede.

EDEGE- Tkha. eděge-; edege- Tkha. P 193I:I69,
195I:I72 // cf. Ord. edege- M 228b// Mo. edege-.

EDEGÉR Tkha. eděgér; eděgēr Tkha. P 1970:I44//
Mo. edeger.

EDLE- Tkha. edlě-, edělě-; edlě- Tkha. P 1970:
53 // cf. Ord. edle- M 229b// Mo. edle-.

EDLEL Tkha. edlel, edělel; edlel Tkha. P 195I:
172; edlěl Tkha. Lv 1967:93 // cf. Ord. edlel M
229a// Mo. edlel.

EGCE Tkha. egtsě, ektsě, extsě; egtse Tkha. P
1970:32; egtsě Tkha. Lv 1967:93; egtš Dg. RT 196I:
157; ektsě Dar. S 45 //Mo. ekče.

EGEČI Tkha. egetšĭ; egetši Tkha. P 1955:52,
1970:I52, L 90, Ldo II2; egetšĭ Tkha. P 193I:I69,
1936:I3; Ökha. V1 I24; Dar. S 45; egeči L (Études
mongoles, 1985, XVI) II2 // cf. Ord. egetši M 23Ib//
Mo. egeči.

EGEM Tkha. egem; egēm Ökha. V1 226; Mo. egem.

EGEŠIG Tkha. egěšig; egešig Tkha. P 195I:I72;
egšĭk Ökha. V1 I44 // cf. Ord. egešig M 23I // Mo.
egesig.

EGNE- Tkha. egne-, egěne-; egne- Tkha. 195I:I72,
Lv 1964:I79 // cf. Ord. enne- M 242a// Mo. engne-.

EGNÉ Tkha. egné, egéné; egnē Tkha. P I970:53
// cf. Ord. ennē M 242a// Mo. engnege.

EĀI Tkha. édžī; e:džī Tkha. Ldō 8I; e:dž Tkha.
P I970:I34, Mō I974:I92; ēdž Őkha. Be 284; Dg. RT
I960:I3; édžē Dar. S 46; idžī Tkha. P I936:I9; eĵi,
iĵi Tkha. L 57 // cf. Ord. ēdži M 229b// Mo. eĵi.

EJELE- Tkha. edzēlē-; edzēlē- Tkha. P I93I:I69;
edzel- Dar. S I93I:45 // cf. Ord. edžile- M 229b//
Mo. eĵele-.

EJEN Tkha. edzen; edžen, Tkha. P I93I:I69, S 99,
Ldo 90; Őkha. Vl I48; Dar. S 45; ēdžen Tkha. P
I955:47 // cf. Ord. edžin M 230a// Mo. eĵen.

EJERXEG Tkha. edzerxeg; edzerxěk Dar. S 45 // cf.
Ord. edžir^kxeg M 230b// Mo. eĵerķeg.

ELBEG Tkha. elbeg; elbęg Tkha. Lv I967:53, P
I970:30; elběk Őkha. Vl 388; Dar. S 45; eweg Tkha.
MSh 44, C 29; iwleg Khot. MSh 49 // cf. Ord. elbek
M 234a// Mo. elbeg.

ELĀI Tkha. eltš; eltši Tkha. L II4; ēltši Tkha.
P I955:47; Dar. S 45; eltšī Őkha. Vl I50; iltšī
Tkha. S I66; elči L(Études mongoles, I985, XVI)
II4 // cf. Ord. ēltši M 237a// Mo. elči.

ELĀIN Tkha. ēltšin; ēltšī Őkha. Vl 353 // Mo. el-
čin.

ELDE- Tkha. eldě-; elde- Tkha. P 1951:172; ěl-
de- Dg. RT 1961:157 // cf. Ord. elde- M 234b// Mo.
elde-.

ELDEW Tkha. eldew; eldeb Tkha. P 1951:172 // cf.
Ord. eldep M 234b// Mo. eldeb.

ELDŮR Tkha. eldŭr; eldŭr Sar. Va 99; eldŏr Dar.
CSh 36 // cf. Ord. eldŭr M 235a// Mo. eldegŭr.

ELESE(N) Tkha. elesě; elesen Dar. S 45; elese
Tkha. L (Études Mongoles 1985, XVI) II4; elesě
Tkha. Ldo I5; eles Tkha. Tc 1969:247; elěs Tkha.
P 1931:169, 1970:38; elis Őkha. Vl I56; els Tkha.
Tc 1969:247 // cf. Ord. elesŭ M 236b// Mo. elesŭn.

ELĚ(N) Tkha. elé; elē Tkha. P 1955:45 // cf. Ord.
ělē M 235b// Mo. eliyen.

ELIGE(N) Tkha. eligě, elegě; elige Dar. CSh 38;
elegěŋ Dar. S 45; elege Tkha. P 1951:172; eleg
Tkha. Tc 1969:246; elig Dg. RT 1960:8; ělěg Tkha.
P 1955:46; elěk Őkha. Vl I24; elgě Tkha. Lv 1967:
9I // cf. Ord. elege M 236a// Mo. eligen.

ELIGEBČI Tkha. elĭgebtšĭ, elĕgewtšĭ; elgebtšĭ
Őkha. Va 1970:100 // Mo. eligebčĭ.

ELIGLE- Tkha. eliglě-, eligelě-, eleglě-, ele-
gělě-; elĕgle- Sar. Va 99 // cf. Ord. elegele- M
236a// Mo. elĭgele-.

ELJIGE(N) Tkha. ǝldžigǝ, ildžigǝ; eldžigǝ Őkha. Vl 224; ǝldžig Tkha. P I955:47; eldžig (eldžigǝn-) Tkha. P I93I:I69, I955:47; ildžige(n), ildžigen, Tkha. P I936:I78; ildžig M I974:I98; ildžig Tkha. S 52 // cf. Ord. eldžige M 234b// Mo. eljigen.

EMČI Tkha. emtšǝ; emtši Tkha. P I95I:I72, L 90; emtšǝ Tkha. P I93I:I69, Lv I967:I2 // cf. Ord. emtši M 239a// Mo. emči.

EME Tkha. emǝ; emǝ Tkha. P I936:I6, I95I:I72, Ldo 8I; Őkha. Vl I34; Dar. S 45; em Tkha. S 77, P I955:I0I, I970:36, Mǝ I974:I88 // cf. Ord. eme M 237b// Mo. eme.

EMEGEN Tkha. emǝgen; emǝgen Tkha. Ldo I4; emegǝn, Dar. S 45; Dg. RT I96I:I58; emgǝn, Tkha. P I93I:I69, I955:I53 // cf. Ord. emegen M 238a// Mo. emegen.

EMĚL Tkha. emĚl; emĚl Tkha. P I93I:I69, I936:I3, I95I:I72, S 79; P I955:45, I970:II8; Dg. RT I96I:I58; emĚl Dar S 45 // cf. Ord. emĚl M 238a// Mo. emegel.

EMGEG Tkha. emgeg; emgǝg Tkha. P I970:53 // cf. Ord. emgek M 238b// Mo. emgeg.

EMJĚR Tkha. emdžǝr; imdžǝr Khot. MSh 48; ǝmdžǝr Dg. RT I96I:I58; endžǝr Tkha. C 27, Va I970:37; endžǝr Tkha. MSh 42 //Mo. emjyer.

EMJEG Tkha. emdzeg; emdzëg Tkha. Lv 1967:95 //
Mo. emjëg.

EMNE- Tkha. emně-; emne- Tkha. P 1951:172; Dar.
S 46; ěmne- Tkha. P 1955:159; emně- P 1970:53
// cf. Ord. emne- M 238b // Mo. emne-.

EMTERXEÍ~EMTERXÍ Tkha. emterxeí, emterxí; // cf.
Ord. emter^kxí M 239a // Mo. emterkei.

ENDE Tkha. endě; ende Tkha. P 1951:172; endě
Tkha. P 1931:169, 1955:52, Lv 1964:183, 1967:12,
P 1970:36 // cf. Ord. ende M 239a // Mo. ende.

ENDŮ Tkha. endũ; // cf. Ord. endũ M 239b // Mo.
endegũ.

ENE Tkha. eně; ene Tkha. P 1951:172, 1955:52;
eně Tkha. P 1931:169, 1955:52; Lv 1964:177, 1967:
44; eně Tkha. Ldo 74, L 32; Őkha. V1 149; Dar. S
45; ěn Dg. RT 1960:8, 1961:158 // cf. Ord. ene M
239b // Mo. ene.

ENER- Tkha. ener-; // cf. Ord. enere- M 240b //
Mo. eneri-.

ENEREL Tkha. eněrel; eněrěl Tkha. P 1931:169
// cf. Ord. enerel M 240b // Mo. eneril.

ENXE Tkha. en^kxě; enxe Tkha. P 1951:172, 1970:
36; en^kxě Tkha. Lv 1967:49, Tc 1967:18; Őkha. Va
1967:7; en^kx Őkha. Be 285 // cf. Ord. en^kxe M 241b //
Mo. enĝke.

EN Tkha. en; en Tkha. P 1955:45 // cf. Ord. en
M 24Ia// Mo. eng.

ENGER Tkha. enger; engër Tkha. P 1970:53; Dg.
RT 1960:8 // cf. Ord. enger M 24Ib// Mo. engger.

ENGESEG Tkha. engëseg; // cf. Ord. en^kxesge M
24Ib// Mo. enggeske.

EXE Tkha. exë; exë Tkha. R 1902:37I, P 1936:I6,
S 74, Lv 1967:44,49,54, Ldo I3, L 43; Ökha. V1 I3I;
exi(n) Tkha. P 1951:I72; êxë Tkha. P 1955:I46, Lv
1964:I80, Mö 1974:I87, P 1970:36; e^kxë Tkha. C 33;
exë Dar. S 45; Dar. CSh 38 // cf. Ord. e^kxe M 232b//
Mo. eke.

EXENER Tkha. exëner; exenër Dar. S 45; exënër
Tkha. P 1931:I69, 1936:I6, 1951:I72, Ldo I4; exner
Tkha. Bo 6I // cf. Ord. e^kxener M 233a// Mo. ekener.

EXIN Tkha. exin, exen; exin̄ Dar. S 45; exi(n)
Tkha. P 1951:I72 // cf. Ord. e^kxin M 233b// Mo.
ekin.

EXLE- Tkha. exlë-, exëlë-; exile- Dar. S 45;
exil- Tkha. P 1931:I69, 1951:I72 // cf. Ord. e^kxile-
M 233b// Mo. ekile.

ERČI Tkha. ertšĭ; ertšĭ Tkha. Lv 1967:53 // Mo.
erči.

ERDEM Tkha. erdem; erdem Tkha. P I95I:I72; erdem Tkha. Ldo 72; erdēm Tkha. P I93I:I69, I936: I3, Lv I967:53, P I970:54; Dar. S 46; Őkha. VI I50 // cf. Ord. erdem M 242b// Mo. erdem.

ERDEMTEN Tkha. erdemten; érděmtěņ Tkha. Ldo 68// Mo. erdemten.

ERDENI Tkha. erdenĭ, erdeně; erdeni Tkha. P I95I:I72, L (Études Mongoles, I985, XVI) II2; Őkha. VI 332; erdeně Dar. S 46 // cf. Ord. erdeni M 242b// Mo. erdeni.

ERE Tkha. erě; ere Tkha. P I95I:I72; erě Tkha. P I93I:I69, I936:I6, I970:II6; Őkha. VI I34; Dar. S 46; er Dkha. Va I4; Dg. RT I96I:I58 // cf. Ord. ere M 242b// Mo.ere.

EREG Tkha. ereg; ergi Tkha. P I93I:I69; Dar. S 46 // cf. Ord. erge M 244b// Mo. ergi.

ERELXEG Tkha. erelxeg; erělxěg Tkha. Lv I967: 94 // Mo. erelkeg.

EREXEĪ~EREXĪ Tkha. erěxeĭ, erěxĭ; erxĭ Tkha. P I955:90; Őkha. Be I5I; Dg. RT I96I:I58; er^kxĭ Őkha. Be 286; erxā Dar. S 46 // cf. Ord. ere^kxĭ M 243a// Mo. erekei.

ERÉN Tkha. erén; erēņ Tkha. P I95I:I73; erāņ Dar. S I99 // cf. Ord. erēn M 244a// Mo. eriyen.

ERGI- ERGE- Tkha. ergě-; ergi- Tkha. P I955:46; Őkha. Vl 270; erġi- Dar. S 46; ěrgě- Dg. RT I960: 8, I96I:I58; erge- Tkha. P I93I:I69, I95I:I73, I970:II6, Tc I969:246 // cf. Ord. erge- M 244 // Mo. ergi-.

ERGŪL Tkha. ergŭl; ergŭl Tkha. P I95I:I73 // cf. Ord. ergŭl M 245b// Mo. ergigŭl.

ERIXE Tkha. erixě, erexě; erixe Tkha. P I95I: I73; Dar. CSh 38 // cf. Ord. ere^kxe M 243a// Mo. erike.

ERMELJE- Tkha. ermeldzě-; ermeldzěxě Tkha. P I970:54 // Mo. ermelje-.

ERXE Tkha. erxě; erxě Tkha. P I93I:I69, I936: 23, I95I:I73; er^kxě Őkha. Vl 402 // cf. Ord. er^kxe M 246b// Mo. erke.

ERXETEN Tkha. erxěten; er^kxten Tkha. C 27 // cf. Ord. er^kxeten M 247a// Mo. erketen.

ERXILE-~ERXELE- Tkha. erxilě-, erxelě-; erxele- Dar. S 46 // cf. Ord. er^kxele- M 246b// Mo. erkele-.

ERXILEĢCI Tkha. erxĭlegtšĭ; erxilěgtšĭ Tkha. P I970:46 // Mo. erkileġci.

ERXIM Tkha. erxĭm, erxem; erxĭm Tkha. P I93I: I69; erxem Tkha. Tc I969:246; erxěm Tkha. P I970: I32; er^kxem Khot. C 57 // cf. Ord. er^kxem M 247a// Mo. erkim.

ERXIMLE- Tkha. erximělě-, erxemělě-; // cf. Ord. er^kxemle- M 247a// Mo. erkimle-.

ERTE Tkha. ertě; ertě Tkha. P I95I:I73; Dar. S 46; értě Tkha. P I955:I62, Lv I967:I2, P I970: I50, Ldo 69 // cf. Ord. erte M 247b// Mo. erte.

ERÚ Tkha. erú; erū Tkha. P I95I:I72, C 33; Dg. RT I96I:I58; Sař. Va I970:I00; Dar. CSh 38 // cf. Ord. erū M 248b// Mo. eregü.

ERÚL Tkha. erúl; erül Ökha. V1 I56; eröl Dar. CSh 37 // cf. Ord. erül M 248b// Mo. eregül.

ERWÉXEÍ~ERWÉXÍ Tkha. erwéxi; erwēxī Tkha. P I955:46; erbéxī Tkha. P I970:II6; Dg. Lde 35; erwēxē Dkha. Va I967:6 // cf. Ord. erwē^kxī M 248b// Mo. erbegekei.

ESEGEI~ESEGI Tkha. esěgi; esegī Tkha. P I93I: I69, I95I:I73; ⁱesěgi: Tkha. Ldo I4; ěsgī isgī Ökha. Be 289; Dg. RT I960:8; išěgī Tkha. S 92 // cf. Ord. esegī M 249a// Mo. isegei.

ESERGÚ Tkha. esergú; // cf. Ord. esergü M 249a// Mo. esergü.

ESERGÚCE Tkha. esergútsě-; //cf. Ord. esergütši- M 249a// Mo. esergüče-.

ESGE- Tkha. eske-, esxe-; esgěxe Tkha. Lv I967: I2; esgěxě Tkha. P I970:53 // cf. Ord. es^kxe- M 249 a// Mo. eske-.

ESGÜR Tkha. esgūr, eskūr, esxūr; ⁱesgü:r Tkha.
Ldo I4 // cf. Ord. es^kxūr M 249b// Mo. eskegūr.

EŠI Tkha. ešī; ēši Tkha. Lv I967:44,68 // cf.
Ord. ēši M 249b// Mo. eši.

ETEGĒD Tkha. etegéd; // cf. Ord. etegēt M 250a//
Mo. eteged.

EWER Tkha. ewer; ewer Tkha. P I93I:I69, I95I:
I73, RT I96I:I58; Sar. Va I00; ewēr Tkha. Lv
I967:52; öwör Khot. C 58, MSh 49 // cf. Ord. ewer
M 25Ib// Mo. eber.

EWLEL Tkha. ewlel; ewlel Tkha. Lv I967:95 // Mo.
eblel.

EWXE- Tkha. ew^kxě-; ewxě- Tkha. Lv I967:52;
ēwxě- Dg RT I96I:I57; ew^kxě- Tkha. C 27 // cf. Ord.
eb^kxe- M 228a// Mo. ebke-.

EWSĪÉ- Tkha. ewšīé-, efšīé-; ebšē- Tkha. P I970:
52; ebšē- Ūkha. V1 387 // cf. Ord. ebšē- M 228a//
Mo. ebsiye-.

EYILDEG Tkha. eyīldeg; ejeldeg Tkha. P I95I:
I73 // cf. Ord. ejeldek M 232a// Mo. eyeldeg.

ĒDEM Tkha. édēm; ēdem Tkha. Lv I967:I2; Tkha.
(Ar) Va I970:99 // cf. Ord. ēdem M 229a// Mo. ege-
dem.

ÉJEGEI Tkha. édžǵí; edžǵí Dg. RT I96I:I57;
ēdzǵūš, ēdzǵū Dkha. MSh 37; ēdzǵūī Dkha. Va I967:
5 // cf. Ord. ēdžigī M 229b// Mo. egeǵeǵei.

ÉLǪI Tkha. ēldžī; ēldžī Tkha. Lv I967:46 // cf.
Ord. egeldžē M 23Ia// Mo. egelǵi.

ÉMEG Tkha. émǵ; ēmek Őkha. Vl 326 // cf. Ord.
ēmek M 238a// Mo. egemeg.

ÉRE-Tkha. érē-; ērē- Tkha. P I93I:I69, I95I:
I73, Őkha. Vl I93 // cf. Ord. ēre M 243a// Mo.
egere-.

ÉRŪL Tkha. érŭl; e:rŭ:l Tkha. Mō I974:I86;
ērŭl Dar. CSh 38 // cf. Ord. ērŭl M 248b// Mo.
eregŭl.

ÉTEGER Tkha. étǵer; // cf. Ord. ēteger M 249b//
Mo. egeteger.

G

GEDEGER Tkha. gedǵer; // cf. Ord. gedeger M
254b// Mo. gedeger.

GEDEÍ ~ GEDÍ Tkha. gedí; gedī Tkha. S I07; ge-
dii Tkha. P I970:I54 // cf. Ord. gedī- M 255a//
Mo. gedeyi-.

GEDERGE Tkha. gedergǵ; gedǵergǵ Tkha. S I07;
gedergē Dar. S 50 // cf. Ord. gederge M 255a// Mo.
gedergŭ.

GEDESE Tkha. gedēs; gedēs Tkha. P 1955:108, Va 1970:101; gedēs Tkha. P 1931:167, 1970:40; gēdes Dg. RT 1961:158 // cf. Ord. gēdūs, gēdūsū M 255a// Mo. gedēsūn.

GEGÉ Tkha. gegé, gegē- Tkha. P 1951:173; gegee Tkha. P 1970:160 // cf. Ord. gegē M 255b// Mo. gegen.

GEGÉBČI Tkha. gegéwtšǐ; // cf. Ord. gegéwtšǐ M 256a// Mo. gegebči.

GEGÉN Tkha. gegén; gegēn Tkha. P 1931:167; gegēn Tkha. P 1951:173; Dar. S 50; gegēe Tkha. R 1902:17; gegān Dar. Tt 197; gegē Ōkha. V1 124 // cf. Ord. gegēn M 256a// Mo. gegen, gegegen.

GEGÉRE- Tkha. gegér-; // cf. Ord. gegēre- M 256a// Mo. gegere-.

GEJIGE ~ GEJEG Tkha. gedzeg; gedžigě Dar. S 50; gedžěgě Tkha. S 103; P 1955:118; Ōkha. V1 124; gejjig Tkha. L 113; gedzeg Tkha. Tc 1969:246; gedžěg Tkha. Va 1970:101 // cf. Ord. gedžige M 255b// Mo. gejjige.

GEM Tkha. gem; gem Tkha. P 1951:173 // cf. Ord. gem M 258a// Mo. gem.

GEMTE- Tkha. gēmtě-; // cf. Ord. gēmtǔ- M 258b// Mo. gēmtě-.

GEMŠIL Tkha. gemšil; gemšil Tkha. Lv 1964:I80, 1967:74 // cf. Ord. gemšilge M 258b// Mo. gemsil.

GENEN Tkha. genen; // cf. Ord. genen M 259a// Mo. genen.

GENET ~ GENEDTE Tkha. genet; gentě Tkha. P 1970: I50; gendtě Dar. S 50 // cf. Ord. gente M 259b// Mo. genedte.

GER Tkha. ger; ger Tkha. P 1936:I2, 1951:I73, 1955:45, Str 53, Lv 1964:I79, 1967:51, Tc 1967: 20, Va 51, 1970:I45, Ldo I3; Őkha. Vl 98; Dar. S 50; Dg. RT 1961:I58; gerě Tkha. Bo 39 // cf. Ord. ger M 259b// Mo. ger.

GEREL Tkha. gerel; gerel Tkha. P 1951:I73; gerěl Tkha. S 90, Lv 1967:45, P 1970:I60, Ldo I3; Dar. S 50 // cf. Ord. gerel M 260a// Mo. gerel.

GERELTE- Tkha. gereltě-; // cf. Ord. gerelte- M 260b// Mo. gerelte-.

GERÉ Tkha. geré; gerē Tkha. Lv 1964:I77, 1967: 46 // Mo. gere.

GERGEÍ ~ GERGÍ Tkha. gergí; gergii Tkha. P 1970: 54; gergā Dar. S 51 // cf. Ord. gergī M 260b// Mo. gergei.

GERIÉS Tkha. geriés, gerés; // cf. Ord. gerēs M 260b// Mo. geries.

GES- Tkha. ges-; gese- Tkha. P I95I:I73 // cf. Ord. ges- M 262a// Mo. ges-.

GETE- Tkha. getě-; getě Tkha. P I93I:I67, Lv I967:5I //Mo. getü-.

GETEL- Tkha. getel-; getel- Tkha. Tc I969:247; Dg. RT I96I:I58; getěl- Tkha. P I955:56 // cf. Ord. getül- M 263b// Mo. getül-.

GÉ- Tkha. gé-; gē- Tkha. P I93I:I67, I95I:I73; Őkha. V1 3I2 // cf. Ord. gē- M 254a// Mo. gege-.

GILAE- Tkha. gilai-, g^jálaě-; gilai- Tkha. P I95I:I73; gⁱalae- Tkha. C I967:28 // cf. Ord. gilā- M 265b// Mo. gilayi-.

GILALJA- Tkha. gil; gilälzä Tkha. P I970:I60 // cf. Ord. gilaldži- M 265ä// Mo. gilalja-.

GILBA- Tkha. gilbä-, g^jalbä-; gilba- Tkha. P I95I:I74 // cf. Ord. gilba- M 265b// Mo. gilba-.

GILGAR Tkha. gilgar, g^jalgar; g^jalagar Tkha. P I955:I49; gályar gilyar Tkha. Lv I967:5I,97 // cf. Ord. gilagar M 265a// Mo. gilayar.

GINJI Tkha. gindži; gindži Tkha. P I95I:I74, I955:36 // cf. Ord. gendži M 259a// Mo. ginja.

GIŠGI- Tkha. giškī-, gišxi-; gišgi Tkha. L I3I; gišgě gišxě- Tkha. P I955:I25; gišxī- Őkha. V1 377; gešxe- Dar. S 50 //:cf. Ord. ges^kxe- M 262a// Mo. geske-.

GIŠIÚN GIŠÚN Tkha. gišún; gišún Tkha. S 61;
gešún Tkha. P 193I:167; gešún Tkha. Lv 1967: 1
57; KhaŮ. C 237; gešún Tkha. Lv 1964:179, Va 57;
Khot. MSh 49; gešū Őkha. Vl 151 // cf. Ord. gösū
M 272a// Mo. gesigün.

GÍČIN Tkha. gítšin; gītšin Dg. Lde 30 // cf.
Ord. gītšin M 267b// Mo. geyičin.

GÖLIM Tkha. gölöm; gölim Tkha. MSh 36; gülem
Tkha. C 28; gölüm Tkha. S 63; gülmě Dar. S 50;
gúlüm Dg. RT 196I:159 // cf. Ord. gölmö M 270a//
Mo. gölme, gölim.

GÖLÖGÖ Tkha. gölög; gölig Őkha. Vl 116 // cf.
Ord. gölögö M 270a// Mo. gölüge.

GÖRÓ Tkha. göró; görö Tkha. P 195I:174 // cf.
Ord. görö M 271a// Mo. görüge.

GÖRÓCÍN Tkha. görótšin; görötšī Őkha. Vl 353
// cf. Ord. görötšin M 271a// Mo. görügeči.

GÖRÓSÖ Tkha. görós; görösěn Dar. S 50; görös
Tkha. P 1970:4I; Őkha. Vl 333; görös Tkha. P 193I:
167, Lv 1967:57 // cf. Ord. görös M 271a// Mo. gö-
rügesün.

GÜDEGER Tkha. güdeger; güdger Tkha. Tc 1969:
250 // cf. Ord. güdügür M 274a// Mo. güdügür.

GÜI- Tkha. güi-; güi- Tkha. P 1951:174, 1970: 41, L 64; Dar. CSh 39; güi- Ökha. Vl 281; güⁱ Dar. S 50 // cf. Ord. güi- M 275a// Mo. güyi-, güyü-.

GÜICE- Tkha. güitsë-; güitse- Tkha. P 1951:174; Dar. CSh 48; güjtsë Tkha. P 1955:152; güⁱtse Dar. S 50; güitšĭ- Dg. RT 1961:159; güts- Ökha. Be 289 // cf. Ord. güitši- M 276a// Mo. güiče-.

GÜIDEL Tkha. güidel; güidël Tkha. Lv 1967:47 // cf. Ord. güidel M 275b// Mo. güyidel, güyüdel.

GÜILESE(N) Tkha. güiles; güilës Dg. Lde 28 // cf. Ord. güilesü M 275b// Mo. güilesün.

GÜJÉ Tkha. güdzé; güdzē Tkha. S 107, P 1955: 119; Ökha. Vl 202; Dar. CSh 35 // cf. Ord. güdzē M 274b// Mo. güjege.

GÜŃ Tkha. güŋ ; // cf. Ord. güŋ M 277a// Mo. güng.

GÜRWEŁ Tkha. gürwel, gürwúl; gürwel Dar. CSh 32; gürwel Dkha. Va 1970:102; gürwël Dkha. Va 1967: 14; gürwül Ökha. Va 1970:102 // cf. Ord. gürwel, gürwül M 279b// Mo. gürbel.

GÜWÉ Tkha. güwé; güwē Tkha. P 1931:167 // Mo. gübege.

GÜYEXEN Tkha. güyëxen; güx̄en Dar. Tt 203 // Mo. güyeken.

ĠÚ Tkha. ġú; ġü Tkha. P I95I:I74; ġŭ Tkha. P I93I:I67; Dar. S 50; Dg. RT I96I:I58; ġŭ L (Studes mongoles I985, XVI) III; ġö Dar. Tt 202 // cf. Ord. ġŭ M 273a// Mo. geü, gegü.

Ġ

ĠACA- Tkha. ġatsă-; yatsa- Dar. S 64 Mo. yača.

ĠACÁ Tkha. ġatsá; gatsā Tkha. Lv I964:I79, I967:5I, 73; yatsa: Tkha. Ldo 93 // cf. Ord. gatšigān M 299b// Mo. yačayan.

ĠAČIGDAL Tkha. gatšigdal; gatsăgdāl Őkha. Va I964:20I; gatsagdāl Sar. Va I98; Mo. yačiydal.

ĠADAGŠI Tkha. ġadagšĭ, ġadakšĭ, ġadaxšĭ; // cf. Ord. gadagšĭ M 284a// Mo. yadaysi.

ĠADANA Tkha. ġadană; gadana Tkha. P I95I:I73; gadān Őkha. Vl 332; gadānă Tkha. P I93I:I67 // cf. Ord. gadana M 284a// Mo. yadana.

ĠADAR Tkha. ġadar; yadăr Tkha. S I02; gadar Tkha. Va I970:I00; yadar Dar. S 50; gadăr Őkha. Dar. Vl 398 // cf. Ord. gadar M 284b// Mo. yadar.

ĠADARLA- Tkha. ġadarlă-, ġadarălă-; // cf. Ord. gadarla- M 284b// Mo. yadarla-.

ĠADASA Tkha. ġadas; gadasa(n) Tkha. P I95I: I73; gadās Tkha. P I955:I07 // cf. Ord. gadusu M 285b// Mo. yadasun.

ĜADÁ Tkha. ĝadá; gadā Tkha. P I93I:I67, I95I: I73; yadā Tkha. S 87; gadā Tkha. P I955:I08, Lv I967:46; Ōkha. V1 I25; Dar. S 50; yadzā Dar. S 50; Khot. MSh 50 // cf. Ord. gadā M 284a// Mo. yadaya.

ĜADÁDA Tkha. ĝadádā; gadáda Tkha. P I95I:I73; gadādā Tkha. P I93I:I67 // cf. Ord. gadāt M 284a// Mo. yadayadu.

ĜADÚR Tkha. ĝadúr; // cf. Ord. gadūr M 285b// Mo. yadayur.

ĜAI Tkha. ĝai; gai Tkha. P I95I:I73, L 5I; Dar. CSh 48; gāē Ōkha. Dar. V1 285; gāi Dar. S 50 // cf. Ord. gā M 30Ia// Mo. yai.

ĜAIXA- Tkha. ĝaëxǎ-; gaixa- Tkha. P I95I:I73; gaëxǎ- Tkha. P I970:I33; gaëxǎ- Tkha. P I93I:I67; gāixǎ- Dar. S 50 // cf. Ord. gāxa- M 30Ia// Mo. yayiqā-.

ĜAIXAL Tkha. ĝaëxal; gaixal Tkha. P I95I:I73; gaëxan Dkha. Dg. RT I96I:I59 // cf. Ord. gāxal M 30Ia// Mo. yayiqal.

ĜAIXAMŠIG Tkha. ĝaëxamšig; gaixamšig Tkha. P I95I:I73, gaëxamšag gāëxamšag Tkha. Tc I969:245 // cf. Ord. gāxamšik M 30Ia// Mo. yayiqamsiy.

ĜAĴI Tkha. ĝadži; // cf. Ord. yadži M 286a// Mo. yaji.

ĜAĴIÚD Tkha. ĝadžiúdǎ; // cf. Ord. yadžiyū M 286a// Mo. yajiyuda.

ČAJAR Tkha. ġadzar; gazār Tkha. P 1936:19; gadzar Tkha. P 1951:173; gadžār Tkha. P 1931:167, 1955:119; Lv 1967:54; Ökha. Vl 81, C 137; gazār Tkha. P 1970:34; yadzar Tkha. Ldo 82, S 50 // cf. Ord. gadzar M 285b// Mo. yaġar.

ČAJARDA- Tkha. ġadzardā-; // cf. Ord. gadžarda- M 286a// Mo. yaġarda-.

ČAL Tkha. ġal, gal P 1936:17, 1951:164, Str 53, L 121, L (Études mongoles, 1985, XVI) 110; Ökha. Vl 387; Dar. S 50, CSh 37; gal Tkha. P 1955:148, Lv 1967:51 // cf. Ord. gal M 288b// Mo. ġal.

ČALDA- Tkha. ġaldā-; galda- Dar. S 50 // cf. Ord. galda M 288b// Mo. ġalda-.

ČALJÚ Tkha. ġaldzú; galjuu Tkha. Str 50 // cf. Ord. galdžū M 288b// Mo. ġalġaju.

ČALJÚRA- Tkha. ġaldzúr-; // cf. Ord. galdžūra- M 289a// Mo. ġalġajura-.

ČALLA- Tkha. ġallā-, galālā-; gallaxā Tkha. Lv 1967:94; galla- Dkha. Dg. RT 1961:159 // cf. Ord. galla- M 290a// Mo. ġalla-.

ČALÚ Tkha. ġalú; galuu Tkha. P 1970:47; galū Tkha. P 1931:167 // cf. Ord. galū M 290b// Mo. ġalayū.

ČAMNA- Tkha. ġamānā; gamna- Tkha. R 1903:5, P 1951:173; gamnā- Tkha. Lv 1967:95 // Mo. ġamna-.

ĜAMŠIG Tkha. ĝamšig; gamšig Tkha. Lv 1967:73,
95 // cf. Ord. gamšik M 290b// Mo. yamšiy.

ĜANCA Tkha. ĝanĉsă; gantsa Tkha. P 1951:173;
gantsă Tkha. Lv 1964:179, 1967:73; Ökha. Vl 394;
gancă Tkha. P 1970:134; gantsa Ökha. C 138; Dar.
S 50 // cf. Ora. gantša M 287a// Mo. yaĉca.

ĜANJAĜA Tkha. ĝandzăĝă; gandzaga Dar. S 50;
gandzaga Dg. RT 1961:159 // cf. Ord. gandžugu M
291a// Mo. yanjuĉa.

ĜAN Tkha. ĝan; gaŋ Tkha. L 57; gaŋ Ökha. Vl
347; Dar. S 50 // cf. Ord. gaŋ M 291b// Mo. yang.

ĜANĜA Tkha. ĝanĝă; ganga Dg. RT 1961:159 // cf.
Ord. ganga M 291b// Mo. yangya.

ĜANĜANA- Tkha. ĝanĝană-; gangănă- Tkha. P 1931:
167// Mo. yangyana-.

ĜANĜAN Tkha. ĝanĝan; ganggan Tkha. L 51// Mo.
yangyan.

ĜANĜINA- Tkha. ĝangina-; gangina- Dar. S 50
// cf. Ord. gangina M 291b// Mo. yanggina-.

ĜANXA- Tkha. ĝanxă-; gaŋ^kxă- Ökha. Be 284;
ganxă- Tkha. P 1931:167 // cf. Ord. gaŋxu- M 292a//
Mo. yangqu-.

ĜAXAI Tkha. ĝaxaě; gaxaě Dg. RT 1961:159; ga-
xae Tkha. P 1970:116; gaxăě Ökha. Vl 125; gax^{ae}.

Tkha. P I955:I47; gaxā Tkha. Lv I964:I79, I967:73; yaxā Tkha. S I953:82; gaxā KhaŌ. C 227; gaxā Ōkha. C I970:I46; Dar. S 50; gaxai Tkha. P I93I:I67, I95I:I73 // cf. Ord. gaxā M 287b// Mo. yaqai.

ĀAR Tkha. ġar; gar Tkha. P I936:I4, I95I:I73, Str 27; Dar. S 50; gar Tkha. P I955:I48, Lv I967:53; Ōkha. Vl I24; garā Tkha. Bo 46 // cf. Ord. gar M 292b// Mo. yar.

ĀAR- Tkha. ġar-; gar- Tkha. P I93I:I67, I95I:I73, I970:I3I; gar- Ōkha. Vl 98; Dg. RT I96I:I59 // cf. Ord. gar- M 293a// Mo. yar-.

ĀARAG Tkha. ġarag; garāk Tkha. P I93I:I67 // cf. Ord. garik M 253a// Mo. yaray.

ĀARALTA Tkha. garaltā; // cf. Ord. garulta M 295b// Mo. yarulta.

ĀARAXA ~GARIXI Tkha. ġarixī; garix Dg. RT I96I:I59; garxī Dkha. Va I967:I4; garⁱxī Tkha. Va I970:IOI; garxā Dar. S 50 // cf. Ord. garaxa M 294a// Mo. yarixa, yarki.

ĀARÁ Tkha. gará; yarā Ōkha. CSh 36; Mo. yaruya.

ĀARĜA- Tkha. ġarāġā-; garga- Tkha. P I95I:I73 // cf. Ord. garga- M 294a// Mo. yarya-.

ĀARUI Tkha. ġaruí, ġarí; garī Ōkha. Va I970:35; garī Dg. Lde 30 // cf. Ord. gar^uí, garū M 295b// Mo. yarui.

ĜASALAN Tkha. ĝasālan; gasālan Tkha. Lv 1964: 179 // cf. Ord. gasalan M 296a // Mo. yasalang.

ĜAŠIÚN Tkha. ĝašiún; gašūn Tkha. P 1951:173, 1955:148; gašūn Tkha. Lv 1964:179; yaš¹iu:n Tkha. Ldo 89; gašū Ōkha. Vl 231 // cf. Ord. gašūn M 298a // Mo. yasiyun.

ĜATAL- Tkha. ĝatal-; gatāl- Ōkha. Vl 133 // cf. Ord. gatul- M 299a // Mo. yatul-.

ĜAWIYÁ Tkha. ĝawiyá; gawyā Tkha. Tc 1970:149; gawiyā Tkha. P 1931:167 // cf. Ord. gawiyā M 301a // Mo. yabiya.

ĜAWSĪĜAI Tkha. ĝawsīgai, ĝatsīgai; gawsīgā Tkha. Lv 1964:179; gawsīgā Tkha. Lv 1967:93 // Mo. yabsiyai.

ĜANSA Tkha. ĝansā; gandzā Ōkha. C 139; yāngsā Dar. CSh 39; yandzā KhaŌ. C 221 // cf. Ord. gansa M 292b // Mo. yangsa.

ĜOBI ~ ĜOWI Tkha. ĝowī; gowi Tkha. P 1951:174; gowī Tkha. P 1955:29; gobi Tkha. P 1970:144, L 51; gobi Ōkha. Vl 384 // cf. Ord. guwi M 318b // Mo. yobi.

ĜODOĜONO- Tkha. ĝodōgōnō-; godgonox Ōkha. C 139 // Mo. yoduyuna-.

ĜODOĜOR Tkha. ĝodōgor; // cf. Ord. godogor M 302b // Mo. yoduyur.

ĜOGCÓ Tkha. ĝogtsó, ĝoxtsó; gogtsō Dg. RT 1961: 160 // Mo. yoyčuyā.

ČOJOÍ- Tkha. ěodzoě-; // cf. Ord. godžō- M 303
b// Mo. yojuyi-.

ČOL Tkha. ěol; gol Tkha. P 1951:174, 1970:144,
L 121; Dar. S 50; gol Tkha. Lv 1967:51, P 1970:
144, L 121; Őkha. Vl 256; Dar. S 50; Dg. RT 1961:
160 // cf. Ord. gol M 304a// Mo. youl.

ČOLIÓ Tkha. ěolió; ěoliō Őkha. CSh 48// Mo. yoliya.

ČOLOMTO Tkha. ěolomtō; yolōmtō Tkha. S 75; golōmtā Tkha. P 1955:29; Őkha. Vl 419; gulamtā Tkha. C 27 // cf. Ord. gulumta M 313b// Mo. yolumta.

ČOMODO- Tkha. ěomōdō-; // cf. Ord. gumuda- M 314a// Mo. yomuda-.

ČOMODOL Tkha. ěomōdol; // cf. Ord. gumudal M 314a// Mo. yomudal.

ČONJOĚOI Tkha. ěondzōěoě; gonzōgoe Tkha. P 1970:
161 //Mo. yonjuyui.

ČOXO Tkha. ěoxō; goxo Tkha. L 50// Mo. yoqa.

ČORXI ~ ČORIXI Tkha. ěorixĩ; yorēoxā Tkha. Ldo 22; ěorixo Ri 159 // Mo. yoruqa.

ČOYO Tkha. ěoyō; gojo Tkha. P 1951:174; goyo Tkha. L 64 // Mo. yoyu.

ĢOYO- Tkha. ģoyō-; gojo- Tkha. P 1951:174; go-
jī- Tkha. P 1955:72; gojō- Tkha. Ldo 27// Mo. γoyu-

ĢÓĢI- Tkha. ģódžī-; gódži- Tkha. P 1951:174;
γōdžī Dar. CSh 64; ģōdzā- Dar. S 50// Mo. γoyuĵi-.

ĢUČI Tkha. ģutšī; gučin Tkha. P 1936:17; gutšīn
Dar. S 50; gutšī Tkha. P 1955:147, Lv 1964:177,
1967:57; Dg. RT 1961:161; guči Tkha. P 1931:167,
1970:79 // cf. Ord. gutši M 3I8b// Mo. γučin.

ĢUDAMĢI Tkha. ģudamdžī; gudamdži Tkha. P 1951:
174, Bo 51; gudamdž Tkha. Tc 1969:250// Mo. γudumĵi.

ĢUDUS ~ĢUDAS Tkha. ģudūs, ģudās; gudas Tkha. Tc
1969:250; ģudās Ūkha. Va 1970:102; gudas Dg. RT
1961:160 // cf. Ord. gudus M 3IIa// Mo. γudus.

ĢUILĢA Tkha. ģuēlģā, ģuēlāģā; ģuēlga Dg. Ide
29 //cf. Ord. ģuilga M 3IIb// Mo. γuyilya, γuyulya.

ĢUIWA- Tkha. ģuēwā-; γuiwi Dar. CSh 35// Mo.
γuyiba-.

ĢUI- Tkha. ģuē-; gui- Tkha. P 1951:174; Dar. S
50; ģuī- Ūkha. Vl 272; Dg. RT 1961:161; ģuyī Tkha.
P 1931:167, 1955:148 // cf. Ord. gui- M 3IIb// Mo.
γuyi-, γuyu-.

ĢULĢŪR Tkha. ģulgūr; // cf. Ord. ģulgūr M 3I3a//
Mo. γulγuyur.

ĢUNA(N) Tkha. ģunā; ģunān, Tkha. P 1936:16; ģu-
nān Tkha. P 1931:167 // cf. Ord. ģuna M 3I4b// Mo.
γuna(n).

ĀUNAJI Tkha. āundāī; gundzīn Tkha. P I93I:I67; gundāī Tkha. P I955:240; Dg. RT I96I:I6I; gundāī Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. gunadāi M 3I4b// Mo. āunajī(n).

ĀUNI- Tkha. āunī-; guni- Tkha. L 5I // cf. Ord. gunid- M 3I4b// Mo. āuni-.

ĀUNIG Tkha. āunig; āuniāg Tkha. Ldo 20 // cf. Ord. gunig M 3I4b// Mo. āuniy.

ĀURAW~GURWAŅ Tkha. āuraw, āurwaņ; gurbān Dar. S 50; gurbāņ Tkha. P I936:I7; gurwan Tkha. P I95I:I74; gurawā Dg. RT I96I:I6I; gurwā Tkha. P I955:I48; Ōkha. Vl I39; gurbā Tkha. P I970:I50; āuraw Tkha. Ldo 54; gurub RT I960:II // cf. Ord. gurwa M 3I6b// Mo. āurban.

ĀURĀŪL Tkha. gurgūl; gurgūl Tkha. P I955:I49 // cf. Ord. gurgūl M 3I5a// Mo. āuryuul.

ĀURIL Tkha. āuril, gurīl Tkha. R I902:28, P I955:I58; Ōkha. Vl I59 // cf. Ord. guril M 3I5b// Mo. āuril.

ĀURMASAN Tkha. āurmasan, āuramsan; gurmāšin Dg. RT I96I:I6I // cf. Ord. gurmusun M 3I5b// Mo. āurmusun.

ĀURWALĀJIN Tkha. āurwaldāin; gurwāldāin Tkha. P I93I:I67; āurwaldāņ Tkha. Tc I969:249 // cf. Ord. āurwaldāin M 3I7a// Mo. āurbalājin.

ĜUTAMŜIG Tkha. ĝutŭmŝig, ĝutămŝig; // cf. Ord. gutumŝig M 3I8a// Mo. ħutumŝiy.

ĜUTUL~ĜUTAL Tkha. ĝutul, ĝutal; gutŭl Tkha. P I93I:I67, S 74; gutal Tkha. P I95I:I74, Bo 39; gutal Tkha. Tc I969:253; gutăl Tkha. P I955:32; Lv I964:I79, I967:73; Őkha. Be 257 // cf. Ord. gutul M 3I8a// Mo. ħutul.

ĜUYA Tkha. ĝuyă; guja Tkha. P I95I:I74; ħujă Tkha. Ldo 30 // cf. Ord. guja M 3IIb// Mo. ħuya.

ĜŬ Tkha. ĝŭ; // cf. Ord. gŭ M 3IOa// Mo. ħuu.

ĜŬLI(N) Tkha. ĝŭlĭ; gŭlĭ Dar. S 50; gŭlĭ Őkha. Vl 256 // cf. Ord. gŭli M 3I3a// Mo. ħauli.

ĜŬRSA Tkha. ĝŭrsă; gŭrsă Tkha. Va I970:I02; gŭrs Őkha. Va I970:I02 // cf. Ord. gŭrsu M 3I5b// Mo. ħuursa.

I

IĈI- Tkha. itŝĭ-; itŝi- Tkha. P I95I:I78, I970: I34 // cf. Ord. etŝĭ- M 250a// Mo. iĉe, iĉi-.

IDE- Tkha. idĕ-; id- Tkha. P I95I:I78; idĕ- Tkha. S IO7, P I970:I30; idĕ- Tkha. Str 59; Dar. S 46 // cf. Ord. ide- M 377a// Mo. ide-.

IDER Tkha. ider; ider Őkha. Vl 37I // cf. Ord. ider M 378a// Mo. ider.

IDÉ(N) Tkha. idé; idē(n) Tkha. P I936:I78;
idē Tkha. L I07; Dar. S 46 // cf. Ord. idē M 378a//
Mo. idegen.

IDXEL Tkha. itxel; // cf. Ord. etegel M 249b//
Mo. itegel.

IŽIL Tkha. idžil; idžīl Tkha. P I93I:I70, Tc
I969:25I // cf. Ord. idžil M 379b// Mo. ižil.

ILBE Tkha. ilbě; ilew Tkha. Tc I969:25I; ilwě
Tkha. P I970:35 // cf. Ord. ilbe M 38Ib// Mo. ilbe.

ILČI Tkha. iltšī; iltši Őkha. V1 370 // cf. Ord.
iltšī M 384b// Mo. ilči.

ILE- Tkha. ilě-; ile- Khot. C I8I; yilī- El.
C I8I; yele- Őkha. C I45 // cf. Ord. ile- M 382b//
Mo. ile-.

ILEG Tkha. ileg; ileg Tkha. I969:25I; ilig Dg.
RT I96I:I64 // cf. Ord. ilge M 382b// Mo. ilgi,
ilge.

ILER- Tkha. iler-; ilere- Tkha. P I936:I78
// cf. Ord. ilere- M 382b// Mo. ilere-.

ILETGEL Tkha. ilětxel; iledxel Tkha. P I93I:
I7I, I936:I78; ilědxīl Tkha. Ido 72// Mo. iledkel.

ILGÉ- Tkha. ilgé-; ilgē Dar. S 46; Őkha. V1
I27// Mo. ilegei.

ILŮ Tkha. ilŮ; ilŮ Tkha. S 42, P I970:I34; Őkha. ilŮ V1 I86; elŮ Khot. yelŮ KhaŐ. El. C I8I // cf. Ord. ilŮ M 384b// Mo. ilegŮŮ.

ILŮR Tkha. ilŮr; ilŮr Dar. CSh 38, Tt 202; ilŮr Őkha. V1 I78// Mo. ilegŮr.

IM Tkha. im; im Tkha. P I93I:I7I, I936:9, MŐ I974:I85 // cf. Ord. im M 384b// Mo. im.

IMERE- Tkha. imer-; imere- Dar. CSh 78 // cf. Ord. imere- M 385b// Mo. imer-.

INDER Tkha. inder; inder Dar. CSh I6// Mo. inder.

INDŮ Tkha. indŮ; indŮ jendŮ Tkha. MSh 44; indŮ: Tkha. Ldo I8// Mo. indeŮ.

INIÉ- Tkha. inié-, iné-; inⁱé- Tkha. R I903:I5, Őkha. V1 200, P I93I:I7I; iné- Tkha. S 35; iné- Dar. S 46, CSh 38 // cf. Ord. iné- M 386a// Mo. iniye-.

INIÉDE Tkha. iniéde, inéde; ine:d Tkha. Ldo 72 // cf. Ord. inédu M 386a// Mo. iniyedŮn.

INŮI Tkha. indŮi; indŮi Tkha. S 35; indŮi Őkha. V1 327; indŮ Dg. RT I96I:I65 // cf. Ord. indŮi M 386a// Mo. inŮi.

INGE Tkha. inge; inge Tkha. P I93I:I7I, MSh 44; Őkha. V1 I78; jinge Tkha. P I93I:I7I; Őkha. Va I970:29; yenge KhaŐ. C I8I; El. C I8I // cf. Ord. enge M 24Ia// Mo. inge.

IXE~YIXE Tkha. ixě; ixē Őkha. Vl I50; ix Bo 39, Mő I974:I85; Dg. RT I960:8; yixě Tkha. L 64; jix Őkha. Be 28I // cf. Ord. i^kxe M 380a// Mo. ye-ke.

IXERXE~YIXERXE- Tkha. ixerxě-; // cf. Ord. i^kxer^kxe- M 38Ia// Mo. yekerke-.

IXÉXEN Tkha. ixéxen; // cf. Ord. i^kxe^kxen M 380b// Mo. yekeken.

IXIR Tkha. ixir, ixer; ixer Tkha. Tc I969:25I; ixⁱer Ldo 9I; Őkha. Vl I50; jixer Tkha. MSh 44 // cf. Ord. e^kxir M 233a// Mo. ikire.

IR Tkha. ir; ir Tkha. R I903:4, P I95I:I78, I970:I59, S 35, Mő. I974:I87; Őkha. Vl 26I; Dg. RT I960:I3 // cf. Ord. ĩr M 386a// Mo. ir.

IRBJS ~IRWIS Tkha. irwes; irbes Tkha. P I970: I37; irwes Tkha. Tc I969:25I; erwűs Őkha. Be 28I // cf. Ord. erwis M 248b// Mo. irbisű.

IRE- Tkha. irě; ire- Tkha. P I95I:I78, I970: I34, Str 58, Ldo 62; Dg. RT I960:8; Dar. S 46; Khot. C I8I; irě Tkha. S 89 // cf. Ord. ire M 387 a// Mo. ire-.

IREGE Tkha. ireg; irěg Tkha. P I970:I56; Őkha Vl 26I; Dg. RT I960:I3 // cf. Ord. ĩrge M 387a// Mo. irge.

IRGEN Tkha. irgen; irgen, Tkha. P I95I:I78, Str 53; jirgen Ökha. Va I970:29 // cf. Ord. İrgen M 387b// Mo. irgen.

IRMEG Tkha. irmeg; irmëk ermëk Dar. S 46; Ökha. V1 26I; ermëg Khot. C I8I; yermëg KhaÖ. El. C I8I // cf. Ord. İrmek M 387b// Mo. irmeg.

ISGIR- Tkha. isger- isxer-, esger- esxer-; isger- Tkha. MSh 36; isgër- Sar. Va I6 // cf. Ord. is^kxir-, es^kxir- M 388b// Mo. iskire-.

IŠIG Tkha. išig; išīg Tkha. S 9I, Mō I974:I86, Ldo I9; Ökha. V1 377 // cf. Ord. išige M 389a// Mo. isigen.

İM Tkha. ім; ĩm Tkha. P I95I:I78, S 68, Mō I974:I85, Ldo I9; Dg. Lde 30; ĩmë Tkha. P I970: 42; Dar. S 46, CSh 38; Ökha. V1 327 // cf. Ord. ĩm M 285a// Mo. eyimü.

İŠ Tkha. iš; ĩšë Dar. S 46; İš Tkha. P I93I: I7I // cf. Ord. İš, ĩši M 388b// Mo. eyisi.

Ĵ

JANČI- Tkha. džantši-; džantšĳ- Tkha. Gt I979: 99 // cf. Ord. džantši- M I85a// Mo. ĵangči-.

JANĴIN Tkha. džandžin; džandžĳn, Ökha. V1 22I// Mo. ĵangjun.

ŽASÁ Tkha. džasá; džāsā Tkha. Lv I967:52 // cf. Ord. džišā M 203b// Mo. žisiy-a.

ŽIÁL ~ ŽÁL Tkha. džial, džál; džāl Tkha. L I2I// Mo. žiyal.

ŽIÁXAN ~ ŽÁXAN Tkha. džíaxan, džáxan; džia:xaŋ Tkha. Ldo 39, L 64, Gt I982:I20; džāxān Tkha. P I970:I6I; Dar. S 5I//Mo. žiyaqan.

ŽIBAR ~ ŽABAR Tkha. džiwār, džawār; džabar Tkha. P I970:I37; džⁱawār, džīūr Tkha. C 27; KhaŮ C I46; Khot. C 57; džāwār Tkha. L I23 // cf. Ord. džiwār M 205b// Mo. žibar.

ŽIBXALAŋ Tkha. džiwxālaŋ, džⁱafxalaŋ; džāwxā - laŋ Tkha. Lv I967:80; džⁱāw^qxūlaŋ Khot. C 57 // cf. Ord. džiwxulaŋ M 206a// Mo. žibqulang.

ŽIDA(N) ~ ŽIADA Tkha. džidā, dž^jadā, džadā; dži- dā Őkha. Va I970:29; džādā Dar. S 5I; džadā Tkha. P I955:34, Vl I79; žada~žida Ri I75 // cf. Ord. džida M I93b// Mo. žida.

ŽIGNE- Tkha. džigně-, džigěně-; džigne- Tkha. L 57 // cf. Ord. džiŋne- M 200a// Mo. žingne-.

ŽIGSA- ~ ŽAGSA- Tkha. džigsā-, džⁱāgsā-; džagsa- Tkha. Mō I975:28I // cf. Ord. džigsā- M I94b// Mo. žiysa-.

ŽIGSÁL ~ ŽAGSÁL Tkha. džigsál, džāxsál; džāxsāl Tkha. Lv I964:I82, I967:52; džagsāl Őkha. Vl 235 // cf. Ord. džigsāl M I94b// Mo. žiysayal.

ЎИГЎИ- Ткха. дџигџи-, дџикџи-, дџикџи-, дџикџи-
 хџ Ткха. Lv 1967:52 // cf. Ord. дџигџи- M 195a//
 Мо. џигџи-.

ЎИГТЕИ Ткха. дџигтџи; дџуктџа Dar. S 51 // cf.
 Ord. дџигтџи M 195a// Мо. џигтеи.

ЎИГЎР Ткха. дџигџр; дџиџџр дџигџр Ткха. Vl 204
 // cf. Ord. дџигџр M 195b// Мо. џигџр.

ЎИГЎРТЕИ Ткха. дџигџртеи; дџигџртеи ѐкха. Vl
 360 // cf. Ord. дџигџртеи M 193b// Мо. џигџртеи.

ЎИЎИГ Ткха. дџидџиг; дџидџиг Ткха. L 57 // cf.
 Ord. дџитџик M 205a// Мо. џиџиг.

ЎИЛ Ткха. дџил; дџил Ткха. Vl 360, S 89, P 1955:
 II6, Str 7, Lv 1964:182, 1967:521, P 1970:153, Dar.
 S 51, Tt 200 // cf. Ord. дџил M 197a// Мо. џил.

ЎИЛАБѐИ ~ ЎАЛАБѐИ Ткха. дџилџџџи, дџ¹џџџи;
 дџџџџџ Dg. RT 1960:7; дџилџџџ ѐкха. Be 283 // cf.
 Ord. дџилџџџи M 197a// Мо. џилџџџи.

ЎИЛѐА Ткха. дџилѐа, дџ¹џѐа; дџилѐа Dar. CSh 36,
 Sar. Va 5; дџилѐа ѐкха. Va 1970:57, Be 282;
 KhaO. C 140; дџ¹џѐа Ткха. MSh 37, C 27; дџџѐа
 Ткха. Lv 1964:176; дџџѐа ѐкха. Vl 229// Мо. џилѐа.

ЎИЛО ~ ЎОЛО Ткха. дџило, дџ¹оло; дџоло Ткха. S
 58, P 1955:II6, Lv 1967:80; ѐкха. Vl 183; Dg. RT
 1961:157, Gt 1982:123; дџола Dar. Tt 198 // cf. Ord.
 дџило M 198b// Мо. џилѐа.

JILŌČI ~ JOLŌČI Tkha. džilŏtšĭ, dž¹olŏtšĭ;
 dž¹olŏ:tšĭ Tkha. Ldo 25; džolo:tš Tkha. Mŏ 1975:
 28I // cf. Ord. džilŏtšĭn M 198b// Mo. ĵiluyači.

JIMIS Tkha. džimĭs, džimes; džimis Tkha. P
 1970:158; džimĕs Tkha. S 64; Tkha. Tc 1969:25I,
 S 5I // cf. Ord. džimis M 199a// Mo. ĵimis.

JINSE Tkha. džinšĕ; džinšĕ Tkha. Lv 1964:182
 // cf. Ord. džinšĕ M 200b// Mo. ĵingse.

JIRA(N) Tkha. džiră, dž¹ără; džiră Őkha. V1
 I79, Be 28I; Sar. Va 20I; džarăŋ Tkha. P 1970.
 79; Dg. RT 1960:7; džară Tkha. P 1955:247 // cf.
 Ord. džira 200b// Mo. ĵiran.

JIRĂXAI Tkha. džirăxaĕ, dž¹ărăxaĕ; džirăxă
 Dar. S 5I//Mo. ĵirayaqai.

JIREME(N) Tkha. džirim, džirem; džirem Tkha.
 Tc 1969:25I // cf. Ord. džirim M 202b// Mo. ĵirim.

JIRĜA~JARĜA- Tkha. džirĝă-, dž¹ărĝă-; džargă-
 Sar. Va 210; džirĝă- Őkha. Be 28I // cf. Ord.
 džirĝa- M 202a// Mo. ĵirya-.

JIRĜAL~JARĜAL Tkha. džirĝal dž¹ărĝal; džir-
 ĝal Őkha. C 57, Be 28I; džiarĝal Tkha. Ldo 7;
 dž¹ărĝal Tkha. C 27, Gt 1982:III; Dar. S 5I, CSh
 64; džiarĝal KhaŐ C 140; Sar. Va 20I; Khot. C 57;
 džărĝal Tkha. Lv 1964:181, 1967:52; džargăl Tkha.
 S 68, Mŏ 1975:28I // cf. Ord. dž¹argal M 202a//
 Mo. ĵiryal.

JABDA- Tkha. dzabdǎ-; // cf. Ord. džawdu- M I76b// Mo. ĵabdu-.

JABSAR Tkha. dzawsar, dzafsar; dzawsǎr Tkha. Lv I964:I83; Ökha. V1 259; dzawsǎr Tkha. Lv I967: 52; dzabsǎr Dar. S 52 // cf. Ord. džabsar M I77a// Mo. ĵabsar.

JABŠI- Tkha. džawšǎ-, dzawšǎ-; dzawšix džǎwšǎx Tkha. Gt I979:I00 // Mo. ĵabsi-.

JABŠIÁN Tkha. džawš¹án, dzawš¹án; džabšǎn Tkha. Va I970:42; Dg. Lde 35; džawša:n Tkha. Mö I975: 302; dzawšǎn, džǎwšǎn, Tkha. Gt I979:I00 // cf. Ord. džabšǎ M I77b// Mo. ĵabsiyan.

JADA Tkha. dzadǎ; dzada Tkha. P I95I:I7I; dza-
dǎ Dar. S 5I // cf. Ord. džada M I78a// Mo. ĵada.

JADAĞAI Tkha. dzadğǎe; jadgai Tkha. L 76 // cf. Ord. džadagǎ M I78a// Mo. ĵadayai.

JADAL- Tkha. dzadal-; dzadal- Tkha. P I95I:I7I; dzadlaxǎ Dar. S 5I // cf. Ord. džadala- M I78a// Mo. ĵadala-.

JAGBAR Tkha. dzagwar; zagbǎr Tkha. P I970:53// Mo. ĵaybur.

JAĀASA(N) Tkha. dzaġas; dzagasa(n) Tkha. P I95I: I7I; dzayās Tkha. S 64; dzagās Tkha. P I93I:I70, I955:II7; Ōkha. V1 225; Dar. S 5I // cf. Ord. dza-gas, dzagasu M I79a// Mo. ĵiyasun.

JAĀASČILA- Tkha. dzaġastšil-; dzagašilxā Dar. S 5I; // Mo. ĵiyasučila-.

JAĀASČIN Tkha. dzaġastšin; // cf. Ord. dzagustšin I79b// Mo. ĵiyasuči.

JAI Tkha. dzaē; zai Tkha. P I936:I4; jai Tkha. L 57; dzaē Ōkha. V1 287 // cf. Ord. džā M I90b// Mo. ĵai.

JAIDAN Tkha. dzaēdan; dzāēdā Ōkha. V1 27I // cf. Ord. dzādan M I9Ia// Mo. ĵayidang.

JAIDANNA- Tkha. dzaēdagna-; dzāēdāgnā- Ōkha. V1 339// Mo. ĵayidangna-.

JAILA- Tkha. dzaēl-; dzaila- Tkha. P I95I:I7I // cf. Ord. džāl- M I9Ia// Mo. ĵayila-.

JAĀIL- Tkha. dzadžil-, džadžil-; džādžil- Tkha. P I955:II6; dzādžilā džadžilā Tkha. Gt I979:I00, I982:I20 // cf. Ord. džadžil- M I78b// Mo. ĵajila-.

JALA- Tkha. dzalā-; dzala- Tkha. P I95I:I7I; Dar. S 52; zalā- Tkha. P I970:I49 // cf. Ord. džala- M I8Ib// Mo. ĵala-.

JALÁ Tkha. dzalá; dzalā Dar. S 52 // cf. Ord. džalā M I8Ib// Mo. ĵalaya.

JALBARI- Tkha. dzalbarĭ-, dzalbir-; dzalwir-
Ŏkha. VI 339 // cf. Ord. džalbari- M I82a// Mo. ĵalbari-.

JALĜA- Tkha. dzalgǎ-; // cf. Ord. džalga- M I82
b// Mo. ĵalya-.

JALĜAMĜI Tkha. dzalgǎmdži; dzalgǎmdži Tkha. P
I93I:I70 // cf. Ord. džalgamdži M I83a// Mo. ĵal-
yamĵi.

JALĜÁ Tkha. dzalgá; // cf. Ord. džalgā M I82b//
Mo. ĵalyaya.

JALGI- Tkha. dzalgĭ-; dzalgi- Tkha. P I95I:I7I;
dzalgĭ- Tkha. P I955:II7 // cf. Ord. džalgi- M I82
b// Mo. ĵalgi-.

JALI Tkha. dzalı; dzál Tkha. Tc I967:I47, zali
Tkha. P I970:I5I //Mo. ĵali.

JALIXAI Tkha. dzalıxaě; // cf. Ord. džálixā M
I83b// Mo. ĵaliquai.

JALÚ Tkha. dzalú; zaluu Tkha. P I970:II6; dzalū
Tkha. P I93I:I70, Gt I982:II7; Ŏkha. VI 204 // cf.
Ord. džalū M I84a// Mo. ĵalayu.

JALÚČÚD Tkha. dzalútšúd; dzalūtšūt Tkha. P I93I:
I70// Mo. ĵalayučud.

JALŮR Tkha. dzalúr; // cf. Ord. džalūr M I84a//
Mo. ĵalayur.

JAM Tkha. dzam; dzam Tkha. P I93I:I70, I95I:
I7I, S II4, Bo 46, Lv I964:I82, I967:6I, Mō I975:
28I, P I970:I6I, Ldo 8I; Őkha. VI 385, Gt I982:
I23; džam Őkha. C I37; Dar. S 52 // cf. Ord. džam
M I84a// Mo. ĵam.

JAMAG Tkha. dzamag; // cf. Ord. džamag M I84b//
Mo. ĵamay.

JAMBAĜA Tkha. dzambaĝa; dzambăĝ Őkha. VI 332//
Mo. ĵambaya.

JAMČI Tkha. dzamtšĭ; dzamtš Tkha. R I902:26
// cf. Ord. džamtši M I85a// Mo. ĵamči.

JAMNA- Tkha. dzamnă-; // cf. Ord. džamna- M
I84b// Mo. ĵamna-.

JANA- Tkha. dzană-; dzana- Tkha. P I95I:I7I
// cf. Ord. džanu- M I85a// Mo. ĵanu-.

JANAL Tkha. dzanal; dzanal Tkha. P I95I:I7I
// cf. Ord. džanul M I85a// Mo. ĵanul.

JANČI- Tkha. džantšĭ-, dzantšĭ-; dzantšĭ Tkha.
P I955:II7; dzantšixă džantšĭxă Tkha. Gt I979:99,
I982:I20 // cf. Ord. džantši- M I85a// Mo. ĵanči-.

JANŠIL Tkha. džanšil, dzanšil; džanšíl Tkha. Lv 1964:I83, 1967:57; dzanšíl Tkha. Gt 1979:100, 1982:119 // Mo. Jansil.

JAN Tkha. dzan; dzan Tkha. P 1931:170, 1951:171, S 88; Dar S 51 // cf. Ord. džan M 185a/ Mo. ĵang.

JANDAN Tkha. dzandan; dzandan Ökha. VI 353 // Mo. ĵandan.

JANĜA- Tkha. dzanĝä-; dzanĝaxä Dar. S 51 // cf. Ord. džangu- M 186a// Mo. ĵangyu-.

JANĜI Tkha. dzanĝi; dzanĝi Dg. RT 1961:155 // cf. Ord. džanĝi M 185b// Mo. ĵanĝi.

JANĜIÁ Tkha. dzanĝⁱá; dzanĝijä Tkha. P 1955:171 // cf. Ord. džanĝä M 185b// Mo. ĵanĝiya.

JANNA- Tkha. dzaginä-; dzagina- Tkha. P 1951:171; dzagin- Tkha. P 1931:170; dzagnä- Ökha. VI 339 // cf. Ord. džanna- M 186b// Mo. ĵangna-.

JANŠI- Tkha. džanšī-; // cf. Ord. džanši- M 186b// Mo. ĵanšī-.

JANŠIL Tkha. džanšil, dzanšil; džanšíl Tkha. Lv 1964:I83; džanšil Tkha. Lv 1967:57; dzanšíl Tkha. Gt 1979:100; džanšíl Tkha. Gt 1979:100, 1982:119 // Mo. Jansil.

JAXA Tkha. dzaxä; dzaxa Tkha. P 1951:171; jaxa Tkha. L 76; dzaxä Tkha. S 105, P 1931:170, 1955:137, Lv 1964:182, 1967:57; Ökha. VI 404; zaxä

Tkha. P I936:22, I970:68; dzax Tkha. Mö I975:28I
// cf. Ord. džaxa M I79b// Mo. ĵaqa.

JAXI- Tkha. dzaxí-; dzaxi- Tkha. P I93I:I70,
I95I:I7I; dzaxixă Dar. S 5I; zaxi Tkha. P I970:
53 // cf. Ord. džax^ki- M I80b// Mo. ĵaki-.

JAXIÁ Tkha. dzaxiá; zaxiaa Tkha. P I970:I39
// cf. Ord. džax^kā M I80b// Mo. ĵakiya.

JAXIÁLA- Tkha. dzaxiál-; // cf. Ord. džax^kāla-
M I80b// Mo. ĵakiyala-.

JAXIDAL Tkha. dzaxídal; // cf. Ord. džax^kxidal
M I80b// Mo. ĵakidal.

JAXIR- Tkha. dzaxir-; dzaxira- Tkha. P I95I:
I7I; zaxirsăŋ Tkha. P I970:I62; dzaxiraxă Dar. S
5I; džax^kxirasān Ōkha. C I37 // cf. Ord. džax^kxira-
M I8Ia// Mo. ĵakira-.

JAXIRĜÁ Tkha. dzaxírĝá; // cf. Ord. džaxirĝā M
I8Ia// Mo. ĵakirya.

JARAĜA Tkha. dzaraĝă; // cf. Ord. džargu M I87
b// Mo. ĵaryu.

JARÁ Tkha. dzará; // cf. Ord. džarā M I87a//
Mo. ĵaraya.

JARCA Tkha. dzartsă; dzartsa Tkha. P I93I:I70,
I95I:I7I // cf. Ord. džarutši M I88b// Mo. ĵaruča.

JARČIM Tkha. dzartšim; džartšim Dkha. Va I967:7; dzartšim džartšim Tkha. Gt I979:99, I982:II9 // Mo. ĵarčim.

JARDAL Tkha. dzardal; // cf. Ord. džarudal M I88b // Mo. ĵarudal.

JARĜA Tkha. dzarĝă, dzarăĝă; dzary Tkha. Lv I967:64 // cf. Ord. džargu M I87b // Mo. ĵaryu.

JARĜAČI Tkha. dzarĝatšĭ, dzaragătšĭ; džargatš Ėkha. C I970:I37 // cf. Ord. džargutšĭ M I87b // Mo. ĵaryuči.

JARIM Tkha. dzarim; dzarim Tkha. P I955:I02; džarim Tkha. P I970:I37; Dar. S 52 // Mo. ĵarim.

JARIMDĂ Tkha. dzarimďă; dzarimďă Tkha. Bo 39 // Mo. ĵarimďayan.

JARLA- Tkha. dzarlă-; // cf. Ord. džarla- M I87b // Mo. ĵarla-.

JARLAL Tkha. dzarlal; // cf. Ord. džarlal M I87b // Mo. ĵarlal.

JARLIG Tkha. dzarlig; dzarlig Tkha. P I95I: I7I; dzarlig Tkha. S II4; dzarlik Tkha. R I902: 26; dzarlik Ėkha. Vl I24; Dar. S 52; dzarlag Tkha. Ldo 245 // cf. Ord. džarlik M I88a // Mo. ĵarliy.

JASA- Tkha. dzas-; dzasa- Dg. RT. I96I:I55; dzasă- Tkha. P I93I:I70, Š I02; Ėkha. Vl 2I7; zasă- Tkha. P I970:I49 // cf. Ord. džasa- M I88b // Mo. ĵasa-.

JASAG Tkha. dzasag; dzasǎg Tkha. S II4, Lv 1967:52; dzasǎk Tkha. P I93I:I70, Lv 1964:I82; Dar. S 52 // cf. Ord. džasak M I89a// Mo. ĵasay.

JASAL Tkha. dzasal; // cf. Ord. džasal M I89a// Mo. ĵasal.

JASÁ Tkha. dzasá; dzasā Be 279 // Mo. ĵasaya.

JASMAL Tkha. dzasmal; dzasmal Dg. RT I96I:I55 // cf. Ord. džasamal M I89a// Mo. ĵasamal.

JASÚL Tkha. dzasúl; dzasūl Őkha. Vl 2I7 // cf. Ord. džasūl M I89b// Mo. ĵasayul.

JAWAG Tkha. dzawag; dzawǎk Dar. S 52; Mo. ĵabay.

JAWIĴI Tkha. dzǎwǎdž, džawidž; // cf. Ord. džawidži M I90b// Mo. ĵabaji.

JAWXAI Tkha. dzawxaě, dzafxaě; dzabxaě Be 279// Mo. ĵabqai.

JAYÁ(N) Tkha. dzayá; dzajǎn Dar. S 5I; dzajǎ(n) Tkha. P I95I:I7I; dzayǎ Tkha. Lv 1967:76 // cf.Ord. džijǎ M I96a// Mo. ĵayayan.

JÁ Tkha. dzá-; dzā- Tkha. P I95I:I7I, I955:64; Őkha. Vl 399; dzā- Dar. S 52 // cf, Ord. džā- M I75b// Mo. ĵiya-.

JÁJA Tkha. dzǎdzǎ; jája Tkha. L 57 // Mo. ĵayaĵa.

JÁJÜR Tkha. dzádzúr, dzádúr; dzādzūr Tkha. Gt 1979:100, 1982:119; dzādūr Dkha. Va 1967:7.

JÁN Tkha. dzán; dzān Dg. RT 1961:155; zaan Tkha. P 1970:152; dzān Tkha. P 1931:170; dzā Ökha. V1 312 // cf. Ord. džān M 185a// Mo. ĵayan.

JÁR Tkha. dzár; dzār Ökha. V1 209 // Mo. ĵayar, ĵiyar.

JÁWAL Tkha. dzáwal; dzāwāl Tkha. P 169 // Mo. ĵabal-a.

JÁWAR Tkha. dzáwar; dzāwar Tkha. P 1951:171 // cf. Ord. dzāwuri M 190b// Mo. ĵiyaburi.

JEBSEG Tkha. dzewseg, dzefseg; dzewsëg Tkha. Lv 1967:52 // cf. Ord. džibsek M 192b// Mo. ĵebseg.

JEGESE(N) Tkha. dzeges; džigës Dg. Lde 35 // cf. Ord. džigesü M 194b// Mo. ĵigesün.

JELE Tkha. dzelë; dzele Tkha. P 1951:171; dzelë Tkha. P 1931:170 // cf. Ord. džile M 198a// Mo. ĵele.

JEMSEG Tkha. dzemseg; dzemsëg Tkha. Lv 1967:52; dzemseg Dar. CSh 32; dzemsek Tkha. P 1931:170 // cf. Ord. džimsek M 199a// Mo. ĵemseg.

JEREG Tkha. dzereg; dzerge Tkha. L (Studies Mongoles, 1985, XVI) III; dzereg Tkha. Mō 1975: 281; dzerék Tkha. Lv 1964:182 // cf. Ord. džirge M 201a// Mo. Ĵerge.

JERGELE- Tkha. dzergelě-; // cf. Ord. džergele- M 202a// Mo. Ĵergele-.

JERGELE Tkha. dzergelé; // cf. Ord. džirgilge M 202a// Mo. Ĵergelgen.

JERLEG Tkha. dzerleg; dzerleg Tkha. Ldo 246; dzerlik Őkha. Vl 124 // cf. Ord. džirlik M 202b// Mo. Ĵerlig.

JES Tkha. dzes; dzes Tkha. S 82, P 1955:45; Dar. S 51 // cf. Ord. džis M 203b// Mo. Ĵes.

JEW Tkha. dzew; dzewě Tkha. P 1955:100; Őkha. Vl 399; jebe Tkha. L 57 // cf. Ord. džiwe M 206b// Mo. Ĵebe.

JÉ Tkha. dzé; dzē Tkha. P 1955:65; Őkha. Vl 198, Dg. RT 1961:155 // cf. Ord. džē M 192a// Mo. Ĵege.

JÉL Tkha. dzél; dzēli Tkha. P 1951:171; dzēl Tkha. P 1931:170 // cf. Ord. džēli M 192a// Mo. Ĵegeli.

JÉLE- Tkha. dzél-; // cf. Ord. džēle M 192a// Mo. Ĵegele-.

JÉRDE Tkha. dzérdě; dzērde Tkha. P I95I:I7I;
Ökha. V1 I94; zeerdě Tkha. P I970:I47; dzērd
dzārd Ökha. Be 279 // cf. Ord. džērde M I92b// Mo.
ĵegerde.

JĚRE Tkha. dzérě; dzēre(n) Tkha. P I95I:I7I;
dzērīŋ Dar. S 52; dzērě Tkha. P I93I:I70 // cf.
Ord. džēre M I92b// Mo. ĵegere.

JIRMESEN Tkha. džirmesen, džiremsen; // cf. Ord.
džirmesen M 202b// Mo. ĵirmüsün.

JOBOLON Tkha. dzowōlon ; dzowālā Tkha. R I902:6;
dzowolon Tkha. P I95I:I7I; dzowōlōŋ Tkha. P I93I:
I70 // cf. Ord. džowolon M 2I1b// Mo. ĵobalang.

JOČILO- Tkha. džotšilō-, dzotšīlō-; džotšlox
Tkha. Va I970:42 // Mo. ĵočila-.

JOČIN Tkha. dzotšin; džotšīŋ Tkha. L II9; džo-
tšīŋ Tkha. Gt I979:99 // cf. Ord. džotšit M 2I0a//
Mo. ĵočin.

JODO- Tkha. dzodō-; dzodo- Tkha. P I955:I7I;
dzodō- Tkha. P I93I:I70; dzodosoň dzod^otsoň Dar.
CSh 36 // cf. Ord. džodo- M 206b// Mo. ĵodu-.

JODOG Tkha. dzodog; dzodāk Dar. S 52 // cf. Ord.
džodok M 207b// Mo. ĵođuy.

JOGSO- Tkha. dzoxsō-; dzogso- Tkha. P I95I:I7I;
dzogsō- Tkha. S 99; zogsō- Tkha. P I970:I36; dzog-
saxā Dar. S 52 // cf. Ord. džogsō- M 207b// Mo. ĵoy-
su-.

JOGSÓL Tkha. dzogsól, dzoxsól; // cf. Ord. džog-sól M 207b// Mo. ĴoĴsol, ĴoĴsuyal.

JOĴIG Tkha. dzodžig; dzodžig džodžig Tkha. Gt 1979:99, 1982:I20 // cf. Ord. džodžik M 207a// Mo. ĴoĴiy.

JOLĴO- Tkha. dzolğö-; // cf. Ord. džolgo- M 209 b// Mo. Ĵolya-.

JOLIG Tkha. dzolig; dzolik Tkha. P 1955:II5 // cf. Ord. džolik M 209a// Mo. Ĵolij.

JOXI- Tkha. dzoxĩ-; dzoxĩ- Tkha. P 1955:II6 // cf. Ord. džo^kxi- M 208a// Mo. Ĵoki-.

JOXIÓ- Tkha. dzoxió-; dzoxⁱō- Tkha. P 193I:I70 // cf. Ord. džo^kxō- M 208b// Mo. Ĵokiy-a.

JORČI- Tkha. džortšĩ-, dzortšĩ-; džortšĩ dzortšĩ Tkha. Gt 1982:I23 // Mo. Ĵorči-.

JORI- Tkha. dzorĩ-; dzorixã Dar. S 52; dzorĩ- Tkha. P 193I:I70 // cf. Ord. džori- M 210a// Mo. Ĵori-.

JORIG Tkha. dzorig; dzorig Tkha. P 195I:I7I; dzorík Tkha. Lv 1964:I82; zorig Tkha. P 1970:I65; dzorík Tkha. P 193I:I70 // cf. Ord. džorik M 210b// Mo. Ĵorij.

JORIGLO- Tkha. dzoriglō-, dzorigōlō-; dzoriglō- Tkha. P 193I:I70 // Mo. Ĵorilya.

JORILĜO Tkha. dzorĭloĝo; dzorĭlgö Tkha. P I93I:
I70 // Mo. ĵorilyu.

JOWO- Tkha. dzowö-; dzowo- Tkha. P I95I:I7I;
dzowö- Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džowo- M 2IIa//
Mo. ĵoba-.

JOWÓ- Tkha. dzowó-; dzowō- Tkha. P I95I:I7I,
P I93I:I70 // cf. Ord. džowō- M 2IIb// Mo. ĵobaya-.

JÓ Tkha. dzó; dzō- Ökha. V1 276 // cf. Ord. džo
M 206b// Mo. ĵou.

JÓĜ Tkha. dzóg; dzög Ökha. V1 2I0 // cf. Ord.
džög M 207a// Mo. ĵoyuy.

JÓĜLO- Tkha. dzóglö-, dzóglö-; dzöglö- Tkha.
P I93I:I70 // cf. Ord. džöglö- M 207a// Mo. ĵoyuy-
la-.

JÓRI Tkha. dzóri, dzoer; dzöeri Ökha. V1 275//
Mo. ĵoyuri.

JÓSO(N) Tkha. dzósö; // cf. Ord. džös M 2I0b//
Mo. ĵoyus.

JÖNÖG Tkha. dzönög; // cf. Ord. džönök M 2I3b//
Mo. ĵönüg.

JÖRČIL Tkha. dzörtšil; džörtšil Tkha. Mö I974:
302; dzörtšĭl džörtšĭl Tkha. Gt I979:99, I982:
II9// Mo. ĵöričel.

JÖRLÖG Tkha. dzörlög; // cf. Ord. džörölgö M 2I4a// Mo. jörilge.

JÖRÖ- Tkha. dzörö-; džöröx Dkha. Va 7; // cf. Ord. džörö- M 2I4a// Mo. jöri-.

JÖRÖG Tkha. dzörög; dzörög Tkha. Lv I967:82// Mo. jörig.

JÖRÓ Tkha. dzöró; džöró Ökha. C I37; džörö Tkha. Va I970:42; Sar. Va 202// Mo. jorige.

JÖRÚ Tkha. dzörú; // cf. Ord. džörü M 2I4a// Mo. jorigüü.

JÖW Tkha. dzów; dzów Tkha. Lv I964:I82; zób Tkha. P I970:I34; dzób Dar. S 52 // cf. Ord. džöb M 2I2a// Mo. jöb.

JÖWLÖ- Tkha. dzówlö-; // cf. Ord. džöblö- M 2I2b// Mo. jöble-.

JÖWLÖL Tkha. dzöwlöl; dzöblöl Dkha. Va 6 // cf. Ord. džöblöl M 2I2b// Mo. jöblel.

JÖWXÖN Tkha. dzów^kxön; jöbxön Tkha. L 57 // Mo. jöbken.

JÖWŠIÖR- Tkha. dzówšör-, dzöfšör-; džöbšör- Dg. Lde 35; dzówšör džöwšör Tkha. Gt I982:II9// Mo. jöbsiyer-.

JÓ- Tkha. dzó-; jó- Tkha. L 83; džó- Ökha. C I37; dzö- Tkha. P I95I:I7I, P I955:73 // cf. Ord.

džö- M 2I2a// Mo. jöge-.

JÖGČI Tkha. dzógtšǎ, dzóxtšǎ; jögčǎ Tkha. L 90 //
Mo. jögegčǎ.

JÖLÖN Tkha. dzólön; dzölön Tkha. P I95I:I7I;
dzölön Tkha. S IO3 // cf. Ord. džölön M 2I3a// Mo.
jögelen.

JÖXÍ Tkha. dzóxǎ; dzóxǎ Dg. RT I96I:I56 // cf.
Ord. džö^kxǎ M 2I2b// Mo. jögekei.

JUD Tkha. dzud; jud Tkha. L 76 // cf. Ord. džud
M 2I5a// Mo. jud.

JUGATÁ- Tkha. dzuğátá-; dzugtā- Tkha. P I95I:
I7I // Mo. jiyutaya-.

JUGÁ Tkha. dzuğǎ; jugá Tkha. L 76; dzugā Tkha.
P I955:2IO // Mo. juya.

JUGÁCA- Tkha. dzuğátsǎ-; dzuyātsǎ- Tkha. Bo 39 //
Mo. juyača-.

JUGÁLA- Tkha. dzuğálǎ-; dzuyālǎ Dar. S 52;
dzuyālaxa Dar. Tt I99 // Mo. juyala-.

JUJÁN Tkha. dzudzán; juján Tkha. L 57; dzudzān
Tkha. Gt I982:II7 // cf. Ord. džudžān M 2I5b// Mo.
jujayan.

JULA Tkha. dzulǎ; jula Tkha. L (Studes mongoles
I985, XVI) II0; dzulǎ Dar S 52 // cf. Ord. džula M
2I7a// Mo. jula.

JULAI Tkha. dzulaě; dzul^{aē} Tkha. P I955:84; dzulaē Ökha. Vl 296; dzulaĭ Tkha. P I93I:I70 //cf. Ord. džulā M 2I7b// Mo. ĵulai.

JULUG ~JULAG Tkha. dzulŭg, dzulăg; dzulag Tkha. Tc I970:250 // cf. Ord. džulak M 2I7a// Mo. ĵulay.

JUN Tkha. dzun; jun Tkha. L 57; dzun Tkha. P I93I:I70, I95I:I7I; Ökha. Vl 354; Dar. S 52; dzun Tkha. S 58 // cf. Ord. džun M 2I9a// Mo. ĵun.

JURA- Tkha. dzură-; jură Tkha. L II3; dzură- Tkha. S IO9; zură- Tkha. P I970:I49; dzurxă Dar. S 52; dzur- Ökha. Vl I88 // cf. Ord. džuru- M 220 b// Mo. ĵiru-.

JURAMAL Tkha. dzurmal; // cf. Ord. džurumal M 22Ia// Mo. ĵirumal.

JURAXAIČI- Tkha. dzurxačtsi; dzurxätšĭ Dar. S 52 // cf. Ord. džuruxätšĭ M 220b// Mo. ĵiruqayiči.

JURACI Tkha. dzurätšĭ; dzurätš Tkha. Tc I969: I48 //cf. Ord. džurätšĭ M 220a// Mo. ĵiryuaci.

JURĜÁ(N) Tkha. dzurĝá; dzurĝān Tkha. R I902: 46; zurgaan Tkha. P I970:79; dzuryā Tkha. S 76; Gt I982:I23; dzurĝā Tkha. P I93I:I80, I955:II7, Ökha. Vl 399; jurĝá Tkha. L IO7 //cf. Ord. džurĝā M 220a// Mo. ĵiryuaya.

JURŠI- Tkha. dzuršī-; džurš Dg. Lde 35 // Mo.
jšurši-.

JURŠIL Tkha. džuršil, dzuršil; džuršíl Tkha..
Gt I982:I20 // Mo. šuršil.

JURUG ~ JURAG Tkha. dzurüg, dzuräg; dzuräg Tkha.
Lv I967:82; dzurag Tkha. P I95I:I7I; dzuräk Tkha.
Lv I964:I82; Dar. S 52; zuräg Tkha. P I970:I49
// cf. Ord. džuruk M 220b // Mo. širuy.

JURUGČIN ~ JURAGČIN Tkha. dzurüktsin; zurägčin
Tkha. P I970:I55 // Mo. širuyčin.

JURUM ~ JURAM Tkha. dzurüm, dzuräm, jurum Ri I78
// cf. Ord. džurum M 22Ia // Mo. širum.

JUSA- Tkha. dzus-; dzusă- Tkha. P I93I:I70
// cf. Ord. džusa- M 22Ia // Mo. šusu-.

JUSLAN Tkha. dzuslan; dzusalan Tkha. P I95I:
I7I // cf. Ord. džusalan M 22Ia // Mo. šusalang.

JŮ(N) Tkha. dzú; // cf. Ord. džün M 2I5b // Mo.
šayun.

JŮ- Tkha. dzú-; dzū- Tkha. P I95I:I7I, I955:
II6; Ůkha. V1 I89 // cf. Ord. džū- M 2I5a // Mo.
šayu-.

JŮČI(N) Tkha. dzútšī; dzūtšī džūtšī Tkha. Gt
I979:I00 // cf. Ord. džūtšī M 222a // Mo. šiyučī.

JÚJAI Tkha. dzúdzaë; dzūdzā Ōkha. MSh 48; dzūdzaĭ Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džūdžã M 2I5b// Mo. ĵuuĵai.

JÚN Tkha. dzún; dzūn Tkha. P I95I:I7I, S 99; Dar. S 52; zuun Tkha. P I970:I5I // cf. Ord. džūn M 2I9b// Mo. ĵayun.

JÚXA Tkha. dzúxã; júxa júxu Tkha. L 64; dzūxã Tkha. S 63; Dar. S 52 // cf. Ord. džūxa M 2I6a// Mo. ĵuuqa.

JÚRA Tkha. dzúrã; júrã Tkha. L I27; dzūrã Tkha. S 99, P I955:II6; Ōkha. VI 259 // cf. Ord. džūra M 2I9b// Mo. ĵayura.

JÚRA- Tkha. dzúrã-; zūrã- Tkha. P I936:I4 // cf. Ord. džūra- M 2I9b// Mo. ĵayura-.

JÚŠI Tkha. dzúšĭ; dzūšĭ džūšĭ Tkha. Gt I979: I00 // cf. Ord. džuušĭ. M 222a// Mo. ĵayusi.

JÚDXE- Tkha. dzútxë-; dzútgë- Tkha. S I02; dzútgë- Tkha. Gt I982:I23 // cf. Ord. džúd^kxü- M 223a// Mo. ĵidkü-.

JÚDXŪL Tkha. dzútxŭl, dzútxël; // cf. Ord. džúd^kxŭl M 223a// Mo. ĵidkül.

JÜG Tkha. dzüg; jüg Tkha. L 7I; dzüg Tkha. P I95I:I7I; dzüg Tkha. P I93I:I70, I955:I54, L I964: I82; züg Tkha. P I970:I60; dzüg dzúk Dar. S 52 // cf. Ord. džüg M 223b// Mo. ĵüg.

JÜGĚR Tkha. dzúgér; dzügěr Tkha. P I95I:I7I;
Dar. Tt I99; dzügěr Őkha. Vl I68; dzúgěr Őkha. C
I37; dzügěr Khot. C 56 // cf. Ord. dzügěr M 224a//
Mo. ĵüger.

JÜGŠIR- Tkha. dzúgšir-, dzúxšir-; dzügšer Tkha.
Tc I969:248 // Mo. ĵügsire-.

JÜI- Tkha. dzúé; / cf. Ord. džü M 226a// Mo.
ĵüi-.

JÜIL Tkha. dzúil; dzüil Tkha. P I95I:I7I, I970:
I58; dzúí Őkha. Be 293; dzúíl Őkha. C I45; dzúíl
Őkha. C 242 // cf. Ord. džüil M 226b// Mo. ĵüyil.

JÜITEI Tkha. dzúité; dzüitě Tkha. P I95I:I7I;
dzütĕ Dar. Tt 203 // cf. Ord. džüitĕ M 226b// Mo.
ĵüyitei.

JÜLGE Tkha. dzúlge, dzúleg; dzúlge Tkha. P I95I:
I7I // cf. Ord. džúlge M 224b// Mo. ĵúlge.

JÜLGE- Tkha. dzúlgě-, dzúlěgě-; // cf. Ord.
dzúlgü- M 224b// Mo. ĵülgü-.

JÜXEL Tkha. dzúxel; dzúxěl Tkha. Lv I967:83//
Mo. ĵükel.

JÜR Tkha. dzúr; dzúr Tkha. Lv I967:82// Mo. ĵür.

JÜREXE(N) Tkha. dzürexě; dzúrěx Tkha. S II3;
Őkha. Vl I88; dzúrěx Tkha. P I955:I46; Dar. S 52
// cf. Ord. dzüre^kxe M 225b// Mo. ĵirüken.

JÜSE Tkha. dzüs; dzüse Tkha. P I955:4I; dzüsë Dar. S 52; dzüs Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džüsü M 225b// Mo. ĵisün.

JÜS- Tkha. dzüs-; dzüse- Dg. RT I96I:I56; ĵüsü ĵüssü Ri I88 // cf. Ord. džüsü M 225b// Mo. ĵisün.

JŪ Tkha. dzú; dzǖ(n) Tkha. P I95I:I7I; dzǖ Tkha. S IIO, P I955:II6; Ōkha. V1 I96, Gt II7 // cf. Ord. džǖ M 222a// Mo. ĵegüü.

JŪ- Tkha. dzú-; dzǖ- Tkha. P I95I:I7I; dzǖ- Tkha. Va I970:35 // cf. Ord. džǖ- M 222a// Mo. ĵe-gü-.

JŪDE(N) Tkha. dzúďě; dzüďen Dar. S 52; dzüďě Tkha. P I955:II6; dzüď Ōkha. V1 399; dzüď Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džüďe M 222b// Mo. ĵegüden.

JŪN Tkha. dzún; dzün Dg. RT I96I:I56; dzün Tkha. P I93I:I70; Dar. S 52; zün Tkha. P I970: I60; dzǖ Ōkha. V1 238 // cf. Ord. džün M 225a// Mo. ĵegün.

L

LAGLAFAR Tkha. laglaġar, lagalġar// Mo. layla-yar.

LAGLAI- Tkha. laglai-; // cf. Ord. loglō-, lug-lui-, luiglui- M 443b// Mo. laylayi-.

LAGŠIŅ Tkha. lagšīņ, lagšāņ; lagšīņ Tkha. P I93I:I7I; lagsi Ūkha. V1 I80 // cf. Ord. lagšān M 443b// Mo. layšan.

LAM Tkha. lam; lamã Tkha. R I903:5I, P I95I: I79, Str 53, Lv I964:I84, I967:53, Mö I975:278; P I970:I2I; Dar. S 56 // cf. Ord. lama M 444a// Mo. lama.

LANTÚ Tkha. lantú; lantō Dar. Tt 20I //Mo. lantuu.

LAN Tkha. laņ; laņ Tkha. P I93I:I7I; lāņ Dar. S 56 // cf. Ord. laņ M 444a// Mo. lang.

LAW Tkha. law; lab Tkha. P I95I:I79 // cf. Ord. lab M 442a// Mo. lab.

LAWLA- Tkha. lawlã-, lawãlã-; // cf. Ord. labla- M 442b// Mo. labla-.

LÁ Tkha. lá; lã Tkha. P I95I:I79; la: Tkha. Ldo 64; lá Tkha. L (Études mongoles, I985, XVI) 22 // cf. Ord. lã M 442a// Mo. la.

LIMBE Tkha. limbe // Mo. lingbü.

LONXO Tkha. loŋxõ, loŋ^kxõ; loŋxõ Tkha. P I955: I36 // cf. Ord. loŋxo M 447a// Mo. longqo.

LÓWÚJA Tkha. lóbúdzã; ōwūs Sar. Va 203; ōwüdz Tkha. MSh 45 // Mo. loobuuja.

LUTA Tkha. lută // Mo. lutu.

LŪ Tkha. lú; lū Tkha. P I93I:I7I, I95I:I79, Va I970:I03; lū Dar. S 56; lū Dg. RT I96I:I65 //cf. Ord. lu M 447a// Mo. luu.

LŪS Tkha. lús; lūs Tkha. P I93I:I7I, I95I:I79; Dar. S 56 // cf. Ord. l^uāsa M 447b// Mo. layusa.

LŪWAŃ Tkha. lúwaŃ; lūwăě Sar. Va 200 // cf. Ord. luwaŃ M 448a// Mo. luubang.

M

MACA- Tkha. matsă-; matsaxa- Dar. CSh 32 // cf. Ord. matsu- M 456b// Mo. mačuqu.

MAGNAG Tkha. magnag; magnag Tkha. Tc I969:246 // cf. Ord. maŃnuk M 455a// Mo. mangnyu.

MAGNAI Tkha. magnaě; magn^{aē} Tkha. P I955:84 // cf. Ord. maŃlā maŃnā M 454b// Mo. manglai.

MAGTA- Tkha. magtă-, maxtă-; magta- Dar. S 56 // cf. Ord. magta- M 449b// Mo. mayta-.

MAĖAD Tkha. maĖad; magad Tkha. P I95I:I79; maĖăt Dar. S 56 // cf. Ord. magat 449b// Mo. mayad.

MAILA- Tkha. maělă-; mālā- Dg. RT I96I:I66; maĩraxă Dar. S 57 // cf. Ord. mālā- M 457a// Mo. mayĩta-.

MAIXAN Tkha. maëxan; maexan Dar. CSh 36; Dg. RT I96I:I65; mäixän, Dar. S I93I:57; māxän, Dg. Lde 3I; māëxä Ökha. Vl 347; māexä Tkha. R I902:32 // cf. Ord. māxun M 457a// Mo. mayiqan.

MAL Tkha. mal; mal Tkha. P I93I:I7I, I95I:I79, Str 25; Lv I964:I85, Mö I975:276, P I970:I47, Ldo 8I; Dar. S 57; Dar. CSh 37; Dg. RT I96I:I66 // cf. Ord. mal M 450b// Mo. mal.

MALĀGAI ~ MALĀI Tkha. malāgaē; malāgaë Tkha. Bo 46; malagā Dar. S 57; malgāë Ökha. Vl 238; malg^aē, Tkha. P I955:84; malgā Ökha. C I45; malgā KhaÖ. C 238; malḡā Khot. Msh 48 // cf. Ord. malagā M 45Ia// Mo. malayai.

MALČIN Tkha. maltšin; malčin Tkha. P I970:II5, L I2I; maltšan, Tkha. Tc I970:I48 // cf. Ord. maltšin M 45Ib// Mo. malči.

MALLA- Tkha. mallä, malälä-; mallä- Tkha. Lv I967:94 // cf. Ord. malla- M 45Ia// Mo. malla-.

MALTA- Tkha. maltä-; maltä- Tkha. P I955:I56; maltaxä Dar. S 57 // cf. Ord. malta- M 45Ia// Mo. malta-.

MANA- Tkha. manä-; mañixä Dar. S 56 // cf. Ord. māha- M 452a// Mo. mana-.

MANAI Tkha. manäë; mānai Tkha. L 83; manae Tkha. P I970:I56; manāe Tkha. Bo I94:39; manā Dar. S 56 // cf. Ord. manā M 452b// Mo. manu.

MANAR- Tkha. manar-; manār- Tkha. P I970:I04
// cf. Ord. manara- 452a// Mo. manara-.

MANARA- Tkha. manar-; manar- Tkha. P I970:I04,
Va IO4 // cf. Ord. manara- M 452a// Mo. manara-.

MANÁ Tkha. maná; manā Tkha. P I95I:I79; Tkha.
Lv I967:46 // cf. Ord. manā M 452a// Mo. manaya.

MANČUI Tkha. mantsuě; mantsūī Tkha. Va I970:
IO4; mantsū Khot. MSh 48; mantsú Ōkha. C I46;
KhaŌ. C 223; mantsī Tkha. MSh 37; Tkha. C 230
// cf. Ord. mantš^uī 454a// Mo. mančui.

MANTAĜAR Tkha. mantăĝar; mantăyăr Tkha. Lv I967:
93 //Mo. mantuyur.

MANĜAS Tkha. maŋgas; maŋgas Tkha. P I95I:I79;
maŋgās Tkha. P I955:I7I, I970:I58; Dar. S 56 // cf.
Ord. maŋgus M 454b// Mo. mangyus.

MANĶAN Tkha. maŋxan, maŋ^kxan; maŋ^qxan Tkha. Lv
I967:93; maŋ^kxá Ōkha. Vl 404 // cf. Ord. maŋxa M
454b// Mo. mangqan.

MAXA(N) Tkha. maxă; maxa(n) Tkha. P I95I:I79;
maxă Tkha. R I902:46, I903:40, P I93I:I7I, I955:
39, L IO7; Ōkha. C I77; max Tkha. S 58; Dg. RT
I960:7, I96I:I65 // cf. Ord. maxa M 449b// Mo. mi-
qan.

MARAL Tkha. maral; manar Dg. RT I96I:I66 // cf.
Ord. maral M 455a// Mo. maral.

MARGÁŠI Tkha. margāši; margāši Tkha. P 1951:179, 1955:160; margaaši Tkha. P 1970:160; margāš Tkha. P 1931:171; Ōkha. Vl 247; maryāš Tkha. Bo. 39 // Mo. maryasi.

MARTA- Tkha. martā-; martā- Tkha. P 1931:171, 1955:162, 1970:139; Ōkha. Vl II3; umarta- Ōkha. C 147 // cf. Ord. marta- M 455b// Mo. marta-, umarta-.

MAŠI Tkha. mašī; maši Tkha. P 1931:171, 1970:153 // cf. Ord. maši M 456a// Mo. masi.

MAYAG Tkha. mayag; mayag Tkha. Tc 1969:245, 1970:149; mayāy Dar. Tt 201; majīk Ōkha. Vl 331 // cf. Ord. majak M 450a// Mo. mayay.

MĀJI Tkha. mādžī-; mādza- Dg. RT 1960:10; mā-dža- Dg. RT 1961:165 // cf. Ord. mādži- M 449a// Mo. mayaži-.

MEDE- Tkha. medě-; mede- Tkha. P 1951:179, Bo 60; Dar. S 57; medě- Tkha. P 1931:171, 1970:130; Ōkha. Vl 149 // cf. Ord. mede- M 458a,b// Mo. mede-.

MEDEGDE- Tkha. medegdě-; medegde- Tkha. P 1951:179; medėgdě Tkha. Ldo I4 // cf. Ord. medegde- M 459a// Mo. medegde-.

MEDEGDEL Tkha. medegdel; medegdel Tkha. P 1951:179 // cf. Ord. medegdel M 459a// Mo. medegdel.

MELXÍ Tkha. melxí; melxī Tkha. P 1955:165; Dkha. Va 1967:6; melxē Tkha. Va 1970:33; Dkha. Va 1967:

mélěxī Őkha. Vl 350 // cf. Ord. mele^kxī M 461b//
Mo. melekei.

MENDE Tkha. mendě; mende Tkha. P I95I:I79;
mëndě Tkha. Ldo 8I; mendě Dar. S 57, Őkha. Vl I56
// cf. Ord. möndö möndü M 469a// Mo. mendü.

MENDELE- Tkha. mendelě-; mendele- Tkha. L I2I;
mendelxě Dar. S 57 // cf. Ord. möndölö- M 469a//
Mo. mendüle-.

MEXE Tkha. mexě; mexe Tkha. P I95I:I79; mexě
Tkha. P I93I:I7I; Dar. S 57 // cf. Ord. me^kxe M
460b// Mo. meke.

MERE- Tkha. merě-; merexě Dar. S 57 // Mo. merekü.

MERGE(N) Tkha. mergen; mergen, (n) Tkha. P I95I:
I79; mergen, Tkha. P I93I:I7I; Dar. S 57; mergě
Őkha. Vl I48 // cf. Ord. mergen M 463a// Mo. mer-
gen.

MESE Tkha. mesě; mese Tkha. L I07 // cf. Ord.
mese mese M 463b// Mo. mese.

METE Tkha. metě; metě Tkha. R I903:47, P I93I:
I7I; Dar. S 57 // cf. Ord. metü mötü M 463b 472a//
Mo. metü.

MIČID Tkha. mitšid; mitšid Dg. RT I96I:I66
// cf. Ord. metšit M 463b// Mo. mečid.

MIČI(N) Tkha. mitšin; mitš Tkha. Mö I975:30I;
mitšī Tkha. P I93I:I7I // cf. Ord. metši M 463b//
Mo. bečin, mečin.

MILÁ- Tkha. milá-, mⁱálá-; milā- Ökha. V1 I78;
Dar. S 57 // cf. Ord. milā- M 464a// Mo. milaya-.

MINÍ Tkha. miní; minī Tkha. P I95I:I79; minii
Tkha. P I970:I56 // cf. Ord. minī M 465a// Mo. mi-
nu.

MIŇĀ- Tkha. miŋǎ, mⁱǎŋǎ; minga Tkha. P I936:
II; miŋǎ Tkha. Va 29; Ökha. Va I967:5; miǎŋǎ
Tkha. Str 55, P I970:48; miǎŋǎ Tkha. Ldo I8;
mⁱǎŋǎ Tkha. P I95I:I79; mⁱǎŋǎ Tkha. P I955:39;
mⁱǎŋa Ökha. V1 I77; mǎŋǎ Tkha. Lv I964:I78 // cf.
Ord. minga M 465a// Mo. mingya.

MIRÁ- Tkha. mⁱárá-; mirǎxǎ Dar. S 57 // cf. Ord.
mirā- M 465a// Mo. miraya-.

MODO(N) Tkha. modǒ; modǒŋ Tkha. P I93I:I72;
Dar. S 57; modo Tkha. P I95I:I79, L IO7; mod(on)
Tkha. Bo 46; modǒ Tkha. P I936:II; Ökha. V1 II7;
modǎ Tkha. P I955:28, Str 50, Lv I964:I7; mod
Tkha. P I93I:I72, S 58; Dg. RT I960:9 // cf. Ord.
modu M 473a// Mo. modun.

MODOČIN Tkha. modǒtšin; modtšon, Tkha. Tc I969:
248; modǒtšī Tkha. P I93I:I72 // Mo. modučin.

MOĀOI Tkha. moĀoě; mogoi Tkha. P I93I:I72, I95I:I79; mogoe Dg. RT I96I:I66; moyā Dar. Tt I98; mogā Dar. S 57; mogó Őkha. C I46; moyō KhaŐ. C 236 // cf. Ord. mogō M 466b// Mo. moyai.

MOIL Tkha. moěl; mōěl Tkha. P I955:80; mōěl Őkha. Vl 282 // Mo. moyil.

MOLOR Tkha. molor; molor Tkha. P I95I:I79; Dar. CSh 32 // cf. Ord. molor M 466b// Mo. molur.

MONĀOL Tkha. monĀol; mongol Tkha. P I95I:I79; monĀol Tkha. Ldo 54; mongōl Tkha. S 88; Őkha. Vl I58; mongol Tkha. Lv I964:I77; monĀol Tkha. Str 50, P I970:I6I // cf. Ord. mongol M 467a// Mo. mongyol.

MOXÓ Tkha. moxó; moxō Dg. RT I96I:I66; moxā Dar. S 57 // Mo. moquyu.

MORDO- Tkha. mordō-; mordo- Tkha. P I95I:I79; mordō- Tkha. R I903:7, P I93I:I72; mōridaxā Dar. S 57 // cf. Ord. mordo- M 467a// Mo. mordu-.

MORI(N) Tkha. mōří; morin Tkha. Str 22; mōrin Dar. S 57; mori Tkha. R I903:5, P I936:20, I95I:I79, I970:I46; Őkha. Vl 98; Dg. RT I960:8; morí Tkha. P I93I:I72, Lv I964:I76; morí Tkha. S II9; mōrí Tkha. P I955:28; mōri Tkha. Ldo 45; morí Dg. RT I96I:I66 // cf. Ord. mori M 467a// Mo. morin.

MORILO- Tkha. morilö-; morilo- Tkha. L 98; morila- Dg. RT I96I:I66 // cf. Ord. morilo- M 467a// Mo. morila-.

MÖČIR Tkha. môtšir, môtsör; môtšir Tkha. P I95I: I79; môtšör Dkha. Va I967:IO // cf. Ord. môtšür M 472a/ Mo. möčir.

MÖGÖRSÖ(N) Tkha. mögörsö; mögörs Dg. RT I96I: I66 // cf. Ord. mörösü mörös M 47Ib// Mo. mögeresün.

MÖNDÖL Tkha. möndöl; möndül Tkha. P I93I:I72 // Mo. möndül.

MÖNDÖR Tkha. möndör; möndër Tkha. P I955:I65 // cf. Ord. möndör M 469b// Mo. möndür.

MÖN Tkha. mön; mön, Tkha. P I95I:I79, I970:I58; mön, Tkha. P I93I:I72; Dar. S 57 // cf. Ord. mön M 469a// Mo. mön.

MÖNGÖ(N) Tkha. möngö; möngö(n) Tkha. P I95I: I79; möngü Tkha. P I93I:I72; Ökha. V1 347; möngë Tkha. P I936:22, I955:50, I970:I54, Lv I964:I84, Ldo 52; möngi Tkha. L 83; möng Dg. RT I960:9 // cf. Ord. möngö M 469b// Mo. mönggün.

MÖNXÖ Tkha. mön^kxö; mönxö Ökha. V1 I24; mön^kxö Tkha. Tc I967:I8; mön^kxö Dkha. Va I967:7; mönxë Dar. S 57; mön^kx Dg. Lde 37 // cf. Ord. mön^kxö M 469b// Mo. möngke.

MÖR Tkha. mör; mörü Tkha. P 1931:172; mör Tkha. P 1951:179; mör Dar. S 57; Ökha. Vl 360; Dg. RT 1961:166 // cf. Ord. mör M 469b// Mo. mör.

MÖRGÖ- Tkha. mörgö-, mörgöğö-; mörgö- Tkha. P 1951:179; mörgü- Tkha. P 1931:172 // cf. Ord. mörgö- (mürgü-) M 170b// Mo. mörgü-.

MÖRGÖL Tkha. mörgöl; mörgül Tkha. P 1931:172 // cf. Ord. mörgül M 470b// Mo. mörgül.

MÖRİ Tkha. mörí; mörüi Tkha. P 1951:179; mörüi Tkha. P 1931:172 // cf. Ord. möri M 471a// Mo. mörüi.

MÖRÖN Tkha. mörön; mörü Ökha. Vl 354; mörö(n) Tkha. P 1951:179; mören Dar. S 57; mörën Tkha. P 1955:49, 1970:144 // cf. Ord. mörön M 471b// Mo. mören.

MÖSÖ(N) Tkha. mösö; mösën Dar. S 57; mösö(n) Tkha. P 1951:179; mös Tkha. P 1931:172, 1955:121; mösö Tkha. L 107 // cf. Ord. mösü M 471b// Mo. mölsün, mösün.

MÖG Tkha. mög; mög Ökha. Be 289 // cf. Ord. mögö M 468a// Mo. mögü.

MÖR Tkha. mör; mör Tkha. Va 1970:105 // Mo. möger.

MUJI Tkha. mudži; muji Tkha. P 1970:118 // cf. Ord. mudži M 473b// Mo. muji.

MULTAR- Tkha. multar-; multara- Tkha P I95I:
I79 // cf. Ord. multura- M 475a// Mo. multura-.

MUNXAG Tkha. muḡxag; muḡxāk Dar. S 57 // cf.
Ord. muḡxak M 475b// Mo. mungqay.

MUXUR Tkha. muxūr, muxār; moxor Dg. RT I96I:
I66 // cf. Ord. muxur M 474b// Mo. muqur.

MURUI ~MURÍ Tkha. muruě, murí; 'murī Tkha. Va
I970:35, Dg. Lde 30; murui Dar. CSh I6 // cf. Ord.
mur^uī M 476a// Mo. murui.

MUŠGI- Tkha. muški-, mušxī-; mušxī- Tkha. P
I955:I39; mušxi- Dar S 57; mušgi- Dg. RT I96I:
I66 // cf. Ord. muš^kxi- muški- M 476b// Mo. muski-.

MÚ Tkha. mú; mū Tkha. R I902:5; Tkha. P I95I:
I79, I955:83; Dar. S 57; muu Tkha. P I970:I43; mú
Tkha. L 83 // cf. Ord. mū M 472a// Mo. mayu.

MÚDA- Tkha. múďă-; mūdaxă Dar. S 57 // cf. Ord.
mūda- M 473a// Mo. mayuda-.

MÚJIR- Tkha. múďžir-; mūdžir- Dar. CSh 32 // cf.
Ord. mūdžira- M 473b// Mo. mayužira-.

MŪLA- Tkha. mŭlă-; mŭlaxă Dar. S I93I:57 // cf.
Ord. mŭla- M 475a// Mo. mayula-.

MÚXAI Tkha. múxaě; mŭxă Dar. S 57 // cf. Ord.
mŭxă M 474a// Mo. mayuqai.

MÚR Tkha. múr; mór Tkha. C 30, Va I970:26; Dar. Tt 20I // cf. Ord. mī (mīnī) M 463b// Mo. mi, mii, mil, mis, miyui.

MŪR- Tkha. mūr-; mūraxă Dar. S 57 // cf. Ord. mūra- M 476a// Mo. mayura-.

MŪŠIÁ- Tkha. múšíá-, múšá-; mŷšāxă Dar. S. 57 // cf. Ord. mŷša- M 476b// Mo. mayusiya-.

N

NABČI Tkha. nabtšī, naptšī, naftšī; nawtši Tkha. P I95I:I80, I955:I00; nabtšī Tkha. P I93I:I72, Lv I967:95; Őkha. V1 369; nabtšī Dkha. Va I967:6; nawtš Dg. RT I9 6I:I66 // cf. Ord. nabtši M 479a// Mo. nabči.

NABTAI- Tkha. nabtaě-, nawtaě-, naftaě-; nab-tāī- Dar. S 54 // cf. Ord. nabtā- M 479a// Mo. nab-tayi-.

NABTAS Tkha. nawtas, naftas, naptas // cf. Ord. nabtasu M 479a// Mo. nabtasan.

NADADA Tkha. nadă; nadădă Tkha. P I95I:I80; nadădă Tkha. R I903:4; nadă Tkha. P I936:I7; nad Tkha. P I970:I62 // cf. Ord. nada M 479b// Mo. nada, nadur.

NAĞACA Tkha. nağatsă; nagatsă Dar. S 54; nağă-tsă Tkha. P I936:I3 // cf. Ord. nagatši M 480a// Mo. nayaču.

NAIDA- Tkha. naedǎ-; naēda- Tkha. P I93I:I72
// cf. Ord. nāsbur M 487a// Mo. nayid-.

NAILJŪR Tkha. naēldzūr; // cf. Ord. nāldžūr M
486a// Mo. nayiljaur.

NAIMAN Tkha. naēman; naimǎn, Dar. S 54; naemǎn,
Tkha. P I970:79; nāemǎn, Ōkha. Vl 29I; naemǎ Tkha.
P I93I:I72 // cf. Ord. nāma M 486a// Mo. naiman.

NAIR Tkha. naēr; nair Tkha. P I95I:I80; naer
P I93I:I72, I970:I59; na:er Mö I974:I85; nājir Dar.
S 54 // cf. Ord. nār M 486a// Mo. nayir.

NAIRAMDA- Tkha. naēramdǎ-; naērǎmdǎ- Tkha. P
I936:I3, I970:I6I; nāērǎmtǎ- Dkha. Va I967:I0
// cf. Ord. nāramta- M 486b// Mo. nayiramda-.

NAIRAMDAL Tkha. naēramdal; // cf. Ord. nāramtal
M 486b// Mo. nayiramdal.

NALŪ Tkha. nalú; nalū Tkha. P I970:I6I // Mo.
nalau.

NAM Tkha. nam; nam Tkha. P I93I:I72, Mö I975:
282 // cf. Ord. nam M 48Ib// Mo. nam.

NAMAIG Tkha. namaēg; namaig Tkha. P I95I:I80;
namā Dar. S 54 // cf. Ord. namā M 482a// Mo. namayi.

NAMAR Tkha. namar; namǎr Tkha. P I93I:I80, I955:
I63, Lv I964:I83; Tc I969:246, Ldo 8I // cf. Ord.
namur M 483a// Mo. namur M 483a// Mo. namur.

NAMARJÁ Tkha. namardžá; namárdžā Ökha. Be 283 //
Mo. namurjiya-

NAMNA- Tkha. namná-; namna- Tkha. P I95I:I80
// cf. Ord. namna- M 482b// Mo. namna-.

NAXIÁ Tkha. naxⁱá; naxā Ökha. Be 283 // cf. Ord.
na^kxā M 480b// Mo. nakiya.

NARA(N) Tkha. nară; narăŋ Dar. S 54; nara(n)
Tkha. P I95I:I80, S 88; nară P I955:I63, Lv I967:
57; nar Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord. nara M 483b//
Mo. naran.

NARAS Tkha. narăs; narasa(n) Tkha. P I95I:I80;
narăs Ökha. Vl III // cf. Ord. narasu M 483b// Mo.
narasun.

NARĪN Tkha. narĭn; narĭn Dg. RT I960:I3; narĭn
Tkha. I95I:I80, Ökha. Vl 264 // cf. Ord. narĭn M
484a// Mo. narin.

NARĪXAN Tkha. narĭxan; narĭxăŋ Tkha. P I95I:I80
// cf. Ord. narĭxan M 484a// Mo. nariqan.

NASA(N) Tkha. nas; nasăŋ Dar. S 54; nasa(n)
Tkha. P I95I:I80; Bo 60, Tc I969:246, P I970:I52;
nasa Tkha. L IO7; Dar. CSh 64; nas^ Tkha. Ldo 88;
nasĭ Tkha. Lv I967:54, 90; nas Tkha. P I93I:I72,
Mö I975:282 // cf. Ord. nasu M 484b// Mo. nasun.

NAYA(N) Tkha. nayi, nayă; najăŋ Ökha. Vl 283,
Tkha. P I95I:I80; najĭn Dar. S 54; naji Dkha. Va
I967:II; najĭ Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord.naja M
480b// Mo. nayan.

NÁ- Tkha. ná-; nā- Tkha. P I95I:I80, I955:64, S II9; Őkha. V1 209 // cf. Ord. nā- M 478a// Mo. naya-.

NÁDA- Tkha. nádā-; nādaxā Dar. S 54; nādā- Tkha. P I95I:I80, I955:I09; nād- Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord. nāda-, nād- M 479b// Mo. nayad-.

NÁDAM Tkha. nádam; nādām Tkha. P I95I:I80, I955: I02, Str 52, Lv I967:9I, L IO7; Őkha. V1 358 // cf. Ord. nādam M 479b// Mo. nayadum, nayadun.

NÁĜŪR Tkha. nāĝūr; // cf. Ord. nāĝūr M 480b// Mo. nayayur.

NÁLDA- Tkha. nāldā-; nāldaxā Dar. S 54 // cf. Ord. nāldu- M 480b// Mo. niyaldu, nayaldu-.

NÁŠI Tkha. nāšī, naěšī; naiši Tkha. P I93I:I82, I95I:I80; nāěš Tkha. R I903:4, S 63; Dkha. Va I967: 5; nāši Tkha. P I93I:I72, I970:67; nāš Tkha. R I903:4 // cf. Ord. nāši, nāši M 485a// Mo. inayši.

NEBĀI- Tkha. neptšī-, neftšī-; newtšixě Tkha. Lv I967:53 // cf. Ord. nebtši- M 488a// Mo. nebči-.

NEBTE Tkha. neptě, neftě; nebtě Dar. S 54; nebtě Dkha. Va I967:6 // cf. Ord. nebte M 487b// Mo. nebte.

NEBTER- Tkha. nepter-, nefter-; nebter- Dar. S 54; nebtěřě- nibtěřě- Dkha. Va I967:5 // cf. Ord. nebtere- M 487b// Mo. nebtere-.

NEGDEL Tkha. negdel; negtxěl Tkha. MSh 44 // Mo. nignedül.

NEGE(N) Tkha. negě; nege(n) Tkha. P I93I:I72, I95I:I80; negě(ŋ) Dar. S 54; negě Tkha. P I936: I6, I955:36, I970:I58; Ökha. V1 II7; nigě Tkha. P I970:79; nig L 50 // cf. Ord. nēge M 488b// Mo. nigen.

NEGĴI- Tkha. negdži-, negědži-; negdži- Tkha. P I970:53 // cf. Ord. negdži- M I88b// Mo. negĵi-.

NEME- Tkha. nemě-; neme- Tkha. P I93I:I72, L 83; nemě- Ökha. V1 369 // cf. Ord. neme- M 490a// Mo. neme-.

NEMEGDE- Tkha. nemegdě-; // cf. Ord. nemegde- M 490a// Mo. nemegde-.

NEXĚ- Tkha. nexě-; nexe- Tkha. P I95I:I80; Dar. S 54; nĕxĕ- Tkha. P I955:I46 // cf. Ord. ne^kxe- M 489b// Mo. neke-.

NEXÍ Tkha. nexí; nexī Tkha. P I955:I46 // cf. Ord. ne^kxī M 489b// Mo. nekei.

NERE Tkha. nerě; nere Dar. S 54; nerě Tkha. R I903:27, P I93I:I72, I95I:I80, I955:46, Bo 52, Lv I96.7:53, L 98; Ökha. V1 207 // cf. Ord. nere M 49I a// Mo. nere.

NERES Tkha. nerēs; nersĕ Ökha. V1 327 // Mo. neres.

NICAR- Tkha. nitsar-, nⁱátsar-; nátsrax Tkha.
Mö I975:277 // Mo. nicar-.

NIGTA Tkha. nixtä, nⁱáxtä; nⁱágtä Ökha. Vl I70
// cf. Ord. nigtä M 492a// Mo. niyta.

NILÉN Tkha. nilén, milén; nilēñ Tkha.. P I970:
I5I; nilāñ Dar. S 54; milēñ Tkha. MSh 42; milēñ
Dar. Tt 200; milāñ Sar. Va 208 // cf. Ord. melēt
M 46Ib// Mo. neliyed.

NILXA Tkha. nilxa, n^jálxä; nialxä Tkha. P I970:
43; Ökha. Vl II5; nⁱálxä Tkha. P I955:39; nálxä
Dar. S 54; nálx Tkha. Mö I975:282 // cf. Ord. nilxa
M 493a// Mo. nilqa.

NINGEN Tkha. ningēñ; nimgen Tkha. L 90; Dkha.
Va I967:5; ningēñ Tkha. P I955:I53; Ökha. Vl 388;
ningēñ Tkha. MSh 42, C 30; Va I970:37; Ökha. C I46
// cf. Ord. nimgen M 490b// Mo. nimgen.

NIRAI Tkha. niraě, n^járaě; nⁱár^aē Tkha. P I955:
39 // cf. Ord. nirā M 494a// Mo. nirai.

NIS- Tkha. nis-; nis- Tkha. Bo 46; Dar. S 54;
nisⁱ- Ldo 88; něse- Dg. RT I96I:I67 / cf. Ord.
nis- (něs-) M 494b// Mo. nis-.

NISGE- Tkha. nisge-, niske-, nisxe-; nīsgēx
Tkha. MSh 39// Mo. nisge.

NÍLE- Tkha. nílě-; nīle- Tkha. P I93I:I72; hŮI-
Tkha. P I95I:I80; Dar. S 54 // cf. Ord. nīle- M
493a// Mo. neyile-.

NÍSLEL Tkha. níslel; nislél Õkha. Vl 326 // cf. Ord. nāsial M 487a// Mo. neyislel.

NÍTE Tkha. nítë; nītë Õkha. Vl 286; Mo. niyite.

NOCO- Tkha. notsõ-; notso- Tkha. P I95I:I80; Dar. S 54; Dar. CSh 64 // cf. Ord. notso- M I97b// Mo. noču-.

NOCOLDO- Tkha. notsoldõ-; notsöldõ- Tkha. P I93I:I72, I95I:I80 // Mo. nocoldo.

NOGTO Tkha. noktõ, noxtõ; nogtã Tkha. P I955: I64; nogtã Tkha. Lv I967:93; noqtõ Tkha. C 30; noxt Dg. RT I96I:I67 // cf. Ord. nogto M 495a// Mo. noytu.

NOGTORÚ Tkha. noktõrú, noxtõrú; nogtõrú Tkha. P I93I:I72 // Mo. noyturu.

NOĠÓ Tkha. noġó; nogõ Õkha. Vl 352 // cf. Ord. nogõ M 495a// Mo. noyuya.

NOĠÓN Tkha. noġón; nogõ(n) Tkha. P I95I:I80; nogõn Õkha. Vl 248; nogān Dar. S 54 // cf. Ord. nogõn M 495a// Mo. noyuyan.

NOIR Tkha. noër; noir Tkha. P I95I:I80, Str 56; noĩr Dar. S 54; nõër Õkha. Vl 27I // cf. Ord. nõõr M 496b// Mo. noyir.

NOIRMOG Tkha. noërmog; // cf. Ord. nõõrmok M 497a// Mo. noyirmay.

NOIRMOGLO- Tkha. noërmoglō-, noërmoglōlō-; // cf. Ord. nõörmoglo- M 497a// Mo. noyirmayla-.

NOIRSO- Tkha. noërsō-; noërso- Tkha. P I93I: I72 // cf. Ord. nõörso- M 497a// Mo. noyirsa-.

NOITON Tkha. noëton; noiton Tkha. P I93I:I72; I95I:I80; Dar. S 54 // cf. Ord. nõöton M 497a// Mo. noyitan.

NOM Tkha. nom; nom Tkha. P I955:I64, I93I:I72, I970:I62, Bo 39, Lv I964:I85, Ldo 8I, L 83; Ökha. V1 I58 // cf. Ord. nom M 496a// Mo. nom.

NOMLÖL Tkha. nomlöl; // cf. Ord. nomnöl M 496b// Mo. nomlal.

NOMXON Tkha. nomxön; nomxän Tkha. P I955:I50; nomxön, Ökha. V1 227 // cf. Ord. nomoxon M 496b// Mo. nomuqan.

NOXOI Tkha. noxoë; noxoi Tkha. P I93I:I72, I95I: I80; noxoe Tkha. P I970:I43; noxöë Tkha. S 8I, Str 23; Ökha. V1 254; noxōë Tkha. Bo 40; Dg. RT I96I: I67; noxōē Tkha. Lv I964:I77; nox^oē Tkha. P I955: 78; noxoe: Tkha. Mö I974:I89; noxā Dar. S 54, CSh 64; noxā KhaÖ. C I46 // cf. Ord. noxō M 495a// Mo. noqai.

NOYON Tkha. noyön; nojän Tkha. P I936:I6, I970: I22; Dar. S 54; Ökha. V1 IIO; nojon(n) Tkha. P I95I:I80; nojön Tkha. Ldo 27; nojijn Tkha. P I955: I28, I93I:I72 // cf. Ord. nojon M 495b// Mo. noyan.

NÓLÚR Tkha. nólúr; // cf. Ord. nólūr M 496a//
Mo. noylur.

NÓSO(N) Tkha. nós; nōs Tkha. P I970:I43; Dg.
RT I96I:I67; nōsǎ Dar. S 54 // cf. Ord. nōs M 497
a// Mo. noyusun.

NÖGÖ Tkha. nógó; nögō Dar. S 54 // cf. Ord. nō-
gō M 497b// Mo. nögüge.

NÖGÖDÖR Tkha. nögödör; nögödūr Ökha. VI 202
// cf. Ord. nögödör nögödūr (nögō üdür) M 498a//
Mo. nögüge edür.

NÖMÖR Tkha. nömör; // cf. Ord. nömör M 498 b//
Mo. nömüri.

NÖMRÖG Tkha. nömrog, nömörög; // cf. Ord. nō-
mörgö M 498b// Mo. nemürge.

NÖXCÖL Tkha. nōxtsöl; nōktsöl Sar. Va 202 // Mo.
nöküçel.

NÖXČI- Tkha. nōxtšĭ-; nōxtši- Tkha. P I955:
I54 // cf. Ord. nōgtšĭ- M I98a// Mo. nögči-.

NÖXÖ- Tkha. nōxǒ-; // cf. Ord. nō^kxö- M 498a//
Mo. nökü-.

NÖXÖR Tkha. nōxör; nōxör Tkha. P I95I:I80; nō-
xēr P I955:I46, I970:I53; nōxūr Tkha. P I93I:I72;
Ökha. VI 253; nōxǒr Dar. S 54 // cf. Ord. nō^kxör
M 498a// Mo. nökür.

NÖXÖS Tkha. nóxös; // cf. Ord. nök xös M 498a//
Mo. nökügesün.

NÖCÖ Tkha. nótšö; nō:ts Ldo 34 //Mo. nögeče.

NUDURĜA Tkha. nudurĝa, nudarĝä; nudärĝä Tkha.
P I955:34; nudrayä Tkha. S 58 // cf. Ord. nudurĝa
M 499a// Mo. nidurĝa.

NUĜASA(N) Tkha. nuĝas; nugas Tkha. Tc I969:250;
nuyüs nuyüsün Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord. nugasu
M 500a// Mo. nuyusun.

NULIM- Tkha. nulīm, nilam-; // cf. Ord. nulmu-
M 50Ia// Mo. nilbu-.

NULIMAS Tkha. nulīmas; nūlīmäs Tkha. Ldo 30;
nulmas Tkha. P I955:40; nulmūs (nulmūsün) Tkha.
P I93I:I72; nulmus nuilmus Dg. RT I96I:I67; nūl-
mūs Ökha. Vl II7; nūlīmūs Ökha. Be 284; noīmis
Tkha. C 30, Va I970:27 // cf. Ord. nulmusu nulmus
M 50Ia// Mo. nilbusun, nilmusun.

NUM Tkha. num; numu L 83; numa Tkha. P I95I:
I80, I955:I64; numä Dar. S 54; num Tkha. P I93I:
I72; Dg. RT I96I:I67 // cf. Ord. numu M 50Ib// Mo.
numun.

NUXÜR Tkha. nuxūr; nuxūr Dg. RT I96I:I67//Mo.
nuquyur.

NURÚ Tkha. nurú; nurū Tkha. P I955:42; Ökha.
Vl II7; nurgän, Dar. S 54 // cf. Ord. nurū M 502a//
Mo. niruyun.

NUSA(N) Tkha. nusă; nusă Tkha. P I955:40 // cf. Ord. nusu M 502b// Mo. nisun.

NUTUG ~ NUTAG Tkha. nutüg, nutăg; nutuy Tkha. L 7I; nutüg Tkha. S 75; nutag Tkha. P I95I:I80; nutăg Tkha. Ldo 55; nutăk Tkha. P I955:I66; Dar. S 54 // cf. Ord. nutuk M 502b// Mo. nutuy.

NŪ- Tkha. nú-; nū- Tkha. P I95I:I80, I955:66, L IO7 // cf. Ord. nū- M 499a// Mo. niyu-.

NŪCA Tkha. nŭtsă; nŭca Dar. S 55 // cf. Ord. nŭtăi M 503a// Mo. niyuča.

NŪXA Tkha. nŭxă; nŭxă Tkha. R I902:2I; Dar, S 54 // cf. Ord. nŭxa M 500b// Mo. nuuqa.

NŪR Tkha. nŭr; nŭr Tkha. P I95I:I80, I955:66, I63, Lv I967:67; Dar. S 55; nŭrŭ Dar. Tt 20I // cf. Ord. nŭr M 50Ib// Mo. nayur.

NŪCEGEL- Tkha. nŭtsegel-; nŭtsegel- Tkha. P I95I:I80 // cf. Ord. nŭtšügŭle- M 504b// Mo. ničŭgŭle-.

NŪCEGEN Tkha. nŭtsëgen; nŭtsegen Tkha. P I95I:I8I; nŭtsëgëŋ Tkha. P I955:4I; nŭtsügŭŋ Őkha. V1 227; nŭtsegëŋ Dar. S 55 // cf. Ord. nŭtšügŭn M 504a,b// Mo. ničŭgŭn.

NŪDE(N) Tkha. nŭdë; nŭdëŋ Tkha. R I902:I4; nŭde Tkha. P I95I:I80, I955:I63; nŭde Dar. S 55; nŭd Tkha. P I955:I63; Dg. RT I96I:I67; nŭd Őkha. V1 I77, Be 283 // cf. Ord. nŭdü M 503a// Mo. nidŭn.

NÜDÜR Tkha. nūdūr; nūdūr Tkha. P I955:42; Lv I967:70; nūdūr Dar. CSh 32, Tt 202 // cf. Ord. nūdūr M 503b// Mo. nūdügür.

NÜGEL Tkha. nūgel; nūgəl Tkha. P I955:4I // cf. Ord. nūl M 503a// Mo. nigül.

NÜXE Tkha. nūxë; nūxe(n) Tkha. P I95I:I80; nūxë Tkha. P I955:I46; nūxü nūxe Tkha. L 43 // cf. Ord. nū^kxe (nū^kxü) M 503b// Mo. nūken, nūke.

NÜXEL- Tkha. nūxel-; // cf. Ord. nū^kxele- M 503b// Mo. nūkele-.

NŪ- Tkha. nū-; nū- Tkha. P I95I:I8I; nū- Tkha. P I955:69, Lv I967:70, L 5I; Dar. S 54 // cf. Ord. nū- M 503a// Mo. negü-.

NŪDEL Tkha. nūdēl; nūdēl Dar. S 55 // cf. Ord. nūdēl M 503a// Mo. negūdēl.

NŪDELČIN Tkha. nūdēltšin; nūdēlčin L I2I // cf. Ord. nūdēlütšin M 503a// Mo. negūdēlčin.

NŪR Tkha. nūr; nūr Tkha. R I902:22, P I95I:I8I, Lv I967:I70; Mö I974:I87; nū:r Ldo 49; n^lūr Tkha. P I93I:I72; nūr Dar. S 55 // cf. Ord. nūr M 504a// Mo. niyur.

NÜRSE(N) Tkha. nürsë; nürse(n) Tkha. P I95I:I8I // cf. Ord. nūres nūresü M 504a// Mo. negüresün.

OBĀIN Tkha. obdžin, owdžin; obdžin, Tkha. P 1970:52; owdžin, Tkha. Lv 1967:95 //Mo. objing.

OČI Tkha. otšī; otši Tkha. P 1931:173, 1951:181, 1955:113; otši Őkha. Vl 397; oči Tkha. L 90 //cf. Ord. otši M 523b// Mo. oči.

OČI- Tkha. otšī-; otši- Tkha. S 57, P 1970:139; Őkha. Vl 326; Dar. S 46; oⁱtši- Tkha. Ldo 25 //Mo. oči-,

ODO(N) Tkha. odō; odon Tkha. L 76; odo(n) Tkha. P 1951:181; odō Tkha. P 1931:173; Dar. CSh 48; odā Tkha. P 1955:30, Lv 1964:176; od Tkha. Mō 1974:192; Dg. RT 1960:9 // cf. Ord. udu M 723a// Mo. odun.

ODŌ Tkha. odó; odō Tkha. R 1903:4, P 1931:173, 1951:184, 1970:156; Őkha. Vl 205; odā Dar. S 46 //cf. Ord. odō M 506b// Mo. odu-a.

OGŠI- Tkha. okšī-, oxšī-; ogši- Tkha. P 1970:53 //Mo. ojši-.

OGTO Tkha. oktō, oxtō; ogto Tkha. L 76; oxtō Tkha. Lv 1967:94 // cf. Ord. ogto M 508a// Mo. oytu.

OGTOLO- Tkha. oktolō-, oxtolō-; ogtāl- Tkha. P 1955:52; oxtlo- Dg. RT 1960:26 // cf. Ord. ogtol- M 508a// Mo. oytula-.

OGTORĀUI Tkha. oktorģuē, oxtorģuē; ogtōrgōē Őkha. Vl 288 // cf. Ord. ugturgui M 725a// Mo. oytar-yui.

ONĜOCO Tkha. onĝotsö; onggoco Tkha. L 90, L (Études mongoles 1985, XVII) II2; onĝotsö Ökha. VI 257; onyatsä Dar. S 46; onĝotsö Tkha. P I970: 69; onĝots Tkha. Mö I974:I87 // cf. Ord. onĝotšo M 5I5a// Mo. ongyača.

ONĜOI- Tkha. onĝoë-; onĝōë- Tkha. Lv I967:93; onĝōe: Tkha. Ldo 78 // cf. Ord. onĝō- M 5I5a// Mo. ongyuyi-.

ONĜON Tkha. onĝon; onĝon, Dar. S 46 // cf. Ord. onĝon M 5I4b// Mo. ongyun.

OXI Tkha. oxĩ; óxĩ Tkha. Ldo 90; oxi Tkha. L 43; Mo. oki.

OXIN Tkha. óxin; oxin, Tkha. P I955:57, Bo 60; Dg. RT I960:I5; óxĩ, Ldo 24; Dar. S 46 // cf. Ord. o^kxin M 509a// Mo. okin.

OXOR Tkha. oxor; oxär Tkha. P I955:6 // cf. Ord. uxur M 726b// Mo. oqur.

ORČI- Tkha. ortšĩ-; ortši- Tkha. P I95I:I8I // Mo. orči-.

ORČILON Tkha. ortšĩlon ; ortšilon, Tkha. P I95I: I8I; orčilang Dar. CSh 32 // cf. Ord. ortšilon, M 522b// Mo. orčilang.

ORČIM Tkha. ortšim, ořtšom; ortšom Tkha. Tc I970:I49 // Mo. orčim.

ORČIN Tkha. ortšin, ortšon; ortšin, Tkha. Lv
I967:94; ortšim Tkha. P I970:46 // cf. Ord. ortšin
M 522b// Mo. orčin.

ORDO(N) Tkha. ordō; ordo Tkha. P I93I:I73, I95I:
I8I; ordō Őkha. V1 I58 // cf. Ord. urdu M 739 //
Mo. ordu.

ORGIL Tkha. oṛgil, oṛgol; // cf. Ord. orgil M
5I7a// Mo. orgil.

ORĜO- Tkha. orĝō-; oryā- Dar. S 46 // cf. Ord.
urgu- M 739b// Mo. oryu-.

ORI Tkha. ori; ori Ldo 24 // cf. Ord. oro M 5I8
a// Mo. ori.

ORIL- Tkha. orił-; orli- Dar. S 46; oril- Tkha.
P I93I:I73, I95I:I8I, I970:I6I // Mo. orila-.

ORLI- Tkha. oril, orli-; orlixā Dar. S 46 // Mo.
orila.

ORLO- Tkha. orlō-, orōlō-; orōlō- Tkha. Ldo 28;
orola- Dar. CSh 32 // cf. Ord. orolo- M 520b// Mo.
orolo-.

ORO- Tkha. orō-; oro- Tkha. I95I:I8I; Őkha. V1
334; Dg. RT I96I:I67; orō- Tkha. Bo 46, P I970:
I39; orā- Tkha. R I903:I2, P I936:I3, I955:29; or-
Tkha. Mō I974:I85 // cf. Ord. oro M 520a// Mo. oru-.

OROI Tkha. oroě; oroi Tkha. P I93I:I73, I95I:
I3I, L 98; oroě Dar. S 39; orōě Őkha. V1 289; orōe:

Tkha. Ldo 5I // cf. Ord. or^o M 522a// Mo. orui.

OROLCO- Tkha. orolts^o-; oroltso- Tkha. P I95I:
I8I // cf. Ord. oroltši- M 52Ia// Mo. orulča-.

ORON Tkha. oron; oron Tkha. L (Études mongoles
1985, XVII) II2; oron Tkha. P I93I:I73, I95I:I8I,
I970:I4, Lv I967:66, Ldo 42; Dar. S 46; or^oŋ, Ökha.
VI 3I7 // cf. Ord. oron M 52Ib// Mo. oran.

OROS Tkha. oros; or^os Tkha. P I93I:I73; Ökha.
VI 366 // cf. Ord. oros M 52Ib// Mo. orus.

ORÓLTO Tkha. orólt^o; or^olt Dg. RT I96I:I67 //
Mo. oriyalta.

ORXI- Tkha. orxⁱ-; orxi- Tkha. P I93I:I73, I95I:
I8I; or^xi- Dar. S 46 // cf. Ord. or^kxi- M 5I7a//
Mo. orki-.

ORÚL-Tkha. orúl-; or^ul- Tkha. P I93I:I73, I95I:
I8I, I955:30, S 58 // cf. Ord. or^ul- M 522b// Mo.
oruyul-.

OTOČI Tkha. ototšⁱ; // cf. Ord. ototši M 523b//
Mo. otači.

OTOG Tkha. otog; ot^ok Tkha. P I93I:I73 // cf.
Ord. otok M 523b// Mo. otuy.

OTOR Tkha. otor; // cf. Ord. otor M 523b// Mo.
otur.

OTIXON Tkha. otxon; odxon/otgān Tkha. Lv I964:
I8I; odxōņ, Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. odxon M
506a// Mo. odqan.

OWĠOR Tkha. owγor // Mo. obuyar.

OWOG Tkha. owog; obōk Dar. S 46 // cf. Ord. omok
M 5IIa// Mo. omoy, oboy.

OWOGTON Tkha. owogton; // cf. Ord. omogton M
5IIa// Mo. omoytan, oboytan.

OWOR Tkha. owor; obār Dar. S 46 // cf. Ord. owor
M 525b// Mo. obur.

OWÓ Tkha. owó; owō Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord.
owō M 525a// Mo. obuya.

OWÓLŎ- Tkha. owólò-; owōlō- Tkha. P I93I:I73
// cf. Ord. owōlo- M 525a// Mo. obuyala-.

OYO- Tkha. oyō-; ojo- Tkha. P I95I:I8I, L 64;
Dar. S 46; OJŎ- Tkha. Ldo 84; oja- Tkha. P I955:
30, I970:68; ōji- Tkha. P I93I:I73; oj- Őkha. VI
276 // cf. Ord. ojo- M 508b// Mo. oyū-.

OYODOL Tkha. oyōdol, oyidol; ojīdāl Tkha. P
I955:I08; ojōdōl Tkha. Ldo 84 // cf. Ord. ojudol
M 508b// Mo. oyudal.

OYODOLČIN Tkha. oyodolčīn// Mo. oyodalčīn.

OYŎR Tkha. oyōr; oyōr Tkha. P I970:68; ojār
Dar. S 46 // Mo. oyuyar.

OĜOTONO Tkha. oĝōtonō; ogotono Tkha. P I95I: I8I // cf. Ord. ogotono M 507b// Mo. oyutuna.

OĜOTOR Tkha. oĝō /or; // cf. Ord. ogotor M 507b// Mo. oyutur.

OI Tkha. oě; oi Tkha. P I95I:I8I; oě Tkha. P I970:70; Dg. Lde 28; oě Tkha. S 79; Őkha. Vl 268; Dar. CSh 37; o:e- Tkha. Mō I974:I87; ōe: Tkha. Ldo 5I // cf. Ord. ōă M 5I5a// Mo. oi.

OIČI- Tkha. oětšī-; oitši- Tkha. P I93I:I73, I95I:I8I; ōětši- Őkha. Vl 268 // Mo. oyiči-.

OILĜO- Tkha. oělgō-, oělōĝō-; oělgō- Tkha. P I970:46, Ldo 5I; oělyā- Dar. CSh 38; Mo. oyilyā-.

OIMOSO(N) Tkha. oěmos; ōēmās Tkha. Lv I964:I76; ōěmos Őkha. Vl 268; Dg. RT I96I:I67; oěmōs Dg. Lde 28; ōe:mōsō Ldo 27 // cf. Ord. ōōmos ōōmosu M 5I5b// Mo. oyimosun.

OIRO Tkha. oěrō; ōěrō Tkha. P I93I:I73, S 79; o:ěr Tkha. Mō I974:I89; oiro Tkha. P I93I:I8I; ōěro Őkha. Vl 268; ōěră Tkha. P I955:79; oira Dar. CSh 64; oěr Dg. Lde 28 // cf. Ord. ōōr M 5I6a// Mo. oyira.

OIROLCÓ Tkha. oirolcō // Mo. oyiralcaγ-a.

OIRTO- Tkha. oěrtō-; oěrtō- Tkha. P I970:I35 // cf. Ord. ōōрто- M 5I6a// Mo. oyirad-.

OIRTŪL- Tkha. oěrtŭl-; oirtŭl- Tkha. P I95I: I8I // cf. Ord. ōörtŭl- M 5I6b// Mo. oyiratayul.

OL- Tkha. ol-; ol- Tkha. R I903:5; P I936:I4, I95I:I8I; I970:I39; olo- Tkha. Ldo 28; Dar. S 46 // cf. Ord. ol- M 509b// Mo. ol-.

OIBOG Tkha. olbog; olbŏk Tkha. P I93I:I73; Őkha. V1 388 // cf. Ord. olbok M 509b// Mo. olbuy.

OLDO- Tkha. oldŏ-; oldo- Tkha. P I95I:I8I; ol- da- Dar. S 46 // cf. Ord. oldo- M 509b// Mo. olda-.

OLĀO- Tkha. olġŏ-; olga- Tkha. Lv I967:94; ol- go- Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. olgo- M 5I0a// Mo. olya-.

OLIG Tkha. olġ; olġ Tkha. Lv I967:66 // cf. Ord. olik M 5I0a// Mo. oliy.

OLIGTOI Tkha. oligtoě; oligtoi Tkha. P I95I: I8I // Mo. oliytai.

OLJO Tkha. oldzŏ; oldza Dar. S 46; oldzǎ Tkha. P I955:II9; oldzo Tkha. P I93I:I73, I95I:I8I // cf. Ord. oldžo M 509b// Mo. olġa.

OLJOLŐ- Tkha. oldzolŏ-; oldzal- Dar. S 46; ol- dzǎlǎ- Dar. CSh 8 // cf. Ord. oldžolo- M 509b// Mo. olġala-.

OLOĀOI Tkha. olŏgoě; ologoi Tkha. P I95I:I8I; olŏgoi Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. ologŏ M 5I0a// oluyai.

OLOM Tkha. olom, olon; olõn, Tkha. MSh 42; olõn, Tkha. Lv I967:58; olõm Dg. RT I969:I67; olom Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. olon, M 5IOb// Mo. olong.

OLONCOG Tkha. olontsog; olontsog Tkha. MSh 42 // cf. Ord. olončoy M 5IOb// Mo. olungčuy.

OLON Tkha. olon; olãn, Tkha. P I955:29; Dar. S 46, CSh 37; olon, Tkha. P I93I:I73, I95I:I8I; S 74; olõn, Tkha. Lv I967:57, C 30, Mö I974:I88, P I970:I53, Ldo 77 // cf. Ord. olon M 5IOb// Mo. olan.

OLONXI Tkha. olon^kxĩ; olõn^kxĩ Tkha. Lv I967:93, Ldo 75 // cf. Ord. olon^kxi M 5IOb// Mo. olangki.

OLOS Tkha. olos; olos Tkha. P I93I:I73; olõsõ Tkha. Ldo 27; Dar. CSh 37 // cf. Ord. ulusu M 73I b// Mo. olusun.

OMOG Tkha. omog; omog Dg. RT I96I:I67; omãg Tkha. P I95I:I8I // cf. Ord. omok M 5IIa// Mo. omoy.

OMORÚ Tkha. omorú; // cf. Ord. omorū umurū M 5IIb, 732b// Mo. omuruu.

ONCO Tkha. ontsõ; ontsõ Tkha. Bo 39, P I970:I56; ontsã Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. ontšo M 5I3b// Mo. onča.

ONCOĀOI Tkha. ontsõgoë; // cf. Ord. ontšogõ M 5I3b// Mo. ončayai.

ONČI Tkha. ontšĩ; ontšĩ Tkha. Lv I967:93, P I970:6I // cf. Ord. onotši M 5I3b// Mo. onči.

ONDÓ Tkha. onđó; ondō Tkha. P I93I:I73; Dar. S 46 // cf. Ord. ondōn M 5I2a// Mo. onduu.

ONI Tkha. oní; oní Tkha. Lv I967:44 // cf. Ord. oni M 5I2b// Mo. oni.

ONIGOR Tkha. oniğor; onigör Dar. CSh 38 // Mo. oniyar.

ONILO- Tkha. onílō-; // cf. Ord. onilo- M 5I2b// Mo. onila-.

ONISOĞO Tkha. onísoğö, onísxö; onisxō Ökha. VI 326 // cf. Ord. onisxo M 5I2b// Mo. onisqa.

ONO- Tkha. onö-; ono- Tkha. Lv I967:44; onö- Ökha. VI 354 // cf. Ord. ono- M 5I2b// Mo. onu-.

ONOL Tkha. onol; // cf. Ord. onol M 5I3b// Mo. onul.

ONOŠI Tkha. onoší; // cf. Ord. onoši M 5I3b// Mo. onuši.

ONÓ Tkha. onó; on^oā onā Dar. CSh 64 // cf. Ord. onō M 5I2b// Mo. onuya.

ONŇ Tkha. on; on Tkha. P I93I:I73, I955:30, I970:44,69, Mō I974:282 // cf. Ord. on M 5IIb// Mo. on.

ONGI Tkha. onğí; // cf. Ord. onği M 5I4a// Mo. onggi.

OYÓŠ Tkha. oyós; oyōš Tkha. P I970:65 // Mo.
oyoyasu.

OYŪN Tkha. oyún; ojuŋ Tkha. P I95I:I8I, Ldo 46;
ojūn Dg. RT I96I:I67 // cf. Ord. ojūn M 508b // Mo.
oyun.

OYŪTAN Tkha. oyútán; oyutan L 7I; ojūtaŋ Tkha.
Bo 39, P I970:I42; oju:tān Tkha. Ldo 25,76; ojū-
tāŋ Ōkha. Vl 246 // Mo. oyutan.

ŌČI Tkha. ótšĭ; O:tš Tkha. Mö I974:I87 // Mo.
oyoči.

ŌČI- Tkha. ótšĭ-; o:tš- Tkha. Mö I974:I88 // cf.
Ord. ōtši- M 424a // Mo. oyuči-.

ŌLI Tkha. ólĭ; o:l Tkha. Mö I974:I98; oe:l Ldo
45 // cf. Ord. ōli M 510a // Mo. oyuli.

ŌSOR Tkha. ósor; ōsör Tkha. P I93I:I73, I970:
44,69, Ldo 44; Ōkha. Vl I97; Dar. S 46; ōsöră Dar.
CSH 36; ōsăr Tkha. R I902:22; ōsr Dg. RT I96I:
I67 // cf. Ord. ōsor M 523a // Mo. oyusur.

ŌSORLO- Tkha. ósorlō-, ósoróló-; // cf. Ord.
ōsorlo- M 523a // Mo. oyusurla-.

Ö

ÖBČI- Tkha. ówtšĭ-, óftšĭ-; // cf. Ord. öbtši-
M 526b // Mo. öbči-.

ÖBČIU Tkha. ówtšú; Tkha. ówtšū Ökha. Vl I55;
 öptšū Tkha. P I955:52; ówtšū Tkha. P I967:89, Gt
 I982:I2I // cf. Ord. öbtšū M 526b// Mo. ebčigün.

ÖČIG Tkha. ótšig; ótšik Ökha. Vl 406 // cf. Ord.
 ötsök M 543a// Mo. öčig.

ÖČIGDÖR Tkha. ótšigdör, ótsögdör; ótšigdūr Dg.
 RT I960:IO, I96I:I68; ótšigdör Tkha. Ldo 32, Bo
 46; ótšigder Tkha. P I970:I3I; ótsögödör Tkha. P
 I95I:I82; ótsügdūr Ökha. Vl I53 // cf. Ord. ütsü-
 güdür M 765b// Mo. öčigedür.

ÖČINÓN Tkha. ótšinón; ótšinön, Tkha. P I95I:
 I82 //Mo. öčinen.

ÖDÖ(N) Tkha. ödö; ödöñ Dar. S 47; ödö(n) Tkha.
 P I95I:I8I; ödū Ökha. Vl I55; ödö Tkha. L (Etudes
 mongoles, I985 XVII) II2 // cf. Ord. üdü M 748a//
 Mo. ödün, ödü.

ÖDÖR Tkha. ödör; ödūr Ökha. Vl I53; ödör Tkha.
 P I95I:I8I, Ldo 32; ödör Tkha. S 76; Dar. S 47;
 ödër Tkha. P I970:4I // cf. Ord. üdür M 748b//
 Mo. edür.

ÖDÍ Tkha. ödí; ödüi Tkha. P I970:4I; üdī Dar.
 S 48 // cf. Ord. öd^uī, üdüi M 748a// Mo. edüi.

ÖGLÖG Tkha. óglög; óglīg Ökha. Vl 224 // cf.
 Ord. öglögö M 528b// Mo. öglige.

ÖGLÖ Tkha. öglö; öglö Tkha. P I95I:I8I; öglö Tkha. P I93I:I73, Lv I967:93, Dar. S 47; öglö Tkha. Ldo 65; öglö Ökha. Be 29I; öglä Dar. Tt I99 // cf. Ord. öglö M 528a// Mo. örlüğe.

ÖGÖMÖR Tkha. ögömör; ögömör Ökha. V1 222; ögömör Tkha. P I970:50 // cf. Ord. ögömör M 529 a// Mo. ögiyemür.

ÖXSÖ- Tkha. öxsö-, öxsö-, öxsix Tkha. Lv I964: I80; öxsö Tkha. Lv I967:74 //Mo. ögsü-.

ÖL Tkha. ö1; ö1 Tkha. Lv I967:45; ö1 Tkha. Mö I974:I87 // cf. Ord. ö1 M 530a// Mo. ö1.

ÖLGI Tkha. ölgı; öligi Dar. CSh 38; ölgı Ökha. V1 238 // cf. Ord. ölogı M 53Ia// Mo. ölügei.

ÖLGÖ- Tkha. ölgö-; ölgö- Tkha. P I95I:I8I; Dar. S 47; ölgü Ökha. V1 I52; ölge- Dar. CSh 36; ölgä Dar. S 47 // cf. Ord. ülgü- M 755a// Mo. elgü-.

ÖLGÜR Tkha. ölgür; ölgür Tkha. S 58; Dg. RT I96I:I67 // cf. Ord. ülgür M 755b// Mo. elgügür.

ÖLDZİ Tkha. öldzi; öldzi Ökha. V1 288 // cf. Ord. öldzi M 530b// Mo. öljei.

ÖLMİ Tkha. ölmı; ölmı Tkha. Lv I967:94; Dg. RT I96I:I67 // cf. Ord. ölmı M 53Ia// Mo. ölmei.

ÖLÖN Tkha. ölöñ; // cf. Ord. ölöñ M 53Ib// Mo. ölün.

ÖLÖS- Tkha. ölös-; öles Tkha. P 1955:55 // cf. Ord. ölös- M 532a// Mo. ölüs-.

ÖLÖSXÖLÖŃ Tkha. ölösxölöŃ; ölösgölöŃ Tkha. Lv 1967:93 // Mo. ölüsküleng.

ÖMČI Tkha. ömtši; ömtši Tkha. P 1951:181; ömči Tkha. P 1970:53 // cf. Ord. ömtši M 533a// Mo. ömči.

ÖMČILÖ- Tkha. ömtšilö-; // cf. Ord. ömtšilö- M 533b// Mo. ömčile-.

ÖMÖD Tkha. ömödö; ömödö Tkha. P 1951:181 // cf. Ord. ömödö M 532a// Mo. ömüdün.

ÖMÖNÖ Tkha. ömönö; ömönö Tkha. L (Etudes mongoles, 1985, XVI) 109; ömöně Tkha. Ldo 35; ömëně Tkha. P 1955:165; ömün Ükha. Vl 154 // cf. Ord. ömönö M 532a// Mo. emüne.

ÖMÖS- Tkha. ömös-; ömüs- Tkha. P 1931:173; ömös- Tkha. P 1951:181; ömös Tkha. Ldo 33; ömës- Tkha. P 1955:122 // cf. Ord. ömös- M 532b// Mo. emüs-.

ÖMÖSGÖ- Tkha. ömösgö-, ömösxö-; ömösxě Dar. S 47 // cf. Ord. ömöskxö- M 533a// Mo. emüske-.

ÖMÖSGÖL Tkha. ömöskxöl, ömösxöl; // cf. Ord. ömöskxöl M 533a// Mo. emüskel.

ÖNCÖG Tkha. öntsög; öntsög Dg. RT I96I:I68;
öntsük Tkha. P I93I:I74 // cf. Ord. öntšök M 535a//
Mo. öncüg.

ÖNČIN Tkha. öntšin; öntšin Tkha. Lv I967:93;
önötšön, Dar. S 47 // cf. Ord. önötšin M 535a// Mo.
önečn.

ÖNDÖGÖ(N) Tkha. öndög; öndüg Tkha. P I93I:I73;
Ökha. Vl 228; öndög Dkha. Va I967:4; öndög Tkha.
P I955:75 // cf. Ord. öndögö M 533b// Mo. öndügen.

ÖNDÖGÖLÖ- Tkha. öndöglö-, öndögölö-; öndögölë-
Tkha. P I936:34 // cf. Ord. öndögölö- M 533b//
Mo. öndügle-.

ÖNDÖR Tkha. öndör; öndör Tkha. P I95I:I8I, Ldo
33; öndür Tkha. I93I:I73; Ökha. Vl I64; Dg. RT
I960:9; öndör Dg. RT I96I:I67; öndör Tkha. S 76,
Lv I967:45; Dar. S 47; Dkha. Va I967:4; öndër
Tkha. P I955:56, Lv I964:I77, P I970:70 // cf. Ord.
ündür M 757a// Mo. öndür.

ÖNDÍ Tkha. öndí-; öndüi- Tkha. P I95I:I8I;
öndí Tkha. L 76 // cf. Ord. öndī- M 533b// Mo.
öndeyi-.

ÖNGĪ- Tkha. öngī; öngī- Tkha. Lv I967:93 // cf.
Ord. öngī- M 535a// Mo. önggeyikü.

ÖNĴI- Tkha. öndži-; öndži- Tkha. P I95I:I8I;
öndži- Dar. S 47; önji- Tkha. Str 50, P I970:34
// cf. Ord. öndžö- öndži- M 534b// Mo. önji-.

ÖNÖ Tkha. önö; önë Tkha. Ldo 34 // cf. Ord. önö M 534b// Mo. önü.

ÖNÖR Tkha. önör; önör Dar. CSh 39; ünër Dar. S 48 // cf. Ord. önör M 534b// Mo. önür.

ÖNȪ Tkha. ön̄ö; ön̄ö Tkha. P 1951:181; önö: Tkha. Mö 1974:187; ön̄ö Tkha. P 1970:130; Ökha. Vl 262; Dar. S 47 // cf. Ord. ön̄ö M 534b// Mo. önüge.

ÖNÖDÖR Tkha. önödör; önödör Tkha. P 1951:182 // cf. Ord. önüge edür.

ÖNÖXI Tkha. önöxö; önöxi Tkha. P 1951:182; önöxi Tkha. P 1931:174, 1936:22 // Mo. önüki.

ÖNGĪ- Tkha. öngĭ-; öngĭ- Tkha. Lv 1967:93 // cf. Ord. öngĭ- M 535a// Mo. önggeyi-.

ÖNGÖ Tkha. öngö; öngë Tkha. Lv 1964:177, 1967:93, P 1970:160; üngë Dar. S 48; öngö Tkha. P 1951:182, Mö 1974:187; öngö Ökha. Vl 168; önggi Tkha. L 64; öng Tkha. Str 29 // cf. Ord. öngö M 535a// Mo. öngge.

ÖNGÖCÖ Tkha. öngötsö; öngötsö Tkha. Va 1970:107 // Mo. önggeče.

ÖNGÖLJÖ- Tkha. öngöldzö-; // cf. Ord. öngöldzi- M 535b// Mo. önggelje-.

ÖNGÖR- Tkha. öngör-; öngër- Tkha. P 1970:32; ünger- Dar. S 48 // cf. Ord. öng^kxörö- M 536b// Mo. önggeri-.

ÖPÇITÖN Tkha. öwötštön, öwtšitön; öbtsitë Tkha.
P I93I:I73 // Mo. ebeçitün

ÖXÖ Tkha. ög-, öx-; ög- Tkha. P I970:53; öxö-
Dg. RT I960:26; öxö- Tkha. L 64; öxe Tkha. Ldo
57; öxë- Tkha. P I970:53 // cf. Ord. ög- M 528 //
Mo. ög-.

ÖRCÜ Tkha. örtsö; örtsë Tkha. C 35 // Mo. örüçe.

ÖRGÖ- Tkha. örgö-, örögö-; örögë- Tkha. Ldo
34; örgö- Dg. RT I96I:I68; örgö- Dar. S 47 // cf.
Ord. ürgü- M 76Ia // Mo. ergü-.

ÖRGÖN Tkha. örgön; örgön Tkha. P I95I:I82, Mö
I975:298; örgen Tkha. P I970:64; örgön Dar. S 47;
örgü Ökha. V1 326 // cf. Ord. örgön M 537b // Mo.
örgen.

ÖRGÖX Tkha. örgöx; örgöxë Dar. S 47 // cf. Ord.
ürgü- M 76Ia // Mo. ergü-, ürgü-.

ÖRGÖTXÖ- Tkha. örgötgö-, örgötö-; örgödxe-
Dar. CSh 7 // cf. Ord. örgöd^kxö- M 537b // Mo. ör-
gedke-.

ÖRGÖ Tkha. örgö; örgö Tkha. P I95I:I82; örgö
Tkha. P I93I:I74, Tc I967:20; Dg. RT I96I:I68
// cf. Ord. örgö M 537b // Mo. örgüge.

ÖRGÜL Tkha. örgöl; örgöl Tkha. P I95I:I82 //
Mo. örgögele.

ÖRÖM Tkha. öróm; öröm̄ Dar. S 47; örüm Dg. RT 1960:9, 1961:168 // cf. Ord. ürüm (öröm) M 764a// Mo. örüm.

ÖRÖX Tkha. öröx; öröx̄ Tkha. Ldo 33; öröxö Ri 142; örȫ Dar. S 47; ör̄ Ökha. Vl 154 // cf. Ord. örö^kxö M:538b // Mo. erüke.

ÖRÖWTÖL Tkha. öröwtöl; öröbtöl Sar. Va 201 // Mo. örübtül.

ÖRÖ Tkha. örö; örȫ Ökha. Vl 152 // cf. Ord. örö M 538b// Mo. örüge-

ÖRÖLDÖ- Tkha. öröldö-; örȫlde- Dg. RT 1961:168 // cf. Ord. örȫldö- M 539a// Mo. örügeldü-.

ÖRÖLÖ Tkha. öröl; örȫel Dar. CSh 39 // cf. Ord. örȫlö- M 539a// Mo. örögele-.

ÖRÖSÖN Tkha. örösön; örösön Tkha. P 1951:182; örösün Tkha. P 1931:174; örös̄ Tkha. Str 54 // cf. Ord. örösön M 539b// Mo. örügesün.

ÖRNÖ- Tkha. örnö-; örnö- Tkha. Lv 1967:94; örn̄ Tkha. P 1970:54 // cf. Ord. örnö- M 538a// Mo. örne-.

ÖRŠÖ- Tkha. öršö-; öršö- Tkha. P 1951:182 // cf. Ord. öröšö- M 539b// Mo. örüsigē-.

ÖRTÖG Tkha. örtög; öltög Tkha. Va 1970:107; ölteg Dar. CSh 39 // cf. Ord. örtögö örtök M 540a// Mo. örteg.

ÖRTÖ Tkha. örtö; örtö Tkha. P I93I:I74, Lv I967:94; Dar. S 47 // cf. Ord. örtö M 540a// Mo. örtege.

ÖS Tkha. ós; ös Tkha. P I93I:I74, I95I:I82 // cf. Ord. ös M 540b// Mo. ös.

ÖS- Tkha. ós-; ösö- Tkha. P I95I:I82; ös- Tkha. P I93I:I74, I955:I22 // cf. Ord. ös- M 540b// Mo. ös-.

ÖSGÖ- Tkha. ósgö-, ósxö-; ósxö- Dar. S 47// Mo. ösgekü.

ÖSXÍ Tkha. ösgí; ósxē Dar. S 47 // cf. Ord. ösö-gī M 54Ib// Mo. ösüge.

ÖŠGÖL- Tkha. óšgöl-, óšxól-; // cf. Ord. ös^kxöl- M 54Ia// Mo. öskile-.

ÖŠIÖ Tkha. óšⁱó, óšö; óšiö Tkha. Lv I967:46; óšö Ökha. Vl 232 // cf. Ord. öšö M 542a// Mo. ösiye.

ÖŠIÖTÖN Tkha. óšiötön, óšötön; // cf. Ord. öšö-tön M 542a// Mo. ösiyeten.

ÖTGÖN Tkha. ótxón // Mo. ödken.

ÖTÖ Tkha. ötö; ötē Tkha. Ldo 34 // cf. Ord. ütü M 765a// Mo. ötü.

ÖW Tkha. ów; öw Tkha. P I95I:I82, Mö I974:I87; öb Tkha. L 32 // cf. Ord. öb M 526a// Mo. öb.

ÖWČIN Tkha. ówtšín; öwötšín Tkha. P 1951:182; öwétšín Tkha. P 1955:48; óbútší Ökha. Vl 152 // cf. Ord. öwötšín M 544b// Mo. ebečin, ebedčin.

ÖWDÖ- Tkha. öwöd, öwdö; öwdö- Tkha. P 1951:182; öwdě Tkha. P 1955:100; ówsö- Dg. RT 1960:25 //Mo. ebde.

ÖWDÖG Tkha. ówdög; öwédék Tkha. P 1955:48; ób-
dög Tkha. Lv 1967:95; Dg. RT 1961:167 // cf. Ord. öwödök M 543b// Mo. ebüdüg.

ÖWGÖN Tkha. ówgön; óbëgen Tkha. P 1936:13; öwë-
gön Tkha. Ldo 33; öwgën Tkha. P 1955:146; ówgún
Tkha. P 1931:173; ówgű Ökha. Vl III; öbögön Tkha.
L 71; óbögön Dar. S 47; öwögön Dar. CSh 39; öwgön
Tkha. P 1951:182; üwga Tkha. R 1902:35 // cf. Ord.
öwögön M 543b// Mo. ebügen.

ÖWLÖ- Tkha. ówlö-, ówłö-; // cf. Ord. öblö- M
526a// Mo. öble-.

ÖWÖDÖ- Tkha. ówödö-; öwödö- Dar. CSh 7; öwdö
Tkha. P 1951:182; ówdű- Tkha. P 1931:173, Ökha.
Vl 340; öbdö- Tkha. L 90; öwdě- Tkha. P 1955:100
// cf. Ord. öwöd-, öwödö- M 543b// Mo. ebed-.

ÖWÖG Tkha. ówög; öwëg Tkha. P 1955:146 // cf.
Ord. öwögö M 543b// Mo. ebüge.

ÖWÖGJÖR Tkha. ówögdzör; öwegedžer Dar. CSh 39//
Mo. ebügejiyer.

ÖWÖL Tkha. öwöl; öwül Ökha. Vl I54; öböl Dar. S 47; öwöl Tkha. Lv I965:45; öwöl Tkha. P I95I: I82; öwöl Tkha. P I955:48 // cf. Ord. öwöl M 544 a// Mo. ebül, öbül.

ÖWÖLJI- T kha. öwöldži-; // cf. Ord. öwöldži- M 544a// Mo. ebülji-.

ÖWÖR Tkha. öwör; öwür Tkha. P I93I:I73; öbör Dar. S 47; öwör Dkha. Va I967:4; öwör Tkha. P I95I:I82; Dar. CSh 36; öwör Dar. CSh 39 // cf. Ord. öwör M 544a// Mo. ebür, öbür.

ÖWÖRTLÖ- Tkha. öwörtlö-, öwörtlölö-; öwörtöl- Tkha. P I95I:I82; öbörtöl- Dar. S 47; öwürtlöl- Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. öwörlö- M 544b// Mo. ebürtüle-.

ÖWÖS Tkha. öwös; öwüs Tkha. P I93I:I73; Ökha. Vl I53; öwösö Tkha. P I95I:I82; öwösö Tkha. Ldo 33; obös Tkha. P I970:I6I; öwös Tkha. P I955:47 // cf. Ord. öwös öwösü M 544a// Mo. ebesü.

ÖWÖTXÖ- ÖWTÖG- Tkha. öwdöx, öwsöx; öwsöx Tkha. MSh 40; öwsixxi Ökha. C I45; öwödöxö Dar. CSh 7; öwsöx Dg. Lde 36 // cf. Ord. öwöd- öwödö- M 543a// Mo. ebed-.

ÖWÖLJI Tkha. öwöldži; öwöldži Ökha. Vl 232; öwäldži Dar. CSh 39 // cf. Ord. öldžin M 530b// Mo. öbügeljin.

ÖYÜG Tkha. öyög; öjög Tkha. Ldo 85 // Mo. öyüg.

ÖDGÜI Tkha. ödgüi; ödegüi Dar. CSh 38 // cf.
Ord. öd- ügüi M 527b // Mo. ögede ügei.

ÖDÖ Tkha. ödö; ödö Tkha. Lv 1967:46; Ökha. Vl
195; ödë Tkha. R 1902:2I; Dar. S 47; ö:d Tkha.
Mö 1974:I85 // cf. Ord. ödö M 527a // Mo. ögede.

ÖLÖ- Tkha. ölö-; Tkha. öle- Dar. CSh 8 // cf.
Ord. ölö- M 531a // Mo. ögele-.

ÖXÖ Tkha. öxö; ö:x Tkha. Mö 1974:I92; öxën Dar.
S 47; öxön Dar. CSh 37 // cf. Ord. ö^kxö ö^kxü M
530a // Mo. ögüken, ögekün.

ÖXÖLÖ- Tkha. öxölö // Mo. ögeküle-.

ÖRÖ Tkha. örö; örö Dar. Tt 202; öre Tkha. P
1970:I60; ö:r Tkha. Mö 1974:I87, Ldo 48; ör Tkha.
S 68; Ökha. Vl 2I2 // cf. Ord. örö M 538b // Mo.
ögere.

P

PAGDAĞAR Tkha. pagdăğar; pagdăyăr Tkha. Ldo 96;
pagdagar Tkha. L I3I; pagdgar Dg. Lde 33 // Mo. pay-
dayar.

PAGDAI- Tkha. pagdaë-; pagdaē- Dg. Lde 33 // Mo.
paydai-.

PANSA Tkha. paṅsă; paṅsă Tkha. P 193I:I74 // Mo.
pangsa.

PAR Tkha. par; par Tkha. Mö I975:276, Dg. Lde 33 // Mo. par.

PÁLAN Tkha. pálan; pálang Tkha. L I3I // Mo. palang.

PILA Tkha. p^jálä; pⁱila T kha. Lv I964:I85; pila Tkha. L I3I; pⁱälä Ökha. V1 302 // cf. Ord. pila M 546a // Mo. pila.

PIN Tkha. pin; pin Tkha. Mö I975:276 // Mo. ping.

PIR Tkha. pir; pir Dg. Lde 33 // Mo. pir.

POD Tkha. pod; pod Dg. Lde 33 // Mo. pod.

POR Tkha. por; por Dg. Lde 33 // Mo. por.

PÖX Tkha. póx; pax Dg. Lde 33; pöx Dg. Lde 33 // Mo. pökü.

PUR~PUR Tkha. pur pur; pür Dg. Lde 33 // Mo. pür.

PŮD Tkha. püd; pud Dg. Lde 33; püd Dg. Lde 33 // Mo. püd.

PŮNJE Tkha. pündzě; pündz Sar. Va 207 // cf. Ord. pünse M 544b // Mo. pünje.

PŮ Tkha. pú; pⁱü Ökha. V1 78 // Mo. püü.

PŮSF Tkha. pús; pūdžě Tkha. P I93I:I74; pūdžö Ökha. V1 78 // cf. Ord. püse M 547b // Mo. püüse.

X

XABČI- Tkha. xabtšĭ-, xaptšĭ-, xaftšĭ-; xabtši-
Tkha. P I95I:I74; Őkha. VI 208; gabtš- Dg. Lde
36; gabtši- Dg. RT I96I:I59 // cf. Ord. gabtši-
M 283a// Mo. qabči-.

XABČIÁXAI Tkha. xabtšiáxaě, xaptšiáxaě, xaf-
tšiáxaě; gawtšāxā Dg. Lde 36 // Mo. qabčiyaqai.

XABČIÁR Tkha. xabtšiár, xaptšiár, xaftšiár;
'abtšār Sar. Va 203; gabtšār Dg. Lde 36, RT I96I:
I59 // cf. Ord. gabtšⁱár gabtšⁱāri M 283b// Mo.
qabčiyar.

XABČIG Tkha. xabtšig, xaptšig, xaftšig; xabčig
Tkha. P I970:52; qabtšig Őkha. C I75; gabtšāg Dg.
Lde 36; gawtšig Dg. RT I960:I5, RT I96I:I60 // cf.
Ord. gabtšik M 283b// Mo. qabčiy.

XABČIĜAR Tkha. xabtšĭĝar, xaptšĭĝar, xaftšĭĝar;
gabtšĝar Dg. Lde 36 // Mo. qabčiyar.

XABČIL Tkha. xabtšil, xaptšil, xaftšil; 'aptsāl
Őkha. C I77; Sar. Va 203; gabtsal Dg. RT I960:I6,
RT I960:I59 // Mo. qabčil.

XABČÚR Tkha. xabtšúr, xaptšúr, xaftšúr; xawtšūr
Tkha. Tc I970:I48 // cf. Ord. gabtšūr M 284a// Mo.
qabčiyur.

XABTAĜAI Tkha. xabtāĝaě, xaptāĝaě, xaftāĝaě ;
xawtagai Tkha. P I95I:I75; xaptagai Tkha. L II3;

XABTASA(N) Tkha. xawtas, xaftas; xabtsās Tkha. MSh 33; xabtsas Tkha. C 28; xabtās Đkha. Va I970: 6; gabtās Dg. Lde 36; gabtās Dg. RT I5 // cf. Ord. gabtās M 282b// Mo. qabtasun.

XACAR Tkha. xatsar; xatsār Tkha. P I93I:I78, I955:I3I, Lv I964:I80, I967:74; gatsar Tkha. Va I970:55; gatsār Dkha. Va I970:7; Dg. Lde 36; 'atsar Őkha. C I78 // cf. Ord. gatšar M 299b// Mo. qačar.

XAČIN Tkha. xatšin; xatšīņ, Tkha. Lv I964:I80, I967:74; xatšiāņ, Tkha. Ldo 95; gatšin Tkha. Va I970:55; gatšin Dkha. Va I967:7; 'atšin Őkha. C I77; 'atšīņ, Sar. Va 203 //Mo. qačin.

XADA Tkha. xadā; xada Dar. CSh 8; xadā Tkha. R I902:34; Tkha. P I936:20, I95I:I74, I955:I30; I970:II8; Dar. S 48; xad Tkha. Ldo I2; xad Dg. RT I5 // cf. Ord. xada M 320b// Mo. qada.

XADA- Tkha. xadā-; xadaxā Dar. S 48; xadax Őkha. Vl 325; xadā- Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. xada- M 32Ia// Mo. qada-.

XADAG Tkha. xadag; xadāk Dar. S 48 // cf. Ord. xadak M 32Ib// Mo. qaday.

XADAĞALA- Tkha. xadāğalā-; xadagala- Tkha. P I93I:I77, I95I:I74 // cf. Ord. xadagala- M 32Ia// Mo. qadayala-.

XADALAN Tkha. xadālan; xadālān Tkha. P I93I:
I77 //Mo. qadulang.

XADAM Tkha. xadam; xadam Tkha. Mō I975:298;
xadām Dar. S 48 // cf. Ord. xadam M 32Ib// Mo. qa-
dam, qadum.

XADAR- Tkha. xadar-; xadar- Tkha. P I95I:I74
// cf. Ord. xadur- M 322a// Mo. qadura-.

XADĀSA(N) T kha. xadās; xadāsān Dar. S 49 // cf.
Ord. xadās xadāsu M 32Ib// Mo. qadayasun.

XADŪR Tkha. xadūr; xadūr Tkha. S I09 // cf. Ord.
xadūr M 322a// Mo. qaduyur.

XAGDA Tkha. xagdā; xagdā Tkha. P I970:53; Ōkha.
Vl 404 //Mo. qayda.

XAGACA- Tkha. xağatšā-; xagātsā- Tkha. P I93I:
I77, I955:75 // cf. Ord. xagatša- M 324a// Mo. qa-
yača-.

XAGAL- Tkha. xağal-; xagāl- Tkha. P I93I:I77;
I955:I50; xagal- Tkha. Bo 52; xaxal- Dar. S 48
// cf. Ord. xagal- M 323b// Mo. qayal-.

XAGALBAR Tkha. xağālbar; xagalwar Dkha. Va I967:
I0 //Mo. qayalburi.

XAGAR- Tkha. xağar-; xaxarxā Dar. S 48 // cf.
Ord. xagara- M 323b// Mo. qayar- qayara-.

XAĞAS Tkha. xağas; xagās Dar. S 48; Ökha. V1 I24; Dg. RT I960:I5; xagād Dkha. Va I967:6 // cf. Ord. xagas M 324a// Mo. qayas.

XAI- Tkha. xaē-; xáyixă Tkha. Lv I964:I8I; xa:ex Tkha. Mö I974:I86; xāexa Dar. CSh IO // cf. Ord. xā- M 345a// Mo. qayi-.

XAIČI Tkha. xaētšĭ; xaitši Tkha. P I95I:I74; xaitšĭ Tkha. P I93I:I77; xāētši Ökha. V1 270; xaeči Tkha. P I970:I33; xāētšĭ Tkha. Gt I979:I22; xaētš Dg. RT I960:I2; xaetš Dg. I96I:I6I // cf. Ord. xātši M 347b// Mo. qayiči.

XAILA- Tkha. xaělă-; xailaxă Dar. S 48; xaela- Dg. RT I96I:I6I // cf. Ord. xāla- M 346a// Mo. qayil-.

XAINAG Tkha. xaenag, xaēnig; xāināk Dar. S 48 // cf. Ord. xānak M 346a// Mo. qayinuy.

XAIXAR- Tkha. xaēxar-; xaixar- Tkha. P I95I:I74 // cf. Ord. xāxur M 345b// Mo. qayiqur.

XAIR- Tkha. xaēr-; xair- Tkha. P I95I:I74; xāirixă Dar. S 48; xāeri- Ökha. V1 280 // cf. Ord. xār- 346b// Mo. qayir-.

XAIRAN Tkha. xaēraŋ; xairaŋ Tkha. P I95I:I74; xairăŋ Tkha. P I93I:I77 // Mo. qayiran.

XAIRCAG Tkha. xaërtsag; xāërtsag Tkha. Bo 46; xāirtsĭk Dar. S 48; xāërtsāk Ökha. V1 206; xaertsag Dg. RT I96I:I6I // cf. Ord. xārtšak M 347a// Mo. qayir-
čay

XAIRLA- Tkha. xaërlä-, xaëralä-; xaërla- Tkha. R I903:6; xäirilxä Dar. S 48; xaëral Ökha. V1 363; xärla- Dg. RT I2 // cf. Ord. xärla- M 346b// Mo. qayirala-.

XAJI- Tkha. xadži-; xadži- Ökha. V1 269 // Mo. qaĵi-.

XAJIU Tkha. xadžiu; xadzū Tkha. P I95I:I74; xajuu Tkha. P I970:I47; xadžiu: Tkha. Ldo 46; xädžⁱu: Tkha. Ldo 7; xädžū Ökha. V1 200; Dar. S 48; gadžū Dg. Lde 36 // cf. Ord. xadzū M 323a// Mo. qaĵiyu.

XAJA- Tkha. xadzä-, xaja- Tkha. L 57; xadzaxä Dar. S 48 // cf. Ord. xadža- M 322b// Mo. qaĵa-.

XAJAR Tkha. xadzär; xazär Tkha. P I936:I3; xadzär Tkha. P I93I:I77, I95I:I74, S I07, P I955: I30; Dg. RT I96I:I6I // cf. Ord. xadžär M 323a// Mo. qaĵayar, qaĵiyar.

XAJARLA- Tkha. xadzärlä-, xadzärälä-; xadzärla- Tkha. P I95I:I74, I93I:I77 // cf. Ord. xadžärla- M 323a// Mo. qaĵayarla-.

XALA- Tkha. xalä-, xala- Tkha. L I2I; Dar. S 48, CSh 64; xalä- Tkha. Mö I975:283; galä- Dg. Lde 36 // cf. Ord. xala- M 326a// Mo. qala-.

XALÄ- Tkha. xalä-, xalä Dar. S 48 // cf. Ord. xalä- M 326a// Mo. qalaya-.

XALBAĀA Tkha. xalbaġǎ; xawlayǎ Tkha. MSh 44;
xalwǎġ Őkha. 228; xawlayǎ Tkha. C 220; xawlǎġǎ
Dkha. Va I967:IO // cf. Ord. xalbaga M 327a// Mo.
qalbaya.

XALCAĀAI Tkha. xaltsǎgaē; xaltsǎġǎ Tkha. Lv
I964:I80; ǎaltsǎġǎ Tkha. Lv I967:49; ǎalts ġǎ
Tkha. Lv I967:74; galtsagae Dg. RT I960:I6, I96I:
I59 Mo. qalċayai.

XALCAR- Tkha. xaltsar-; qaltsǎr Dg. Lde 36 //
Mo. qalċara-.

XALI- Tkha. xǎli-; xǎli- Tkha. Lv I964:I76
// cf. Ord. xali- M 328b// Mo. qali-.

XALIMAG Tkha. xǎlimag; xǎlmag Dg. RT I96I:I62 //
Mo. qalimay.

XALIŪ Tkha. xaliú; xǎliū Tkha. Lv I964:I78;
xǎliu: Tkha. Ldo 47; xalū Dar. S 48 // cf. Ord.
xaliū M 329a// Mo. qaliyu, qaliyun.

XALIŪN Tkha. xaliún; xaliūn, Tkha. P I95I:I74,
I955:66; xaliun Tkha. Str 57; xǎliū Őkha. Be 282
// cf. Ord. xaliūn M 329a// Mo. qaliyun.

XALISA(N) Tkha. xalisǎ; xalisǎ Tkha. P I93I:
I77, I95I:I74; xǎlis Őkha. VI 333 // cf. Ord. xa-
lisu M 329a// Mo. qalisun.

XALJAN Tkha. xaldzan; xaldzan, Tkha. P I93I:
I77, I95I:I74; xaldzǎn, Dar. S 48; xaldzan Dg. RT
I96I:I6I // cf. Ord. xaldžan M 327b// Mo. qaljan.

XALXA Tkha. xalxǎ; galxa Ökha. C I75; xalxǎ Dar. S 48; qalxa Dg. RT I96I:I59; xalx Tkha. MÖ I975:283 // cf. Ord. galxa M 289a// Mo. qalqa.

XALXAĞAR Tkha. xalxǎğar; xalxğar Tkha. MÖ I975:283; Mo. qalqayar.

XALXALA- Tkha. xalxalǎ-; galxala- Dg. RT I96I:I59 // cf. Ord. galxala- M 289 // Mo. qalqala-,

XALTAR Tkha. xaltar; galtar Ökha. C I75; Dg. Lde 36, RT I96I:I59 // cf. Ord. galtar M 290a// Mo. qaltar.

XALTIRA- Tkha. xálⁱtir-; xaltar- Dar. S 48; xáltir- Ökha. V1 339 // cf. Ord. galtur- galturi- M 290b// Mo. qalturi-.

XALÚCA- Tkha. xalútsǎ-; xalútsa- Tkha. P I95I:I74 // cf. Ord. xalútši- M 329b// Mo. qalayuča-.

XALÚN Tkha. xalún; xalūn Tkha. P I93I:I77, I95I:I74, I955:I3I; xaluun Tkha. Str 53, P I970:I59; xalu:n Tkha. Ldo 6; xalūū Ökha. Be 280; xalū Ökha. V1 2I6; xalūn Tkha. Tc I967:I8; xáliön Dar. CSh 40 // cf. Ord. xalūn M 329b// Mo. qalayun.

XAMAG Tkha. xamag; xamag Tkha. P I95I:I74, L 83; xamǎg Tkha. P I970:I46; xamǎk Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. xamuk M 332a// Mo. qamuy.

XAMAR Tkha. xamar; xamar Tkha. P I95I:I74, L 98; xamǎr Tkha. P I93I:I77, I955:I00; Dar. S 48; xamár Ökha. V1 25I // cf. Ord. xamar M 330a// Mo. qabar, qamar.

XAMBA Tkha. xambă; xambă Tkha. P I970:53 // Mo.
qanba.

XAMGÁLA- Tkha. xamgálă-; xamyāl- Dar. S 48
// cf. Ord. xamagāla- M 330a // Mo. qamayala-.

XAMJILAĀA Tkha. xamdžilgă, xamdžilgă; xamdži-
lăg Őkha. V1 364 // cf. Ord. xamdžilga M 33Ia //
Mo. qamjilya.

XAMJILCA- Tkha. xamdziltsă-; xamdziltsa- Tkha.
P I95I:I74 // cf. Ord. xamdziltsi- M 33Ia // Mo.
qamjilča-.

XAMXAL- Tkha. xamxal-; xamxal- Tkha. P I95I:
I74 // cf. Ord. xamxal- M 33I // Mo. qamqal-, qam-
qala-.

XAMTA Tkha. xamtă; xamta Tkha. P I95I:I74;
xamtă Tkha. P I93I:I77, I936:I3, I955:I02, I970:
I30, L I80; Dar. S 48; xamt Tkha. Lv I967:59
// cf. Ord. xamtu M 33Ib // Mo. qamtu.

XAMTAR-; xamtar- Tkha. P I95I:I74 // Mo. qamtura-.

XAMTARAL Tkha. xamtăral; xamt răl Tkha. Lv I967:
90 // Mo. qamtural.

XANA Tkha. xană; xana Tkha. P I95I:I74, Ldo
90, L 43; xană Tkha. P I970:6I; Dar. S 48; xan
Tkha. Mō I975:279; xan Dg. RT I96I:I62 // cf. Ord.
xana M 334b // Mo. qana.

XANA- Tkha. xanǎ-; xanǎ- Tkha. P I93I:I77,
I95I:I74 // cf. Ord. xan- M 334b// Mo. qanu-.

XANAŠIGUI Tkha. xanǎšigüi; xanašigüi Tkha. P
I95I:I74 // Mo. qanusi ügei.

XANCUI Tkha. xantsuě, xamtsuě, xantsí, xamtsí;
xancui Tkha. P I970:53; xantsui Ökha. V1 297;
xantsüi Tkha. Gt I982:I2I; xantsü Ökha. Be 279;
Khot. MSh 58; KhaÖ. C 220, MSh 48; xantšī Dg. Lde
30, RT I96I:I68; xantsī Tkha. C 220, MSh 37; Dg.
Lde 30; xamtsī Tkha. C 28, MSh 42 // cf. Ord. xan-
tšū M 334b// Mo. qanču.

XANDAĞAI Tkha. xandǎgaě; xanđyā Dar. Tt I98 //
Mo. qandayai.

XANI Tkha. xani; xani Tkha. P I95I:I74, Str
37, L 43 // cf. Ord. xani M 334a// Mo. qani.

XANIÁ- Tkha. xaniá-; xanⁱǎ- Tkha. P I955:65
// cf. Ord. xanā- M 332b// Mo. qaniya-.

XANIÁDA(N) Tkha. xaniádǎ; xaniaadǎ Tkha. P
I970:68; xanⁱādǎ Tkha. P I955:I28; xaniād Tkha.
Lv I967:7I; xanⁱād Tkha. Lv I964:I78 // cf. Ord.
xanādu xanāt M 333a// Mo. qaniyadun.

XANJALA- Tkha. xandzalǎ-; xandzǎlǎx Tkha. Lv
I967:93 // Mo. qanǎjula-.

XAN Tkha. xan; xan Tkha. P I95I:I75 // cf. Ord.
xan M 332b// Mo. qan.

XANĜA- Tkha. xaŋǵǎ-; xaŋax Tkha. Mö I975:302
// cf. Ord. xaŋga- M 335a// Mo. qangya-.

XANĜAI Tkha. xaŋǵaě; xaŋgai Tkha. L 5I // cf.
Ord. xaŋgā 335b// Mo. qangyai.

XANĜINA- Tkha. xaŋinǎ-; xaŋgina- Tkha. P I95I:
I75 // cf. Ord. xaŋgina- M 335a// Mo. qanggina-.

XANĜAI- Tkha. xaŋxaě-; xaŋxae- Dar. CSh 48
// cf. Ord. xaŋxā- M 335b// Mo. qangqai-.

XANĜAL- Tkha. xaŋxalǎ-; xaŋxǎlǎ- Tkha. P I93I:
I78 // Mo. qangqul-.

XANŠI Tkha. xaŋšǐ; xaŋši Tkha. Lv I967:94 // cf.
Ord. xaŋši M 336a// Mo. qangsi.

XAXIR Tkha. xaxir; gǎxir Dg. Lde 36 // cf. Ord.
ga^kxir M 288a// Mo. qakir.

XARA Tkha. xarǎ; xara Tkha. P I95I:I75, L 98;
Dar. CSh 64; xarǎ Tkha. R I903:30, P I93I:I78,
I936:I6, I955:I3I, I970:I46, Lv I964:I80, I967:
49, S 58; Ökha. Vl II5; Dar. S 48; xar Tkha. Mö
I975:279; xar Tkha. Tc I970:I44 // cf. Ord. xara
M 337a// Mo. qara.

XARA- Tkha. xarǎ-; xara- Tkha. P I95I:I75,
I970:I59; Dg. RT I96I:I62; xarǎ- Tkha. P I93I:I78;
xar- Tkha. Mö I975:279; Dar. S 48 // cf. Ord. xara-
M 337b// Mo. qara-.

KARAGČIN Tkha. xaragtšin, xaraxtšin; xarəgčinq
Tkha. P I936:I6 // cf. Ord. xaragtšī M 338a// Mo.
qarayčinq.

KARAGDA- Tkha. xaragdä-; xaragda- Tkha. P I95I:
I75; Dar. S 48; xarəgdä- Tkha. P I93I:I78, Lv I967:
45; xarəyd - Tkha. Ldo 9 // cf. Ord. xaragda- M
338a// Mo. qarayda-.

KARAI- Tkha. xaraě-; xar^aē- Tkha. P I955:77;
xarāē- Dar. CSh I7 // cf. Ord. xarā- 339a// Mo. qa-
rayi-.

XARANDÁ Tkha. xaraṇdá; xarandā Tkha. Bo 39 //
Mo. qaranda.

KARAŇXUI Tkha. xaraṇ^kxuě; xaraṇxuĩ Ökha. VI 287;
xaraṇxui Tkha. P I970:I60; xaraṇx^uī Tkha. P I93I:
I78; xaraṇ^qxuĩ Tkha. Lv I967:47; xaraṇ^kxuĩ Tkha.
Lv I964:I77; xaraṇyuĩ Tkha. S 8I; xaraṇx^aī Tkha.
P I955:8I; xaraṅguē Dar. Lde 29; xaraṅxū KhaÖ. C
220; xaraṅxā Dar. S 48; xarangkxā Dar. CSh IO; xa-
raṅ^kxī Dar. Tt 20I // cf. Ord. xaraṅg^uī M 338b//
Mo. qarangqui.

XARÁ Tkha. xará; xaraa Tkha. P I970:I33 // cf.
Ord. xarā M 337b// Mo. qaraya.

XARÁ- Tkha. xará-; xarā- Tkha. P I93I:I78;
Ökha. VI 20I // cf. Ord. xarā- M 337b// Mo. qariy-a.

XARÁL Tkha. xarál; xarāl Dar. S 48; Ökha. VI
362 // cf. Ord. xarāl M 338a// Mo. qariyal.

XARCA Tkha. xartsǎ; xartsa Tkha. P I95I:I75;
xarts Tkha. Lv I967:74 // Mo. qarača.

XARCAĜA Tkha. xartsaĝǎ; xartsǎĝ Ökha. V1 295;
gartsaga Ökha. C I75; gartsǎga Dkha. Va 7 // cf.
Ord. gartsaĝǎ M 295b // Mo. qarčayai.

XARĜANA Tkha. xarĝanǎ; xaryanǎ Dar. S 48; xa-
ragan Ökha. V1 332 // cf. Ord. xargana M 339a //
Mo. qaryana.

XARĜUI Tkha. xarĝuě, xarĝi; xaryüi Tkha. Lv
I967:47; xargū KhaÖ C 220; xargǎ Dar. CSh 48; xar-
gī Tkha. C 220; Dar. S 48; xārgī Dg. RT I960:I2 //
Mo. qaryui.

XARI- Tkha. xarı-; xari- Tkha. P I95I:I75, I970:
I46; xarı- Tkha. S 77, P I93I:I78, I955:26, Str
37; xarı- Tkha. Lv I964:I79; xár- Tc I970:I44, Mö
I975:300; xárǎ- Tkha. Ldo 6 // cf. Ord. xari- M
340a // Mo. qari-.

XARIN Tkha. xariñ; xarin Tkha. Mö I974:I86; xa-
riñ Tkha. P I970:I43; xáriñ Tkha. Lv I967:45; xá-
riñ P I93I:I78, Lv I964:I79; xárian Tkha. Ldo I9
// cf. Ord. xarin M 340b // Mo. qarin.

XARIŪ Tkha. xáriú; xariuu Tkha. P I970:69; xá-
riū Tkha. Lv I964:I77; xárⁱū Tkha. P I955:66;
xarū Tkha. S 77 // cf. Ord. xarū M 34Ia // Mo. qa-
riyu.

XARⁱŪL- Tkha. xariúl-; xarⁱŭl- Tkha. P I93I: I78, I95I:I75; xárⁱŭl- Dg. RT I960:8 // cf. Ord. xarŭl- M 34Ib// Mo. qariyul-.

XARIYÁ Tkha. xáříyá; xaryā Tkha. Tc I970:I49 // cf. Ord. xarā M 337b// Mo. qariy-a.

XARIYÁTÀ Tkha. xáříyátă; xariyaată Tkha. P I970:62 // cf. Ord. xariyātu M 340b// Mo. qariya-tu.

XARLA- Tkha. xarlă-, xarălă-; xarăl- Tkha. P I955:I6I // cf. Ord. xarala- M 338a// Mo. qarala-.

XARLAG Tkha. xarlag; xarlag Tkha. Tc I969:245 // Mo. qarluγ.

XARŠI- Tkha. xaršī-; xarši- Tkha. P I95I:I75; xárši- Tkha. Lv I967:53 // cf. Ord. gaši- M 297a// Mo. qarsi-.

XARŠILA- Tkha. xaršilă-; garšil- Dg. Lde 36 // cf. Ord. gašila- M 297b// Mo. qarsila-.

XARŪL Tkha. xarúl; xarŭl Tkha. P I95I:I75 // cf. Ord. xarŭl M 34Ia// Mo. qaruyul.

XARŪL- Tkha. xarúl-; xarŭl- Tkha. P I95I:I75; Dar. S 48; xárŭl- Tkha. Lv I967:9I // cf. Ord. xarŭl- M 34Ib// Mo. qarayul-.

XARŪLDA- Tkha. xarúldă-; xarŭlda- Tkha. P I95I: I75 // cf. Ord. xarŭlda- M 34Ib// Mo. qaruyulda-.

XARWA- Tkha. xarwǎ, xarǎwǎ-; xarbaxǎ Dar. S 48;
xarwǎ- Tkha. P I93I:I78 // cf. Ord. xarwa- xarwu-
M 342a// Mo. qarbu-.

XARWIŇ Tkha. xárwin; xarwiŋ Tkha. P I955:I35;
xárwiŋ Tkha. Tc I969:245; xáriwan, Dg. RT I96I:
I62; xárwan, Tkha. Tc I969:245 // cf. Ord. xarwiŋ,
M 342b// Mo. qarbing.

XASA- Tkha. xas-; xasǎ- Tkha. Lv I964:I80, I967:
74; gas- Dg. Lde 36 // cf. Ord. gasu- M 296b//
Mo. qasu-.

XASAG Tkha. xasag; xasag Tkha. P I95I:I75; xa-
sak Tkha. P I93I:I78; gasag Dg. RT I96I:I59 // cf.
Ord. gasak M 296a// Mo. qasay.

XASÚR Tkha. xasúr; 'asúr Ökha. C I77; Sar. Va
203 // Mo. qasuyur.

XAŠI Tkha. xaši; xaši Tkha. P I95I:I75; xáši
Tkha. Lv I964:I83, I967:53; xaš Tkha. Mö I975:
303; Ökha. VI 377; gǎš Dg. Lde 36; 'aš Sar. Va
203 // Mo. qasi.

XAŠIÁ Tkha. xašiá; xašiá Tkha. L III; xášia
Tkha. Ldo 39; xaš¹ā Tkha. Bo 46; xášiá Tkha. Lv
I964:I76; xašā(n) Tkha. P I975:I75; xašaa Tkha.
P I970:35; xášan, Dar. S 48; gašā Dg. RT I5, RT
I96I:I60 // cf. Ord. gašā M 296b// Mo. qasiya.

XAŠIR Tkha. xašir; ʒašir Tkha. Mō I975:283, Tc I969:245; xāšīr Tkha. Lv I964:I80, I967:74; gašir Dkha. Va 7; gāšir Tkha. Tc I969:245; Dg. Lde 36; xašar Tkha. Tc I969:245; gašar Tkha. Tc I969:245, Va 55 // Mo. qasir.

XAŠXAR- Tkha. xašxar-; xašxar Tkha. Tc I969:245; xašxara- Tkha. P I95I:I75; xašxār- Tkha. P I93I:I78; Őkha. Vl 377; gašgar Tkha. Tc I969:245 // cf. Ord. gaš^kxir- M 298a// Mo. qaskir-.

XATA- Tkha. xatā-; xata- Tkha. P I95I:I75; Dar. S 48; xatā- Tkha. P I93I:I78, I955:I05; Őkha. Vl 333; xat - Tkha. Mō I975:302 // cf. Ord. gata- M 298a// Mo. qata-.

XATABČI Tkha. xatabtšī, xataptšī; xatšibtš Tkha. MSh 40; xatsabtš Tkha. C 29; gatābtš Dg. Lde 36; RT I96I:I60 // Mo. qatabči.

XATAN Tkha. xatan; xatun Tkha. L 7I; xatan Tkha. P I970:I66; xatān Tkha. P I93I:I78, S 58; xatān Tkha. Lv I964:I80, I967:74; Dar. S 48; xatn Őkha. Be 282; qatān Dkha. Va 7; Dg. Lde 36, RT I96I:I60 // cf. Ord. gatun M 299a// Mo. qatun.

XATÁ- Tkha. xatá; 'atāx Sar. Va 203 // cf. Ord. gatā- M 298a// Mo. qataya-.

XATČA- Tkha. xatgā-, xatxā-; xad^qxax Tkha. C 28; xatxāx Tkha. MSh 4I // cf. Ord. gadxu- // Mo. qadqu-.

XATIG Tkha. xatig; xátǎg Tkha. MÖ 1975:279;
gátig Dg. Lde 36 // cf. Ord. gatigi M 298b// Mo.
qatagi.

XATIR- Tkha. xatír-; xatír- Tkha. P 1955:59;
Ökha. VI 339 // cf. Ord. gatira- gatari- M 298b//
Mo. qatari-.

XATÚ Tkha. xatú; xatuu Tkha. P 1970:7I; xatū
Tkha. R 1902:2I, P 1936:19, 1955:13I, Lv 1967:46;
Ökha. VI 195; xatu: Tkha. Ldo 9I; gatū Tkha. Va
55, Dg. RT 196I:160 // cf. Ord. gatū M 299a// Mo.
qatayu.

XAWAD- Tkha. xawäd-; xawadaxa Dar. CSh IO
// cf. Ord. xawud- M 345a// Mo. qabud-.

XAWAR Tkha. xawar; xawar Tkha. P 195I:I75, Tc
1969:246, Ldo 62; xawār Tkha. P 1955:13I; xabār
Dar. S 43; xawar Dkha. Tc 246 // cf. Ord. xawur M
345a// Mo. qabur.

XAWI Tkha. xawĩ; xabi Tkha. L 5I; xáwi Dar.
CSh 64 // Mo. qabi.

XAWIRĜA Tkha. xawĩrĝǎ, xawĩrǎĝǎ; xawĩrĝǎ Tkha.
P 1955:100; xawirag Dg. RT 196I:168 // cf. Ord.
xawirga M 344a// Mo. qabirya.

XAWXA Tkha. xaw^kxa; xawkx Tkha. MSh 44; xab^kxǎ
Dkha. Va 7; gawx Dg. RT 196I:160 // cf. Ord. gawx^ua
M 300a// Mo. qabqa.

XAWXAG Tkha. xaw^kxag; xabxag Tkha. P I95I:I74; xabxāk Tkha. P I955:98; xawxāk Őkha. V1 383; 'ab-xăg Sar. Va 203 // cf. Ord. gawx^uak M 300a// Mo. qabqay.

XAWXAGLA- Tkha. xaw^kxaglă-; xabxagla- Tkha. P I95I:I74 // cf. Ord. gawx^uagla- M 300a// Mo. qabqay-la-.

XAWSAR- Tkha. xawsar-; gawsăr Dg. Lde 36 // cf. Ord. gawsur- M 282a// Mo. qabsur-.

XAWSARĜA Tkha. xawsargă; gawsărgă Dg. Lde 36 // cf. Ord. gabsurga M 282a// Mo. qabsurya.

XAYA- Tkha. xayă-, xayĭ-; xaja- Tkha. P I95I:I74; Dar. S 48; xayă- Tkha. P I970:35; xăji- Tkha. Ldo 39; xajĭ- Tkha. P I955:I28; Dg. RT I96I:I6I; xăyĭ- Tkha. Lv I964:I76 // cf. Ord. xaja- M 325a// Mo. qaya-.

XAYÁ Tkha. xayá; xayaa Tkha. Str 5I; xayā Tkha. S 68; xajā Dar. S 48; xayá Tkha. L 64 // cf. Ord. xajā M 325a// Mo. qayaya.

XÁ Tkha. xá; xā Tkha. P I95I:I75; Dar. S 48; Őkha. V1 278; Dg. RT I96I:I6I; xaa Tkha. P I970:49; xá Tkha. L 5I // cf. Ord. xā M 320a// Mo. qaya, qamiya.

XÁ- Tkha. xá-; xa:- Tkha. Mö I974:I86; xā- Dar. S48; Őkha. V1 208; Dg. RT I9 I6I // cf. Ord. xā- M 320a// Mo. qaya-.

XÁLĚA Tkha. xálġa, xálġǎ; xālġǎ Tkha. P I936: I2, I955:58; Dar. S 48; xālġa Tkha. P I93I:I77, I95I:I75; xaalġǎ Tkha. P I970:38; xālǎya Dar. Tt I98; xālǎġ Őkha. Vl II7 // cf. Ord. xālġa M 328a// Mo. qayalya.

XÁNA Tkha. xánǎ; xāna Tkha. P I95I:I75; xānǎ Tkha. P I93I:I77, Lv I964:I76; Őkha. Vl 278; xaa-nǎ Tkha. P I970:I58 // cf. Ord. xāna M 332b// Mo. qamiya.

XÁN Tkha. xán; xān Tkha. P I93I:I77, I936:I5, I95I:I75; Dar. S 48; xaan Tkha. P I970:37 // cf. Ord. xān M 332b// Mo. qayan.

XEBTE- Tkha. xebtě-, xeptě-, xeftě-; xebte-Tkha. P I95I:I75; Dar. S 49; xebtě- Tkha. R I903:7; xewtě- Tkha. P I955:I40; gebte- Őkha. C I75; gěbtě- Dg. Lde 36; RT I96I:I58 // cf. Ord. gebte-M 254b// Mo. kebtě-.

XECE Tkha. xetse; xetsě Dar. S 49 // cf. Ord. gěbtši M 264a// Mo. keče.

XECÚ Tkha. xetsú; cecüü Tkha. P I970:I48; xetsü: Tkha. Mö I975:280, Ldo 94; xetsü Tkha. P I95I:69; Dar. S 49; xětsü Tkha. Lv I964:I80; ^kxetsü Őkha. C I70; getsü Tkha. Lv I964:I80; Dkha. Va 7, Dg. Lde 36, RT 8, I96I:I58 // cf. Ord. getšü M 264b// Mo. kečegü.

XEČIÉL Tkha. xitšiél, xitšél; xitšēl getsēl Tkha. Lv I964:I80; xitše:l Tkha. Mö I975:283.

gitšél Ökha. C I75 // Mo. kečiyel.

XEDE Tkha. xedě; xede Tkha. P I95I:I75; xed Tkha. Ldo I7 // cf. Ord. kedü M 409a// Mo. kedü.

XEDEN Tkha. xeden; xeden Tkha. P I95I:I75, Tc 2I7, P I970:I49, Dkha. Tc 247; xedēn Tkha. Ldo I4 // cf. Ord. kedün M 409b// Mo. kedün.

XEDERGE Tkha. xederge, xedereg; xedereg Dg. RT I96I:I62 // cf. Ord. kedürge M 409b// Mo. kedürge.

XEDÍ Tkha. xedí; xedüi Tkha. P I95I:I75 // cf. Ord. ked^uī M 409a// Mo. kedüi.

XEJÉ Tkha. xedzé; xedzē Tkha. P I93I:I78, I95I:I75, S IO3; xezee Tkha. P I970:I55; xejé Tkha. Ldo 83 // cf. Ord. kedžē M 4IOa// Mo. keĵiy-e.

XELBER Tkha. xelber; xéibír Ökha. Be 282 // cf. Ord. kelber M 4IOb// Mo. kelberi.

XELBÚ Tkha. xelbú; ^kxelbū Ökha. Be I82 // Mo. kelbegüü.

XELE Tkha. xelě; xelīn Dar. S 49; xele Tkha. P I95I:I75, Lv I967:IO; xelě Tkha. P I93I:I78, I955:I42; xelí Tkha. Ldo 65; xel Tkha. S 89, Str. 39, Mö I974:I85, Dg. RT I96I:I62; kxel Ökha. Va 44, Be 282 // cf. Ord. kele M 4IIa// Mo. kele.

XELE- Tkha. xelě-; xele- Tkha. P I93I:I78; Dar. S 49; Dg. RT I5; xel- Tkha. R I903:4 // cf. Ord. kele- M 4IIb// Mo. kele-.

KELELCE- Tkha. xeletse-, xeltse-; xeletse-
Tkha. P I95I:I75; xeletse- Tkha. P I93I:I78;
xeltse- Dar. S 49 // cf. Ord. géltsi- M 258a// Mo.
kelelče-.

KELEMERČI Tkha. xelēmertšī; xelmertš Tkha. Tc
247; Dkha. Tc 247 // cf. Ord. kelemertši M 4I2a//
Mo. kelemürči.

XELXE Tkha. xelxé; xelxe: Tkha. Ldo 65; gelké
Ōkha. C I75; gélxē Dg. RT I96I:I58 // cf. Ord.
gel^kxē M 257a// Mo. kelkiy-e.

XELXI- Tkha. xelxī-, xelxē-; xelxex Tkha. Tc
246; gelxex Tkha. Tc 246; gélxe- Dg. RT I96I:I58
// cf. Ord. gel^kxe- M 256b// Mo. kelki-.

XELTEGCI Tkha. xeltēgī; xeltēgī Ōkha. V1 298
// cf. Ord. geltegi M 257a// Mo. keltegei.

XELTES Tkha. xeltes; xeltēs Tkha. Lv I967:IO,
Ldo 65 // Mo. keltes.

XEMJIE Tkha. xemdžie; xemdžē Tkha. P I955:IO2
// cf. Ord. kemdžē M 4I3a// Mo. kemžiye.

XEMJI- Tkha. xemdžī-, xemdžē-; xemdžexē Dar.
S 49 // cf. Ord. kemdži-// Mo. kemži-.

XENJE Tkha. xendžē; xenze Tkha. P I970:53
// cf. Ord. kendži M 4I4a// Mo. kenže.

XENŠIŮ Tkha. xiņšiú, xiņšú; xēņšū Tkha. Lv
I964:I80 // cf. Ord. keņšū M 4I5a// Mo. kensigün.

XEN Tkha. xen; xen Tkha. Str. 35; xen Tkha. P I93I:I78, I95I:I75, I955:229, I970:I58, S 58, MÖ I975:283, Ldo 90; xen Tkha. Lv I964:I80 // cf. Ord. ken M 4I4a// Mo. ken.

XENGEREG Tkha. xengëreg; xengergë Dar. S 49; xengërgë Tkha. P I93I:I78 // cf. Ord. kengerik M 4I4b// Mo. kenggerge.

XENXEDEG Tkha. xen^kxëdeg; xengedeg Dg. RT I96I: I62 // Mo. kengküdeg.

XERCEGI Tkha. xertsëgi; xertsegī Dar. CSh 38; gertsgī Dg. Lde 36 // cf. Ord. gertšigī M 26Ib// Mo. kerčegei.

XERČI- Tkha. xertšī-; xertšī- gertšī Tkha. Lv I964:I80; Dar. S 49; gertšī- Tkha. Lv I964:I80 // cf. Ord. gertši- 26Ib// Mo. kerči-.

XERČIÉS Tkha. xertšiés, xertšés; gertšés Ökha. C I75 // cf. Ord. gertšēs M 26Ib// Mo. kerčiyesün.

XERČIM Tkha. xertšim; gertšim Dkha. Va 7; girtšëm Dg. Lde 36 // cf. Ord. gertšim M 26Ib// Mo. kerčim.

CEREG Tkha. xereg; ^kxereg Ökha. C I70; xereg Tkha. P I95I:I75, I970:I50, MÖ I975:279; xerek Tkha. S 89; xerëg Tkha. S 58; xerëk Tkha. P I93I: I78, Lv I964:I80, Ökha. Vl II2; Dar. S 49; Dg. Lde 37 // cf. Ord. kerek M 4I7a// Mo. kereg.

XEREGSEL Tkha. xeregsel; xerëksël Tkha. Lv
I964:I80 // cf. Ord. keregsel M 4I6b// Mo. kereg-
sel.

XEREM Tkha. xerem; xerem Tkha. P I95I:I75 // cf.
Ord. kerim M 4I7b// Mo. kerem.

XERÉ Tkha. xeré; xërē Tkha. P I955:66; Dar. S
49 // cf. Ord. kerē M 4I6b// Mo. keriyē.

XERI Tkha. xer; xer Tkha. Mö I974:I85 // cf.Ord.
kere M 4I6a// Mo. kiri.'

XERXEN Tkha. xerxen; xerxen Tkha. Tc 246 // Mo.
kerkin.

XERSEN Tkha. xersen; gersën Dg. Lde 36 // cf.
Ord. gersen M 26Ia// Mo. kerseng.

XERSŪ Tkha. xersŭ; gersŭ Dg. Lde 36 // cf. Ord.
gersŭ M 26Ia// Mo. kerseü.

XERŪL Tkha. xerŭl; xerŭl Dar. CSh 39 // cf. Ord.
kerŭl M 4I8a// Mo. keregŭl, keregŭr.

XESE- Tkha. xesë-; xesexë Dar. S 49; ges- Dg.
Lde 36 // cf. Ord. gesü- M 262a// Mo. kesü-.

XESEG Tkha. xeseg; xesëg Dar. S 49, P I95I:I75;
xesëk Ökha. Vl 390, Tkha. P I955:I42; gesëk Dg.
Lde 36; gëseg Dg. RT I96I:I58 // cf. Ord. gesek M
262a// Mo. keseg.

XEŠIG Tkha. xěšig, xisig; xešig Tkha. P I970:40 // cf. Ord. gešik M 262b// Mo. kešig.

XETE Tkha. xetě; xete Tkha. P I95I:I75; xetě Tkha. P I93I:I78; ^kxet Ökha. C I70; get Dg. Lde. 36, RT I96I:I58 // cf. Ord. gete M 263a// Mo. kete.

XETER- Tkha. xeter-; xeter- Tkha. P I970:I60; getër- Dg. Lde 36 // cf. Ord. getüre- M 263b// Mo. ketüre-.

XEW Tkha. xew; xew Tkha. Lv I964:I84; xeb Tkha. P I93I:I78 // cf. Ord. keb M 408a// Mo. keb.

XEWDES Tkha. xewdes; xewdës Ökha. Vl I77 // cf. Ord. kewedesü M 4I8b// Mo. kebidesün.

XEWEREG Tkha. xewëreg; xewërëk Tkha. P I955:IOI; xewrëk Ökha. Vl I53 // cf. Ord. kewerek M 4I9a// Mo. keberig.

XÉR Tkha. xér; kxēr Ökha. Be 283; xeer Tkha. P I970:I47; xēr Tkha. P I95I:I75, I955:62, S 77; xe:r Tkha. Mö I974:I86 // cf. Ord. kēre M 4I6b// Mo. keger.

XÉRE Tkha. xérë; xēre Tkha. P I95I:I75; xērë Dar. Tt I97 // cf. Ord. kēre M 4I6b// Mo. keger-e.

XIAR Tkha. x^jár; xiră Tkha. Lv I967:49; širă Tkha. Va 55 // cf. Ord. kirā 422a// Mo. kira.

XIÁ Tkha. xiá, x^já; xⁱā Tkha. R I902:54; xiaa Tkha. P I970:49 // cf. Ord. kā 408a// Mo. kiya.

XIÁĠ Tkha. xiág; x^Jag xāg Dg. RT 1960:7; xiāg Tkha. Lv 1967:47 // cf. Ord. kāg M 408a// Mo. kiyay.

XIDA- Tkha. xidǎ-, xⁱádǎ-; x^Jada- Tkha. P 195I:174 // cf. Ord. xudu- M 363b// Mo. kidu.

XIJAGĀR Tkha. xidzǎǎǎr, x^Jadzǎǎǎr; ^kxidzgār Tkha. C 219; šidzagār Tkha. Tc 1967:18; šidzgār Dkha. Va II // cf. Ord. kidžagār M 420b// Mo. ki-
jayar.

XIJÁLANĠ Tkha. xidzálanĠ, x^JádzálanĠ; xidzālǎn Tkha. P 193I:178; exdzálanĠ Dg. RT 1960:14 // cf. Ord. kidžārlanĠ M 420b// Mo. kižalang, kižayalang.

XILBAR Tkha. x^Jálbar; x^Jälbar Dg. RT 1960:7 // cf. Ord. kilbar M 421a// Mo. kilbar.

XILEŇ Tkha. xilenĠ; xilenĠ Tkha. P 195I:175, Tc 1969:25I; xilĠn Tkha. P 1970:136// cf. Ord. kilinĠ M 421a// Mo. kiling.

XILĠANA T kha. x^Jálġanǎ; šilganǎ Dkha. Va II// Mo. kilyana.

XILĠASA(N) Tkha. x^Jálġas; xilġās Tkha. Lv 1967:97; Dkha Va 5; šilġās Dkha. Va II; x^Jálġās Tkha. P 1955:133; Dg. RT 1960:7 // cf. Ord. kilgasu M 421a// Mo. kilyasan.

XILI Tkha. xilǎ; xil Tkha. MÖ 1974:186 // Mo. kili.

XILINÇE Tkha. xilintsě; xilintsě Ökha. V1 135; xileŋts Tkha. Tc 1969:25I // cf. Ord. kélintšī M 412a// Mo. kilinče.

XILIS Tkha. xilis, xiles; xiles Tkha. Tc I969:
25I // cf. Ord. kēlis M 4I3a// Mo. kilis.

XIMDA Tkha. ximdă, x^jamdă; ximd Tkha. Lv
I967:95 // Mo. kimda.

XIŃGAR Tkha. x^jăngar; x^jangar Dg. RT I960:7
// cf. Ord. kiŃgar M 422a// Mo. kingyara.

XIR Tkha. xir; xir Tkha. Mō I974:I85; xiri
Tkha. P I95I:I75 // cf. Ord. kēr M 4I5a// Mo.kkir,
kir.

XIRĜA- Tkha. xirĝă-, x^jărgă-; širgax Tkha. Va
55; x^jargă Tkha. P I955:I33// cf. Ord. kirga- M 422b//
Mo. kirya-.

XIRSA Tkha. x^jărsă; gⁱărs Dg. RT I960:7 // cf.
Ord. girsa M 267a// Mo. kirsa.

XIRŪ Tkha. xirŭ, x^jărŭ; xirŭ Dkha. Va 5; širŭ
Tkha. Va 55; xⁱărŭ Dar. Tt 202; x^jărŭ Tkha. P
I955:4I // cf. Ord. kirŭ M 422b// Mo. kirayu.

XISĂ Tkha. x^jăsă; xisă Tkha. L I967:75; gisă
Dg. Lde 36 // Mo. kisa.

XITAD Tkha. xitad, x^jătad; xiatađ Tkha. Ldo
I9; xⁱătat Tkha. R I902:54 // cf. Ord. gitat M
267b// Mo. kitad.

XIWIS Tkha. xiwis, xiwēs; xiwēs Tkha. Ldo I5 //
Mo. kibis.

Xí Tkha. xí; xī Tkha. R I903:4, P I951:I76,
I955:I9, S 8I, L 57; Dar. Tt 200, CSh 39 // cf.
Ord. kī M 4I9b// Mo. kei.

Xí- Tkha. xí-; xī- Tkha. P I93I:I78, I95I:I42,
I955:I76; Dar S 49; xi:- Tkha. Mö I974:I86 // cf.
Ord. Hī- M 420a// Mo. ki-.

Xís- Tkha. xís-; xīs- Tkha. P I955:I43, Ökha.
VI 266 // cf. Ord. kīs- M 422b// Mo. keyis-.

XOCOR- Tkha. xotsor-; gotsor Dg. Lde 36 // cf.
Ord. gotširo- M 309b// Mo. qoçor-.

XOČI Tkha. xotšī; xotši Tkha. Lv I964:I76;
gotšo Ökha. C I75; gotš Dg. Lde 36 // Mo. qoči.

XODŌDO Tkha. xodódō; xodōdo Tkha. P I95I:I76,
I955:IO8; xodoodō Tkha. P I955:50; xodōd Ökha. Be
279 // cf. Ord. xodōdu M 348a// Mo. qoduyudu.

XOG Tkha. xog; xog Tkha. P I95I:I76, L 64 // cf.
Ord. xog M 348a// Mo. qoγ.

XOGŠIL Tkha. xokšil, xoxšil; xogšil Tkha. P
I95I:I76; gogšil Ökha. C I75; goxšēl Dg. Lde 36 //
Mo. qoγsil.

XOIČI Tkha. xoētšī; xoītšī Tkha. P I93I:I78 //
Mo. qoyiči.

XOIĠŪR Tkha. xoëğūr; xoigūr Tkha. P I95I:I76;
xoeγūr Dar. CSh 39 // cf. Ord. xōögūr 355b// Mo.
qoyiyur.

XOIMOR Tkha. xoëmor; xoimär Dar. S 49; xqëmor
Tkha. Lv I967:67; xöemor Dg. RT I96I:I62 // cf.
Ord. xöömür M 356a// Mo. qoyimar.

XOINO Tkha. xoëno; xöinä Dar. S 49; xöená Tkha.
R I903:5, I955:79; xoino Tkha. P I95I:I76, L 64;
xoeno Tkha. P I970:64; xöen Dg. Lde 28; xoen Dg.
RT I2 // cf. Ord. xööno M 356a// Mo. qoyina.

XOİŠI Tkha. xoëši; xorši Tkha. P I93I:I78,
I970:I50; xöëši Ökha. Vl 280; xöišä Dar. S 49
// cf. Ord. xööši M 356a// Mo. qoyisi.

XOŦI- Tkha. xodži-; xodži- Tkha. Lv I964:I76 //
Mo. qoŦi-.

XOŦİĖOR Tkha. xodžigir, xodžigör; xodžigir
Tkha. P I95I:I76; xožigir Tkha. P I936:22; xodži-
yär Dar. S 49; xodžgor Tkha. Tc 248 // cf. Ord.
xodžigir M 348a// Mo. qoŦigir.

XOLBÓ Tkha. xolbó; xolbō Ökha. Be 280 // cf.
Ord. xolbō M 349a// Mo. qolbuya.

XOLI- Tkha. xoli-; xól Tkha. Mö 278 // cf. Ord.
xoli- M 349b// Mo. qoli-.

XOLO Tkha. xolp; xola Tkha. P I955:I3I, Dar.
S 49; xolo Tkha. P I93I:I78, I95I:I76, Bo. 46;
Ökha. Vl 4I2; xolö Tkha. P I970:I47; xol Tkha.
Lv I967:44; xol Tkha. Mö I974:I88, I975:278 // cf.
Ord. xolo M 350 // Mo. qola.

XOLTOSO(N) Tkha. xoltos; xoltsõs Tkha. MSh 33;
xoltās Dar. S 49 // Mo. qoltusun.

XOMBON Tkha. xombon; xomboṅ Tkha. P I95I:I76 //
Mo. qombung.

XOMŌL Tkha. xomól; xomōl Tkha. P I955:59 // cf.
Ord. xomōl xomōli M 35Ia // Mo. qomoyol.

XONDOLOI Tkha. xondõloě; xondāl^aē Tkha. P I955:
58 // cf. Ord. xondolō M 352a // Mo. qondulai.

XONI Tkha. xońĩ; xońĩṅ, Dar. S 49; xoni Tkha.
Bo 46, P I970:I43, Ldo 74, L 57; xonĩ Tkha. P I936:
I3, I95I:I76; Őkha. V1 372; xońĩ Tkha. S 79, P
I955:I3I, Lv I967:44; xoń Dg. RT I96I:I63; xõń
Tkha. Mõ I975:282 // cf. Ord. xoni M 352a // Mo.
qonin.

XONICI(N) Tkha. xońĩtšin; xonitši(n) Tkha. P
I95I:I76; xonĩtšĩ Tkha. P I93I:I78 // cf. Ord.
xonitšin M 352b // Mo. qoničín.

XONO- Tkha. xonõ-; xono- Tkha. P I95I:I76, Lv
I967:44; xon j Tkha. P I970:I38; xon Tkha. Ldo
28; xonoxã Dar. S 49; xono- Dar. CSh 64; xono-
Tkha. P I93I:I78 // cf. Ord. xono- M 352b // Mo. qo-
nu-.

XONOG Tkha. xonog; xonõk Őkha. V1 I24; Dar.
S 49 // cf. Ord. xonok M 353a // Mo. qonuy.

XONĜOR Tkha. xonĝor; xongor Dg. RT I96I:I63;
xonĝor Tkha. P I93I:I78; xongär Tkha. P I955:75
// cf. Ord. xonĝor M 354a// Mo. qongyur.

XONXOR Tkha. xon^kxor; xonxor Tkha. P I95I:I76
// cf. Ord. xonxor M 354b// Mo. qongqur.

XORĜOL Tkha. xorĝol; xorgol Tkha. P I95I:I76;
xorgol Dg. RT I96I:I63 // cf. Ord. xorgol M 358a//
Mo. qoryol.

XORI(N) Tkha. xori; xoriñ Tkha. P I970:79; xo-
riñ Dar. S 49; xori Tkha. Lv I967:66; xóri Dar.
CSH 64; xóri Tkha. Ldo 68; xór Tkha. Mö I975:279
// cf. Ord. xori M 358b// Mo. qorin.

XORI- Tkha. xori-; xori- Tkha. P I95I:I76,
I955:28 // cf. Ord. xori- M 358b// Mo. qori-.

XORJO Tkha. xordzö; xordz Tkha. Lv I967:94
// cf. Ord. xorodžo M 360b// Mo. qoroja.

XORMOI Tkha. xormoë; xormoi Tkha. P I95I:I70
// cf. Ord. xormā// Mo. qormai.

XORÓ Tkha. xoró; xoro: Tkha. Ldo 44; xorō Tkha.
P I93I:I78; ōkha. VI 20I // cf. Ord. xorⁱō M 359a//
Mo. qoriy-a.

XORÓ- Tkha. xoró-; xorō- Tkha. P I95I:I76, Lv
I967:46; xorō- Dar. S 49 // cf. Ord. xorō- M 360a//
Mo. qoruya.

XORKOG Tkha. xorkog; gorxög Dg. Lde 37// Mo. qorquy.

XORXOI Tkha. xorxoë; xorxoi Tkha. P I95I:I76; xoroxoe Dar. CSh 37; gorxoe Dg. Lde 36; 'orxo 'orxa Ökha. C I78 // cf. Ord. xoroxī M 360b// Mo. qoruqai.

XORŠI- Tkha. xoršī-; x̄orši- Tkha. Lv I967:94// Mo. qorsi-.

XORŠIÓ Tkha. xoršió, xoršó; xoršō Tkha. P I93I: I78; Ökha. Vl 200; goršō Dg. Lde 36 // cf. Ord. gošō M 308b// Mo. qorsiya.

XOSLO- Tkha. xoslō-, xosölō-; xoslox Tkha. Mö I974:I88// Mo. qoosla-.

XOTA Tkha. xotō; xota Tkha. L 7I; xotă Tkha. R I903:49, P I955:29; Dar. S 49; xoto Tkha. P I95I:I76; xotō Tkha. P I970:I40, Bo 46; goto Ökha. C I75; xot Tkha. Ldo 92; got Tkha. Mö I975:296, Dg. Lde 27; 'oto Ökha. C I77 // cf. Ord. goto M 309a// Mo. qota.

XOTOĞOR Tkha. xotōğor; xotoyör Dar. S 49; xot g r Tkha. P I970:70 // cf. Ord. gotogor M 309a// Mo. qotoyor.

XOW Tkha. xow; xob Tkha. P I95I:I76 // cf. Ord. xob M 347b// Mo. qob.

XOWOR Tkha. xowor; xowor Tkha. S IIO, Dar. S 49 // cf. Ord. xowor M 362 // Mo. qobur.

XOYOR Tkha. xoyir, xoyör; xojor Tkha. Mö I974: 203; xoyör Tkha. P I970:I30; xöjör Tkha. Ldo 84; Dar. S 49; xojir Tkha. P I955:I3I, I93I:I78; xoyir Tkha. Lv I964:I76; xojir Ökha. Be I82 // cf. Ord. xojor M 348b// Mo. qoyar.

XOYULA Tkha. xoyúlă; xojūla Tkha. P I93I:I78, I95I:I76; xoyuul Tkha. P I970:68; xoyūl Tkha. S 68; xöjū:l Tkha. Ldo 85 // cf. Ord. xojūl M 349a// Mo. qoyayula.

XÓLLO- Tkha. xóllö-. xólölä-; xöllö- Tkha. P I93I:I78 // Mo. qoyulala-.

XÓLO Tkha. xólö; xōla Dar. CSh 37; xōl Tkha. P I95I:I76; Dar. S 49; xo:l Tkha. Mö I974:I88; xool Tkha. P I970:I39; xōl Ökha. VI 296 // cf. Ord. xōlo M 350a// Mo. qoyula, qoyul.

XÓLOI Tkha. xóloě; xōlā Dar. S 49; xōlā Dar. Tt 20I; xōlā Tkha. R I903:I5; xōloi Tkha. P I95I: I76; xooloe Tkha. P I970:II6; xōlōě Ökha. VI 230 // cf. Ord. xōl M 350b// Mo. qoyulai.

XÓRMOG Tkha. xórmog; xōrmog Dg. RT I96I:I63 // Mo. qoyurmay.

XÓRONDO Tkha. xóröndö; xōrändă Tkha. P I936: 22, I955:242; xōrondo Tkha. P I95I:I76; xóröndö Tkha. P I93I:I78 // cf. Ord. xōrundu M 36Ia// Mo. qoyurundu.

XÓSULO- Tkha. xósolõ-; xo:slox Tkha. Mö I974:
I88 // cf. Ord. x̄osolo- M 36Ib// Mo. qoyusula-.

XÓSON Tkha. xóson; x̄oson, Tkha. P I95I:I76;
xoosõ, Tkha. P I970:I38; x̄osõ, Dar. S 49; Tkha.
P I93I:I78; x̄osõ Ökha. Vl 353; x̄osã, Tkha. P I955:
7I // cf. Ord. x̄oson M 36Ib// Mo. qoyusun.

XÖBČI Tkha. xóbtšĭ, xóptšĭ, xóftšĭ; xóbtši
Tkha. P I95I:I76; góbtši Dkha. Va 7; gówtšě Dg.
Lde 36; 'óptšó, 'ówtšó Ökha. C I78 // cf. Ord.
góbtši M 268b// Mo. köbči.

XÖDÖL- Tkha. xódõl-; xódõl- Tkha. P I95I:I76;
Dar. S 49; xódõl- Tkha. P I955:I40 // cf. Ord. kö-
dõl- M 424a// Mo. ködel-.

XÖDÖLMÖRI Tkha. xódõlmór; xódõlmöri Tkha. P
I95I:I76 // Mo. ködelmüri.

XÖDÖSÖ Tkha. xódõsõ; xódõsõ(n) Tkha. P I95I:
I76; xódõsě Dar. S 49 // cf. Ord. ködõsü M 424b//
Mo. ködüsün.

XÖDŮ Tkha. xódõ; xódõ Tkha. P I93I:I78; xódõ
Tkha. P I95I:I76; xódõ Ökha. Vl I25; xódõö Tkha.
P I970:I39; xódõ: Tkha. Ldo 48; xüdõ Tkha. R 2I;
xödõã Dar. CSh 8; xödã Dar. Tt I99 // cf. Ord.
ködõ M 424a// Mo. ködege.

XÖGJI- Tkha. xógdžĭ-; xógdži- Tkha. P I95I:
I76, I955:I54 // cf. Ord. kögdži- // Mo. kögji-.

XÖGJIL Tkha. xögdžil, xögdžöl; xögdži^öl Tkha.
Ldo 2I; xögdžöl Dkha. Va IO // Mo. kögžil.

XÖGJIM Tkha. xödžim, xögdžöm; xögdzöm Dkha.
IO // cf. Ord. kögdžim M 425a // Mo. kögjim.

XÖGJIMČIN Tkha. xögdžimtšin; xögdžiömtši^öŋ
Tkha. Ldo 2I // Mo. kögjimčin.

XÖGŠIN Tkha. xökšin, xoxšin; xögšin Tkha. P
I93I:I78, I970:I46; gögšin Ökha. C I75; goxšen
Dg. Lde 36; gögšön Dkha. Va IO; göšgön Tkha. MSh
35 // cf. Ord. göš^kxön M 27Ib // Mo. kögsin.

XÖJÖR Tkha. xödžör; xödžör Dkha. Va 7 // Mo. kö-
jör.

XÖL Tkha. xöl; xöl Tkha. P I936:II, I95I:I76,
I955:49, Mö I974:I85; xöl Tkha. P I93I:I78; Ökha.
V1 II6; ^kxöl Ökha. Be 286 // cf. Ord. köl M 426a //
Mo. köl.

XÖLČÜ Tkha. xöltšü; göltšü Dg. Lde 36 // cf.
Ord. göltšü M 270b // Mo. kölčigü.

XÖLDÖ- Tkha. xöldö-; xöldö- Dar. CSh I7 // cf.
Ord. köldö- M 426b // Mo. köldege-.

XÖLÖSÖ(N) Tkha. xölös; xölösö(n) Tkha. P I95I:
I76 // cf. Ord. kölösü 427b // Mo. kölesün.

XÖMÖSXÖ Tkha. xömösxö, xömösög; xöm sx Tkha.
P I955:49; xöms göö Tkha. P I970:I36; xömsög Dg.
RT IO // cf. Ord. kömös^kxö M 428a // Mo. kömüske.

XÖNDEI-XÖNDĪ Tkha. xōndī; ^kxündö^{aī} Tkha. R I902: IO; xünd ī Tkha. R I902:IO; ^kxōndā Dar. Tt I99; xōndā Dar. CSh IO; xōnd^ī Tkha. P I93I:I79; Ökha. Vl I24; xōndī Dar. CSh IO // cf. Ord. köndī M 428 // Mo. kōndei.

XÖNDÖLÖN Tkha. xōndōlōn; xōndlōn Tkha. P I970: I38 // cf. Ord. köndölōn M 429a// Mo. köndelen.

XÖNĴIL Tkha. xōndžil, xōndžól; xōndžil Tkha. P I95I:I76, I955:I40; xōndžī^{ól} Tkha. Ldo 2I; xōn- džīn, Dar. S 49 // cf. Ord. köndžil M 429a// Mo. kōnĵile.

XÖXE Tkha. xōxǒ; xōxě Dar. S 49; xōx Tkha. P I955:I42; xōxö Tkha. P I95I:I76, L 43; gökö Ökha. C I75; gōxó Tkha. Tc 2I; xōxú Tkha. P I93I: I79; xōx Tkha. Ldo 34; kōx Sar. Va 202; gōx Dg. Lde 36, RT IO; xōx Ökha. Vl I24 // cf. Ord. gö^kxö M 269a// Mo. köke.

XÖXÖ- Tkha. xōxǒ-; xōxǒ- Tkha. P I95I:I76; xō- xǒ- Dar. S 49; xōx - Tkha. P I955:50 // cf. Ord. gö^kxö M 269a// Mo. kōkü-.

XÖXÖ Tkha. xōxǒ; ^kxō^kxō Ökha. Vl 298; xōxö Tkha. P I95I:I76; xōxöö Tkha. P I970:36 // cf. Ord. gö^kxö M 269a// Mo. kōküge.

XÖXÜR Tkha. xōxúr; kōxūr Sar. Va 202; ^kxö^kxār Dar. Tt 202; xūxūr Tkha. MSh 36; xūxūr Tkha. Va 57 // cf. Ord. gü^kxūr M 276b// Mo. küküür.

XÖRÖNGÖ Tkha. xöröngö; xöröngö Tkha. P I95I: I76; xöröngö Dar. S 49 // cf. Ord. köröngö M 43Ia// Mo. körüngge.

XÖRÖNGÖTÖN Tkha. xöröngötön; xöröngötön Tkha. P I95I:I76; xöröngötön Tkha. P I93I:I79 // Mo. körünggeten.

XÖRÖSÖ Tkha. xörös; xörös Tkha. Ldo 3I // cf. Ord. körösü M 43Ib// Mo. körösün.

XÖRÖ Tkha. xörö; xirö Tkha. Tc I8; xörö Tkha. P I955:I42; šörö Ökha. C I83; xöröe Dar. CSh 40; xörä Dar. Tt I99, Dar. CSh 40 // cf. Ord. körö M 430b// Mo. kirüge.

XÖSÖG Tkha. xösög; xösög Tkha. S 9I; xösxö Ökha. V1 328 // cf. Ord. kösxö M 27Ia// Mo. köske.

XÖŠI- Tkha. xöšī-; xöšixe Dar. CSh IO; göš- Dg. Lde 36 // cf. Ord. göšö- M 27Ib// Mo. köši-.

XÖŠIÖ Tkha. xöšiö, xöšö; xöšiö: Tkha. Ldo 48; xöšö Tkha. P I93I:I79; Ökha. V1 II5; göšö Dg.Lde 37 // Mo. kösiye.

XÖŠIÜN Tkha. xöšiün, xöšün; xöšün Tkha. P I95I: I78; xöšiün Tkha. Mö I974:I87 // cf. Ord. göšün M 272a// Mo. kösigün.

XÖTÖL- Tkha. xötöl-; xötölxü Ökha. V1 III; xötöl- Tkha. P I95I:I77; Dar. S 49; götöl- Dg. Lde 36 // cf. Ord. götöl- M 272b// Mo. kötül-.

XÖTÖLBÖR Tkha. xötölbör; xöt lb r Str 60 //
Mo. kötölbüri.

XÖTÖČI Tkha. xötötši; götētš Dg. Lde 36 // cf.
Ord. götötši M 272b // Mo. kötöči.

XÖWÖ- Tkha. xówǒ-; xöwö- Tkha. P I95I:I77 // cf.
Ord. köwö- M 432b // Mo. köbü-.

XÖWÖŊ Tkha. xówön ; xöwön Tkha. P I95I:I77;
^kxówǒ Tkha. Be 283 // cf. Ord. köwön M 433a // Mo.
köbüng.

XÖWÖ Tkha. xówó; xówǒ Tkha. S 79 // cf. Ord.
köwö M 433a // Mo. köböge.

XÖWSÖGÖR Tkha. xówsǒgör; gówsgör Dg. Lde 36 //
Mo. köbsüger.

XÖYÖ Tkha. xóyó; xöjö: Tkha. Ldo 86 // Mo. köyüge.

XÖ- Tkha. xǒ-; xǒ- Tkha. P I95I:I77, L 76; xöö-
Tkha. P I970:I65; ^kxǒ Ökha. Be xǒ- Ökha. Vl
2I3 // cf. Ord. kö- M 423b // Mo. köge-.

XÖR- Tkha. xór-; xör- Tkha. P I95I:I77 // cf.
Ord. kör- M 430a // Mo. kör-.

XÖRGÖ Tkha. xörgǒ, xörǒg; xörgǒ Ökha. Vl 388
// cf. Ord. körgö M 430b // Mo. kögerge.

XÖRXÖN Tkha. xörxón; xörxǎn Dar. S 49; xörx
Tkha. R I902:22; xörxön Tkha. P I95I:I77; xörxǎn
Tkha. P I93I:I79 // Mo. kögerüken.

XÖRXÍ Tkha. xörxí; xörexí Dar. CSh 8; xörxí Ökha. 266; kōrkō Dar. Tt 202 // cf. Ord. kōr^kxí M 430b // Mo. kögerükei.

XÖSÖ(N) Tkha. xös; xösö(n) Tkha. P I95I:I77; xös Ökha. VI 2I3; Tkha. Tc I8 // cf. Ord. kōrsü M 43Ib // Mo. kögesün.

XUBCASA(N) Tkha. xubtsas, xuptsas, xuwtsas, xuftsas; xubtsasa(n) Tkha. P I95I:I77; xubtäs Dkha. Va IO; Dg. Lde 36; xuftsäs Tkha. Ldo 62; yubtsäs Tkha. MSh 42 // cf. Ord. gubtšas gubtšasu M 3IOa // Mo. qubčasun.

XUBISXAL Tkha. xuwisğal. xuwıxal; xuwisğal Dkha. Va 6; xubıxäl Dar. S 50; xuıxal Tkha. MÖ I975:274 // Mo. qubisqal.

XUBXAI Tkha. xuxaë; xuxaxáë Ökha. VI 2IO // cf. Ord. xuxaxä M 374b // Mo. qubaqai.

XUCA Tkha. xutsä; xutsa Tkha. P I95I:I77; xuts: Tkha. Ldo 94; guts Dg. Lde 36 // cf. Ord. gutša M 3I8b // Mo. quča.

XUCA- Tkha. xutsä-; xutsä- Tkha. P I955:I3I // cf. Ord. gutša- M 3I8b // Mo. quča-.

XUČI- Tkha. xutšĭ-; yutšix Tkha. MSh 42 // cf. Ord. gutši- M 3I8b // Mo. quči-.

XUDAL Tkha. xudül, xudal; xudal Tkha. P I95I:I77; xudäl Tkha. P I93I:I79, I955:I30; xudalä Ökha. VI 264 // cf. Ord. xudal M 363a // Mo. qudal.

XUDALDA- Tkha. xudaldǎ-; xudalda- Tkha. P I95I: I77; Dar. S 49; xudǎldǎ- T kha. P I955:I08 // cf. Ord. xudalda- M 363a// Mo. qudaldu-.

XUDXA- Tkha. xutxǎ-; yutyax Tkha. MSh 4I; gutxax Ökha. C I75 // cf. Ord. gudxu- M 3I0b// Mo. qudq-.

XUDXÜR Tkha. xutxūr; gusgūr Dg.Lde 36; 'utxūr Ökha. C I77; utyur utxūr Khot. C 57 // cf. Ord. gudxūr M 3I0b// Mo. qudqyur.

XUDUG Tkha. xudüg, xudäg; xudug Tkha. Mö I974: 274-304 // cf. Ord. xuduk M 363b// Mo. quduy, quduy.

XUDURĜA Tkha. xudürĝǎ, xudüräĝǎ; xudürüg Ökha. VI 337 // cf. Ord. xudurga M 363b// Mo. qudurya .

XUĜA Tkha. xuĝǎ; xuga Tkha. P I77 // cf. Ord. xugu M 364a// Mo. quyu.

XUĜUL- Tkha. xuĝül-, xuĝäl-; xuxalxǎ Dar. S 49 // cf. Ord. xugul- M 364a// Mo. quyul-.

XUĜUR- Tkha. xuĝūr-, xuĝār-; xugara- Tkha. P I95I:I77; xugūr- Tkha. I93I:I79 // cf. Ord. xugura- M 364a// Mo. quyura-.

XUĜUS~XUGAS Tkha. xuĝüs, xuĝas; xugǎd Dkha. Va 6 // cf. Ord. xugus M 364b// Mo. quyus.

XUI Tkha. xuě; xūi R I903:4; xui P I95I:I77; Dar.CSh 48 // cf. Ord. xui M 364b// Mo. qui.

XUIBI Tkha. xuěw; xuibi Dar. CSh 39; xúěw Dg. Lde 29 // Mo. quyibi.

XUILA- Tkha. xuělä-; xuilä- Tkha. S 81 // cf. Ord. xuilä- M 365a// Mo. quyila-.

XUIMAG Tkha. xuěmag; xūimag Tkha. Lv 1967 // Mo. quyimag.

XUIXA Tkha. xuěxǎ; xuixa Dar. CSh 17; xuixǎ Ökha. V1 284; xüěx Dg. Lde 29 // cf. Ord. xuixa M 364b// Mo. quyixa.

XUJIR Tkha. xudžir; xudžir Ökha. V1 412; xudžir Tkha. P 1931:179, Lv 1964:177; xidžiär Tkha. Ldo 30; xudžar Tkha. Tc 252 // cf. Ord. xudžir M 364a// Mo. qujir..

XULA Tkha. xulǎ; xula Tkha. P 1951:177 // cf. Ord. xula M 365b// Mo. qula.

XULAĞAI Tkha. xulǎğaě; xulğaě Ökha. V1 298; xulg^aē Tkha. P 1955:54; xulyā Tkha. Lv 1967: Dar. S 50 // cf. Ord. xulagā M 366a// Mo. qulayai.

XULAĞAIČI Tkha. xulǎğaětšǐ; xulgātšǐ Ökha. V1 388 // cf. Ord. xulagātši M 366a// Mo. qulayayiči.

XULASA(N) Tkha. xulas; xulasa(n) Tkha. P 1951: 177; xulās Tkha. P 1955:131; xuls Tkha. Tc 18 // cf. Ord. xulusu M 368a// Mo. qulusun.

XULĜANA Tkha. xulĝană; xulĝună Tkha. P I93I: I79; xulĝun Ōkha. V1 347; xulgana Tkha. P I95I: I77; xulgană Dar. S 50; xulgan Dg. RT I96I:I63 // cf. Ord. xuluguna M 367b// Mo. quluyana.

XULIXI Tkha. xulixĩ; xulxi Tkha. P I955:I56; xulix Dg. RT I63 //Mo. quliki.

XULĴI- Tkha. xuldži-; xuldža- Tkha. Tc I969: 252 //Mo. qulji-.

XUMUS Tkha. xumus, xumas; xumăș Tkha. P I955: I33; Dar. S 50; xumüş Tkha. P I93I:I79; Ōkha. V1 I77 // cf. Ord. xumusu M 369a// Mo. kimusun.

XUNDAĜA Tkha. xundaĝă; xundaĝa(n) Tkha. P I95I: I77; xundag^a Dg. RT I96I:I63 // cf. Ord. xundaga M 369b// Mo. qundaya.

XUŃ Tkha. xuŃ; xuŃ Tkha. P I93I:I79; Ōkha. V1 300 // cf. Ord. xun M 369 // Mo. qun.

XURA Tkha. xură; xura Tkha. P I95I:I77; xur Tkha. Mō I974:I87; Ōkha. V1 342 // cf. Ord. xura M 370b// Mo. qura.

XURAGA Tkha. xuraĝă; xurigaŃ, Dar. S 50; xuraga Tkha. L I07; xuraga Dg. RT I63 //cf. Ord. xurga M 372a// Mo. qurayan.

XURAL Tkha. xurŭl, xurăl; xurăl xurŭl Tkha. P I93I:I79 // cf. Ord. xurăl M 37Ia// Mo. qural.

XURÁ- Tkha. xurá-; xurā- Tkha. P I93I:I79, I95I: I77, I955:65; Ökha Vž 20I // cf. Ord. xurā- M 370b// Mo. quriya.

XURCA Tkha. xurtsä; xur̄ts Tkha. Ldo 69; gurtsa Tkha. Tc 2I; gurts Dg. Lde 36 // cf. Ord. gurtša M 3I6a// Mo. qurča.

XURDA Tkha. xurdä; xurdä Tkha. Lv I964:I84 // Mo. qurdu.

XURDUN Tkha. xurdün, xurdan; xurdün, Tkha. P I93I:I79; xurdañ, Tkha. Ldo 68; xurdāñ, Tkha. P I955: I30; Dar. S 50 // cf. Ord. xurdun M 372a// Mo. qur-
dun.

XURIM Tkha. xurim, xuram; xurim Tkha. P I95I: I77, L 98; Dg. RT I63; xurim Tkha. Ldo 30; xuram xurim Tkha. T 252 // cf. Ord. xorim M 359a// Mo. qurim.

XURMASTA Tkha. xurmüstä, xurmästä; xurmasta Tkha. P I95I:I77 // Mo. qurmusta.

XURŪ Tkha. xurú; xurū Tkha. S 63; Dar. S 50; Tkha. P I93I:I79; Ökha. V1 I96; Dg. RT I96I:I63 // cf. Ord. xurū M 372b// Mo. quruyun.

XUSA Tkha. xusä; xus Tkha. Mö I974:I85; Ökha. V1 333; gus Dg. Lde 36 // Mo. qusun.

YUSA- Tkha. xus-; // cf. Ord. gusu- M 3I7a// Mo. qusu-.

XUSUM Tkha. xusŭm, xusăm; gusăm Dg. Lde 36 //
Mo. qusum.

XUSŪR Tkha. xusŭr; ʎusŭr Tkha. MSh 42; gusŭr
Ōkha. Va 7; Dg. Lde 36; 'usŭr Ōkha. C I78; usŭr
Khot C 57 // cf. Ord. gusŭr M 3I7a // Mo. qusuyur.

XUŠI Tkha. xušŭ; xŭši Tkha. Ldo 30; guš Dg.
Lde 36 // Mo. quši.

XUŠIĜA Tkha. xušigă; xušiyă Tkha. Lv I964:I77
// cf. Ord. gušiga M 3I7a // Mo. qusiya.

XUŠŪ Tkha. xušŭ; xušŭ Tkha. P I955:30, Lv I964:
I83; Dkha. Va 4; gušŭ Tkha. MSh 4I; Ōkha. C I75;
xŏšŭ Tkha. P I955:30; Dkha. Va 4; 'ušŭ 'ošŭ Ōkha.
C I78 // cf. Ord. gušŭ M 3I7a // Mo. qusiʎun.

XUTAĜA Tkha. xutaĝă; xutaga Tkha. P I95I:I77;
xutagă Dar. S 49; xutaĝă Tkha. P I955:I34; utaĝă
Khot. C 57; utga Ōkha. C I77 // cf. Ord. utaga M
744b // Mo. kituya.

XUWÁ- Tkha. xuwá-; xuwā- Tkha. P I95I:I77;
Ōkha. Vl 20I // cf. Ord. xuwā- M 374b // Mo. qubiya-.

XUWI Tkha. xuwŭ; xuwŭ Tkha. P I95I:I77, I955:
32; xuwŭ Tkha. Lv I967 // cf. Ord. xuwŭ M 375a //
Mo. qubi.

XUWIÁRI Tkha. xuwŭár; xŭwăe:r Tkha. Ldo 40;
xuwaerŭ Dkha. Va 5 // cf. Ord. xuwāri M 375a // Mo.
qubiyari.

XUWILĠĀŇ Tkha. xuwilġán; xuwilġāŇ Tkha. P I95I: I77; xuwilġāŇ Tkha. P I955:32; xuwilġāŇ Tkha. Tc 252 // cf. Ord. xuwilġāŇ M 376b// Mo. qubilyan.

XUYAG Tkha. xuyġg, xuyăg; xujik Tkha. Lv I964: I77; xujak Ökha. V1 2I2 // cf. Ord. xujak M 365b// Mo. quyaŷ.

XUČIN Tkha. xútšġn; xūtšġŇ Tkha. P I93I:I79; Dar. S 50; xūtšġ Ökha. V1 2I5 // cf. Ord. xūtšġŇ/ Mo. qaŷučin.

XUČIRA- Tkha. xutšġr-; xūtšġră- Tkha. P I93I: I79 // cf. Ord. xūtšġira- M 374b// Mo. qaŷučira-.

XŪL- Tkha. xŭl-; xŭlaxă Dar. S 50; xŭl- Ökha. V1 209 // cf. Ord. xŭl- M 365b// Mo. qaŷul-.

XŪLI Tkha. xŭlġ; xŭlġ Ökha. V1 256; xŭi:ġ Tkha. Ldo 48; xŭġl Tkha. Lv I964:I77; xŭlġ Dar. Tt 20I // cf. Ord. xŭli M 366b// Mo. qaŷuli.

XŪR Tkha. xŭr; xŭr Tkha. P I95I:I77; Ökha. V1 2II; Dar. S 50; Dg. RT I63 // cf. Ord. xŭr M 370a// Mo. quur, quŷur.

XŪR- Tkha. xŭr-; xŭr- Tkha. P I95I:I77; Ökha. V1 209; Dar. S 50 // cf. Ord. xŭr- M 370b// Mo. qaŷur-.

XŪRAI Tkha. xŭraě; xŭrai Tkha. P I95I:I77; xŭrai Tkha. P I93I:I79; xŭrae xŭră Dar. CSh I7; xŭră Dar. S 50; xŭră Dar. Tt 20I // cf. Ord. xŭră M 37Ib// Mo. qaŷurai.

XÜŞÜR Tkha. xüşür; xüşür Tkha. P 1951:177 // Mo. quušuur.

XÜČI(N) Tkha. xütšǎ; xütšǎ Ökha. Vl 165; xütšǎ Tkha. P 1931:179, 1955:142, S 95, Gt II9
// cf. Ord. gütšǎ M 280b // Mo. küčün.

XÜČITEN Tkha. xütšǎiten; xücitën Tkha. P 1936: 21; xütšǎiten Tkha. P 1951:178 // cf. Ord. gütšǎiten M 281a // Mo. küčüten.

XÜI Tkha. xüǎ; xüi Dg. Lde 28 // cf. Ord. kü 441a // Mo. küi.

XÜISE Tkha. xüǎsǎ; xüse Dar. CSh 36; ^kxǎsǎn KhaŒ C 56; xüjs Tkha. P 1955:158; xüǎs Ökha. Vl 274; xös Dar. Tt 202; ^kxüš Ökha. C 141 // cf. Ord. küsü M 441b // Mo. küisün, küyisün.

XÜITEN Tkha. xüiten; xüiten Tkha. P 1951:177; xüitǎn Tkha. P 1931:179; xüjtǎn Tkha. P 1955:82; xüiten Tkha. Ldo 52; ^kxüšten Ökha. Be 291; xüite Ökha. Vl 274; xüiten Tkha. Va 35; xüiten Dar. CSh 48; xüiten Dkha. Va 6; kütǎn Sar. Va 200 // cf. Ord. kütön M 441b // Mo. küyiten.

XÜJÜ Tkha. xüdzü; xüdzü Tkha. P 1955:63; Dar. S 50; xüdzü Ökha. Vl 196; Dg. RT 1960:15; xödzö Dar. Tt 202 // cf. Ord. küdzü M 434a // Mo. küjügün.

XÜLCENGÜI Tkha. xültsengüǎ; xültsengüi: Tkha. Mō 190 // Mo. küličenggüi.

XÜLÉ- Tkha. xülé-; xülē- Dar. CSh 40; xülē- Tkha. P 1951:I77, Bo 39; xülee- Tkha. P 1970:I51; xülé- Tkha. L 64 // cf. Ord. külē- M 435b// Mo. küliye-.

XÜLI- Tkha. xülě-; xüli- Tkha. P 1951:I77; xüli- Tkha. P 1955:57 // cf. Ord. küli- M 436a// Mo. küli-.

XÜMÜJIL Tkha. xümüdžil; xömüďzil Tkha. Va 56 // Mo. kōmüjil.

XÜN Tkha. xün; xün, Tkha. P 1931:I40, 1936:I6, 1951:I77, Bo 39, Ldo 36; xün Tkha. P 1931:I79, 1955:I40; Ökha. V1 237; ^kxün, Ökha. C 170 // cf. Ord. kün M 436b// Mo. kümün.

XÜNDE Tkha. xündě; xündě Tkha. P 1970:I53 // cf. Ord. kündē M 436b// Mo. kündü.

XÜNDETEI Tkha. xündeté; xündetē Dg. RT I2 // cf. Ord. kündütī M 437b// Mo. kündütei.

XÜNESE(N) Tkha. xüněs, xünšě; xünšs Tkha. P 1931:I79; Ökha. V1 333 // cf. Ord. künes künesü M 437b// Mo. künesün.

XÜXÜR Tkha. xüxür, xüxer; güxer Dg. Lde 36 // cf. Ord. gö^kxör cü^kxür M 269b// Mo. kükür.

XÜR- Tkha. xür-; xür- Tkha. P 1931:I79, 1951:I77, 1955:I42, 1970:I38, Mö 1974:I87; Ökha. V1 202; xürě- Tkha. Ldo 15 // cf. Ord. kür- M 438b// Mo. kür-.

XÜREN Tkha. xüren; xüreng Tkha. L 98; xüreŋ Dg. RT I5; xüra Tkha. R 32 // cf. Ord. küriŋ, M 440 b// Mo. küreng, küren.

XÜRÉ Tkha. xüré; ^kxürē Tkha. Tc 2I; xürⁱē Tkha. P I93I:I79; Ökha. V1 98; xürē(n) Tkha. P I95I:I77 // cf. Ord. kürē M 438b// Mo. küriyen.

XÜRGE- Tkha. xürgē-, xürégē-; xürge- Tkha. P I95I:I77; xürgē- Tkha. P I93I:I79; xürég Tkha. Ldo I6 // cf. Ord. kürge- M 439b// Mo. kürge-.

XÜRGEN Tkha. xürgen; xürgeŋ Tkha. P I95I:I77; xürgēŋ Tkha. P I93I:I79; xörgöŋ, Dar. S 49 // cf. Ord. kürgen M 440a// Mo. kürgen.

XÜRJE Tkha. xürdzě; xürdz Tkha. Ldo 82 // cf. Ord. kürdži M 438b// Mo. kürje.

XÜRTE- Tkha. xürtě-; xürte- Tkha. L II3 // cf. Ord. kürte- M 279a// Mo. kürte-.

XÜRTEL Tkha. xürtel; ^kxürtel Tkha. Tc I967:2I; ^kxürtěl Ökha. Be 286; xürtěl Tkha. P I970:I48; xürter Tkha. Mö I975:302; xürtěr Tkha. P I93I:I79 // Mo. kürtele.

XÜSE- Tkha. xüs-; xüse- Tkha. P I95I:I77; güsex Tkha. MSh 42; güse Dg. RT I5; xüsě- Tkha. P I93I:I79; xüs Tkha. Mö I85 // cf. Ord. güse- M 279b// Mo. küse-.

XÜSEL Tkha. xüsül, xüsel; xüsel Tkha. P I95I: I77; güsöl Ökha. Be 289 // cf. Ord. güsöl M 279b// Mo. küsel.

XÜ Tkha. xü; xü Tkha. P I93I:I79, I936:I7, I95I:I78, I955:69, Bo 6I; Ökha. VI II3; xüü Tkha. P I970:I33; xü Tkha. L 43; xö Dar. Tt 202; xö Dar. S 49 // cf. Ord. kü M 434a// Mo. köü.

XÜXED Tkha. xüxed; xüxed Tkha. P I95I:I78, Bo 6I, L I07; xüxéd Tkha. P I93I:I79, I936:I6, Tc I8; Ökha. Be 29I; xüxét Tkha. P I955:I09; ^kxüxéd Ökha. Be 29I; xöxöd Dar. Tt 202 // cf. Ord. kü^kxet M 435 b// Mo. keüked.

XÜXEN Tkha. xüxen; xüxen Tkha. L 5I; xüxen Tkha. P I95I:I79; xüxén Tkha. P I93I:I79, I955:I45, I936:I6; xüxén Tkha. P I970:I43; xüxe Ökha. Be 256 // cf. Ord. kü^kxen M 435a// Mo. keüken.

XÜR Tkha. xür; xü:r Tkha. Mö I974:I86// cf. Ord. kür M 438b// Mo. kegür.

S

SABXA Tkha. saw^kxä; sawxa Dg. RT I96I:I69; sawxä Tkha. Lv I967:83; saw^kx Tkha. MSh I963:44 // cf. Ord. sawx^ua M 566a// Mo. sabqa.

SACA- CACA- Tkha. tsatsä-, satsä-; satsa- Tkha. P I95I:I82; satsä- Tkha. S II4 // cf. Ord. džatšu+ M I90a// Mo. čaču-, saču-.

SADAN Tkha. sadan; / cf. Ord. sadun M 551a//
Mo. sadun.

SAGSA Tkha. saksă, saxsă; saksă Tkha. Ldo 56//
Mo. saysu.

SAGSAGAR Tkha. saksăgar, saxsăgar; sagsăgar
Tkha. S 151 // cf. Ord. sagsagar M 552a// Mo. say-
sagar.

SAGALDARĀ Tkha. saġaldarġă; sagaldarġă; sa-
galdarag Dg. RT 1961:168 // cf. Ord. sagaldurga M
551a// Mo. sayaldurya.

SAID Tkha. saed; said Tkha. P 1931:174, 1936:
16; sa:ed Tkha. Mō 1974:188 // cf. Ord. sād M 566
a// Mo. sayid.

SAIJIRA- Tkha. saēdzir-; saejirūlxă Tkha. P
1931:174, 1970:143 // cf. Ord. sādžira- M 566b//
Mo. sayijira-.

SAIN Tkha. saēn; sain Str 27; sain Tkha. P 1931:
174, 1936:16, 1955:182; saen Tkha. P 1970:150;
saēn Tkha. S 27 ; Ōkha. V1 266; sāēn Lv 1967:
47,49; sāin Dar. S 56 ; saē:n Tkha. Ldo 60;
sān KhaŌ. C 140 // cf. Ord. sān M 567a// Mo. sayin.

SAIXAN Tkha. saēxan; saixān Tkha. P 1931:174,
1936:20, 1951:182; sāēxan Tkha. Lv 1967:49; sae-
xān Tkha. P 1970:161; saēxān Ōkha. Be 284; saē:-
xān Tkha. Ldo 50; sāixān Dar. S 56 // cf. Ord. sā-
xan M 566a// Mo. sayiqan.

SAIR Tkha. saër; säër Ökha. Vl 284; sa:ër Tkha. Mö 1974:I89; sārī Dar. CSh 36 // cf. Ord. sār M 567b// Mo. sayir.

SAIŠIÁ- Tkha. saěšĭá-; säššā- Dar. S 56 // cf. Ord. säšijā- M 567b// Mo. sayisiya-.

SAIWAR Tkha. saėwar; säėwar Ökha. Vl 283 // cf. Ord. säwur M 568a// Mo. sayibur.

SAL- Tkha. sal-; sal- Tkha. P I95I:I82; Dar. S 56 // cf. Ord. sal- M 554a// Mo. sal-.

SALBAR Tkha. salbar; salbār Tkha. Ldo 64; salwār Tkha. Tc I969:246 // Mo. salburi.

SALĜA- Tkha. salĝā-; salga- Tkha. P I95I:I82, L I2I // cf. Ord. salga- M 555b// Mo. salya-.

SALXI(N) Tkha. sālxi; sāl^kxī, Tkha. Lv I967:53; salxi Tkha. P I93I:I74; Ökha. Vl 34I; sālxi Tkha. Lv I967:53; sāl^kxi Tkha. MSh 44; sal^kxī Ökha. Be 283; sālāxi Tkha. Mö I975:300; sālxi Tkha. Ldo 47 // cf. Ord. sal^kxin M 556b// Mo. salkin.

SALXILA- Tkha. sāl^lxilā-, sal^kxilā-; salxil- Tkha. P I95I:I82 // cf. Ord. sal^kxila- M 556a// Mo. salkila-.

SAM Tkha. sam; sam Tkha. P I95I:I82, Mö I975:278, Ldo 82; sama P I93I:I74 // cf. Ord. sam M 556b// Mo. sam.

SAMBAR Tkha. sambar; sambar Tkha. Bo 52, Str 49, Lv I964:I84, I967:6I; Ldo 6; Őkha. V1 34I // cf. Ord. sambar sambara M 556b// Mo. sambara.

SAMNA- Tkha. samnā-; samna- Tkha. Lv I967:95; samnā- Tkha. S I59 // cf. Ord. samna- M 557a// Mo. samna-.

SANA- Tkha. sanā-; sana- Tkha. P I93I:I74, I95I: I82, I970:I30, S I64 // cf. Ord. sana- M 557b// Mo. sana-.

SANAL Tkha. sanal; sanāl Tkha. P I970:I42 // cf. Ord. sanal M 558a// Mo. sanal.

SANĀ Tkha. sanā; sanā Tkha. P I95I:I82, I970: I40, L I982:I07 // cf. Ord. sanā M 557b// Mo. sanayan.

SANČIG Tkha. santšig; santšig Tkha. P I970:53 // Mo. sančiy.

SANDAL Tkha. sandal, sandil; sandāl Tkha. Ldo 6; sandil Tkha. C 30 // cf. Ord. sandali M 558b// Mo. sandali.

SANSAR Tkha. saṅsar; sansār Tkha. P I970:53; saṅsār Tkha. Ldo 75 // cf. Ord. sansar M 560b // Mo. sansar.

SAN Tkha. saṅ; saṅ Tkha. Lv I967:53, Ldo 78; Dar. S 56 // cf. Ord. saṅ M 559b// Mo. sang.

SAXAL Tkha. saxal; saxal Dg. RT I960:I7; saxal Tkha. S I36, Lv I967:50, Gt I982:I26, Ldo 9I; dzaxal Tkha. Va I970:59 // cf. Ord. saxal M 553a// Mo. saqal.

SAXI- Tkha. sáxí-, sa^kxí-; sáxí- Dar. S 56; sáxi- Tkha. Gt I982:I26; dzaxi- Dg. RT I960:I7 // cf. Ord. sa^kxi- M 553b// Mo. saki-.

SAXIL Tkha. saxil; saxil Tkha. P I955:I82 // cf. Ord. sa^kxil M 554a// Mo. sakil.

SAXIÚL Tkha. saxíúl; // cf. Ord. sa^kxúl M 554a// Mo. sakiyulsun.

SAXIÚSA(N) Tkha. sáxiús; sáxiús Ökha. V1 364 // cf. Ord. sa^kxūs sa^kxūsu M 554a// Mo. sakiyulsun.

SARA Tkha. sarä; sara Tkha. P I95I:I82, S II9; Bo 5I; sarä Lv I964:I83, I967:50,83; Ökha. V1 33I; sar Tkha. P. I93I:I74, Mö I974:I89, I975:28I; Dg. RT I96I:I68 // cf. Ord. sara M 56Ia// Mo. sara.

SARABČI Tkha. sarabtší, sarawtší; saräbší Dar. S 56 // cf. Ord. sarabtši M 56Ia// Mo. sarabči.

SARIDAG Tkha. sáridag; sáridäk Dar. S 56; sáridäk Ökha. V1 359 // Mo. sariday.

SARIMSAG Tkha. sarımsag, sárımas; sarımsäk Ökha.
V1 358 // cf. Ord. sarımsak M 563a// Mo. sarımsay.

SARLAG Tkha. sarlag; sarlag Tkha. Tc I969:246;
sarlak Dar. S 56 // cf. Ord. sarluk M 563// Mo. sarluş.

SARMAGČIN Tkha. sarmaktšın; // cf. Ord. sarmag-
tsin M 563b// Mo. sarmayčın.

SARNI- Tkha. sárni-; sárni- Tkha. Lv I967:94
// cf. Ord. sarni- M 563b// Mo. sarni-.

SARXAD Tkha. sarxad; sarxad Dg. RT I96I:I68
// cf. Ord. sarxut M 562b// Mo. sarqud.

SARXINAG Tkha. sarxınag; sarxinag Dg. RT I96I:
I68; sar^kxınag Ökha. Bè 283 // cf. Ord. sar^kxinak
M 563a// Mo. sarkinay.

SARŪL Tkha. sarŭl; sarŭl Tkha. Bo 60; sarŭl
Dar. CSh 48 // cf. Ord. sarŭl M 564a// Mo. sarayul.

SAWA Tkha. sawa; sawa Tkha. P I95I:I82; saw
Tkha. Mō I975:28I; saba Tkha. L I07; sabă Dar. S
56 // cf. Ord. sawa M 549a// Mo. saba.

SAWAŇ Tkha. sawaŇ ; sawaŇ Tkha. Tc I969:246 //
Mo. sabung.

SAWAR Tkha. sawar; sawar Tkha. S I83, Lv I967:
64 // cf. Ord. sawar M 566a// Mo. sabar.

SAWÁ Tkha. sawá; sawā Tkha. P I95I:I82; Ökha. V1 22I // cf. Ord. sawā M 565b// Mo. sabaya.

SAWÁDA- Tkha. sawáďa-; // cf. Ord. sawāda- M 565b// Mo. sabayada-.

SAYA Tkha. sayá; saya Tkha. P I95I:I82; sayā Tkha. P I970:79; Dar. S 56; sayi Tkha. P I93I: I74 // cf. Ord. saja M 553b// Mo. saya.

SÁ- Tkha. sá-; sā- Ökha. V1 I94; Dg. RT I96I: I74 // cf. Ord. sā- M 549a// Mo. saya-.

SÁD Tkha. sád; sād Tkha. Lv I967:46; Ökha. V1 248; sa:d Mö I974:I88; sādā Dar. S 56 // cf. Ord. sād M 550a// Mo. sayad.

SÁDAG Tkha. sádag; sādāk Ökha. V1 I94; Dar. S 56; sādag Dg. RT I96I:I68 // cf. Ord. sādak M 550b// Mo. sayaday.

SÁLI Tkha. sáli; sālī Dar. CSh 39; sāe:l Tkha. Ldo 40; sāl Tkha. Tc I969:I49; sáli Ri I29 // cf. Ord. sáli M 556a // Mo. sayali.

SÁRAL Tkha. sáral; sārāl Ökha. Be 284; Dar. CSh 39; Dg. RT I96I:I68 // cf. Ord. sārāl M 56Ib// Mo. sayaral.

SÁRMAG Tkha. sármag; sa:rmag Tkha. Mö I974: I9I; sármāk Ökha. V1 I34 // cf. Ord. sármak M 563 b// Mo. sayarmay.

SEDXIL Tkha. setxil, setxel; sedkil Tkha. P 1970:I34; sed^kxil Tkha. R I902:IO; sedxil Tkha. R I902:IO; setxil Tkha. M̄ö 1975:296; setxel Tkha. P 1970:I34; setgel Tkha. L I2I; Őkha. V1 404; Tc I969:246; sedgel, dzetgel Dg. RT I96I:I69 // cf. Ord. sed^kxil M 568b// Mo. sedkil.

SEDXŪL Tkha. setxŭl; setĕgŭl Tkha. Bo. 39 // cf. Ord. sed^kxŭl sed^kxŭl M 568b// Mo. sedkŭl.

SEJIG Tkha. sedžig, sedžeg; // cf. Ord. sedžik M 569a// Mo. sežig.

SELBE- Tkha. selbě-; selwex Tkha. Tc I969:246 // cf. Ord. selbe- M 570b// Mo. selbi-.

SELEM Tkha. selem; selme Tkha. P I95I:I82; selmĕ Dar. S 56; seleme Ri I45 // cf. Ord. selme M 57Ia // Mo. seleme.

SEM Tkha. sem; sem Tkha. P I95I:I82; Lv I967:56; s'em Tkha. Ldo 88 // cf. Ord. sem M 57Ib// Mo. sem.

SEMBEGER Tkha. sembĕger; sembĕgĕr Tkha. Lv I967:88 // Mo. sembeger.

SEMJI Tkha. semdžĭ, semĕdžĭ; semdž Dg. RT I96I:I69 // cf. Ord. semedžĭ M 57Ib// Mo. semežĭ.

SEM̄XEN Tkha. semxen; semxĕn Tkha. Lv I967:59// Mo. semeken.

SENĀI Tkha. sendźi; sendźi Tkha. P 1967:93, 1970:53 // cf. Ord. sendźi sendźi M 572b// Mo. senĵi.

SENSE Tkha. sensě; sensě Tkha. Lv 1967:83 // cf. Ord. sense M 573a// Mo. sengse.

SERE- Tkha. serě-, sere- Tkha. P 1955:I20 // cf. Ord. sere- M 574a// Mo. sere-, seri-.

SERGEĀ Tkha. sergeg; sergěk Dar. S 56 // cf. Ord. sergek M 574b// Mo. sergeg.

SERGELEN Tkha. sergělen; sergelen Tkha. P 1970: I62 // cf. Ord. sergülen M 575a// Mo. sergülang.

SERIŪCE- Tkha. seriŭtsě-, seriŭtsě // cf. Ord. serŭtsi- M 576a// Mo. serigŭče-.

SERIŪN Tkha. seriŭn, serŭn; serŭn Tkha. P 195I: I82, 1955:67, 1970:I36; serŭn Lv 1967:83; serŭŭ sirŭŭ Ōkha. Be 283; serŭn Dar. Tt 202 // cf. Ord. serŭn M 576a// Mo. serigŭn.

SERXE Tkha. serxě; serxě Tkha. Lv 1967:83; Dar. S 56; serx Dg. RT 196I:I69 // cf. Ord. ser^kx^e M 575a// Mo. serke.

SETER Tkha. seter; seter Tkha. P 1955:52; setěr Dar. S 56; dzeter Dg. RT 196I:I56 // cf. Ord. seter M 577a// Mo. seter.

SETER- Tkha. seter-; seter- Tkha. P 1955:52 // cf. Ord. seter- M 577a// Mo. setere-.

SETERXEI Tkha. seterxí; // cf. Ord. seter^kxī
M 577b// Mo. seterkei.

SEWXE Tkha. sew^kxě, sef^kxě; // cf. Ord. seb^kxe
M 568b// Mo. sebke.

SÉR Tkha. sér; sēr Tkha. P I955:62; Ökha. V1
250; Dar. CSh 37 // cf. Ord. sēr M 573b// Mo. se-
ger.

SÍLBER Tkha. sílber; sīlwer Tkha. Tc I969:249
// cf. Ord. sīlbür sīlber M 578b// Mo. seyilbüri.

SÍMXÍ Tkha. símxí; sīmixī Dar. CSh 8; sīmxā
Dar. Tt 200 // cf. Ord. sīmegī M 579a// Mo. seyim-
kei.

SÍR- Tkha. sír-; sīre- Dar. CSh 38 // cf. Ord.
sīre- M 579a// Mo. seyire-.

SÍREG Tkha. síreg; sīreg Dar. Tt 200 // cf.Ord.
sīrek M 579a// Mo. seyirig.

SOILTO Tkha. soěltō; soělt Dg. RT I96I:I69 //
Mo. soyilta.

SOLĚOI Tkha. solġoě; solġoě Ökha. V1 238 // cf.
Ord. sologō M 582a// Mo. soloyai.

SOLI- Tkha. solí-; soli- Tkha. P I95I:I82,
Ldo 2I // cf. Ord. soli- M 58Ib// Mo. soli-.

SOLIR Tkha. solir, solör; solör Tkha. Mō I974:
I88 // Mo. solir.

SOLONĠO Tkha. solonġo; solongo Tkha. P 195I: I82; solōngō Tkha. Lv 1967:6I,66 // cf. Ord. solonga M 582b// Mo. solongya.

SONIN Tkha. sonin; sonin Tkha. Bo 39; sońin Ldo 20, 75,77; sonin Tkha. P 1936:I4, 195I:I82, 1970:I48, Lv 1967:II // cf. Ord. sonin M 583a// Mo. sonin.

SONIRXOL Tkha. sonirxol; sonirxol Tkha. Bo 39 // cf. Ord. sonirxo- M 582b// Mo. sonirqa-.

SONOR Tkha. sonor; sonör Ökha. Vl 360 // cf.Ord. sonor M 583a// Mo. sonur.

SONOS- Tkha. sonos-; sonos- Tkha. Bo 52, Ökha. Vl 360, Ldo 74; Dar. S 56; sonsō Tkha. P 1970:I34 // cf. Ord. sonos- M 583a// Mo. sonus.

SONĠO- Tkha. songō-; songǎ- Tkha. P 1955:29 // cf. Ord. sunga- (sungu-) M 593a// Mo. sungya-.

SOXOR Tkha. soxor; soxor Tkha. P 195I:I82; Lv 1967:II // cf. Ord. soxor M 581a// Mo. soqur.

SORBI Tkha. soriw; // cf. Ord. sorwi M 584a// Mo. sorbi.

SORMUSA(N) Tkha. sormús; // cf. Ord. sormūs sormūsu M 584a// Mo. sormusun.

SORO Tkha. sor; sor Tkha. P 193I:I74, Mö 1974: I85; Dar. CSh 39; Dg. RT 1969:I69 // cf. Ord. sor M 584a// Mo. sor.

SORONJON Tkha. sorondzon; // cf. Ord. sorontšok M 585a// Mo. sorunčan.

SORŪL Tkha. sorúl; sorōl Dar. Tt 20I; surŭl Šar. Va :I99 // cf. Ord. surŭl M 594b// Mo. soruyul.

SOYOL Tkha. soyōl; sojōl Tkha. P I93I:I74; sojal Tkha. P I955:29 //Mo. soyul.

SOYORXO- Tkha. soyorxō-; // cf. Ord. suyurxa- M 590b// Mo. soyurqa-.

SOYÓ Tkha. soyó; sojō Tkha. P I93I:I74; sujā Dar. S :56 // cf. Ord. sojō M 58Ia// Mo. soyuy-a.

SOYÓLON Tkha. soyólon; sojōlon Tkha. P I93I:I74; Dg. RT I96I:I69; sojōlan Tkha. P I936:I3 // cf. Ord. sojōlon M 58Ia// Mo. soyulang.

SÖGNÖ- Tkha. sōgnō-, sōgōnō-; sōgnō- Ūkha. V1 339 // cf. Ord. sōgnō- M 587a// Mo. sōngnekü.

SÖL Tkha. sōl; sōl Tkha. Lv I967:45 // Mo. sōl, sōlü.

SÖXÖ- Tkha. sōxō-; sōxō- Tkha. P I955:I43 // cf. Ord. sō^kxō- M 586a// Mo. sekü-.

SÓMÓ Tkha. sōm; sōm Dg. Rt I96I:I69 // cf. Ord. sōm M 586b// Mo. sōgüm.

SUDUR Tkha. sudūr, sudar; sudūr Tkha. P I93I: I74; sudar Tkha. Tc I969:250 // cf. Ord. sudur M 589a// Mo. sudur.

SUGŪ Tkha. sugŭ, sugă; sugă Tkha. S 78; Dar. S 56; Dg. RT I96I:I69; sugŭ Őkha. V1 226 // cf. Ord. sŭ M 588a// Mo. suyu.

SULA Tkha. sulă; sul Tkha. M I974:I85 // cf. Ord. sula M 590b// Mo. sula.

SULADXA- Tkha. sulădxă-; sulădxaxă Ldo 72 // cf. Ord. suladxa- M 59Ia// Mo. suladqa-.

SUM Tkha. sum; sumŭ Őkha. V1 334; suma Tkha. P I95I:I82, I955:32; Dar. S 56; sum Dg. RT I96I: I69 // cf. Ord. sumŭ M 592b// Mo. sumun.

SUNDALA- Tkha. sundală-; sundălă- Tkha. P I93I: I74 // cf. Ord. sundala- M 593a// Mo. sundala-.

SUNDULA- Tkha. sundul-, sundal-; sundal- Tkha. P I95I:I82 // cf. Ord. sundala- M 593a// Mo. sundula-.

SUNDŪL Tkha. sondŭl, sundŭl; sundŭl Dkha. Va I967:4 // Mo. sonduula.

SUNĜA- Tkha. sunĝă-; // cf. Ord. sunĝa- M 593a// Mo. sungya-.

SUR Tkha. sur; sur Tkha. P I95I:I82, Mō I974: I85; Dg. RT I96I:I69 // cf. Ord. sur M 593a// Mo. sur.

SUR- Tkha. sur-; sur- Tkha. P I93I:I74, I970: I55, I62, Ldo 38; Dar. S 56; sura-Tkha. Lv I967: II // cf. Ord. sura- M 593b// Mo. sura-.

SURĠA- Tkha. surġă-; surga- Tkha. P I93I:I74, L IOI; Dar. CSh 64 // cf. Ord. surga- M 594a// Mo. surya-.

SURĠAGĠI Tkha. surġagtšĭ; surgagtšĭ Tkha. P I93I:I74 // Mo. suruyċi.

SURĠULI Tkha. surġulĭ; surgūli Tkha. Bo 39, P I970:I39; surgu:ĭ P I970:38, Mō I974:I88 // cf.Ord. suryūli surgūl M 594a// Mo. suryaḡuli.

SURUGLA- Tkha. surŭglă-, suraglă-; surugla- Őkha. Vl 340 // Mo. surayla-.

SUWAG Tkha. suwag; suwag Tkha. P I95I:I82 // cf. Ord. suwak M 595a// Mo. subay.

SUWAI Tkha. suwaë; // cf. Ord. suwā M 595a// Mo. subai.

SUWUD Tkha. suwūd, suwād; suwad, Tkha. P I95I: I82; suwut Őkha. Vl 260 // cf. Ord. suwut M 596a// Mo. subud.

SUWURĠA Tkha. suwŭrġă, suwarġă; suboryă Dar. S 56 // cf. Ord. suwurga M 595b// Mo. suburyan.

SÚ- Tkha. sú-; sū- Tkha. P I95I:I82, I970:I52, S 77, L II3; Őkha. Vl 2I5; Dar. S 56 // cf. Ord. sū- M 588a// Mo. sayu-.

SÚDAL Tkha. súdal; sūdāl Tkha. P I970:I39 // cf. Ord. sūdāl M 588b// Mo. sayudal.

SŪLĀ Tkha. sūlgā, sūlāgā; sūlaga Dg. RT I96I: I69 / cf. Ord. sūlga M 59Ib// Mo. sayulya.

SŪLĀ- Tkha. sūlgā-, sūlāgā-; sūlga- Tkha. P I93I:I74, I95I:I82 // cf. Ord. sūlgā- M 592a// Mo. sayulya-.

SŪRI Tkha. sūrī, sūr; sūri Tkha. Lv I967:46; sūrī Tkha. Lv I964:I77; sūr Tkha. Tc I969:I49 // cf. Ord. sūri M 594a// Mo. sayuri.

SŪRIN Tkha. sūrin; sūrīn Dar. CSh 36 // Mo. sayurin.

SŪI Tkha. sūī; sūī Dg. RT I96I:I69; sū Dar. CSh 64 // cf. Ord. sūī M 596b// Mo. sūi.

SŪIDE- Tkha. sūidē-; sūīd- Tkha. P I93I:I75 // cf. Ord. sūid- M 597a// Mo. sūyid-.

SŪIXE Tkha. sūixē; sūjxē Tkha. P I955:8I; sūixū P I93I:I75 // Mo. seuke.

SŪIR- Tkha. sūir-; sūrē- Dar. CSh 8,64 // Mo. sūirekū.

SŪJIG Tkha. sūdžig; sūdžig Dg. RT I960:IO; sūdzeg Tkha. Tc I970:250; sūdžig- Ōkha. V1 340 // cf. Ord. sūdžūk M 596b// Mo. sūjüg.

SÜLDE Tkha. sũldě; sũlde Dg. RT I96I:I69 // cf. Ord. sũlde M 598a// Mo. sũlde.

SÜLJI- Tkha. sũldži-; gũldži- Tkha. P I970:54 // cf. Ord. sũldži- M 598b// Mo. sũlji-.

SÜLJIÉ Tkha. sũldžié, sũldžé // cf. Ord. sũldžē M 598b// Mo. sũljige.

SÜME Tkha. sũmě; sũme Tkha. P I93I:I75, I95I: I82 // cf. Ord. sũme M 598b// Mo. sũme.

SÜMBER Tkha. sũmber; sũmber Tkha. P I95I:I82, Ldo 60 // cf. Ord. sũmber M 586b// Mo. sũmber.

SÜNESE(N) Tkha. sũnesě, sũnsě; sũnese Tkha. P I95I:I82 // cf. Ord. sũnes sũnesũ M 598b// Mo. sũnesũn.

SÜXE Tkha. sũxe; sũxe Tkha. P I95I:I82, I970: I20, L IO7; sũxe Dg. RT I96I:I69; Tkha. Bo 52; Őkha. V1 298; sũxě Dar. S 56 // cf. Ord. sũ^kx^e M 597b// Mo. sũke.

SÜRXÍ Tkha. sũrxí; sũrxĩ Tkha. P I95I:I82; sũrxĩ Tkha. Lv I967:83 // cf. Ord. sũre^kxĩ sũr^kxĩ M 599a// Mo. sũrekei.

SÜRÜG Tkha. sũrũg; sũreg Tkha. Lv I967:83; sũreg Tkha. Tc I969:250, P I970:I5I // cf. Ord. sũrũk M 599b// Mo. sũrũg.

SÜWE Tkha. sũwě; sũwě Tkha. P I955:5I // cf. Ord. sũwe M 599a// Mo. sũbe.

SŮ Tkha. sŭ; sŭ Tkha. P 1955:51, 1970:42, MSh 37; Dg. RT 1961:169; sŭ L 107 // cf. Ord. ũsŭ M 764b// Mo. sŭn.

SŪDER Tkha. sŭder; // cf. Ord. sŭder M 596a// Mo. segŭder.

SŪJI Tkha. sŭdŭi; sŭdŭi Őkha. Vl 230; sŭ:dŭ Tkha. P 1970:138, Mŏ 1974:187 // cf. Ord. sŭdŭi M 596b// Mo. segŭji.

SŪL Tkha. sŭl; sŭl Tkha. P 1951:182; gŭl Tkha. P 1955:120; Dar. S 56; Dg. RT 1961:169; sŭle Tkha. L 121; sŭl Dar. S 56, CSh 39; sŭl Dg. RT 1961:169 // cf. Ord. sŭl M 597b// Mo. segŭl.

Š

ŠABI Tkha. šawí; šabi Tkha. L 121; šabí Dar. S 56; šawi Tkha. P 1931:180 // cf. Ord. šawí M 611b// Mo. šabi.

ŠABJI Tkha. šawídŭi; šawidŭi Tkha. P 1951:183// Mo. sibaŭji.

ŠAGLA- Tkha. šagla-; // cf. Ord. šagla- M 601b// Mo. siŭla-.

ŠAGNA- Tkha. šagna- M 607a// Mo. singnaqu.

ŠAGNAL Tkha. šagnal; // cf. Ord. šagnal M 607a// Mo. šangnal.

ŠAĀAI- Tkha. šigāē-, šaġaē-; šigāē- Dkha. Va I970:29; šigāē Dkha. Va I967:5; šagai- Tkha. L I07; šagae Dg. RT I96I:I69; šagā- Dar. S 56 // Mo. siyayi-.

ŠALA Tkha. salā; šal Tkha. Lv I967:62, Mō I975: 282 // cf. Ord. šala M 603b // Mo. šala.

ŠALAMĀAI Tkha. šalamāē; // cf. Ord. šalmagā M 605a // Mo. šalamayai.

ŠALBAR- Tkha. šalbar-; // cf. Ord. šulbura- M 634a // Mo. šilbura-.

ŠALBĀG Tkha. šalbāg; šalbaag Tkha. P I970:I66; šalbāg Tkha. L I3I // Mo. šalbay.

ŠALTAĀĀN Tkha. šaltaġān; // cf. Ord. šiltagān M 6I7b // Mo. siltayan.

ŠAŅ Tkha. šaŅ ; šan Tkha. Va I970:III; šang Tkha. L II3 // cf. Ord. šaŅ M 606b // Mo. šang.

ŠAŅXA Tkha. šaŅxā, šaŅ^kxā; šaŅ^qxā Tkha. Lv I967:84; šan^qxā Ōkha. Va I970:III; šaŅ^kx Ōkha. Be 28I // cf. Ord. šaŅxu M 607b // Mo. šangqu.

ŠARĀA Tkha. šarġā, šarġal; šargal Tkha. P I95I: I83; šargal Dg. RT I96I:I70, I960:I2; šarġā Tkha. P I93I:I80 // cf. Ord. šarya M 609b // Mo. siry-a.

ŠARIL Tkha. šaril; šāilir Tkha. MSh 44 // cf. Ord. saril M 6IOa // Mo. šaril.

ŠAŠIN-ŠAJIN Tkha. šašin, šadžin; šaš:in Tkha. Ldo 89; šadžin Tkha. P 1951:183; šadžin Sar. Va 202; šadžī Ōkha. Vl 353 // cf. Ord. šadžin M 60Ia// Mo. šašin, šajin.

ŠATA Tkha. šatā; šata Tkha. P 1951:183, L II3; šatā Tkha. P 1955:105; Ōkha. Vl 317; š¹ata Tkha. C 31 // cf. Ord. šatu M 610b// Mo. šatu.

ŠAWAR Tkha. šawar; šawār Tkha. Lv 1967:65; šabar Tkha. L 121 // cf. Ord. šawar M 61Ia// Mo. si-bar.

ŠAWARČIN Tkha. šawartšin; // cf. Ord. šawartšin M 61Ia// Mo. sibarčin.

ŠAWASA Tkha. šawás; // cf. Ord. šawāsu M 61Ib// Mo. šibayasun.

ŠÁ Tkha. šá; šā Tkha. P 1931:180, 1951:183; Ōkha. Vl 198; šá Tkha. C 31 // cf. Ord. šā M 600a// Mo. šaya.

ŠAJAĠAI Tkha. šádzāģaē; šádzyae Ōkha. Be 282; šádzāģaē Ōkha. Vl 239; tšádzayā Dar. S 51 // cf. Ord. šádzagā M 60Ia// Mo. šayaǰayai, siyaǰayai.

ŠAJAN Tkha. šádzan; šádzā Tkha. R 1902:5; Ōkha. Vl 218 // cf. Ord. šadžin (šádzan) M 60Ia// Mo. šajang.

ŠAXAI Tkha. šaxaē; šaxai Tkha. P 1951:183; šá:xāe: Tkha. Ldo 90 // Mo. saqai.

ŠÉJEĀEI Tkha. šédzǵí; šédzǵē Tkha. Va I970:33;
šédzǵī Őkha. Va I970:III; šédžǵē Dkha. Va I967:
6 // Mo. šejegei.

ŠĪĀR Tkha. šiár; šār Tkha. Lv I967:50 // cf.
Ord. šāru M 6I0b // Mo. siyaru.

ŠĪARDA- Tkha. šiárdǎ-, šárdǎ; šārda- Dg. RT
I96I:I70 // cf. Ord. šarda- M 609b // Mo. siyarda-.

ŠIDE- Tkha. šidě-; šide Dg. RT I96I:I70; šid-
Őkha. V1 I99 // cf. Ord. side- M 6I3a // Mo. side-.

ŠIDURĀ Tkha. šidurgǎ, šudǔrgǎ; šudurga Tkha.
L I07 // cf. Ord. šudurga M 632b // Mo. siduryu.

ŠĪÉ Tkha. šié-, šⁱé-, šé-; šē- Tkha. P I93I:
I80, I95I:I83; I955:65 // cf. Ord. šē- M 6IIB //
Mo. sige-.

ŠĪÉSE(N) Tkha. šiés, sⁱés, šés; šēs Őkha. V1
I98 // cf. Ord. šēsü M 6I2a // Mo. sigesün.

ŠIGDE- Tkha. šigdě-, šigědě-; šigse Tkha. MSh
40, C 3I, I45 // cf. Ord. šiged- M 6I4a // Mo. si-
gěd-.

ŠIGITEĀÉ Tkha. šigetěǵé; šigdegē Dg. RT I96I:
I70 // cf. Ord. siged^kxē M 6I4a // Mo. šigidgege.

ŠIGÚ Tkha. šigú; šigⁱū Dar. CSh 48 // Mo. sigi-
gū.

ŠIĞUI Tkha. šigüş, šugüş; šigüş Ökha. V1 299;
šugui Tkha. P 195I:I84, S 82; šuyü Khot. MSh 48
// cf. Ord. šux^uI M 633b// Mo. siyui.

ŠIJIM Tkha. šidžim; // cf. Ord. šidžim M 6I3b//
Mo. šijim.

ŠIJIR Tkha. šidžir; šidžir Tkha. P 1955:I23
// cf. Ord. šidžir M 6I3b// Mo. sižir.

ŠIL Tkha. šil; šil Tkha. 193I:I80, 195I:I83,
Lv 1967:50, MÖ 1975:282; Ökha. V1 342; Dar. S 56;
Dg. RT 196I:I70 // cf. Ord. šil M 6I5b// Mo. sil.

ŠILI-Tkha. šilī-; šili- Tkha. P 193I:I80, 195I:
I83 // cf. Ord. šili-(šile) M 6I7a// Mo. sili-.

ŠILBE Tkha. šilbē; šileb Dg. RT 196I:I70 // cf.
Ord. šilbe šilbi M 6I5b// Mo. silbi.

ŠILBŪR Tkha. šilbūr; šiwlūr Dkha. Va 1967:10 //
Mo. silbigür.

ŠIDAR Tkha. šidar, šadar; šadar Ökha. V1 179;
tšadar Dar. S 5I // cf. Ord. šidar M 6I3a// Mo.
šidar.

ŠILÉBER Tkha. šiléwer; šilēwēr Dkha. Va 1967:
15 // cf. Ord. silēwer šilēwūr M 6I6b// Mo. sile-
gebür.

ŠIĞĀR- Tkha. šilğar-, šⁱalğar-; šilyar Tkha.
C 3I // cf. Ord. šilgara- M 6I7a// Mo. silyara-.

ŠILĀI- Tkha. šildži-; šildži- Tkha. P I93I:
I80 // cf. Ord. šildži- M 6I6a// Mo. silĵi-.

ŠILMŪS Tkha. šilmūs; šilmūs Tkha. Va I970:II3//
Mo. silmūgūsü.

ŠILTAG Tkha. šiltag, šaltag; šiltak Dar. CSh
I8 // cf. Ord. šiltak M 6I7b// Mo. siltay.

ŠILŪS Tkha. šilūs, šⁱulūs; šulūs Ōkha. Be 289
// cf. Ord. šölūs M 630a// Mo. silūgūsün.

ŠIMARĀ Tkha. šimarāġā; šamarag^a Dg. RT I96I:
I70 // cf. Ord. šimarga šimarxak M 6I7b// Mo. si-
marya.

ŠIMDA- Tkha. šimdā-, šⁱamdā-; šimdaxa Dar.
CSh I8 // Mo. šimda-.

ŠIME- Tkha. šimě-; šimě- Tkha. P I955:I23
// cf. Ord. šime- M 6I8a// Mo. simi-, sime-.

ŠINAĀ Tkha. šinaġā; šinaya Tkha. C 3I; šina-
ga Dar. CSh I8; šinaġā Dkha. Va I970:29; šanaġā
Tkha. Va I970:III // cf. Ord. šinaga M 6I8b// Mo.
sinaya.

ŠINÁ Tkha. šiná; šinā Sar. Va 20I // cf.
Ord. šinā M 6I8a// Mo. sina.

ŠINDA Tkha. šinda, šⁱandā; šanda Tkha. P I95I:
I83 // Mo. šingda.

ŠINTAĀGAR Tkha. šintāgar, šantāgar; šintagar
Dar. CSh I8 // cf. Ord. šintagar šintagā M 6I9b//
Mo. sintayar.

ŠINTAR- Tkha. šintar-, šⁱantar-; // cf. Ord.
šintara- M 620a// Mo. sintara-.

ŠINGE- Tkha. šingě-; šingě- Tkha. P I93I:I80,
I955:I23; Őkha. V1 I78 // cf. Ord. šinge- M 620b//
Mo. singge-.

ŠINGEN Tkha. šingen; šingen Dg. RT I96I:I70
// cf. Ord. šingen M 62Ia// Mo. singgen.

ŠINGER- Tkha. šinger-; šingěr- Tkha. P I93I:
I80 // cf. Ord. singere- M 62Ia// Mo. singgere-.

ŠINE Tkha. šině; šině Tkha. S 88, P I93I:I80,
I955:I23, Bo 39, Lv I964:I83; Őkha. V1 I77; tšině
Dar. S 5I // cf. Ord. sine M 6I9a// Mo. sine.

ŠINĀĀCI Tkha. šindžētšī; šindžētši Tkha. P
I93I:I80, I95I:I83 // cf. Ord. šindžētši M 6I8b//
Mo. sinjigeči.

ŠINĀI Tkha. šindžī; šindži Tkha. P I93I:I80,
I95I:I83, I955:35 // cf. Ord. šindži M 6I8b// Mo.
sinji.

ŠINĀI- Tkha. šindži-; šinji- Tkha. P I95I:I83;
tšindžixě Dar. S 5I // cf. Ord. šindži- M 6I9a//
Mo. sinji-.

ŠIXA- Tkha. šixǎ-, š¹axǎ-, šaxǎ-; šaxa- Tkha. P I95I:I83; šaxǎ Tkha. S IIO, P I955:I23, Lv I967:84; šax Tkha. MÖ I975:303 // cf. Ord. šaxa- M 602a// Mo. siqa-.

ŠIXAM Tkha. šixam, š¹axam; šaxam Tkha. Va I970:III; šaxǎm Dar. S 56; Tkha. Lv I967:59 // cf. Ord. šaxam M 602b// Mo. siqam.

ŠIR Tkha. šir; širě Tkha. Ldo 89; šir Dg. RT I960:I7, I96I:I70 // cf. Ord. sir M 62Ib// Mo. sir.

ŠIRDEĚ Tkha. širdeg; širděk Tkha. P I955:273; širdeg; širděk Tkha. P I955:273; širdeg Dg. RT I96I:I70 // cf. Ord. širdek M 622a// Mo. sirdeg.

ŠIRÉ Tkha. širé; širē Tkha. P I93I:I80, I95I:I83; Lv I967:45; Dar. S I93I:56; Dg. RT I96I:I70 // cf. Ord. širē M 622a// Mo. siregen, sirege.

ŠIRGE- Tkha. širgě-; širge- Dg. RT I96I:I70; tsirgixě Dar. S 5I // cf. Ord. sirge M 622a// Mo. sirge-, sirgi-.

ŠIRLE- Tkha. širlě-, širĭlě-; širle- Dg. RT I96I:I70 // cf. Ord. širile- M 623a// Mo. sirile-.

ŠIRXEG Tkha. širxeg; širxeg Tkha. P I95I:I83 // cf. Ord. šir^kxek M 623a// Mo. sirkeg.

ŠIRŮN Tkha. širŭn; širŭn Tkha. C 3I; šir¹ŭn Dar. CSh 48; šŭrŭn KhaÖ C 23I // cf. Ord. šŭrŭn M 638a/ Mo. sirigŭn, sirŭgŭn.

ŠIRWŪL Tkha. širwúl; širwūl Dar. Tt 203; šorwūl Ōkha. V1 I80 // cf. Ord. sirwūl M 624a// Mo. sirbegül, sirbigür.

ŠITAR Tkha. šitar, šⁱatar; šⁱatar Tkha. C 3I; šatar Ōkha. V1 II2 // cf. Ord. šitar M 624a// Mo. sitara.

ŠITĀ- Tkha. šitā-; šⁱatā-; šatā- Tkha. P I95I: I83; džatā- Dg. RT I960:I7; šatā- Tkha. P I93I: I80 // cf. Ord. šitā- M 624a// Mo. sitaya-.

ŠIWER Tkha. šiwēr; šiwēr Dkha. Va I967:I5 // cf. Ord. šiwēr M 625a// Mo. siberi.

ŠIWÉ Tkha. šiwé; šiwē Ōkha. V1 297 // cf. Ord. šiwē M 624b// Mo. sibege.

ŠIWXARÚ Tkha. šiw^kxărú; šawxărū Tkha. MSh 43; šawxărū Tkha. Lv I967:50 // cf. Ord. šiw^uari šiw^uari M 625b// Mo. sibqaru.

ŠIWSĪG Tkha. šiwšig, šifšig; šiwšīg Tkha. Lv I967:50 // cf. Ord. šibšik M 6I2b// Mo. gibsig.

ŠIŪS Tkha. šíús, šús; šūs Ōkha. V1 I99; Dg. RT I96I:I7I // cf. Ord. šūsü (šūs) M 638a// Mo. sigüsün.

ŠĪD- Tkha. šíd-; šídě- Tkha. P I93I:I80, I95I: I83 // cf. Ord. šíd^kxe- M 6I3a// Mo. seyid-.

ŠŪLEGLE-Tkha. šūleglē-; // cf. Ord. šūlūgle-
M 636b // Mo. silūgle-.

ŠŪLES Tkha. šūles; šūlēs Tkha. Ldo I5 // cf.
Ord. šölösü (šölös) M 630a // Mo. silūsün.

ŠŪXŪR Tkha. šūxūr, šūxēr; šūxūr Ōkha. V1 I77
// cf. Ord. šū^kxūr M 636b // Mo. sikūr.

ŠŪRE Tkha. šūrē; šüre Tkha. P I95I:I84; šiūrē
Tkha. Ldo 37; šūr Tkha. Lv I964:I78, I967:45;
Mšūr Ōkha. V1 354 // cf. Ord. šürü M 637b // Mo. si-
rū, šürü.

ŠŪRŠI-Tkha. šūršī-; // cf. Ord. šürtši- M 599a //
Mo. sūrči-.

ŠŪTE- Tkha. šūtē-; šūtē- Tkha. P I93I:I80, S
IIO, Lv I967:84; šüt- Tkha. Mō I975:303 // cf.
Ord. šütü- M 638b // Mo. sitü-.

ŠŪTĒN Tkha. šūtēn; šūtēn Tkha. P I95I:I84;
dzūtēn Ōkha. Va I967:7; šütō Ōkha. V1 I77 // cf.
Ord. sūtēn M 638b // Mo. sitügen.

ŠŪGĒ Tkha. šūgē; šūgē Tkha. Bo 6I // cf. Ord.
šūg^uī (šūgī) M 636b // Mo. siüge.

ŠŪMĀJILEL Tkha. šūmdžīlel; šūgūmdžīlel Dg. RT
I96I:I7I // cf. Ord. šīgūmdžīlel M 6I5a // Mo.
sigūmjīlel.

ŠŪR Tkha. šūr; šūr Tkha. P I95I:I84, Lv I964: I78, I967:46; šūr Őkha. V1 2I2; Dg. RT I96I:I7I; šiu:rě Tkha. Ldo 64 // cf. Ord. šūr M 637a// Mo. sigür.

ŠŪRDE- Tkha. šūrdě-; šūrdě- Tkha. P I955:I23 // cf. Ord. šūrde- M 637a// Mo. sigürde-.

T

TA Tkha. tá; ta Tkha. R I903:4, P I936:20, I95I:I84, I955:I04, I970:I26; ta: Ldo 39, 4I; tā Őkha. V1 209 / cf. Ord. ta M 639a// Mo. ta.

TACĪR Tkha. tatšir; datšir Őkha. C I75; datšār Dg.Lde 34 // Mo. tačir.

TAGLÁ Tkha. taglá, tagálá; taglā Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. taglā M 640b// Mo. taylaya.

TAGNA- Tkha. tagnā-, tagānā-; tagnā- Tkha. S 93 // Mo. tangna-.

TAGNAI Tkha. tagnaě; tagn^{aē} Tkha.R I955:I59; tannāě Őkha.V1 350// cf.Ord.tannā N 646b// Mo.tang-
lai.

TAGALCAG Tkha. tağaltsag; tagiltsag Dg. RT I96I:I7I// Mo. tayalčay.

TAIĞA Tkha. taěğa; taěga Tkha. P I955:I84; taīgā Dar. S 53 // cf. Ord. tāğa M 652b// Mo. tayiya.

TARLA- Tkha. tarlǎ-, tarǎlǎ-; tarlǎ- Tkha. Lv 1967:8 Mo. tarla-.

TARLAN Tkha. tarlan; tarlǎn Tkha. Lv 1967:8 // cf. Ord. tarlan M 648b// Mo. tarlan.

TARMŪR Tkha. tarmūr; tarmūr Tkha. Lv 1967:8 // Mo. tarmayul.

TARNI Tkha. tarĩnĩ; tarni Tkha. P 1970:I37; tarĩni Tkha. Lv 1967:94 // cf. Ord. tarni M 648b// Mo. tarni.

TARWAĞA Tkha. tarwağǎ; tarwaga Tkha. P 1955: I84, 193I:I75; tawrǎğǎ Dkha. Va 10; Dg. RT 1960: 27 // cf. Ord. tarwaga M 649a// Mo. tarbaya.

TAS Tkha. tas; tas Tkha. Mō 1974:I85; Őkha. V1 4I2 // cf. Ord. tas M 649a// Mo. tas.

TASAG Tkha. tasag; tasǎk Tkha. P 193I:I75; dasǎg Dg. Lde 34 // cf. Ord. dasuk M 126a// Mo. tasuy.

TASALBAR Tkha. tasalbar; dasǎlbǎr Dg. Lde 34// Mo. tasulburi.

TASAR- Tkha. tasar-; tasar- Tkha. P 1955:I04; dasara- Őkha. C I75 // cf. Ord. dasur M 126b// Mo. tasur-.

TASARXAI Tkha. tasarxaě; // cf. Ord. dasurxǎ M 126b// Mo. tasurqai.

TASLA- Tkha. tasal-; tasal- Tkha. P I955:I84
// cf. Ord. dasul- M I26b// Mo. tasul-.

TASTA- Tkha. tastǎ-; tasta- Tkha. P I955:I84 //
Mo. tasuda-.

TAŠI- Tkha. tašǐ-; tašixǎ Tkha. P I970:I5 // cf.
Ord. daši- M I27a// Mo. tasi-.

TAŠIÁ Tkha. tašiá; dašā Dkha. MSh 39, Va 7;
Dg. Lde 34 // cf. Ord. dašā M I27a// Mo. tasiya.

TAŠIR Tkha. tašir; dašir Őkha. C I75 // Mo. ta-
sir-a.

TAŠIÚ Tkha. tašiú; dašū Dg. Lde 34 // cf. Ord.
dašū M I27b// Mo. tasiyu.

TAŠIÚR Tkha. tašiúr; tašiúr Tkha. C 3I; tašūr
Őkha. Vl 239; dašūr Tkha. MSh 39, Va 7 // cf. Ord.
dašūr M I27b// Mo. tasiyur.

TATA- Tkha. tatǎ-; tata- Tkha. R I902:9, R
I903:I84; Dar. S 53; data- Őkha. Be 283, C I75;
tatǎ- Tkha. P I970:70, L 83; datǎ- Tkha. Lv I964:
I8; Dkha. Va 7; tat- Tkha. Bo 49; Őkha. Vl 386;
dat- Dg. Lde 34 // cf. Ord. data- M I28b// Mo.
tata-.

TATAWAR Tkha. tatāwar; tatābār Tkha. P I970:
67; datwar Dg. RT I960:IO; datūr Dg. Lde 34 // cf.
Ord. datawur M I29a// Mo. tataburi.

TAWA(N) Tkha. tawǎ; tabǎñ Dar. S 53; tawǎñ
Ökha. V1 259; taba Tkha. L 7I; tabǎ, tabǎñ Tkha.
P I970:79, I37; tawǎ Tkha. R I903:35, P I93I:I75,
Lv I967:64; taw Tkha. Tc I967:I47, Mö I975:28I
// cf. Ord. tawu M 652a// Mo. tabun.

TAWÁR Tkha. tawár; tawār Ökha. V1 208 // Mo. ta-
var.

TAWI Tkha. táwǐ; tabǐñ Tkha. P I970:79; tábǐñ
Dar. S 53; tabi Tkha. P I970:79, L 7I; tawi Tkha.
P I95I:I84, I93I:I76, Lv I964:I76, I967:52,53;
táwi Dg. RT 8; táw Mö I975:300 // cf. Ord. táwi M
650a// Mo. tabi.

TAWI- Tkha. táwǐ-; tábi- Tkha. Ido 6I; Dar. S
53; táwi- Ökha. V1 I98 // cf. Ord. tawi- M 650a//
Mo. tabi.

TAWXAI Tkha. tawxaě; tawxǎ Tkha. Lv I967:94 //
Mo. tabqai.

TAYIG Tkha. tayig, tayag; tajak Ökha. V1 29I;
tajik Tkha. P I955:I28 // cf. Ord. tajak M 64Ia//
Mo. tayay.

TÁ- Tkha. tá; ta:- Tkha. Mö I974:I88; tā- Tkha.
R I902:2I; Ökha. V1 208; Dar. S 53 // cf. Ord. tā-
M 639a// Mo. taya-.

TÁRA- Tkha. tár-; tārxǎ Dar. S 53 // cf. Ord.
tāra- M 647a// Mo. tayara-.

TEBČIÉR Tkha. tewtšier, teftšier; dewtšer Dg.
Lde 34 // Mo. tebčiyeri.

TEBXE Tkha. tew^kxe; tewxě Tkha. Lv I967:77 // cf.
Ord. deb^kxe M I45a// Mo. tebke.

TEDE Tkha. tedě; tédě Tkha. P I955:227 // cf.
Ord. tede M 654a// Mo. tede.

TEGE- Tkha. tegě-; tegě- Tkha. R I903:I8, P
I93I:I75, I955:I84 // cf. Ord. tē M 654a// Mo. tege-

TEGNĚ Tkha. tagné; tenĚ Tkha. C 32 // cf. Ord.
tengné M // Mo. tengnege.

TEGŠI Tkha. texšī; texšī Tkha. Lv I967:50,79;
texšī Tkha. Ldo 57 // cf. Ord. degšī M I35b// Mo.
tegsi.

TEJĪÉ- Tkha. tedžīé-; tedžē- Tkha. P I955:I65;
tedžā- Dar. S 53 // cf. Ord. tedžē- M 655a// Mo.
tejige-.

TEJĪÉL Tkha. tedžīél; tedžēl Tkha. Lv I967:8;
tedže:l Mö I975:28I // cf. Ord. tedžēl M 655b// Mo.
tejīyel.

TEMECEL Tkha. temtsel; temtsel Tkha. P I955:
I84; temtsel Tkha. Lv I964:I8I, I967:50 // cf. Ord.
temetšil M 657a// Mo. temečel.

TEMECÉN Tkha. temtsén; temtsēn Tkha. P I970:
I53 // Mo. temečegen.

TÉMÉ Tkha. temé; temān, Dar. S 53; témē Tkha. R I902:I4; temē P I93I:I75, I955:I84, I970:I46, Lv I964:I8I, I967:50,77; Őkha. V1 2I3; teme: Mō I975:279 // cf. Ord. temē M 656b// Mo. temege.

TENCE- Tkha. tentsě-; tentsěxě Tkha. Lv I964: I8I // cf. Ord. teŋtsi- M 659b// Mo. tengče-.

TENCEWER Tkha. tentsěwer; teŋtsěwer Tkha. Tc I967:246 // Mo. tengčebūri.

TEND^r Tkha. tendě; tende Tkha. P I955:I84; tendě Tkha. Ldo 74, L 76 // cf. Ord. tende M 657b// Mo. tende.

TENEG Tkha. teneg; teněg Tkha. P I93I:I75, I955:I84 // cf. Ord. tenek M 657b// Mo. teneg.

TENEGER Tkha. teněger; teněgěr Tkha. Ldo I6 // cf. Ord. teneger M 657b// Mo. teniger.

TENTEGER Tkha. tentěger; tentěgěr Tkha. Lv I967:93 // Mo. tenteger.

TENGER Tkha. tenger; tengeri Tkha. P I955:46; tenger Tkha. P I970:I60; tēnger Tkha. Ldo 32; Őkha. V1 II7; Be 283; tengěr Tkha. R I902:I4, Lv I967:50; Dar. S 53 // cf. Ord. tenger M 658b// Mo. tngri.

TENXÉ Tkha. ten^kxé; // cf. Ord. teŋ^kxē M 658b// Mo. tengkege.

TENXIM Tkha. ten^kxim, ten^kxem; ten^kxēm Tkha.
Lv I967:77 // Mo. tengkim.

TEXE Tkha. texě; texxě Őkha. V1 I32 // cf. Ord.
de^kxe M I36a // Mo. teke.

TERE Tkha. terě; terě Tkha. P I936:32, I95I:
I84, I955:226, I970:I27 // cf. Ord. tere M 660a //
Mo. tere.

TEREG Tkha. tereg; terge Tkha. P I95I:I89,
L (Studes mongoles, I985, XVI) III; Őkha. V1 386;
Dar. S 53; terěg Tkha. P I93I:I75, Bo 39 // cf.
Ord. terge M 660b // Mo. terge.

TEREGČIN Tkha. teregtšin; terěgtšin Tkha. Tc
I967:248 // Mo. tergečin.

TEREM Tkha. terem; terēm Tkha. P I955:55 // cf.
Ord. terme M 66Ia // Mo. terme.

TERGŪŅ Tkha. tergún; terigün Őkha. V1 223;
terⁱgün Tkha. P I955:I84; tergün Tkha. Lv I967:
9I // cf. Ord. terigün M 660b // Mo. terigün.

TERTÉ Tkha. terté; tertē Tkha. P I93I:I75,
I955:I84, I970:4I; tertē Őkha. V1 265 // Mo. ter-
tege.

TES- Tkha. tes-; tese- Tkha. P I93I:I75; I95I:
I84; tesě- Tkha. Lv I967:60; tes- Tkha. P I95I:
I84, Mō I974:I85; tesxě- Tkha. P I93I:I75 // cf.
Ord. dese M I42b // Mo. tes-.

TESEL- Tkha. tesel-; tesel- Dar. S 53 // cf.
Ord. desül- M I43b// Mo. tesül-.

TESWER Tkha. teswer; deswer Tkha. Tc I967:247
// cf. Ord. desbür M I42b// Mo. tesbüri.

TETEGEMĚI Tkha. tetěgemdži; detgemdž Tkha. Tc
I967:247// Mo. tetegemji.

TEWDE- Tkha. tewdě-; tewdex Tkha. Tc I967:247//
Mo. tebde-.

TEWENE Tkha. teweně; tebň, Dar. S 53; temně
Dkha. Va 6 // cf. Ord. temene M 657a// Mo. tebene.

TEWER- Tkha. tewer-; tēwēr- Tkha. P I955:I00,
Lv I967:52 // cf. Ord. tewere- // Mo. teberi-.

TEWŠI Tkha. tewši; tewši Tkha. Lv I964:I8I,
I967:77; tewše Tkha. C 32 // cf. Ord. debši M I32
a// Mo. tebsi.

TÉ- Tkha. té-; tē- Őkha. Vl 276 // cf. Ord.
tē- M I54a// Mo. tege-.

TÉGLE- Tkha. téglě-, tégělě-; tēgle- Tkha. P
I955:I84 // cf. Ord. tēgle- M 655b// Mo. tegegle-.

TÉREM Tkha. térem; tērme Ri I52; tērēm Őkha.
Vl I99 // cf. Ord. tērme M 66Ia // Mo. tegerme.

TEŠI Tkha. téši; tēši Tkha. P I955:I84 // cf.
Ord. tēš M 66Ib// Mo. tegesi.

TITEM Tkha. titim, titem; tētem Ōkha. V1 80 //
Mo. titem.

TIW Tkha. tiw; tib Dar. S 53 // Mo. tvib.

TÍME Tkha. tím; tīm Dar. S 53 // cf. Ord. tímü
M 662b // Mo. teyimü.

TOBČI Tkha. tobtšǐ, toptšǐ; doptšǒ Ōkha. C I76;
dobtš Dkha. MSh 39; Dg. Lde 34, RT I960:I4 // cf.
Ord. dobčǐ M I46a // Mo. tobčǐ.

TOBČIÓ Tkha. towtšǐó, toftšǐó; dobtšǒ Dg. Lde
34 // Mo. tobčǐya.

TOBXO Tkha. tow^kxǒ; dowxǒ Dg. Lde 34 // Mo. tob-
qu.

TOBXOI- Tkha. tow^kxoě-; towxǎē towxǒēxo Dar.
CSH IO; tow^kxǎ- Dar. Tt I98 // Mo. tobquyi-.

TOGLO- Tkha. toglǒ-, togǒlǒ-; toglǎ- Tkha. P
I970:I37; toglox Tkha. Bo 6I; toglǒ- Tkha. P I93I:
I76 // cf. Ord. toglo- M 664b // Mo. toyla-.

TOGTO- Tkha. toktǒ-, toxtǒ-; togtǒ- Tkha. P
I955:IO4; dogto- Ōkha. C I75; doxtox Dg. Lde 34 //
Mo. toyta-.

TOGTOWOR Tkha. toktǒwor, toxtowor; doxtǒwǒr
Dg. Lde 34; togtūr Tkha. C 32 // cf. Ord. dogtūr
M I49a // Mo. toytayuri.

TOGTÓ- Tkha. toxtó-; toytā- Tkha. L 7I; togtō-
Tkha. P I93I:I75 // cf. Ord. dogtō- M I48b// Mo.
toytaya.

TOGTÓL Tkha. toxtól; doxtōl Dg. Lde 34 // cf.
Ord. dogtōl M I48b// Mo. toytayal.

TOĜORÚ Tkha. toĝorú; togrū Sar. Va I99 // cf.
Ord. tugurū M 677a// Mo. toyruiyun.

TOĜOS Tkha. toĝos; toγos Őkha. Vl I47 // cf.
Ord. toγos M 665a// Mo. toγus.

TOĜÓ Tkha. toĝó; togān Dar. S 54; togōn Dg.
RT I96I:I7I; togō Tkha. P I955:I84, I970:I55 // cf.
Ord. togō M 665a// Mo. toγuyan.

TOIG Tkha. toëg; tōëg Őkha. Vl 27I // cf. Ord.
tōög M 669b// Mo. toyiγ.

TOIN Tkha. toën; tōën Őkha. Vl 284 // cf. Ord.
tōön M 669b// Mo. toyin.

TOIR- Tkha. toër-; toër- Tkha. Tc I967:I49;
tōër- Őkha. Vl 276 // cf. Ord. tōri- M 670b// Mo.
toyari-.

TOIRIM Tkha. toirim, toërom; // cf. Ord. tōrim
M 670b// Mo. toyrim.

TOIRÚL- Tkha. toërúl-; toirūl Tkha. P I955:
I85 // cf. Ord. tōrⁱūl- M 67Ia// Mo. toyruiyul-.

TOLĜOI Tkha. tolĝoě; tolgoe Tkha. P I970:I6I; tolgãe Tkha. R I903:I9; tolagã Dar. S 54; tolgoi Tkha. P I955:I84; tolgoe Őkha. Be 283; tolgõe Őkha. V1 334; Dg. RT I96I:I7I // cf. Ord. tologõ M // Mo. toluyai.

TOLI Tkha. toľi; toli Tkha. P I93I:I75, I955:I84, I970:7I; toľi Dar. S 54 // cf. Ord. toli M 665a// Mo. toli.

TOLÍ- Tkha. toľi-; toľi- Tkha. Lv I967:66// Mo. tolyi-.

TOMIYÓ Tkha. tońiyó; tomyõ Tkha. Tc I967:I49// Mo. tomiya.

TOMO Tkha. tomoě-; tomo Tkha. P I955:I85, I970:I52, L 83 // cf. Ord. tomi M 666// Mo. tomu.

TONOG Tkha. tonog; // cf. Ord. tonok M 668a// Mo. tonuy.

TONTOI- Tkha. tontoi; // cf. Ord. tontã- M 668a// Mo. tontayi-.

TOXIR- Tkha. toxir-; toxiro- Tkha. P I955:I85 // cf. Ord. do^kxiro- M I50b// Mo. tokira-.

TOXIÓLDO- Tkha. toxióldoě-; toxióldo- Tkha, P I970:I50 // cf. Ord. do^kxijóldo- I50a// Mo. tokiyalda-.

TOXO- Tkha. toxoě-; toxa- Tkha. P I95I:I85; Dar. S 54; toxa- Tkha. P I955:I04 // cf. Ord. doxo- M I49a// Mo. toqu-.

TOXOI Tkha. toxoě; tox^aē Tkha. P I955:I37; doxoē Dg. Lde 34, RT I960:I2; doxoě, doxō Dkha. C I75; toxā Dar. S 54 // cf. Ord. dox " M I49b// Mo. toqai.

TOXOM Tkha. toxom; toxām Tkha. P I955:I37; doxōm Dg. Lde 34 // cf. Ord. doxom I49b// Mo. toqum.

TOXOŠI Tkha. toxošĩ; doxšĩ Dg. Lde 34 // Mo. toqusi.

TORĚO Tkha. torĚō, torĚōĚ; torgo, torgoŋ Tkha. I93I:I75, I955:I84, I970:I46; torgōŋ Dar. S 54 // cf. Ord. torgo M 670b// Mo. torġa, torġan.

TORGŪLI Tkha. torgŭlĩ; torġōli, torġŭli Dar. CSh 2I // cf. Ord. torgŭli M 670b// Mo. torġayuli.

TOROM Tkha. torom; torom Dg. RT I72 // cf. Ord. torom M 67Ib// Mo. torum.

TOSO(N) Tkha. toso; tosaŋ Dar. S 54; toso Tkha. P I95I:I85, L IO7; toso Tkha. Lv I967:50; toso Tkha. P I970:I45, Mō I975:279; Őkha. C I75; doso Tkha. MSh 39; Dkha. Va 7 // cf. Ord. doso M I54a// Mo. tosun.

TOSOLO- Tkha. tosolō-; // cf. Ord. dusula- M I66a// Mo. tosula-.

TOSXÚR Tkha. tosxúr; tosxŭr Tkha. C 32; dosxŭr Dg. Lde 34 // cf. Ord. dosxŭr I54a// Mo. tosqayur.

TOTI Tkha. totĩ; toti Tkha. P 1970:62; dotⁱ
Dkha. Va 7; tót' Tkha. Mö 1975:279; tót Tkha. Tc
1967:I47 // cf. Ord. doti M 154b// Mo. toti.

TOTOROR Tkha. totögör, totöxor; dotgör Dg. Lde
34// Mo. todqur.

TOWOĞOR Tkha. towögör; towogor Tkha. P 1955:
185// Mo. tobuyur.

TOWORÚ Tkha. towörú; tobrün Tkha. P 1970:52;
towurū Dg. RT 172 // cf. Ord. towerū M 672b// Mo.
toboruu.

TÓ Tkha. tó; tō Tkha. R 1902:21, P 1931:175,
1936:20, 1951:185, 1955:104, S 79, Lv 1967:46, Mö
1974:188; Ökha. V1 195; t^hō Tkha. P 1970:30 // cf.
Ord. tō M 663b// Mo. toya.

TÓDÖĜ Tkha. tódog; tōdök Ökha. V1 197 // cf.
Ord. tōdok M 664a// Mo. toyođay.

TÓLO- Tkha. tólö-; to:l- Tkha. Mö 1975:188;
Dar. S 54 // cf. Ord. tōlo- M 665b// Mo. toyalala-.

TÓNO Tkha. tónö; tōnō Ökha. V1 197; tⁱōn Dg.
RT 1961:172 // cf. Ord. tōno M 668a// Mo. toyono.

TÓRCOG Tkha. tórtsog; tórtsök Ökha. V1 205
// cf. Ord. tórtsok M 671b// Mo. toyrčay.

TÓROĚ Tkha. tóroě; tōrōě Ökha. V1 195.

TÓSO(N) Tkha. tósõ; tōsā Tkha. Lv I967:8; tōs Tkha. P I93I:I75, S 79; Ōkha. Vl 2IO; tōso Ri I60 // cf. Ord. tōs M 672a // Mo. toyusun.

TŌDĪ Tkha. tōdī; tōd^eī Tkha. P I955:82; tūdī S 53 // cf. Ord. ted^u M 654b // Mo. tedüi.

TŌGÖLDÖR Tkha. tōgöldör; tōgöldör Tkha. P I955: I85; tōgöldür P I93I:I75 // Mo. tegülđen.

TŌGÖRIG Tkha. tōgōrig, tōgōrōg; tōgōrōg Tkha. Lv I967:69; tōgrōg Tkha. Bo 46, P I970:53 // cf. Ord. tōgōrök M 673a // Mo. tōgūrig.

TŌGÖS Tkha. tōgōs; tōgōs Tkha. P I955:I85; tōgōs Ri IO3 // cf. Ord. tōgūs tōgōs M 673a // Mo. tegūs.

TŌLŌ- Tkha. tōlō-; // cf. Ord. tōlō- M 673b // Mo. tōlü-.

TŌLŌG Tkha. tōlōg; tōlōg Tkha. P I970:I43; tōlgō Ōkha. Vl 336; tōlgō Ri I63 // cf. Ord. tōlōgō M 674a // Mo. tōlüge.

TŌLŌLŌGČI Tkha. tōlōlōgtšī; tōlōlōgtšī Tkha. P I93I:I75 // Mo. tōlügelegči.

TŌMÖR Tkha. tōmör; tōmör Tkha. P I936:I3, I955: I85; Dar. S 54; tōmūr P I93I:I76 // cf. Ord. tōmör M 674b // Mo. temür.

TŌMÖRČIN Tkha. tōmörtšīn; tōmürtšīn Tkha. P I93I:I76 // Mo. temürčīn.

TÖRÖ Tkha. törö; törö Tkha. P 1955:185, L 107;
törë Tkha. P 1936:9 // cf. Ord. törö M 675a// Mo.
törü.

TÖRÖ- Tkha. törö-; törö- Tkha. P 1951:185; tö-
rü- Tkha. P 1931:176; tör- Tkha. P 1955:49; Dar.
S 54 // cf. Ord. törö- 675a// Mo. törü-.

TÖRÖL Tkha. töröl; töröl Tkha. Lv 1967:86 // cf.
Ord. töröl M 675b// Mo. törül.

TÖRÖLXITÖN Tkha. törölxötön// Mo. törülkiten.

TÖSÖW Tkha. tösow; tösow Tkha. Mö 1975:279;
tösöw Tkha. Lv 1967:74; dösow Dkha. Va 7 // cf.
Ord. dösüb M 157b// Mo. tösüb.

TÖSÖ Tkha. tösö; dösö Dkha. Va 7; Dg. Lde 34
// cf. Ord. dösö M 157b// Mo. tösüge.

TÖW Tkha. tów; tów Tkha. Str 24, Bo 6I; tób
P 1931:175, 1970:162, L 7I // cf. Ord. tób M 672b//
Mo. tób.

TÖWGÖR Tkha. tówgör; tówgör Tkha. Lv 1967:94 //
Mo. tóbüger.

TÖWXÖNÖ- Tkha. tów^kxönö-; dów^kxönö- Ökha. C
176// Mo. tóbkinen-.

TÖLÖ- Tkha. tölö-; tölöxe Dar. CSh 32 // cf.
Ord. tölö- M 673b// Mo. tögele-.

TÖR- Tkha. tór-; tör- Tkha. P I95I:I85; Dar. S 54 // cf. Ord. törö- M 675a// Mo. tögeri-.

TUGUL Tkha. tuğul, tuğal; tugül Ökha. V1 225; Dg. RT I96I:I72; tugal Tkha. P I955:I85, Tc I967:250; Dar. S 54 // cf. Ord. tugul M 676b// Mo. tulyul.

TUIL Tkha. tuël; tuil- Ökha. V1 298; tül- Tkha. Lv I967:68; tüël Tkha. P I93I:I76 // cf.Ord. tuil M 677a// Mo. tuyil.

TULĜA- Tkha. tulğä-; tulğa- Tkha. P I955:I85 // cf. Ord. tulğa- M 679b// Mo. tulya-.

TULĜÜR Tkha. tulğür; tulgür Dg. RT I72 // cf. Ord. tulgüri M 680a// Mo. tulyayuri.

TUNU- Tkha. tunä-, tunä-; tunü- Tkha. P I93I:I76 // cf. Ord. tun- M 68Ia// Mo. tunu-.

TUNĜALAG Tkha. tuñğalag; tuñğäläk Tkha. P I93I:I76 // cf. Ord. tungalak M 68Ib// Mo. tungyalay.

TUNĜÁ- Tkha. tuñğá-; // cf. Ord. tuñğā- M 68Ib// Mo. tungyaya-.

TUNXAG Tkha. tuñxag; tuñxäg Tkha. P I970:I6I // cf. Ord. tungak M 68I // Mo. tungqay.

TURANXAI Tkha. turanxaë; turangxai Tkha. L 98 // cf. Ord. turunxä M 683a// Mo. turangqai.

TURŠI- Tkha. turāš, turšī-; duršixxā Dkha. C I76 // cf. Ord. durši M I66b// Mo. tursi-.

TUSA Tkha. tusa; tusa Tkha. P I93I:I76, I955: I85; dusā Ōkha. C I970:I75; tus Tkha. P I93I:I76; dus Dg. Lde 34 // cf. Ord. dusa M I64a// Mo. tusa.

TUSALA-Tkha. tusālā-; tusālā- Tkha. R I903:I2 // cf. Ord. dusala- M I64b// Mo. tusala-

TUSALAGČI Tkha. tusālagtšī; tuslagtši Tkha. P I955:I85 // cf. Ord. dusalagtši M I65a// Mo. tusa- Iayči.

TUSĠAI Tkha. tusxaē; dusgā Ōkha. C I75 // cf. Ord. dus^kxā M I65b// Mo. tusqai.

TUSĠAL Tkha. tusxal; tusxal Dkha. Va I970:43 // Mo. tusqal.

TUŠI- Tkha. tušī-; tušax Tkha. Tc I967:252 // cf. Ord. duša- M I66a// Mo. tuša-.

TUŠIÁ Tkha. tušiá, tušⁱá; tušā Ōkha. Vl II3; dušā Ōkha. C I75 // cf. Ord. dušā M I66a// Mo. tusa- siya.

TUŠIÁ- Tkha. tušiá-, tušⁱá-; tušā- Tkha. P I95I:I85 // cf. Ord. dušā- M I66a// Mo. tusa- siya-.

TUTARĠA Tkha. tutarġā, tutaraġā; dutārāġā Ōkha. C I75 // cf. Ord. duturġa M I67b// Mo. tuturġa.

Tkha. Tc I967:253; düwšin Dg. Lde 34 // cf. Ord. dōwšin M I55a// Mo. töbsin.

TÜGJI- Tkha. tūgdžī-; tūgdži- Tkha. Lv I967:93// Mo. tūgji-.

TÜIMER Tkha. tūimer; tūjmer Tkha. P I955:82; tūimer Tkha. Lv I967:50; tūemēr Tkha. P I970:I44; tūmer Tkha. Va I970:35; tūmēr KhaŃ. C I45 // cf. Ord. tūimer M 684b// Mo. tūyimer.

TÜLE- Tkha. tülě-; tūli- Tkha. P I955:I85 //cf. Ord. tūli- M 685b// Mo. tūli-.

TÜLÉ Tkha. tulé; tuliē Tkha. L I2I; Őkha. V1 200; tülē Tkha. P I95I:I85; tülā Dar. S 54 // cf. Ord. tülē M 685b// Mo. tūlige.

TÜLXI- Tkha. tūlxī-, tūlxě-; tūlxi- Tkha. P I95I:I85, I955:I45, L (Studes mongoles, I985, XVI) IO9; tūlxē- Tkha. Tc I967:253 //cf. Ord. dūl^kxi- M I70a// Mo. tūlki-.

TÜLXÜR Tkha. tūlxūr; tūlxūr Tkha. P I955:I85; tūlxūr Tkha. Lv I967:94; dūlxūr Dkha. Va I967:7; Dg. Lde 34 // cf. Ord. tūl^kxūr M I70b// Mo. tūlkigūr.

TÜMEN Tkha. tūmen; tūmēŃ, Tkha. P I93I:I76, I970:79, L 83; tōmōŃ, Dar. S 54 // cf. Ord. tūmen M 686a// Mo. tūmen.

TÜREMŪÍ Tkha. túremxí; túrémxī Tkha. Lv I967:
55 // cf. Ord. túrmegī M 688a// Mo. túrimekei.

TÜRGEN Tkha. túrgen; túrgēŋ Tkha. P I936:I5,
I955:I85, I970:I55; Dg. RT I96I:I72 // cf. Ord.
túrgen M 688a// Mo. túrgen.

TÜRÍ Tkha. túrí; túrüi Tkha. P I95I:I85 // cf.
Ord. túrī M 688a// Mo. túrei.

TÜRŪXE- Tkha. túrxě-; túrxex Tkha. Tc I967:253;
dūr^kxe- Ökha. C I76 // cf. Ord. dūr^kxi- M I72a//
Mo. túrki-.

TÜRŪ Tkha. túrú; túrū Tkha. P I955:67; Ökha.
Vl I56; Dar. S 54 // cf. Ord. túrū M 688b// Mo.
terigüü.

TÜRŪČI Tkha. túrútšī; túrūtši Tkha. P I95I:
I85// Mo. túrügüči.

TÜRŪL- Tkha. túrúlě-; túrūl- Tkha. P I95I:
I85, I970:I53 // cf. Ord. túrūle- M 688b// Mo.
terigüle-.

TŪŠI- Tkha. túšī-; túši- Tkha. P I93I:I76
// cf. Ord. düši- M I73a// Mo. túsi-.

TŪŠIG Tkha. túšig; düšėg Dg. Lde 34 // Mo. tú-
sig.

TŪŠIMEL Tkha. túšīmel; túšimel Tkha. P I970:
II9 // cf. Ord. düšimel M I73b// Mo. túšimel.

TŮ- Tkha. tŭ-; tŭ- Tkha. P I955:I85 // cf. Ord.
tŭ- M 683b// Mo. tegŭ-.

TŮXE Tkha. tŭxě; tŭxě Tkha. P I93I:I75, I955:
69; Ōkha. V1 256; tŭxŏ Dar. Tt 202 // cf. Ord.
tŭ^kxe M 685a// Mo. teŭke.

TŮXEI Tkha. tŭxei, tŭxí; tŭxī Tkha. R I902:2I;
tŭxī P I955:63, I970:I55; Ōkha. V1 I96; tŭxā
Dar. S 54, Tt 203 // Mo. teŭkei, tŭgŭkei.

U

UCĀR Tkha. utsár; utsār Dar. CSh 64; // cf.
Ord. utšār M 745b// Mo. učayar.

UČIG Tkha. utšig; ŭšik Dar. CSh 64 // cf. Ord.
utšik M 745b// Mo. učiy.

UČIR Tkha. utšir; utšir Dar. S 46; Ōkha. V1
I60; Dg. RT I960:8; učir Tkha. P I970:I5I; ŭšiar
Tkha. Ido 20; utšar Tkha. Tc I969:252 // cf. Ord.
utšir M 746a// Mo. učir.

UČIR- Tkha. utšir-; itšir- Dar. S 46 // cf.
Ord. utšira- M 746a// Mo. učira-.

UČIRAL Tkha. utširal; // cf. Ord. utširal M
746a// Mo. učiral.

UDA- Tkha. udă-; udă- Tkha. P I970:I35 // cf.
Ord. uda- M 722a// Mo. uda-.

UDÁ Tkha. udá; udā Dar. S 47 // cf. Ord. udā M 722a// Mo. udaya.

UDÁN Tkha. udán; udaaṅ, Tkha. P I970:I55; udāṅ Dar. S 47 // cf. Ord. udān M 722b// Mo. udayan.

UDGÁN Tkha. udḡan, udāḡan; udāḡāṅ, Tkha. P I955:43; udagaṅ, Dar. S 47; udagan Dar. CSh 48 // cf. Ord. udagan M 722a// Mo. udayan.

UDIRADĠAL Tkha. udirāḡal; uduridqal Tkha. Va I970:42; udīrtgāl Dkha. Va I967:6// Mo. uduridqal.

UDIRDA- Tkha. udirdā-; udūrīd- Tkha. P I93I: I76; udirdū- Ökha. Vl 339 // cf. Ord. udurid- M 723a// Mo. udurid-.

UDXA Tkha. udxā, utaḡā; udxā Tkha. P I955:I09; utāyā udxā Tkha. Ldo 72 // cf. Ord. udxā M 722b// Mo. udqa.

UDUM Tkha. udūm, udām; udam Tkha. Tc I969:250 // cf. Ord. udum M 723a// Mo. udum.

UG Tkha. ug; ug Tkha. P I970:3I; Ökha. Vl 386; ugā Dar. S 46 // cf. Ord. ug M 724a// Mo. uy.

UGĠI Tkha. ugdžī; ugdži Tkha. Lv I967:93; Ökha. Vl 2II // cf. Ord. ugdži M 724b// Mo. uyġi.

UGJAR- Tkha. ugdzar-; ugdzar- Dar. S 46 // Mo. uyġara-.

UGLA- Tkha. uglǎ-, ugǎlǎ-; ugla- Dar. S 46
// cf. Ord. ugla- M 724 // Mo. uyla-.

UGSÁ Tkha. ugsá, uxsá; igsaa Tkha. P I970:53
// cf. Ord. ugsagā M 724b // Mo. uysaya.

UGSÚRĜA Tkha. uksúrĝǎ, uxsúrĝǎ; uksūrāya Dar.
Tt I98; uxdzurag Dg. RT I96I:I73 // Mo. uḡčuraya.

UGĀLJA Tkha. uĝaldzǎ; uḡūldz Ōkha. Be 284
// cf. Ord. uguldži 725b // Mo. uḡulja.

UGĀ- Tkha. uĝá-; ugā- Tkha. P I95I:I87; Ōkha.
Vl I98; Dār. S 46 // cf. Ord. ug^uā M 725b // Mo.
ukiya-.

UGĀLGA Tkha. ugǎlgǎ, ugǎlaĝǎ; ugālgǎ Dar. S
46 // Mo. ukiyalja.

UGĀLTŪR Tkha. ugáltúr; uḡāldūr Tkha. MSh 39;
ugaldūr Tkha. Va I970:II8; uḡēlgǎ KhaŌ. Va I970:
II8 // Mo. ukiyaltayur.

UIDXAR Tkha. uēdxar; uidxar ūdxar Dar. CSh IO;
uīdxūr Ōkha. Vl 326; uesgar Dg. Lde 29; ūtxār
Khot MSh 48 // cf. Ord. uidxar M 726b // Mo. uyid-
qar.

UILA- Tkha. uēlǎ-; uila- Tkha. P I95I:I87;
ujlǎ Tkha. R I903:4, P I955:8I; uilǎ- Tkha. P
I970:43; ūi:lǎ Tkha. Ldo 5I; u:il Tkha. Mō I974:
I85; ūⁱlaxǎ Dar. S 48; uil- Ōkha. Vl 268, Dar.
CSh I6; Dg. Lde 28; ūlīx Khot MSh 48 // cf. Ord.
uila- M 727a // Mo. uyila-.

TUTUM Tkha. tutüm, tutäm; tutäm Tkha. S 58 //
Mo. tutum.

TUYÁ Tkha. tuyá; tuyā Tkha. P I970:I46; tujā
Ökha. V1 298 // cf. Ord. tujā M 677b// Mo. tuyay-a.

TÚŽI Tkha. tūdžī; tūdžī Dar. S 54; tōdž Dar.
Tt 20I // cf. Ord. tūdži M 676b// Mo. tuyuži.

TÚL- Tkha. túl-; tül- Tkha. P I955:I85; tülā-
Ökha. V1 I95 // cf. Ord. tül- M 678b// Mo. tayul-.

TÚLAI Tkha. túlaě; tulai Tkha. P I93I:I75,
I95I:I85; tūlaě Dg. RT I72; tūlae Tkha. P I970:
I43; tül^{aē} Tkha. P I955:68; tūlaě Ökha. V1 255;
tūlā Dar. CSh I6 // cf. Ord. tūlā M 679a// Mo.
taulai.

TÚLĀ- Tkha. túlā-; tūlgā- Ökha. V1 205 //
Mo. tuyulya-.

TUXAI Tkha. tuxaě; tūxaě Ökha. V1 255; tōxā
Dar. Tt 20I// Mo. tuuqai.

TÚRAI Tkha. túraě; tūrai Tkha. P I93I:I76,
I955:I85; tūrae Dar. CS I6; tūraě Ökha. V1 293
// cf. Ord. tūrā M 682a// Mo. tuyurai.

TÚRĀ Tkha. túrgā, túrāgā; tūrug, tūrag Dg.
RT I72 // cf. Ord. tūrğa M 682b// Mo. tuyurya.

TÜBŠIN Tkha. tūbšin; tūbšin Tkha. P I955:I85;
tūwšin Tkha. Lv I967:50, Tc I967:253; tūwšen,

UIMARÁ Tkha. uěmárá; uimarā Dar. CSh 39 // Mo. uyimuraya.

UITAN Tkha. uětaŋ; ujtāŋ Tkha. P I955:8I // cf. Ord. uitan M 727b// Mo. uyitan.

UŤIG Tkha. udžig; udžig Dar. CSh 64 // cf. Ord. udžik M 723b// Mo. uŋiy.

ULA Tkha. ulǎ; ula Tkha. P I95I:I87; Dar. CSh 64; ulǎ Tkha. P I93I:I76, I936:8, S 77, Lv I967:44; Dar. S 47; ul Tkha. P I95I:I87, Mö I974:I85 // cf. Ord. ula M 728a// Mo. ula.

ULAI- Tkha. ulaě-; ulǎěxǎ Tkha. Lv I967:58 // cf. Ord. ulǎ- M 730a// Mo. ulayi-.

ULARIL Tkha. ularil, uliral; // cf. Ord. ularil M 729b// Mo. ularil.

ULÁ Tkha. ulá; ulā Tkha. P I93I:I76 // cf. Ord. ulā M 728b// Mo. ulaya.

ULÁN Tkha. ulán; ulāŋ Tkha. P I93I:I76, I936:I4, I95I:I87; Dar. S 47; Sar. Va 20I, S 88, P I955:6I; ulaŋ Tkha. Str 52, P I970:37; ula:ŋ Tkha. Mö I975:298; ulā Tkha. Lv I967:58; Őkha. V1 I59 // cf. Ord. ulān M 729b// Mo. ulayan.

ULBAR Tkha. ulbar; ulbār Tkha. P I970:I62; ulwar Őkha. V1 267; Dkha. Va I967:IO // cf. Ord. ulawur M 730a// Mo. ulabur.

UNTÚL- Tkha. untúl-; untúl Tkha. P I95I:I87
// cf. Ord. untúl- M 736a// Mo. untayul-.

UNU- Tkha. unŭ-, ună-; unu- P I93I:I76; ună-
Tkha. P I955:I64 // cf. Ord. unu- M 736a// Mo.
unu-.

UNUĞA(N) Tkha. unŭğă, unăğă; unagăñ Dar. S 47;
unaga Tkha. P I936:I3; Tkha. P I95I:I87; unăğ
Tkha. R I902:22, P I93I:I76; unag Tkha. P I970:
I66; Dg. RT I96I:I73; unŭğ Ökha. V1 225 // cf.
Ord. unaga M 733a// Mo. unuyan.

UNGĂLDA- Tkha. unğaldă-; unğalda- Tkha. Va
I970:II8; unğaldă- Tkha. P I970:32 //Mo. ungyulda-.

UŇŠI-, UMSI- Tkha. unšŭ-, umăšŭ-; unši- Tkha.
P I95I:I87; unšŭ- Tkha. P I93I:I76, I955:32, I970:
53; umši- Tkha. MSh 42; Khot. MSh 50; umšŭ- Sar.
Va 20I; Dg. RT I960:8, I96I:I73 // cf. Ord. omši-
M 5IIB// Mo. ungsi-.

UŇŠIGČI Tkha. unšigtšŭ, unšixtšŭ; unšigči
Tkha. P I970:I32 //Mo. ungsiyči.

UXA- Tkha. uxă; uxa- Tkha. P I95I:I87; Dar. S
46, CSh 64 // cf. Ord. uxa- M 725b// Mo. uqu-.

UXANĂ Tkha. uxañă; uxuna Tkha. L 43 // cf. Ord.
uxana M 725b// Mo. uqana.

UXÁ Tkha. uxá; uxaa Tkha. P I970:36; uxā Tkha.
P I93I:I76; Dar. S 46; Dg. RT I96I:I73 // cf. Ord.
xō M 347b// Mo. quwa.

UXÁN Tkha. uxán; uxəən Tkha. P I970:I62; uxán Tkha. L 5I; uxān Tkha. P I93I:I76; uxə:n Tkha. Ldo 90; uxāā Tkha. R I902:9; uxā Ökha. V1 354; uxā Tkha. P I955:72 // cf. Ord. ux^uā M 726a// Mo. uqayan.

URAN Tkha. uran; uran Dar. CSh 64; uran Tkha. P I95I:I87; urān Tkha. Lv I967:44, P I970:46; Ldo 9; Dar. S 47; urūn Tkha. P I93I:I76 // cf. Ord. uran M 738a// Mo. uran.

URDA Tkha. urdā; urda Tkha. P I95I:I87; Dar. S 47; urdā Tkha. P I93I:I76, I970:I52; Dar. S 47; Ökha. V1 334; Sar. Va 20I // cf. Ord. urda M 738b// Mo. urida.

URĜÁ Tkha. urĝá; urĝā Ökha. V1 203// Mo. uryu-ya.

URĜU- Tkha. urĝá-; urĝa- Tkha. P I95I:I87 // cf. Ord. urĝu- M 739b// Mo. uryu-.

URĜUMAL Tkha. urĝūmal, urĝāmal; urgumal Dg. RT I96I:I74 // cf. Ord. urgumal M 740a// Mo. ur-yumal.

URI- Tkha. urĭ-; urĭ- Tkha. P I955:57; Str 57 // cf. Ord. uri- M 740a// Mo. uri-.

URIN Tkha. urin; urin Tkha. Lv I967:44, Tc I970:I47; ūrian Tkha. Ldo 68; urān Tkha. Tc I969:252// Mo. urin.

URIXAN Tkha. urıxan; urixan Tkha. P I95I:I87 //
Mo. uriqan.

URJIDAR Tkha. urdžidar; urdžiddür Dg. RT I96I:
I74 // cf. Ord. urdžidur M 739a // Mo. urji edür.

URLAG Tkha. urlag; uräläg Tkha. Ldo 29 // cf.
Ord. uralak M 738a // Mo. uraliy.

URXI Tkha. urıxă; ūriaxă Tkha. Ldo 22 // cf.
Ord. uraxa M 737b // Mo. uraqa.

URŠIG Tkha. uršig; uršik Dar. CSh I7; uršag
Tkha. Tc I969:252 // cf. Ord. ušik M 744b // Mo.
uršiy.

URTA Tkha. urtŭ, urtă; urtu Tkha. L I27; urtŭ
Ūkha. Ul I60; Tkha. P I93I:I76; urta Tkha. P I95I:
I87; urtă Tkha. P I955:55, Str 53, Lv I967:94,
Ldo 69; urtă Tkha. P I970:30; urt Tkha. Mō I974:
I89 // cf. Ord. urtu 74Ib // Mo. urtu.

URUG Tkha. urŭg, urăg; urug Tkha. L 98; urag
Tkha. Tc I969:250; Dg. RT I96I:I74 // cf. Ord.
uruk M 742b // Mo. uruy.

URUGŠIÁ- Tkha. urŭgšią, uragšią; urŭgšā Dar.
S 47; urăgšaa Tkha. P I970:I50 // Mo. uruysi-ban.

URULDA- Tkha. urŭldă-, urăldă-; uralda- Dg.
RT I96I:I7 // cf. Ord. uruldu- M 742b // Mo. urul-
du-

URULDÁN Tkha. urǔldán, urǎldán; // cf. Ord.
uruldā M 742b// Mo. urulduyan.

URUM Tkha. urum, uram; urǔm Tkha. Lv I967:45;
uram Tkha. P I95I:I87// Mo. urum.

URUS- Tkha. urǔs-, urǎs-; uras- Tkha. P I95I:
I87; ursǔ- Ökha. V1 340 // cf. Ord. urus- M 743a//
Mo. urus-.

URUSĜA- Tkha. urǔsxǎ-, urǎsxǎ-; ursxax Tkha.
Mö I975:30I // cf. Ord. urusxa- M 743a// Mo. urus-
qa-.

URUSĜAL Tkha. urusxal; urusgal Tkha. Va I970:
43; urusxal Tkha. L I2I; urǎsǔǎl Tkha. Lv I967:
96; ursgǎl Dkha. Va I967:6 // cf. Ord. urusxal M
743a// Mo. urusqal.

URÚDA- Tkha. urúdá-; urúda- Tkha. P I95I:I87;
Dar. S 47 // cf. Ord. urúda- M 742a// Mo. uruyuda-.

URÚL Tkha. urúl; urǔl Tkha. P I955:I59; Ökha.
V1 4I8 // cf. Ord. urǔl M 742b// Mo. uruyul.

URWA- Tkha. urwǎ-. urǎwǎ-; urbaxǎ Dar. S 47
// cf. Ord. urwa- M 743a// Mo. urba-.

USTAGAX Tkha. usǎdxǎ-; usǎdxǎ- Tkha. P I93I:
I76; ustxax Tkha. MSh 4I// Mo. usudqa-.

USU(N) Tkha. usǔ, usǎ; usun Tkha. P I93I:I76;
usu Tkha. L IO7; usǎñ Tkha. P I936:I4; Dar. S 47;

usa(n) Tkha. P I95I:I87; usă Tkha. Str 74; us Tkha. S 75, P I93I:I76, I955:3I, I970:44, Mö I974: I85; Ökha. V1 333; Dg. RT I960:IO, I96I:I74, Lv I964:I77, I967:67 // cf. Ord. usu M 744a// Mo. usun.

USULA- Tkha. usŭlä-, usälä-; usal- Tkha. P I95I:I87; usla- Ökha. V1 334 // cf. Ord. usula- M 743b// Mo. usula-.

UTASA(N) Tkha. utäsă; utäs Tkha. P I955:52, Lv I967:58; utŭs Ökha. V1 I59 // cf. Ord. utasu M 745a// Mo. utasun.

UTÁ Tkha. utá; utā Tkha. P I93I:I76, I95I:I87; utaa Tkha. P I970:30 // cf. Ord. utā M 744b// Mo. utayan.

UTĜA- Tkha. utxă-, utĝă-; usyax Tkha. MSh 39 // cf. Ord. udxu- M 722b// Mo. udqu-.

UTĜÜR Tkha. utxúr; usyūr Tkha. MSh 39 // cf. Ord. udxūr M 722b// Mo. udquyur.

UYA- Tkha. uyă-; uya Tkha. P I93I:I76, L 64; uja- Tkha. P I95I:I87; Dar. S 47; ŭjiă Tkha. Ldo 39; uji- Tkha. P I955:I28 // cf. Ord. uya- M 727 b// Mo. uya-.

UYAN Tkha. uyăn, uyın; ŭjiăn, Tkha. Ldo IO // cf. Ord. ujan M 728a// Mo. uyan.

UYANĀ Tkha. uyanġă, uyġngă; ūjianya Tkha.
Ldo 30 // Mo. uyangya.

UYAR- Tkha. uyăr-, uyġr-; ujăraxă Tkha. Ldo
30 // cf. Ord. ujara-. M 728a// Mo. uyara-.

UYÁ Tkha. uyá; ujā Tkha. P I93I:I76, I955:I50;
Dg. RT I96I:I73 // cf. Ord. ujā M 727b// Mo. uya-
ya.

Ú- Tkha. ú-; ū- Tkha. R I903:5, P I93I:I76;
I95I:I87; Őkha. V1 2II; uu- Tkha. P I970:49 // cf.
Ord. ū M 72Ia// Mo. uu-.

ÚČILA- Tkha. útšilă-; u:tšlax Tkha. Mő I974:
I88// Mo. ayučila-.

ÚĜAN Tkha. úġan; ūġaŋ Tkha. P I955:68; Dar.
S 47; ūġŭ Őkha. V1 326// Mo. uuyan.

ÚĴI Tkha. údži; // cf. Ord. ūdži M 723b// Mo.
uuji.

ÚĴIM Tkha. údžim; ūdžim Tkha. P I93I:I76, I955:
83; úĵim Tkha. L 83 // cf. Ord. údžim M 723b//
Mo. ajujim.

ÚLA Tkha. úlă; ūla Tkha. R I903:9, P I95I:
I87; ūlă Tkha. R I902:2I, P I936:8, S 77; Őkha.
V1 I95; Dar. S 47; u:lă Tkha. Ldo 46; ōlő Dar.
Tt I97; uul Tkha. P I970:45; u:l Tkha. Mő I974:
I89; ūl Tkha. S 68, P I955:I57 // cf. Ord. ūla
M 728a// Mo. ayula.

ÚLI Tkha. úli; ūli Dar. CSh IO // Mo. uuli.

ÚLJA- Tkha. úldzǎ-; ūldza- Tkha. P I93I:I76, I95I:I87; Dar. S 47, Tt I98; ūldzǎ- Tkha. Bo 52; uulzǎ Tkha. P I970:I34; ūldzǔ- Őkha. V1 I24 // cf. Ord. ūldža- M 730b// Mo. ayulja-.

ÚR Tkha. úr; ūr Tkha. P I955:67; Őkha. V1 I95; Dar. S 47; uur Tkha. P I970:I36 // cf. Ord. ūr M 737b// Mo. ayur.

ÚRAG Tkha. úrag; ūrak Tkha. P I955:63; Dar. CSh IO; ūrŭk Őkha. V1 I96 // cf. Ord. ūrak M 738a// Mo. uyuray.

ÚRĜA Tkha. úrĝǎ, úrĝǎǎ; ūrĝǎ Őkha. V1 247 // cf. Ord. ūrĝa M 739a// Mo. urĝa, uyurĝa.

ÚRLA- Tkha. úrlǎ-, úrǎlǎ-; ūrla- Dar. S 47; ūrlǎ- Tkha. P I95I:I87, I93I:I76; uurlǎ- Tkha. P I970:46 // cf. Ord. ūrla- // Mo. ayurla-.

ÚRXAI Tkha. úrxaě; u:rxae Tkha. Ldo 46 // Mo. ayurqai.

ÚSXI Tkha. úsxi, úšig; ūsxi Tkha. P I955:67; uušgi Tkha. P I970:54; úšix Őkha. V1 I95; ūšig Tkha. P I955:67 // cf. Ord. ūš^kxi, ūšigi M 744b// Mo. ayuski.

ÚTA Tkha. útǎ; ūta Tkha. P I95I:I87; ūtǎ Tkha. P I955:97, I93I:I76 // cf. Ord. ūta M 744b// Mo. uyuta.

Ü

ÜDE Tkha. Tkha. údě; üde Tkha. L 76; üd Tkha.
Mö I974:I85 // cf. Ord. üde M 747a// Mo. üde.

ÜDE- Tkha. údě-; // cf. Ord. üde- M 747a// Mo.
üde-.

ÜDEŠI Tkha. údešĩ-; údeši Dar. S 48; üdeš Tkha.
Bo 39; úděš Tkha. S 63 // cf. Ord. üdesi M 748a//
Mo. üdesi.

ÜDĚR Tkha. údér; údör Dar. Tt I99 // cf. Ord.
üderi M 748a// Mo. üdügeri.

ÜGE Tkha. ügě; üge Tkha. P I95I:I88; ügě Tkha.
P I93I:I77, I955:50, I970:48; Ökha. Vl 327; üg-
Tkha. R I903:4; üg Dkha. Va I967:4 // cf. Ord. üge
M I37b, 625a, 75Ia// Mo. üge.

ÜGELE- Tkha. ügělě-; ügele- Dg. RT I96I:I74
// cf. Ord. üg^uele- M 75Ib// Mo. ügele-.

ÜGÜI Tkha. ügüĩ, ügeĩ, ügĩ; ügeĩ Tkha. P I936:
I9, I95I:I88, I970:I64; üg^üē Tkha. P I93I:I77;
Ökha. Vl II3; ügā Dar. S 47, CSh 8 // cf. Ord.
üg^üĩ M 752a// Mo. ügei.

ÜGÜIRE- Tkha. ügüir-; // cf. Ord. üg^üire- M
752a// Mo. ügeyire-.

ÜI- Tkha. úĩ-; úi- Tkha. P I936:I9; üĩ- Tkha.
Va I970:II9 // Mo. üyi-.

ÜILČIN Tkha. üiltšin; üiltšin Tkha. P I95I: I88; üiltšin Tkha. P I93I:I77 // Mo. üyilečin.

ÜILE Tkha. üilë; üile Tkha. P I95I:I88, L I2I; Dg. RT I96I:I74; üilë Tkha. S 8I, Lv I964:I78, P I970:69; Ökha. V1 327; üⁱlë Dar. S 48; üjl Tkha. P I955:82; ü:i1 Tkha. Mö I974:I89; üil Tkha. P I93I:I77; ü1 KhaÖ. C 23I; ü1 Khot. MSh 48; ü1 KhaÖ. C I4I // cf. Ord. üile M 752b // Mo. üyile.

ÜILEDBER Tkha. üilëdwer, üildëwer; üilëdwëri Tkha. Lv I967:57; üilëdbër Tkha. P I970:I43; üj:ldëwer Tkha. Ldo 52 // cf. Ord. üiledbür M 752b // Mo. üiledbüri.

ÜIME- Tkha. üimë-; üime Dar. CSh 48; üjmë- Tkha. P I955:82; üimë- Ökha. V1 269; üim- Dg. Lde 28 // cf. Ord. üime- M 753a // Mo. üyime-.

ÜIRE- Tkha. üirë-; üirexe- Dar. CSh 8 // cf. Ord. ür- (üre-) M 760a // Mo. üyire-.

ÜIRMEG Tkha. üirmag; üirmük Ökha. V1 269 // cf. Ord. ürmek M 762b // Mo. üyirmeg:

ÜISE Tkha. üisë; üise- Dar. CSh 48 // Mo. üisü.

ÜJE- Tkha. üdzë-; üdze- Tkha. P I95I:I88; Ökha. V1 I24; üjë- Tkha. P I93I:I77; üje- Tkha. L 57; üdzë- Tkha. P I93I:I77, I955:II9, I970:I39; üdzexë Dar. S 47 // cf. Ord. üdži- M 749a // Mo. üjë-.

ÜJEGDE- Tkha. üdzegdē-; üdzegde- Tkha. P I95I: I88; üdzēgde- Tkha. Ldo I4 // cf. Ord. üdžigde- M 749b// Mo. üjegde-.

ÜJEL Tkha. üdzēl; üdzēl Tkha. Lv I967:58 // cf. Ord. üdžil M 749b// Mo. üjel.

ÜJESGELEN Tkha. üdzesgelen, üdzesxelen; üdzes- xelen Tkha. P I95I:I88; üdzēsxlēn Tkha. P I93I: I77 //cf. Ord. üdžis^kxülen M 750a// Mo. üjšeskü - leng.

ÜJÜG Tkha. üdzüg, üdzeg; üdzüg Tkha. Va I970: II9, Ldo 56; üdzük Ökha. Vl 399; Dar. S 48; üdzēg Tkha. S 99 // cf. Ord. üdžük (üdzük) M 750a// Mo. üjüg.

ÜJÜM Tkha. üdzüm, üdzem; üdzüm Tkha. Lv I967: 45; üdzem Tkha. Tc I969:250 // cf. Ord. üdžüm M 750a// Mo. üjüm.

ÜJÜL- Tkha. üdzül-; üdzül- Tkha. P I95I:I88; üdzül- Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. üdžül- M 750a// Mo. üjegül-.

ÜJÜR Tkha. üdzür; üdzür Tkha. P I93I:I77, Lv I967:46; Dkha. Va I967:4; Dg. RT I96I:I74; Dar. S 48; üdzör Dar. Tt I97 // cf. Ord. üdžür M 750b// Mo. üjügür.

ÜLDÉ- Tkha. üldé-; üldē- Tkha. P I95I:I88 // Mo. üldege-.

ÜLEMĀI Tkha. ülemdžĩ; ülemdži Tkha. P I95I:I88;
 ülěmdžĩ Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. ülemdži M 755
 b// Mo. ülemĵi. .

ÜLIÉ- Tkha. úlié-, úlé-; üliē- Dar. CSh 48;
 úliⁱē- Tkha. P I93I:I77; üliē- Dar. CSh 38 // cf.Ord.
 üliē- M 755a// Mo. üliye-.

ÜLIGER Tkha. úliġer, úlēger; úliġēr Dar. S 48,
 CSh 37; úliġūr Őkha. V1 230 // cf. Ord. úliġer, úle-
 ger M 756b// Mo. úliġer.

ÜLŪ Tkha. úlŭ, úlē; úlŭ Őkha. C I40; úlŭ Őkha.
 V1 I65; úl Tkha. P I955:288, I970:I60, Bo. 6I
 // cf. Ord. üle (ülŭ) M 755a// Mo. üle, ŭlŭ.

ÜNDŪSE(N) Tkha. úndŭs, úndes; úndŭs Tkha. P
 I93I:I77; úndese(n) Tkha. P I95I:I88; úndes Tkha.
 Tc I969:250; Dg. RT I96I:I74; úndēs Tkha. P I970:
 I3I // cf. Ord. úndŭsŭ, úndŭs, úndesŭ M 757b// Mo.
 úndŭsŭn.

ÜNE Tkha. úně; ŭne Tkha. L 32; úně Tkha. P I970:
 45; úně Tkha. P I93I:I77, Ido I6; Dar. S 48; únŭ
 Őkha. V1 352 // cf. Ord. ŭne (ŭni) M 757b// Mo.ŭne.

ÜNEGE(N) Tkha. ŭnegě; ŭnegġer Dar. S 48; ŭnege
 Tkha. P I95I:I88, L 50; ŭnegġě Tkha. P I955:55,
 I970:I46; ŭniġ Tkha. Be 285; únġ Őkha. V1 I08;
 Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. ŭnege M 757b// Mo.
 ŭneġen.

ÜNEMŠI- Tkha. ünemšī-; ümemši- Tkha. P I955:
I88 // cf. Ord. ünemši- M 758a// Mo. ünemsi-.

ÜNEN Tkha. ünən; ünen Tkha. P I970:I62, Ldo
76, L 32; Dar. S 48; ünəŋ Tkha. S 68; ünüŋ Tkha.
P I93I:I77 // cf. Ord. ünen M 758a// Mo. ünen.

ÜNEXÉR Tkha. ünəxér; ünexēr Tkha. P I95I:I88
// cf. Ord. ünə^kxēr M 758a// Mo. üneker.

ÜNERLE- Tkha. ünǔrlě, üněrlě-; ünǔrlě- Tkha.
P I93I:I77; unerle- Tkha. P I95I:I88 // cf. Ord.
unerle ünirle- M 758b// Mo. ünürle-.

ÜNIE Tkha. üníé, úné; ünⁱē Tkha. P I93I:I77,
I936:I6; Ökha. V1 I75; ünē Tkha. P I95I:I88; ünē
Tkha. P I955:5I; Dg. RT I96I:I74; üne: Tkha. MÖ
I974:I87 // cf. Ord. ünē M 757b// Mo. ünien.

ÜNÜR Tkha. ünür, ünër, ünir; ünür Tkha. P I93I:
I77; uner Tkha. S 68, Tc I969:250; ünër Dar. S
48, CSh 38; Dkha. Va I967:4; ünir Tkha. P I93I:
I77; ünír Tkha. P I955:97 // cf. Ord. uner, ünir
M 758a// Mo. ünür.

ÜNGELCEG Tkha. ün^kxeltseg, üngeltseg; ünkel-
teg Dg. RT I96I:I74 // cf. Ord. üngeltšik M 759a//
Mo. üngülčeg.

ÜNXE- Tkha. ün^kxě-; ün^kxě- KhaŎ. C I46; ünxe
Tkha. MSh 42 // cf. Ord. ün^kxü- M 759b// Mo. ünkü-.

ÜXE- Tkha. üxě-; üxŭ- Tkha. P I93I:I77; üxe- Tkha. P I95I:I88; üxexě Dar. S 47; üxě Tkha. P I955:50, I970:I45, L 43 // cf. Ord. ü^kxü- M 754b// Mo. ükü-.

ÜXER Tkha. úxer; úxer Tkha. P I95I:I88, Bo 6I, L I07; úxër Tkha. P I936:I6; Tkha. P I955:I45; Dar. S 47; úxer Dg. RT I960:I5, RT I96I:I74; ü^kxër Khot. C 56; úxër Dkha. Va I967:4; úxŭr Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. ü^kxer M 754a// Mo. úker.

ÜXERČIN Tkha. úxertšín; // cf. Ord. ü^kxertšín M 754b// Mo. úkerčín.

ÜXÜDEL Tkha. úxüdel, úxëdel; // cf. Ord. ü^kxüdel M 754b// Mo. úküdel.

ÜXÜL Tkha. úxül, úxel; úxel- Tkha. P I95I:I88 // cf. Ord. ü^kxül M 754b// Mo. úkül.

ÜXÜL- Tkha. úxül-; üxül- Tkha. P I95I:I88; úxül- Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. ü^kxül- M 754b// Mo. úkügül-

ÜRČIGER Tkha. úrtšíger; úrtsger Tkha. Tc I969:248 // cf. Ord. úrtšiger M 763a// Mo. ürčiger.

ÜRE Tkha. úřě; ure Tkha. P I95I:I88; ürě Tkha. P I93I:I77; Dar. S 48; úr Tkha. P I955:55 // cf. Ord. ure M 760a// Mo. ure.

ÜYÉL Tkha. úyíél, úyé1; úyē1 Tkha. S 68 // cf.
Ord. üjener M 324b// Mo. üyeli.

ÚCE Tkha. útsě; ūtsě Tkha. Va I970:II9 // cf.
Ord. ūtši M 765b// Mo. ügüče.

ÚDE Tkha. údě; ūdēŋ Dar. S 48; ūde Tkha. P I95I:
I88, I970:7I; ūdě Tkha. Lv I964:I78; ödě Dar. Tt
202; ūd Tkha. S 68; Dg. RT I96I:I74; ü:d Tkha. MÖ
I974:I87 // cf. Ord. ūde ūde M 747a// Mo. egüden.

ÚLE(N) Tkha. úlě; ūlen, Tkha. P I95I:I88; ūlē
Tkha. R I902:2I; Őkha. V1 2I2; Ū:lě Tkha. Ldo 49;
ŭ1 Tkha. S 79; ō1 Dar. Tt I97 // cf. Ord. ūle M
755a// Mo. egülen.

ÚR Tkha. úr; ūr Tkha. P I95I:I88; MÖ I974:I87;
ŭr Őkha. V1 I52 // cf. Ord. ūr M 759b// Mo. egür.

ÚR- Tkha. úr-; ūr- Tkha. P I93I:I77, I95I:I88;
Őkha. V1 I96 // cf. Ord. ūr- M 759b// Mo. üire-.

ÚREGLE- Tkha. úreglě-; ūrgelexe Dar. CSh 37
// cf. Ord. ūrgüle- M 762a// Mo. ürgele-.

ÚRGE Tkha. ūrgě, úrégě; // cf. Ord. ūrge M 760
b// Mo. egürge.

ÚSGEL Tkha. úsgel, úsxel; // cf. Ord. ūs^kxel M
764a// Mo. egüskel.

WAN Tkha. wan; vang Tkha. L I27 // cf. Ord. wan,
M 766b// Mo. wang.

WADAN Tkha. wadan; vadang Tkha. L I27 // cf.Ord.
wadan, M 766a// Mo. wadang.

WAR Tkha. war; var Tkha. L I27; waar Tkha. P
I970:34 // Mo. wayar, war-a.

Y

YADA- Tkha. yada-; jada- Tkha. P I93I:I7I,
I95I:I07; Dar. S 52 // cf. Ord. jada- M 392a// Mo.
yada-.

YADAR- Tkha. yadar-; jadar- Tkha. P I95I:I78
// cf. Ord. yadara- M 392a// Mo. yadara-.

YADU Tkha. yadu; yadu Tkha. P I93I:I7I, I95I:
I78, L 76 // cf. Ord. yadu M 392a// Mo. yadayu.

YADURA- Tkha. yadur-; // cf. Ord. yadura- M
392a// Mo. yadayura-.

YAG Tkha. yag; yag Tkha. L 64 // cf. Ord. jag
M 392b// Mo. yay.

YAGAN Tkha. yagan; yagan, Tkha. Lv I964:I79;
yagan, Tkha. Lv I967:5I; jaya:n Tkha. Ido 8; Okha.
Be 233 // Mo. yagan.

ÜREL Tkha. ürel; ürīl Khot. C 56 // Mo. ürel.

ÜRGĚ- Tkha. ürgě-; ürge- Dar. S 48; ürgě Tkha. S 58 // cf. Ord. ürgü- M 76Ia // Mo. ürgü-.

ÜRGĚ- Tkha. ürgě-; ürgē- Tkha. P I95I:I88 // cf. Ord. ürgē- M 760a // Mo. ürgüge-.

ÜRGÜLJI Tkha. ürgüldžī, ürgeldžī; ürgeldži Tkha. P I95I:I88; ürgeldžī Tkha. P I955:I53, I970: I3I; ürgeldž Tkha. Tc I969:250 // cf. Ord. ürgüldži ürgüldžide M 76Ib // Mo. ürgülji.

ÜRĪÉ Tkha. ürīé, üré; ür¹ē Ökha. Vl 202; ürā Khot. C 56 // cf. Ord. ürē M 760a // Mo. ürīye.

ÜSÜ(N) Tkha. üsě; üsü Tkha. L II2; üse Tkha. P I95I:I88; Dar. CSh 48; üsě Tkha. P I955:56; üs:ě Tkha. Ldo 88; üs Tkha. Mö I974:I85, P I93I: I77, I970:7I // cf. Ord. üsü M 764a // Mo. üsün, üsü.

ÜSÜG Tkha. üsüg, üseg; üsüg Tkha. L (Études mongoles, I985, XVI) III; üsüg Tkha. Ldo 36; üseg Tkha. Tc I969:250; üsěg Tkha. S 99, Lv I967:69; üsěk Tkha. P I955:58 // cf. Ord. üdžük (üdžük) M 750a // Mo. üjüg, üsüg.

ÜYE Tkha. üyě, üyī; üye Tkha. L 64; üj:ě Tkha. Ldo 86; üjě Ökha. Vl 48 // cf. Ord. üje M 753b // Mo. üye.

ÜYER Tkha. üyer, üyīr; üjer Tkha. P I95I:I88, Ldo I5; üjēr Ökha. Vl 269; Dar. S 48; üjir Dg. RT I960:II // cf. Ord. üjer M 754a // Mo. üyer.

YALA Tkha. yalǎ; yala Tkha. P I95I:I78; Ökha. V1 368; yal Tkha. S 58, Mö I974:276 // cf. Ord. jala M 393b// Mo. yala.

YAMǎ Tkha. yamǎ; jamǎ Ökha. V1 26I // cf. Ord. jama M 395b// Mo. yamu.

YAMAR Tkha. yamar; yamar Tkha. P I95I:I78, I970: I44, S I26; yámǎr Tkha. Ido 82; Dar. S 52; jamǎr Tkha. P I93I:I7I; Ökha. V1 249 // cf. Ord. jamar M 395a// Mo. yambar.

YAMÁ Tkha. yamá; jamā Tkha. R I902:2I, P I936: I3, P I95I:I78, I970:I6I; S 40, Lv I964:I85; Ökha. V1 I77; Dg. RT I96I:I65 // cf. Ord. jamā M 394b// Mo. imayan.

YANDAN Tkha. yandan; jandan Dg. RT I96I:I65 // Mo. yangdung.

YANGIR Tkha. yangir; jangır Ökha. Be 284 // cf. Ord. jangir M 396b// Mo. yanggir.

YANJA Tkha. yandzǎ; jandza Tkha. P I95I:I78; jandzǎ Dar. S 52; Ökha. V1 348; Tkha. P I93I:I7I; yandz Lv I967:93 // cf. Ord. jandžu M 396a// Mo. yangju.

YANŠI- Tkha. yaňšǐ-; // cf. Ord. jaňši- M 397a// Mo. yangsi-.

YARA Tkha. yarǎ; jarǎ Tkha. S I27 // cf. Ord. jara M 397b// Mo. yara.

YARDAĠ Tkha. yardaġ; // cf. Ord. jardaġ M 397b//
Mo. yardaġ.

YARI- Tkha. yari-; jari- Tkha. Bo 39, C 30;
jari- Dar. S 52 // Mo. yari-.

YARŠIG Tkha. yaršig; // cf. Ord. jašik M 399b//
Mo. yarsiġ.

YASA(N) Tkha. yaša; yašan, Dar. S 52; yasa Tkha.
P I95I:I78; yaša Tkha. P I93I:I7I, S I2I, Str 5I;
yaša Tkha. Lv I964:I76, Mō I974:282, Ldo 8I // cf.
Ord. jasu M 399a// Mo. yasun.

YASTAN Tkha. yastan; // cf. Ord. yastan M 398b//
Mo. yasutan.

YATAĠA Tkha. yataġa, yitaġa; jatga Ōkha. VI
37I // cf. Ord. jatuga M 399b// Mo. yatuġa.

YAWA- Tkha. yawa-; yawa- Tkha. S 89; Dar. S 52,
Tt I97; jaba Tkha. P I936:I7, I970:30; yawa- Tkha.
R I903:4, P I95I:I78, Str 73; yaw Tkha. Lv I967:
76; yab- Tkha. L 7I; yaw- Tkha. Bo 39; Ōkha. VI
II6; yaw- Ōkha. Be 283; Dg. RT I960:9 // cf. Ord.
jawu- M 400b// Mo. yabu-.

YAWDAL Tkha. yawdal; jawdal Tkha. P I93I:I7I
// cf. Ord. jawudal M 400b// Mo. yabudal.

YAWĠAN Tkha. yawġan; jawagan Tkha. P I95I:I78,
I970:3I, 32; jawagan, Dar. S 52; jawgan, Ōkha. VI
358 // cf. Ord. jawugan M 40Ia// Mo. yabuġan.

YAWÚL- Tkha. yawúl-: yawúl- Tkha. P I95I:I78
// cf. Ord. jawúl- M 40I // Mo. yabuyl-.

YÁ- Tkha. jā-; jādži, jāgād, jāxab, jāxīn, ja-
xatš; jāwal Tkha. P I95I:I78, L 76; Dar. S 52, P
I93I:I7I // cf. Ord. jā- M 39Ib// Mo. yaya-.

YÁMA Tkha. yémǎ; yām Tkha. S 68, Ldo 83 // cf.
Ord. yāmu M 395b// Mo. yamun.

YÁRA- Tkha. yár; yār- Tkha. S I27; Ökha. VI
208 // cf. Ord. jāra M 397b// Mo. yayara-.

YÁRAWČILA- Tkha. yárawtšilǎ-; // cf. Ord. jārab-
tšila- M 397b// Mo. yayarabčila-.

YEWEN Tkha. yewen; je:wen Tkha. Ldo 86 // Mo.
yüvei-bin.

YIJAGÜR Tkha. idzǎgūr, jādzǎgūr; yaⁱdzgūr Tkha.
C 30 // cf. Ord. idžagūr M 379a// Mo. ijaγur.

YILANĜUI Tkha. yilangüě; // cf. Ord. ilang^ui
M 38Ib// Mo. ilangγui.

YILÁ Tkha. yilá, yalá; yilā Tkha. L (Études
mongoles, I985, XVI) III; Sar. Va 20I; jalā Tkha.
S 40; Dg. RT I6I// Mo. ilaya.

YILĜA- Tkha. yilǎ-, yalǎ-; jalga- Ökha. VI
236; Dg. RT I96I:I65 // cf. Ord. ilga- M 382b//
Mo. ilya-.

YILĠAMĠI Tkha. yilġamdžī, yalġamdžī; yalgamdž
Tkha. Tc I969:I48 // cf. Ord. ilġamdži M 383a//
Mo. ilɣamġi.

YILĠARA- Tkha. yilġar-, yalġar-; // cf. Ord.
ilġara- M 383a// Mo. ilɣara-.

YILĠAWAR Tkha. yilġāwar, yalġāwar; yaⁱlġawar
Tkha. C 29; yalgūr Őkha. C 29 // cf. Ord. ilġawar
M 383b// Mo. ilɣaburi.

YILĠÁ Tkha. yilġá, yalġá; yáⁱlɣā Tkha. MSh 36
// cf. Ord. ilġā M 383 // Mo. ilɣaya.

YILĠJAR- Tkha. yildzar-, yaldzar-; yáⁱldzrex
Tkha. MSh 36 // Mo. ilġjar-.

YIMAGTA Tkha. yámagtă, yámaxtă; yimagta L 83
// cf. Ord. imagta M 385a// Mo. imayta.

YINAG Tkha. inag, jánag, yanag; janăk Tkha.
S 40; jănăk Őkha. Vl I89 // cf. Ord. inak M 385b//
Mo. inay.

YINCAGLA Tkha. yintsaglă-, yantsaglă-; // cf.
Ord. intšagla- M 386a// Mo. inčayla-.

YINCAĠÁ- Tkha. yinčsăġá-, yančsăġá-; yáⁱndz-
ɣāx- Tkha. MSh 36, C 30; intsayā- Dar. CSh 38
// cf. Ord. intšagā- M 386a// Mo. inčaya-.

YIRAGLA- Tkha. yiraglă-, yaraglă-; // cf. Ord.
iragla- M 386b// Mo. irayla-.

YIRAĞAČIN Tkha. yirğätšin, yárgätšin; // cf. Ord. irgatšin M 387b// Mo. iryačin.

YIRE(N) Tkha. yirě, irě; jere Tkha. P I955: 247; jir Tkha. Ldo I8 // cf. Ord. jör M 404a// Mo. yerü.

YIRĠAĚ Tkha. yirğäě, yargäě; jirğ^{aä} Ökha. Be 285 // cf. Ord. irgä M 387b// Mo. iryai.

YIRÖNXĪ Tkha. yirön^kxī, yörön^kxī; jörünxī Tkha. P I93I:I7I; yöröuxī Tkha. S 68 // cf. Ord. jörön^k-xī M 405a// Mo. yerüngkei.

YIRÖ- Tkha. yirö-, yörö-; jörö- Tkha. MSh 36 // cf. Ord. örö- M 538b// Mo. irüge-.

YIRÖL Tkha. yiröl, yöröl; yöröl Tkha. R I902: 46; jöröl Tkha. P I93I:I7I, I955:44; jöröl Ökha. / V1 I82; jöröl Dg. RT I65; öräl Dar. Tt I99 // cf. Ord. öröl M 539a// Mo. irüger.

YIRTÖNCÖ Tkha. yirtöntšö, yörtöntšö; yirtömtsö, yörtömtsö; jörtömtsö Tkha. P I95I:I79; jörtöntš Tkha. Ldo 85; jürtümtse Dar. S 52 // cf. Ord. jörtömtsö M 405a// Mo. yirtinčü.

YIRWAĚ- Tkha. yirwaě-, yarwaě-; yarwäē- Dar. CSh I6// Mo. irbayi-.

YISÜ(N) Tkha. yisö, yösö; yüseñ Tkha. P I95I: I79; yüse Tkha. P I955:I27; yüsü Tkha. P I93I:I7I; yöse Tkha. Lv I964:45, 5I; yösö Tkha. Ldo 32; yös Tkha. S 68 // cf. Ord. jisü M 402b// Mo. yisün.

YITXA- Tkha. yitxǎ-, yatxǎ-; yatxǎx Tkha. MSh
4I // cf. Ord. idxa- M 378b// Mo. idqa-.

YITÚ Tkha, yitú, yátú; jātū Őkha. 204; // cf.
Ord. itū M 389b// Mo. itayu.

YIWCÚ~YAWCÚ Tkha. yawtsú; ibtsū Dg. Lde 26 //
Mo. ibčayu.

YO~YÓ Tkha. yó; yo Tkha. L 64 // cf. Ord. jō
M 403a// Mo. yo.

YOXO Tkha. yoxǒ; yoxo Tkha. L 64 // cf. Ord.
jox M 403a// Mo. yoqo.

YORO Tkha. yorǒ; yoro Tkha. P I95I:I45; Őkha.
V1 I8I; yorǎ Tkha. P I955:43; jior Tkha. Ldo
26 // Mo. iru-a.

YORÓL Tkha. yiról, yoról; jiōro:l Tkha. Ldo
26; joról Tkha. R I903:46, P I95I:I5;I955:43;
Őkha.V1 I8I,C30//cf.Ord.iról M387b// Mo.iruyar.

YOSO Tkha. yosǒ; yoso Tkha. P I95I:I45, L I07;
yos Tkha. Lv I964:5I, 66; jios , jōs Ldo 85,26;
jos Dg. RT I96I:I65 // cf. Ord. josu M 406b// Mo.
yosun.

YOSOLO- Tkha. yosolǒ-; yosol- Tkha. P I95I:
I79 // cf. Ord. josula- M 406b// Mo. yosula-.

YOSOLOL Tkha. yoslol, yosǒlol; yosolol Tkha.
P I95I:I79 // cf. Ord. josulal M 406b// Mo. yosu-
lal.

YÓTON Tkha. yóton; jó:ton Tkha. Ldo 84; jōtōñ
Ökha. V1 I82; jōton Dg. RT I96I:I65 // Mo. yootong.

YÖRDÓ Tkha. yördó; yördō Tkha. P I95I:I79 //
Mo. yerü-degen.

YÖRÖ Tkha. yörö; yör Tkha. Ldo 85; yörě Lv
I964:76 // cf. Ord. jör M 404a // Mo. yerü.

YÖRÖNXEI Tkha. yörönxei; yörünxī Tkha. P I93I:
I7I; yörönxī S 68; yörünxī Tkha. P I93I:I7I // cf.
Ord. jörön^kxī M 405a // Mo. yerüngkei.

YUM-YÜM Tkha. yum, yüm; juma Tkha. P I95I:6,
Be 39, Lv I96I:67; jüme Tkha. L I78; jiüm Tkha.
Ldo 37; yum Ökha. V1 249 // cf. Ord. im M 385a //
Mo. yayuma.

YÚ Tkha. yú, yũ; yū Tkha. P I955:I79; yū Tkha.
L 37; Dar. S 52 // cf. Ord. jü M 407b // Mo. yaçu.

YÜDEN Tkha. yüden; yüden Tkha. Lv I967:5I. //
Mo. yeüden.

YÜLE- Tkha. yüle-; yül- Tkha. Lv I967:46, P
I970:72; jiü:lě- Tkha. Ldo 49 // cf. Ord. yüle-
M 407b // Mo. yegüle-.

БНМАУ дахь монгол хэлний нутгийн
аялгууны толь бичиг

Халх аялгууны толь

Зохиогч: Б.Амаржаргал I,II

Ж.Цолоо II

Г.Гантогтох II

Редактор Г.Лувсан

Д.Төмөртогос

Техник редактор хийж хэвлэлийн

эх бэлтгэсэн Ө.Тунгалаг

БНМАУ дахь Монгол Хэлний
нутгийн аялгууны толь бичиг

Зохиогч Ж.Цолоо, Г.Гантогтох
Ерөнхий редактор Чой.Лувсанжав
Редактор Д.Ёндон
В-№ 2910, Х/Г № 303/87 За № 08
Цаасны хэмжээ 70x100 № I/I6,
Хэвлэлтэнд 1988 оны II-р сард орж
1989 оны 5-р сард 2000 ш хэвлэгдэв.
ХХ 45 ХНХ 58,05
Үнэ 43 тө 20 ме
Шинжлэх Ухааны Академийн Хэвлэх
үйлдвэрт хэвлэв.
Улаанбаатар. Нэгдсэн Үндэстний гудамж 19.